68
13 F
8

Digitized by Google

Digitized by Google

DIVI
THOMAE AQVINATIS
DOCTORIS ANGELICI
QVÆSTIONES QVODLIBETALES
DVODECIM.

Quarum materias & Articulos, Index ſequens oſtendit.

ROMÆ · MDLXX.

INDEX
QVAESTIONVM QVODLIBETALIVM
SIVE DE PLACITIS S. THOMAE.

QVOLIBET I.

Continet Quæſtiones X.

Articulos vero XXII.

Quæſtiones Quolibeti I.

1 De beato Benedicto.
2 De humana natura in Chriſto.
3 De Angeli loco & motu.
4 De bono naturæ & gratiæ in homine.
5 De his quæ pertinent ad bonum gratiæ.
6 De Confeſſione.
7 De his quæ pertinent ad clericos.
8 De his quæ pertinent ad religioſos.
9 De pertinentibus ad culpam.
10 De bono gloriæ.

Articuli Quodlibeti I.

1 Vtrum beatus Benedictus viderit diuinam eſſentiam.
2 Vtrum in Chriſto ſint duæ filiationes.
3 Vtrum Chriſtus in cruce mortuus fuerit.
4 Vtrum Angelus ſit in loco per operationem tantum.
5 Vtrum Angelus poſſit moueri de extremo ad extremum non tranſeundo per medium.
6 Vtrum formæ præcedentes, corrumpantur per aduentum Animæ.
7 Vtrum homo abſque gratia, per ſolam naturalem arbitrij libertatem poſsit ſe ad gratiam præparare.
8 Vtrum primus homo in ſtatu innocentiæ nõ dilexerit Deum ſuper omnia.
9 Vtrum contritus debeat magis velle eſſe in inferno, quàm peccare.
10 Vtrum ſufficiat confiteri ſcripto.
11 Vtrum confeſsio differri poſsit vſque ad quadrageſimam.
12 Vtrum Sacerdos Parochialis teneatur credere ſuo ſubdito, dicenti ſibi, alteri ſe confeſſum.
13 Vtrum habens duas Eccleſias, teneatur vtriuſq; officiũ dicere.
14 Vtrum vacans ſaluti animarum, peccet, ſi circa ſtudium tempus occupat.
15 Vtrum Religioſus teneatur reuelare prælato ſuo præcipienti ſecretum ſuæ fidei commiſſum.
16 Vtrum ſubditus debeat Prælato præcipienti, reuelare culpam occultam alterius fratris.
17 Vtrum peccatum ſit aliqua natura.
18 Vtrum periurium ſit grauius peccatum quàm homicidium.
19 Vtrum faciens contra conſtitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet.
20 Vtrum Monachus peccet mortaliter comedendo carnes.
21 Vtrum corpus glorioſum poſsit eſſe cum alio corpore in eodem loco.
22 Vtrum aliquo modo corpus glorioſum poſsit eſſe ſimul in eodem loco cum alio tempore.

QVOLIBET. II.

Continet Quæſtiones VIII.

Articulos vero XVI.

Quæſtiones Quolibeti II.

1 De Chriſto mortuo & eius paſsione.
2 De Angeli compoſitione.
3 De tempore motus ipſorum Angelorum.
4 De homine quantum ad virtutes & vitia.
5 De virtutibus circa res humanas.
6 De peccatis.
7 De pœna peccati.
8 De remiſsione peccatorum.

Articuli Quodlibeti. II.

1 Vtrum Chriſtus in triduo fuerit idem homo.
2 Vtrum alia paſsio Chriſti ſine morte, ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis.
3 Vtrum Angelus componatur ex eſſentia & eſſe.
4 Vtrum in Angelis ſit idem ſuppoſitum & natura.
5 Vtrum tempus mouens creaturam ſpiritualem, & menſurans temporalem ſit idem.
6 Vtrum homines credere debuiſſent Chriſto, non facienti viſibilia miracula.
7 Vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.
8 Vtrum propter conſuetudinem aliqui deobligentur a iure reddendi decimas.
9 Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.
10 Vtrum venditor teneatur dicere vitium rei venditæ, emptori
11 Vtrum appetere prælationem ſit peccatum.
12 Vtrum ſit peccatum prædicatori habere oculum ad tẽporalia.
13 Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.
14 Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, vnus citius poſſit liberari quam alius.
15 Vtrum peccatum in Spiritumſanctum ſit irremiſſibile.
16 Vtrum Cruce ſignatus moriens ante ſuſceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

QVOLIBET. III.

Continet Quæſtiones XIIII.

Et Articulos XXXI.

Quæſtiones Quodlibeti III.

1 De potentia Dei.
2 De Deo quantum ad naturam aſſumptam.
3 De Angelis quomodo ſe habeant erga animas.
4 De hominibus quo ad diuerſos ſtatus.
5 De pertinentibus ad Religioſos.
6 De his quæ competunt in Religione exiſtentibus.
7 De pertinentibus ad laicos.
8 De his quæ pertinent communiter ad omnes homines.
9 De Anima quantum ad eius cognitionem.
10 De Anima quantum ad pœnam.
11 De homine quantum ad corporis ſexum.
12 De actibus, communibus omnibus hominibus.
13 De Pœnitentia.
14 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti III.

1 Vtrum Deus poſsit facere, quòd materia ſit ſine forma.
2 Vtrum Deus Poſsit facere idem corpus localiter eſſe ſimul in duobus locis.
3 Vtrum Anima Chriſti poſsit ſcire infinita.
4 Vtrum oculus Chriſti poſt mortem fuerit oculus æquiuoce.
5 Vtrum Chriſtus poſt reſurrectionem vere comedit, cibum ſibi incorporando.
6 Vtrum Angelus ſit aliquo modo cauſa animæ rationalis.
7 Vtrum Angelus illabatur in animam humanam.
8 Vtrum Diabolus inhabitat hominem mortaliter peccantem.
9 Vtrum liceat alicui petere licentiam pro ſe, docendi in Theologia.
10 Vtrum Diſcipuli ſequentes diuerſas opiniones Magiſtrorum excuſentur a peccato erroris.
11 Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionem, voto, vel iuramento.
12 Vtrum qui obligati ſunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem non teneantur intrare.
13 Vtrum qui in ſæculo ſunt pctõres ſint ad religionẽ attrahẽdi.
14 Vtrum quis abſque peccato poſsit aliquem iuramento aſtringere, ꝙ religionem non intret.

Digitized by Google

15 Vtrum Religioſi qui nihil habent in proprio vel communi, poſſint eleemoſinam facere.
16 Vtrum Religioſa poſſit egredi clauſtrum abſque licentia ſui prelati, vt patri ſubueniat in neceſſitate exiſtenti.
17 Vtrum Præsbyteri Parochiales ſint maioris perfectionis quàm Religioſi.
18 Vtrum mulier poſt votum continentiæ emiſſum in facie Eccleſiæ ſi nupſerit, poſſit abſque peccato viro carnaliter commiſceri.
19 Vtrum quis reddere teneatur quod ex vſura lucratus eſt.
20 Vtrum Anima ſit compoſita ex materia & forma.
21 Vtrum Anima ſeparata cognoſcat aliam animam ſeparatam.
22 Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente vt ſtatum ſuum poſt mortem reuelet.
23 Vtrum Anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.
24 Vtrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.
25 Vtrum Adam non peccante, tot fuiſſent nati mares, quot fœminæ.
26 Vtrum conſcientia errare poſſit.
27 Vtrum conſcientia liget ad peccatum.
28 Vtrum ſatiſfactio iniuncta a ſacerdote ſit ſacramentalis.
29 Vtrum ei qui omiſſit dicere diuinum officium ſit iniungendum vt iteratò dicat.
30 Vtrum arcus cæleſtis ſit ſignum non futuri diluuij.
31 Vtrum mundum non eſſe æternum poſſit demonſtrari.

QVOLIBET IIII.

Continet Quæſtiones XII.

Articulos vero XXIIII.

Queſtiones Quodlibeti IIII.

1 De rebus diuinis & humanis.
2 De pertinentibus ad potentiam Dei.
3 De his ad quæ diuina potentia ſe extendere poteſt.
4 De pertinentibus ad perſonam filij Dei.
5 De Chriſto in cruce & in ſepulchro poſito.
6 De gratia & ſacramentis, & actibus humanis.
7 De ſacramentis gratiæ.
8 De actibus pertinentibus ad prælatos.
9 De actibus pertinentibus ad omnes homines.
10 De pertinentibus ad vim appetitiuam.
11 De actibus malis & primis motibus.
12 De Pueris recipiendis ad religionem.

Articuli Quolibeti IIII.

1 Vtrum in Deo ſint plures ideæ.
2 Vtrum in Deo ſit virtus.
3 Vtrum aquæ ſint ſuper cælos.
4 Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.
5 Vtrum Deus reparare poſſit idem numero quod in nihilum eſt redactum.
6 Vtrum Pater eodem verbo dicat ſe & creaturam.
7 Vtrum Filius diſtinguatur filiatione a Spirituſancto.
8 Vtrum corpus Chriſti in cruce, & in ſepulchro ſit vnum numero.
9 Vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam.
10 Vtrum per abſolutionem ſacerdotis, culpa remittatur.
11 Vtrum vir poſſit accipere crucem vxore nolente, ſi de eius incontinentia timeatur.
12 Vtrum ſubditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris.
13 Vtrum Papa poſſit diſpenſare ſuper bigamia.
14 Vtrum debeant vitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione eſt apud peritos diuerſa ſententia.
15 Vtrum Prælatus poſſit committere curam Eccleſiæ ſuæ conſanguineo idoneo.
16 Vtrum homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas.
17 Vtrum enuntiabile ſemel verum, ſit ſemper verum.
18 Vtrum determinationes Theologicæ debeant fieri, authoritate vel ratione.
19 Vtrum aliquis abſque perfecta charitate ſe poſſit martyrio offerre.
20 Vtrum pati martyrium propter Chriſtum ſit in præcepto.
21 Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.
22 Vtrum primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia.
23 Vtrum pueri non exercitati in præceptis, debeant recipi in religione.
24 Vtrum conſilia ordinentur ad præcepta.

QVODLIBET V.

Continet Quæſtiones XIII.

Articulos vero XXVIII.

Quæſtiones Quodlibeti V.

1 De ſcientia Dei.
2 De potentia Dei.
3 De Deo quantum ad naturam aſſumptam.
4 De Angelo quo ad zuum.
5 De hominibus quo ad diuerſa.
6 De hominibus quo ad ſacramenta.
7 De ſacramento pœnitentiæ.
8 De Matrimonio.
9 De Virtutibus.
10 De Præceptis.
11 De pertinentibus ad quoſdam hominum ſtatus.
12 De Doctoribus.
13 De Religioſis.

Articoli Quodlibeti V.

1 Vtrum Deus ſciat primum inſtans in quo potuit mundum creare.
2 Vtrum præſciti a Deo poſſint promereri.
3 Vtrum Deus poſſit virginem reparare poſt ruinam.
4 Vtrum hæc ſit falſa; Deus poteſt peccare ſi vult.
5 Vtrum totus ſanguis Chriſti qui in paſſione eius eſt effuſus, ad corpus eius in reſurrectione redierit.
6 Vtrum Chriſtus maius dilectionis ſignum oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quàm patiendo pro nobis.
7 Vtrum Lucifer ſit ſubiectum æui.
8 Vtrum ſi Adam non peccaſſet, iidem numero homines ſaluarentur qui nunc ſaluantur.
9 Vtrum verbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.
10 Vtrum ea quæ fiunt ex timore ſint voluntaria.
11 Vtrum forma panis in ſacramento Euchariſtiæ annihiletur.
12 Vtrum Sacerdos debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto, hoc petenti.
13 Vtrum Prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere.
14 Vtrum melius moriatur cruce ſignatus, qui moritur in via eundi vltra mare, quàm qui moritur redeundo.
15 Vtrum ille qui cognouit carnaliter quam ſponderat, poſſit habere vxorem illam cum qua poſtea contrahit per verba de præſenti.
16 Vtrum mulier accuſata de adulterio occulto, teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri.
17 Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo vt redimeret ſe a latronibus, teneatur eam reſtituere.
18 Vtrum homo poſſit peccare nimis ieiunando, vel vigilando.
19 Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.
20 Vtrum peccata contra præcepta primæ tabulæ, ſint grauiora peccatis quę ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ.
21 Vtrum Beatus Matthæus fuerit vocatus ſtatim de theloneo ad ſtatum Apoſtolatus & perfectionis.
22 Vtrum melius faciat qui conſentit electioni Canonicæ de ſe factæ, quàm qui eam recuſat.
23 Vtrum Prælatus qui dat beneficium alicui ſuo conſanguineo vt exaltetur, ſimoniam committat.
24 Vtrum ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.
25 Vtrum ſi per doctrinam alicuius, aliqui retrahuntur a meliori bono, ille teneatur ſuam doctrinam reuocare.
26 Vtrum religioſi debeant tolerare ſuos impugnatores.
27 Vtrum qui iurauit ſe non intraturum religionem, poſſit licite intrare.

28 Vtrum

18 Vtrum liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinum ſequentis diei de ſero.

QVOLIBET VI.

Continet Quæſtiones. XI.

Articulos vero XIX.

Quæſtiones Quodlibeti, VI.

1 DE vnitate diuinæ eſſentiæ.
2 De Angelis quoad actionem & locum.
3 De his quæ pertinent ad hominem.
4 De virtutibus.
5 De actibus latriæ ſiue religionis.
6 De actibus charitatis.
7 De eleæmoſina.
8 De eleæmoſinis quæ fiunt pro mortuis.
9 De peccatis.
10 De corpore hominis.
11 De creatura pure corporali.

ARTICVLI QVOLIBETI VI.

1 Vtrum vnitas eſſentiæ ponat in numerũ, cum vnitate perſonę.
2 Vtrum quicquid agit Angelus agat per imperium voluntatis.
3 Vtrum Angelus poſsit eſſe in conuexo cęli empirei.
4 Vtrum puer in deſerto natus poſsit abſque baptiſmo ſaluari in fide parentum.
5 Vtrum poſsit eſſe matrimonium inter chriſtianum & iudeam baptizatam ab eo.
6 Vtrum certitudo adhæſionis in hæretico, vel malo catholico ſit actus fidei virtutis.
7 Vtrum liceat celebrare conceptionem dominę noſtræ.
8 Vtrum clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum.
9 Vtrum Epiſcopus peccet dans beneficium bono ſi prętermittat meliorem.
10 Vtrum pauper teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti.
11 Vtrum magis ſit meritum obedire prælato, quam facere aliquid ad dictum fratris.
12 Vtrum clerici peccent mortaliter ſi ea quæ eis ſuperfluunt in eleemoſinas non largiantur.
13 Vtrum mortuus aliquid detrimẽtum ſentiat ex hoc quòd eleemoſinæ quas mandauit dari retardantur.
14 Vtrum exequutor debeat tardare diſtributionem eleæmoſinarum ad hoc quod res defuncti melius vendantur.
15 Vtrum ille qui eſt baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.
16 Vtrum in peccato actuali prius ſit auerſio quàm conuerſio.
17 Vtrum maius peccatum ſit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo.
18 Vtrum aliquis poſsit eſſe naturaliter vel miraculoſe ſimul virgo & pater.
19 Vtrum cælum empireum habeat influentiam ſuper alia corpora.

QVOLIBET. VII.

Continet Quęſtiones VII.

Articulos vero XVIII.

Quæſtiones Quodlibeti. I.

1 DE pertinentibus ad ſubſtantias ſpirituales.
2 De fruitione animę Chriſti.
3 De pluralitate in ſubſtantiis ſpiritualibus.
4 De ſacramento altaris.
5 De corporibus damnatorum.
6 De ſenſibus ſacræ ſcripturæ.
7 De opere manuali.

ARTICVLI QVOLIBETI. VII.

1 Vtrum aliquis intellectus creatus poſsit diuinam eſſentiã immediate videre.
2 Vtrum intellectus creatus poſsit ſimul plura intelligere.
3 Vtrum intellectus angelicus poſsit cognoſcere ſingularia.
4 Vtrum notitia quæ ab Auguſtino dicitur proles mentis, ſit in mente, ſicut accidens in ſubiecto.
5 Vtrum fuerit fruitio animæ Chriſti in paſsione.
6 Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem.
7 Vtrum in Angelis ſit compoſitio accidentis & ſubiecti.
8 Vtrum poſsit totum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis contineri.
9 Vtrum in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis, & corpus Chriſti.
10 Vtrum deus poſsit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis, ſit ſine quantitate.
11 Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.
12 Vtrum corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.
13 Vtrum corpora damnatorum vnientur vermibus & ſtatui corporalibus.
14 Vtrum in eiſdem verbis ipſius ſacræ ſcripturę lateant plures ſenſus.
15 Vtrum debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ.
16 Vtrum in aliis ſcripturis prædicti ſenſus diſtingui debeant.
17 Vtrum operari manibus ſit in præcepto.
18 Vtrum illi qui ſpiritualibus operibus vacant, excuſentur a labore manuum.

QVOLIBET. VIII.

Continet Quæſtiones IX.

Articulos vero XX.

Quæſtiones Quolibeti. VIII.

1 DE pertinentibus ad naturam.
2 De pertinentibus ad naturam creatam.
3 De pertinentibus ad corpus humanum.
4 De pertinentibus ad culpam vel gratiam.
5 De pertinentibus ad gratiam quantum ad omnes.
6 De his quæ pertinent ad culpam.
7 De his quæ pertinent ad pœnam & gloriam.
8 De pœna corporali damnatorum.
9 De gloria Beatorum.

ARTICVLI QVODLIBETI VIII.

1 Vtrum ſenarius numerus ſit creator vel creatura.
2 Vtrum Ideę quæ ſunt in mente diuina, per prius reſpiciant res quantum ad naturam ſingularem, quam quantum ad naturam ſpeciei.
3 Vtrum anima accipiat ſpecies a rebus quę ſunt extra eam.
4 Vtrum habens charitatem, eam cognoſcat per ſpeciem.
5 Vtrum alimentum conuertatur in veritatem humanę naturæ.
6 Vtrum neceſſe ſit ſemper eligere meliorem.
7 Vtrum malis prælatis ſit exhibendus honor.
8 Vtrum oratio plus valeat pro ſe facta quam pro alio.
9 Vtrum ſuffragia magis proſint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo ſpecialiter fiunt.
10 Vtrum votum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.
11 Vtrum ille qui vadit ad Eccleſiam propter diſtributiones, aliàs non iturus, peccet.
12 Vtrum ille qui non dat pauperi petenti ſi habeat de ſuperfluo, peccet.
13 Vtrum ille qui habet plures præbendas peccet.
14 Vtrum omne mendacium ſit peccatum.
15 Vtrum oportet quod ſi aliquis intendat peccare mortaliter, quòd peccet propter hoc mortaliter.
16 Vtrum damnati poſt diem iudicii videant gloriam ſanctorum.
17 Vtrum damnati vellent ſuos propinquos eſſe damnatos.
18 Vtrum in inferno ſit tãtum pœna ignis vel etiam pęna aquæ.
19 Vtrum beatitudo ſanctorum præcipue conſiſtat in intellectu.
20 Vtrum Beati in gloria prius feratur ad contemplandam Chriſti diuinitatem quàm eius humanitatem.

QVOLIBET. IX.

Continet quæſtiones VII.

Articulos vero XVI.

Quæſtiones Quodlibeti. IX.

1 De Chriſto quantum ad naturam diuinam.

2 De Chriſto quantum ad vnionē humanæ naturæ cum diuina.
3 De Chriſto quantum ad ſpecies ſub quibus continetur ſub ſacramento altaris.
4 De natura Angelorum.
5 De his,quę pertinent ad homines quantum ad naturam, culpam,& gloriam.
6 De homine quantum ad gratiam.
7 De his quæ pertinent ad culpam reſpectu hominis.

ARTICVLI QVODLIBETI. IX.

1 Vtrum deus poſſit facere infinita eſſe actu.
2 Vtrum in Chriſto ſint plures hypoſtaſes.
3 Vtrum in Chriſto ſit tantum vnum eſſe.
4 Vtrum in Chriſto ſit tantum vna filiatio.
5 Vtrum in Chriſto ſint accidentia ſine ſubiecto.
6 Vtrum Angelus ſit compoſitus ex materia & forma.
7 Vtrum Angelus poſſit cognoſcere ſimiliter res in verbo, & in propria natura.
8 Vtrum Angelus meruerit ſuam beatitudinem.
9 Vtrum Angelus moueatur in inſtanti.
10 Vtrum Angeli poſſint agere in hęc inferiora.
11 Vtrum anima vegetabilis & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.
12 Vtrum imperare ſit actus rationis.
13 Vtrum charitas per ſuam eſſentiam augeatur.
14 Vtrum Petrus negando Chriſtum peccauit mortaliter.
15 Vtrum habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale.
16 Vtrum omnes ſancti qui ſunt per Eccleſiam Canonizati, ſint in gloria,vel aliqui eorum in inferno.

QVODLIBET X.

Continet Quæſtiones VII.

Articulos vero XVII.

Quæſtiones Quodlibeti. X.

1 DE Dei vnitate, iudicio,& ſacramento.
2 De duratione Angeli.
3 De anima.
4 De operatione animæ.
5 De pertinentibus ad gratiam.
6 De pertinentibus ad culpam.
7 De culpa quæ contrariatur rectę fidei.

ARTICVLI QVODLIBETI. X.

1 Vtrum vnitas aliquid poſitiue dicat in diuinis, & non remotionem tantum.
2 Vtrum Chriſtus ſit deſcenſurus ad iudicium in terram.
3 Vtrum ſpecies vini,quę remanet in ſacramēto altaris poſt conſecrationem,alii liquori commiſceri poſſit.
4 Vtrum duratio Angeli habeat prius & poſterius.
5 Vtrum anima ſit ſua potentia.
6 Vtrum anima rationalis ſit corruptibilis.
7 Vtrum anima quicquid intelligit,intelligat in prima veritate.
8 Vtrum anima ſeparata poſſit habere actum ſenſitiuarum potentiarum.
9 Vtrum aliquis teneatur contrahere, vt dote ſuſtentet patrem, ſi aliter non poſſit.
10 Vtrum Religioſus qui emiſit votum obedientiæ teneatur in omnibus prælato obedire,etiam in indifferentibus.
11 Vtrum poſt votum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens,nec reddere debitum,nec exigere poſſit.
12 Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.
13 Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.
14 Vtrum vti pretioſis veſtibus ſemper ſit peccatum.
15 Vtrum hæreticis ſit communicandum.
16 Vtrum hæretici redeuntes ad Eccleſiam ſint recipiendi.
17 Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit videre Deum per eſſentiam.

QVOLIBET XI.

Continet Quæſtiones X.

Articulos vero XIII.

Quæſtiones Quodlibeti. XI.

1 De immenſitate Dei.
2 De cognitione Dei.
3 De Prædeſtinatione.
4 De motu Angeli.
5 De partibus naturæ humanę.
6 De corpore hominis quo ad reſurrectionem.
7 De Sacramentis gratiæ.
8 De Sacramento Euchariſtię.
9 De Sacramento matrimonii.
10 De conuerſatione humanæ vitę.

ARTICVLI QVODLIBET. XI.

1 Vtrum ſolius Dei ſit proprium eſſe vbique.
2 Vtrum Deus cognoſcat malum per bonum
3 Vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem.
4 Vtrum motus Angeli ſit in inſtanti.
5 Vtrum ſint eiuſdem ſubſtantię anima ſenſitiua, & intellectiua.
6 Vtrum corpus reſurgat idem numero.
7 Vtrum ſolus Epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis,vel etiam alius.
8 Vtrum aliquis poſſit audire miſſam ſacerdotis fornicarii,quin peccat mortaliter.
9 Vtrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excommunicatis,peccet mortaliter.
10 Vtrum maleficia impediant matrimonium.
11 Vtrum frigiditas impediat matrimonium.
12 Vtrum debeat aliquis in publico vel in priuato corrigere proximum vel fratrem ſuum.
13 Vtrum ſi aliquis ſciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo.

QVODLIBET XII.

Continet Quæſtiones XXII.

Articulos vero XXXVI.

Quæſtiones Quodlibeti XII.

1 DE rebus quę ſunt ſupra hominem.
2 De potentia Dei.
3 De prædeſtinatione.
4 De fato.
5 De Angelis.
6 De cœlo quo ad æternitatem.
7 De homine.
8 De cognitione hominis.
9 De affectu cognitionis.
10 De homine quantum ad gratiam.
11 De pœnitentia.
12 De effectu ſacramentorum.
13 De Eccleſia.
14 De virtutibus.
15 De virtutibus moralibus.
16 De reſtitutione quæ eſt actus iuſtitiæ.
17 De officiis.
18 De prædicatoribus.
19 De officio confeſſorum.
20 De officio vicariorum.
21 De pertinentibus ad culpam.
22 De culpa actuali.

ARTICVLI QVODLIBETI. XII.

1 Vtrum in Deo ſit tantum vnum eſſe.
2 Vtrum Deus poſſit facere contradictoria eſſe ſimul vera,& infinita eſſe ſimul actu.
3 Vtrum prædeſtinatio ſit certa.
4 Vtrum omnia ſubſint fato.
5 Vtrum eſſe Angeli ſit accidens eius.
6 Vtrum diabolus cognoſcat cogitationes hominum.
7 Vtrum cęlum vel mundus ſit æternus.
8 Vtrum cælum ſit animatum.
9 Vtrum anima perficiat corpus immediate, vel mediante corporeitate.
10 Vtrum anima traducatur.
11 Vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia.
12 Vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt vitam.
13 Vtrum verba humana habeant vim ad mouendum bruta.
14 Vtrum aqua habeat virtutem ad emundationem.

18 Vtrum

Digitized by Google

INDEX QVODLIBETORVM.

15 Vtrum non habens curam animarum poſſit abſoluere in foro confeſſionis.
16 Vtrum liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionem.
17 Vtrum liceat appetere Epiſcopatum.
18 Vtrum compaternitas cauſetur ex præambulis ad ſacramenta.
19 Vtrum vna ſit Eccleſia quæ fuit in principio Apoſtolorum & quæ modo eſt.
20 Vtrum veritas ſit fortior inter virum Regem, & mulierem.
21 Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non communicandi, teneatur ſeruare iuramentum.
22 Vtrum virtutes morales ſint connexæ.
23 Vtrum expulſi propter partes poſſint expetere bona ſua ab illis qui ſunt in ciuitate manentes.
24 Vtrum ille qui mala fide præſcripſit teneatur ad reſtitutionẽ.
25 Vtrum ille qui rem alienam conſumpſit, teneatur ad reſtitutionem.
26 Vtrum omnia quæ ſancti Doctores dixerunt, ſint a ſpiritu ſancto.
27 Vtrum aliquis poſſit prædicare propria autoritate.
28 Vtrum aliquis prohibitus a principe ſeculari, debeat dimittere prędicationem.
29 Vtrum liceat prædicatoribus accipere eleæmoſinas ab vſurariis.
30 Vtrum aliquis poſsit confeſsiones audire de indulgentia Papę ſine voluntate proprii prælati.
31 Vtrum vicarius alicuius poſsit vices ſuas committere alteri.
32 Vtrum peccatum originale traducatur per traductionem ſeminis.
33 Vtrum conſenſus in delectationem eſt peccatum mortale.
34 Vtrum ſuſpicio ſit peccatum mortale.
35 Vtrum liceat vti ſortibus.
36 Vtrum aliquis religioſus expelli debeat propter pecatum de Religione.

FINIS.

Digitized by Google

DIVI THOMAE AQVINATIS DOCTORIS ANGELICI, QVAESTIONES QVODLIBETALES.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum beatus Benedictus uiderit diuinam eſſentiam.

QVÆSITVM eſt de Deo, Angelo, & homine. De Deo quæſitũ eſt & quã tum ad diuinam naturam, & quan tum ad naturam humanam aſſumptam. Quantum ad diuinam naturam quæſitum eſt, Vtrũ beatus Benedictus in viſione, qua vidit totũ mundum, diuinam eſſentiam viderit: & oſtendebatur ꝙ ſic. Dicit enim Grego. 4. dialogorum de hac viſione loquens. Animæ videnti Deum anguſta ſit omnis creatura: ſed videre Deum eſt videre diuinam eſſentiã. ergo beatus Benedictus vidit diuinam eſſentiam.

C ¶Præt. ibidem ſubdit Grego. ꝙ totum mundum vidit in diuino lumine: ſed non eſt aliud lumen, vel claritas Dei q̃ ipſe Deus, vt idem Grego. dicit, & habetur in gl. Exo. 33. ſuper illud, Nõ videbit me homo, & viuet. ergo beatus Benedictus vidit Deum per eſſentiam.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ioan. 1. Nemo Deum vidit vnquàm, vbi dicit gl. ꝙ nullus in mortali carne viuens, Dei eſſentiam videre poteſt.

RESPON. Dicendum, ꝙ corpus corruptibile aggrauat animam, vt dicit Sapiẽ. 9. Summa autem eleuatio D mentis humanæ eſt vt ad diuinam eſſentiam videndã pertingat, vnde impoſſibile eſt vt mens humana corpori vnita Dei eſſentiam videat, vt Aug dicit 12. ſuper Gene. ad literã, niſi huic vitæ mortali funditus homo intereat, vel ſic alienet a ſenſibus, vt neſciat vtrũ ſit in corpore, an extra corpus, ſicut de Paulo legitur 2. ad Cor. 12. Beatus autem Benedictus quando illam viſionem vidit, nec huic vitæ funditus mortuus erat, nec a corporeis ſenſibus alienatus: quod patet p hoc, quòd dum adhuc in eadem viſione perſiſteret, alium ad idem uidendum aduocauit, ut idem Grego. refert: unde manifeſtum eſt, quòd Dei eſſentiam non uidit. D. 10. & 482.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Grego. ex quadam proportione argumentari intendit in uerbis illis. Si enim uidentes Dei eſſentiam, in eius comparatione totam creaturam reputant paruum quid ad uidendum, non eſt mirum ſi beatus Benedictus per lumen diuinum aliud amplius uidere potuit, quàm homines communiter uideant.

AD 2ᵐ dicendum, quòd lumen Dei quãq; dicitur ipſe Deus, quãdoq; uero aliud lumẽ deriuatum ab ipſo, ſm illud Pſalmiſtæ 36. In lumine tuo uidebimus lumen: hic autem accipitur pro lumine deriuato a Deo.

B

QVAESTIO II.

DEINDE quærebantur duo circa humanam naturam in Chriſto.

¶ Primo, Vtrum fuerit in Chriſto vna filiatio, quæ refertur ad patrem & ad matrem, an duæ.

¶Secũdo, De morte ei⁹, Vtrũ in cruce mortuus fuerit.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Chriſto ſint duæ filiationes.

CIRCA primum ſic procedebatur. Videtur ꝙ in Chriſto ſint duæ filiationes. Multiplicata. n. cauſa relationũ, multiplicant relationes: generatio aũt eſt cã filiationis. cũ ergo alia ſit generatio, qua Chriſtus natus eſt æternaliter a patre, & alia qua natus eſt temporaliter a matre, erit etiam alia filiatio, qua refertur ad patrem, & alia qua refertur ad matrem. Art. 182. c. & 3. p. q. 35 ar. 5. & 3. d. 8. artic. 5. o. op⁹ 3. c. 28.

¶Præt. Quod recipit ex tẽpore aliquid abſolutũ abſq; ſui mutatione, multo magis abſq; ſui mutatione põt recipere tẽporaliter aliquã proprietatẽ relatiuã: ſed filius Dei ex tpe recepit aliquid abſolutũ abſq; ſui mutatione, qa ſup illud Luc. 1. Magnus erit, & filius altiſſimi uocabit, dicit Amb. Nõ iõ erit magnus, ꝙ ante partũ Virginis magnus nõ fuerit, ſed quia potẽtiã quã Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tẽpore accepturus. ergo multo magis ex tẽpore potuit accipere filius Dei abſq. ſui mutatione nouã filiationẽ, ut ſic ei conueniãt duæ filiationes, una æterna, & alia tẽporalis.

SED CONTRA. A quo aliquid habet ꝙ ſit tale, ab eius unitate habet quòd ſit unum tale: ſed filiatione aliquis habet quòd ſit filius. ergo una filiatione eſt unus filius: ſed Chriſtus eſt unus filius, & non duo. ergo in Chriſto non ſunt duæ filiationes, ſed una tantũ.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ relationes differũt ĩ hoc ab omnibus alijs rerũ generibus, quia ea quæ ſunt aliorũ generũ, ex ipſa rõne ſui generis habẽt ꝙ ſint res naturæ, ſicut quãtitates ex rõne quãtitatis, & qualitates ex rõne qualitatis: ſed relationes nõ habẽt ꝙ ſint res naturæ ex rõne reſpectus ad alterũ. Inueniuntur. n. quidã reſpectus qui nõ ſunt reales, ſed rõnales tm̃, ſicut ſcibile refert ad ſciẽtiã nõ aliqua reali relatione in ſcibili exiſtẽte, ſed potius quia ſciẽtia refert ad ipſum, ſm Philo. in 5. meta. ſed relatio habet ꝙ ſit res naturæ ex ſua cauſa, per quã vna res naturalẽ ordinem habet ad alterã, qui quidem ordo naturalis & realis eſt ipſius ipſa relatio, unde dextrum & ſiniſtrum animali ſunt relationes reales, quia conſequuntur quaſdam naturales virtutes. In columna autem ſunt reſpectus rationis tãtum ſm ordinem animalis ad ipſam. Ex eodem autẽ habet aliquid quòd ſit ens, & quòd ſit unum: & ideo cõtin- 1. p. q. 28. ar. 1. 2. Tex. 20. 20.

Digitized by Google

git quòd eſt vna relatio realis tantum propter vnitatem cauſæ, ſicut patet de æqualitate: ꝓpter vnã enim quantitatem eſt in vno corpore vna æqualitas tãtũ, quamuis ſint reſpectus plures, ſecundum quos diuerſis corporibus dicitur eſſe æquale. Si autem ſecundũ omnes illos reſpectus multiplicarent̃ realiter relationes in uno corpore, ſequeretur ꝙ in vno eſſent accidẽtia infinita, vel indeterminata: & ſimiliter magiſter aſt, vna relatione magiſter omnium quos idem docet, quamuis ſint multi reſpectus: ſic etiam vnus homo ſecundum vnam realem filiationem eſt filius patris ſui & matris ſuæ, quia vna natiuitate vnam naturam ab vtroque accepit. Sequendo ergo hanc rationem, videtur dicendum, ꝙ alia ſit filiatio realis in Chriſto, qua refertur ad patrẽ, & alia qua refertur ad matrem, quia alia generatione naſcitur ab vtroq;: & alia eſt natura quam habet a patre, & alia quam habet a matre. Sed alia ratio infringit pactum, hoc enim aſt vniuerſaliter tenẽdum, quòd nulla relatio Dei ad creaturã realiter in Deo exiſtit, ſed eſt reſpectus rationis tantum, quia Deus eſt ſupra omnem ordinem creaturæ, & mẽſura omnis creaturæ, a qua dependat omnis creatura, & non econuerſo, multo magis quàm hoc conueniat ſcibili reſpectu ſciẽtiæ, in quo propter has cauſas nõ eſt relatio realis ad ſcientiam. Eſt autem cõſiderandũ, ꝙ ſubiectum filiationis nũ eſt natura, vel naturæ pars aliqua. Non enim dicimus, quòd humanitas ſit filia, vel caput, aut oculus. In Chriſto autem non ponimus H niſi vnum ſuppoſitũ, & vnã hypoſtaſim ſicut & vnã perſonam, quòd eſt ſuppoſitũ æternum, in quo nulla relatio realis ad creaturam eſſe poteſt, vt iam dictum eſt: vnde relinquitur quod filiatio qua Chriſtus refertur ad matrem, eſt reſpectus rationis tantum, nec propter hoc ſequitur, ꝙ nõ ſit realiter filius Virginis. Sicut enim Deus eſt realiter dñs propter realem potentiã qua continet creaturã, ſic realiter eſt filius Virginis propter realem naturã quam accepit a matre. Si autẽ eſſent in Chriſto plura ſuppoſita, oporteret ponere in

D. 706. Chriſto duas filiationes, ſed hoc reputo erroneũ, [a]&

D. 706. in concilijs inuenitur damnatũ: vnde dico quòd [a]in

Et 109. Chriſto eſt vna relatio realis tãtũ, qua refert̃ ad patrẽ. I

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ non negamus nõ eſſe in Chriſto realẽ filiationẽ qua refertur ad matrẽ, quia tanſa relationis deficiat, ſed quia deficit ſubiectũ talis relationis, cum nõ ſit in Chriſto aliquod ſuppoſitum creatum, vel hypoſtaſis.

Ad 2[m] dicendum, quòd eo modo quo ille homo accepit ex tempore Dei potentiam, eo modo accepit filiationem æternam, inquantum ſcilicet factum eſt vt vna eſſet perſona Dei & hominis, vt Ambro. ibidem ſubdit. Hoc autem nõ eſt factum per aliquid realiter abſolutum, vel relatiuũ temporaliter inhærens filio Dei, ſed per ſolam vnionẽ quæ realiter exiſtit in natura creata, nõ autẽ eſt realiter in pſona aſſumente. K

Quòd vero in contrarium obijcitur, neceſſitatem non habet. Dicitur enim aliquando vnus qualis propter vnitatem ſubſtantialem ſubiecti, licet ſint multæ qualitates, vt color & ſapor in pomo.

Articvlvs III.

Vtrum Chriſtus in cruce mortuus fuerit.

3. p. q. 46. a. 4 & opuſ 60. ar. 15. & 16. Circa ſecũdũ ſic procedebatur. Videtur ꝙ Chriſtus in cruce mortuus non fuerit. Si enim fuit mortuus, aut hoc fuit quia ipſe animam a corpore ſeparauit, aut propter vulnera: ſed nõ primo modo. F Sic enim ſequeretur, ꝙ Iudæi Chriſtũ nõ occidiſſent, ſed ꝙ ipſe ſuipſius fuiſſet homicida, quòd eſt inconueniens. Et ſimiliter nec ſecundo modo, quia mors quæ accidit propter vulnera, prouenit homini ex ſũma debilitate præueniente, quòd in Chriſto non fuit, quia clamans exſpirauit. ergo Chriſtus in cruce nullo modo mortuus fuit.

¶ Præt. Natura humana non fuit in Chriſto debilior quàm in alijs hominibus: ſed nullus alius homo tã cito moreretur propter vulnera manuum & pedũ. Vulnus autem lateris fuit ei inflictum poſt mortem Chriſti. ergo in cruce mortuus non fuit, cum nulla cauſa mortis eius eſſe videatur.

G Sed contra eſt, quod dicitur Ioan. 19. quòd Chriſtus in cruce pendens, inclinato capite tradidit ſpiritum: mors autem eſt per ſeparationem animæ a corpore. ergo Chriſtus in cruce mortuus fuit.

Respon. Dicendum, quòd abſque omni dubio confitendum eſt Chriſtum in cruce [a]vere mortuum fuiſſe. D. 906. Sed ad videndum cauſam mortis eius; conſiderandum eſt, quòd cum Chriſtus fuerit verus Deus & homo, eius poteſtati ſuberat quicquid ptinet ad humanam naturam in Chriſto, quòd in alijs puris hominibus non contingit. Voluntati enim eorum nõ ſubiacent quæ naturalia ſunt. Vnde hæc cauſa aſſignatur quare anima Chriſti ſimul patiebatur & fruebatur, quia ſcilicet eo volente hoc factum eſt, vt non fieret redundantia a ſuperioribus viribus in inferiores, nec impedirentur ſuperiores virtutes a ſuo actu propter paſſionem inferiorum, ꝙ in alijs hominibus contingere non poteſt propter naturalem connexionem potentiarum adinuicem: & ſimiliter in propoſito eſt dicendum. Mors enim violenta accidit ex hoc, quòd nocumento illato natura cedit, & quandiu natura reſiſtere poteſt, tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura eſt fortior, ex æquali cauſa tardius moriũtur. Erat autẽ ſubiectũ volũtati Chriſti, quãdiu natura reſiſteret nocumẽto illato, & quando cederet. Vnde eo volente natura reſiſtit nociuo illato vſque ad finem plus quàm in alijs hominibus poſſit, ita quòd in finẽ I poſt multam ſanguinis effuſionem quaſi integer viribus clamauit voce magna, & ſtatim eo volente natura ceſſit, & tradidit ſpiritũ, vt ſe dominum naturæ, & vitæ, & mortis oſtenderet: vnde hoc admirans Centurio, dixit. Vere hic homo filius Dei erat. Sic ergo & Iudæi Chriſtum occiderunt nocumentum mortiferum inferentes, & tamen ipſe animam ſuam poſuit & tradidit ſpiritum, quia quando voluit natura nocumento illato totaliter ceſſit. Nec tamen culpandus eſt quaſi ſui homicida, eſt enim corpus propter animam, & non econuerſo. Vnde iniuria ſit animæ, cum propter nocumentum corpori illatum de corpore expellitur contra naturalem appetitum animæ, ſed forte non propter deprauatam voluntatem ſe interficiẽ- K tis, ſed ſi anima in ſui poteſtate haberet recedere a corpore quando vellet, & iterum aduenire, non maioris eſſet culpæ, ſi corpus deſereret, q̃ ꝙ habitator deſeruerit domũ, culpæ tamen eſt ꝙ inde expellatur inuitus.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

Deinde quærebantur duo de angelo. Primo, Vtrũ angelus dependeat a loco corporali ſecũdũ ſuam eſſentiã, an ſit ĩ loco ſecundũ operationẽ tantũ. Secundo, De motu angeli, vtrum poſſit moueri de extremo in extremum ſine medio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angelus ſit in loco per operationem tantum.

1.p.q.52.ar 1.& 3.& 3.ca. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd angelus non ſit in loco ſecundum operationem tantū. Prius eſt enim eſſe quàm operari. ergo prius eſt eſſe in loco, quàm operari in loco: ſed poſterius non eſt cauſa prioris. ergo operari in loco non eſt cauſa quare angelus ſit in loco.

¶Præt. Duo angeli poſſunt operari in vno loco. ſi ergo angelus eſſet in loco ſolum per operationem, ſequeretur quòd plures angeli eſſent ſimul in vno loco, q̄ reputatur impoſſibile.

B SED CONTRA. Nobilius nō dependet ab ignobiliori: ſed eſſentia angeli eſt nobilior quàm locus corporeus. ergo non dependet a loco corporeo.

RESPON. Dicendum, quòd qualiter angelus ſit in loco corporeo cōſiderari poteſt ex modo quo corpus eſt in loco. Eſt enim corpus in loco per contactū loci: contactus aūt corporis eſt per quātitatem dimēſiuam, quæ in angelo non inuenitur cum ſit incorporeus, ſed loco eius eſt in eo quātitas virtualis. ſicut ergo corpus eſt in loco per contactum dimenſiuæ quantitatis, ita angelus eſt in loco per contactum virtutis. C Si quis autem velit virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quòd operari eſt proprius effectus virtutis, dicatur quòd angelus eſt in loco per operationē, ita tamen quòd per operationem nō intelligatur ſola motio, ſed quæcumque vnitio qua ſua virtute ſe corpori vnit, præſidendo, vel continendo, vel quocumque alio modo.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ nihil prohibet aliquid eſſe prius ſimpliciter, quòd non eſt prius quātū ad hoc, ſicut corpus ſubiectū eſt ſimpliciter prius ſuperficie: ſed non quantum ad hoc quòd eſt colorari, & ſimiliter prius ſimpliciter eſt corpus quàm tact9, tamen ipſum eſt in loco per tactum dimenſiuæ quantitatis, & ſimiliter angelus per contactum virtutis.

D AD 2m dicendum, quòd ſi aliquid mouetur perfecte ab vno motore, non conuenit quòd ab alio ſimul immediate moueatur: vnde ratio magis valet ad oppoſitum eius, quàm ad propoſitum.

ARTICVLVS V.

Vtrum angelus poſſit moueri de extremo ad extremum non tranſeundo per medium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd angelus nō poſſit moueri de extremo ad extremū quin pertrāſeat medium. Omne enim quòd mouetur, prius eſt in mutari q̄ in mutatum eſſe, vt probatur in
Tex.cō.8. 6. Phyſi. ſed ſi angelus mouetur de extremo in extremum, puta, de a, in b, cum eſt i b, eſt in mutatum eſſe. E ergo prius erat in mutari: ſed nō quādo erat in a, quia tunc nondū mouebatur. ergo qn̄ erit in c, quòd eſt medium inter a, & b, & ſic oportet q̄ pertranſeat mediū.

¶Præt. Si angelus mouetur de a, in b, ſine hoc q̄ pertrāſeat medium, oportebit q̄ corrumpatur in a, & terminetur in b: ſed hoc eſt impoſſibile, quia ſic nō eſſet idē angelus. ergo oportet quòd pertranſeat medium.

SED CONTRA. Omne quòd pertranſit mediū, oportet q̄ prius pertranſeat æquale ſibi, aut minus q̄
Tex.cō 87. maius, vt dicitur in 6. Phyſ. & ad ſenſum apparet: ſed non poteſt eſſe minus ſpatium q̄ angelus qui eſt indiuiſibilis. ergo oportet q̄ pertranſeat æquale, quòd eſt A locus indiuiſibilis, & punctalis: infinita autem pūctā ſunt inter quoſlibet duos terminos motus. ſi ergo neceſſe eſſet, q̄ angelus in ſuo motu pertranſiret mediū, oportet q̄ pertranſiret infinita, quod eſt impoſſibile.

RESPON. Dicēdum, quòd angelus ſi vult, poteſt moueri de vno extremo ad aliud abſq; hoc q̄ pertrāſeat medium, & ſi vult, poteſt pertranſire omnia media. Cuius ratio eſt, quia corpus eſt in loco, ſicut contentum ab eo: & ideo oportet q̄ in mouēdo ſequatur loci conditionē, vt. ſ. pertranſeat media priuſquàm ad extrema loci perueniat: ſed cum angelus ſit in loco per contactum virtutis, non ſubditur loco vt conten- 1.p.q.53.ar ti.1.
B tus ab eo, ſed magis continet locum ſua virtute ſupereminens in loco, vnde non habet neceſſe, vt ſequatur in ſuo motu conditiones loci: ſed voluntati ſuę ſubeſt quòd applicet ſe per contactū virtutis huic loco, & illi, & ſi vult abſq; medio: ſicut etiā intellectus pōt applicari intelligendo vni extremo, puta, albo, & poſtea nigro indifferenter vel cogitando, vel non cogitando de mediis coloribus, quàmuis corpus ſubiectum colori nō poſſit moueri de albo in nigrū, niſi per mediū.

AD PRIMVM ergo dicēdum quòd verbum Philoſophi & eius probatio locum habet in motu continuo: ſed motus angeli nō oportet quòd ſit cōtinuus, D. 118.
C ſed ipſa ſucceſſio applicationum prædictarum motus eius dicitur, ſicut & ſucceſſio cogitationum, vel affectionum dicitur motus ſpiritualis creaturæ, ſecundū Aug. 8. ſuper Gene. ad literam.

AD 2m dicendum, quòd hoc non accidit per corruptionem angeli, aut nouam creationem, ſed quia eius virtus ſupereminet loco.

AD illud vero quòd in contrarium obiicitur, dicendum quòd angelus non eſt in loco per commenſurationem, ſed per applicationem ſuæ virtutis ad locū, quæ quidem poteſt eſſe indifferēter & ad locum diuiſibilem & indiuiſibilem: unde poteſt continue moueri, ſicut aliquid in loco diuiſibili exiſtens continue intercipiendo ſpatium: ſecundum vero quòd in loco in
D diuiſibili eſt, non poteſt eius motus eſſe cōtinuus, nec pertranſire omnia media.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de homine.
¶Et primo, Quantum ad bonum naturæ.
¶Secundo, Quantum ad bonum gratiæ.
¶Tertio, Quantum ad bonum gloriæ.

¶Circa primum quærebantur tria.

¶Primo, De vnione animæ ad corpus, vtrum. ſ. anima adueniente corpori corrumpantur omnes formæ quę prius inerant & ſubſtantiales, & accidentales.
¶Secundo, De poteſtate liberi arbitrii, vtrum. ſ. homo abſque gratia poſſit ſe ad gratiam præparare.
¶Tertio, De dilectione naturali, vtrum ſcilicet, homo in ſtatu innocentiæ dilexerit Deum plus quàm omnia, & ſupra ſeipſum.

ARTICVLVS. VI.

Vtrum formæ præcedentes corrumpantur per aduentum animæ.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd per aduentum animæ non excludātur omnes formæ quę prius inerāt. Dicitur enim Gene. 2. Formauit Deus hominē de limo terræ, & inſpirauit in faciē eius 1.p.q.66.ar ti.3.4.& 6. ad 1.q.118. arti.2.

 ſpiracu-

ſpiraculum vitæ: fruſtra autem formaſſet corpus, ſi in ſpirando animam formã quam formando indiderat, excluderetur. non ergo aduenıente anima tolluntur omnes formæ præcedentes.

¶ Præ. Neceſſe eſt ꝙ anima ſit in corpore formato & diſpoſito multis diſpoſitionibus. ſi ergo adueniens anima omnes præcedentes formas & diſpoſitiones amouet, ſequitur quòd in inſtãti anima totum corpus formet, quòd videtur eſſe ſolius Dei.

¶ Præt. Anima nõ eſt niſi in corpore miſto: ſed miſtio elementorum non fit ſolum ſecundum materiam, ſed etiam ſecundum formas, alioquin eſſet corruptio. ergo anima non excludit oẽs formas in materia inuẽtas.

G ¶ Præt. Anima eſt perfectio: perfectionis autem nõ eſt corrumpere, ſed perficere. non ergo adueniens corpori corrumpit formas præexiſtentes.

Sed contra. Omnis forma adueniens exiſtẽti in actu, eſt forma accidentalis. Forma enim ſubſtantialis facit eſſe actu ſimpliciter: ſed ſi anima aduenıẽs non deſtrueret præexiſtentes formas, ſed ei ſuperadderetur, ſequeretur quòd aduenıret exiſtenti in actu, quia quælibet forma cum ſit actus, facit eſſe in actu. ergo anima adueniens excludit formas præexiſtentes.

H Respon. Dicendũ, quòd impoſſibile eſt in vno

D.650. & eodem eſſe plures formas ſubſtãtiales, & hoc ideo, quia ab eodem habet res eſſe & vnitatem. Manifeſtũ eſt autem quòd res habet eſſe per formã. Vnde & per formam res habet vnitatem, & propter hoc vbicũque eſt multitudo formarum, non eſt vnum ſimpliciter, ſicut homo albus non eſt vnum ſimpliciter, nec animal bipes eſſet vnum ſimpliciter, ſi ab alio eſſet animal, & ab alio bipes, vt Philoſ. dicit. Sed ſciendũ eſt, ꝙ formæ ſubſtantiales ſe habent adinuicem ſicut numeri, vt di

Tex.cõ.10. citur in 8. Meta. vel etiam ſicut figuræ, vt de partibus

Tex.cõ.31. animæ. dicit Philoſo. in 2. de anima. Semper enim maior numerus eſt, vel figura virtute cõtinet in ſe minorem, ſicut quinarius quaternarium, & pentagonus tetragonum. & ſimiliter perfectior forma virtute continet in ſe imperfectiorẽ, vt maxime in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet virtutem vt conferat corpori humano quicquid cõfert ſenſitiua in brutis, & ſimiliter ſenſitiua facit in animalibus quicquid nutritiua in plantis, & adhuc amplius. fruſtra ergo eſſet in homine alia anima ſenſitiua præter intellectiuã, ex quo anima intellectiua virtute cõtinet ſenſitiuam: & adhuc amplius, ſic fruſtra adderetur quaternarius poſito quinario. Et eadem ratio eſt de omnibus formis ſubſtantialibus vſque ad materiam primam; ita quòd non eſt in homine diuerſas formas ſubſtantiales inuenire, ſed ſolum ſecundum rationem: ſicut conſideramus eum vt viuentem per animam nutritiuam, & vt ſentiẽtem per animam ſenſitiuam, & ſic de alijs. Manifeſtum eſt autem ꝙ ſemper adueniente forma perfecta tollitur forma imperfecta, ſicut etiam adueniente figura pentagoni, tollitur quadrati: vnde dico quòd adueniente anima humana tollitur forma ſubſtantialis quę prius inerat, alioquin generatio eſſet ſine corruptione alterius, quòd eſt impoſſibile. Formę vero accidentales quæ prius inerant diſponentes ad animam, corrumpuntur quidem nõ per ſe, ſed per accidens ad corruptionem ſubiecti, vnde manent eædẽ ſpecie, ſed non eædem numero: ſicut etiam contingit circa diſpoſitiones formarum elementarium, quæ primitus materiæ aduenire apparent.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſecundum Baſilium, ſpiraculum vitæ dicitur ibi gratia ſancti ſpi

F ritus, & ſic obiectio ceſſat. Si autem, vt Aug. dicit, ſpiraculum vitæ ſit ipſa anima, non oportebit dicere, ꝙ alia forma formatum ſit corpus hominis de limo terræ, quàm ipſo ſpiraculo vitæ diuinitus inſpirato. Non enim illa formatio tempore præceſſit inſpirationem, niſi forte velimus dicere illam formationẽ referri ad diſpoſitiones accidẽtales, puta, figuram, & alia huiuſmodi, quæ quodam rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animam intellectiuam, ſicut materiales diſpoſitiones, quibus tamen præintelligitur ipſa anima intellectiua non inquantum eſt intellectiua, ſed inquantum cõtinet in ſe virtutem aliquam de imperfectioribus formis.

Ad 2[m] dicendum, quòd anima cum aduenit corpori, non facit eſſe corpus effectiue, ſed formaliter tãtum. Effectiue autem facit corpus eſſe illud quòd dat corpori formam vt perficiens: vt diſponens autem illud quod præoperatur ad formam, paulatim antẽ, & ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam aut diſpoſitionem. Quãto enim propinquior fuerit forma aut diſpoſitio, tanto minor eſt reſiſtentia ad introductionem formæ & diſpoſitionis cõpletæ. Facilius enim fit ignis ex aere, quàm ex aqua, quàmuis vtraque forma immediate adſit materiæ.

Ad 3[m] dicendum, quòd Auicẽ. poſuit formas elementorum actu remanere in miſto, quòd non poteſt eſſe, quia formæ elementorum nõ poſſunt eſſe in vna parte materiæ ſimul, & ſic oportet quòd ſint in diuerſis materiæ partibus, quæ diſtinguuntur ſecundum dimenſiuæ quantitatis diuiſionẽ, & ſic oportebit quòd vel plura corpora ſint ſimul, vel quod non ſit miſtio vera totius ad totum, ſed miſtio ad ſenſum ſecundum minima iuxta ſe poſita. Auerroys autem in 3. li. de cęlo. dicit quòd formæ elementorum ſunt mediæ inter formas accidentales & ſubſtantiales, & quòd recipiũt magis & minus, & ſic formis elementorum remiſſis, & quodammodo ad medium redactis, quodammodo fit miſtio. Sed hoc eſt min⁹ poſſibile quàm primũ: nam forma ſubſtantialis eſt terminus quidam eſſe ſpecifici, vnde in indiuiſibili eſt ratio formæ, ſicut ratio numeri & figuræ: nec eſt poſſibile, vt intendatur, vel remittatur, ſed omnis additio, vel ſubtractio facit aliam ſpeciem. Com.68.

Et ideo aliter dicendum ſecundum Philoſo. in 1. de generatione, quòd formæ miſcibilium non manẽt in miſto actu, ſed virtute, prout. ſ. virtus formæ ſubſtantialis manet in qualitate elementari, licet remiſſa, & quaſi ad medium redacta qualitas elementaris agit in virtute formæ ſubſtantialis, alioquin actio, quæ eſt per calorem ignis, non terminaretur ad formam ſubſtantialem.

Ad 4[m] dicendum, ꝙ anima cum ſit forma, eſt quidem perfectio quædam particularis, non autem vniuerſalis: & ideo ea adueniente ſic aliquid perficitur, vt tamen aliquid corrumpatur.

Articvlvs VII.

Vtrum homo abſque gratia per ſolam naturalem arbitrij libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare.

Ad secvndvm ſic procedebatur. Videtur ꝙ homo abſque gratia per ſolam naturalem arbitrij libertatem poſſit ſe ad gratiam præparare, quia ut dicitur Prouer. 16. Hominis eſt pręparare animum: hoc autem dicitur eſſe alicuius, quod eſt in eius poteſtate conſtitutum. 12.q.109.ar 6. & 2.di. 5.q.1.art.1. & di 29.ar. 4. & veri.q. 24.ar.15.0.

Digitized by Google

conſtitutum. ergo in poteſtate hominis cõſtitutũ eſt, quòd poſſit ſe ad gratiam præparare, non ergo indiget auxilio gratiæ.

¶ Præt. Anſel. dicit in li. de caſu diaboli, quòd nõ ideo aliquis caret gratia, quia Deus non vult dare, ſed quia ipſe non vult accipere: ſi ergo vellet accipere, poſſet accipere. poteſt ergo ſi vult ſe ad gratiam præparare abſque exteriori auxilio.

Sed dicebat, quòd homo indiget in hoc auxilio gratiæ quantum ad exterius mouens. Sed contra. Homo poteſt moueri ad conuerſionem non ſolum ex bonis, ſed etiam ex peccatis, ſicut ſi aliquis videat aliquem enormiter peccantem, & ex horrore peccati ad Deum conuertitur: ſed peccatum non eſt a Deo. ergo abſque Dei operatione poteſt ſe homo ad gratiam præparare.

SED CONTRA. Per hoc ad gratiã præparamur, ꝙ ad Deum conuertimur: ſed ad hoc indigemus auxilio diuinæ gratiæ. dicitur n. Tren. 4. Conuerte nos domine ad te, & cõuertemur. ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ ad hoc quod ſe ad gratiam præpararet.

¶ Præt. Ad nihilum non poteſt homo ſe præparare, niſi cogitando: ſed ad hoc ipſum indiget homo auxilio gratiæ. Dicitur enim 2. Corinth. 3. Non ſufficientes ſumus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis. ergo indigemus auxilio diuinæ gratiæ ad hoc, quod nos ad gratiam præparemus.

RESPON. Dicendum, quòd in hac quæſtione cauendus eſt error Pelagii, qui poſuit quòd per liberum arbitrium homo poterat adimplere legem, & vitam æternã mereri, nec indigebat auxilio diuino, niſi quãtum ad hoc ꝙ ſciret quid facere deberet, ſecundum illud Pſal. 142. Doce me facere volũtatẽ tuam: ſed quia hoc nimis parum videbatur vt ſolam ſcientiam haberemus a Deo, charitatem autẽ qua præcepta legis implẽtur, haberemus a nobis, ideo poſtmodum Pelagiani poſuerunt ꝙ initiũ boni operis eſt homini ex ſeipſo, dum conſentit fidei per liberum arbitrium, ſed cõſummatio eſt hominis a Deo, præparatio autem ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quòd homo poſſit ſe ad gratiam præparare abſque auxilio diuinæ gratiæ, & eſt contra Apoſtolum, qui dicit ad Phili. 1. Qui cœpit in uobis opus bonum, ipſe perficiet.

Dicendum eſt ergo, quòd homo indiget auxilio gratiæ non ſolum ad merendum, ſed etiam ad hoc quòd ſe ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actum virtutis, cum non ſolum bonũ agit, ſed bene, ad quòd requiritur habitus, vt dicitur in 2. ethi. & ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia: ſed ad hoc quòd homo præparet ſe ad habitum conſequendum, non indiget alio habitu, quia ſic eſſet procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non ſolum quantum ad exteriora mouentia, prout ſ. ex diuina prouidentia procurãtur homini occaſiones ſalutis, puta, prędicationes, exempla, & interdum ægritudines & flagella: ſed etiam quãtum ad interiorem motũ, prout Deus cor hominis interius mouet ad bonum, ſecundum illud Prouer. 21. Cor regis in manu Dei: quodcumq; voluerit vertet illud, & ꝙ hoc neceſſarium ſit, probat Philo. in quodam c. de bona fortuna. Hoc enim agit voluntate, voluntatis autẽ principium eſt electio, & electionis conſilium. Si autẽ quæratur, qualiter conſiliari incipiat, non poteſt dici quòd ex conſilio conſiliari inceperit, quia ſic eſſet in infinitum procedere. Vnde oportet aliquod exterius principium eſſe, quòd moueat mentem humanam ad

A conſiliandum de agendis. Hoc autem oportet eſſe aliquod melius humana mente. non ergo eſt corpus cęleſte, quod eſt infra intellectualem virtutẽ, ſed Deus, vt Philoſ. ibidem concludit. Sicut ergo omnis motus inferiorum corporum quæ nõ ſemper mouẽtur, principium eſt motus cęli, ita omnium motuum interiorum mentium principium eſt a Deo mouente. Sic ergo nullus poteſt ſe ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, niſi per diuinum auxilium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per hoc ꝙ hominis eſt ſe ad gratiam præparare per liberum arbitrium, non excluditur neceſſitas auxilij diuini, ſicut

B nec per hoc quod ignis eſt calefacere, excluditur neceſſitas cæleſtis motus.

AD 2ᵐ dicendũ, quòd Deus mouet omnia ſecundũ modum eorum, & ideo diuina motio a quibuſda participatur cum neceſſitate, a natura autem rationali cũ libertate propter hoc, ꝙ virtus rationalis ſe habet ad oppoſita, & ideo ſic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen poteſt huic motioni reſiſtere, & ſic ex Deo eſt vt homo ſe ad gratiam præparet: ſed quòd gratia caret, nõ habet cauſam a Deo, ſed ab homine, ſecũdum illud Oſeę 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo ex me auxilium tuum.

AD 3ᵐ dicendum, quòd licet peccatum non ſit a

C Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, vt ſit alicui ſalutis occaſio. D. 1097

ARTICVLVS VIII.

Vtrum primus homo in ſtatu innocentiæ non dilexerit Deum ſuper omnia.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd primus homo in ſtatu innocentiæ non dilexerit Deum ſuper omnia, & pluſquàm ſeipſum. Sic enim diligere Deum meritoriũ eſt maxime: ſed primus homo in ſtatu illo non habuit vnde poſſet proficere per meritum, vt dicitur in 24. diſtin. 2. lib. ſentent. ergo primus homo in ſtatu illo non dilexit Deum pluſquàm (1. p. q. 60. ar 1. 3. & 5.)

D ſeipſum, & ſuper omnia.

¶ Præt. Sic diligere Deum, eſt maxima præparatio mẽtis humanæ ad gratiam conſequendam: primus autẽ homo in ſtatu illo ponitur gratiam non habuiſſe, ſed ſola naturalia. ergo non dilexit Deum pluſquam ſeipſum, & ſuper omnia.

¶ Præt. Natura in ſe recurua eſt, quia ſcilicet omnia quæ amat, retorquet ad ſe: ſed propter quòd vnumquodque tale, & illud magis. ergo naturali dilectione plus diligebat ſeipſum quàm Deum. non ergo diligebat Deum ſuper omnia.

SED CONTRA. Si non diligebat Deum plus quàm ſeipſum, aut ergo minus ſe, aut æqualiter ſibi, & vtroque modo ſequitur quòd ſeipſo homo frueretur, dum ſe non referret in Deum: frui autem ſeipſo inducit peruerſitatem peccati, vt Auguſt. dicit. ergo primus homo in ſtatu innocentiæ iam erat peruerſus per peccatum, quod eſt impoſſibile. ſequitur ergo vt diligeret Deum ſuper omnia.

RESPON. Dicendum, ꝙ ſi homo fuit factus in gratia, vt ex verbis Baſilii & Augu. haberi poteſt, quæſtio iſta locum non habet. Manifeſtum eſt enim ꝙ exiſtens in gratia, per charitatem diligit Deum ſupra ſeipſum: ſed quia poſſibile fuit Deo, vt hominem faceret in puris naturalis, vtile eſt conſiderare ad quantum ſe dilectio naturalis extendere poſſit. Dixerũt ergo quidam,

quòd homo, vel angelus in puris naturalibus exiſtẽs, diligit Deum pluſquàm ſeipſum naturali dilectione ſecundum amorem concupiſcentiæ, quia ſcilicet bono diuino magis frui deſiderat tanquàm maiori & ſuauiori, ſed ſecundum amorem amicitiæ naturaliter homo plus diligit ſeipſum quàm Deũ. Eſt enim amor concupiſcentiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti, vel frui, ſicut vinum, vel aliquid huiuſmodi. Amor autem amicitiæ eſt quo dicimur amare amicũ, cui volumus bonum. Sed iſta poſitio ſtare non poteſt. Dilectio enim naturalis eſt quædam naturalis inclinatio indita naturæ à Deo: nihil autem naturale eſt peruerſum. Impoſſibile eſt ergo quòd aliqua naturalis inclinatio, vel dilectio ſit peruerſa: peruerſa autem dilectio eſt vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plus ſe quàm Deũ. nõ põt ergo talis dilectio eſſe naturalis. G

Dicendum eſt ergo, quòd diligere Deum ſuper oĩa plus quàm ſeipſum, eſt naturale nõ ſolùm angelo & homini, ſed etiam cuilibet creaturæ, ſecũdũ quod poteſt amare aut ſenſibiliter, aut naturaliter. Inclinationes enim naturales maxime cognoſci poſſunt in his quæ naturaliter aguntur abſq; rationis deliberatione. Sic enim agit vnũquodq; in natura, ſicut aptũ natum eſt agi. Videmus autem quòd vnaquæque pars naturali quadã inclinatione operatur ad bonũ totius, etiam cum periculo, aut detrimento proprio, vt patet cum aliquis manum exponit gladio ad defenſionem capitis, ex quo dependet ſalus totius corporis. Vnde naturale eſt, vt quælibet pars ſuo modo plus amet totum quàm ſeipſam. Vnde & ſecundum hanc naturalem inclinationem, & ſecundum politicam virtutẽ bonus ciuis mortis periculo ſe exponit pro bono cõmuni. Manifeſtum eſt autem, quòd Deus eſt bonum commune totius vniuerſi, & omnium partium eius: vnde quælibet creatura ſuo modo naturaliter plus amat Deum quàm ſeipſam. Inſenſibilia quidem naturaliter, bruta vero animalia ſenſitiue, creatura vero rationalis p intellectualẽ amorẽ, quæ dilectio dicitur. (D. 97 in margin) H

Ad primum ergo dicendum, quòd diligere Deum prout eſt principium totius eſſe, ad naturalem dilectionem pertinet. Sed diligere Deũ prout eſt obiectũ beatitudinis, eſt gratuitæ dilectionis, in quã meritum conſiſtit: nec tamen neceſſarium eſt vt in hoc ſuſtineamus ſententiam magiſtri dicentis, quòd homo in primo ſtato non habuit gratiã p quã mereri poſſet. I

Ad 2^m dicendum, quòd naturali dilectione qua Deus ſuper omnia naturaliter diligitur, põt aliquis magis & minus vti, & quando in ſummo fuerit, tunc eſt ſumma præparatio ad gratiam habendam.

Ad 3^m dicendum, quòd inclinatio naturalis eſt ad duo, ſcilicet ad moueri, & ad agere. Illa autem inclinatio naturæ quæ eſt ad moueri, in ſeipſa recurua eſt, ſicut ignis mouetur ſurſum propter ſui conſeruationem: ſed illa inclinatio naturæ quæ eſt ad agere, nõ eſt recurua in ſeipſa, non enim ignis agit ad generãdũ ignem propter ſeipſum, ſed propter bonum generati, quod eſt forma eius, & vlterius propter bonum commune quod eſt conſeruatio ſpeciei: vnde patet quòd non vniuerſaliter verum eſt, quòd omnis dilectio naturalis ſit in ſe recurua. K

QVAESTIO V.

1. diſt. 3. q. 4 ad 2. 3. diſt. 5. q. 4 ad ſecundum.

DEINDE quærebatur de his quę pertinent ad bonum gratiæ.

Et primo, De his q̃ pertinẽt ad ipſum bonum gratiæ.

F ¶ Secundo, De his quæ pertinent ad malum culpæ quod ei opponitur.

¶ Circa bonum gratiæ quærebatur.

¶ Primo quidem, De eo quòd pertinet ad omnes.

¶ Secũdo, De eo quod pertinet ad clericos.

¶ Tertio, De eo quod pertinet ad religioſos.

¶ Circa ea vero, quæ ad omnes pertinent, quærebat' de duabus partibus pœnitentiæ.

¶ Primò, De cõtritione, vtrum ſcilicet cõtritus teneatur velle magis eſſe in inferno, quàm peccare.

¶ Secundo, De confeſſione.

ARTICVLVS IX.

Vtrum contritus debeat magis uelle eſſe in inferno, quàm peccare.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd contritus nõ debeat magis velle eſſe in inferno, quàm peccare. Pœna enim ĩferni eſt æterna & irremediabilis: de peccato añt poteſt liberari per pœnitẽtiã. ergo magis debet uelle peccare, quàm in inferno eſſe. (art. 120. & 4. diſt. 15. q. 2 art. 3. q. 5. ad tertium.)

¶ Præt. Pœna inferni includit culpam, vna enim de pœnis inferni eſt vermis, id eſt, conſcientiæ remorſus de culpa: culpa autem non includit pœnam inferni. ergo magis eſt eligenda culpa quàm pœna inferni.

SED CONTRA eſt, quod Anſel. dicit in libro de ſimilitudinibus, quòd aliquis debet magis eligere eſſe in inferno ſine culpa, quàm in paradiſo cum culpa, quia innocens in inferno non ſentiret pœnam, & peccator in paradiſo non gauderet de gloria.

RESPONDEO. Dicendum, quòd contritus tenetur in generali velle pati magis quamcumque pœnam quàm peccare, & hoc ideo quia contritio non poteſt eſſe ſine charitate, per quam omnia dimittuntur peccata. Ex charitate enim plus homo diligit Deum quàm ſeipſum, peccare autem eſt facere contra Deũ, puniri autem eſt aliquid pati contra ſeipſum: unde charitas hoc requirit, vt quamlibet pœnã homo contritus præeligat culpæ. Sed in ſpeciali deſcendere ad hanc pœnã, vel ad illam non tenetur: quinimo ſtulte faceret, ſi quis ſeipſum, vel alium ſollicitaret ſuper huiuſmodi particularibus pœnis. Manifeſtum eſt enim, quod ſicut delectabilia plus mouent in particulari cõſiderata, quàm in communi: ita terribilia plus terrent ſi in particulari conſiderentur, & aliqui ſunt qui minori tentatione non cadunt, qui forte maiori caderent: ſicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad libidinem, ſed ſi per conſiderationem deſcẽdit ad ſingulas illecebras, magis moueretur. Et ſimiliter aliquis non refugeret pati mortem pro Chriſto, ſed ſi deſcenderet ad conſiderandum ſingulas pœnas, magis retraheretur: & ideo deſcendere in talibus ad ſingula, eſt inducere hominem in tentationem, & præbere occaſionem peccandi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd culpa etiã mortalis de ſe perpetua eſt, ſed ex ſola Dei miſericordia remedium habet.

¶ Præt. Plus præponderat bonum diuinum, contra quod agit culpa, bono naturæ creatæ, cui opponitur pœna, quàm perpetuitas pœnæ temporalitati culpæ.

¶ Ad 2^m dicendum, quòd remorſus conſcientiæ non eſt culpa, ſed conſequens ad culpam, & poſſet eſſe ſine culpa, vt in eo qui habet conſcientiam errantem de præterito commiſſo: ſicut ſi aliquis credit aliquid a ſe prius commiſſum eſſe illicitum, quod tamen licitum erat, & ipſe dum faceret, licitum reputabat.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO VI.

A

DEINDE circa confeſſionem quærebantur tria. ¶ Primo, Vtrum ſufficiat ꝙ aliquis ſcripto cõfitea tur, an oportet ꝙ confireatur verbo.

¶ Secũdo, An aliquis teneatur ſtatim confiteri habita oportunitate, vel poſſit expectare vſque ad quadtageſimam.

¶ Tertio, Vtrum presbyter parochialis debeat credere ſno parochiano, dicẽti ſe alteri confeſſum, & dare ei euchariſtiam, vel non.

ARTICVLVS X.

Vtrum ſufficiat confiteri ſcripto.

4. diſt.17.q. 3.ar.4.q.3. o. AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur ꝙ ſufficiat ſi aliquis coofiteatur ſcripto. Cõfeſſio enim requiritur ad manifeſtaoonem peccati: ſed peccatum manifeſtari poteſt ſcripto ſicut & verbo. ergo ſofficit ſi confiteatur ſcripto.

SED CONTRA eſt, qood dicitur Rom. 10. Ore confeſſio fit ad ſalutem.

RESPON. Dicendom, ꝙ confeſſio eſt quoddam ſacramẽtale. Sicut enim in baptiſmo requirit aliquid ex parte miniſtri.ſ. vt abluat, & proferat, & aliquid ex parte ſuſcipientis ſacramẽtũ, vt.ſ. intendat & abluatur: ita in ſacramento pænitẽtiæ ex parte ſacerdotis requiritur quòd abſoluat ſub aliqua forma verborum. Ex parte vero pænitentis requiritur, ꝙ ſe clauibus eccleſiæ ſubiiciat peccata ſua per confeſſionem manifeſtans. De neceſſitate ergo ſacramenti eſt ꝙ ſua peccata manifeſtet, & contra hoc oullus diſpẽſare poſſet, ſicut nec contra baptiſmom: ſed ꝙ fiat manifeſtatio verbo, non eſt de neceſſitate ſacramenti, alioquin nulla neceſſitate poſſet aliter aliquis effectum boius ſacramenti percipere, niſi ore confitendo, quod patet eſſe falſum. Nam mutis, vel quibuſcũq; qui verbo cõfiteri nõ poſſunt, ſufficit ſcripto, vel notibus confiteri. Nulla autẽ neceſſitate poteſt aliquis baptizari niſi aqua, propter hoc ꝙ aqua eſt de neceſſitata ſacramenti: ſed ex inſtitotione eccleſiæ tenetur homo qoi poteſt, vt verbo confiteatur, non ſolum propter boc vt ore confitens coofiteodo magis erubeſcat, vt qui ore peccat, ore purgetur: ſed etiam ſemper in omnibus ſacramentis accipitur id, cuius eſt communior vſus, ſicut in ſacramentali ablutione baptiſmi accipitur aqua, qua homines cõmunius vtuntur ad abluendum, & in euchatiſtia panis, qui eſt communior cibus, vnde & in manifeſtatione peccatorum coouenit vti verbis, quibos bomioes communius & expreſſius ſoos conceptus ſignificare conſueuerunt. Et attendendum eſt, ꝙ in boc ſacramẽto non imprimitur caracter, ſed ſolum conſertur gratia ad remiſſionem peccati, quã remiſſionem nullus conſeqnitur peccaodo. Peccat autem qoi ordinaoonem eccleſiæ prætermittit, vnde in baptiſmo qui ſeruat ea quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, prætermittens ſtatuta eccleſiæ, conſequirur caracterem ſacramenti, ſed non ſacramenti effectum: hic autem nihil conſequitor.

Ratiooes autem quæ ad vtramque partem inducũtor, noo moltum cogunt, nam neque manifeſtatio ita expreſſe poteſt fieri ſcripto, ſicut verbo, neq; quod dicitur, Ore confeſſio fit ad ſalutem, intelligitur de confeſſione peccatorum, ſed de confeſſione fidei.

ARTICVLVS XI.

Vtrum confeſſio differre poſſit uſque ad quadrageſimam.

CIRCA ſecondum ſic proceditur. Videtur ꝙ aliquis poſſit differre confeſſionem vſq; ad quadrageſimam. Quicumque enim ſeruat præceptom eccleſiæ, oon delinquit: ſed eccleſia ſtatuit quòd ſemel io anno homines propria peccata confireantur. ergo ſi aliquis expectat vſque ad terminum ab eccleſia conſtitutom, oon peccat.

¶ Præt. Baptiſmus eſt ſacramentom neceſſitatis, ſicut B & pænitentia: ſed catechumenus non peccat, ſi differat baptiſmom vſque ad ſabbathõ ſanctum. ergo pari ratione nec cootritos peccat, ſi differat confeſſionẽ vſque ad quadrageſimam.

¶ Præt. Maioris neceſſitatis eſt cootritio q̃ cõfeſſio: ſed confeſſio ſine contritione noo valet ad ſalutem. Coontritio autem ſine confeſſione poteſt in aliquo caſu valere: ſed ille qui eſt in peccato, nno tenetur ſtatim conteri contritione quæ delet peccatum, alioquin peccator per ſingula momenta peccaret. ergo nec contritus tenetur ſtatim coofiteri, ita quòd peccet, ſi ſecus agat.

SED CONTRA. Magis eſt ſubueniendum mor C bo ſpirituali, quàm morbo corporali: ſed aliqnis ſubiectus morbo corporali, periculo ſe committeret, niſi remediom medicinæ quæreret quàm cito poſſet, & ex oegligentia peccaret. multo ergo magis peccat qoi differt remedium confeſſionis adhibere contra ſpiritualem morbum peccati.

RESPON. Dicendum, qnòd laudabile eſt quòd peccator quàm citius commode poteſt, peccatom ſuũ confiteatur, quia per ſacramentum pænitentiæ confertur gratia, quæ hominem reddit magis firmum ad reſiſtendum peccato. Quidam autem dixerunt, quòd tenetur confiteri quàm cito oportonitas coofitẽdi ſe obtulerit: ita quòd ſi differat, peccat. Sed hoc eſt cõtra raoonem præcepti affirmatini, quòd licet obliget D ſemper, noo tamen obligat ad ſemper, ſed pro loco & tempore. Tempus aotem implendi præceptum de confeſſione videtur, quando imminet aliquis caſus, in qno neceſſe eſt homini qnòd ſit confeſſus, puta, ſi immineat ei mortis articulus, vel oeceſſitas accipiendi euchariſtiam, aut ſacrum ordioem, vel aliquid huiuſmodi, ad quod oportet homioem per confeſſionem purgatum præparari, vnde ſi aliquid horum immineat, & aliquis confiteri prætermittat, peccat, dummodo debita oportonitas adſit. Et quia ex præcepto eccleſiæ omnes fideles tenentor ſaltem ſemel in anno in feſto Paſchæ præcipoe, ſacramenti communionem accipere, ideo eccleſia ordioauit, vt ſemel i anoo quãdo immioet tempus accipiendi euchariſtiam, omnes fideles confireantur. Dico ergo qnòd differre confeſ E ſionem vſque ad boc tempus, per ſe loquendo, licitum eſt: ſed per accidens poteſt fieri illicitom, puta, ſi immineat aliquis articolus, in qoo confeſſio requiratur. Vel ſi aliquis propter contemptum confeſſionem differat, & ſimiliter per accidens poſſet eſſe talis dilatio meritoria, ſi ad boc differret, vt prudentiori confiteretor, vel deootius propter ſacrum tempus.

Primas ergo rationes coocedimos.

Ad illod vero quòd in contrarium obiicitur, dicendum, ꝙ morbus corporalis niſi per medicinæ remediũ extinguator, ſemper inoleſcit io peius, niſi forte etiã virtute naturæ fuerit extinctos: morbus autem peccati extinguitur per contritionem, vnde oon eſt ſimile.

Digitized by Google

gioſus facit prælato, inſtituta eſt propter charitatem. ergo non militat contra charitatem, qua quilibet tenetur ſeruare fidem proximo.

Respon. Dicêdum, quòd ſicut Bernardus dicit in lib. de diſpenſatione & præcepto. Sufficiens obedientia eſt, vt religioſus obediat ſuo prælato de his quæ ad regulã pertinent vel directe, ſicut ea quæ ſunt ſcripta in regula: vel indirecte, ſicut ea quæ ad hæc reduci poſſunt, ſicut miniſteria exhibenda fratribus, & pœnæ pro culpis inflictæ, & huiuſmodi. Perfecta autẽ obedientia eſt, vt ſimpliciter in omnibus obediat, quę non ſunt contra regulam, vel contra Deum: ſed quod aliquis obediat prælato in his quæ ſunt cõtra Deum, vel contra regulam, eſt obedientia incauta & illicita. Eſt ergo conſiderandum in propoſito, vtrum ſit licitũ religioſo ſecretum fidei ſuæ commiſſum reuelare. Circa quod diſtinguendũ eſt de ſecreto. Eſt enim aliquod ſecretum, quod illicitum eſt celare, ſicut quod in periculum vergit aliorũ, quibus aliquis cauere tenetur. Vnde & in iuramento fidelitatis continetur quòd huiuſmodi ſerui ſecreta debeant dominis reuelare. Ad præceptum ergo prælati tenetur religioſus tale ſecretum pandere, etiam ſi promiſit ſe non reuelare, dicente Iſidoro. In malis promiſſis reſcinde fidẽ, niſi forte in cõfeſſione audierit, quia tunc nullo modo eſſet reuelandum. Eſt autem aliud ſecretum, quod de ſe celari poteſt ſine peccato, & tale ſecretum religioſus nullo modo prælato præcipiente pãdere debet, ſi ſit fidei ſuæ comiſſum, peccaret enim frangendo fidẽ cõmiſſo.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſolemnior eſt obligatio ad ſeruandum ea quæ ſunt fidei & charitatis, quæ eſt ex lege naturali & ex promiſſione in baptiſmo facta, quàm ea q̃ eſt ex profeſſione religionis.

Articvlvs XVI.

Vtrum ſubditus debeat prælato præcipienti, reuelare culpam occultam alterius fratris.

Ar.81.o.& 22.q 33.ar. 7.ad 5 q.70 5.c.& ad 1.

Circa ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſubditus debeat prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris, quia vt Hierony. dicit. Non debet occultari culpa vnius in præiudicium multorum: ſed præſumendum eſt, quòd prælatus culpam vnius cognoſcere velit propter multitudinis bonũ. ergo prælato præcipiẽti, debet culpa alterius reuelari.

Sed contra eſt, quòd Grego. dicit, quòd & ſi aliquando propter obediẽtiam debemus aliqua bona dimittere, nullo tamen modo propter obedientiã debemus aliquod malum perpetrare: ſed malum eſſe videtur culpam occultam detegẽdo alium infamare. ergo hoc propter obedientiam fieri non debet.

Respon. Dicendum, quòd religioſus prælatus in capitulo præeſt, ſicut iudex eccleſiaſticus in foro iudiciali. Vnde ad ea poteſt ex præcepto ſubditos obligare, vt ei pandantur, propter quæ poteſt iudex eccleſiaſticus in foro iudiciali iuramentum exigere. Eſt ergo ſciendum, quòd in criminibus triplex eſt modus procedendi. Vnus per denuntiationem, alius per inquiſitionem, alius per accuſationem. In via ergo denuntiationis, intenditur correctio delinquentis: & ideo ſecũdum præceptum domini Matthæi 18. debet præcedere fraterna correctio, vt. ſ. corripias eum inter te & ipſum ſolum, quòd ſi nõ audierit, coram duobus vel tribus teſtibus, & vltimo dicat eccleſiæ. Charitatis enim eſt, vt aliquis parcat fratri quãtum poteſt: vnde prius debet niti vt corrigat conſcientiam fratris ſeruata fa-

F ma ſolitarie admonendo, & poſtmodum coram duobus vel tribus, tandem negligenda eſt fama vt emendetur conſcientia, & dicẽdum eſt eccleſiæ, in quo etiã proceſſu conſulitur conſcientiæ. Nã peccator ſi a principio videret ſe publicatum, amitteret verecundiam, & obſtinatior fieret ad peccandum. In inquiſitione vero debet pręcedere ĩfamia. In accuſatione vero debet præcedere inſcriptio, per quam ipſe obligat ſe ad talionem. In inquiſitione autem & accuſatione intenditur pœna peccantis propter multitudinis bonum. Si ergo appareat accuſator in capitulo qui ſe obliget ad talionem, poteſt prælatus pręcepto veritatis confeſſionem exigere, ſicut & iudex eccleſiaſticus iuramẽtũ.
G Et ſimiliter ſi præcedat infamia, poteſt prælatus præcepto veritatem exquirere, & ſubditi tenentur obedire. Si autem procedatur per viam ſimplicis denuntiationis, non tenetur religioſus prælato præcipienti culpã fratris reuelare, niſi præcedẽte monitione eum videat incorrectum, immo magis peccaret, ſi ad præceptum prælati reuelaret, quia plus tenetur obedire euãgelio q̃ prælato, & multo magis prælatus peccaret, ſi ſubditum induceret ad peruertendum ordinem euangelii.

H Ad primvm ergo dicendum, quòd de peccato præterito, de quo iam aliquis correctus eſt ad ſecretam admonitionem, vel de quo poteſt ſperari corrigendus, niſi contrarium inueniatur, non poteſt imminere periculum multitudinis: ſed de peccato futuro, quòd eſt periculoſum multitudini vel ſpiritualiter, vel corporaliter, procedit obiectum. Tunc enim non oportet admonitionem ſecretam expectare, ſed ſtatim periculo occurrere, vnde & dominus non dicit, Si peccare intendat in futurum, ſed ſi peccauerit in præterito.

QVAESTIO. IX.

Deinde quæruntur quatuor ad culpam pertinentia.

I ¶ Primo, Vtrum peccatum ſit natura aliqua.

¶ Secundo, Vtrum periurium ſit grauius peccatum quàm homicidium.

¶ Tertio, Vtrum peccet qui propter ignorantiam cõſtitutionem Papæ non ſeruat.

¶ Quarto, Vtrum monachus peccet mortaliter comedendo carnes.

Articvlvs XVII.

Vtrum peccatum ſit aliqua natura.

Ad primvm ſic procedebatur. Videtur quòd peccatum nõ ſit aliqua natura. Dicitur enim Ioã.
K 1. Sine ipſo factum eſt nihil, ideſt, peccatum: ſed quod eſt natura aliqua, non poteſt dici nihil. ergo peccatum non eſt natura aliqua.

Sed contra. Si peccatum non eſt natura aliqua, oportet quòd ſit priuatio pura: ſed priuatio pura non dicitur ſecundum magis & minus, vt mors & tenebræ. ergo vnum non eſſet grauius altero, quod eſt inconueniens.

Respon. Dicendum, quòd peccatum maxime transgreſſionis, eſt actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum eſt natura aliqua: ſed inordinatio eſt priuatio, & ſecundum hanc peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

Digitized by Google

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum periuriũ ſit grauius peccatum quàm homicidium.

12.q.100.a. 80.o.ar.113 CIRCA ſecundũ ſic procedebatur. Videtur quòd periurium ſit grauius peccatum quàm homicidium. Dicit.n. Bernardus q contra præcepta primæ tabulæ non põt diſpenſare nec Deus, nec homo, contra præcepta autem ſecundæ tabulæ poteſt diſpenſare Deus, ſed non homo, ex quo poteſt accipi, quòd grauius ſit peccare contra præcepta primæ tabulæ, quàm contra præcepta ſecundæ: ſed periurium eſt contra præceptum primæ tabulæ, quod eſt, Non aſſumes nomen Dei tui in vanum: homicidium autem eſt contra præceptum ſecundæ tabulæ, Non occides. ergo grauius peccatum eſt periurium quàm homicidium.

¶ Præt. Grauius eſt peccare in Deum, quàm in hominem: ſed periurium eſt peccatum in Deum, homicidium in hominem. ergo grauius peccatum eſt periurium quàm homicidium.

SED CONTRA. Pœna proportionatur culpæ: ſed grauius punitur homicidium quàm periurium. ergo eſt grauius peccatum.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd ſicut Apoſtolus dicit ad Hebræos 6. Homines per maiores ſe iurant, & omnis controuerſiæ eorum finis eſt iuramentum. Fruſtra aũt in cauſa homicidij cõtrouerſiæ finis eẽt iuramentum, ſi homicidiũ eſſet grauius peccatũ quàm periurium, præſumeretur enim quòd qui maiorem culpam homicidij commiſiſſet, non vereretur minorẽ periurij incurrere: vnde ex hoc ipſo quod in cauſa cuiuſlibet peccati defertur iuramentum, manifeſte oſtenditur, quòd periurium pro maximo peccato debet haberi, nec immerito: quia periurare nomen Dei, videtur quædam diuini nominis denegatio, vnde ſecundum locum poſt idolatriam peccatum periurij tenet, vt ex ordine præceptorum appareret, ſed & apud gentiles iuſiurandum erat honoratiſſimum, vt dicitur in 1. Metaphyſices.

Primas autem rationes concedimus.

Ad illud vero quod in cõtrarium obiicitur dicẽdũ, quòd in iudicio humano non ſemper quantitas pœnæ reſpondet quantitati culpæ. Interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, quando grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa, ſed ſecundum Dei iudicium grauior culpa grauiori pœna punitur, vnde vt oſtendatur grauitas idolatriæ & periurij, poſtquàm in primo præcepto dixerat, Non adorabis ea, neque coles, ſubditur Exodi 27. Ego ſum dominus Deus tuus viſitans iniquitates patrum in filios: & poſtquàm dixerat, Non aſſumes nomen domini Dei tui in vanũ, ſubditur, Nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſit nomen Domini fruſtra.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum faciens contra conſtitutionem Papæ per ignorantiã, non peccet.

q. de malo, q.3.art.7.8 o. & 12. q. 90. 4. c. & ad 2 3.veri. q.17.a 3.c. Texto. cõ. AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd qui facit contra conſtitutionem Papæ per ignorãtiam, non peccet. Vt enim Auguſt. dicit. Peccatum adeo eſt voluntarium, quòd ſi non eſt voluntarium, non eſt peccatum: ſed ignorantia cauſat inuoluntarium, vt dicitur in 3. ethico. ergo quod fit per ignorantiam, non eſt peccatum.

¶ Præt. Secundum iura Dominus poteſt repetere ſeruum ſuum ordinatum poſt certum tempus: hoc autẽ debet computari a tempore ordinationis, non a tempore notitiæ. ergo obligatio conſtitutionis Papæ obligat a tempore notitiæ.

SED CONTRA. Ignorantia iuris non excuſat: ſed conſtitutio Papæ facit ius. ergo qui facit cõtra cõſtitutionem Papæ per ignorantiam, non excuſatur.

RESPONDEO. Dicendum, quòd ignorantia quæ eſt cauſa actus, cauſat inuoluntarium. Vnde ſemper excuſat, niſi ipſa ignorantia ſit peccatum. Eſt autem ignorantia peccatum, quando ignorat quis quæ poteſt ſcire, & tenetur. Conſtitutionem enim Papę oẽs ſuo modo ſcire tenentur. Si ergo aliquis neſciat per negligentiam, non excuſatur a culpa, ſi contra conſtitutionem agat. Si vero aliquis habeat ſufficiens impedimentum, propter qđ ſcire non potuerit, puta, ſi fuit in carcere, vel in terris extraneis, ad quas cõſtitutio nõ peruenit, vel propter aliquod ſimile, talis ignorantia excuſat, ut nõ peccet cõtra conſtitutionẽ Papę agens.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus peccat mortaliter comedendo carnes.

CIRCA quartũ ſic proceditur. Videtur quòd monachus peccat mortaliter comedendo carnes. Dicit enim canon de conſecratione diſtin. quinta cap. Carnẽ, quòd monachi non debent comedere carnes, & ſi cõtra fecerint, debent incarcerari: ſed talis pœna non infligitur, niſi pro peccato mortali. ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter. 22.q.18 c.a o.q.186.articulo 9.

¶ Præt. Facere contra votum eſt peccatum mortale: ſed monachi ex voto obligantur ad ſeruandam regulã beati Benedicti, in qua continetur, quòd monachi a carnibus abſtineãt. ergo monachi peccant mortaliter comedendo carnes.

SED CONTRA. Nullum peccatum mortale cõceditur alicui ratione cuiuſcunque infirmitatis: ſed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis. ergo comedere carnes non eſt peccatum mortale monacho.

RESPONDEO. Dicẽdum, quòd nihil eſt peccatũ mortale monacho, vel religioſo cuicunque per ſe loquendo, quod non ſit peccatum mortale alteri, niſi ſit contrarium ei, ad quòd ſe voto profeſſionis obligauit, per accidens tamen, vt ratione ſcandali, vel alicuius huiuſmodi poſſet aliquid ei eſſe peccatũ, quod non eſſet alij peccatum. Eſt ergo cõſiderandum quid ſit illud, ad quod religioſus voto profeſſionis ſe aſtringit, & ſiquidem religioſus profitendo voueret ſe regulam ſeruaturum, videretur ſe obligare voto ad ſingula quæ continentur in regula: & ſic contra quodlibet eorum agendo peccaret mortaliter. Et ex hoc ſequeretur quòd religionis ſtatus eſſet religioſis in laqueum peccati mortalis, quod vix, aut nũquàm poſſent declinare. Sancti ergo patres qui ordines inſtituerunt, nolentes hominibus iniicere damnationis laqueum, ſed magis viam ſalutis, ordinauerunt talem profeſſionis formam, in qua periculum eſſe non poſſet: ſicut in ordine fratrum prędicatorum eſt cautiſſima & ſecuriſſima forma profitendi, qua nõ promittit ſeruare regulam, ſed obedientiam ſecundum regulam, vnde ex voto obligantur ad ſeruanda ea quæ ponuntur in regula tanquã Pręcepta: & quæ prælatus ſecũdũ tenorẽ regulæ ſibi præcipere voluerit. Cætera vero quæ non continentur in regula ſub præcepto, non cadunt directe ſub voto, vnde ea prætermittens

non

non peccat mortaliter. Beatus vero Benedictus ſtatuit monachum profiteri nõ quidem obſeruare regulam, ſed quòd profitens promittit conuerſionem morum ſuorum ſecundum regulam, hoc eſt dictu, vt ſecundum regulam dirigat mores ſuos, contra quòd facit ſi vel ea quæ ſunt præcepta in regula transgrediatur, vel etiam contemnat regulam, ſecũdum eã dirigere actus ſuos omnino recuſans, non autem omnia quæ in regula continentur ſunt præcepta: quædam enim ſunt monitiones ſiue cõſilia, quædam vero ordinationes ſiue ſtatuta quædam, vt quòd poſt Cõpletorium nemo loquatur. Huiuſmodi autem ſtatuta quæ in regula conti- G nentur, nõ habent vim præcepti, ſicut nec prælatus ſtatuens aliquid, intendit ſemper ad peccatum mortale obligare per præceptum. Eſt autem prælatus quaſi quędam regula animata: vnde ſtultum eſſet putare, quòd monachus frangens ſilentium poſt Cõpletorium peccaret mortaliter, niſi forte faceret hoc cõtra præceptũ prælati, vel ex contemptu regulæ. Abſtinere aũt a carnibus non ponitur in regula beati Benedicti vt præceptum, ſed vt ſtatutum quoddam, vnde monachus comedens carnes non ex hoc ipſo peccat mortaliter, niſi in caſu propter inobedientiam, vel contemptum.

Ad primum ergo dicendum, quòd pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti. H

Ad 2ᵐ dicẽdum, quòd comedere carnes non eſt cõtra votum monachi, niſi quando comederet ex inobedientia, vel ex contemptu. Quòd vero in contrarium obijcitur, efficaciam non habet: procedit enim de his quæ ſunt ſecundum ſe mala, ſicut homicidium, adulterium, & huiuſmodi quæ ſunt omnibus illicita tam ſanis quàm infirmis. Non autem procedit de his quæ ſunt mala, quia prohibita, aliquid enim poteſt prohiberi ſano, quòd non prohibetur infirmo.

QVAESTIO X.

DEinde circa bonum gloriæ quærebantur duo de corporibus glorioſis. I

¶ Primo, Vtrum corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore non glorioſo in eodem loco.

¶ Secundo, Vtrum hoc fieri poſſit miraculo.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco.

Ar. 22. 4. di. 44. q. 1. ar. 2 q. 2. q. 3. q. 4. c. fin.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco. Si enim prohibetur eſſe cũ alio corpore in eodem loco, aut eſt propter groſſitiẽ ſiue corpulentiam, aut propter dimenſiones: ſed nõ propter K groſſitiem ſeu corpulentiam, quia corpus glorioſum erit ſpirituale ſecundum Apoſtolum 1. ad Corint. 15. Similiter nec propter dimenſiones, quia cum tangentia ſint quorum vltima ſunt ſimul, neceſſe eſt quòd pũctum vnius corporis naturalis ſit ſimul cum puncto alterius, & linea cũ linea, & ſuperficies cũ ſuperficie. pari ergo ratione & corpus cũ corpore. Non ergo prohibetur corpus glorioſum quin naturaliter poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

Tex. co. 82.

¶ Præt. Commentator dicit in 8. Phyſic. quòd partes aeris & aquæ partim ſubintrant ſeinuicem propter hoc quòd partim ſunt naturę ſpiritualis, ſed corpora glorioſa omnino erunt ſpiritualia, vt iam dictum eſt. F ergo totaliter poterunt ſubintrare alia corpora, & ſimiliter eſſe cum eis.

SED CONTRA. Glorificatio non tollit naturam: ſed corpus humanum nõ poteſt naturaliter eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco in ſtatu iſto. ergo neque poſtquàm erit glorificatum.

RESPON. Dicendum, quòd manifeſtum eſt quòd corpus humanum in ſtatu iſto non poteſt eſſe cũ alio corpore in eodem loco. Si ergo corpus glorioſum naturaliter poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditã, illa proprietas auG fert hoc propter quòd corpus humanum in ſtatu iſto prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco. Eſt ergo conſiderandum quid ſit huiuſmodi prohibens. Dicunt autem quidam hoc eſſe groſſitiem, vel corpulentiam quandam quæ tolletur per dotem gloriæ, quã nominant ſubtilitatem. Sed hoc non eſt intelligibile, non enim inuenitur quid ſit huiuſmodi corpulentia, vel groſſities: nõ enim eſt aliqua qualitas, quia nulla qualitas dari poteſt, qua quidem remota corpus poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco. Similiter nec poteſt eſſe forma, nec materia quæ ſunt partes eſſentiæ, quia tunc integra eſſentia corporis humani non remaneret cum gloria, quòd eſt hæreticum.

H Et ideo dicẽdum eſt, quòd hoc prohibens nihil eſt aliud quàm dimenſiones, quibus ſubſtat materia corporalis: neceſſe eſt enim vt id quod eſt per ſe, ſit cauſa in vnoquoque genere. Diſtinctio autem ſecundum ſitum primo & per ſe conuenit quantitati dimenſiuæ, quæ definitur eſſe quantitas poſitionem habens. Vnde & partes in ſubiecto ex hoc ipſo diſtinctionem habent ſecundum ſitum, quòd ſunt ſubiectæ dimenſioni: & ſicut eſt diſtinctio diuerſarum partiũ vnius corporis ſecundum diuerſas partes vnius loci per dimenſiones, ita propter dimenſiones diuerſa corpora diſtinguuntur ſecundum diuerſa loca. Duo enim corpora facit actualis diuiſio materiæ corporalis. Duas autem partes vnius corporis diuiſibilitas potẽtialis, vnde & Philoſo. dicit in 4. Phyſico. quòd ſicut ſubintrante I cubo ligneo aquam, vel aerem, oportet quòd cedat tantum de aqua, vel aere: ita oportet quòd cederent dimenſiones ſeparatæ, ſi vacuum poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimenſiones corporis, dico quòd corpus glorioſum non poteſt naturaliter eſſe cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam. Tex. cõ. 76.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut dictum eſt, corpus humanũ in ſtatu iſto prohibetur eſſe cum alio corpore in eodem loco non propter corpulentiam, aut groſſitiem quæ per gloriam tollatur, (ſpiritualitatem enim Apoſtolus opponit animalitati, ſecundum quam corpus eſt alimonia indigens, vt Au K guſtinus dicit, non autem opponit groſſitiei, vel corpulentiæ) ſed impeditur propter dimenſiones. Ratio vero quæ in contrarium obijcitur, ponitur inter ſophiſticas rationes a Philoſo. in 4. Phyſi. Puncto enim & lineę, & ſuperficiei nõ debetur locus, ſed corporis vnde non ſequitur, ſi termini corporum ſe tangentium ſunt ſimul, quòd propter hoc plura corpora poſſunt eſſe in eodem loco.

AD 2ᵐ dicendum, quòd ſicut ibidem commentator exprimit, ſubintratio illa fit per condenſationem, & dicuntur habere ſpiritualem virtutem propter raritatem. Eſſet autem erroneum dicere hoc modo, quòd ſint aeri ventiſque ſimilia, vt patet per Gregorium 14. Moralium.

ARTI-

Articvlvs xiii.

Vtrum aliquo modo corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore.

4.di.44.q.1 art.1.q.1.c. & contra 4. c. 84.ar.21. & 40. & 3. p.q.54.art. 2.ad 1,q.54 ar.4.ad 3.

AD secvndvm ſic procedirur. Videtut quòd corpus glotioſum nullo modo poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco. Sicut enim ſe habet corpus vnum ad vnū locum, ita duo corpora ad duo loca. ergo commutatim, ſicut vnum corpus ad duo loca, ita duo corpora ad vnum locum: ſed vnum corpus nullo modo poteſt eſſe in duobus locis. ergo nec duo corpora in vno loco.

¶Præt. Si duo corpora ſint in vno loco, ſumantut duo puncta in duabus extremitatibus loci, ſequitur ergo ꝙ inter iſta duo puncta, erunt duæ lineæ rectæ duorū corporū in eodē loco exiſtentium, quòd eſt impoſſibile. ergo impoſſibile eſt duo corpora eſſe in eodē loco.

Sed contra eſt, quòd Chriſtus intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, vt habetur Ioā. 20. quòd eſſe non poteſt, niſi corpus eius ſimul cum corpore portarum fuiſſet, & in eodem loco. pōt ergo corpus glorioſum cum alio corpore eſſe in eodem loco.

Respon. Dicēdum, quòd ſicut iam dictum eſt, duo corpora eſſe in eodem loco prohibētur ex dimēſionibus, quia materia corporalis ſecundum dimēſiones diuiditur: dimenſiones autem diſtinguuntur ſecūdum ſitum. Deus autem qui eſt omnium cauſa prima, poteſt conſeruare effectus in eſſe ſine cauſis proximis: vnde ſicut conſeruat in ſacramēto altaris accidētia ſine [d] ſubiecto, ita poteſt conſeruare diſtinctionem materię corporalis, & dimenſionum in ea abſq; diuerſitate ſitus. Miraculoſe ergo fieri poteſt, quòd duo corpora ſint in eodē loco: vnde corpori Chriſti attribuitur a ſanctis, ꝙ exiuit per clauſum virginis vterum, & quòd intrauit ianuis clauſis per virtutem diuinam. Et ſimiliter dico ꝙ corpus glorioſum, quòd erit cōfiguratum corpori claritatis Chriſti, poterit eſſe cū alio corpore in eodem loco non propter aliquam virtutem creatam inditam, ſed ſola diuina virtute aſſiſtente, & hoc operante, ſicut corpus Petri ſua vmbra ſanabat infirmos, ſed diuina virtute aſſiſtente miracula faciēte. D.16.

Ad primvm ergo dicendum, quòd proportione commutata ſic eſt vtendum. Sicut ſe habet primū ad ſecundum, vt duo ad tria, ita ſe habet tertium ad quartū. ergo cōmutatim, ſicut ſe habet primū & ſm ad quartum ita tria ad ſextum, & ſecūdū hoc ratio ſic deberet procedere, Sicut ſe habet vnū corpus ad vnū locum, ita duo corpora ad duo loca. ergo ſicut vnum ad duo corpora, ita vnus locus ad duo loca, & ſic non ſequitur, quòd ſi vnum corpus non poteſt eſſe in duobus locis, ꝙ duo corpora non poſſint eſſe in vno loco. Vnum enim corpus eſſe localiter in duobus locis implicat contradictionem, quia de ratione loci eſt, quòd ſit terminus locati, terminus autem eſt extra quem nihil eſt rei: vnde nihil locati poteſt eſſe in loco exteriori, quod ſi ponatur eſſe ī duobus locis. ſequitur quòd ſit extra ſuū locū, & ita ſequitur quòd ſit locatū & non locatū: nec eſt inſtantia de corpore Chriſti, quia nō eſt in ſacramento altaris localiter, ſed per cōuerſionem.

Ad 2m dicendum, quòd duas lineas rectas mathematicas eſſe infra duo puncta, eſt impoſſibile, quia in eis nulla alia ratio diſtinctionis poteſt intelligi, niſi ex ſitu: ſed duas lineas naturales eſſe intra duo pūcta eſt impoſſibile quidem per naturā, ſed poſſibile per miraculū, quia remanet alia ratio diſtinctionis in lineis

A duabus ex diuerſitate corporum ſubiectorum, quę cōſeruātur virtute diuina, cuā remota diuerſitate ſitus.

INCIPIT QVODLIBET SECVNDVM.

QVAESTIO I.

QVaesitvm eſt de Chriſto, de angelis, & de hominibus. Circa Chriſtum quæſita ſunt duo de paſſione eius.

¶Primo, Vtrum in triduo mortis fuerit idem homo in numero.

B ¶Secundo, Vtrum quælibet paſſio Chriſti ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis ſine morte.

Articvlvs primvs.

Vtrum Chriſtus in triduo fuerit idem homo.

AD primvm ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus fuerit idē homo in triduo. Dicitur. o. Matth. 12. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis ī corde terræ: ſed non fuit alius filius hominis in corde terræ, niſi filius hominis qui loquebatur ſuper terram, alioqui Chriſtus fuiſſet duo filij. ergo fuit idē hō in triduo mortis. Ar 77. & c. 42. 1. & ad q.50.ar.45.o.

C ¶Præ. Ionas fuit idem homo ī vētre ceti, qui prius fuerat: ſed ſicut Ionas fuit in ventre ceti, ita Chriſtus in corde terræ. ergo etiam Chriſtus fuit idem homo.

Sed contra. Remota forma partis, remouetur forma totius, quæ reſultat ex cōpoſitione formæ & materiæ: ſed in triduo mortis anima fuit ſeparata a corpore Chriſti. ergo deſijt eſſe humanitas. non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

Respon. Dicendum, quòd in Chriſto fuerūt tres ſubſtantię vnitæ. ſ. corpus, anima, & diuinitas: ſed corpus & anima fuerunt vnita non ſolum in vnam perſonam, ſed in vnam naturam. Diuinitas autem in
D natura quidem non potuit vniri nec animæ, nec corpori, quia cū ſit perfectiſsima natura nō pōt eſſe pars alicuius naturæ: ſed fuit vnita corpori & animæ in perſona, in morte autem ſeparata fuit anima a corpore, alioquin non fuiſſet vera mors Chriſti, de cuius ratione eſt quòd ſeparetur anima a corpore, quòd per animam viuificatur: ſed diuinitas non fuit ſeparata nec ab anima, nec a corpore, quòd patet ex ſymbolo fidei, in quo de filio Dei dicitur, ꝙ ſepultus eſt, & deſcendit ad inferos, corpore autem iacente in ſepulcro, & anima ad inferos deſcendente, non attribuerentur iſta filio Dei, niſi hęc duo eſſent ei copulata in vnitate hypoſtaſis, vel perſonæ: & ideo de Chriſto ī triduo mortis dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, quantum ad hypoſtaſim, vel perſonam, & ſic eſt idem numero ſim
E pliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanā: & hoc dupliciter, vno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & ſic Chriſtus non fuit homo in triduo mortis, vnde nec idem homo, ſed eadem hypoſtaſis. Aut quantum ad partem humanæ naturæ, & ſic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quòd nō eſt tranſmutata ſecundum ſubſtantiā, corpus vero fuit idem numero ſecundum materiam, ſed non ſecundum formam ſubſtantialem quæ eſt anima: vnde non poteſt dici quòd ſimpliciter fuerit [d] idē numero, quia quælibet differentia ſubſtantialis excludit idem ſimpliciter: animatum autem eſt differentia D.404
ſubſtantialis,

Digitized by Google

ſubſtantialis, & ideo mori eſt corrumpi, non alterari tantum: nec iterum poteſt dici quòd ſimpliciter non ſit idem, vel aliud, quia non eſt ſecundum totam ſubſtantiam non idem, aut aliud.

Dicendum eſt ergo, quòd fuit ſecundum quid idẽ ſecundum quid non idem: ſecundum materiam enim idem, ſecundum formam vero non idem.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ homo eſt nomen naturæ: ſed filius eſt nomen hypoſtaſis. & iõ magis ĩ triduo mortis Chrs põt dici filius hoĩs ꝗ homo.

Ad 2ᵐ dicẽdum, quòd ſimilitudo non attenditur ibi quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad occupationem: nam Chriſtus fuit mortuus in corde terræ: non autem Ionas in ventre ceti.

Articvlvs II.

Vtrum alia paſſio Chriſti ſine morte, ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis.

3.q.46.art. 2.& 3.o. & 4. Circa ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ alia paſſio Chriſti non ſuffeciſſet ad redemptionẽ humani generis ſine morte. Dicit enim Apoſt. ad Gala 2. Si ex lege eſt iuſtitia, ergo Chriſtus mortuus eſt gratis, .i. inutiliter & ſine cauſa: ſed ſi alia paſſio ſufficeret, Chriſtus gratis mortuus eſſet, ſed hoc habet Apoſtolus pro inconuenienti. ergo alia paſſio Chriſti nõ ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis.

¶ Præt. Illud emi dicitur, quòd iuſto pretio comparatur: ſed iuſtum pretium pro peccato primi parentis quo venditum eſt in ſeruitutem genus humanum eſſe non potuit aliud quàm vita Chriſti, quæ valet omnium hominum vitas, qua per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit, vt dicitur ad Roman. 5. ergo nõ potuiſſet humanum genus redimi per aliam paſſionẽ Chriſti abſque morte.

¶ Præt. Grego. dicit in 3. Moral. ꝙ niſi Chriſtus mortem indebitam ſuſcepiſſet, nequaquàm nos a morte debita liberaret. ergo paſſio alia non ſuffeciſſet ad liberationem humani generis ſine morte.

¶ Præt. Apoſt. dicit ad Hebræos 10. quòd Chriſtus vna oblatione conſummauit in æternũ ſanctificatos, & ideo non eſt locus ſecundæ oblationis: ſed manifeſtum eſt quòd Chriſtus antẽ mortem multas paſſiones ſuſtinuit eſuriens, laborans, conſputus & flagellatus. ſi ergo iſtæ paſſiones ſuffeciſſent, non obtuliſſet ſeipſum ad mortem, obtulit autem ſeipſum hoſtiam Deo pro peccatis noſtris, vt dicitur ad Epheſ. 5. & hoc per mortem. ergo paſſio Chriſti abſque morte non ſuffeciſſet.

Sed contra. Iniuria, vel paſſio alicuius mẽſuratur ex dignitate perſonæ. Maiorem enim iniuriam patitur rex ſi percutiatur in facie, quàm aliqua priuata perſona: ſed dignitas perſonæ Chriſti eſt infinita, quia eſt perſona diuina. ergo quælibet paſſio eius quantumcumque ſit minima, eſt infinita. quælibet ergo paſſio eius ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis, etiam ſine morte.

¶ Præt. Bernardus dicit, quòd minima gutta ſanguinis Chriſti ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis: potuiſſet autem aliqua gutta ſanguinis Chriſti effundi ſine morte. ergo etiam ſine morte potuiſſet per aliquam paſſionem humanum genus redimere.

Respon. Dicendum, quòd ad emptionem duo requiruntur, ſcilicet quantitas pretij, & deputatio eius ad aliquid emẽdum: ſi enim aliquis det pretium F non æquiualens ad rem aliquam acquirendam, nõ dicitur eſſe ſimpliciter emptio, ſed partim emptio, partim donatio, puta, ſi aliquis emat librum qui valet viginti libras pro decem libris, partim emeret librum, & partim ſibi daretur. Rurſus ſi daret etiam maius pretium, & non deputaret ad emendum, non diceretur emere librum. ſi ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem pretij, ſic quælibet paſſio Chriſti etiã ſine morte ſuffeciſſet ad redemptionem humani generis, propter infinitam dignitatem perſonæ, & ſic procedunt duæ vltimæ rationes: D.904. G ſi autem loquamur quantum ad deputationem pretii, ſic dicendum eſt, quòd non ſunt deputata ad redemptionem humani generis a Deo patre & Chriſto aliæ paſſiones Chriſti abſque morte, & hoc triplici ratione. Primo quidẽ, vt pretium redemptionis humani generis non ſolum eſſet infinitum valore, ſed etiã eſſet eiuſdẽ generis, vt ſcilicet nos de morte per mortem redimeret. Secundo, vt mors Chriſti non ſolum eſſet pretium redemptionis, ſed etiam exemplum virtutis, vt videlicet homines non timerent pro veritate mori, & has duas cauſas aſſignat Apoſto. ad Hebræos 2. dicens. Vt per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, quantum ad primum: & liberaret H eos qui timore mortis per totã vitam obnoxii erãt ſeruituti, quantum ad ſecundũ. Tertio, vt mors Chriſti eſſet etiam ſacramentum ſalutis, dum nos virtute mortis Chriſti morimur peccato, & carnalibus concupiſcentiis, & proprio affectui, & hæc cauſa aſſignatur 1. Petri 3. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt iuſtus pro iniuſtis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autẽ ſpiritu: & ideo humanum genus non eſt redemptum per aliam paſſionem abſque morte Chriſti.

Ad primvm ergo dicendum, quòd non ſine cauſa deputata eſt mors Chriſti ad redemptionem humani generis, quàmuis minor paſſio ſufficere potuiſſet, vt dictum eſt.

Ad 2ᵐ dicendum, quòd Chriſtus non ſoluendo I vitam ſuam, ſed etiam quamcumque paſſionem patiẽdo ſufficiens pretium exoluiſſet pro redemptione humani generis, ſi minor paſſio ad hoc diuinitus deputata fuiſſet, & hoc propter infinitam dignitatẽ perſonę Chriſti, vt dictum eſt.

Aliæ duæ rationes procedunt ex hoc, quòd alię paſſiones Chriſti non fuerunt deputatæ ad hoc, quod per eas abſq; morte Chriſti redimeretur humanũ genus.

QVÆSTIO. II.

Deinde quærebatur de angelis.

¶ Et primo, Quãtum ad compoſitionem ipſorũ.

K ¶ Secundo, Quantum ad tempus motus ipſorum.

¶ Circa primum quærebantur duo.

¶ Primo, Vtrum angelus ſubſtantialiter ſit compoſitus eſſentia & eſſe.

¶ Secundo, Vtrum in angelo ſit aliud ſuppoſitum & natura.

Articvlvs III.

Vtrum angelus componatur ex eſſentia & eſſe.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd angelus ſubſtantialiter non componatur ex eſſentia & eſſe. Eſſentia enim angeli eſt ipſe angelus, quia quidditas 1.p.q.50.articulo 2.ad 3.q.75.ar. ad 4. q.88.artic.2.ad 4.

Digitized by Google

quidditas ſimplicis eſt ipſum ſimplex. ſi ergo angelus componeretur ex eſſentia & eſſe, componeretur ex ſeipſo & alio: hoc autem eſt inconueniens. non ergo ſubſtantialiter componitur ex eſſentia & eſſe.

¶ Præt. Nullum accidens cadit in ſubſtantialem compoſitionem ſubſtantiæ: ſed eſſe angeli eſt accidens, propriè enim Deo attribuit Hilarius in lib. de trinitate, quòd eſſe non ſit accidens ei, ſed ſubſiſtens veritas. ergo angelus non eſt eſſentialiter compoſitus ex eſſentia & eſſe.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in commento libri de cauſis, quòd intelligentia quam dicimus angelum, habet eſſentiam & eſſe.

RESPON. Dicendum, quòd dupliciter aliquid de aliquo prædicatur. Vno modo eſſentialiter: alio B modo per participationem. Lux enim prædicatur de corpore illuminato participatiue: ſed ſi eſſet aliqua lux ſeparata, prædicaretur de ea eſſentialiter. Secundũ ergo hoc dicendum eſt, quòd ens prædicatur de ſolo Deo eſſentialiter, eo quòd eſſe diuinum eſt eſſe ſubſiſtens & abſolutum: de qualibet autem creatura prædicatur per participationem. Nulla enim creatura eſt ſuũ eſſe, ſed eſt habens eſſe. Sic & Deus dicitur bonus eſſentialiter, quia eſt ipſa bonitas: creaturæ autem dicuntur bonæ per participationem, quia habent bonitatem: vnumquodque enim inquantum eſt, bonũ eſt, ſecundum illud Aug. in 1. de doctrina christiana, C quòd inquantum ſumus, boni ſumus. Quandocunque autem aliquid prædicatur de altero per participationem, oportet ibi aliquid eſſe præter id quòd participatur, & ideo in qualibet creatura eſt aliud ipſa creatura, quæ habet eſſe, & ipſum eſſe eius, & hoc eſt quòd Boe. dicit in lib. de Hebdomadi. quòd in omni

D. 461. eo quòd eſt citra primum ^d aliud eſt eſſe, & quod eſt. Sed ſciendũ eſt quòd aliquid participatur dupliciter.

D. 672. Vno modo quaſi exiſtens ^d de ſubſtantia participantis, ſicut genus participatur a ſpecie. Hoc autem modo

D. 975. ^d eſſe non participatur a creatura: id enim eſt de ſubſtá

D. 513. tia rei, quod cadit in eius diffinitione. ^d Ens autem nõ ponitur in diffinitione creaturæ, quia nec eſt genus, nec differentia, vnde participatur ſicut aliquid non D exiſtens de eſſentia rei. Et ideo alia quæſtio eſt, an eſt, & quid eſt, vnde cum omne quòd eſt præter eſſentiá rei dicatur accidens, eſſe quòd pertinet ad quæſtioné an eſt, eſt accidens, & ideo commentator dicit in 5. Metaphyſic. Quòd iſta propoſitio, Sortes eſt, eſt de accidentali prædicato, ſecũdum quod importat entitatem rei, vel veritatem propoſitionis: ſed verum eſt quòd hoc nomen, ens, ſecũdum quod importat rem, cui competit huiuſmodi eſſe, ſic ſignificat eſſentiam

D. 549. rei, & diuiditur per decem genera, non tamen ^d vniuoce, quia non eadem ratione competit omnibus eſſe, ſed ſubſtantiæ quidem per ſe, alijs autem aliter. Si E ergo in angelo eſt compoſitio ex eſſentia & eſſe, non tamen eſt compoſitio ſicut ex partibus ſubſtantiæ, ſed ſicut ex ſubſtantia, & eo quòd adhæret ſubſtantiæ.

D. 914. AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquando ex his quæ ſimul iunguntur, relinquitur aliqua ^d res tertia, ſicut ex anima & corpore cõſtituitur humanitas, quæ eſt homo, vnde homo cõponitur ex anima & corpore. Aliquando autem ex his quæ ſimul iun-

D. 565. guntur, ^d non reſultat res tertia, ſed reſultat quædã ratio cõpoſita, ſicut ratio hominis albi reſoluitur in rationem hominis, & in rationem albi, & in talibus aliquid componitur ex ſeipſo & alio, ſicut album cõponitur ex eo quod eſt album, & ex albedine,

A AD 2m dicendum, quòd eſſe eſt accidens, nõ quaſi per accidens ſe habens, ſed quaſi actualitas cuiuſlibet ſubſtãtiæ, unde ipſe Deus q eſt ſua actualitas, e ſuũ eſ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in angelo ſit idem ſuppoſitum & natura.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in angelo idem ſit ſuppoſitum & natura. In his enim quæ ſunt compoſita ex materia & forma differt ſuppoſitum & natura, quia ſuppoſitum addit ſupra naturam ſpeciei materiam indiuidualem, quòd non poteſt eſſe in angelo, ſi angelus non ſit compoſitus ex materia & forma. ergo in angelo non differt ſuppo- B ſitum & natura. Sed dicebat quòd ſuppoſitum in angelo differt a natura inquantum ſuppoſitum intelligitur vt habens eſſe, non autem natura. 1. p. q. 3. ar. 3. c. & 17. q. 17. 1. c. & 1. d. 5. ar. 1. c.

SED CONTRA. Sicut eſſe non ponitur in diffinitione naturæ, ita non poneretur in diffinitione ſuppoſiti, vel ſingularis, ſi ſuppoſitum vel ſingulare diffiniretur. ergo ſuppoſitũ per eſſe a natura non differt. nullo ergo modo differunt ſuppoſitum & natura.

SED CONTRA. In omnibus creaturis, natura conſtituit ſuppoſitũ: ſed nihil conſtituit ſeipſum. ergo in nulla creatura eſt idem ſuppoſitum & natura.

RESPON. Dicendum, quòd ad huius quæſtionis in C telligentiam, oportet conſiderare quid ſit ſuppoſitum, & quid natura. Natura autem quamuis multipliciter dicatur, tamen vno modo dicitur natura ipſa ſubſtantia rei, vt dicitur in 5. Metaphyſic. ſecundum quod ſubſtantia ſignificat eſſentiam, vel quidditatem rei, vel quid eſt. Illud ergo ſignificatur nomine naturæ, prout hic loquimur de natura, quod ſignificat diffinitio. Vnde Boetius dicit in libro de duabus naturis, quòd natura eſt vnumquodque informans ſpecifica differentia, differentia enim ſpecifica eſt completiua diffinitionis. Suppoſitum autem eſt ſingulare in genere ſubſtantiæ, quòd dicitur hypoſtaſis, vel ſubſtantia prima: & quia ſubſtantiæ ſenſibiles compoſitæ ex materia & forma ſunt magis nobis notæ, ideo in eis D primo videamus quomodo ſe habeat eſſentia, vel natura ad ſuppoſitum. Tex. cõ. 5.

Dicunt autem quidam, quòd forma partis eſt idem cum forma totius, quæ dicitur eſſentia, vel natura ſecundum rem, ſed differt ſola ratione: nam forma partis dicitur inquantum facit materiam eſſe in actu, forma autem totius, inquantum conſtituit ſpeciem, ſicut anima dicitur forma partis, inquantum facit corpus eſſe in actu: & ſimiliter dicitur anima forma totius, inquantum conſtituit ſpeciem humanam, & ſic dicitur humanitas, & ſecundum hoc in rebus compoſitis ex materia & forma natura eſt pars ſuppoſiti. E Nam ſuppoſitum eſt indiuiduum compoſitum ex materia & forma, vt dictum eſt. Sed prædicta poſitio nõ videtur eſſe vera, quia vt dictum eſt, natura, vel eſſentia dicitur id quòd ſignificat diffinitio. Diffinitio autem in rebus naturalibus non ſolum ſignificat formam, ſed etiam materiam, vt dicitur in 6. Metaphyſic. Nec poteſt dici quòd materia ponatur in diffinitione rei naturalis, ſicut non exiſtens de eſſentia eius. Hoc enim eſt proprium accidẽtis, vt diffiniatur per aliquid quòd non eſt de eſſentia eius, ſcilicet per ſubiectum, & ideo habent eſſentiam incõpletam, vt dicitur in 6. Meta. Relinquitur ergo quòd in reb^9 compoſitis ex materia & forma, eſſentia, vel natura nõ eſt ſola forma, ſed cõpoſitum ex materia & forma. Tex. cõ. 2. Tex. cõ. 4.

Reſtat

Reſtat ergo conſiderandum, cum ſuppoſitum, vel indiuiduum naturale ſit cōpoſitū ex materia & forma, vtrum ſit idem eſſentiæ, vel naturæ. Et hāc quæſtionē
Tex.c6.25. mouet Philo. in 7. meta. vbi inquirit, vtrum ſit idem vnumquodque, & quod quid eſt eius, & determinat quòd in his quę dicuntur per ſe, idem eſt res, & quod quid eſt rei: in his aūt quæ dicuntur per accidens, nō eſt idem. Homo enim nihil eſt aliud quàm quod quid eſt hominis. Nihil enim aliud ſignificat homo, quàm animal greſſibile bipes: ſed res alba non eſt idem omnino ei quod quid eſt album, quod. ſ. ſignificatur nomine albi. Nam album nihil ſignificat, niſi qualitatē, vt dicitur in prædicamentis: res autem alba eſt ſubſtātia habens qualitatem. Secundum hoc ergo cuicūque
G poteſt aliquid accidere, quod non ſit de ratione ſuæ naturæ, in eo differt res, & quod quid eſt, ſiue ſuppoſitum & natura. Nam in ſignificatione naturæ includitur ſolum id, quod eſt de ratione ſpeciei: ſuppoſitū autem nō ſolum habet hæc quæ ad rationem ſpeciei pertinent, ſed etiam alia quæ ei accidunt: & ideo ſuppoſitum ſignatur per totum, natura autem, ſiue quidditas vt pars formalis. In ſolo autem Deo non inuenitur aliquod accidens præter eius eſſentiam, quia ſuum eſſe eſt ſua eſſentia, vt dictum eſt, & ideo in Deo eſt omni-
D.461. no idem ſuppoſitum & natura. In angelo autem nō H
D.166. eſt omnino idē, quia aliquid accidit ei præter id quod
D.114. eſt de ratione ſuæ ſpeciei, quia & ipſum eſſe angeli eſt præter eius eſſentiam, ſeu naturam, & alia quædam ei accidunt quæ omnino pertinent ad ſuppoſitum, non autem ad naturam.

Ad primum ergo dicendum, quòd non ſolum in compoſitis ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter eſſentiam ipſius ſpeciei, ſed etiam in ſubſtantijs ſpiritualibus, quæ non cōponuntur ex materia & forma: & ideo in vtriſque ſuppoſitum nō eſt omnino idem quòd ipſa natura. Hoc tamen eſt aliter & aliter in vtriſq;. Dupliciter autē aliquid accipitur vt accidens præter rationem rei. Vno modo, quia non cadit in diffinitione ſignificante eſſentiam rei, ſed tamē eſt deſignatiuum, vel determinatiuum alicuius eſſentialium principiorū, ſicut rationale accidit animali I vtpote præter diffinitionem eius exiſtens, & tamē eſt determinatiuum eſſentiæ animalis, vnde eſt eſſentiale homini & de ratione eius exiſtēs. Alio modo, accidit aliquod alicui, quia nec eſt in eius definitione, nec eſt determinatiuum alicuius eſſentialium principiorū, ſicut albedo accidit homini. His ergo quæ ſunt compoſita ex materia & forma accidit aliqđ præter rōnē ſpeciei exiſtens vtroque modo. Cum enim de ratione ſpeciei humanæ ſit quòd componatur ex anima & corpore, determinatio corporis & animæ eſt præter rationem ſpeciei, & accidit homini inquantum eſt homo, quòd ſit ex hac anima, & ex hoc corpore: ſed hoc conuenit p ſe huic homini, de cuius ratione eſſet, ſi diffiniretur, ꝙ eſſet ex hac anima, & ex hoc corpore, ſicut K de ratione hominis communis eſt, ꝙ ſit ex anima & corpore. Accidūt etiam compoſitis ex materia & forma præter rationem ſpeciei multa alia quæ non ſunt determinatiua eſſentialium principiorum. Subſtātiis vero immaterialibus creatis accidunt quidem aliqua præter rationem ſpeciei, quæ non ſunt determinatiua eſſentialium principiorum, vt dictum eſt, non tamen accidunt eis aliqua quæ ſunt determinatiua eſſentiæ ſpeciei, quia ipſa natura ſpeciei non indiuiduatur per materiā, ſed per ſeipſam ex hoc, quòd talis forma nō eſt nata recipi in aliqua materia, vnde per ſeipſam nō

F eſt multiplicabilis, neq; prædicabilis de pluribus: ſed quia non eſt ſuum eſſe, accidit ei aliquid præter rationem ſpeciei. ſ. ipſum eſſe, & alia quædam quę attribuūtur ſuppoſito, & non naturæ, propter quod ſuppoſitū in eis non eſt omnino idem cum natura.

Ad 2m dicendū, quòd non omne quod accidit alicui præter rationem ſpeciei, eſt determinatiuū eſſentiæ ipſius, vt oporteat illud poni in ratione eius, ſicut dictum eſt: & ideo licet ipſum eſſe non ſit de ratione ſuppoſiti, quia tamē pertinet ad ſuppoſitum, & non eſt de ratione naturæ, manifeſtum eſt quòd ſuppoſitum & natura non ſunt omnino idem in quibuſcumque res non eſt ſuum eſſe.

G Ad illud vero quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd natura dicitur cōſtituere ſuppoſitum etiā in compoſitis ex materia & forma, nō quia natura ſit vna res, & ſuppoſitum alia res. Hoc enim eſt ſecundū opinionem dicentium, quòd natura ſpeciei ſit forma tantum, quæ conſtituit ſuppoſitum ſicut totum: ſed quia ſecundum modum ſignificandi, natura ſignificatur vt pars ratione ſupradicta, ſuppoſitum vero vt totum, natura ſignificatur vt conſtituens, & ſuppoſitum vt conſtitutum.

H

QVAESTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrum tempus mouens creaturam ſpiritualem, & menſurās temporalem, ſit idem.

Deinde quæſitum eſt de tempore, per qđ Deus mouet creaturam ſpiritualem ſecundum Augu. vtrum ſit idem cum tempore quod menſurat motus corporalium rerum. Et videtur ꝙ ſic, quia neque Auguſt. diuerſitatem hanc temporum aſſignat, neque aliquis philoſophus. nanum ergo videtur hanc diuerſitatem temporum aſſignare. 1. di 17. q. 4. ar. 3. o. 2. di. 2. q. 2. art. 5. o. 1 p. q. 10. arti. 5. ad 2. opus 36. c. 4. c2. 4.

¶ Præt. Omne quod eſt, inquantum eſt, vnum eſt: ſi I ergo non ſit vnum tempus, ſed diuerſa, non erit ens, quod eſt inconueniens. oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

Sed contra. Tempus quo menſurantur corporales motus, eſt numerus motus primi cęli, ſecūdū Philo. in 4. phyſi. ſed tempus per quod mouentur angeli non habent aliquem ordinem ad motum. ergo illud tempus eſt aliud a tempore corporalium rerum. Tex.c6.98.

¶ Præt. Perpetuo & corruptibili nihil eſt commune, niſi ſecundum nomen, vt dicitur in 10. meta. ſed angeli ſunt perpetui, corpora autem ſunt corruptibilia. non ergo idem tempus eſt vtrorumque. Tex.c6.26.

Respon. Dicendū, quòd ſicut Aug. dicit in 12. de ciui. Dei, Tempora nō fuiſſent, niſi creatura fieret, K quæ aliquid aliqua motione mutaret, cuius mutationis cum aliud atque aliud, quæ ſimul eſſe nō poſſunt, cedit atque ſuccedit, ſequitur tempus, ex quo accipitur quod etiam Philo. dicit in 4. phyſi. quòd oportet Tex.c6.97. loqui de tempore ſecundum rationem motus: nam tēpus eſt numerus motus ſecundum prius & poſterius. Omnes ergo motus qui poſſunt menſurari vna menſura, habēt vnum tempus: ſi qui vero motus ſunt, qui non poſſunt vna menſura menſurari, neceſſe eſt quòd eorum ſit diuerſum tempus. Cum autem menſura ſit homogenea menſurato, vt dicitur in 10. meta. manifeſtum eſt, quòd omnia quæ ſunt vnius generis, poſ- Tex.c6.4. ſunt habere vnam menſuram communem, non autē

quæ

quæ ſuot generum diuerſorum. Omnes autem motus A
continui coouenuiunt in vno genere, inquantũ ſunt
commenſurabiles, & ideo poſſuot habere voam mẽ
ſuram communem: menſurantur.n.omnes ſimpliciſ
ſimo modo ſui generis, ſcilicet velociſſimo motu pri
mi cæli. vnde omnium motuum continuorum, po-
teſt eſſe vnum tempus commuoe, quod quidem tem
pus licet videatur aſſe ſecundum genus de numero di
ſcretorum, quia eſt numerus harum rerum continua
rum, ſcilicet motuum, ſit & ipſum continuum, ſicut
decem ſimpliciter dictum, eſt aliquid diſcretum: ſed
decem vlnæ panni, eſt aliquid continuum. Diſcreto-
rum autem & continuorum non poteſt eſſe voa men
ſura communis, cum ſint diuerſorum generum, io- B
quantum ſunt menſurabilia: & ideo neceſſe eſt ſi
ſint aliqui motus continui, quòd tempus eorum ali-
ud ſit a motu quo menſurãtur motus continui. Mani
feſtum eſt autem, quòd motus ſpiritualium creatura
rum, de quibus Auguſt. loquitur, dicens creaturam
D. 128. ſpũalem moueri per tempus, & nõ per locũ, nõ ſunt
motus continui, ſed viciſſitudines quædam diſcretæ.
Dicit enim quòd per tempus mouetur animus vel re-
minoiſcendo quod oblitus erat, vel diſcendo quòd ne-
ſciebat, vel uolendo quod volebat: vnde manifeſtũ
eſt, quòd cum tempus noo habeat contiouitatem ni-
ſi ex motu, quòd tale tempus non eſt continuum, &
quòd eſt aliud a tempore corporalium rerum.

Ao primvm ergo dicendum, quòd Auguſt. ex
ipſa differentia motuum dat iotelligere differentiam
temporum.

Ad 2^m dicendum, quòd eo modo aliquid eſt v-
num, quo eſt, & dicitur eſſe: quod enim dicitur eſſe ſe
cundum ſpeciem, eſt vnum ſpecie, ooo autem vnum
numero: vnde oon ſequitur, ſi ſint plures homines,
quòd non ſit homo: & ſimiliter non ſequitur, ſi ſint
plura tempora, quòd non ſit tempus.

QVAESTIO IIII.

Deinda quæſitum eſt de homine. Et primo quã
tum ad virtutes.
¶ Secundo, Quantum ad peccata.
¶ Tertio, Quantum ad pœnas. Circa virtutes autem
fuit quæſitum & quantum ad res diuinas, & quantũ
ad res humanas. Quãtũ ad res diuinas, q̃ſita ſunt tria.
¶ Primo, Circa fidem, vtrum aliquis teneretur crede-
re Chriſto viſibilia miracula noo facienti.
¶ Secũdo, Circa fidei ſacramentum, vtrum paruuli Iu
dæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.
¶ Tertio, Circa decimas, quæ debentur miniſtris ſacra
mentorum, vtrum aliquis propter conſuetudinem
poſſit excuſari, ne decimas ſoluat.

Articvlvs vi.

Vtrum homines credere debuiſſent Chriſto non facienti uiſibilia miracula.

ar. 28. 3. p. q. 43. ar. 1. 4. & opus. 60. arti. 12. de eius miraculis.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd Chri-
ſto non facienti viſibilia miracula homines cre-
dere oon tenerentur. Quicumque enim non facit hoc
ad quod tenetur, peccat: ſed ſi homines non crederẽt
Chriſto miracula non facienti, non peccarent. Dicit
enim ipſe Ioan. 15. Si opera non feciſſem in eis, quæ
nullus alius fecit, peccatum non haberent, & loqui-
tur de peccato infidelitatis, ſecundum Auguſt. er-
go Chriſto ſi non feciſſet miracula, homines crede- A
re non tenerentur.
¶ Præt. Nullus poteſt mutare legem, niſi legiſlator,
vel eo ſuperior: ſed Chriſtus prædicabat quædã quæ
videbantur pertinere ad veteris legis abolitionẽ, ſicut
quòd cibi non coinquinarent hominem, & quòd
liceret ſabbatho operari. ſi ergo nõ probaſſet ſe eſſe le-
giſlatorem, noo fuiſſet ei credendum: ſed hoc fieri
non potuiſſet niſi per miracula, cum legiſlatorẽ mul-
ta miracula præceſſerint. ergo Chriſto oon eſt creden-
dum niſi miracula feciſſet.

Sed contra. Magis obligantur homines ad
credendum primæ veritati, quàm ad credendum vi-
ſibilibus ſignis: ſed licet Chriſtus miracula non feciſ-
ſet, ipſe tamẽ verus Deus exiſtens, prima veritas erat. B
ergo etiã ſi miracula nõ feciſſet, adhuc erat ei credẽdũ.
¶ Præt. Gratia vnionis eſt maior quàm gratia gratum
faciens per adoptionem: ſed miracula non ſufficiẽter
probant gratiam gratum facientem, quia vt habetur,
Matt. 7. his qui Chriſto in iudicio dicent, Domine in
nomine tuo virtutes multas fecimus, reſpondebitur,
Non noui vos. ergo multo minus miracula ſufficiunt
ad probandum gratiam vnionis. Si ergo ſine miracu-
lis Chriſto homines credere non tenerentur, neque
etiam miraculis factis tenebãtur credere dicenti feciſ-
ſe Deum, quod patet eſſe falſum.

Respon. Dicendum, quòd nullus tenetur ad
C hoc quod eſt ſupra vires ſuas, niſi per hunc modum
quo ei ſibi poſſibile: credere autem eſt ſuper poten-
tiã hominis naturalem, unde ex dono Dei prouenit,
ſcdm illud Apoſtoli ad Ephe. 2. Gratia ſaluati eſtis per
fidem, & hoc non ex uobis, Dei enim donum eſt. &
ad Philippenſes 1. dicit. Vobis datum eſt non ſolum
ut in ipſum credatis, ſed ut pro ipſo patiamini. Homo
ergo tenetur credere ſecundum hoc quòd adiuuatur
a Deo ad credendum. Adiuuatus autem a Deo aliquis
ad credendum tripliciter. Primo quidem per interio-
rem uocationem, de qua dicitur Ioannis 6. Omnis
qui audit a patre & didicit, uenit ad me. & ad Roma.
8. Quos prædeſtinauit, hos & uocauit. Secundo per
doctrinam & prædicationem exteriorem, ſecundum
illud Apoſtoli ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus
autem per uerbum Chriſti. Tertio per exteriora mira
D cula, unde dicitur 1. Corint. 14. quòd ſigna data ſunt
infidelibus, ut ſcilicet per ea prouocentur ad fidem.
Si autem Chriſtus uiſibilia miracula non feciſſet, ad-
huc remanebant alij modi attrahendi ad fidẽ, quibus
homines acquieſcere tenerentur. Tenebantur enim
homines credere actori legis & prophetarum. Te-
nebantur etiam interiori uocationi non reſiſtere,
ſicut Iſaias de ſe dicit. Dominus Deus aperuit mihi
aurem, ego autem nõ contradico, retrorſum nõ abii,
Iſaiæ 50. ſicut de quibuſdam dicitur Act. 7. Vos ſem-
per Spirituiſancto reſtitiſtis.

E Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ inter illa opera
quæ Chriſtus in hominibus fecit, annumerari etiam
debet uocatio iotcrior, qua quoſdam attraxit, ſicut
Grego. dicit in quadam Homelia, quod Chriſtus per
miſericordiam Magdalenã traxit interius, qui etiam
per clementiam ſuſcepit foris. Annumerari etiam de-
bet eius doctrina, cum etiam ipſe dicat. Si non ueniſ-
ſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non ha-
berent.

Ad 2^m dicendum, quòd Chriſtus poterat ſe oſten
dere eſſe legiſlatorem non ſolum faciendo uiſibilia
miracula, ſed etiam per authoritatem ſcripturæ, &
per interiorem inſtinctum.

Ad 3.^m dicendum, ꝙ interior inſtinctus, quo Chriſtus poterat ſe manifeſtare ſine miraculis exteriorib⁹, pertinet ad uirtutē primæ veritatis, quæ interius hominem illuminat & docet.

Ad 4.^m dicendum, ꝙ miracula viſibilia fiunt virtute diuina ad cōfirmationem virtutis fidei: vnde dicitur Marci vltimo de Apoſtolis, quòd prædicauerūt vbiq; Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Non autem fiunt miracula ſemper ad demonſtrandum gratiam eius, per quem miracula fiunt, & ideo poteſt contingere quòd aliquis gratiam gratum facientem non habens, miracula faciat: ſed hoc contingere nō poteſt, quòd aliquis falſam doctrinam annūtians, vera miracula faciat, quæ niſi virtute diuina fieri non poſſunt. Sic enim Deus eſſet falſitatis teſtis, quod eſt impoſſibile. Cum ergo Chriſtus ſe filium Dei diceret, & æqualem Deo, hanc eius doctrinam comprobabāt miracula quæ faciebat: & ideo oſtendebatur Chriſtus per miracula quæ faciebat, eſſe Deus. Petrus autem licet eadem, vel maiora miracula faceret, non probabatur eſſe Deus, ſed per ea etiā probabatur, quòd Chriſtus eſſet Deus: quia Petrus non prædicabat ſeipſum, ſed Ieſum Chriſtum eſſe Deum.

Articvlvs VII.

Vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus.

Art. 19. ar. q. 19. ar. 12. & 3. q. 5. 68 arti. 10. o. & ar. 49.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus. Maius enim eſt vinculum matrimoniale, quàm ius paternæ poteſtatis, quia paterna poteſtas poteſt ꝑ hominem ſolui, cum filiusfamilias emancipatur: vinculum aūt matrimoniale nō poteſt ſolui per hominē, ſecundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſed propter infidelitatē ſoluitur vinculum matrimoniale. dicit enim Apoſtolus 1. ad Corin. 7. quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: nō enim ſeruituti eſt ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi. & canon dicit ꝙ ſi coniunx infidelis non vult cohabitare ſine cōtumelia creatoris, quòd alter coniugum nō debet ei cohabitare. ergo multo magis propter infidelitatem tollitur ius paternæ poteſtatis: ſic ergo infideles Iudæi non habent ius paternæ poteſtatis in ſuos filios. poſſunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis.

¶ Præt. Magis debet homini ſubueniri contra periculū mortis æternæ, quàm contra periculum mortis tēporalis: ſed ſi aliquis videret hominē in periculo mortis temporalis, & ei non ferret auxilium, peccaret. cū ergo pueri Iudæorum, & aliorum infidelium ſint in periculo mortis æternæ ſi parentibus relinquantur, qui eos in ſua infidelitate informāt, videtur quòd ſint eis auferendi, & baptizandi, & in fide inſtruendi.

¶ Præt. Filij ſeruorum ſunt ſerui, & in poteſtate dominorum: ſed Iudæi ſunt ſerui regum & principum. ergo & filij eorum. reges ergo & principes habent poteſtatem de filiis Iudæorū facere quod voluerint. nulla ergo eſſet iniuria, ſi baptizarētur inuitis parētibus.

¶ Præt. Quilibet homo magis eſt Dei, a quo habet animam, quàm patris carnalis, a quo habet corpus. nō eſt ergo iniuſtum, ſi pueri Iudæorum carnalibus parentibus auferantur, & Deo per baptiſmum conſecrentur.

¶ Præt. Baptiſmus eſt efficacior ad ſalutem, quàm prædicatio, quia per baptiſmū ſtatim tollitur peccati macula & reatus pœnæ, & aperitur ianua cœli: ſed ſi periculum ſequatur ex defectu prædicationis, imputatur F ei qui non prædicauit, vt habetur Eze. 3. & 33. de eo qui videt gladium venientem, & non inſonuerit tuba. ergo multo magis ſi pueri Iudæorum damnentur propter defectum baptiſmi, imputatur ad peccatum eis, qui potuerunt baptizare, & non baptizauerunt.

Sed contra. Nemini facienda eſt iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, ſi eorum filij baptizarentur eis inuitis, quia amitterent ius paternæ poteſtatis in filios iā fideles. ergo eis inuitis non ſunt baptizādi.

Respon. Dicendum, quòd maximam authoritatē habet Eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus æmulanda, quia & ipſa doctrina catholicorum doctorum ab Eccleſia authoritatem habet: vnde magis eſt ſtandū cōſuetudini Eccleſiæ, q̄ vel authoritati G Aug. vel Hiero. vel cuiuſcumq; doctoris. Hoc aūt Eccleſiæ vſus nūquàm habuit, quòd Iudæorum filij inuitis parentibus baptizarentur, quàmuis fuerint retroactis tēporib⁹ multi catholici principes potētiſſimi, vt Cōſtantinus, Theodoſius, & alii plures, quibus familiares fuerunt ſanctiſſimi Epiſcopi, vt Siluester Cōſtantino, & Ambroſius Theodoſio, quæ nullo modo prætermiſiſſent ab eis impetrare, ſi hoc eſſet conſonū rationi: & ideo periculoſum videtur hanc aſſertionē de nouo inducere, vt præter conſuetudinem in Eccleſia hactenus obſeruatam Iudæorum filij inuitis parētibus baptizentur. Et huius ratio eſt duplex, vna quidem propter periculum fidei. Si enim pueri nōdum vſum rationis habentes baptiſmum ſuſciperent, poſt H modum cum ad perfectam ætatem peruenirent, de facili poſſent a parentibus induci, vt relinquerēt quod ignorantes ſuſceperunt, quod vergeretur in fidei detrimentum. Alia vero ratio eſt, quia repugnat iuſtitiæ naturali. Filius enim naturaliter eſt aliquid patris, & primo quidem a parente non diſtinguitur ſecundum corpus, quandiu in matris vtero continetur. Poſtmodum vero poſtquā ex vtero egreditur, antequā vſum liberi arbitrij habeat, continetur ſub parentum cura, ſicut ſub quodā ſpirituali vtero. Quādiu enim vſum rationis non habet puer, non differt quantum ad ea quæ agit ab aīali irrationali. Vnde ſicut bos, vel equus I iure gentium, vel ciuili eſt poſſeſſoris vt vtatur eo cū voluerit, ſicut proprio inſtrumēto: ita de iure naturali ē quòd filius antequā habeat vſum rationis, ſit ſub cura patris: unde contra iuſtitiam naturalem eſſet, ſi puer antequàm haberet uſum liberi arbitrii, a cura parentum ſubtrahatur, uel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Poſtquàm autē incipit habere uſum liberi arbitrii, iam incipit eſſe ſuus, & poteſt quātum ad ea quæ ſunt iuris diuini, uel naturalis ſibiipſi prouidere, & tunc eſt inducendus ad fidem non coactione, ſed perſuaſione, & poteſt etiam inuitis parētibus conſentire fidei & baptizari, nō autem antequàm habeat uſum rationis. Vnde de pueris antiquorū patrū dicitur, quòd ſaluabantur in fide parētū, per quod datur K intelligi, quòd ad parētes pertinet prouidere filiis de ſua ſalute, præcipue antequā habeant vſum rōnis.

Ad primvm ergo dicendum, quòd in uinculo matrimoniali uterque coniugum habet uſum liberi arbitrii, & uterque poteſt inuito altero fidei aſſentire: ſed hoc non habet locum in puero antequàm habeat uſum rationis, ſed poſtquàm habet uſum rationis, tunc tenet ſimilitudo, ſi conuerti noluerit.

Ad 2.^m dicendum, quòd a temporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis, puta, ſi aliquis a ſuo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum uiolenter eripere; unde nec aliquis debet

irrumpere

ſrumpete ordinem iuris naturalis, quo filius eſt ſub cura patris, vt eum liberet a periculo mortis æternæ.

A D 3^m^ dicendum, quòd Iudæi ſunt ſerui principũ ſeruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis, vel diuini.

A D 4^m^ dicendum, quòd homo ordinatur ad Deũ per rationem, per quam Deum cognoſcere poteſt, vnde puer antequàm vſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parẽtum, quorum curæ naturaliter ſubiacet, & ſecundum eorũ diſpoſitionem ſunt circa ipſum diuina agenda.

A D 5^m^ dicendum, quòd periculum quod ſequitur ex prædicatione omiſſa nulli imminet, niſi ei cui eſt commiſſum prædicationis officiũ, vnde in Ezech. præmittit. Speculatorem dedi te filiis Iſrael: prouidere autem pueris infidelium de ſacramẽtis ſalutis pertinet ad parentes eorum, vnde eis imminet periculum propter ſubtractionem ſacramẽtorum, ſi eorum paruuli detrimentum ſalutis patiantur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum propter conſuetudinem aliqui deobligantur a iure reddendi decimas

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd propter conſuetudinem aliqui deobligantur a iure reddendi decimas. Magis enim eſt accipere decimas, quàm non dare: ſed propter conſuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt decimas, & hoc ab eccleſia tolleratur. ergo multo magis propter conſuetudinem aliqui deobligantur vt decimas non ſoluant, neque ſoluere teneantur.

SED CONTRA. Ius diuinum non aboletur per diſſuetudinem: ſed decimæ debentur de iure diuino. ergo per diſſuetudinem non aboletur ius reddẽdi decimas. tenentur ergo homines reddere decimas contraria conſuetudine non obſtante.

RESPON. Dicendum, quòd ea quæ ſunt de iure poſitiuo, per diſſuetudinem abolentur. Ea vero quæ ſunt a iure naturali, vel de iure diuino, nulla diſſuetudine aboleri poſſunt. Nulla. n. diſſuetudine fieri põt, vt ſit licitum furari, vel mœchari. Eſt ergo conſiderandum ad propoſitã quæſtionem, vtrum dare decimas, ſit de iure diuino, vel de iure poſitiuo humano. Ius autem diuinum in nouo & in veteri teſtamento continetur. Et quidem non apparet in nouo teſtamento aliquod præceptum datum de decimis ſoluendis, in doctrina dico Euãgelica, vel Apoſtolica. Quod enim dicitur Matthæi. 23. de ſolutione decimarũ, hoc oportuit facere, & illa nõ omittere, & quod dicit Phariſæus Luc. 18. Decimas do omnium quæ poſſideo, magis videtur ad ſtatum veteris teſtamenti pertinere, q̃ obſeruantiæ noui teſtamenti formam imponere. In veteri autem teſtamento triplex genus præceptorum erat. Quædam enim erant præcepta moralia, quædam iudicialia, quædam cæremonialia. Præcepta moralia ſunt quæ ſunt indita naturali rationi, ad quæ homines omni tempore obligantur, vt Honora patrem & matrem, Nõ mœchaberis, Non furtum facies, & ſimilia. Præcepta autem iudicialia ſunt, per quæ iudicia exercebantur, puta, ſi quis furaretur vnam ouem, redderet quatuor, & huiuſmodi præcepta non ſunt indita rationi naturali: non enim ratio naturalis habet, quòd ille qui furatur ouẽ, magis reddat quatuor quàm tres, vel vnam: ſed tamẽ per huiuſmodi pręcepta determinatur morale pręceptum. Habet enim ratio naturalis

A quòd ille qui furatur, debeat puniri: ſed quòd tali pęna puniatur, hoc determinatur per præceptum iudiciale. Pręcepta autem cæremonialia veteris legis ſunt, quę pertinent ad obſeruãtiam diuini cultus, & ſunt ordinata ad figurandum aliquod futurum, ſicut immolatio agni paſchalis figurabat occiſionem Chriſti. Eſt ergo cõſiderandum, vtrum pręceptum de decimis perſoluendis ſit morale, vel iudiciale, vel cæremoniale. Si enim morale eſt, ad hoc omnes tenentur, & omni tempore, nulla obſtante contraria conſuetudine. Sed hoc nõ videtur, quia ratio naturalis non dictat magis quòd homo miniſtris Dei det decimam, q̃ vndecimam, vel nonam partem fructuum. Si autem

B ſit pręceptum iudiciale, non tenentur ad decimas dãdas: ſicut non tenentur omnes ad iudicandum ſecundum iudicia in lege veteri conſcripta, quia illa iudicialia pręcepta ſunt ſpecialiter illi populo data conſideratis conditionibus eius, non enim eadem omnibus expediũt. Si autem ſit pręceptum cæremoniale, nõ ſolum non obligaret, ſed etiam obſeruatorem induceret in peccatũ: peccaret. n. ſi quis agnũ paſchalem immolaret, quia poſt aduentũ veritatis ceſſauerunt figurę.

Dicendum eſt ergo ſicut antiqui magiſtri dixerũt, quòd quędã pręcepta legis ſunt pure moralia, vt, Non occides, Nõ furtum facies: quædam autem pure ſunt

C cæremonialia, vt immolatio paſchalis agni, & circunciſio: quędam autem ſunt media, ſecundũ aliquid moralia, & ſecundum aliquid cæremonialia, ſicut pręceptũm de obſeruatiõe ſabbathi eſt morale quãtum ad hoc, quod aliquod tempus quieti deputetur ad vacandum diuinis. Hoc enim tñ naturalis habet, ſed ꝙ dies ſeptima ſit deputata, hoc eſt ex determinatione Dei propter aliquam figuram, vnde hoc eſt cæremoniale. Sic ergo pręceptum de decimis perſoluendis eſt quidem ſecundum aliquid morale, vt. ſ. qui pro toto populo diuino obſequio vacant, ſtipendiis populi ſuſtẽtentur, ſicut & qui in aliis officiis reipublicę ſeruiũt, a populo ſuſtentantur, & ſecundum hunc modũ pro

D ponitur hoc pręceptum in nouo teſtamento. Dicit. n. Dominus Matt. 10. Dignus eſt operarius cibo ſuo. & Apoſto. dicit 1. ad Corint. 9. Dominus ordinauit, ut qui euangeliũ enuntiant, de euangelio uiuant: & qui altari deſeruiunt, de altari uiuant. Sed quãtum ad determinatum numerum decimę non eſt de iure naturali, neque eſt pręceptum morale, ſed eſt cęrimoniale, inquantum refertur ad figurãdum aliquid circa Chriſtum: uel etiam eſt iudiciale ſecundum conuenientiam ad illum populum, in quo multitudo miniſtrorum tali taxatione opus erat ad miniſtrorũ Dei ſuſtentationem: ſic ergo hoc commune, quòd eſt prouidere miniſtris Dei ĩ neceſſariis uitę, eſt de iure diuino quaſi morale pręceptum, & de iure naturali exiſtens. Ad quẽlibet autẽ principẽ qui põt leges cõdere, pertinet ius naturale commune per ius poſitiuum determina-

E re. Nihil. n. eſt aliud ius poſitiuũ, q̃ determinatio iuris naturalis, ſicut ius naturale habet, ꝙ malefactor puniatur, ſed ꝙ tali pęna puniatur, hoc determinatur p ius poſitiuum. Quia ergo eccleſia habet poteſtatẽ condendi legem in his quæ pertinent ad cultum Dei, potuit per eccleſię ſtatutum taxari quantitas eorum quę ſunt danda miniſtris Dei a populo: & ut eſſet quędã conſonantia noui & ueteris teſtamenti, ſtatuit eccleſia ut taxatio ueteris teſtamẽti ſeruaretur etiam in nouo. Vnde omnes tenentur ad decimas uelint nolint. Poſſet autem eccleſia ſtatuere, ſi cauſa ſubeſſet, uel in maiori, uel ĩ minori numero, puta, ꝙ daretur octaua.

vel duodecima,ſicut & quòd detur decima. Patet er-
go ꝙ nulla conſuetudo cõtraria ſoluit hominem ab
obligatione reddẽdi decimas,quia hæc obligatio fun
datur ſupra ius diuinum,& ſupra ius naturale : vnde
ſemper tenentur homines reddere decimas,ſi eccleſia
exigat,etiam contraria conſuetudine non obſtante. Et
in terris,in quibus eſt conſuetudo quòd decimæ ſol-
uantur,ipſa conſuetudo quaſi expoſtulat decimas,vn
de peccat qui nõ redderet:ſed in terris,in quibus nõ
eſt conſuetudo communis quòd decimæ dẽtur,& ec-
cleſia non petit, videtur eccleſia remittere dum diſſi-
mulat,& ideo homines in terris illis non peccant de
cimas non dando. Durum enim eſſet dicere,ꝙ omnes
homines Italiæ,& orientalium partium damnarẽtur,
qui decimas non ſoluunt. Et huiuſmodi argumẽtum
poſſumus ab Apoſtolo accipere, cui cum deberentur
neceſſaria victus ab his quibus prædicabat,tamen nõ
accipiebat, nec tamen peccabant qui ei non dabant :
alioquin male cum eis egiſſet non accipiendo,præſer
tim cum ipſe dicat Act. 20. Non enim ſubterfugi,quo
minus annuntiarem vobis omne conſilium Dei : &
ideo Apoſtolus nõ exigebat quod ſibi debebatur, ne
daretur aliquod offendiculum euangelio , vt ipſe ibi
dicit: vnde non bene facerent rectores eccleſiarum,ſi
in terris illis decimas exigerent, in quibus non eſt cõ
ſuetudo dari , ſi probabiliter crederent quòd ex hoc
ſcandalum naſceretur.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur,dicen
dum,quòd milites qui accipiunt decimas in aliqui-
bus terris,non habent ius accipiendi decimas:hoc.n.
ius eſt ſpirituale debitum miniſtris Dei, vnde non ca
dit in laicam perſonam. Sed res illæ temporales quæ a
iure exiguntur,ex conceſſione eccleſiæ datæ ſunt ali-
quibus militibus propter aliqua ſeruitia quæ fecerũt
eccleſiæ: ſicut & eccleſia poteſt remittere ipſos fru-
ctus qui debentur pro decima, nõ tamen remittit ius
exigendi decimas,nec tollit debitum reddendi.

QVAESTIO V.

12. q.43.ar. 8.ad 5.2.ad 3.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad
virtutes circa res humanas.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum filius teneatur obedire parentibus
carnalibus in indifferentibus.

¶ Secundo, Vtrum venditor teneatur dicere emptori
vitium rei venditæ.

ARTICVLVS IX.

*Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus
quantum ad omnia.*

22.q.87.ar. 4.c.2. ad 3. q 100.ar.4. ad 3.4.d 15 q:3.ar.2.q. 3.ad 4.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ filius te
neatur obedire parentibus carnalibus quantum
ad omnia. Dicitur enim Deut. 21. Si genuerit homo fi
lium contumacem,& proteruum, qui non audiat pa
tris,aut matris imperium , lapidibus eum obruet po-
pulus ciuitatis: ſed pœna talis nõ infligeretur,niſi gra
uiter peccaret non obediendo. ergo filii tenentur obe
dire parentibus carnalibus per omnia.

¶ Præt. Apoſto. dicit ad Coloſſen. 3. Filii obedite pa-
rentibus per omnia.

¶ Præt. Præcepta moralia affirmatiua q̃uis non ad ſem
per obligent, tamen numquàm contrarium facere li-
cet: ſed præceptum morale affirmatiuum eſt de ho-

F noratione parentum. ergo non licet irreuerentem eſ-
ſe parenti, qđ eſſet, ſi eius mandato non obediretur. te
netur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

SED CONTRA. Non minus obediẽdum eſt pa-
tribus ſpiritualibus quàm carnalibus , ſed magis , vt
habetur per Apoſto. ad Heb. 12. ſed patribus ſpiritua
libus non tenentur ſubditi obedire in indifferẽtibus.
Religioſi enim qui obedientiam profitentur, non te
nentur obedire ſuis prælatis , niſi in his quæ ſunt ſe-
cundum regulam, vt Bern. dicit in lib. de diſpẽſatione
& præcepto. ergo nec parentibus carnalibus filii te-
neantur in indifferentibus obedire.

RESPON. Dicendũ. ꝙ cum obedientia prælato
G debeatur, ad illa ſe extendit debitum obedientiæ , ad
quæ ſe extendit ius prælationis: habet autem pater car
nalis ius prælationis in filium. Primo quidem quan-
tum ad domeſticam cõuerſationem. Sic.n. eſt paterfa-
milias in domo, ſicut rex in regno, vnde ſicuti ſubdi-
ti regis tenentur obedire regi in his quæ pertinent ad
gubernationem regni: ita etiam filii, & alii domeſtici
tenentur obedire patrifamilias in his quæ pertinẽt ad
diſpenſationem domus. Secundo, quanto ad morum
diſciplinam, vnde Apoſt. dicit ad Heb. 12. Patres qui-
dem carnis noſtræ habuimus eruditores, & obtempe
H rabamus eis. Debet enim pater filio non ſolum educa
tionem, ſed etiam diſciplinam, vt Philo. dicit. in his er
go filius tenetur obedire patri carnali, & non in aliis.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd loquitur ibi
Moyſes de imperio paterno , quod pertinet ad diſci-
plinã morũ: unde ibidẽ dr. Monita noſtra audire con
tẽnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ atq; cõuiuiis.

AD 2[m] dicendũ , ꝙ Apoſtolus dicit obediendũ eſſe
parẽtibus ꝑ omnia, ad quæ ſe ius prælationis extẽdit.

AD 3[m] dicendum , quòd non exhibet irreueren-
tiam præcipienti, ſi nõ obedit ei in his, in quibus obe
dire non tenetur.

ARTICVLVS X.

I *Vtrum uenditor teneatur dicere uitium rei uen-
ditæ emptori ,*

CIRCA ſecũdũ ſic proceditur. Videtur quòd vẽ-
ditor non teneatur dicere vitium rei venditæ em
ptori, quia ſecundum leges ciuiles venditor & em-
ptor ſe inuicem decipere poſſunt: nulla autem poſſet
fieri deceptio, ſi venditor rei venditæ vitium empto-
ri dicere teneretur. ergo non tenetur.

Sed dicebat, quòd leges non loquuntur ſecundum
forum conſcientiæ, ſed quod nunc loquimur, eſt ſecũ
dum forum contentioſum. Sed contra ſecundum phi
loſo. in 2. ethi. Intentio legiſlatoris eſt ciues facere bo Cap.1
nos. quod ergo licet ſecundum leges, non eſt contra-
K rium uirtuti, & ita etiam nõ eſt cõtrarium conſciẽtiæ.

SED CONTRA eſt, quia ſecundum leges ciuiles
ſi aliquis uendat animal morbidum, tenetur de vitio.
ergo tenetur dicere vitium emptori.

¶ Præt. Tullius dicit in libro de officiis , quòd ad of-
ficium boni uiri pertinet , ut dicat emptori illud, pro
quo res minus venderetur: huiuſmodi autem eſt ui-
tium rei venditæ. ergo venditor tenetur dicere em-
ptori uitium rei uenditæ.

RESPON. Dicendum , quòd aliquid pertinet ad
bonum uirum, ad qđ tamen homines nõ tenentur, ſi-
cut ad bonũ uirũ pertinet ꝙ liberaliter amico ſua bo-
na largiatur , q̃uis ad hoc non teneatur : ſed aliquid
pertinet

pertinet ad bonū virum, ad quod tenetur. ſ. q̀ reddat A alicui quòd iuſtum eſt, nam actus iuſtitiæ eſt vt reddatur alicui quod ei debetur: & ideo vnuſquiſq; venditor ad hoc tenetur vt iuſtam venditionem faciat, non autem vt faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de pretio iuſto. Iuſtitia autem æqualitas quædā eſt, vt dicitur in 5. ethi. Ca 3. eſt ergo iuſta venditio, quando pretium acceptū ab habente æquatur rei venditæ: iniuſta autem ſi non æquetur, ſed plus accipiat. Si ergo vitium rei vēditæ faciat rem minus valere quàm pretium impoſitum a venditore, iniuſta erit venditio, vnde peccat occultans vitium. Si aūt nō faciat rē minus valere q̃ pretium impoſitum, quia forte venditor minus pretium imponit propter vitium, tunc non peccat tacens vitium, B quia venditio non eſt iniuſta, & forſe eſſet ſibi damnoſum, ſi vitiū diceret, quia emptor vellet habere rem etiam pro minori pretio quàm valeret. Liberaliter tamen faceret, ſi damnoſum propriū contineret, vt ſatisfaceret voluntati alterius, licet ad hoc non teneatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per illud dictum legis, nō habetur quòd licitum ſit ſimplici vēditori decipere emptorem, & econuerſo: ſed dicitur aliquid eſſe licitum ſecundum legem, quod per legem non punitur, ſicut ſecundum legem veterem licebat libellus repudij.

AD 2m dicendum, quòd præcepta legis ſunt C ductiua ad perfectam virtutem, tamē actus perfectę virtutis nō cadunt ſub præcepto legis humanæ: ſed prohibet quædam grauiora, vt gradatim homines retracti a malis per ſeipſos ad virtutem exerceātur, permittit autem quædam minora peccata eis pœnam non infligens, quia ſine his non facile inuenitur hominum multitudo, & de talibus eſt deceptio, quæ eſt inter vēdentes & ementes, quia plurimi ſunt qui volunt vili emere, & care uendere, vt Aug. dicit in li. de Trini.

Ad illud vero quòd primo in cōtrarium obiicitur, dicendum quòd illud intelligendum eſt, quando morbus pecoris facit pecus minus ualere quàm uēdatur. D

AD 2m dicendum, q̀ ea ratione Tullius dicit, q̀ uir bonus non tacet uitium rei uenditæ, quia ad uirū bonum non pertinet decipere aliquem: deceptio aūt non eſt, ſi id quod tacetur de re uendita, nō facit rem minus ualere quàm pretium quod pro eo accipitur.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de peccatis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum peccatum ſit appetere prælationem.

¶ Secundo, Vtrum peccatū ſit prædicatori habere oculum ad rem temporalem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum appetere prælationem ſit peccatum. E

22. q. 185. ar. 1. 2. 0. & 2. 48. & 115 & 241. o. huius lib. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̀ peccatum ſit appetere prælationem. Nō enim videtur q̀ poſſit appeti ſine peccato id quod non fuit in ſtatu naturæ integræ, ſed ſolū in ſtatu naturæ corruptæ: ſed prælatio non fuit in ſtatu naturæ integræ, ſed incœpit eſſe poſt peccatum, quādo dictum eſt mulieri, Sub uiri poteſtate eris. ergo peccatū eſt prælationē appetere.

¶ Præt. Appetitus uidetur eſſe de his quæ pertinēt ad ſtatum futuræ gloriæ: ſed in futuro ceſſabit omnis prælatio, ut dicit quædam gl. 1. ad Corinth. 15. ergo peccatum eſt appetere prælationem.

SED CONTRA eſt, quòd dicitur 1. ad Timo. 5. Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: ſed non eſt peccatū appetere illud, cui debetur honor, qui non debetur niſi uirtuti. ergo nō eſt peccatum appetere prælationem.

RESPON. Dicendum, q̀ hanc quæſtionē ſoluit Augu. 19. de ciui. Dei, ubi dicit q̀ locus ſuperior ſine quo populus regi non poteſt, etſi adminiſtretur ut decet, tamen indecenter appetitur, cuius ratio eſt: quia qui appetit prælationē aut eſt ſuperbus, aut iniuſtus. Iniuſtitia enim eſt, q̀ aliquis uelit ſibi plus de honore accipere, aut de poteſtate, aut de aliis bonis, niſi ſit maioribus dignus, ut dicitur in 5. ethi. Ca 3. q̀ autē aliquis æſtimet ſe eſſe magis dignum prælatione omnibus illis, ſuper quos prælationem accipit, ſuperbiæ & præſumptionis eſt, unde patet, quòd quicunq; prælationem appetit, aut eſt iniuſtus, aut ſuperbus, & ideo nullus ſuo appetitu debet ad prælationem peruenire, ſed ſolum Dei iudicio, ſecundum illud Apoſt. ad Heb. 5. Nemo ſibi aſſumit honorē, ſed qui uocat a Deo tāquā Aaron, pōt tn̄ aliquis licite appetere ſe eſſe dignū prælatione, uel opera boni prælati, p̄ quib' debet honor.

Vnde patet reſponſio ad ultimum. Primæ uero duę rationes non recte concludunt, quia etiam ea quæ nō fuerunt in ſtatu innocentiæ, nec erunt in ſtatu glorię, C poſſunt licite appeti, ſicut ſubiici, pœnitere, & alia huiuſmodi, q̃uis prælatio quātū ad aliquid, fuiſſet in ſtatu innocentiæ, & futura ſit in ſtatu gloriæ, ſ. quantum ad ſuperioritatē gradus, & quantū ad gubernationē, uel regimen, non autē quātū ad coactam ſeruitutem.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſit peccatum prædicatori habere oculum ad temporalia.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd peccatum ſit prædicatori habere oculum ad tēporalia. Dicitur enim Luc. 12. Quærite primo regnū Art. 34. 22. q. 100. ar. 1. ad 2. q. 18 ar. 4. ad 4. 8 D Dei. gloſ. i. bona æterna, & hæc omnia adiicientur uobis. gl. etiam non quærentibus. ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

SED CONTRA eſt, quòd dicitur 1. Cor. 9. Debet qui arat, in ſpe arare. glo. ſtipēdiorum temporalium. ergo licet prędicatori, de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

RESPON. Dicendum, quòd habere oculum ad terrena contingit dupliciter. Vno modo ſicut ad mercedem, uel præmium, & ſic prędicatori non licet habere oculum ad terrena, quia ſic faceret Euangelium uęnale. Alio modo, ſicut ad ſtipendia pro neceſſitate ſuſtentationis uitæ, & ſic licet habere prædicatori oculum ad terrena, unde 1. ad Timo. 5. ſuper illud. Qui bene præſunt presbyteri &c. dicit glo. E Auguſt. Neceſſitatis eſt accipere unde uiuitur, charitatis eſt prębere: non tamen uænale eſt euangeliū pro his. Si enim ſic uendunt magnam rem, uili uendunt. accipiāt ergo ſuſtentationem neceſſitatis a populo, mercedem diſpenſationis a Domino.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum fuit de pęnis peccatorum.

¶ Et primo, De ipſa pęna.

¶ Secundo, De remiſſione pęnarum.

¶ Circa primum quæſita ſunt duo.

¶ Pi1mu, Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

¶ Secundo, Vtrom duorum qui eadem pœna ſunt digni, vnus diutius moretur in purgatorio q̃ alius.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

art.41.&4. diſt.44.q.3. ar.1.q.3.in & animæ ar.21.o.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd anima a corpore ſeparata non poſſit pati ab igne corporeo, quia ſecundum Philoſophum, quod non tangit, non agit: ſed ignis corporeus non tangit animam ſeparatam a corpore, cum non habeat terminos corporales, quæ autem ſe tangunt, habent vltima ſimul. ergo anima ſeparata nõ patiĩ ab igne corporeo. G

¶ Præt. Illa quæ patiuntur adinuicem, inuicem conuerti poſſunt: ſed anima non poteſt conuerti in ignẽ corporeum, nec econuerſo. ergo anima non poteſt pati ab igne corporeo.

¶ Præt. Bern. dicit, ꝙ nihil ardet in inferno, niſi propria voluntas: ſed propria voluntas, cum ſit quoddã ſpirituale, nõ põt eſſe materia ignis corporalis. ergo aĩa a corpore ſeparata non põt ab igne corporeo pati.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iſa. vlti. Ignis eorum non extinguetur.

H RESPON. Dicendum, quòd pati multipliciter dicitur. Vno modo, pati cõmuniter dictũ idẽ eſtꝙ recipere, ſecũdũ qđ ſentire & intelligere eſt quoddã pati, & hoc modo anima coniuncta corpori patitur a rebus corporeis ſentiendo & intelligendo: ſed an ſeparata a corpore poſſit hoc modo a rebus corporeis pati, alterius quæſtionis eſt propter quoſdam, qui dicunt ꝙ anima ſeparata a corpore, & etiã angelus poteſt accipere cognitionẽ a rebus ſenſibilibus: ſed ſi ẽt hæc opinio eſſet vera, tñ pati ſentiendo, & intelligẽdo eſt perfici, non puniri, niſi forte per accidens, inquantum id quod ſentitur, vel intelligitur repugnat voluntati: ſed ipſum ſentire, vel intelligere ſecundum ſe cõſideratũ, pœnale non eſt. Alio modo, dicitur pati proprie loquẽdo, ſecundum cõtrarietatem agentis ad patiens, prout ſcilicet pati dicimur, cum aliquid nobis aduenit, I quod eſt contrarium naturæ, vel voluntati noſtræ, & ſecundum hoc infirmitas & triſtitia paſſiones dicuntur. Et hæc quidem paſſio dupliciter eſſe poteſt. Vno modo, per receptionem formæ contrariæ, ſicut aqua patitur ab igne quantũ caleſit, & per cõſequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo ſeparata anima non poteſt pati ab igne corporeo, quia nec caleſieri poteſt, nec deſiccari, nec ſecundum formam, aut qualitatẽ quamcumq; ignis corporei immutari. Alio modo, dicitur pati omne illud quod quocũque modo impeditur a ſuo proprio impetu, vel inclinatione, ſicut ſi dicimus lapidem deſcendentem pati, cum im- K peditur ne deorſum perueniat: & ſicut dicimus hominem pati, cum detinetur, vel ligatur ne vadat quo vult: & ita per modum ligationis cuiuſdam anima

D. 18. patitur ab igne corporeo, vt Aug. dicit 21. de ciuit. Dei. Non enim hoc eſt contra naturam ſpiritus corpori alligari, cum videamus animam naturaliter alligari corpori ad viuificandum ipſum. Dæmones etiã per necromantiam poteſtate ſuperiorum dæmonum alliganĩ aliquibus imaginib⁹, vel aliquibus alijs reb⁹: vnde multo magis poſſunt ſpiritus alligari diuina virtute igne corporeo, non vt dent vitam, ſed vt accipiãt pœnã, ſicut Aug. dicit. Sed qa qđ eſt minoris virtutis,

F nõ põt ſua virtute ligare id quod eſt maioris virtutis, inde eſt ꝙ nullum corpus poteſt ligare ſpiritũ qui eſt maioris virtutis, niſi aliqua ſuperiori virtute. & propter hoc dicitur, quòd ignis corporeus agit in animã ſeparatam non virtute propria, ſed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ vindicantis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis tãgit animam, non quidem tactu mathematico, qui attenditur ſecundum terminos quantitatiuos, ſed magis cõtactu virtutis non propriæ, ſed quam habet inquãtum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ.

AD 2[m] dicendum, quòd ratio illa procedit de paſſione quæ eſt per ſuſceptionem formæ contrariæ.

AD 3[m] dicendum, quòd propria voluntas dicitur ardere in inferno, quia meretur ardorem.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, unus citius poſſit liberari quàm alius.

AD SECVNDVM ſic procedebatur. Videtur ꝙ duorum qui ſunt digni æquali pœna, vnus non poſſit citius a purgatorio liberari quàm alius. Iudiciũ .n. poſt mortem non eſt hominis, ſed Dei, qui ſecũdũ veritatẽ iudicat, vt dicitur ad Roma. 2. ſed contra veritatem iudicaret, ſi uni eorum qui ſunt digni æquali H pœna, infligeretur grauior pœna ſenſus quàm alteri: dilatio autem gloriæ eſt maior pœna, quàm acerbitas pœnæ ſenſus, quia ſicut dicit Chryſo. ſuper Mat. carere viſiõe diuina eſt maior pœna, q̃ quælibet pœna ſenſibilis. ergo vnus eorũ q digni ſunt ęquali pœna, nõ maiorẽ dilationẽ gloriæ patiet altero citius liberato.

¶ Præt. Malum, ſecundũ Aug. dicitur quia nocet, nocet autem quod adimit bonum: dilatio autem gloriæ adimit maius bonum, ſcilicet bonum increatũ. ergo maius malum, & ſic idem quòd prius.

SED CONTRA eſt, quod magiſter dicit in 4. ſentẽ. diſt. 45. quòd ille, pro quo fiunt plura ſuffragia, citius a pœnis purgatorij liberatur. Contingit autẽ ꝙ pro vno eorũ qui digni ſunt æquali pœna, fiunt plura ſuffragia, quàm pro alio. ergo unus citius liberabitur.

I ¶ Præt. In fine mundi inuenientur aliqui cremabilia quædam habentes, quorum dilatio a gloria non erit tam diuturna, ſicut eorum qui modo cremabilia deferunt ad purgatorium, quia breuis mora erit inter mortem & reſurrectionem, ut Aug. dicit. ergo pari ratione & nunc eorum qui æqualia cremabilia deferunt, unus poteſt minus differri a gloria quàm alius, & ſic erit citius liberatus a pœnis.

RESPON. Dicẽdum, quòd iſta quæſtio fundatur ſupra virtutem ſuffragiorum, vtrum ſcilicet ſuffragia facta pro aliquo, valeant illi ſolum pro quo fiunt ad liberationem, uel etiam alijs. Circa quod aliqui dixe- K runt, quòd non magis ualent illi quàm alijs: imo forte magis ualent alijs, ſi ſint melius diſpoſiti ad recipiendum ſuffragiorum uirtutem: & ponunt exemplũ, ſicut ſi accendatur cereus in domo pro aliquo diuite qui ſit cæcus, illuminat omnes in domo exiſtentes, & forte alios magis illuminat ſi habeant limpidiorẽ uiſum: & ſecundum hanc opinionem duorum, qui ob ęquales culpas in purgatorio damnantur, unus nõ poteſt citius liberari quàm alter. Sed hanc opinionẽ non reputo ueram, cuius ratio eſt, quia ſuffragium unius ualet alteri ꝑpter duo. Vno modo, ꝑpter unitatẽ charitatis, qa omnes q ſunt in charitate, ſunt quaſi unũ corpus: & ita bonũ unius redundat in oẽs, ſicut

manus

manus deſeruit toti corpori, & ſimiliter quodlibet corporis membrum, & ſecundum hoc quodcunq; bonum factum ab aliquo, valet cuilibet in charitate exiſtenti, ſecundum illud Pſalm. 118. Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientiũ mandata tua. Alio modo, ſecundum quod per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum, puta, ſi aliquis pro altero ſoluat aliquod debitum, pro eodem habetur acſi ille ſolueret pro quo ſoluitur. Primo ergo modo valet opus bonum per modũ meriti, cuius radix eſt charitas: ſed ſecundo modo, opus vnius valet alteri per modum ſatisfactionis, prout vnus pro altero ſatisfacere poteſt, ſi hoc intendat, & talis valor attenditur in ſuffragijs, quæ ad hoc fiunt, vt per ea homines liberentur a debito pœnæ. Et ideò dicẽdum eſt, ꝙ ſuffragia per iſtum modum nõ valent, niſi illis pro quibus fiunt, & ſecundum hoc ſi pro aliquo fiunt multa ſuffragia, citius liberatur a pęna purgatorij, quàm alij pro quibus non fiunt, etiam ſi æqualia peccata detulerint. Concedendum tamen eſt, ꝙ ſuffragia pro vno facta omnibus valent, inquantum. ſ. omnes qui ſciũt, gaudẽt ex charitate de bonis quæ ex charitate fiunt, & ſecũdum hoc verum eſt, quòd illis pro quibus nõ fiunt, plus valent ſuffragia, ſi ſint maioris charitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccato veniali cum non habeat auerſionem a Deo per ſe loquẽdo, non debetur pœna carentiæ viſionis diuinæ nec ſimpliciter, nec ad tempus; ſed quod ad tempus retardetur a viſione diuina, hoc contingit per accidens, quia. ſ. quandiu digni ſunt aliqua pœna, non poſſunt participare ſummam felicitatem, quę in viſione conſiſtit. Iuſtitia autem reſpicit pęnã per ſe debitam peccato, non autem eã quæ per accidens conſequitur.

Per hoc patet reſponſio ad ſecundum. Tertium cõcedimus, & quartum ſimiliter. Illi tamen qui in fine mundi viui reperientur, parum habebunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus præpurgati. Poterit etiam fieri, vt acerbitas pęnæ modici temporis, recompenſet diuturnitatem pœnæ in alijs.

QVAESTIO. VIII.

4 dis. 47. q. 2. art. 3. q. 1. ad 5.

DEINDE quæſitum fuit de remiſſione peccatorum.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum peccatum in ſpiritum ſanctum ſit irremiſſibile.

¶ Secundo, Vtrum cruce ſignatus, qui moritur antequàm iter arripiat tranſmarinum, plenam habeat peccatorum remiſſionem.

ARTICVLVS XV.

Vtrum peccatum in ſpiritum ſanctum ſit irremiſſibile.

2a. 2æ q. 14. ar. 3. o. & q. 118 ar. 5. ad 3. & malo, q. 3. art. 15. o.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd peccatum in ſpiritum ſanctum non ſit irremiſſibile. Vna eſt enim dignitas & maieſtas patris & filij & ſpiritus ſancti: ſed peccatum in filium non eſt irremiſſibile, dicitur enim Matth. 12. Quicunque verbum cõtra filium hominis dixerit, remittetur ei. ergo peccatum in ſpiritum ſanctum non eſt irremiſſibile.

SED CONTRA eſt, quod ibidem dicitur. Qui dixerit contra ſpiritum ſanctum verbum, non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

RESPON. Dicendum, quòd de peccato in ſpiritũ ſanctum tripliciter aliqui ſunt locuti. Doctores.n. A ante Aug. intellexerant peccatum in ſpiritum ſanctũ eſſe blaſphemiam dictam contra ſpiritũ ſanctum, aut opera eius, vel etiam contra diuinitatem Dei patris, aut filij, quia etiam pater & filius communiter ſumendo, ſpiritusſanctus eſt, quia Deus ſpiritus eſt, vt dicitur Ioã. 4. Peccatum autem in filium hominis intelligunt blaſphemiam in Chriſtum ſecundum humanam naturam, & vtroque modo peccabant Iudæi in Chriſtum. Primo.n. modo contra eũ peccabant, miracula quæ per ſpiritũ ſanctũ, & virtute ſuæ diuinitatis faciebat, principi dæmoniorum attribuendo. Secũdo B autem modo, contra eum peccabant dicẽdo. Ecce homo vorax, potator vini, & publicanorum amicus, vt dicitur Matth. 11. Hanc ergo ſecundam blaſphemiã dicit remiſſibilem, quia habebãt aliquam excuſationem propter infirmitatem carnis, quam in Chriſto videbãt. Aliam vero blaſphemiam dicit irremiſſibilem, quia nullam excuſationem habebant videntes manifeſta indicia ſpiritusſancti & diuinitatis. Propter hoc ſecundum Chryſoſt. perſeuerantibus non fuit remiſſa hæc blaſphemia neque in hoc ſæculo, neque in futuro: quia in hoc ſęculo puniti ſunt pro ea per Romanos, & in futuro cruciabuntur in inferno. Secũdũ Aug. vero ſpiritui ſancto, qui eſt charitas patris & filij, at- C tribuitur remiſſio peccatorum. Ille ergo cõtra ſpiritũ ſanctũ peccat, vel blaſphemat, vel verbum dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiã vſq; ad finẽ vitæ ſuæ, vt non fiat ei remiſſio peccatorũ, & tũc planũ eſt, ꝙ hoc peccatũ in ſpiritũſanctũ nõ remittitur neq; in hoc ſęculo, neq; in futuro. Doctores vero moderni dixerũt, ꝙ quia patri attribuitur potentia, filio ſapiẽtia, ſpiritui ſancto bonitas, peccatũ ex infirmitate eſt peccatum in patrem, peccatum ex ignorantia eſt peccatum in filium, peccatum ex certa malitia eſt peccatum in ſpiritum ſanctum. Quia ergo ignorãtia, vel infirmitas excuſat peccatũ vel in toto, vel in parte, dicunt quòd peccatũ in patrẽ, vel in filiũ remittitur, quia vel totaliter culpa caret, vel culpa diminuitur. Malitia vero nõ excuſat peccatũ, ſed aggrauat, & ideo D peccatũ in ſpiritũ ſanctũ nõ remittitur neq; in toto, neq; in parte, quia non habet in ſe aliquã rationẽ veniæ, per quã diminuatur culpa: & ſi aliquó remittatur, hoc magis eſt ex miſericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quã ex remiſſibilitate peccati.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum cruce ſignatus moriens ante ſuſceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd cruce ſignatus qui moritur antequã iter arripiat, habeat plenã indulgẽtiã peccatorũ. Ad hoc.n. ꝙ indul- E gentia alicui valeat, requiritur ꝙ ſit vere pœnitens & confeſſus, vt continetur in litera papali: ſed cruce ſignatus decedẽs ante iter aſſumptũ, habet hæc omnia quæ requiruntur ſm formã literæ ad percipiendã plenã indulgentiã peccatorũ, ergo plene percipit eam.

¶ Præt. Solus Deus remittit peccatũ quantũ ad culpã. cũ ergo Papa dãt indulgentiã omniũ peccatorũ, hoc nõ eſt referẽdũ ad culpã, ſed ad vniuerſitatẽ pœnarũ. Ille ergo q accipit crucẽ ſm formã literæ papalis, nullã pœnam patietur pro ſuis peccatis, & ſic ſtatim euolabit plenam remiſſionem peccatorum conſecutus.

SED CONTRA. Aug. dicit in 15. de Trini. ꝙ nõ eſt idem abſtrahere telũ, & ſanare vulnus. Telum.n. peccati abſtrahitur per remiſſionem peccati, vulnus

Digitized by Google

autem ſanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera ſatiſfactionis: ſed cruce ſignatus decedens ante iter arreptum, nullum laborem ſuſtinuit ad reformationem imaginis. ergo nondum eſt ſanatũ vulnus, & ſic non poterit ad gloriam ſtatim peruenire antequàm pęnas purgatorij patiatur.

¶ Præ. Quilibet ſacerdos vtitur talibus verbis, Ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis: ſi ergo cruce ſignatus decedens euolaret, pari ratione quilibet alius a quoque ſacerdote abſolutus, quod eſt inconueniens.

Respon. Dicendum, quod ad euidentiam huius quæſtionis, ſicut ſupra dictũ eſt, opus vnius poteſt eſſe ſatiſfactorium pro alio, ad quem per intentionẽ faciẽtis refertur. Chriſtus autem pro Eccleſia ſua ſanguinem ſuum fudit, & multa alia fecit & ſuſtinuit, quorum æſtimatio eſt infiniti valoris propter dignitatem perſonæ, vnde dicitur Sap. 8. q̃ infinitus eſt in illa theſaurus hominibus. Similiter etiã & omnes alij ſancti intentionem habuerunt in his quæ paſſi ſunt, & fecerunt propter Deum, vt hoc eſſet ad vtilitatem non ſolum ſui, ſed etiam totius eccleſiæ. Totus ergo iſte theſaurus eſt i diſpẽſatione eius qui pręeſt generali Eccleſiæ: unde Petro Dominus claues regni cælorum commiſit, Mat. 16. Quando ergo vtilitas, vel neceſſitas ipſius eccleſiæ hoc expoſcit, poteſt ille qui præeſt eccleſiæ de iſta infinitate theſauri communicare alicui, qui per charitatem fit mẽbrum eccleſiæ, de prædicto theſauro quãtum ſibi viſum fuerit opportunum vel vſq; ad totalem remiſſionem pęnarum, vel vſq; ad aliquã certam quãtitatem, ita ſcilicet quòd paſſio Chriſti, & aliorum ſanctorum ei imputetur, ac ſi ipſe paſſus eſſet, quantum ſufficeret ad remiſſionem ſui peccati, ſicut contingit cum vnus pro alio ſatiſfacit, vt dictum eſt. Ad hoc ergo q̃ indulgentia alicui valeat, tria requiruntur: Primo, cauſa pertinẽs ad honorem Dei, vel ad neceſſitatem, aut vtilitatem Eccleſiæ. Secundo, authoritas in eo qui facit. Papa enim põt principaliter, alij vero inquantum poteſtatem ab eo accipiunt, vel ordinariam, vel commiſſam, ſeu delegatam. Tertio, requi-

D.734. ritur vt ſit in ſtatu charitatis ille qui indulgentiã percipere volt: & hæc tria deſignãtur in litera papali. Nã cauſa conueniens deſignatur in hoc, quod præmittitur de ſubſidio terrę ſanctæ. Authoritas vero in hoc, quòd fit mẽtio de authoritate Apoſtolorum Petri & Pauli, & ipſius Papæ. Charitas autem recipiẽtis in hoc, qđ dicitur, Omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, nõ dicit, & ſatiſfacientibus: quia indulgentia non excuſat a contritione & confeſſione, ſed cedit in locum ſatiſfactionis. Eſt ergo dicendum in quæſtione propoſita, q̃ ſi ſecundum formam papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in ſubſidium terræ ſanctæ, cruce ſignatus ſtatim habet indulgentiam, etiam ſi decedat anteq̃ nàm iter arripiat, quia hic cauſa indulgentiæ erit nõ iter, ſed votum itineris. Si autem in forma literæ contineatur, quòd indulgentia detur his qui tranſierint vltra mare, ille qui decedit antequàm tranſeat, non habet indulgentiam, quia non habet indulgentiæ cauſam.

Ad primvm ergo dicendum, quòd in hoc vltimo caſu deficit in cruce ſignato decedente illud quod eſt principalius, ſcilicet indulgentiæ cauſa.

Ad 2^m dicendum, quod per authoritatem ſolus Deus culpam remittit, ſed miniſterio etiam ſacerdos, inquantum exhibet ſacramentum remiſſionis peccati, puta, in baptiſmo, vel pœnitentia: & tamen indulgẽtia nõ ſe extendit ad remiſſionem culpæ, quia non eſt ſacramentalis, vnde non ſequitur ordinem, ſed iuriſdictionem. Poteſt enim & non ſacerdos indulgẽtia cõcedere, ſi ſit ei commiſſum, & ideo pœna totaliter remittitur ſi cauſa ſubſit, non autem ſi cauſa deſit.

Ad 3^m dicendum, quòd ſatiſfactio & eſt punitiua, inquãtum eſt actus vindicatiuæ iuſtitię: & eſt etiã medicatiua, inquantum eſt quoddam ſacramẽtale. Indulgentia ergo ſupplet locum ſatiſfactionis inquantum eſt punitiua, quia ſ. pœna, quam alius ſuſtinuit, imputatur iſti ac ſi ipſe ſuſtinuiſſet: & ideo reatus pęnæ tollitur: ſed non ſuccedit in locum ſatiſfactionis inquantum eſt medicatiua, quia adhuc remanent pronitates ad peccandum derelictæ ex priori peccato, ad quas ſanandas neceſſarius eſt labor ſatiſfactionis. Et ideo cruce ſignatis, dum viuunt, conſulendum eſt vt non pretermittant ſatiſfactoria opera, inquantũ ſunt præſeruatiua a peccatis futuris, licet reatus pœnæ ſit totaliter ſolutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor, quia ſufficit labor paſſionis Chriſti, morientibus autẽ non eſt neceſſaria huiuſmodi preſeruatio, ſed ſolum liberatio a reatu pœnæ.

Ad 4^m dicendum, quòd verbum ſacerdotis dicẽtis, Abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, non refertur ad pœnam, ſed ad culpam, cuius abſolutioni miniſterium impendit: non poteſt autem aliquis abſolui ab una culpa, quin abſoluatur ab omnibus. Pœna vero põt totaliter dimitti, uel particulariter. Particulariter quidem in abſolutione ſacramẽtali pęna dimittitur: totaliter uero in ſpirituali gratia indulgentiæ, ſicut etiam Dominus dicit Io. 8. mulieri adulteræ. Non te condemnabo, uade & amplius noli peccare. D.6.

INCIPIT QVODLIBET TERTIVM.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM eſt de Deo, de angelis, de hominibus, & de creaturis pure corporalibus. De Deo quæſitum eſt & quantum ad naturã diuinam, & quantum ad naturam humanã aſſumptã.

¶ Circa diuinam naturam quæſita ſunt duo de potentia Dei.

¶ Primo, Vtrum Deus poſſit facere quòd materia ſit ſine forma.

¶ Secundo, Vtrum poſſit facere quòd idem corpus ſimul localiter ſit in duobus locis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit facere quòd materia ſit ſine forma. Sicut enim materia ſecundum ſuum eſſe depẽdet a forma, ita accidens a ſubiecto: ſed Deus poteſt facere quòd accidens ſit ſine ſubiecto, ut patet in ſacramento altaris. ergo poteſt facere quòd materia ſit ſine forma. 1.p.q.3.art. 2.& q.5.ar. 2.ad 1.q.66 ar.1.o. arti. 3.o.

Sed contra. Deus non poteſt facere contradictoria eſſe ſimul: ſed materiam eſſe ſine forma implicat contradictionem, eo quòd eſſe materiæ importat actum, qui eſt forma. non ergo Deus poteſt facere quòd materia ſit ſine forma.

Respon. Dicendum, quòd uniuſcuiuſque rei uirtus actiua eſt æſtimanda ſecundum modum eſſentiæ, eo quòd unumquodque agit inquãtũ eſt ens actu. Vnde ſi in aliquo inueniatur forma aliqua, vel natura non

non limitata, ſeu contracta, erit virtus eius ſe extẽdẽs ad omnes actus, vel effectus conuenientes illi naturæ, puta, ſi intelligeretur eſſe calor per ſe ſubſiſtens, uel in aliquo ſubiecto, quod reciperet ipſum ſecũdũ totum eius poſſe, ſequeretur quòd haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si vero aliquod ſubiectum non reciperet calorem ſecundũ eius totum poſſe, ſed cum aliqua cõtractione & limitatione, non haberet virtutem actiuam reſpectu omnium actuum, vel effectuum caloris. Cum autem Deus ſit ipſum eſſe ſubſiſtens, manifeſtum eſt quòd natura eſſendi conuenit Deo infinite abſque omni limitatione & contractione, vnde eius virtus actiua ſe extendit infinite ad totum ens, & ad omne id quod poteſt habere rationem entis. Illud ergo ſolum poterit excludi a diuina potentia, quod repugnat rationi entis, & hoc non propter defectum diuinæ potentiæ, ſed quia ipſum non poteſt eſſe ens, unde non poteſt fieri. Repugnat autem rationi entis non ens ſimul & ſecundum idem exiſtẽs: vnde ꝙ aliquid ſimul ſit, & nõ ſit, a Deo fieri nõ poteſt, nec aliquid contradictionem includẽs, & de huiuſmodi eſt materiam eſſe in actu ſine forma. Omne enim quod eſt actu, vel eſt ipſe actus, vel eſt potentia participans actum: actus aũt actu repugnat rationi materiæ, quæ ſecũdum propriam rationem eſt ens in potentia. Relinquitur ergo quòd non poſſit eſſe in actu, niſi inquantum participat actum: actus autẽ participatus a materia nihil eſt aliud quàm forma, vnde idem eſt dictu, materiam eſſe in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quòd materia ſit in actu ſine forma, eſt dicere contradictoria eſſe ſimul, vnde a Deo fieri non poteſt.

Ad illud ergo quòd in contrarium obiicitur, dicendum, quòd accidens ſecundum ſuum eſſe dependet a ſubiecto, ſicut a cauſa ſuſtẽtante ipſum. Et quia Deus poteſt producere omnes actus ſecundarum cauſarũ abſque ipſis cauſis ſecundis, poteſt conſeruare in eſſe accidens ſine * ſubiecto: ſed materia ſecundum ſuum eſſe actuale dependet a forma, inquantum forma eſt ipſe actus eius, vnde non eſt ſimile.

D. 16.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus poſſit facere idem corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis.

Art. 2. & 1. p. q. 67. art. 2. & cont. 3. cap. 101. & 102.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit facere vnum corpus ſimul eſſe localiter in duobus locis. Difficilius enim eſt quòd hæc ſubſtantia mutetur in illam ſubſtantiam, quàm quòd hoc accidens mutetur in illud accidens: ſed in ſacramẽto altaris ex hoc quòd diuina virtute ſubſtantia panis remanentibus eius dimenſionibus, ſecundum quas cõmenſuratur loco, conuertitur in ſubſtãtiam corporis Chriſti, ſequitur ꝙ idem corpus Chriſti ſit nõ localiter ſecundum commenſurationem propriarum dimẽſionum, ſed ſacramentaliter in pluribus locis ſimul. ergo poteſt facere quòd conuertatur dimẽſio huius corporis in dimenſionem alterius corporis, & ſic erit idẽ corpus localiter in duobus locis ſimul.

SED CONTRA. Omnia duo loca diſtinguuntur adinuicem ſecundum aliquam loci contrarietatẽ, quę ſunt ſurſum & deorſum, ante & retro, dextrum & ſiniſtrum: ſed Deus non poteſt facere quòd duo contraria ſint ſimul, hoc enim implicat contradictionem. ergo Deus nõ poteſt facere quòd idem corpus localiter ſit ſimul in duobus locis.

A RESPON. Dicẽdum, quòd aliquod corpus eſſe localiter in aliquo loco, nihil eſt aliud quàm corpus circunſcribi & comprehendi a loco ſecundum commenſurationem propriarum dimenſionum: quod autem comprehenditur a loco aliquo ita eſt in ipſo loco, quòd nihil eius eſt extra locum illum, vnde ponere quòd ſit localiter in hoc loco, & tamẽ ſit in alio loco, eſt ponere contradictoria eſſe ſimul, vnde ſecundũ præmiſſa hoc a Deo fieri non poteſt.

Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur dicendũ, ꝙ difficilius eſt hoc accidens mutari in illud accidens, quàm hanc ſubſtantiam mutari in illam ſubſtantiam, tum quia duæ ſubſtantiæ conueniunt in ſubiecto materiali, quod eſt pars eſſentialis vtriuſq; ſubſtantiæ: tum quia ſubſtantia habet indiuiduationem per ſeipſam. Accidens vero non eſt indiuiduabile per ſeipſum, ſed per ſubiectum, vnde non poteſt ei conuenire quòd hoc accidens conuertatur in hoc accidens: dato tamen quòd hæc dimenſio conuerteretur in illam dimenſionem, non ſequitur quòd idem corpus eſſet in duobus locis ſimul, ſed in vno tantum: quia ſicut poſtquàm ſubſtantia panis conuerſa eſt in ſubſtãtiam corporis Chriſti, iam non ſunt ibi duæ ſubſtantię, ſed vna tantum, ita etiam ſi hæc dimenſio huius corporis conuertatur in illam dimenſionem alterius corporis, iam non erunt duę dimenſiones, ſed vna tantum, & ſic nõ commenſuraretur diuerſis locis, ſed vno tantum.

QVAESTIO II.

DEINDE quæſitum eſt de Deo, quantum ad humanam naturam aſſumptam.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Quantum ad animam, vtrum ſcilicet anima Chriſti ſciat infinita.

¶ Secundo, Quãtum ad corpus, vtrum ſ. oculus Chriſti poſt mortẽ dicatur æquiuoce oculus, vel vniuoce.

D ¶ Tertio, Quantum ad actum coniuncti, qui eſt comeſtio, vtrum ſ. poſt reſurrectionem Chriſtus vere comedit incorporando ſibi cibum.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima Chriſti poſſit ſcire infinita.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd anima Chriſti poſſit ſcire infinita. Nullum enim donum creatũ, cum ſit infinitum, poteſt eleuare creaturam ad id quod eſt proprium Dei, quia tale eſt infinitum: ſed gratia vnionis eſt donum creatum, cognoſcere autem infinita eſt proprium Dei, cuius ſapientiæ nõ eſt numerus. ergo anima Chriſti per gratiam vnionis non poteſt eleuari ad cognoſcendum infinita. 3. p. q. 10. art. 3. o. & i o. pot. 2. c. 32. ca. b.

E ¶Præt. Dion. 11. c. cæle. hierar. ponit tria ſibi proportionata, quæ ſunt ſubſtãtia, virtus, & operatio: ſed ſubſtantia animæ Chriſti non poteſt eſſe infinita. ergo neque virtus eius, neque operatio poteſt eſſe infinita, vt infinita cognoſcat.

SED CONTRA. Intellectus animæ Chriſti non eſt minor quàm voluntas eius: ſed meritum Chriſti, quod eſt actus voluntatis animæ eius, eſt infinitus, quia fuit ſufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem, eſt enim propitiatio pro peccatis totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 2. ergo & actus intellectiuus animæ Chriſti poteſt eſſe infinitus, vt infinita cognoſcat.

RESPON. Dicẽdum, quòd hic eſt opus multiplici diſtin- 1. p. q. 7. ar. 2. o.

Digitized by Google

e distinctione. Primo enim considerandum est, quòd infinitum potest dici & secundum formam, & secundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo quòd non finitur. Finitur autem & materia per formam, inquantum materia quæ est in potentia ad diuersas species, determinatur ad vnam speciem per formam, & forma per materiã, inquantum forma speciei quæ nata est esse in pluribus indiuiduis, secundũ quod recipitur in hac materia determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo materia sine forma habet rationẽ infiniti, ita & forma sine materia, & ideo quia ipsa essentia diuina non est recepta aliquo materiali, nec habet permistionem alicuius potentiæ, sed est purus actus subsistens, ideo dicitur infinita: & quia vnumquodque cognoscitur per formam, & secundum quod est in actu, ideo infinitum secundum materiam est secundum se ignotum, vt dicitur in 5. phys. Infinitum autem secundũ formam est secundum se notissimum, sed quo ad nos est ignotum, quia excedit nostri intellectus proportionẽ. Et quia quantitas est dispositio materiæ, & infinitum quantitatis attenditur secundũ potentiã in assumendo vnum post alterũ, ideo infinitũ quantitatis est secundũ se ignotũ, & non potest aliquis intellectus cognoscere infinitũ quãtitatis in post assumendo vnum post alterum, scilicet numerando partem post partem. Item considerandum est, quòd vtroque modo contingit aliquid esse infinitum, simpliciter, & aliquid secundum quid. Si enim aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem nõ autem secundum latitudinem est infinitum secundum quid: si vero fuerit infinitum secundum omnes dimẽsiones, erit infinitum simpliciter. Similiter si intelligatur forma alicuius speciei esse non in materia, vt Platonici posuerunt, erit infinita secundum quid, quantum scilicet ad indiuidua illius speciei, tamen erit finita, inquantum scilicet determinatur ad genus & speciem; sed diuina essentia est simpliciter infinita, quia est absoluta ab omni circumscriptione generis, vel speciei. Item considerandum est, quòd duplex est scientia. Vna dicitur scientia visionis per quam cognoscũtur ea quæ sunt, erunt, vel fuerunt. Alia simplicis notitiæ, per quã cognoscuntur ea quæ nec sunt, nec erũt, nec fuerunt, sed esse possunt.

Tex. cõ. 56.

F

G

H

I

Dicendum est ergo, quod Deus cognoscendo suam essentiam, quia comprehendit eam, cognoscit scientia simplicis notitiæ [c] infinita simpliciter, quia cognoscit omnia quæ ipse facere potest, non tamen cognoscit ea in post assumendo, scilicet numerando vnum post aliud, sed omnia simul. Anima vero Christi non comprehendit essentiam Dei, & per consequens neque virtutem eius: vnde non potest cognoscere omnia quæ Deus facere potest, & [d] ideo non cognoscit infinita simpliciter: comprehẽdit autem anima Christi totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ sunt infinita non simpliciter, quia potentia creaturæ non se extendit ad omnia quæ Deus potest, sed secundum aliquod genus, sicut continuum est in potentia ad infinitas diuisiones, vnde anima Christi scientia simplicis notitiæ cognoscit infinita secũdum quid, quæ sunt in potentia creaturæ.

D. 476.

D. 2215.

K

Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nã primæ duæ rationes procedũt de cognitione infinitorũ simpliciter.

Ad 3.[m] dicendum, quòd voluntas animæ Christi est virtus finita simpliciter, sicut & intellectus eius: meritum autem Christi habet infinitatem ex dignitate, inquantum scilicet est meritum Dei, & hominis,

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oculus Christi post mortem fuerit oculus æquiuoce.

Vide 3. p. q. 50. arti. 4. & 5.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd oculus Christi post mortem non fuerit æquiuoce oculus. Corpus enim Christi, & quælibet partiũ eius substãtificatur per hypostasim Dei verbi: sed hypostasis verbi Dei mansit vnita corpori Christi, & partibus eius post mortẽ. ergo fuit idem secundum substãtiam corpus Christi post mortem, & ante secũdum totum, & secundum omnes partes eius. non ergo oculus Christi fuit æquiuoce oculus post mortem.

¶ Præt. Philosophi loqui non nouerunt nisi de homine puro: sed Christus nõ fuit purus homo, sed homo & Deus. ergo quod Philosophus dicit, oculum hominis mortui esse æquiuoce oculum, non habet locum in Christo.

Sed contra. Christus est vniuoce homo cũ alijs hominibus, & mors eius fuit vera, sicut & aliorum hominum mors. cum ergo oculus cuiuslibet hominis mortui æquiuoce oculus dicatur, videtur q̃ etiã oculus Christi post mortẽ sit æquiuoce oculus.

Respon. Dicendum quòd æquiuocum & vniuocum dicitur secundum diffinitiuam rationem eandem, vel non eandẽ: ratio autẽ diffinitiua cuiuslibet speciei sumitur à forma specifica ipsius. Forma autem specifica hominis est [d] anima rationalis, vnde remota anima rationali nõ potest remanere homo vniuoce, sed æquiuoce tantum. Oportet autẽ idem accipere in partibus quòd est in toto, nã sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars animæ se habet ad partem corporis, vt visus ad oculum, vt dicitur in 2. de anima, vnde separata anima a corpore, sicut non dicitur homo nisi æquiuoce, ita nec dicitur oculus nisi æquiuoce, & hoc indifferenter siue præsupponatur alia forma substantialis in corpore ante animam rationalem, vt quidam volunt, siue non, vt magis videtur cõsonum veritati. Quodcumque enim essentialiũ principiorum subtrahatur, iam nõ remanebit eadem ratio speciei, vnde nec nomen vniuoce dicetur. Solo autem hoc modo anima recedente remaneret corpus humanum & partes eius secundum eandem rationẽ speciei, si anima non vniretur corpori vt formã, sed tunc sequeretur quòd nec per vnionẽ animę esset substantialis generatio, nec per separationem corruptio, quòd quidem ponere in corpore Christi est hæreticũ. Dicit enim Dama. in 3. lib. Quòd corruptionis nomẽ duo significat. Signãt. n. humanas has passiones, famẽ, sitim, laborem, clauorum perforationem, mortem, scilicet separationem animæ a corpore, & quæcũque talia. Significat etiam corruptio perfectam corporis in ea, ex quibus compositum est, elemẽta destructionem & dissolutionem, huiusmodi experimentum corpus diuinum non habuit, vt ait Propheta. Non dabis sanctum tuum videre dyaftoram, idest, destructionem. Incorruptibile autẽ secundum insipientem Iulianũ & Gaianum corpus Domini dicere secundum primum corruptionis significatum ante resurrectionẽ, impiũ est. Si. n. incorruptibile non omusion. i. cõsubstãtiale nobis, & non veritate facta sunt, quæ facta esse Euangelium ait, opinione, & non veritate saluati sumus. Sicut ergo Christus ĩ triduo mortis propter separationem animæ a corpore, quæ est vera corruptio, non dicitur fuisse homo vniuoce, sed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit vniuoce oculus sed æquiuoce, sicut oculus mortuus, & eadem ratio

D. 172.

Orthodoxæ fidei. li. 3. cap.

de alijs

de alijs partibus corporis Chriſti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſubſtantia dicitur dupliciter. Quandoque enim ſumitur pro hypoſtaſi, & ſic verum eſt quòd corpus Chriſti ſubſtãtificatum manſit per hypoſtaſim Dei verbi. Non enim p mortem ſoluta eſt vnio verbi neque ad animam, neque ad corpus, & ſic remanet ſimpliciter idem corpus numero ſecundum hypoſtaſim, ſiue ſuppoſitũ, quod eſt perſona verbi. Alio modo, accipitur ſubſtantia pro eſſentia, vel natura, & ſic corpus Chriſti ſubſtantificatur per animam ſicut per ſuam formam, non autem per verbum, quia verbum non vnitur corpori vt forma: hoc enim eſt hæreticum, ſecundũ hæreſim Arrij & Apollinaris, qui poſuerunt verbum eſſe in Chriſto loco animæ. Sequeretur etiam quòd eſſet vnio Dei & B hominis facta in naturã, qđ pertinet ad hæreſim Eutichis. Sic ergo corpus Chriſti poſt mortem eſt ſimpliciter idem ſecundum ſubſtantiam, quæ eſt hypoſtaſis,
D. 404. non autẽ ſecundũ ſubſtantiã quę eſt eſſentia, vel natura. Vniuocatio autẽ & æquiuocatio nõ reſpicit ſuppoſitũ, ſed eſſentiã, vel naturã, quã ſignificat diffinitio.

AD ſecundum dicendum, quòd etſi Chriſtus non ſit purus homo, eſt tamen verus homo, & mors eius fuit vera mors: vnde quicquid eſt verum de homine inquantum eſt homo, & de morte hominis, totum eſt verum de Chriſto, & de morte eius.

C

ARTICVLVS V.

Vtrum Chriſtus poſt reſurrectionem vere comedit, cibum ſibi incorporando.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus poſt reſurrectionem vere comederit, ci-
3.p.q.55.a.6.c.ad 1.q.54.artic.2.ad 3. bum ſibi incorporando, quia vt Auguſt. dicit in lib. 83. quæſtionum. Si fallit, veritas non eſt, vnde nulla fictio decet Chriſtum qui eſt veritas: eſſet autẽ fictio, ſi nõ vere ſibi cibũ incorporaret, quẽ ipſe comedere videbatur. vere ergo comedit incorporando ſibi cibũ.

SED CONTRA eſt, quod Damaſc. dicit, quòd Chriſtus & ſi guſtauit cibum poſt reſurrectionem, ſed non lege naturæ, ſed diſpenſationis modo, veritatem credere faciens reſurrectionis, & quòd hæc eadem D caro eſt, quæ paſſa eſt, & reſurrexit.

RESPON. Dicendum, quòd aliquid dicitur eſſe verum dupliciter. Vno modo, veritate ſignificationis. Alio modo, veritate naturalis ſpeciei, ſicut vox eſt vera veritate ſignificationis, quando ſignificat eſſe quod eſt. Veritas autem naturalis ſpeciei depẽdet ex principijs ſpeciei, non autem ex effectibus, vel ex his quæ quocunque modo conſequuntur: vnde vox dicitur vera veritate naturalis ſpeciei, quando formatur debitis inſtrumentis, & ex ore animalis profertur cum quadam imaginatione, etiam ſi a nullo audiatur: qđ eſt effectus conſequens vocẽ. Leguntur autem in ſcri- E pturis abſque neceſſitate & angeli comediſſe, & Chriſtus poſt reſurrectionem, & vtraque comeſtio fuit vera, vt Auguſt. dicit 13. de ciuita. Dei, aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit vera veritate ſignificationis, quia vt Aug. dicit ibidem, angeli comederũt non quia indigebant, ſed quia volebant & poterãt, vt hominibus quadam ſui miniſterij humanitate cõgruerent. In Chriſto autem fuit vera comeſtio veritate naturalis ſpeciei, fuit enim exercita naturalibus inſtrumentis ad hunc actum ordinatis: & etiam fuit vera veritate ſignificationis, quia ſignificabat veritatem humanæ naturæ in corpore reſurgente. Quòd autem cibus conuertatur in corpus, eſt quoddam con-

A ſequens comeſtionem. Vnde etiam in nobis ſi cibus non conuertatur, ſed ſtatim per vomitum eijciatur, nihilominus vera fuit comeſtio quæ præceſſit. Non autem conueniebat vt in corpus Chriſti cibus conuerteretur, quod iam erat extra ſtatum generationis & corruptionis, vnde cibus ille fuit virtute Chriſti reſolutus in præiacentem materiam, non autẽ in Chriſti corpus conuerſus: & tamen fuit vera comeſtio abſque aliqua fictione.

Vnde patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quæſitum eſt de angelis. Et circa hoc quæſita ſunt tria. 1.p.q.51.a.3.ad 5.a.di.6.ar.4.ad 1.

B ¶ Primo, Vtrum aliquo modo angelus ſit cauſa animę rationalis.

¶ Secundo, Vtrum angelus influat in animã humanã.

¶ Tertio, Vtrũ angelus malus, ideſt, diabolus, inhabitet ſubſtãtialiter hoĩem ĩ quolibet peccato mortali.

ARTICVLVS VI.

Vtrum angelus ſit aliquo modo cauſa animæ rationalis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd angelus ſit cauſa animæ rationalis. Quæcunque .n. 1.p.q.90.ar.3.[illegible] qualificantur in natura, ita tamen quòd vnum eorũ
C eſt prius altero in ordine naturæ, id quod eſt prius, eſt cauſa eius quod eſt poſterius: ſed anima & angelus qualificantur in natura, ſunt enim homo & angelus in natura pares, officio diſpares, angelus tamen prius eſt in ordine naturæ q̃ anima humana, quia eſt ſimplicior. ergo angelus eſt cauſa animæ rationalis.

SED CONTRA. Anima rationalis educitur in eſſe per creationem: ſed creare, cum ſit potentiæ infinitæ, eſt ſolius Dei. non ergo angelus poteſt eſſe cauſa animæ rationalis.

RESPON. Dicendum, quòd impoſſibile eſt id qđ per creationem producitur, ab alio cauſari quàm a prima omnium cauſa, cuius ratio eſt ſecundum Platonicos: quia quanto aliqua cauſa eſt ſuperior, tanto D eius cauſalitas ad plura ſe extendit. Vnde oportet ut in effectibus id quod ad plura ſe habet, ad ſuperiorem cauſam referatur. Manifeſtum eſt autem quòd in ordine principiorum eſſentialium quãto aliqua forma eſt poſterior, tanto eſt magis contracta, & ad pauciora ſe extendit. Quanto autem forma eſt prior & propinquior ſubiecto primo, tanto oportet quòd ad plura ſe extendat. Sequitur ergo ꝙ formæ poſteriores ſunt ab inferioribus agentibus, priores vero & cõmuniores a ſuperioribus. Et ſic relinquitur, quòd id quod eſt primum ſubſiſtens in vnoquoque, ſit a prima omniũ cauſa. Quælibet ergo alia cauſa præter primã, oportet E quòd agat præſuppoſito ſubiecto qđ eſt effectus cauſæ primæ. Nulla ergo cauſa alia poteſt creare, niſi prima cauſa quæ eſt Deus. Nam creare eſt producere aliquid non præſuppoſito ſubiecto. Quæcunque ergo nõ poſſunt produci in eſſe niſi per creationem, a ſolo Deo creantur. Hæc autem ſunt illa quæ cum ſint ſubſiſtentia, uel nõ ſunt cõpoſita ex materia & forma, ſed ſunt formæ in ſuo eſſe ſubſiſtentes, ſicut ſunt angeli: uel ſunt ea quæ ſi ſint compoſita ex materia & forma, tamẽ materia eorũ nõ eſt in potentia, niſi ad vnã formã, ſicut eſt in corporibus cæleſtibus. Vtraque enim hæc producuntur abſque productione primi ſubſiſtentis in eis: poſſunt autem produci in actum abſque productione primi ſubiecti tam compoſita ex materia, & forma

Digitized by Google

& forma, quorũ materia eſt in potentia ad diuerſas formas, & ideo eadẽ materia poſſunt ſibi diuerſæ formæ ſuccedere, tam etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes in ſuo eſſe, quæ quidem non dicũtur eſſe, quia ipſa habeãt eſſe, ſed quia ſubiecta habent aliqualiter eſſe ſecundum ea: vnde nec ipſæ ſecundum ſe dicuntur fieri, vel corrumpi, ſed inquantum ſubiecta fiunt entia in actu, vel nõ entia ſecundum ipſas. Anima autem rationalis eſt ſubſiſtens in ſuo eſſe, alioquin non poſſet habere operationem abſque communione ſuæ materiæ. Vnde relinquitur quòd anima rationalis nõ

D. 178. poſſit pduci in eſſe, niſi per creationẽ, & ita patet q angelus nullo modo ſit cauſa eius, ſed ſolus Deus.

Ad illud uero quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd prima propoſitio inducta uidetur includere oppoſita. Si enim anima & angelus parificantur in natura, angelus non eſt prior anima ſecundum ordinẽ naturæ, niſi dicantur parificati in natura, quia conueniunt in natura, non quidem ſpeciei, ſed generis. Nõ aũt oportet q oĩum q̃ cõueniũt in natura generis vel ſpeciei, id quod eſt prius ſit cauſa omnium aliorũ, & quidem in eadem ſpecie nõ poteſt vnum eſſe prius altero, proprie loquendo, ordine naturæ, quia ſpecies prædicatur æqualiter de omnibus indiuiduis, vt

Tex. cõ 10. dicitur in 3. meta. In generibus autem non eſt ſic. Nã H inter ſpecies vnius generis vna eſt naturaliter prior & perfectior altera. Eſt autẽ in indiuiduis unius ſpeciei vnum altero tempore prius: & quàmuis aliquod indiuiduum, quod eſt prius tempore, ſit cauſa eiuſdam alij quod eſt poſterius, vt pater eſt cauſa filij, ſicut in obijciendo tãgebatur, non tamen hoc eſt uniuerſaliter uerum, non enim omnes antiquiores ſunt cauſa omnium iuniorum. Similiter etiam contingit id quòd eſt prius inter ſpecies eiuſdem generis eſſe aliorũ principium & cauſam, ſicut motus localis aliorum motuũ, & binarius aliorum numerorum, & triangulus aliarum figurarum rectilinearum, non tamen hoc eſt uniuerſaliter uerũ. Non. n. homo qui eſt perfectiſſima ſpecies animalis, eſt cauſa actiua aliarum ſpecierum, unde nõ oportet quòd angel' ſit cauſa factiua animę. I Procedit autem hæc ratio ſecundum opinionem quorundam ponentium Deum agere per neceſſitatem naturæ: & quòd ab uno ſimplici non ſit niſi unum immediate, quod ſit cauſa alterius, & ſic vſque ad ultima rerum. Nos autem ponimus Deum agere omnia per ſuam ſapientiam, per quam ordinem rerum diſponit, & ſic ab ipſo diuerſi gradus rerum immediate per creationem producuntur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum angelus influat in animam humanam.

1. p. q. 111. ar. 1. & ma. q. 6. ar. 12. o. & ad 3. AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd angelus non poſſit influere in animam humanã. K Duorum enim diſtantium, vnum nũ influit in alterũ, niſi per aliquod medium: ſed angelus & anima diſtãt abinuicem, cum nõ ſit dare aliquod medium, per qd̃ influat influxus ab angelo in animam, videtur quòd angelus non poſſit influere in animam.

SED CONTRA. Dio. dicit 8. c. cæl. hierar. Homines purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab angelis: ſed hoc non fit niſi per quendam influxum. ergo angelus poteſt influere in animam humanam.

RESPON. Dicendũ, quòd vnumquodque agens agit ſecundum modum ſuæ naturæ, & ideo vbi ignoratur modus naturæ rei, neceſſe eſt etiam vt modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ angeF lica eſt nobis ignotus ſecundum quòd in ſe eſt. Non enim in hac vita ſcire poſſumus de eis quid ſunt, ſed aliqualem cognitionem de eis habere poſſumus per ſimilitudinem ſenſibiliũ rerum, vt Dionyſius dicit 1. & 2. cap. cæle. hierar. Vnde & modum actionis ipſorum cognoſcere non poſſumus, niſi per ſimilitudinẽ ſenſibilium agentium. Inuenimus autem in ſenſibilibus agentibus, quod id quod eſt in actu, agit in id qd̃ eſt in potentia, & quòd oportet quòd agens coniungatur patienti ſecundum ſitum per corporalem contactum. Quanto autem natura intellectualis eſt ſuperior, tanto eſt magis actualis, vtpote Deo ſimilior, G qui eſt actus purus, vnde ſuperiores angeli poſſunt agere in inferiores angelos, & in animas noſtras, ſicut id quod eſt in actu, agit in id quod eſt in potẽtia, D. 123. & 174. & huiuſmodi actio dicitur influxus. Quod autem eſt in corporalibus ſitus, eſt in ſpiritualibus ordo, nam ſitus eſt quidam ordo partium corporalium ſecundũ locum: & ideo ipſe ordo ſubſtantiarum ſpiritualium adinuicem ſufficit ad hoc quòd vna influat in alterã, nec requiritur ibi medium corporale, vel locale, quia huiuſmodi actiones ſunt ſupra locum & tempus quæ in corporalibus ſunt.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur q diabolus ſemper ſubſtantialiter inhabitet hominem quandocumque peccat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiæ: ſed ſpiritus ſanctus ſemper inhabitat hominem cum gratia, ſecundum illud 1. ad Corinth. 3. Templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in uobis. ergo etiam ſpiritus immundus ſemper inhabitat hominem cum culpa mortali. 1. p. q. 114. ar. 1. c. & ma. q. 16. ar. 11. ad 2. in oppoſito.

SED CONTRA eſt, quòd diabolus per peccatũ inhabitat hominem, ſicut per ſuum effectum: ſed nõ omne peccatum mortale eſt a diabolo, ſed quandoque a carne, & mundo. ergo diabolus non ſemper inhabitat hominem cum culpa mortali.

RESPON. Dicendum, quòd diabolum inhabitare hominem poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quantum ad animam: alio modo quantũ ad corpus. 12. q. 75. ar. 3. & q. 80. artic. 1. o. Quantum ad animam quidem non poteſt diabolus inhabitare hominem ſubſtantialiter, quia ſolus Deus illabitur menti, nec ita diabolus cauſat culpã, ſicut ſpiritus ſanctus gratiã. Spiritus. n. ſanct' interius opat̃, ſed diabolus exterius ſuggerit vel quantum ad ſenſum, vel quantum ad imaginationẽ. Dicitur tñ inhabitare affectum hominis per effectum malitiæ, non ſolum quando ex eius ſuggeſtione peccatũ perpetratur, ſed etiam p quodcũque peccatum mortale, quia ex quocunque peccato mortali homo ſeruituti diaboli addicitur: ſed quantum ad corpus diabolus poteſt hominem ſubſtantialiter inhabitare, ſicut patet in arreptitijs: ſed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ, q̃ ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non ſemper conſequuntur culpam, ſed quandoq; peccantibus non inferuntur, & quãdoq; nõ peccantibus inferuntur, vt dicitur Ioan. 9. de cæco nato, & hoc eſt ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei, vnde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitat hominem ſubſtantialiter, etiam quantum ad corpus.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAE-

Digitized by Google

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de hominibus.

¶ Et Primo, quæſita ſunt quædam pertinentia ad quoſdam homines excellentioris ſtatus, ſcilicet ad doctores & religioſos.

¶ Secundo, Quædam pertinentia ad homines inferioris ſtatus, ſcilicet laicos.

¶ Tertio, Quædam ptinẽtia cõmuniter ad oẽs hoĩes.

¶ De doctoribus ſacræ ſcripturæ quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum liceat quòd aliquis per ſe petat licentiam in theologia docendi.

¶ Secundo, Vtrum auditores diuerſorum magiſtrorũ theologiæ habentium contrarias opiniones, excuſentur a peccato, ſi ſequantur falſas opiniones magiſtrorum ſuorum.

ARTICVLVS. IX.

Vtrum liceat alicui petere licentiam pro ſe, docendi in theologia.

Opus. 19. c. 4. & 22. q. 185. a. 1. ad 1. quod ſit appetendã.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ nemini liceat pro ſe petere licentiam in theologia docendi. Doctores ſacræ ſcripturæ adhibẽtur miniſterio verbi Dei, ſicut & prælati: ſed non licet alicui petere prælationẽ, imo vt Greg. dicit in regiſtro. Recuſantib' dignitates eccleſiaſticæ ſunt cõferendæ, petentibus aũt ſunt denegandæ. ergo neque alicui licet petere cathedram magiſtralem ad docendum in ſacra ſcriptura.

¶ Præt. Aug. dicit. 19. de ciui. Dei. Locus ſuperior, ſine quo populus regi non poteſt, etſi adminiſtretur vt decet, inconuenienter tamẽ appetitur. ergo & inconuenienter petitur. pari ergo ratione cathedra magiſtralis, quæ eſt etiam locus ſuperior.

SED CONTRA eſt, quod Greg. dicit in paſtorali, quòd gradus magiſtrorum eſt periculoſus, gradus autem diſcipulorum eſt ſecurus: ſed hoc videtur ad perfectionem pertinere, vt aliquis propter aliquod bonũ periculis ſe exponat. ergo videt' eſſe laudabile, q̃ aliquis cathedrã magiſtralem appetat, & p̃ ſe petat.

RESPON. Dicendum, quòd ad euidentiã huius quæſtionis oportet triplicem differentiam conſiderare cathedræ magiſtralis ad cathedram pontificalẽ, quarum prima eſt, quòd ille qui accipit cathedram magiſtralem, non accipit aliquam eminentiam, quã prius non habuerit, ſed ſolum opportunitatem communicandi ſcientiam, quam prius non habebat. Non enim ille qui licentiat aliquem, dat ei ſcientiam, ſed authoritatem docendi. Ille vero qui accipit cathedrã epiſcopalem, accipit eminentiã poteſtatis, quã prius non habebat: ſed quantum ad hoc in nullo ab alijs differebat. Secunda differentia eſt, quòd eminentia ſciẽtiæ, quæ requiritur ad cathedram magiſtralem, eſt perfectio hominis ſecundum ſeipſum: eminẽtia vero poteſtatis, quę pertinet ad cathedram pontificalẽ, eſt hominis per comparationẽ ad alium. Tertia differentia eſt, quòd ad cathedram pontificalem fit homo idoneus per charitatem excellentem: vnde Dominus antequàm Petro ſuarum ouium curam cõmitteret, quæſiuit ab eo, Simon Ioãnis diligis me plus his? vt dicitur Ioan. vlt. Ad cathedram autem magiſtralem redditur homo idoneus ex ſufficientia ſcientiæ. His ergo cõſideratis manifeſtum eſt, quòd appetere aliquid qđ pertinet ad perfectionem ſuijpſius, eſt laudabile, vnde appetitus ſapientiæ eſt laudabilis. Dicitur enim Sapient. 6. Concupiſcentia ſapientiæ perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autem poteſtatis ſuper alios eſt vitioſus, quia vt Greg. dicit, contra naturam ſuperbire, eſt hominem homini velle dominari: vnde ſi ille qui dat licẽtiam ad cathedram magiſtralem poſſet eminentiam ſapientiæ dare, ſicut ille qui promouet ad cathedram pontificalem dat eminentiam poteſtatis, eſſet ſimpliciter expoſcenda, cum tamen petere excellentiam poteſtatis ſit turpe. Cum autem ille qui accipit licentiam ad cathedram magiſtralem, accipiat ſolam opportunitatem communicãdi, quod licet petere huiuſmodi licentiam, quantum in ſe eſt, nullam videtur turpitudinem continere, quia communicare alijs ſcientiam quam quis habet, laudabile eſt, & ad charitatem pertinens, ſecundũ illud Sapien. 8. Quã ſine fictione didici, & ſine inuidia communico. Et 1. Pet. 4. dicitur. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes. Poteſt tamen turpitudinem continere ratione præſumptionis, quæ eſſet, ſi ille qui non eſt idoneus ad docendum, peteret docẽdi officium: ſed hæc præſumptio non æqualiter eſt in petentibus licentiam ad docendum, & in petentibus pontificatum. Nam ſcientia, per quam aliquis eſt idoneus ad docendum, poteſt aliquis ſcire per certitudinem ſe habere. Charitatem autem, per quã aliquis eſt idoneus ad officium paſtorale, non poteſt aliquis per certitudinem ſcire ſe habere. Et ideo ſemper eſt vitioſum pontificatum petere, nõ ſemper autem vitioſum eſt petere licentiã docendi, quàmuis honeſtius ſit q̃ per alium petatur, niſi forte aliquando ex cauſa aliqua ſpirituali.

Per hoc ergo patet rñſio ad primas duas rationes.

AD 3m dicendum, quòd quicumque non cauet pericula, videtur cõtemnere id cuius detrimentum pericula inducere poſſunt: & quia laudabile eſt quòd homo contẽnat bona corporalia propter bona ſpiritualia, laudabile eſt quòd aliquis periculis corporalibus ſe exponat propter ſpiritualia bona, ſed contemnere bona ſpiritualia eſt valde vitioſum, & ideo quòd aliquis periculis ſpiritualibus ſe exponat, eſt valde vituperandum. Imminent autem pericula ſpiritualia his qui habent magiſterij locum: ſed pericula magiſterij cathedræ paſtoralis deuitat ſcientia cum charitate, quam homo neſcit ſe per certitudinem habere: pericula autẽ magiſterij cathedræ magiſtralis vitat homo per ſcientiam, quam poteſt homo ſcire ſe habere, vnde non eſt ſimilis ratio de vtroque. D. 1053.

ARTICVLVS X.

Vtrum diſcipuli ſequentes diuerſas opiniones magiſtrorum, excuſentur a peccato erroris.

4. d. 49. q. 2. ar. 1. q. 2. ad 1. & ar. 83 huius libri.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd auditores diuerſorum magiſtrorum tenentium diuerſas opiniones, excuſentur a peccato erroris, ſi opiniones magiſtrorum ſuorum ſequantur. Dicit .n. Dominus Matt. 23. Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribę & phariſæi, omnia quæ dicunt vobis ſeruate, & facite: multo ergo magis ſeruanda ſunt illa quæ tradũtur a doctoribus ſacræ ſcripturæ. ergo nõ peccant, qui eorum opiniones ſequuntur.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 15. Si cæcus ducatum cæco præſtet, ambo in foueam cadũt: ſed quicumque errat, cæcus eſt, inquantũ errat. ergo quicumque ſequitur opinionem errantis magiſtri, in foueam peccati cadit.

RE-

Respon. Dicendum, quòd diuerſæ opiniones doctorum ſacræ ſcripturæ, ſiquidem non pertineãt ad fidem & bonos mores, abſq; periculo auditores vtrã-que opinionem ſequi poſſunt. Tunc enim habet locũ quòd Apoſto. dicit ad Ro. 14. Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundat. In his vero quæ pertinent ad fidem & bonos mores nullus excuſatur, ſi ſequatur erroneã opinionem alicuius magiſtri: in talibus enim ignorantia non excuſat, alioquin immunes a peccato fuiſſent, qui ſecuti ſunt opinionem Arrij, Neſtorij, & aliorum hæreſiarcharum: nec poteſt excuſationẽ habere propter ſimplicitatem auditorum, ſi in talibus erroneam opinionem ſequatur. In rebus enim dubijs non eſt de facili prȩſtandus aſſenſus, quinimmo, vt Aug. dicit in li. 3. de doctri. chriſtia. Conſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis, & eccleſiȩ authoritate percepit. Qui ergo aſſentit opinioni alicuius magiſtri contra manifeſtum ſcripturæ teſtimoniũ, ſiue contra id quod publice tenetur ſecundum ecclesiæ authoritatẽ, nõ poteſt ab erroris vitio excuſari.

Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum q́ ideo præmiſit, Super cathedram Moyſi ſederũt ſcribæ & phariſæi, vt quod poſtea ſubdit, Omnia quæ dixerint vobis ſeruate & facite, de illis itelligatur quæ ad cathedram pertinent, ad quã non pertineot ea quæ ſunt contra fidem, vel bonos mores.

QVAESTIO V.

Deinde quæſitum eſt de his quȩ pertineot ad religioſos.

¶ Et primo, Quãtum ad ingreſſum religionis.

¶ Secundo, Quantum ad ea quæ conueniunt iam in religione exiſtentibus.

¶ Circa primum quæſita ſunt quatuor.

¶ Primo, Vtrum liceat iuuenes inducere ad religionis ingreſſum per obligationem voti, vel iuramenti.

¶ Secundo, Vtrum ſic obligati voto, vel iuramẽto poſſint abſque peccato in ſæculo remanere.

¶ Tertio, Vtrum liceat peccatores ad religionem inducere.

¶ Quarto, Vtrum peccent qui aliquem iurare faciunt, ne religionem ingrediatur.

Articvlvs XI.

Vtrum liceat inducere iuuenes ad religionem voto, vel iuramento.

22.q.189.a.2.o. & opus 17.c.3.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd nõ liceat iouenes inducere ad religionẽ voto, vel iuramento. Illicitum enim eſt contra Eccleſiæ prohibitionem agere: ſed Innocen. IIII. prohibuit in quibuſdã literis ad religioſos directis huiuſmodi voti ſuſceptionem. ergo peccãt qui voto, vel iuramẽto aliquos ad religionem obligare præſumunt.

¶ 2 Præt. Extra de regolaribus, & tranſeuntibus ad religionem c. 1. dicitur. Nullus tõdeatur, niſi legitima ætate, & ſpontanea voluntate: ſed quando adoleſcentes obligati voto, vel iuramento ad religionem ſuſcipiuntur, tonſurantor non in legitima ætate, neque propria voluntate, ſed neceſſitate obligationis voti, vel iuramenti. ergo hoc videtur eſſe illicitum.

¶ 3 Præt. Magis eſt neceſſarium vt aliqui adducantur ad fidem chriſtianam, quàm ad aliquam religionẽ: ſed F ad fidem chriſtianam nõ ſunt aliqui inducendi neceſſitate, ſed volũtate. dicitur enim 45. diſtin. c. de Iudȩis. quòd non vi, ſed libera animi voluntate, & facultate vt conuertantur ſuadendi ſunt. ergo multo minus imponenda eſt neceſſitas voti, vel iuramẽti, vt aliqui ad religionem adducantur. Item, hoc eſſe videtur contra honeſtatem religionis. Adoleſcentum enim ſicut facilis eſt ingreſſus ad religionẽ, ita etiam facilis eſt egreſſus: ſed ex hoc religio dehoneſtari videtur, q́ de facili recipiant eos qui de facili exeunt. ergo inconueniens videtur adoleſcentes ad religionem recipere.

G ¶ 4 Præt. Non ſunt facienda bona, vt veniant mala: ſed ex illo bono quòd iuuenes inducũtur ad religionem, ſequuntur multa mala, quia apoſtatant, & illegitimas nuptias contrahunt, & multa alia illicita committũt. ergo non ſont ad religionem aduocandi.

¶ 5 Præt. Matt. 23. dicit Dominus. Væ vobis ſcribæ & phariſæi, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnũ proſelytum, & cum fuerit factus, facitis eum filiũ gehennæ duplo quàm vos, quod propoſito videtur competere: efficiuntur enim ſic intrantes filij gehennæ dupliciter. Primo quidem, quia male intrant, ſcilicet cõtra prohibitionem eccleſiæ. Secondo, quia etiam male exeunt apoſtatando. ergo qui eos inducunt, væ diuinæ maledictionis incurruot.

H ¶ 6 Item, hoc videtur eſſe contra neceſſitatem probationis. dicitur. n. 1. Ioannis 4. Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritos ſi a Deo ſunt: hoc autẽ non videtur eſſe a Deo, vt tales religionẽ ingrediantur, cũ frequenter exeant poſt ingreſſum. dicitur. n. Act. 5. Si eſt ex hominibus conſilium hoc & opus, diſſoluetur; ſi vero ex Deo eſt conſilium, non poteritis diſſoluere. ergo videtur quòd contra Deũ faciãt, qui eos inducũt.

Sed contra. Quicumque poteſt ſe obligare diabolo, poteſt etiã ſe obligare Deo: ſed pueri poſſunt ſe obligare diabolo peccando, vt dicitur extra de delictis puerorum, c. Pueris. ergo etiam poſſunt ſe obligare voto, vel iuramento ad ſeruiendũ Deo in religione.

I ¶ Præt. 20. q. 1. dicitur, q́ firma erit virginitatis profeſſio, ex quo adulta iam ætas eſſe incœperit, & quæ ſolet apta nuptijs deputari. ergo poſſunt etiam in tali ætate aliqui obligari ad religionem voto, vel iuramento.

Respon. Dicẽdum, quòd humani actus propter diuerſos caſus vniforme iudiciũ habere nõ poſſunt: nec tamen ſi contingit aliquid in aliqoo caſu eſſe malum, propter hoc iudicandum eſt eſſe ſimpliciter illicitum. Poſſet ergo contingere aliquis caſus, in quo aliquem adoleſcentem ad religionem obligare, vel etiã recipere illicitum eſſet, puta, ſi conſtaret, vel probabiliter crederetur de eius inconſtantia, vel ſi quid aliud eſſet huiuſmodi, quæ diligenter conſiderantur in religionibus bene inſtitutis. Dicere autem quòd malum K eſt recipere adoleſcentes ad religionem, eſt diabolicũ, quia ſuper illud Exod. 5 Quare Moyſes & Aaron ſollicitatis populum ab operibus ſuis, dicit gl. Orig. Hodie quoq; ſi Moyſes & Aaron. i. propheticus & ſacerdotalis ſermo animam ſolicitet ad ſeruitium Dei, exire de ſæculo, renuntiare omnibus quæ poſſidet, attendere legi & verbo Dei, continue audies vnanimes & amicos Pharaonis dicentes, Videte quomodo ſeducũtur homines: & peruertuntur adoleſcentes, & poſtea, Hæc erant tunc verba Pharaonis, & nunc amici eius loquuntur: eſt enim cõtra Chriſti prȩceptum. Dicitur enim Matthæi 19. quòd oblati ſunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret, diſcipuli autem increpabant eos. Ieſus autem ait eis, Sinite paruulos, & nolite prohi-

A 1ª 2ᵃ q. 18. ar. 10. & 22. q. 64. ar 1. ad 3. & q. 96. art. 1. ad 3. & art. 6. c. & ad 3. & 22. q. 88. ar. 10. c.

te prohibere eos uenire ad me. Quod exponens Origenes ſup Matthæum dicit, quòd diſcipuli Ieſu priuſquàm diſcant rationem iuſtitię reprehendunt eos, qui pueros & infantes offerunt Chriſto. Dominus autem exhortatur diſcipulos ſuos cōdeſcendere vtilitatibus puerorum. Hoc ergo attendere debemus, ne per æſtimationem ſapientiæ excellentioris cōtemnamus quaſi magni puſillos Eccleſiæ, prohibentes pueros venire ad Ieſum. Si tamen pueri infantûm eſſent, vt nondum vſum rationis haberent, illicitum eſſet eos ad religionem attrahere abſque conſenſu parentum, non quin etiam infra annos pubertatis pueri in religione recipi non poſſint de conſenſu parentum, quia vt dicitur 20. q. 1. ca. Addidiſti. Et monachi, & quicúque etiam

B pueri in infantiæ annis a parētibus monaſterio tradi poſſunt: ſed hoc ideo dictum eſt, quia pueri quouſq; ad annos diſcretionis peruenerint, ſunt ſecūdum ius naturale in poteſtate parentum, vnde ſicut inuitis parentibus non ſunt infidelium filij ad baptiſmum rapiendi, ita etiam non ſunt religioni applicādi. Iam vero poſtquàm vſum rationis habuerint, per liberū arbitrium habēt ſuiipſius poteſtatem in his quæ ad animæ ſpectant ſalutem: unde inuitis parētibus poſſunt & ad baptiſmum, & ad religionem induci. De voluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptiſmū recipiuntur ex ordinatione Apoſtolorum, vt Dionyſius dicit vltimo ca. cęle. Hierar. vt in rebus diuinis

C pueri nutriantur, & non habeant aliam vitam, niſi diuinam contemplationem. Et eadem ratione in infantiæ annis monaſterijs pueri a parentibus offeruntur, vt dictū eſt. Sed quia in quęſtione additur de obligatione iuramēti & voti, ne hoc remaneat indiſcuſſum, conſiderari debet, quòd ſecundum diuerſam cōditionem iuuenum eſt in talibus procedēdum. Si enim eſſent adeo firmi, quòd nō timerentur a religionis propoſito reſilire, non eſſet neceſſarium eos iuramento, vel voto obligare: & ſimiliter ſi eſſent adeo mobiles, quòd nec etiam crederentur iuramento, vel voto poſſe firmari, ſed vt plurimum contingit quòd ſimplex propoſitum de facili mutant, obligationem autē voti, vel iuramenti omnino obſeruant, vnde cum voto

D vel iuramento ad frugem melioris vitæ obligantur; magnum beneficium eis pręſtatur. Vnde Aug. dicit in epiſtola ad Armatium & Paulinam. Non te vouiſſe pœniteat, immo gaude iam tibi nō licere, quod cum tuo detrimento licuiſſet. Felix eſt neceſſitas, quæ in meliora compellit.

Ad primum ergo dicendum, quòd Innocen. in quibuſdam literis ad religioſos directis, quæ incipiunt. Non ſolum in fauorem, ſic dicit. Vobis de fratrum noſtrorum conſilio, in virtute obedientiæ ſub pęna excommunicationis authoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne ante annum probationis elap

E ſum, qui eſt maxime in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus, quemquàm ad profeſſionē veſtri ordinis, ſeu ad renuntiationem ſeculi faciendā, recipere præſumatis. Quòd autem ad probationē nō recipiantur iuuenes, vel quòd voto, vel iuramento nō obligentur ad intrandum, ſine præiudicio temporis probationis numquam inuenitur prohibitum.

Ad 2m dicendum, quòd legitima ætas iudicatur tempora pubertatis, vt patet per capitulum inductum. Tunc enim maxime incipit homo liberum vſum rationis habere de his, quę pertinent ad ſuam ſalutem. Eſt autem ſciendum, quòd eſt duplex neceſſitas. Vna quæ excludit voluntatem. ſ. neceſſitas coactionis: & alia

A quæ ex voluntaria obligatione cauſatur, & voluntatē non excludit, & huiuſmodi eſt obligatio iuramenti, vel voti, vnde per coactionem non ſunt trahendi homines uel ad fidem, uel ad religionem, ſed uoto uel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac neceſſitate Auguſtinus dicit. Fęlix neceſſitas quę in meliora compellit.

Et per hoc patet ſolutio ad tertium.

Ad 4m dicendum, quòd in rebus voluntarijs, ſicut & in naturalibus, non eſt iudicandū facile, quod contingit in paucioribus, ſed quod cōtingit vt in pluribus. Quòd autem intrantes religionem, exeant, hoc contingit vt in paucioribus. Multo enim plures de intrantibus remanent, ut experimēto probatur, quàm exeāt.

B Ad 5m dicendū, quòd cū dicitur, Nō ſunt faciēda bona, vt ueniant mala, ſi ly, Vt, teneat cauſaliter, eſt omnino uerum: peccaret ſi quis ea intentione aliquē ad intrandum religionem induceret, vt poſtmodū apoſtataret. Si vero ly, Vt, tenetur conſecutiue, ſic ab omnibus bonis eſſet abſtinendum, quia vix ſunt aliqua humana bona, ex quibus occaſionaliter non poſſint ſequi aliqua mala. Vnde dr̄ Eccleſ. 11. Qui obſeruat uētū, nō ſeminat: & qui conſiderat nubes, nunquàm metet. Tunc autem ſolum aliquod bonum eſſet prætermittēndum propter conſequens malum, quando malū conſequens eſſet multo maius quàm bonum, & vt frequē

C tius accideret. Dominus autem non prætermiſit eligere duodecim diſcipulos, ex quibus vnus erat futurus diabolus, vt dicitur Ioann. 6. Nec apoſtoli prætermiſerunt eligere ſeptem diaconos propter vnum Nicolaum, qui ex eis periit. Multo ergo minus religioſi debent prætermittere multorum ſalutem propter paucos, qui apoſtatare inueniuntur.

Ad 6m dicendum, quòd illi qui obligati iuramēto, uel uoto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem Eccleſiæ, ut oſtenſum eſt: unde ex hoc quòd intrant, non efficiuntur filij geennæ, ſed filii uitæ æternæ, quam Dominus promittit Matth. 19. relinquentibus temporalia propter ipſum: ſed ex hoc quòd exeūt poſt profeſſionem, efficiuntur geennæ filii. Sed hoc

D non præiudicat recipientibus eos, niſi eorum malis exemplis ſint peruerſi, unde ſignāter Dominus dicit. Facitis eum filium geennę duplo quàm uos, quia ut Chryſo. dicit, Malorum magiſtrorum prouocatus exēplo, fiebat peior magiſtris.

Ad 7m dicendum, quòd ratio illa ſapit Manichęorum hęreſim, qui hanc rationem ad duas erroneas cōcluſiones adducunt. Primo quidem ad hoc, quòd omnia corpora corruptibilia non ſunt a Deo. Si enim, inquiūt, a Deo eſſent, non diſſoluerētur. Secūdo, ad hoc, quòd charitas ſemel habita, nunquàm amittatur, ita quòd qui peccat mortaliter, nūquàm gratiam habuit.

E Si enim, inquiunt, gratiam habuiſſet, hoc fuiſſet opus Dei, & ita diſſolutum non fuiſſet, quod etiam hæc ratio intendit, ut. ſ. ſi aliquis non perſeuerat in religione, quòd propoſitū de intrādo religionē a Deo nō fuerit.

Eſt ergo ſciendum, quòd uerba illa nō dicuntur ad oſtendendū quòd illa quæ ſunt a Deo, in perpetuū maneant, & corrumpi non poſſint: ſed ad oſtendendum infallibilitatem diuinæ prouidentiæ. Non. n. poteſt eſſe ut Dei prouidētia fallatur: unde ſignāter non dicit opus Dei eſſe indiſſolubile, ſed conſilium. Secundum ergo diuinā prouidentiā quibuſdā datur donū gratiæ ad præſentē iuſtitiā, & nō tñ datur eis donū perſeuerātiæ. Quibuſdā autem datur etiā donū perſeuerantiæ, ut patet per Augu. in lib. de bono perſeuerantiæ.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS XII.

Vtrum qui obligati ſunt uoto, uel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare.

22.q.88.ar.3.ad 2.& q.189.ar.2.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd illi qui obligati ſunt uoto, uel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare. Omnis enim Chriſti actio noſtra eſt inſtructio: ſed Dominus non imponebat hominibus neceſſitatem, ſed hoc relinquebatur eorum liberæ uolũtati, unde dicebat cuidam, ut habetur Mat. 19. Si uis ad uitam ingredi, ſerua mãdata. Et iterum. Si vis perfectus eſſe, vade, & vẽde omnia quę habes, & da pauperibus. & Apoſt. 1. ad Cor. 7. de virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do. ergo videtur quòd non ex neceſſitate teneãtur aliqui religionem intrare propter iuramentum, vel votum.

¶ Præt. Nullus poteſt iuramento, vel voto obligari ad aliquid, in quo detrimẽtum perfectionis patiatur: ſed per hoc quòd aliqui religionem intrant, detrimentũ perfectionis patiuntur. Impediũtur enim propter religionis obſeruantiam a viſitatione infirmorum, & collectione eccleſiarum, & alijs operibus pietatis, in qua ſumma chriſtianæ religionis conſiſtit, vt Ambr. dicit ſuper illud 1. ad Tim. 4. Pietas ad omnia vtilis eſt. ergo illi qui iurauerunt, vel vouerunt religionem intrare, non tenentur.

¶ Præt. Proſper dicit in 2. de vita cõtemplatiua. Sic abſtinere, vel ieiunare debemus, vt non nos ieiunandi, vel abſtinendi neceſſitati ſubdamus: ſed illi qui ſunt ĩ religione ex neceſſitate ipſius voti, vel obediẽtiæ abſtinẽt, vel ieiunãt. ergo minus merent. nõ ergo ad religionis ſtatũ põt aliquis iuramento, vel voto obligari.

¶ Præt. Virtus eſt circa difficile & bonum: ſed difficilius eſt bene viuere in ſæculo quàm in religione. ergo magis eſt virtuoſum. non ergo ad ſtatum religionis aliquis iuramento, aut voto obligari poteſt.

¶ Præt. Communis vtilitas præferenda eſt bono priuato: ſed per hoc quòd aliqui religionem intrant, derogatur communi vtilitati: ſi enim omnes religionem intrarent, non eſſent qui plebium curam agerent, & ita populus ſine rectoribus remaneret. ergo melius faciunt, ſi non intrant religionem quàm ſi intrarent.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Pſal. Vouete, & reddite domino Deo veſtro, vbi dicit gloſ. quòd vouere voluntati conſulitur, ſed poſt voti promiſſionem redditio neceſſario exigitur. Item Eccl. 5. dicitur Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere: diſplicet eni infidelis & ſtulta promiſſio.

¶ Præt. Aug. dicit in epiſtola ad Armarium & Paulinã. Quia iam vouiſti, iam te obſtrinxiſti, aliud tibi facere nõ licet: priuſquàm eſſes voti reus, liberum fuit q eſſes inferior, quàmuis non ſit gratulanda libertas, qua fit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.

RESPON. Dicẽdum, quòd dicere quòd illi qui uoto, uel iuramento ſunt obligati ad intrandum religionem, nõ teneantur intrare, eſt manifeſte hæreticũ. Quicumque enim dicit non eſſe peccatum id quod eſt contra præceptum Dei, hæreticus iudicatur: ſicut hæreticus iudicaretur quicumque diceret, quòd fornicatio ſimpliciter nõ ſit peccatum mortale, eſt enim contra hoc præceptum, Non mœchaberis, vt ſancti exponunt: ſunt autem excellentiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordinantur ad dilectionem Dei, quàm præcepta ſecundæ tabulæ quę ordinantur ad dilectionem F proximi, vnde quicumq; dicit quòd ſine peccato prætermitti poſſit aliquid pertinens ad præcepta primæ tabulæ, eſt manifeſte hæreticus. Cũ autem impletio uoti pertineat ad latriam, manifeſtum eſt quòd quicũq; dicit uotum non eſſe implendum, loquitur cõtra primum præceptum primæ tabulæ, quod eſt de cultu latriæ ſoli Deo exhibendo. Qui uero dicit iuramentum non eſſe implendum, loquitur contra ſecundum præceptum primæ tabulæ, quod eſt, Non aſſumes nomen Dei tui in uanum. Vnde manifeſte eſt hæreticus quicũque hoc dicit, niſi forte dicat quòd intrare religionẽ ſit illicitum: iuramenta enim, uel uota facta de rebus G illicitis non ſunt obligatoria, ſecundum illud Iſidori. In malis promiſſis reſcinde fidem. Sed hoc iterum eſt hæreticum dicere, quod non ſit licitum intrare religionem. Eſt enim expreſſe contra Chriſti conſilia, unde quicumque dicit, quòd ille qui eſt obligatus uoto, uel iuramento ad intrãdum religionem, poteſt abſq; peccato in ſæculo remanere, eſt manifeſte hæreticus, ſi tamen in hoc pertinaciter perſeueret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd neceſſitas uoti, uel iuramenti non excludit uolũtatem, ut ſupra dictum eſt. Sicut enim aliquis ex lege communi obligatur ad obſeruanda Dei præcepta, quæ tamen uoluntarie ſeruat, unde & Dominus dicit, Si uis ad uitam in H gredi, ſerua mandata, ſic ille qui emiſit iuramẽtũ, uel uotum obligatur ex quadam priuata obligatione, & tamen uoluntarie implet iuramẽtum, uel uotum, ita tamen quòd ante iuramentum uel uotum, licitum eſt ei facere, uel nõ facere, unde & Dominus dixit. Si uis perfectus eſſe. & Paulus de uirginitate conſilium dat, ſed poſt iuramentũ, uel uotũ, illicitum eſt nõ implere.

AD 2^m dicendum, q illa ratio continet hæreſim damnatam. ſ. quòd melius ſit in ſæculo remanere, & operibus pietatis uacare, quàm religionẽ intrare. Cõtinetur enim inter errores Vigilantii, cõtra quẽ Hier. ſcribens dicit. Iſta uenena perfidiæ catholicæ fidei ſociatæ conatur impugnare uirginitatem, odiſſe pudicitiam, in conuiuio ſæcularium contra ſanctorum ieiunia declamare. & poſtmodum contra ſingulos articu I los a Vigilantio propoſitos diſputans, uenit ad iſtum articulum dicens. Quod autem aſſerit eos melius facere qui utuntur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum pauperibus diuidunt, quàm illos qui poſſeſſionibus uenũdatis ſemel omnia largiuntur, nõ a me ei, ſed a Deo reſpondebitur, Si uis eſſe perfectus, uade, & uende oĩa q̃ habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. Iſte quẽ tu laudas, ſecundus, aut tertius gradus eſt, quẽ & nos recipimus, dũmodo ſciamus prima ſecundis & tertiis præferenda: & ideo in lib. de eccleſ. dogmatib. cũ alijs erroribus etiam iſte damnatur, ſcilicet dicitur. Bonum eſt facultates cum diſpenſatione pauperibus erogare, melius eſt pro intentione ſequendi Deũ in ſimul donare, & abſolutum ſolicitudine egeK re cum Chriſto. Nec ſolus ſtatus religionis præfertur eleemoſynis, quas quis facit in ſæculo, ſed etiã virginitati in ſæculo obſeruatæ, dicit enim Augu. in lib. de uirginitate. Nemo, quantum puto, auſus fuit uirginitatem præferre monaſterio.

AD 3^m dicendum, quòd idem opus factum ex uoto laudabilius eſt & magis meritorium, quàm ſi fiat ſine uoto, quod ex hoc patet, quia omnis actus de ſe tanto eſt magis laudabilis & meritorius, quãto ex digniori uirtute procedit, ſicut opus iuſtitiæ ſi fiat ex charitate laudabilius erit. Manifeſtum eſt autem quòd cũ aliquis ieiunat abſq; uoto, facit actum uirtutis, qui eſt

Digitized by Google

eſt abſtinentia. Cum autem ieiunat implés votú, actú abſtinentiæ facit ex latria, quæ cú ordinet nos ad Deú, eſt nobilior virtus q̃ abſtinentia, vel quæcumque alia virtus, q́ ordinat nos circa bona creata: pp qđ Aug. dicit in lib. de Virginitate, ꝙ nec virginitas, quia virginitas eſt, honoratur, ſed quia eſt Deo dicata, quá vouet & ſeruat continentia pietatis. Qđ ergo Proſper dicit. Sic abſtinere debemus, vt non nos ieiunandi, vel abſtinendi neceſſitati ſubdamus, intelligendum eſt de neceſſitate coactionis, quæ voluntatem excludit. Vnde ſubdit. Ne iam non deuoti, ſed inuiti rem voluntariam faciamus: neceſſitas autem voti & iuramenti non excludit voluntatem, vt dictum eſt.

Dicendum autem eſt vlterius, quòd ſi illi qui ieiunat ex voto non placet ſecundum ſe ieiunium, placet tamen ſibi impletio voti, magis meretur cæteris paribus, quàm ille ieiunans cui placet ſecundum ſe ieiunium, quia magis eſt meritorium delectari in actu latriæ, quàm in actu abſtinentiæ.

Ad 4^m dicendum, quòd duplex eſt difficultas. Vna quę eſt ex arduitate operis ſicut virginitatē ſeruare, & huiuſmodi: & talis difficultas facit ad augmentū virtutis. Alia difficultas eſt ex impedimentis & periculis imminētibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum virtutis, ſed ad diminutionem ipſius. Non enim videtur eſſe prudens, nec multum amare bonum virtutis qui periculа non cauet, & talis difficultas ad
D.1023. bene viuendum imminet in ſæculo remanentibus.

Ad 5^m dicendum, quòd illa fuit ratio Vigilantij hæretici, vt patet per Hiero. qui dicit in lib. contra Vigilantium. Non ſunt a ſtudio ſuo monachi deterrendi, quàmuis a te linguæ vipereæ morſus ſæuiſſimos patiātur, quibus argumentaris, & dicis. Si oēs ſe clauſerint & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit Eccleſias? quis ſæculares hoīes lucrifaciet? quis peccātes ad virtutes poterit exhortari? Hoc enim modo ſi oēs tecum fatui ſint, ſapiens eſſe quis poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim oēs virgines fuerint, nuptię nō erunt, & interibit humanum genus. Rara eſt virtus, nec a pluribus appetitur. Stultus ē ergo huiuſmodi timor, cum religionis bonum ſit tam difficile & arduú, vt pauci religionem intrent in comparatione multitudinis in ſęculo remanentis, ſicut ſi quis timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum qui in ſæculo ſunt peccatores, ſint ad religionem attrahendi.

22.q.189. ar.1.c.ad 2 & ar.10.c.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ illi qui ſunt in ſęculo peccatores, non ſint ad religionem attrahendi. Oportet enim prius exercitari in operibus præceptorum, quàm intrare ad impletionē conſiliorum, vt de minori perueniatur ad maius: ſed illi qui ſunt peccatores in ſęculo, non ſunt exercitati in operibus præceptorum. ergo non ſunt attrahendi, vel recipiendi in religione, in qua oportet ſeruari cōſilia.

SED CONTRA eſt, quòd Dominus Matthæum publicanum ad ſtatú perfectionis vocauit, vt habetur Matth. 9. Omnis autem Chriſti actio noſtra eſt inſtructio. ergo etiam & nos debemus peccatores qui ſunt in ſęculo, ad religionem aduocare, & ſuſcipere.

RESPON. Dicendum, quòd maxime vtile eſt peccatoribus, vt ad religionem trāſeant. Peccatoribus .n. duo ſunt neceſſaria ad ſalutē. Primo quidē, vt de peccatis præteritis pænitentiam agant. Secundo, vt de cætero a peccatis abſtineant. Ad vtrumque autē horum maxime operať religio. Primo enim ſtatus religionis eſt ſtatus perfectæ pænitentiæ, & nulla ſatisfactio adæquari poteſt pęnitentiæ religioſorum, qui & ſe, & ſua totaliter Deo dāt: vnde pro nullo peccato imponi poteſt homini pro pænitentia, vt religionē introeat, & in commutationē ſatiſfactionis quantūcunq; grauis, cōſulitur tātū religionis ingreſſus, vt patet 33. q. 2. c. Admonere, vbi Stephanus Papa quendā qui vxorem interfecerat, inducit vt ingrediatur monaſterium, & humiliatus ſub manu Abbatis cūcta obſeruet quæ ſibi fuerint imperata, alioquin iniungit ei grauiſſimam pænitentiam, ſi eligit in ſæculo remanere. Similiter etiam ad vitanda peccata plurimum valet religionis ſtatus. Difficile enim eſt quòd in ſæculo cōmorātes a rebus mundi non alliciātur, pp quod Matt. 19. ſecūdū expoſitionem Chryſ. Dominus hoc dicit eſſe impoſſibile, quòd diues qui ſcilicet diuitijs inhæret per amorem, intret in regnum cælorum, ſed quòd diues qui habet diuitias intret, eſt valde difficile, vnde & Eccleſiaſtic. 31. dicitur. Beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula. Et huiuſmodi difficultatem ſubdit dicens, Quis eſt hic, & laudabimus eum? propter quod, vt Greg. dicit. Sancti viri vt ab illicitis abſtineant, etiā licita prætermittunt, vnde manifeſtū eſt ꝙ non peccāt, ſed laudandi ſunt qui peccatores ad religionē trahūt. Nam & Dominus de ſeipſo dicit. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pęnitentiam.

Ad illud ergo quod incontrarium obijcitur dicendum, ꝙ illa ratio procedit & contra rationē doctrinę euangelicæ, & contra rationem philoſophiæ. Contra doctrinam quidem euangelicā, quia conſilia euangelica ad hoc dantur, vt per ea homo facilius ſalutē conſequatur. Vnde ſtatus ſęcularium periculoſior eſſe dicitur, q̃ religionis ſtatus. Stultū eſt aūt dicere, quòd alicui qui debilior eſt propter peccata quæ cōmiſit, non ſit ad ſecuriorē vitā fugiendum. Eſt etiam contra doctrinam philoſophicam, quæ docet illos qui ſunt ad vitia proni, incontrarium debere rēflecti, ſicut faciunt illi qui tortuoſa lignorum dirigunt.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum quis abſque peccato poſſit aliquem iuramento aſtringere quod religionem non intret.

CIRCA quartum ſic proceditur. Videtur quòd aliquis abſque peccato poſſit aliquem iuramento aſtringere ad hoc, quod religionē non intret. Quod enim licitū eſt fieri, licitū eſt iurare: ſed licitū eſt alicui ſęculari, ꝙ nunquàm religionem intrēt. ergo licite poteſt hoc iurare. Qui ergo tali iuramēto aliquem aſtringit, non peccat, quia nō facit eū iurare aliquid illicitū. 22.q.100. & 22 q.88.ar.1.c. & ad 2. & ar.92.huius

SED CONTRA. Propoſitū intrandi religionem a Spirituſancto eſt, vt habetur 19 q.1.c. Duę: ſed reſiſtere inſtinctui ſpiritusſancti eſt graue peccatū, de quo Stephanus reprehēdit Iudæos, Act. 7. dicens. Vos ſemp ſpiritui ſancto reſtitiſtis. ergo ille q aliquē iuramēto aſtringit ad non intrandum religionē, grauiter peccat.

RESPON. Dicendū, ꝙ ſicut ſupra dictū eſt, in actib⁹ humanis nō eſt aliquid ſimpliciter iudicādū licitū, vel illicitū propter id qđ accidit ī aliquo particulari caſu, ſed ꝑpter id qđ eſt ut in pluribꝰ, ſicut ēt in rebus naturalibus cōſideratꝰ qđ in pluribus eſt. Contingit autē in aliquo caſu, quòd abſque peccato aliquis poteſt aſtringere aliquem iuramento ad hoc quòd religionem non intret, puta, ſi eſſet matrimonio ligatus, & vellet abſque conſenſu vxoris religionem intrare,

vel in caſibus ſimilibus. Simpliciter autem loquēdo, inducere aliquem ad iurandum quòd religionem nō intret, graue eſt peccatum. Si enim aliquis vellet religionem itrare, & immineret opportunitas tpis, & oēs circonſtantiæ conuenirēt, grauiter peccaret qui eum ab igreſſu religionis prohiberet. Vnde Dominus Matth. 23. comminatur phariſæis, qui nec ipſi intrabant in regnum cælorum, nec alios intrare ſinebant. Cum autem aliquis facit aliquem iurare quòd religionem non intrabit, impedit eum quantum in ſe eſt, ab ingreſſu religionis ſecundum quodcumque tempus, & ſecūdum quamcumque circūſtantiam opportunā, quia in uniuerſali includuntur omnia particularia. Vnde manifeſtum eſt quòd grauiter peccat.

Ad illud uero quòd obijcitur in contrarium dicendum, quòd quàmuis licitum ſit ab aliquo bono opere abſtinere, tñ illicitū eſt vel ſibi, vel alij ipedimentū opponere, quo minus in illud bonū opus procedere poſſit. ſicut licitum eſt non dare eleemoſynam huic pauperi, illicitum tamen eſt ſe, vel alium iuramento aſtringere ad hoc, quòd alicui eleemoſyna non detur, cuius ratio eſt: quia prætermittere actum virtutis poteſt aliquis abſque peccato, eo quòd præcepta affirmatiua, quæ ſunt de actibus virtutum, non obligant ad ſemper, ſed impedimentum boni operis directe H virtuti contrariatur, & ideo cadit ſub prohibitione pcepti negatiui, quod obligat ad ſemp. Vnde oīa talia iuramenta ſunt illicita, nec ſunt obſeruāda, & illi qui hoc iurant, iurādo periuri fiunt, quia iuramētū hominem obligare non poteſt contra charitatē Dei & proximi: unde quàmuis licitum ſit alicui religionem non intrare, illicitū tamen eſt impedimentum iuramenti apponere ſibi, vel alij. Eſt enim contra perfectionem vitæ, & contra conſilium Chriſti.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſita ſunt tria de his quæ cōpetunt in religione exiſtentibus.

¶ Primo, Vtrum religioſus qui nihil debet habere in proprio, vel cōmuni, poſſit eleemoſynam facere de his quæ ſibi ab alijs in eleemoſynam dantur.

¶ Secundo, Vtrum aliquis in religione exiſtens, ſciens patrem ſuū graui neceſſitate opprimi, poſſit exire abſque licentia prælati ſui vt ſubueniat patri.

¶ Tertio, Vtrum ſtatus religionis ſit perfectior quàm ſtatus ſacerdotū parochialium, & archidiaconorū.

ARTICVLVS XV.

Vtrum religioſi qui nihil habent in proprio, uel communi, poſſint eleemoſynam facere.

2a q. 32. ar. 8. c. & ad 1. & 4. di. 35. q. 2 ar. 5. q. 4. c.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd religioſi qui nihil habent in proprio, vel communi, non poſſunt eleemoſynam facere quæ eis proficiat: Nō enim proficit eleemoſyna facienti, niſi debito modo fiat: ſed tales religioſi non poſſunt eleemoſynam debito modo facere, debet enim eleemoſyna de proprio fieri, ſecundum illud Tobiæ 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi autē modicum, idipſum libenter impertiri ſtude. ergo tales religioſi qui nihil ſuum habent nec in proprio, nec in cōmuni, nō poſſunt eleemoſynam facere quæ eis proficiat, ſed ſi quā eleemoſynam de eleemoſynis ſibi factis faciunt, eis proficit, a quibus eleemoſynam perceperunt.

F SED CONTRA. Inter alia opera, eleemoſynarū largitio plurimum inuenitur eſſe fructuoſa. Dicitur enim Dani. 5. Peccata tua eleemoſynis redime. Si ergo religioſi eleemoſynas facere non poſſunt, quæ eis proficiant, videntur eſſe peioris conditionis quàm alij, etiam in ſpiritualibus bonis.

RESPON. Dicendum, quòd religioſi, quàmuis proprium habere non poſſint, poſſunt tamen aliquarum rerum diſpenſationem habere, ſiue de fructibus poſſeſſionum cōmunium, ſiue etiam de eleemoſynis particulariter eis collatis: nec refert quantum ad propoſitum pertinet, vtrum huiuſmodi diſpenſationem G habeant authoritate ſui ordinis, vel authoritate alicuius ſuperioris prælati. His ergo quibus diſpenſatio commiſſa eſt, poſſunt meritorie eleemoſynam facere de bonis quæ eorum diſpenſationi committuntur, ſecundum quod eis committitur, & huiuſmodi eleemoſyna meritoria eſt & eis qui miniſterium exequuntur, & illis quorum huiuſmodi res deputatæ noſcuntur. Si vero aliquis religioſus ſit, cui non ſit huiuſmodi rerum diſpenſatio commiſſa, ei non licet eleemoſynam facere.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum religioſus poſſit egredi clauſtrum abſque licentia ſui prælati, ut patri ſubueniat in neceſſitate exiſtenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd religioſus ſi videat patrem ſuum eſſe in neceſſitate, etiam abſque prælati ſui licentiā, poſſit clauſtrum exire ad ſubueniendum patri. Non enim prætermittendum eſt mādatum Dei propter hominum traditiones. Vnde Dominus Matthæi 15. contra quoſdam dicit. Irritum fecistis mandatū Dei propter traditiones veſtras: ſed ad ſubueniendū parentibus homo aſtringitur per præceptum diuinum, Honora patrem tuū, & matrem tuam: in quo quidem honore intelligitur I neceſſariorum ſubuentio. ergo videtur quòd non obſtantibus religionis obſeruantijs, quæ ſunt hominum ſtatuta, debeat aliquis religioſus exire clauſtrum ad ſubueniendum parentibus ſecundum præceptū Dei.

ar. 103. 4. & 2a. q. 101. ar. 4. c. & q. 189. ar. 6. c.

SED CONTRA. Spiritualia ſemper præferenda ſunt carnalibus: ſed religioſi ſe obligauerunt ad obſequium ſpiritualis patris, ſcilicet Dei, cui magis tenemur, ſecundum illud ad Hebræos 12. Quanto magis obtemperabimus patri ſpirituum, & viuemus? non ergo debent dimittere ſui ordinis obſeruantias, vt parentibus carnalibus miniſtrent.

RESPON. Dicendū, quòd aliter eſt dicendum de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de K illo qui iam ī religione eſt profeſſus. Ille enim qui nōdum religionem intrauit, ſi videat patrem ſuum in magna neceſſitate, cui per alium ſubueniri non poſſit, non debet religionem intrare, ſed tenetur miniſtrare parentibus, maxime ſi abſque periculo peccati poſſit in ſæculo remanere. Si vero per alium poſſit eius parentibus miniſtrari, poteſt, ſi vult, religionem intrare: Vnde Chryſo. exponens illud, Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos, dicit, quòd malū eſt abducere hominem a ſpiritualibus, & maxime cum fuerint, qui miniſterium parentum compleant. Erant. n. alij qui complere poſſent illius funeris ſepulturam. Poſtquàm vero aliquis eſt iam in religione profeſſus, eſt mortuus mundo: unde per ſpiritualem mortē deobligatur

obligatur a cura impendenda parentibus, ſicut etiam deobligaretur per mortem corporalem, & ideo non peccat, nec cõtra præceptum Dei agit, ſi in clauſtro remaneat ſub præcepto prælati ſui, parentum miniſtratione prætermiſſa. Eſt enim factus impotens ad reddẽdum debitum miniſterium abſque propria culpa. Debet tamen quãtum poteſt, ſalua ordinis obedientia, ſatagere vt per ſe, vel per alium ſuis parentibus ſubueniatur, ſi in neceſſitate fuerint conſtituti.

Ad illud vero quod in contrarium obijcitur dicẽdum, quòd religioſus tenetur ad implendum id, quod ad religionem pertinet non ſolum ex traditione humana, ſed etiam ex præcepto diuino. Obligatur enim ex voto emiſſo ad obediẽdum prælatis ſuis: impletio autem voti cadit ſub præcepto diuino.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum presbyteri parochiales ſint maioris perfectionis quàm religioſi.

22. q. 184. ar. 8. & ar. 54. ad 2. humas — AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd presbyteri parochiales, & archidiaconi, ſint maioris pfectiõis quàm religioſi. Dicit enim Chryſoſtomus in ſuo dialogo. Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, vt ſecundum exaggerationem dicam, Helias fuit, non tamen illi comparandus eſt, qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulſus, immobilis perſeuerauit & fortis. Et parum poſt dicit. Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio ſacerdotali, an in ſolitudine monachorum, ſine comparatione eligerem illud quod prius dixi, nec ceſſabam laudans & beatos pronuntians eos, qui officium eccleſiæ bene adminiſtrare potuiſſent, & quod laudabam tanto ſtudio, & beatum pronuntiabam, nõ vtique deſingerem, ſi idoneum me ad huiuſmodi gubernationẽ viderẽ. Et in ſequenti cap. poſtmodum dicit. Bene, inquam, admonuiſti dulciſſime. Iſtorum enim .ſ. ſæculariũ, nec recordari oportet, cum de ſacerdotio ſit quæſtio, Verum ſi quis in cõuerſationem multorum poſitus, poteſt imperturbatum illum nitorem plenæ ſanctitatis & continentiæ ſplendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcuſſa ſeruare, omnibus eſt præferendus. Ex quibus omnibus videtur, quòd presbyteri parochiales, & archidiaconi, ſi bene in miniſterio eccleſiæ viuant, ſint omnibus etiam religioſis præferendi.

¶ Præt. Chryſ. in eodem lib. dicit. Si quis adminiſtrato ſacerdotio illius propoſiti .ſ. monachalis, ſudores cõferat, tantum eos diſtare reperiet, quantum inter priuatum diſtat & regem: ſed multo maius eſt bene exercere regis officium, q̃ cuiuſcũque pſonæ priuatę. ergo multo maius eſt, ꝙ ſacerdos parochialis, vel archidiaconus bene ſe habeat i ſuo officio, q̃ religioſus in ſuo.

¶ Præt. Epiſcopi ſunt in ſtatu perfectiori quàm religioſi, alioquin non liceret de religione ad epiſcopatũ tranſire: ſed presbyteri parochiales, & archidiaconi ſimiliores ſunt epiſcopis quàm religioſi, quia ſicut epiſcopus habet curam animarum in ſuo epiſcopatu, ita presbyteri in ſua parochia, & archidiaconus i ſuo archidiaconatu. ergo archidiaconi & plebani ſunt magis in ſtatu perfectionis, quàm religioſi.

Præt. Bonum publicum præferendũ eſt bono priuato, & vita actiua eſt magis fructuoſa quàm cõtemplatiua, nullumque ſacrificium eſt Deo acceptius, quàm zelus animarum: ſed archidiaconi & plebani intẽdũt utilitati communi multitudinis, zelo ſalutis animarum in actiua vita fructificantes. ergo præferendi ſunt religioſis, qui ſaluti propriæ ſtudent in vita contemplatiua Deo ſeruientes.

¶ Præt. Cui amplius a Deo commiſſum eſt, magis meretur ſi bene adminiſtret: ſed ſacerdoti, vel archidiacono amplius cõmiſſum videtur, qa plus ab eo requiretur in iudicio. ergo bene adminiſtrãdo amplius meretur.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 19. q. 1. c. Duę. Si quis in eccleſia ſua ſub epiſcopo populũ retinet, & ſæculariter viuit, ſi afflatus Spiritu ſancto i aliquo monaſterio, vel regulari canonia ſaluare ſe voluerit, quia .n. a lege priuata ducitur, nulla ratio exigit vt publica cõſtringatur: ſed lex priuata, quæ eſt lex Spiritus ſancti, vt B ibidem ſumitur, numquàm ducit hominem de ſtatu magis perfecto ad ſtatum minus perfectum, ſed facit hominem aſcenſiones in corde ſuo diſponere, vt in pſal. 83. dicitur. ergo ſtatus religioſorum eſt perfectior quàm ſtatus plebanorum.

RESPON. Dicendum, quòd perfectio ſpiritualis vitæ ex charitate pẽſanda eſt, qua qui caret, ſpiritualiter nihil eſt, vt dicitur 1. ad Corin. 13. Ab eius autem perfectione ſimpliciter aliquis dicitur eſſe perfectus. Vnde dicitur ad Col. 3. Super omnia charitatem habere, quæ eſt vinculum perfectionis. Amor autem vim trãsformatiuam habet, qua amãs in amatum quodãmodo transfertur. Vnde Dion. dicit 4. cap. de diuinis nominibus. Eſt aũt extaſim faciens diuinus amor, non ſinens ſui ipſorum amantes eſſe, ſed amatorum. Quia ergo totum, & perfectum eſt idem, vt dicitur in 3. phy. ille perfecte charitatem habet, qui totaliter in Deum per amorem trãsformatur, ſeipſum & ſua omnino poſtponens propter Deum. Vnde Auguſt. dicit 14. de ciuitate Dei, quòd ſicut ciuitatem Babylonis facit amor ſui vſque ad contemptum Dei, ita ciuitatem Dei facit amor Dei vſque ad contemptum ſui. Et in libro 83. quæſt. quòd perfectio charitatis eſt nulla cupiditas. Greg. etiam ſuper Ezech. dicit, quòd cum quis aliquid ſuum Deo vouet, & aliquid non vouet, ſacrificium eſt. Cum uero omne quod habet, omne quod viuit, omne quod ſapit, omnipotenti Deo vouet, holocauſtum eſt, quod latina lingua dicitur totum incenſum. Cuiaſcunque ergo mens ſic eſt affecta interius, ut ſeipſum, & omnia ſua contemnat propter Deum, ſecundum illud Apoſtoli Philip. 3. Quæ mihi aliquando fuerunt lucra, arbitratus ſum ut ſtercora ut Chriſtum lucrifaciam, iſte perfectus eſt ſiue ſit religioſus, ſiue ſæcularis, ſiue clericus, ſiue laicus etiam matrimonio iunctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui Dominus dicit Geneſ. 17. Ambula coram me, & eſto perfectus. & Eccleſiaſti. 31. dicitur. Beatus diues qui inuentus eſt ſine macula, & poſt aurũ non abijt. & poſt pauca ſubditur. Qui probatus eſt in illo, & perfectus inuẽtus eſt. Sed aduertẽdũ, ꝙ aliud eſt eſſe perfectũ, & aliud eſſe in ſtatu perfectionis. Sunt .n. aliqui in ſtatu perfectionis, qui nondũ ſunt pfecti, ſed interdũ etiam peccatores: ſunt etiam aliqui perfecti, qui in ſtatu perfectionis non ſunt. Et quàmuis ſtatus multa ſignificet, & rectitudinem, & firmitatem, & ſi qua ſunt alia huiuſmodi, tamen cum dicimus aliquos eſſe in ſtatu perfectionis, accipitur pro conditione, ſecundum quod libertas, uel ſeruitus dicitur ſtatus, prout conſueuit dici, quòd error perſonæ, aut conditionis, uel ſtatus, impedit matrimonium, non autem error fortunæ, aut qualitatis: & hoc modo accipitur ſtatus ſecundo quæſtione ſexta. Si quando in

Ar. 14. ad 2. art. 95. ad 2. & 22. q. 186 ar. 7. ad 2. & uet. q. 2. ar. 2. ad 5.

do in cauſa capitali, vel cauſa ſtatus interpellatum fuerit non per exploratores, ideſt, procuratores, ſed ꝑ ſeipſos eſt agendum. Sic ergo accipiendo ſtatum, illi proprie in ſtatu perfectionis eſſe dicũtur, qui ſe ſeruituti ſubijciunt ad opera perfectionis implenda. Manifeſtum eſt autem, quòd ſeruitus libertati opponitur. Libertas autem faciendi quodlibet per votũ tollitur, quia voluntatis eſt vouere, neceſſitatis eſt reddere, vt ſupra dictum eſt. Vnde qui ſe ad aliquid voto obligat, inquantum neceſſitati ſe ſubijcit, quodammodo conſtituit ſe ſeruum, libertate ſe priuans. Siquidem ergo aliquis ſe voto obliget ad aliquod particulare opus implendum, conſtituit ſe quodãmodo ſeruum non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, reſpectu ſcilicet illius ad quod ſe obligauit. Si vero ſimpliciter per votum totam uitam ſuam dediſſet Deo ad implenda ea quæ ſunt opera perfectionis propter Deum ſimpliciter ſeipſum ſeruum conſtituit, & per hoc ponitur in ſtatu perfectionis, vnde & totum ſe Deo vouendo holocauſtũ offerre dicitur, vt Gregorius dicit. Hoc autẽ modo obligant totam uitam ſuam ad ea quæ ſunt perfectionis epiſcopi in ſua conſecratione profeſſionem quandam facientes, qua obligantur ad curam gregis ſuſcepti, ſecundum illud 1. Tim. vltimo. Certa bonũ certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua uocatus es, & confeſſus bonã confeſſionẽ corã multis teſtibus vel in ordinatione, uel in ꝑdicatione, vt gloſ. dicit. Religioſi etiam in ſua profeſſione totam vitam ſuam obligant Deo ad ea quæ ſunt perfectionis, vnde & vterque ſerui dicuntur. Dicitur enim 2. ad Corinth. 4. Non enim prædicamus noſmetipſos, ſed Ieſum Chriſtum, nos autem ſeruos veſtros propter Ieſum, quod pertinet ad epiſcopos: religioſi etiam ſerui, vel famuli nominant, vt dicit Dionyſi. 6. ca. eccle. hierar. Et ideo tam religioſi quàm epiſcopi ſunt in ſtatu perfectionis, vnde & vtriſque in aſſumptione huiuſmodi ſtatus ſolẽnis benedictio adhibetur, vt patet per Dionyſiũ 5. & 6. cap. eccle. hierar. Archidiaconi autem, vel plebani non obligant voto totam vitam ſuam ad id quod cura gregis requirit: vnde nec in eorum inſtitutione aliqua eis benedictio adhibetur, quæ exhibetur monachis propter perfectionem aſſumptam, vt dicitur 6. cap. eccleſi. hierarc. Et ideo ex hoc ꝙ committitur eis cura parochiæ, vel archidiaconatus conſtituuntur quidem in aliquo officio, non autem aſſumuntur ad ſtatum perfectionis, alioquin eſſent apoſtatæ dimittendo parochias, & præbẽdas ſine cura in eccleſijs cathedralibus accipiendo. Nullus enim in ſtatu perfectionis diſcedere poſſet, niſi mortaliter peccãdo, & apoſtatãdo. Et inde eſt ꝙ Dion. in eccleſi. hierar. ꝑfectionẽ attribuit ſolis epiſcopis, quaſi ꝑfectoribus, & monachis quaſi ꝑfectis: illuminationẽ vero attribuit presbyteris tanquã illuminatoribus ꝑ ſacramẽtorum adminiſtrationem, & ſacro populo tanquàm illuminandis: purgationem vero diaconibus tanquã purgatoribus, & ordini immũdorũ tãquã purgandis.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ad omnes illas Chryſo. authoritates breuiter reſpõderi poſſet, ꝙ non loquitur de ſacerdote parochiali, ſed de epiſcopo qui antonomatice ſacerdos dicitur, quaſi ſummus ſacerdos, & hic modus loquendi eſt plurimũ conſuetus, vt ſacerdotes epiſcopi nominentur. Et hæc reſponſio videtur cõgruere ſecũdũ intentionẽ operis, in quo Chryſoſtomus Baſilium conſolatur de ſua promotione, vterque enim erat in epiſcopum electus. Vt tamen particulariter ad ſingula reſpondeamus.

F Ad primvm dicendum, quòd ſi quis conſideret verborum circunſtantiam, nihil ad propoſitum faciunt, præmittit enim, Si illi qui in ſecreto habitant multorum ſermonibus nõ mouentur, digna quidem laude eſt patientia, non tamen idoneum argumentũ virtutis: cũ vero fuerit in medijs fluctibus, & de tempeſtate nauem liberare potuerit, tunc merito teſtimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur: & tunc concludit, Ita ergo & nunc mihi ſi talem aliquem adducas monachum, qualis vt ſecundum exaggerationes dicã, Helias fuit, tñ quãdiu ſolus eſt, ſi nõ perturbat, neq; grauiter peccat, quippe qui nõ habet quibus ſtimuletur atque exaſperetur, nõ tñ illi comparandus eſt, G qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulſus immobilis perſeuerat & fortis: quia ſicut in tranquillitate, ita in tempeſtate gubernauit ſemetipſum. Vbi manifeſtum eſt, quòd non comparat ſtatum ſtatui, ſed impeccabilitatẽ impeccabilitati: quòd enim monachus in clauſtro habitans nõ peccet, nõ eſt ita euidens argumẽtũ virtutis, ſicut ſi presbyter, vel epiſcopus, uel quicũq; rector populi in medijs perturbationibus abſtinet a peccato: ſicut nõ eſt argumẽtum tantæ induſtriæ, ſi gubernator abſque periculo nauiget in mari tranquillo, ac ſi nauigaret in mari tempeſtuoſo, & tamen ad induſtriam nautæ pertinet vt mare tempeſtuoſum deuitet. Sic ergo ex præmiſſis verbis nihil aliud oſtẽdi poteſt, niſi quòd periculoſior H eſt ſtatus habentis curam animarum, quàm monachi: & in maiori periculo innocentem ſe ſeruare, maioris virtutis eſt argumentum, vnde maior virtus requiritur ad hoc, quòd aliquis conſeruet ſe a peccato immunem inter populos, quàm in religione: ſed maioris virtutis eſt vitare pericula religionem intrando, quàm pericula non vitare. Quanto enim aliquis magis amat ſuam ſalutem, tanto magis euitat ſuæ ſalutis pericula.

Et per hoc etiam patet reſponſio ad ſecundũ. Non enim dicit ꝙ mallet eſſe in officio ſacerdotali, quàm in ſolitudine monachorum, ſed quòd mallet placere in hoc, quàm in illo. Quilibet enim ſapiens magis vellet habere tantam uirtutem, per quam poſſet etiam I inter pericula ſecurus exiſtere, quàm talem uirtutem qua poſſet extra pericula ſeruari: ſed quia ꝑſumptuoſum eſt, ut aliquis talem uirtutẽ ſe habere præſumat, per quam poſſit etiam inter pericula eſſe tutus, uirtuoſius ẽ quòd ſe extra pericula ponat. Vnde ipſe ſubdit. Quod laudabam tanto ſtudio & bonum pronunciabam, ſcilicet officium adminiſtrationis eccleſiaſticæ, non utique defugerem, ſi idoneum ad eius gubernationem me uiderem. Prudenter ergo refugiebat, quia tantam uirtutem per quam idoneus eſſet, non ſibi ſuperbe aſcribebat. l.103.

Et ſimiliter reſponſio patet ad tertiũ. Si quis enim in conuerſatione multorum poſitus poteſt imperturbatum illum nitorem plenæ ſanctitatis & continẽtiæ K ſplẽdorẽ, & alia monachorũ bona incorrupta & incõcuſſa ſeruare, omnib⁹ præferendus eſt. Maioris enim uirtutis indiciũ eſt, ut puritatẽ perfectã aliquis conſeruet etiam inter pericula puritatis, quàm ſi eam extra pericula conſeruaret: ſed tamen parũ amare puritatem ſuam conuincitur, qui puritatis pericula non euitat, inter quæ difficillimum eſt & rariſſimum omnimodam puritatem ſeruare: ſicut maxima puritas fuit beatæ Agnetis, quæ etiã in lupanari poſita uirginalẽ puritatem ſeruauit, & tamen quia puritatis amatrix erat, nunquàm in lupanari hanc ſuam virtutem oſtendere elegiſſet, ſed quanto magis puram mentem habeat,

tanto minus lupanar propria voluntate elegiſſet, & ſimile eſt in omnibus talibus.

Ad 4^m dicendum, quòd authoritas illa non pertinet ad perfectionem vitæ, ſed ad differentiam dignitatis. Sic enim prioatus diſtat a rege, ſicut non habens prælationem ab habente: hoc autem in quæſtione nō vertitur, an ſit maior dignitate prælationis quicūque habens curam animarum religioſo curam animarum non habente.

Ad 5^m dicendum, quòd alia ratio eſt de epiſcopis & plebanis. Nam epiſcopi principalem populi curam habent, plebani autem &, archidiaconi ſunt ſubminiſtratores & coadiutores eorū. Vnde dr 16. q. 1. Oībꝰ presbyteris, & diaconibus, & reliquis clericis attēdēdū eſt, vt nihil abſque epiſcopi proprij licentia agant: non vtique Miſſas ſine ſuo iuſſu quiſquam presbyterorum in ſua parochia agat, non baptizet, nec quicquam abſque eius permiſſu faciet. Et 1. ad Corinth. 12. dicitur in gloſ. quòd opitulationes ſunt, qui maioribus ferunt opus, vt Titus Apoſtolo, vel archidiaconi epiſcopis: gubernationes vero ſunt minorum perſonarum, vt ſunt presbyteri. Vnde ſi quis recte conſideret, hoc modo in regimine eccleſiæ comparātur archidiaconi & plebani ad epiſcopum, ſicut in regimine temporali præpoſiti & balivi ad regē: & ideo ſicut rex coronatur & inungitur in regno, non autem præpoſiti, vel balivi, ita etiam epiſcopus in eccleſia, non autem archidiaconi, vel plebani: & propter hoc epiſcopatus ē ordo ī cōparatione ad corpus myſticū, non autem plebanatus, vel archidiaconatus, ſed officium tantū. Epiſcopis ergo ſimiles ſunt archidiaconi, & plebani ſicut coadiutores & miniſtri: ſed religioſi ſunt epiſcopis ſimiles in perpetua obligatione, quæ facit ſtatum perfectionis.

Ad 6^m dicendum, quòd aliqua duo opera vel in bono, vel ī malo poſſunt multipliciter adinuicem cōparari. Vno modo, ſecundum ſuum genus, ſicut dicimus continentiam virginalem præeminere in bono continentiæ viduali: in malo vero homicidium furto, & hoc modo vita activa eſt fructuoſior, quàm contēplatiua, ſed contemplatiua merito maior eſt quàm activa, vt Grego. dicit in 7. morali. Zelus etiam animarum eſt ſacrificium Deo acceptiſſimum, ſi tamen ordinate fiat, vt ſcilicet primo homo habeat curam ſalutis ſuæ, & poſtmodum aliorum: alioqui nihil prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur, vt dicitur Matthæi 16. Alio modo, poteſt opus operi comparari in bono, vel in malo non ſecundum ſe, ſed in ordine ad alium actum, ſicut abſtinentia præfertur in bono ſumptionis cibi, tamē aſſumere cibum cum aliquo propter charitatem præfertur abſtinentiæ: & in malo, adulterium præfertur furto, tamen furari gladium ad occidendū, eſt grauius quàm adulterium. Tertio, præfertur opus operi in bono, vel malo ex voluntate facientis. Quod enim promptiori voluntate fit, melius, vel peius iudicatur. Si ergo comparemus opera plebani, vel archidiaconi operibus religioſorum tertio modo comparationis, vel ſecundum promptitudinē voluntatis, tunc incertum iudicium eſt, quia ille qui ex ferventiori charitate operatur, opera magis meritoria habet. Si vero comparentur ſecunda cōparatione per ordinem ad aliquod aliud opus, ſic opera religioſi ſunt incōparabiliter eminentiora operibus archidiaconi, vel plebani. Ea enim quæ religioſi agunt, ad illam radicē referuntur, qua totā vitā ſuam Deo deuouerunt:

D. 3185.

A unde nō eſt pēſandū quid faciant, ſed magis ꝙ ad quælibet facienda ſe deuouerunt, & ſic quodammodo cōparantur ad eos qui aliquod ſingulare bonum opus faciunt, ſicut infinitum ad finitum. Qui enim dat ſe alieni ad faciendum omnia quæ iubet, in infinitum magis ſe dat ei, quàm ille qui dat ſe ei ad aliquod opꝰ faciendum. Vnde ſuppoſito quòd religioſus ſecundū exigentiā ſuæ religionis faciat aliquod opus quod ſit paruum ſecundum ſe, tamē recipit magnam intētionem ex ordine ad primā obligationem, qua ſe totum Deo vouit. Si vero comparentur ipſa opera ſecundū ſe, ſecundum primum modum comparationis, ſic aliqua particularia opera quę plebani faciunt, vel archidiaconi, ſunt maiora aliquibus particularibus operi-

B bus quæ religioſi faciunt, ſicut maius eſt intēdere ſaluti animarum, quàm ieiunare, vel ſilentium tenere, vel aliqua huiuſmodi. Si tamen omnia omnibus comparent, multo maiora ſunt opera religioſorum. Et ſi enim procurare ſalutem aliorum ſit maius quàm intēdere ſibi ſoli, loquēdo in genere, tamen nō quocumq; modo intendere ſaluti aliorum præfertur ei, quod eſt quocumq; modo intendere ſuæ ſaluti. Si enim aliquis totaliter & perfecte intendit ſuæ ſaluti, multo maius eſt ꝙ ſi aliquis multa particularia opera agat ad ſalutē aliorū, ſi ſaluti ꝓpriæ & ſi ſufficiēter, nō tn̄ pfecte itēdat.

Ad 7^m dicendū, quòd bene adminiſtrare aliquid

C eſt plus & minus. Vnde ſi illius cui cōmiſſum eſt, tāto ſit melior adminiſtratio, quanto maius eſt quod ei cōmittitur, abſque dubitatiōe plus meretur. Si vero ille cui minus cōmittitur, multo plus facit quàm ille cui maius cōmittitur, etiā ſi bene faciat, tamen alius plus meretur, quod etiam in rebus humanis apparet, qui minus beneficium percipit, ſi plus ſeruiat, magis debet eſſe acceptus. Quàmuis autē habenti curam animarū ſit plus cōmiſſum quantū ad dignitatē, qa tamē religioſus maiora opera facit, vt dictū ē, magis meret̄.

QVAESTIO VII.

D DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ad laicos.

¶ Et Primo de matrimonio, verū ſcilicet mulier, quæ poſt votū continentiæ emiſſum cōtraxit matrimonium in facie eccleſiæ, poſſit abſque peccato viro ſuo carnaliter commiſceri.

¶ Secundo, De vſura, vtrum aliquis poſſit licite retinere illud, quod acquiritur licitis mercimonijs de pecunia vſuraria.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum mulier poſt votum continētiæ emiſſum in facie Eccleſiæ, ſi nupſerit, poſſit abſque peccato viro carnaliter commiſceri.

E CIRCA primū ſic proceditur. Videtur quòd mulier quæ poſt votum cōtinentiæ emiſſum in facie eccleſiæ contraxit cum aliquo, poſſit ei poſtmodum abſque peccato carnaliter commiſceri. Quod enim fit authoritate eccleſiæ, caret peccato, cum fiat authoritate Chriſti, ſecundum illud Apoſtoli 2. ad Cor. 2. Nā & ego quod donaui, ſi quid donaui, propter vos in perſona Chriſti: ſed prędicta mulier ex hoc ipſo quòd in facie eccleſiæ contraxit matrimonium authoritate eccleſiæ, poteſtatem accepit ad matrimonij actum, qui eſt carnalis copula. ergo non peccat, ſi viro ſuo carnaliter commiſceatur.

4. d. 27. q. 2. ar. 3. & d. 26. q. 1. ar. 1. a. 38 q. 1. ar. 3. o. & ad 1.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ. Votum coutinentiæ eſt excellentioa quàm votum abſtinentiæ, quia oon eſt digna pōderatio cōtioentis aoimæ, vt dicit Eccleſiaſtici 26. ſed qui facit contra votum abſtioentiæ peccat mortaliter, puta, ſi aliquis frāgeret ieiunium ſextæ feriæ, qui ſemper ſe io ſexta feria ieiuoatarū vouiſſet. ergo multo magis ſemper peccat mortaliter perſona, quæ contra votum contioentiæ emiſſum alteri perſonæ caroaliter commiſcetur.

Rᴇsᴘᴏɴ. Dicēdum, quòd votum cōtinentiæ eſt duplex, ſimplex.ſ.& ſolemoe. Solemne aūt uotū contiuentiæ impedit matrimouium cootrahendum, & dirimit iā contractum.i. facit vt non ſit matrimouium, quod contrahitur poſt votum ſolemne. Vode matrimonium poſt votum ſolemne oon excuſatur a peccato, etiam ſi quis matrimonium in facie eccleſiæ de facto contrahat, & carnali copula vtator. Votum vero ſimplex impedit quidem matrimooium contrahendum, ſed oon dirimit iam contactum. Nō enim facit quòd matrimouium ſeqoens ſit nollum, ſed ſolum ꝙ matrimonium contrahens mortaliter peccat. Matrimonio autem exiſtente mulier non habet ſui corporis poteſtatem, ſed vir, & ſimiliter econuerſo. Nullus autē poteſt alteri denegare quod eius eſt: & ideo mulier matrimonio conuncta, etiam ſi ſimplex votum præceſſerit, oon pōt denegare viro ſui corporis vſum, præcipoe poſtquàm fuerit matrimouium per carnalē copulam cooſummatum: nemo autem faciens quod debet, peccat. Vode cōmuniter ab omnibos dicitur, quod mulier quæ poſt votum ſimplex continentiæ, matrimnoium contractum carnali copula cōſummauit, iam non peccat reddēdo debitum viro: ſed an peccet exigēdo debitum, dubiom videtur quibuſdam dicentibus, ꝙ etiam abſq; peccato exigere poteſt, oe iotolerabile ſit ſibi matrimonii oous. Sed verius dici videtor, quòd uou peccat reddendo, quia boc neceſſitatis eſt: peccat autem exigendo, quia hoc eſt volūtatis, qua teoetur aſtricta per obligatiooem pręcedentis voti. Huius autem diuerſitatis ratio eſt, quia votum ſolemne habet promiſſiooem cum quadam traditiooe, vnde votuio continentiæ oō ſolemoizatur, oiſi per ſuſceptionem ordinis ſacri, per quē homo actualiter diuino cultui mācipator: vel per profeſſionem ad certam regulam, & ſuſceptionem habitus profeſſorum, quia ſic etiam homo actoaliter mancipatur ad ſeruiēdum Deo io religione. Votum autē ſimplex habet promiſſionem ſine traditioue. Mauifeſtum eſt autem, ꝙ poſtquàm aliquis rē quæ erat ſuæ poteſtatis, alicui oō ſolum promittit, ſed etiam tradit, noo poteſt eam vlterius alteri dare, puta, equum, vel veſtem, & ſimilia, etiam ſi poſtmodum alteri donare voluerit, ſecunda dooatio noo valet. Vnde poſtquàm aliqois per votū ſolemoe cootinentiæ corpus ſuum Deo non ſolū promiſit, ſed etiam tradidit ad cęlibem vitam agendam, nou poteſt illud vlterius cooiugi dare, vt ſic ex neceſſitate reddere debitum teneator. Qui vero promittit aliquid alicoi, uondum tamē tradidit illud, ſi poſtmodum alteri actualiter illud tradat, licet promiſſionis fidem frangat, tamen ſecunda douatio valet, ita quòd ille coi dator, poteſt re data vti vt volt. Sic ergo perſona quæ per ſimplex votom Deo corpus ſuum promiſit ad cęlibem vitam ducendam, ſi poſtmodom corporis ſui poteſtatem tradat coniugi actualiter per matrimooium conſummatom, peccat quidem frangens fidem voti, tameo donatio tenet, & coniuux habet in eius corpus poteſtatem, vode uou peccat debitū red-

F dens: vude oportet ad vtrumque reſpondere.

Aᴅ ᴘʀɪᴍᴠᴍ ergo dicēdum, quòd mulier quæ emiſit votom continentiæ, cooitahens in facie Eccleſiæ, oō accipit ab Eccleſia authoritatem vt caroali copula vtatur, quia ſi Eccleſiæ cooſtaret de voto emiſſo, matrimooium inhiberet. Si autem ſciret, & diſpenſaret io voto ſimplici contioentiæ authoritate Apoſtolica, poſt diſpenſationem nou peccaret mulier oeq; exigendo, neqoe reddendo debitom.

Aᴅ 2ᵐ quod eſt in contrarium, dicendum quòd eadem ratio eſt & io voto cootinentię, & io voto abſtinentiæ. Sicot enim perſona quæ poſt votum ſimplex G continentiæ emiſſum ſui ipſius poteſtatem coniogi tradit, abſque peccato carnali copula vtitur debitum reddens, ita ſi poſt votum abſtineotiæ ſuiipſius poteſtatem alteri tradit religionē intrando, abſq; peccato poteſt ieiuoium ſoluere ſecuodum obedientiam prælati & obſeruantia religionis, quia per votū ſolemnizatum ab alijs votis abſoluitur.

H

Aʀᴛɪᴄᴠʟᴠs xɪx.

Vtrum quis reddere teneatur quod ex uſura lucratus eſt.

AD ꜱᴇᴄᴠɴᴅᴠᴍ ſic proceditur. Videtur quòd quicquid aliquis de pecunia vſuraria lucratꝰ fuerit, reddere teneatur. Dicit enim Apoſto. ad Rom. 11. Si radix ſancta, & rami. ergo ecōuerſo, ſi radix īfecta, & rami: ſed radix huios lucri eſt infecta & vſoraria. ergo totum eſt infectum & vſurarium. nou ergo poteſt licite huius locrum retinere. — 22.q.78.ar. 1.o.& opus 73.c.19.o.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ. Quilibet poteſt licite retinere id, quod legitime acqoiſiuir: ſed quod acquiritur de pecunia vſuraria interdum legitime acquiritur. ergo licite poteſt retineri.

Rᴇsᴘᴏɴ. Dicendum, quòd huius quęſtionis veritas poterit apparere, ſi cooſideretur ratio quare vſuram accipere ſit peccatum. Nō eoim eſt peccatum I ſolūquia eſt probibitum, ſed quia eſt cootra rationē naturalem, vt etiam Philo. dicit io 1. Politicorum.

Ad cuius euidentiam conſiderandum, quòd rerum io vſum homiois venientium quædam ſunt, quarum vſus nou eſt ipſius rei cōſumptio: etſi contingat rem deteriorari, vel cooſumi per vſum, boc eſt per accidens, ſicut domos, veſtis, liber, equus, & huiuſmodi. Noo enim vti libro eſt delere ipſum, neque vti domo eſt deſtruere ipſam: & in talibus aliud eſt dare vſum rei, & aliud eſt dare ſubſtantiam rei, & propter hoc, quando per accommodatiooem vſus talis rei alteri conceditur, nou propter boc dominium rei trāſfertur, & propter hoc etiam poteſt vendi vſus rei K dominio rei remanente apud dominum, ſicut patet io conductione & locatiooe, qui ſoot contractus liciti. Quædam vero res ſunt, quarum vſos oihil eſt aliud quàm conſumptio ipſarum rerum, ſicut pecuoia qua vtimur expendendo, vinum quo vtimur bibendo, & ſic de alijs huioſmodi, in qoibus uti re nihil aliud eſt quàm cooſumere ipſam: & ideo io talibus qoando conceditur vſus rei per mutuum, tranſfertur etiam rei dominium. Quia ergo vſus rei nō eſt ſeparabilis ab ipſa re, qoicumque uendit uſum taliū rerum retinendo ſibi obligationem ad ſortem reddendam, manifeſtū eſt ꝙ idem uendit bis, quod eſt contra natoralem iuſtitiā, & ideo exigere uſuram eſt ſm ſe iniuſtū. Tenetur ergo aliquis id, qđ accipit ultra ſor-

tra ſortem reſtituere, quia iniuſte accepit, & per conſe A queñs damna & intereſſe. Sed cum ipſius pecuniæ uſurariæ non ſit alius uſus, q̃ ipſa eius ſubſtantia, ratione iam dicta, patet cõſequenter quòd ex quo pecuniam uſurariam reddit, de uſu pecuniæ nihil reddere tenetur: teneretur autem reddere aliquis id, quod lucratus eſſet de domo aliena, uel de equo, uel aliquo huiuſmodi, etiam poſtquàm res huiuſmodi reddidiſſet, quia in talibus appretiatur res, & uſus rei.

Ad illud ergo quòd in contrarium obijcitur dicendum, quòd pecunia uſuraria non ſe habet per modũ radicis ad lucrum quod de ea fit, ſed ſolum per modũ materię. Radix enim aliqualiter habet uirtutem cauſę B actiuæ, inquantum miniſtrat alimentum toti plantæ, unde in humanis actibus uoluntas & intentio comparantur radici, quæ ſi peruerſa fuerit, opus erit peruerſum, non autem hoc eſt neceſſarium in eo quod eſt materiale. Poteſt enim aliquis interdum malo bene uti.

QVÆSTIO. VIII.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent cõmuniter ad omnes homines.

¶ Et primo, Quantum ad animam.
¶ Secundo, Quantum ad corpus.
¶ Tertio, Quantum ad actum hominis.

¶ Circa animam quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Quantum ad ſubſtãtiam eius, utrum ſit cõpoſita ex materia & forma.
¶ Secundo, Quantum ad cognitionem eius.
¶ Tertio, Quantum ad pœnam ipſius.

ARTICVLVS. XX.

Vtrum anima ſit compoſita ex materia & forma.

1.p.q.75.ar ti.5.o.& de anima ar.6. o. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd anima ſit compoſita ex materia & forma. Intellectus enim humanus comparatur ad ſubſtãtias intellectuales ſuperiores per receſſum ſimplicitatis: ſed omne q́ recedit a ſimplici, incidit in aliquam compoſitionẽ: prima autem compoſitio eſt ex materia & forma. ergo anima humana eſt compoſita ex materia & forma.

Tex.cõ.16. SED CONTRA eſt, quod Philo. dicit in 3. de anima, q́ ſpecies rerum materialium prout ſunt in ipſis rebus, non ſunt intelligibiles actu, quia ſunt in materia: ſed prout ſunt in anima intellectiua humana, ſunt intelligibiles actu. ergo non ſunt in materia. non ergo anima humana eſt compoſita ex materia & forma.

RESPON. Dicendum, quòd ſi materia dicatur omne illud quod eſt in potentia quocumq; modo, & forma dicatur omnis actus, neceſſe eſt ponere q́ anima humana, & quælibet ſubſtantia creata ſit compoſita ex[d] materia & forma. D.854. Omnis enim ſubſtãtia creata eſt compoſita ex potẽtia & actu. Manifeſtum eſt.n. q́ ſolus Deus eſt ſuum eſſe quaſi eſſentialiter exiſtens, inquantum.ſ. ſuũ eſſe eſt eius ſubſtantia, quod de nullo alio dici poteſt. Eſſe enim ſubſiſtens, non poteſt eſſe niſi vnum, ſicut nec albedo ſubſiſtens non poteſt eſſe niſi vnum. Oportet ergo q́ quælibet alia res ſit ens participatiue, ita q́ aliud ſit in eo ſubſtãtia participãs eſſe, & aliud ipſum eſſe participatũ. Omne aũt participans ſe habet ad participatũ ſicut potentia ad actum, vnde ſubſtantia cuiuſlibet rei creatæ, ſe habet ad ſuũ eſſe ſicut potentia ad actũ. Sic ergo omnis ſubſtantia A creata eſt[e] cõpoſita ex potentia & actu. i. ex eo quod D.461. eſt, & eſſe, vt Boet. dicit in lib. de hebd. Sicut album cõponitur ex eo quod eſt album, & albedine. Si vero materia proprie accipiatur pro illo quod eſt potentia tãtũ, ſic impoſſibile eſt q́ anima humana ſit cõpoſita ex materia & forma, & hoc põt manifeſtari dupliciter. Primo quidem ex eo quòd eſt intellectualis ſubſtãtia: manifeſtũ eſt.n. q́ intellectus in actu eſt intellectũ in actu. Intellectũ aũt in actu eſt aliquid, inquantũ eſt immateriale. Eſt.n. aliquid perfecte cognoſcibile inquantũ eſt actu, nõ aũt inquantũ eſt in potentia, vt dicitur in 9. meta. Tex.cõ.20. vnde cũ materia ſit ens in potentia, forma in materia exiſtens nõ põt eſſe perfecte cognita, vt in- B tellecta in actu, vnde ſequitur q́ nulla ſubſtantia intellectiua, cuius perfectio eſt ipſum intellectum in actu ſit materialis, eo q́ oportet perfectionẽ proportionari perfectibili. Secundo apparet idem ex hoc, q́ anima eſt forma. Cũ.n. forma ſit actus, & id quod eſt in potẽtia non poſſit eſſe actus, impoſſibile eſt q́ aliquid cõpoſitũ ex materia & forma ſm ſe totũ ſit forma. Si ergo anima quæ ponitur componi ex materia & forma ſit forma ſecundũ aliquam ſui partem quæ eſt actus, cuius nulla pars eſt materia, ſequitur quòd animæ pars non ſit materia: hoc enim dicimus animam C quod eſt actus corporis animati.

Ad illud vero quod in contrarium obijcitur dicendum, quòd potentia & actus ſunt prima principia in genere ſubſtãtiæ, materia aũt & forma ſunt prima prĩcipia in genere ſubſtãtię mobilis, vnde nõ oportet omnẽ cõpoſitionẽ in genere ſubſtãtiæ eſſe ex materia & forma, ſed hoc ſolũ neceſſe eſt in ſubſtãtijs mobilib9.

QVÆSTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de anima quantum ad eius cognitionem. 1.p.q.5.art 5.c.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

D ¶ Primo, Vtrum anima ſeparata a corpore cognoſcat aliam animam ſeparatam.
¶ Secundo, Vtrum liceat ab aliquo moriente exigere vt ſtatum ſuum poſt mortem denuociet.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum anima ſeparata cognoſcat aliam animam ſeparatã.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd anima ſeparata a corpore non cognoſcat aliam animam hominis, quam in hac uita cognouit. 1.p.q.89.ar ti.2. & anima.arti.17. & 18. Omnis.n. cognitio per aliquam fit ſimilitudinẽ: ſed in vna anima non fuit expreſſa alterius animæ ſimilitudo in hac vita, quę poſſit in ea poſt mortem remanere. ergo vna anima ſeparata non poteſt aliam cognoſcere.

B ¶ Præt. Philo. dicit in 3. de anima, quòd corrupto corpore anima non reminiſcitur. Tex.cõ.20. non ergo recognoſcit animam hominis, quam in hac uita cognouit.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Luc. 16. quòd diues in inferno ſecundum animam poſitus recognouit Lazarum in ſinu Abrahæ ſecundum animam exiſtentem.

RESPON. Dicendum, quòd cum nulla ſubſtãtia propria operatione deſtituatur, neceſſe eſt ponere cũ anima intellectiua poſt mortẽ remaneat, quòd aliquo modo intelligat. neceſſe eſt aũt ei attribuere alterum trium modorum intelligẽdi, ut ſ. intelligat uel abſtrahendo ſpecies intelligibiles a rebus, ſicut nũc intelli-

git corpori vnita, vel per ſpecies intelligibiles in corpore acquiſitas, & in ea conſeruatas poſt mortem, vel etiam per aliquas ſpecies cõcreatas, uel qualitercũq; deſuper influxas. Quidam ergo dicunt, ꝙ animæ ſeparatæ intelligunt abſtrahẽdo ſpecies intelligibiles a rebus: ſed hoc eſſe non poteſt. Abſtractio enim ſpecierũ intelligibilium a rebus ſenſibilibus fit mediante ſenſu & imaginatione, quorum operationes cũ ſint per organa corporalia, animæ ſeparatæ attribui non poſſunt. Vnde alij hoc negantes, dicũt ulterius, quòd nec etiam per ſpecies acquiſitas a rebus ſenſibilibus, dum eſſet in corpore, anima ſeparata intelligit. Ponũt enim Auicennam ſequentes, quòd ſpecies intelligibiles nõ conſeruantur in intellectu poſſibili, niſi dum actu intelligit, ſed conſeruantur ſpecies particulares rerum ſenſibilium ſolum in imaginatiua & memoratiua, ad quas dum intellectus poſſibilis ſe conuertit, de nouo influunt in ipſum ſpecies intelligibiles ab intellectu agẽte. Cum ergo uis memoratiua & imaginatiua corrumpatur corpore corrupto, eo quòd eſt uirtus organi corporalis, ſequitur quòd anima poſt mortem nullo modo intelligere poſſit per aliquas ſpecies a rebus ſenſibilibus acceptas: unde relinquitur ſecũdum eos, quòd anima ſeparata intelligat per ſpecies cõcreatas, ſicut & angeli. Sed hęc quidẽ poſitio irrationalis uidetur quantum ad vtrumque dictorum. Quòd enim ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili non conſeruentur, eſt contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur, eſt in eo per modum recipientis: unde cum intellectus poſſibilis habeat eſſe ſtabile & immobile, oportet quòd ſpecies intelligibiles in eo recipiantur ſtabiliter & immobiliter. Eſt etiam contra Ariſto. qui dicit in 3. de anima, quòd intellectus poſſibilis cum Tex .cõ. 8. ſciat ſingula, hoceſt, accipiens ſpecies ſingulorum, vt ſciens .i. ſicut contingit in ſcientia, vel in eo qui habet ſcientiam, tunc dicitur ſecundum actum, hoc autem confeſtim accidit, cum poſſit operari per ſeipſum. Eſt ergo quidem & tunc potentia quodammodo, non tamen ſimpliciter, ſicut ante addiſcere, aut inuenire. Ex quibus verbis apparet, quòd ſpecies itelligibiles quãdoque ſunt habitu intellectu poſſibili, quãuis actu non operetur. Illud etiam quod dicũt, animam humanam habere ſpecies intelligibiles concreatas, irrationabiliter dicitur. Si enim poteſt eis vti dum eſt corpori vnita, ſequitur quòd poſſit homo ĩtelligere ea quorum ſenſum nõ accepit, vtputa, ꝙ cæcus intelligat colores, quod patet eſſe falſum. Si autem per vnionẽ corporis totaliter impeditur anima humana, vt ſpeciebus intelligibilibus concreatis vti nõ poſſit, ſequitur quòd vnio corporis & animæ non ſit naturalis. Id.n. quod eſt in natura rei, non totaliter impeditur per aliquid quod eſt rei naturale, alioquin natura faceret alterum illorum fruſtra. Sic ergo dicendum eſt, quòd anima ſeparata intelligere poteſt quædam per ſpecies intelligibiles, quas per ſenſus a rebus acquiſiuit dum eſſet in corpore. Sed iſte modus cognoſcendi nõ ſufficit, quia multa cognoſcit anima ſeparata, quæ nos in hac vita non cognoſcimus, maxime quia incõueniẽs videtur, ꝙ animæ illorum qui in maternis vteris moriũtur, quæ forte nullum intellectus vſum habuerũt, & per cõſequens nec alias ſpecies intelligibiles acquiſitas, nihil poſt mortem intelligant. Vnde oportet addere, quòd anima in ſui ſeparatione a corpore recipit influxum ſpecierum intelligibilium a natura ſuperiori .ſ. diuina ſecundum naturalem ordinem quo experimur, ꝙ anima humana quãto magis a corporeis ſen-

F ſibus abſtrahitur, tanto magis poteſt eſſe particeps ſuperioris influxus, ſicut patet in dormientibus, & alienatis, qui etiam quædam futura præuident. Sic ergo anima ſeparata poteſt animam aliam cognoſcere tam per notitiam, quam de ea acquiſiuit in hac vita per aliquam ſimilitudinem effectus ipſius, qui eſt vita hominis, ſiue per aliquã ſimilitudinem influxam a Deo naturali influxu.

Et per hoc patet reſponſio ad primum.

Ad 2ᵐ dicendum, quòd Philoſo. loquitur quantum ad memorari & reminiſci, quod eſt per actus cuiuſdam potentiæ ſenſitiuæ vtentis organo corporali, G quo corrupto ceſſat actus talis potentiæ.

ARTICVLVS XXII.

Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente, ut ſtatum ſuum poſt mortem reuelet.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Ar.85.c. non liceat ab aliquo moriente requirere, quòd reuelet ſtatum ſuum poſt mortem. Nõ enim licet inquirere quæ Deus uult eſſe abſcondita, ſecundum illud Eccle. 3. Altiora te ne quæſieris: ſed Deus uult eſſe abſconditum ſtatum animæ poſt mortem, quod patet ex hoc quòd diuiti petenti, ut Lazarus mitteretur ad fra- H tres ſuos uiuẽtes, eſt hoc denegatum, ſicut dicitur Lucæ 16. non ergo licet hoc a morientibus requirere.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 2. Mach. 12. Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare: ſed ad hoc homo prouocatur per hoc, ꝙ cognoſcit neceſſitatem eorum, quam habent poſt mortem. ergo licitum eſt & ſanctum hoc a morientibus requirere.

RESPON. Dicendum, quòd cum peccatum ſit 12.q.75.ar.2.o. contra naturam, ut patet per Damaſ. in 2. li. requirere per impletionem naturalis deſiderij non eſt peccatum, niſi aliqua inordinatio adiungatur, ſicut patet in ſumptione cibi & potus. Homo autẽ naturaliter ſcire deſiderat: unde ſi requirat alicuius rei notitiam, nõ I eſt peccatum, niſi forte per accidẽs, hoceſt, per aliquã inordinationem adiunctam, puta, ſi per ſtudium & inquiſitionem alicuius ſcientiæ aliquis impediatur ab his, quibus tenetur intendere, puta, ſi prædicator impediatur ab officio debitæ prędicationis propter ſtudium geometriæ, aut etiam ſi quis inquirat aliquid cognoſcere, ſuperbe & præſumptuoſe de ſua facultate confidens, uel ſi qua alia huiuſmodi inordinatio circa hoc contingat. Nulla autem inordinatio in hac inquiſitione uidetur, ſi aliquis requirat a moriẽte cognoſcere ſtatum ſuum poſt mortem, ſubmittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio uidetur, quare debeat dici hoc eſſe peccatum, niſi forte ex dubitatione fidei de futuro ſtatu, quaſi tentando inquirat.

K Ad illud uero quòd in contrarium obijcitur dicendum, quòd Deus uult multa nobis ſic eſſe abſcondita, quorum notitiam proprijs uiribus, aut merito acquirere non poſſumus, quæ tamen uult reuelari humiliter & pie quærentibus, ſecundum illud Matth. 11. Abſcondiſti hæc a ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis: unde non eſt mirum, ſi ſuperbis fratribus ſuperbi diuitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen uult reuelari fidelibus pie & humiliter requirentibus.

Digitized by Google

QVAESTIO X.

DEINDE qoæſitum eſt de anima quantum ad pœnam.

¶Et circa hoc quæſita ſuot doo.

¶Primo, Vtrum anima poſſit pati ab igne corporeo.
¶Secundo, Vtrum damnati io ioſerno gaudeant de pę nis inimicorom ſuorum, qoos vident ſecũ puniri.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit pati ab igne corporeo.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur ꝙ anima ſeparata oon poſſit pati ab igne corporeo. Actio enim agentis eſt proportionata paſſioni patientis: ſed actio ignis, com ſit corpus phyſicum, eſt actio naturalis, quæ conſiſtit in mouere. ergo oihil patiť ab igne corporeo, oiſi quod mouetur: ſed anima non mouetur, com ſit impartibilis, oihil aotem impartibile mo-
Tex.co.32. oetur, vt probatur in 6.phyſ. ergo anima oon patitur ab igne corporeo.

SED CONTRA eſt, qoòd diues in inſeroo ſecũdom animam exiſtens dicit. Crucior in hac flamma, vt dicitur Locæ 16.

RESPON. Dicendum, ꝙ anima patitur pęnam ab igne corporeo, ſicut fides catholica docet: ꝙ autem igois corporeus agat in animam ſeparatam, hocnoo habet ex natora ſua, ſed inqoantum eſt ioſtrumentum diuinæ ioſtitiæ, vt dicitor communiter. Adoertendum tamen eſt, qoòd oollom inſtrumentum agit in virtote ſoperioris agenos, niſi exercendo aliquam actionem ſibi connaturalem, alioqoin fruſtra adhiberetur ad effectum: ſicut ſerra inqoantum eſt ioſtromentum artis, facit arcam. ſecando, & aqua baptiſmalis abluit animam, vt ioſtrumentom diuinę miſericordię corporaliter abluendo. Si ergo ignis corporeus agit in animam, vt eſt inſtromentum diuinæ ioſtitiæ punientis, oeceſſe eſt quòd hoc fiat per aliquam actiooem igni corporeo cooaturalem. Non aotẽ poteſt dici, quòd ignis alteret animam calefaciendo, vel deſiccãdo, aut ignieodo ipſam. Vode relinquitur modus, quem Aog. ponit 1. de ciui. Dei, vt. ſ. anima ſepa-
D. 181. rata, vel ſpiritus dæmonis patiator pœnam per alligatiooem quãdam ab igne corporeo. Videmus enim ſpiritum corpori alligari qoãdoque qoidem naturaliter, ſicut anima alligatur corpori: quaodoq; autem quadam ſuperiori virtute, ſicot per virtutem ſuperiorum dæmonum inferiores dæmooes alligantor arte necromantica imaginibus, vel annulis, vel alijs hoiuſmodi rebus. Molto ergo magis virtute diuina dæmones, vel etiam animæ alligari poſſuot igni corporeo, vt ab eo aſſumant pœnam.

Vode patet reſponſio ad illud quod in cootrariom objiciebatur, qood procedit de actione ignis, quæ eſt per alterationem.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

a.di.44.q.3 ar.3.q.2.ad 3.& q.3.ad 3. qualiter gaudeant, vel doleãt. AD SECVNDVM ſic proceditor. Videtur quòd damnati in inferoo gaudeant & conſolentor de pœnis inimicorom ſuorom, quos ſecum vident in inferno puoiri, quia ſuper illud Iſa. 14. Omnes prioci pes terræ ſorrexerunt de ſolijs ſois, dicit gl. Hiero. ꝙ ſolatiũ eſt malis inimicos ſuos ſocios habere pęnarũ.

A SED CONTRA. Omoe gaudium diminuit dolorem, vt patet per Philo. io 7. ethi. ſed dolor damnatorum eſt finitus iotenſiue. tantum ergo poſſent moltiplicari inimici alicuius damnati io inferoo, qoòd totaliter dolor eius deleretur, quod eſt contra diuinam ioſtitiam.

RESPON. Dicendum, quòd nihil prohibet idẽ ſecoodum diuerſas rationes eſſe delectabile & triſtabile, tamẽ ſimpliciter dicitor tale ab eo qood præeminet, ab eo vero qood eſt minus, denominator ſecũdũ quid. Dicendum eſt ergo, ꝙ pęna inimici conſiderata ab eo qui eſt in inferoo, habet quodammodo rationẽ delectabilis, & quodãmodo rationem triſtabilis. Ra-
B tionem quidem delectabilis habet, ioquantom impletur voluntas damnati de malo inimici ſui. Deſcendũt enim ad inferoum damnati com armis. i. cum affectionibus prauis, vt dicitur Ezec. 32. ſed ex alia parte habet rationem triſtabilis pp duo. Primo quidem inquãtũ io pęna inimici impletur diuina iuſtitia, quã odiũt & blaſphemant damnati in inferno, ſecundum illud Apoc. 16. Æſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemauerunt oomen Domini. Secundo, propter vermẽ conſcientiæ. Sicenim io eis prauæ affectiones remanent, ꝙ & tamen de eis doleot ad punitionem, nõ ad porgationem, ſecundom illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritos gementes. Vode ſi-
C cut pęnitẽtes io hac vita doleot, & de dolore gaudẽt: ita damnati in inferno gaudent de pęnis inimicorum ſuorom, & tamen de ipſo gaodio magis dolẽt, & præcipue ſi præſtiterint eis damnationis cauſam.

Et per hoc patet reſpooſio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum Adam non peccante tot fuiſſent nati mares, quot feminæ.

D DEINDE quæſitum eſt de homine quantum ad corporis ſexum, virum. ſ. ſi primus homo oon 1.p.q.98.ar ti.2.ad 3. peccaſſet, tot fuiſſent nati mares qoot fęminæ, & videtur ꝙ ſic. In paradiſo enim, vbi ſecundum Aug. foiſſet thorus immaculatus, & nuptiæ hoootabiles, nollus cõtinoiſſet, ſed omnes matrimonio uſi fuiſſent, vt impleretur pręceptũ Domini primis hominibus datũ. Creſcite & multiplicamini, & replete terram, ut habetur Gen. 1. ſed io ſtatu innocentiæ nullus maſculus habuiſſet pluresvxores, nec aliqoa mulier plures uiros, nec aliqois, aut aliqua mortẽ ſenſiſſet. ergo ſequitur quòd tot mares naſcerentur, quot feminæ.

SED CONTRA eſt, qood dicit Grego. 4. mora. ſuper illud. Nonc enim dormieos ſileret, dicit. Si parentem primum nulla potredo peccati corromperet, ne-
E quaquã ex ſe filios gehennæ generaret, ſed hi qoi nũc per redemptionem ſaluandi ſont, ſoli ab eo electi naſcerentor: ſed qoi nunc ſaluandi ſunt, noo ſunt æqoaliter mares & feminæ. ergo neqoe in ſtatu innocentię æqoaliter fuiſſent mares & feminæ.

RESPON. Dicendom, quòd ſi Adam non peccaſſet, nec aliqois de ſtirpe eius, ſatis probabiliter uidetor conce dẽdum, quòd tot naſcerẽtor mares quot feminæ, ſicut ratio probat.

Ad illud oero quod io cõtrariom objicitur, poteſt dici, quòd cum ſoli Deo ſit certus nomerus electorũ, incertum eſt, otrum inæqoales ſaloentur mares & feminæ, oel

minæ, vel æqualiter tot mares quot feminæ: ſed ſi ſupponitur quod non in æquali numero mares ſaluentur & feminæ, poteſt dici quòd cum dicitur, hi qui nũc per redemptionem ſaluandi ſunt &c. pronomen, non, facit perſonalem demõſtrationem, ſed ſimplicem, ſicut cum dicitur, Hæc herba creſcit in horto meo, vt intelligatur nihil aliud ſignificari, quàm quòd ſoli ſaluandi ab eo naſcerentur, quia nullus naſcendo ab eo traheret damnationis cauſam. Non autem poteſt dici, quod iidem homines numero naſcerentur, qui nunc naſcũtur. Manifeſtum eſt enim quòd non poteſt eſſe idẽ homo numero, ſi ab alio patre, vel alia matre naſcatur. Cum autem multi ſint, ex pluribus vxoribus filios ſuſcipiunt qui ſaluantur, ſi in ſtatu innocentiæ pluralitas vxorum non fuiſſet, impoſſibile eſſet quod iidem homines numero tunc naſcerentur, qui nunc ſaluãtur.

QVÆSTIO XII.

DEINDE quæſitum eſt de actibus communibus omnibus hominibus.
¶Et primo, De conſcientia.
¶Secundo, De pœnitentia.

¶Circa primum quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum conſcientia poſſit errare.
¶Secundo, Vtrum conſcientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum conſcientia errare poſſit.

12.q.19.ar.5.& 2.di.2.q.2.art.4.a. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd cõſcientia errare non poſſit, quia ad Roma. 2. dicit glo. quòd conſcientia eſt lex intellectus noſtri, quæ eſt lex naturæ: ſed lex naturalis errare non poteſt. ergo nec conſcientia.

¶Præt. Baſil. dicit, quòd conſcientia eſt naturale iudicatorium: ſed naturale iudicatorium non poteſt errare, vt patet in primis principijs indemonſtrabilibus, de quibus homo naturaliter iudicat. ergo conſcientia I non poteſt errare.

SED CONTRA eſt, quod Dominus dicit Ioan. 16. diſcipulis loquens. Venit hora, vt omnis qui interfecerit vos, arbitretur ſe obſequiũ præſtare Deo: ſed hoc non eſt niſi conſcientia errante. ergo conſcientia poteſt errare.

1.p.q.79.arti.13.&ver.q.27.ar.2.0 RESPON. Dicendum, quòd conſcientia (ſicut ipſum nomen ſonat) importat applicationẽ ſcientię, vel notitiæ humanæ ad aliquem proprium actum. Omnia autem notitia quam homo habet, poteſt ad ſuũ actũ applicari ſiue memoriam, prout homo dicitur habere conſcientiam teſtificãtem quòd fecerit aliquid, vel non fecerit: ſiue etiam ſcientiam vniuerſalem, vel particularem, per quam homo poteſt cognoſcere, vtrum K aliquid ſit faciendum, vel non faciendum, & ſecundũ hoc conſcientia dicitur vigere, vel impedire. Manifeſtum eſt autem, quòd ſi accipiamus diuerſas hominis cognitiones, in aliqua poteſt eſſe error, & ĩ aliqua nõ. In primis enĩ principijs naturaliter cognitis, ſiue ſint ſpeculatiua, ſiue ſint operatiua, nullus poteſt errare, ſicut in hoc. Omne totum eſt maius ſua parte: vel, Nulli iniuriam eſſe faciẽdam. In alijs autem humanis cognitionibus magis particularibus ſiue pertineãt ad partem ſenſitiuam: ſiue ad rationem inferiorem, quæ cõſiderat humana: ſiue ad rationem ſuperiorem, quæ conſiderat diuina, poteſt multipliciter error accidere.

F Manifeſtum eſt autem, quòd in applicatione multarum cognitionum ad actum prouenit error, quæcũq; cognitionum fuerit erronea, ſicut patet quòd falſitas accidit in concluſione quæcumque præmiſſarum fuerit falſa. Sic ergo licet in cognitione primorum principiorum iuris naturalis non ſit error, tamen quia in aliis principijs iuris humani, vel diuini poteſt error accidere, ideo conſcientia hominis errare poteſt, ſicut patet quòd hæreticus qui habet conſcientiam numquàm iurandi, habet cõſcientiam erroneam propter hoc, quòd credit omne iuramentum eſſe contra præceptum Dei, licet in hoc nõ erret, quòd æſtimat nihil G eſſe faciendum contra præceptum diuinum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd principia particularia habent virtutem concludendi ex primis principiis vniuerſalibus, vnde concluſio attribuitur principaliter primis principiis, ſicut * effectus cauſæ primæ: & eadem ratione, quia virtus conſcientiæ principaliter dependet ex principiis iuris naturalis, ſicut ex primis & per ſe notis, principaliter conſcientia dicitur lex naturalis, vel etiam naturale iudicatorium. Vnde patet ſolutio ad ſecundum. D.1103.

ARTICVLVS XXVII.

H *Vtrum conſcientia liget ad peccatum.*

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd conſcientia erronea non liget ad peccatum. Vt. n. Aug. dicit 22. contra Fauſtum. Omne peccatum eſt cõtra legem æternam, quæ eſt lex Dei: ſed quandoq; ſciẽtia errans prohibet id quod non eſt contra legẽ Dei, ſicut patet in hæreticis, qui conſcientia erronea prohibente, nolunt iurare, nec comedere carnes, aut bibere vinum. non ergo eſt eis peccatum, ſi contra cõſciẽtiam hoc faciant, & ita conſcientia erronea non obligat ad peccatum. 12.q.19.ar.5.6.0.2.diſ.39.q.3.ar.

¶Præt. Conſcientia erronea quandoque dictat homini quòd faciat id quod eſt contra legem Dei, ſicut hæretico ſua conſcientia erronea dictat, quòd prædicet contra fidem catholicam: ſed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter. ſi ergo etiam faciendo contra conſcientiam erroneam peccaret mortaliter, ſequeretur quòd vti obique eſſet peccatum ſiue prædicaret contra legem Dei, ſiue nõ, & ita eſſet perplexus, quod videtur eſſe inconueniens, quia ſequeretur quòd nõ pateret ei ĩ uia ſalutis, cum tamẽ omnibus pateat per pœnitentiã in hac vita. nõ ergo cõſciẽtia erronea ligat.

SED CONTRA eſt, quod ad Roma. 14. ſuper illud, Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt, dicit gl. quod qui facit contra conſcientiam, ædificat ad gehennã.

RESPON. Dicendũ, quod cum actus recipiat ſpeciẽ ab obiecto, non recipit ſpeciem ab eo ſecundum materiam obiecti, ſed ſecundum rationem obiecti, ſicut viſio lapidis non recipit ſpeciem a lapide, ſed a colorato, quod eſt per ſe obiectum viſus. Omnis autem actus humanus habet rationem peccati, vel meriti, in quantum eſt voluntarius: obiectum autem voluntatis ſecundum propriam rationem eſt bonum apprehenſum, & ideo actus humanus iudicatur uirtuoſus, uel uitioſus ſecundum bonum apprehẽſum, in quod per ſe uoluntas fertur, & non ſecundũ materiale obiectum actus: ſicut ſi aliquis credens occidere patrem, occidat ſeruum, incurrit parricidii peccatum: & ecõtrario, ſi quis uenator putãs occidere ceruum debita diligentia adhibita occidat caſualiter patrem, immunis eſt a parricidii crimine. Si ergo aliquid quod ſecũ 1.p.q.59.arti.2.ad 2.& 12.q.54.ar.1.ad 2.

dum

Digitized by Google

A dum ſe non eſt contra legem Dei, vt leuare feſtucam de terra, vel iurare, apprehendatur errante conſcientia vt contra legem Dei exiſtens, & ſic voluntas in ipſum feratur, manifeſtum eſt quod voluntas fertur per ſe loquendo & formaliter, in id quod eſt cōtra legem Dei: materialiter autem in id quod non eſt contra legem Dei, immo forte in id quod eſt ſecundum legem Dei: & ideo manifeſtum eſt quòd eſt ibi contemptus legis Dei, & ideo neceſſe eſt quòd ſit ibi peccatum. Et ideo dicendum eſt, quòd omnis conſcientia ſiue recta, ſiue erronea, ſiue in per ſe malis, ſiue in indifferentibus eſt obligatoria, ita quòd qui contra conſcientiam facit, peccat.

D. 384.

B AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet hæreticus qui iurat conſcientia erronea contradicente, materialiter loquendo, non faciat cōtra legem Dei, tamē formaliter loquēdo cōtra legē Dei facit, vt oſtenſū eſt.

AD 2m dicendum, quòd ſi alicui dictat conſciētia, vt faciat illud quod eſt contra legem Dei, ſi non faciat, peccat: & ſimiliter ſi faciat, peccat, quia ignorantia iuris non excuſat a peccato, niſi forte ſit ignorantia inuincibilis, ſicut eſt in furioſis & amentibus, quæ omnino excuſat. Nec tamen ſequitur quòd ſit perplexus ſimpliciter, ſed ſecundū quid: poteſt enim erroneam conſcientiam deponere, & tunc faciens ſecundum legem Dei non peccat. Non eſt autem inconueniens, quod C aliquo poſito aliquis homo ſit perplexus; ſicut ſacerdos qui tenetur cantare, ſi ſit in peccato peccat cantando, & non cantando, nec tamen eſt ſimpliciter perplexus, quia poteſt pœnitentiam agere, & abſque peccato cantare: ſicut etiam in ſyllogiſticis, vno quodam inconueniēti dato, alia contingunt, vt dicitur in primo Phyſicorum.

Tex. c. 9.

QVAESTIO XIII.

DEINDE quæſitum eſt de pœnitentia. Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum ſi aliquis ſacerdos pœnitenti dicat, Quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, ſit ſatisfactio ſacramentalis.

¶ Secundo, Vtrum ei qui prætermiſit diuinū officium dicere, cum tenetur ad ipſum, poſſit imponi alia pœnitentia pro tali omiſſione, vel ſit ei imponendum quòd iteret quod omiſit.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum ſatisfactio vniuerſaliter iniuncta a ſacerdote ſit ſacramentalis.

4. diſ. 15. ar. 4. q. de ſatiſfactione.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd prædicta ſatisfactio non ſit ſacramentalis. Sacramentalis enim ſatisfactio ad aliquid ligat: ſed illa cui prædictus modus ſatisfactionis iniicitur, ad nihil ligatur. ergo videtur quòd non ſit ſacramentalis ſatisfactio.

SED CONTRA. Illa videtur eſſe ſacramentalis ſatisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tenetur: ſed pœnitens, cui ſic ſatisfactio iniungitur a ſacerdote, nihil aliud tenetur implere, cum nihil ſit aliud ſibi mandatū. ergo huiuſmodi ſatisfactio eſt ſacramētalis.

RESPON. Dicendum, quòd hic eſt quadruplici diſtinctione vtendum. Primo enim conſiderandū eſt, quòd peccator eſt debitor alicuius ſatisfactionis dupliciter. Vno modo, ex iniunctione ſacerdotis. Alio modo, ex peccato commiſſo, unde ſi contingat quòd ſacerdos minorem ſatisfactionem imponat pœnitenti A quàm ſit illa ad quam obligatur ex quantitate ſui peccati, ſubtracto eo quod remittitur virtute clauium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid vlterius obligatur, quod ſi in hac vita nō perficiet, in purgatorio exſoluet: & econuerſo, ſi ſacerdos imponat maiorē pœnitentiam quàm pœnitens facere teneatur penſata remiſſione, quæ eſt facta per vim clauium & contritione præcedente, nihilominus pœnitēs tenetur facere quod ſibi iniunctum eſt, ſi adſit facultas. Secundo, conſiderandum quòd opus quod quis facit ex iniunctione ſacerdotis dupliciter valet pœnitenti. Vno modo ex natura operis: alio modo ex vi clauiū. Cum enim ſatisfactio a ſacerdote abſoluente B iniuncta ſit pars pœnitentiæ, manifeſtum eſt quòd in ea operatur vis clauium, ita quòd amplius valet ad expiādum peccatum, quàm ſi proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertio conſiderandum eſt, quòd ſatisfactio ad duo valet. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, valet & ad cautelam culpæ futuræ; ſicut cum homo ieiunat, per hoc præbetur ei remediū contra futuras concupiſcentias carnis. Itē quarto conſiderandum eſt, quòd ſacerdos poteſt pœnitenti ſatisfactionem iniungere vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex conſilio alieno. Eſt ergo dicendum, quòd ſicut poteſt ſacerdos iniungere ſatisfactionem pœnitēti C ex arbitrio alieno, ita & ex arbitrio ipſius pœnitentis, ſicut ſi dicat, Facias hoc ſi potes, & ſi nō potes, facias hoc. Et ſimile videtur cum ſacerdos dicit, Quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum. Videtur autem ſatis conueniens, quod ſacerdos non oneret pœnitentem graui pōdere ſatisfactionis, quia ſicut paruus ignis a multis lignis ſuppoſitis de facili extinguitur, ita poſſet contingere quòd paruus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus, propter graue onus ſatisfactionis extingueretur peccatore totaliter deſperante. Vnde melius eſt quòd ſacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia eſſet ſibi pro peccatis iniungenda, & iniungat ſibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat, ex cuius impletione aſſueſcat vt maiora impleat, quæ etiam ſacerdos ſibi iniun- D gere non attentaſſet, & hæc quæ præter iniunctionem expreſſam facit, accipiunt maiorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua ſacerdos dicit, Quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſſionē peccatorum: unde laudabiliter conſueuit hoc a multis ſacerdotibus dici, licet non habeant maiorem vim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis ſatisfactio eſt ſacramentalis inquantum virtute clauiū eſt culpæ cōmiſſæ expiatiua.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

E

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum ei qui omiſit dicere diuinum officium, ſit iniungendum ut iterato dicat.

ADSECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod ei qui omiſit dicere diuinū officiū, ſit iniungendū quòd iterato dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum ſpeciale implendum, non poteſt liberari niſi debitum ſoluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitū, vt ſcilicet diuinum officium diceret, videtur quòd nō poſſit abſolui, niſi hoc debitum ſoluat.

art. 151. c. ad 1. de tēpo. officii.

SED CONTRA eſt, quòd pœnitentiæ ſunt arbitrariæ. ergo pro peccato talis omiſſionis quæcumque pœna ſecundum arbitrium ſacerdotis poteſt imponi.

RESPON. Dicendum, quòd in omni diuino officio eſt

Digitized by Google

ficio eſt hoc cõmune, quod pertinet ad laudem Dei, & ad ſuffragium fidelium, ſed diſtinguitur vnũ officiũ ab alio ſecũdũ diuerſitatem temporum & locorũ. Rationabiliter enim inſtitutũ eſt, vt diuerſimode Deus laudetur ſecundum congruentiam temporum & locorum, & ideo ſicut in officijs diuinis exoluẽdis obſeruanda eſt congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obſeruari non poſſet, ſi oporteret iniungere omittenti, quòd horas diceret quas omiſit. Forte enim in Completorio diceret. Iam lucis orto ſydere: & in tempore paſchali diceret officium dominicæ paſſionis, quod eſſet abſurdum: & ideo non videt
D.94. eſſe iniungendũ ei qui omiſit dicere diuinum officiũ, ꝙ horas eaſdem repetat, ſed aliquid ad diuinam laudẽ pertinẽs, puta, vt dicat ſeptẽ pſalmos, vel vnũ pſalteriũ, vel aliquid amplius ſecundũ quantitatẽ debiti.

Ad illud uero quod in contrarium obijcitur, dicendum, ꝙ tempore debito officij prætereunte, iam eſt impotens ad ſoluẽdum debitum, & ideo quia hoc non poteſt facere, iniungenda eſt ei alia pœnitentia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæſitum eſt de creatura pure corporali.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, De arcu nubium qui dicitur iris, vtrum ſit ſignum diluuij non futuri.

¶ Secundo, Vtrum poſſit demõſtratiue probari, quòd mundus non ſit æternus.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum arcus cæleſtis ſit ſignum non futuri diluuij.

CIRCA primum ſic procedebatur. Videtur ꝙ arcus nubium non ſit ſignum diluuij non futuri. Illud enim quod fit ex neceſſitate naturæ, nõ videtur eſſe inſtitutum ad aliud ſignificandum: ſed arcus nubiũ prouenit ex neceſſitate naturæ propter oppoſitionem ſolis ad nubem roridam. ergo non videtur eſſe ſignificatiuum diluuij non futuri.

¶ Præt. Huiuſmodi apparitiones aeris, ſicut iris, & halo. i. circulus continens ſolem & lunam, & alia huiuſmodi, cauſantur præcipue ex vaporibus humidis in aere exiſtentibus, ex quibus ſequuntur pluuiæ quę diluuium faciunt. ergo apparitio iridis magis eſt ſignũ diluuij futuri, quàm diluuij non futuri.

¶ Præt. Si eſt ſignum diluuij non futuri, aut eſt ſignũ diluuij nũquàm futuri, aut eſt ſignum diluuij nõ futuri vſque ad aliquod tempus. Si autem eſt ſignum diluuij numquàm futuri, non oportuiſſet quòd apparuiſſet niſi ſemel. Si autem diluuij non futuri vſq; ad aliquod tempus, oporteret tempus eſſe determinatũ, quod quidem determinari non poteſt nec authoritate ſcripturæ, nec ratione humana. ergo fruſtra huiuſmodi ſignum datur.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Gen. 8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram. & poſtea ſubditur: Et nõ erũt vltra aquæ diluuij ad delendum vniuerſam carnem.

1.p.q.1.ar.9.ad 2. RESPON. Dicendum, quòd in his quæ in veteri teſtamento dicuntur, primo quidem obſeruãda eſt veritas literalis: ſed quia vetus teſtamentum eſt figura noui, plerumque i veteri teſtamẽto ſic aliqua proponuntur, vt ipſe modus loquẽdi aliquid figurate deſignet. Dicẽdum eſt ergo, ꝙ quia cauſę rerum multos latent, effectus autem ſunt manifeſtiores, proponũtur effectus in deſignatione cauſarum. Eſt autem conſiderandum, quòd pluuiarum cauſa efficiens quidem eſt ſol, materialis uero vapor humid⁹ eleuat⁹ ex terra & aquis per uirtutem ſolis: hęc autem duo in triplici diſpoſitione ſe poſſunt habere. Quandoque enim calor ſolis omnino ſuperuincit uapores & exiccat eos, & tunc pluuiæ ſequi nõ poſſunt: unde in Ægypto, & in terris multum calidis non ſunt pluuiæ, in æſtate etiã propter propinquitatem ſolis ſunt pluuiæ rariores, in hyeme uero frequentiores. Quandoque uero econtrario, uirtus ſolis ad hoc uſque ualet, quòd uapores multiplicat, ſed tamen nõ poteſt eos deſiccare, & tũc ſuperabundant pluuiæ, & eſt ratio diluuij aquarum. Quandoque uero medio modo ſe habet, ut ſ. uirtus ſolis non ſolum operetur ad eleuationem uaporum, ſed etiam habet uictoriam ſuper eos, ut non tantum multiplicẽtur quòd diluuium inducere poſſint, neq; etiam uapores omnino deſiccentur ut pluuia non ſequatur, & ex hac media diſpoſitione, uel cõparatione ſolis ad uapores cauſatur iris, quæ non apparet uaporibus omnino deſiccatis, neque etiam eis omnino in aere ſuperabundantibus: & ideo iris eſt ſignum diluuij non futuri, inquãtum procedit ex tali cauſa, quę repugnat diluuio. Ideo autem ſcriptura tali modo loquendi utitur, quia per irídem ſignificatur Chriſtus, per quem protegimur a ſpirituali diluuio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iris procedit naturaliter ex talibus cauſis, quæ repugnant diluuio, & ideo conuenienter iris dicitur eſſe ſignum diluuij non futuri.

AD 2m dicendum, quòd iris poteſt ſignificare pluuias, ſed non ſuperabundantes uſque ad hoc, quòd faciant diluuium.

AD 3m dicendum, quòd iris ſemel apparens ſignificat quòd tandiu non erit diluuium, quamdiu ſol & uapores in eadem diſpoſitione conſiſtunt, & ideo nõ eſt ſuperfluum quod frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI.

Vtrum mundum non eſſe æternum poſſit demonſtrari.

AD SECVNDVM ſic procedittur. Videtur quòd demonſtratiue probari poſſit mundum non eſſe æternum. Si enim mundus eſſet æternus, non poſſet computari numerus annorum ab initio mundi: hic autem numerus aſcribitur paſchali cereo. ſic ergo nõ poſſet paſchalis cereus in eccleſia benedici. 1.p.q.36.ar.1. 1.2.o. & ad 8. & contra a ca.31. uſq; ad 38. & opus 27.

¶ Præt. Epactæ computantur ſecundum excreſcentiã annorum lunarium ſuper annos ſolares: ſed talis excreſcentia computari non poſſet, ſi mundus eſſet æternus. ergo mundus non eſt æternus. ergo demonſtrari poteſt quòd mundus non ſit æternus.

SED CONTRA. Id quod eſt fidei, demonſtrari non poteſt, quia fides eſt non apparentium, ut dicitur ad Hebræos 11. ſed mundum ex quodam principio tẽporis eſſe creatũ, eſt fidei articulus: unde & prophetice a Moyſe dictum eſt. In principio creauit Deus cælum & terram, ut Grego. dicit in 1. Homil. Ezech. ergo mundum non eſſe æternum non poteſt demonſtratiue probari.

RESPON. Dicendum, quòd ea quæ ſimplici uoluntati diuinæ ſubſiſtunt, demonſtratiue probari non poſſunt: quia ut dicitur 1. ad Corint. 2. Quę ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei, Creatio autem mundi non

non dependet ex alia cauſa niſi ex ſola Dei voluntate, vnde ea quæ ad principium mundi pertinent, demonſtratiue probari non poſſunt, ſed ſola fide tenentur prophetice per Spiritumſanctum reuelata: ſicut Apoſtolus poſt præmiſſa verba ſubiungit. Nobis aũt reuelauit Deus per Spiritumſanctum. Eſt autem valde cauendum, ne ad ea quæ fidei ſunt, aliquas demonſtrationes adducere præſumat propter duo. Primo quidem, quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius veritas omnem rationem humanam excedit ſecundum illud Eccleſ. 3. Plurima ſupra ſenſum hominis oſtenſa ſunt tibi, quæ autem demonſtratiue probari poſſunt, rationi humanæ ſubduntur. Secundo, quia cum plerumque tales rationes friuolæ ſint, dant occaſionem B irriſionis infidelibus, dum putant quòd propter rationes huiuſmodi, his quę ſunt fidei aſſentiemus, & hoc expreſſe apparet in rationibus hic inductis, quæ deriſibiles ſunt, & nullius momenti.

Quod enim primo inducit de cereo paſchali, non habet robur, niſi authoritatis: probare autem per authoritatem, non eſt demõſtratiue probare, ſed fidẽ, vel opinionem facere: & tamen multo eſſet validior authoritas ſacrę ſcripturę, quàm benedictio paſchalis cerei, præſertim cum ſine aſcriptione annorum mundi cereus paſchalis benedici poſſit. Non enim eſt de neceſſitate paſchalis cerei talis aſcriptio. Vnde in multis terris nõ eſt conſuetũ, ꝙ aliquid cereo aſcribatur.

Quod etiam ſecundo opponitur, deriſibile eſt: nõ enim excreſcentiæ annorum lunarium ad ſolares cõputantur ab initio mundi, ſed ab aliqua determinata radice, puta, ab aliqua oppoſitione ſolis & lunæ, vel ab aliqua coniũctione, vel ab aliquo huiuſmodi, ſicut eſt in omnibus alijs computationibus aſtronomicis.

INCIPIT QVODLIBET QVARTVM.

QVÆSTIO PRIMA.

QVÆSITVM eſt de rebus diuinis & humanis.

¶ Circa res diuinas quæſitum eſt.

1.p.q.15.ar ti.2.&.3. ¶ Primo, De eſſentialibus.

¶ Secundo, De perſonalibus.

¶ Circa eſſentialia quæſitum eſt.

¶ Primo, De ſcientia Dei.

¶ Secundo, De eius potentia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo ſint plures ideæ.

CIRCA ſcientiam quæſitum eſt, Vtrum ĩ Deo ſint plures ideæ, & videt ꝙ ſic. Dicit.n. Aug. lib. 83. q. ꝙ Deus ſingula propriis rationibus creauit, & alia ratione hominem, & alia ratione equum: ſed rationes E rerum in mente diuina dicũtur ideæ, ut patet per Auguſt. ibidem. ergo ſunt plures ideæ.

¶ Præt. Secundum hoc ſunt aliqua diſtincta, ꝙ Deus earum diſtinctionem cognoſcit: cognoſcit autem earum diſtinctionem in ſeipſo. ergo diſtinctarum rerum ſunt in Deo plures & diſtinctæ ideæ.

SED CONTRA. Omne nomen quod in diuinis dicitur, aut eſt eſſentiale vt Deus, aut perſonale ut pater, aut notionale ut generans: ſed hoc nomẽ ideæ neque eſt perſonale, neque notionale, quia non conuenit tribus perſonis. ergo eſt nomen eſſentiale: ſed nulA lum eſſentiale multiplicatur in diuinis. ergo nõ poſſumus dicere quòd in Deo ſint plures ideæ.

RESPON. Dicendum, quòd duplex eſt pluralitas. Vna quidem eſt pluralitas rerum, & ſecundũ hoc non ſunt plures ideæ in Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Eſt autem una res quę eſt omnium exemplar. ſ. diuina eſſentia, quam omnia imitantur, inquãtum ſunt, & bona ſunt. Alia uero pluralitas eſt ſecundum intelligentiæ rationem, & ſecundum hoc ſunt plures ideæ, licet enim omnes res inquãtũ ſunt, diuinam eſſentiam imitentur, non tamen uno & eodem modo omnia imitantur ipſam, ſed diuerſimode, & ſecundum diuerſos gradus. Sic ergo diuina eſſentie ſecũdũ quod eſt imitabilis hoc modo ab hac creatura eſt propria ratio, & idea huiuſmodi creaturæ, & ſimiliter de alijs, unde ſecũdum hoc ſunt plures ideæ ſecundum quod intelligitur diuina eſſentia ſecundũ diuerſos reſpectus, quos res habent ad ipſam eam diuerſimode imitãtes: huiuſmodi autem reſpectus nõ ſolum intelliguntur ab intellectu creato, ſed etiam ab intellectu increato ipſius Dei. Scit.n. Deus & ab æterno ſciuit, quòd diuerſæ creaturæ diuerſimode eſſent eius eſſentiam imitaturæ, & ſecũdum hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, ſicut rationes propriæ rerum intellectæ in Deo. Hoc enim ſignificat nomen ideæ, vt ſit. ſ. quædam forma intellecta ab agẽte, ad cuius ſimilitudinẽ exterius opus producere intendit, ſicut ædificator in mente ſua præconcipit formam domus, q̃ eſt quaſi idea domus in materia fiẽdæ.

1.d.36.q.2 a.2. &.160.ar ti.39.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Aug. intelligit eſſe aliam & aliam rationem ſecundum diuerſitatem reſpectuum, ut dictum eſt.

AD 2^m^ dicendum, quòd cum dicitur, Secundum hoc res ſunt diſtinctæ, prout Deus earum diſtinctionem cognoſcit, hæc locutio eſt duplex, quod enim dicitur, ſecundum quod Deus cognoſcit, poteſt referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, uel ex parte cognoſcentis. Si ex parte cogniti, ſic uera eſt locutio; eſt enĩ ſenſus, quod hoc modo res ſunt diſtinctę, ſicut Deus cognoſcit eas eſſe diſtinctas. Si uero referatur ad cognitionem ex parte cognoſcentis, ſic locutio D falſa eſt: erit enim ſenſus, quòd res cognitę illum modum diſtinctionis habent in intellectu diuino, quem habent in ſeipſis: quod falſum eſt, quia in ſeipſis res ſunt diuerſæ eſſentialiter, non autem in intellectu diuino: ſicut etiam res in ſeipſis ſunt materialiter, in intellectu autem diuino immaterialiter, & in hoc ultimo ſenſu procedebat obiectio.

AD 3^m^ dicendum, quòd ratio illa procedit de pluralitate reali, talis enim pluralitas in nominibus eſſentialibus non inuenitur, ſed ſolum pluralitas quæ eſt ſecundum intelligentiæ rationem.

QVÆSTIO II.

DEINDE quæſitum eſt de pertinentibus ad potentiam Dei.

¶ Et primo, Vtrum in Deo ſit virtus.

¶ Secundo, De quodam effectu diuinę uirtutis, utrum ſcilicet aquæ ſint ſuper cælos.

¶ Tertio, Ad quid virtus diuina ſe extendere poſſit.

ARTICVLVS II.

Vtrum in Deo ſit uirtus.

1.p.q.25.ar ti.1.&.cõtra g.c.93.94.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd in Deo non ſit uirtus, quia ut Philoſo. dicit in 1. de cælo.

Digitized by Google

Tex.cõ.116 cælo. Virtus eſt vltimum potantiæ: ſed diuina potantia non habet vltimum, cum ſit infinita. ergo in Deo non eſt virtus.

Sed contra. Omne immediatum operationis principium, virtus eſt. Operatio enim omnis a virtute aliqua procedit: ſed in Deo eſt aliquod immediatum operationis principium, quia Deus immediate aliqua operatur. ergo in Deo eſt virtus.

Respon. Dicendum, quod virtus qualitercũq; accipiatur, ſignificat potentiæ complementum. & inde eſt, quòd virtus vniuſcuiuſque rei eſt quę bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit, vt dicitur in 2. Eth. Tunc enim oſtenditur potentia eſſe completa, G quando & agens eſt perfectum, & actio perfecta. Cum ergo potantia Dei ſit maxime completa, potiſſime in Deo uirtus inuenitur: unde dicitur Sapien. 12. Virtutam oſtendis tu, qui non crederis in uirtute cõſummatus. & i pſal. 140. Magnus dñs, & magna uirtus eius.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quandoq; uirtutes notificantur non per aliquod quod de uirtute eſſentialiter prædicetur, ſed per id, ad quod uirtus ordinatur: ab eo enim ſpeciem habet, ſicut Augu. dicit, quòd fides eſt credere quod non uides. Credere enim non eſt ipſa fides, ſed actus, ad quem fides ordinatur. & hoc modo philoſophus diffinit uirtutam cum dicit, quòd uirtus eſt ultimõ potentię, quia. ſ. uirtus rei attẽditur in ordine ad hoc, i quod ultimo poteſt: ſicut uirtus eius qui poteſt ferre cẽtum libras, ut ipſe ibidem dicit, nõ cõſiſtit in hoc ut ferat decem, ſed in hoc quòd ferat illud ultimum, in quod ultimo poteſt. ſ. centũ. Sic ergo uirtus cuiuſlibet rei non attenditur in uno eorũ quæ poteſt, ſed reſpectu totius quod poteſt. Virtus ergo diuina non poteſt attendi ſecundum aliquod unũ opus ipſius, quia nullum opus eius eſt quod adęquet eius uirtutem, ut Deus amplius facere non poſſit, ſed uirtus eius attẽditur ſecundum totum, in quod poteſt, hoc autem eſt infinitum, quia. ſ. Deus infinita facere poteſt, unde & uirtus Dei eſt infinita, & hoc eſt ultimum ei, infinita poſſe, ſicut uirtuti finitæ eſt ultimum, aliqua determinata poſſe.

Articvlvs. iii.

Vtrum aquæ ſint ſuper cælos.

arti. 140. & 1. p. q 66. arti. 2. 0.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd aquæ habentes ueram ſpeciam aquæ elemantaria ſuper cælos exiſtant. Homo enim dicitur minor mundus propter ſimilitudinem quam habet cum mondo maiori: ſed uidamus quòd in corpore humano ſupponitur cerebro, quod habet naturam aquæ, cordi, quod habet proprietatem ignis, inquantum eſt fons naturalis caloris. ergo etiam in mundo maiori aqua ſupponitur aliis elementis: & hęc ratio uidetur Aug. in 12. de ciui. Dei, ubi dicitur de quibuſdã, quòd ponderibus elementorum mouentur, & ideo non putãdũ aquarum fluidam grauemq; naturã in ſuperioribus mundi locis potuiſſe conſtitui, qui ſecundũ rationes ſuas, ſi ipſi hominem facere potuiſſent, non ei pituitam, quòd græca flegma dicitur, & tamquàm in elementis corporis noſtri aquarum ulcem obtinet, in capite ponerent.

Sed contra. Partes mũdi ſunt optime & ordinatiſſime diſpoſitæ ſecũdum ſuam naturam: ſed id quod babet ſpeciem aquæ, naturaliter eſt ponderoſum, & ita naturaliter ſubſidet corporibus leuibus aeri, & igni. non ergo aliquid habens ueram ſpeciem F aquæ, ſupra cælos exiſtit.

Respon. Dicandum, quòd in ſacra ſcriptura, quæ mentiri non poteſt, expreſſe dicitur, aquas eſſe ſupra cælum. Dicitur enim Gene. 1. quòd diuiſit aquas quæ ſunt ſub firmamento ab aquis, quæ ſunt ſupra firmamẽtum. & in pſal. 148. dicitur. Aquę quæ ſuper cęlos ſunt, laudent nomẽ Domini: & ideo ſicut Aug. dicit in 2. ſuper Gene. ad literã. Quoquo modo, nel qualeſcumque aquæ ibi ſint, eſſe ibi eas minime dubitemus. Maior quippe eſt ſcripturæ huius authoritas, quã omnis humani generis capacitas: ſed ſicut Aug. in eiuſdam libri dicit. Turpe eſt nimis & pernitioſum, atque maxime cauendum, ut Chriſtianũ de his rebus ſ. naturalibus, quaſi ſecundum chriſtianas literas loquentẽ G ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur toto cælo errare conſpicians, riſum tenere uix poſſit, & non tam moleſtum eſt quòd errãs homo derideretur, ſed quòd authores noſtri ab eis qui foris ſunt, talia ſenſiſſe creduntur, & cum magno eorũ exitio, de quorum ſalute ſatagimus, tãquàm indocti reprehenduntur atque reſpuuntur: & ideo ſicut ipſe ſubiungit, multiplices expoſitiones ipſe poſuit in uerbis Geneſis, ut ſic accipiatur una expoſitio, quòd altari expoſitioni non præiudicatur, quæ forte melior eſt. H Sic ergo quod dicitur de aquis ſupra cælos exiſtentibus, multipliciter intelligi poteſt. Vno modo, ut per firmamentum, uel per cælos non intelligamus firmamentum, uel cælum, in quo ſunt ſydera, ſed aerem, in quo aues uolare dicũtur, ſupra quem aerem aquę uaporabiliter eleuantur, & exinde pluuiæ generãtur: & de hac expoſitione dicit Aug. in 2. ſuper Gene. ad literam. Hãc cõſiderationem digniſſimam iudico. Quod enim dicitur, neque contra fidẽ eſt, & in promptu poſito documento credi poteſt. Si autem per firmamentum, uel cælos intelligatur firmamentum ubi ſunt ſydera poſita, ſic ſciendum eſt, quòd de hoc firmamento diuerſæ opiniones fuerunt. Quidam enim poſuerunt firmamentum illud ex quatuor elementis compoſitum, quæ uidetur eſſe poſitio Empedoclis, & ſe- I cundum hoc nihil prohibet dicere, ſupra hoc cælum ſydereum eſſe aquas elementares tamquam ſimpliciores, & ſuper eas etiam ignem, a quo uocetur cælũ empyraum. Aliorum autem poſitio eſt, quòd cælũ licet ſit igneæ naturę, ſicut poſuit Plato, uel non ſit de natura quatuor elementorum, ſed habens altiorem naturam, ſicut poſuit Ariſt. Vtroque iſtorum ſuppoſito inconueniens uidetur ſupra firmamẽtum illud aquam elementaram materialiter eſſe diſpoſitam. Nunc. n. ſicut Aug. dicit in 2. ſuper Gen. Quemadmodum Deus inſtituerit naturas rerum nos conuenit quærere, non quid in eis, uel ex eis miraculũ potentię ſuæ uelit operari, ſed tamen aliquales aquas ſupra huiuſmodi firmamentũ ponere poſſumus. Vno modo, ut per aquas K intelligamus totam materiam corporalem, ſicut accipitur in principio Gene. ſecundum expoſitionem Augu. & ideo ſecundum hunc intellectum nõ eſt aliud dicare, quàm aliquid de materia corporali ſuper hos cælos exiſtere, & hoc etiam a dictis philoſophorum modernorum non diſcordat, qui ponunt ſupra octauam ſphæram, in qua ſunt ſtellæ, aliam ſphęrã, in qua nulla eſt ſtella: & hãc expoſitionem ponit Aug. ſuper Gene. contra Manichæos. Alio modo poteſt dici, quòd ſicut cælũ empyraum dicitur igneum, non quia habeat ſpẽm ignis, ſed propter ſplẽdorem: ita etiam aquæ ſuper cælos dicuntur, non quia habaant ſpeciam aquæ, ſed quia habent diaphaneitatem ad modum aquæ, ut

ſic

Digitized by Google

ſic ſupremum cælum ſecundum quod empyreum dicitur ſit totum ſplendidum: ſecundum autem quod aqueum ſit totum diaphanum: tertium autem cælum quod dicitur ſydereum, ſit partim lucidum, partim diaphanum. Sic ergo ſecundum quamcumque opinionem poteſt veritas ſacræ ſcripturæ ſaluari diuerſimode. Vnde nõ eſt coarctandus ſenſus ſacræ ſcripturæ ad aliquid horũ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo aſſimilatur maiori mundo quantum ad aliquid, inquantũ conſtat ex corporali & ſpirituali natura, ſicut & totũ vniuerſum, non tamen quantum ad omnia aſſimilatur vniuerſo. Ordo enim partium in homine non eſt ſecũdum quod exigit eorum natura, ſed prout exigit ratio finis. Ponitur enim cor in medio, vt ex eo diffundantur operationes vitæ de facili per totum corpus. Cerebrum autẽ ponitur in ſupremo, vt operationes animales quæ ibi quodammodo perficiuntur, nõ impediantur per diuerſas corporis tranſmutationes: ſimiliter etiam ordo cognitionis humanæ non eſt ſecundũ ordinem naturalem cognoſcibilium, ſed quo ad nos. Auguſtinus autem non inducit hoc aſſerẽdo, ſed obuiando his qui ſcripturam praue interpretantur.

QVAESTIO IIII.

DEINDE conſiderandum eſt de his, ad quæ diuina potentia ſe extendere poteſt.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

¶ Secundo, Si aliquid eſſet in nihilum redactum, vtrũ Deus poſſit illud reparare idem numero.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Deus poſſit aliquid in nihilum redigere.

1.p.q.9.art. 2.cap. & q. 103.ar.3.& 4.o ad 1.ar. 22.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit aliquid in nihilũ redigere. Æqualis enim eſt diſtantia non entis ad ens, & entis ad non ens: ſed Deus poteſt ex nihilo aliquid facere. ergo Deus poteſt ex aliquo facere nihil.

SED CONTRA. Deus non poteſt eſſe cauſa defectiua: ſed cauſa quæ facit tendere in non eſſe, eſt cauſa defectiua. ergo Deus non poteſt redigere aliquid in nihilum.

RESPON. Dicendum, quòd de potẽtia Dei dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, abſolute conſiderando eius potentiam. Alio modo, cõſiderando ipſam in ordine ad ſapientiam, vel præſcientiam ſuam. Loquendo ergo abſolute de Dei potentia, ſic Deus poteſt vniuerſam creaturam redigere in nihilũ, cuius ratio eſt: quia creatura non ſolũ producitur in eſſe Deo agẽte, ſed etiam per actionem Dei conſeruatur in eſſe, ſecũdum illud ad Hebr. 1. Portans omnia uerbo virtutis ſuæ. Vnde Augu. dicit 4. ſuper Gene. ad literam, quòd virtus Dei ſi aliquando ab eis, quæ creata ſunt, regendis ceſſaret, ſimul & illorum ceſſaret ſpecies, omniſq; natura concideret. Si autem Deus propria voluntate agit, & nõ ex neceſſitate naturæ ad rerum productionem, ita etiam ad earum conſeruationem, & ideo poteſt ſubtrahere ſuam actionem a rebus conſeruandis, & hoc ipſo omnia in nihilum deciderent. D.796. Si vero loquamur de potentia Dei in ordine ad eius ſapiẽtiam & præſcientiam, ſic non poteſt fieri quòd res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina ſapientia. D.433.

Creauit enim Deus vt eſſent omnia, vt dicitur Sap. 1. non vt in nihilum cederent.

AD PRIMVM ergo, concedimus ſecundum quod procedit de potentia abſoluta.

AD 2m dicendum, quòd cauſa defectus alicuius poteſt eſſe aliquid dupliciter. Vno modo, ex propria intentione, ſicut cum aliquid ſubtrahẽdo lumen cauſat tenebras, & hoc modo non oportet quòd ſit cauſa defectiua illud quod cauſat defectum. Sic autem Deus poteſt eſſe alicuius defectus cauſa, vel excæcationis, vel obdurationis, vel etiam annihilationis, ſi vellet. Alio modo, aliquid poteſt eſſe cauſa defectus præter intentionem, & ſic ſemper oportet quòd cauſa defectus ſit defectiua, quia ex defectu agentis contingit quòd non inducat perfectionem in ſuo effectu: & ſic Deus nullo modo poteſt eſſe cauſa defectus, vel tendendi in non eſſe.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus reparare poſſit idem numero, quod in nihilum eſt redactum.

Arti.96. & 1.p.q.43.ar.3. & opu[illegible] Tex.cõ 70.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd Deus non poſſit id quod in nihilum redactũ eſt, idem numero reparare. Dicit enim Philo. in 2. de generatione, quòd ea, quorum ſubſtantia corrumpitur, non reiterantur eadem numero: ſed eorum quæ in nihilum rediguntur, ſubſtantia corrumpitur. ergo eadẽ numero iterari non poſſunt.

SED CONTRA eſt, quòd Aug. dicit 4. de ci. Dei, Si caro humana omnibus periiſſet modis, nec vlla eius materies in vllis latebris remanſiſſet, vnde, ſi vellet, eã repararet omnipotens? ſed nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur, in nihilum redigitur. ergo Deus id quod in nihilum eſt redactũ, poteſt idẽ numero reparare.

¶ Præ. Differentia eſt cauſa numeri, ſicut Damaſ. dicit: ſed nihilum non facit aliquam differentiam, quia nõ entis non ſunt ſpecies & differentiæ ſecundum Philoſo. ergo id quod reparatur a Deo, poteſt eſſe vnum & idem numero, quàmuis in nihilum fuerit redactum. In ſua logica.

RESPON. Dicẽdum, quòd in his quæ in nihilum redigi poſſunt, eſt quædã differentia attendẽda. Quædam enim ſunt, quorum vnitas in ſui ratione habet durationis continuitatem, ſicut patet in motu & tempore; & ideo interruptio talium indirectè cõtrariatur vnitati eorum ſecundum numerum. Ea vero quæ cõtradictionem implicant, non continentur ſub numero Deo poſſibilium, quia deficiunt a ratione entis: & ideo ſi huiuſmodi in nihilum redigantur, Deus ea nõ poteſt eadem numero reparare. Hoc enim eſſet facere contradictoria ſimul eſſe vera, puta, ſi motus interruptus eſſet vnus. Alia vero ſunt quorum vnitas nõ habet in ſui ratione continuitatem durationis, ſicut vnitas rerum permanentium niſi per accidens, inquantũ eorum eſſe ſubiectum eſt motui. Sic enim & menſurantur huius tempore, & eorum eſſe eſt vnum & continuum ſecundum vnitatem & cõtinuitatem temporis. Et quia naturale agens non poteſt iſta producere ſine motu, inde eſt quòd naturale agens non poteſt huiuſmodi reparare eadem numero, ſi in nihilum redacta fuerint, vel ſi fuerint ſecundum ſubſtãtiam corrupta, ſed Deus põt reparare huiuſmodi & ſine motu, quia in eius poteſtate eſt quòd producat effectus ſine cauſis medijs, & ideo poteſt eadem numero reparare, etiam ſi in nihilum elapſa fuerint. D. 1152. D. 519. & 404.

Vnde

Vnde patet reſponſio ad primum & ſecundum.

Ad 2ᵐ dicendũ, ꝙ nihilum non eſt differentia alicuius entis, ſi per hoc quòd aliquis reducatur in nihilum, interrumpatur continuatio eſſendi, quæ pertinet ad vnitatem motus, & eorum quæ conſequuntur ad motum.

QVÆSTIO. IIII.

DEINDE quæſitum eſt de perſonalibus, quæ pertinent ad perſonam filij.

¶ Primo, Quantum ad naturam diuinam.

¶ Secundo, Quantum ad naturam aſſumptam.

¶ Circa primum quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum pater eodem verbo dicat ſe, & creaturam.

¶ Secundo, Vtrum filius ſua filiatione diſtinguatur a ſpirituſancto.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pater eodem uerbo dicat ſe, & creaturam.

1. p. q. 34. a. 3. ad 3. & 2. 3. d. q. 37. ar ti. 4. c. ad 3.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd pater non eodem verbo dicat ſe, & creaturam. Dicere enim ſe ſoli patri conuenit, vt Aug. dicit 7. de trini. ſed dicere creaturam conuenit toti trinitati, ea. n. quæ important reſpectum ad creaturam toti trinitati conueniunt, vt patet per Diony. 2. c. de diui. nomi. ergo pater non eodem verbo dicit ſe, & creaturam. H

¶ Præt. Creatura procedit a Deo per modum voluntatis, filius autem qui eſt verbum quo pater dicit ſeipſum, procedit a Deo per modum naturæ, quia vt Hila. dicit in li. de ſynodis. Omnibus creaturis ſubſtantiam voluntas Dei attulit: filio autem naturam dedit natiuitas. ergo non eſt idem verbum quo pater dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam.

SED CONTRA eſt, quòd Aug. dicit 2. ſuper Gene. ad literam, Qđ dixit, & facta ſunt i. verbũ genuit, in quo erat vt fieret creatura: ſed verbũ genuit dicens ſeipſum. ergo idem eſt verbum quo dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam. I

RESPON. Dicẽdum, quòd ſicut Aug. dicit 15. de trini. Verbũ Dei repræſentatur aliqualiter per verbũ noſtri intellectus, quod nihil eſt aliud quàm quædam acceptio actualis noſtræ ſcientiæ: cum enim id quod ſcimus actu conſiderandũ cõcipimus, hoc verbum noſtri intellectus eſt, & hoc eſt quod verbo exteriori ſignificamus: ſed quia nos non totum id quod habitu ſcimus, actu mente concipimus, ſed de vno intelligibili mouemur ad aliud, inde eſt quòd in nobis non eſt vnum ſolum verbum mentale, ſed multa, quorum nullum adæquat noſtram ſcientiam, ſed Deus quicquid ſcit, actu intelligit: & ideo in mente eius non ſuccedit verbum verbo. Et ſicut eadem ſciẽtia ſcit ſe, & omnia alia, ita etiam eodem verbo exprimit ſeipſum, & omnia alia, nec eſſet eius uerbum perfectum, vt Aug. in eodem lib. dicit, ſi aliquid minus eſſet in eius uerbo, quàm in eius ſcientia: unde quicquid pater ſcit, totum unico ſuo uerbo dicit, & ſic neceſſe eſt quòd idem verbum ſit quo dicit ſeipſum, & quo dicit creaturam. K

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dicere, ſi proprie ſumatur, eſt producere uerbum, quod ſoli patri conuenit: & ideo ſi dicere in diuinis proprie ſumatur, ſolus pater dicit, quia ſolus ipſe generat uerbum. F Hoc enim uerbo exprimitur quicquid tota trinitas ſcit, quia trium perſonarum eſt vna ſcientia, & ex hac ratione uerbum importat reſpectum ad creaturam, in quantum eſt expreſſio quædam ſcientiæ, quam pater communiter habet cum alijs perſonis de creatura.

Ad 2ᵐ dicendum, quòd aliud eſt uerbum, & id qđ dicitur uerbo, hoc enim uerbo quod eſt lapis, ſignificatur res quæ non eſt uerbum, ſed corpus: unde nihil prohibet creaturam procedere a Deo per modum uoluntatis, uerbum autem quo dicitur creatura per modum naturæ.

ARTICVLVS VII. G

Vtrum filius diſtinguatur filiatione a ſpirituſancto.

1. p. q. 40. ar ti. 2. & op. 9. c. 64.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ filius diſtinguatur filiatione a ſpirituſancto. Eodẽ enim modo aliquis conſtituitur, & ab alio diſtinguitur: ſed perſona filij conſtituitur filiatione, quæ proprietas eſt perſonalis. i. conſtituens perſonam filij. ergo filiatione diſtinguitur a ſpirituſancto.

SED CONTRA eſt, quòd Boet. dicit in li. de tri. quòd ſola relatio in diuinis multiplicat trinitatem. & Anſel. dicit in lib. de proceſſione ſpirituſſancti, quòd ibi ſolum diſtinguuntur perſonæ diuinę, ubi occurrit relationis oppoſitio: ſed filius non opponitur relatiue ſpirituſancto filiatione, ſed ſolum patri. ergo filius non diſtinguitur filiatione a ſpirituſancto, ſed ſolum a patre.

RESPON. Dicendum, quòd hoc modo ſe habẽt proprietates perſonales in diuinis ad diſtinguendum perſonas, ſicut ſe habent in rebus naturalibus formæ ſubſtantiales ad diſtinguendas ſpecies rerum, ſic tamen quòd a creaturis exempla ad Deum aſſumpta nõ omnino ſimilia ſunt. In rebus autem naturalibus diſtinguitur aliquid per formam ſuam ab alio dupliciter. Vno modo, ſecundum directam oppoſitionẽ formæ ad formam, & hoc modo diſtinguitur unaquæq; res naturalis ab omnibus ſpeciebus ſui generis, quæ habent formas oppoſitas, ſecundum quod genus diuiditur oppoſitis differentijs, ſicut ſaphirus diſtinguitur ſua forma ab omnibus alijs ſpeciebꝰ lapidũ. Alio modo diſtinguitur res naturalis per ſuam formam ſecundum habere & non habere, & hoc modo quod habet aliquam formam naturalẽ, diſtinguitur ab omnibus non habentibus formam illam, ſicut ſaphirus per ſuam formam naturalem diſtinguitur non ſolum ab alijs generibus lapidum, ſed a ſpeciebus animaliũ & plantarum. Sic ergo dicendum, quòd filius ſua filiatione diſtinguitur quidem a patre ſecundum oppoſitionem relatiuam filiationis ad paternitatẽ, ſed a ſpirituſancto diſtinguitur filiatione, per hoc quòd ſpirituſſanctus non habet filiationem, quam filius habet.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO V.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum corpus Chriſti in cruce, & in ſepulcro ſit unum numero.

3. p. q. 50. ar ti. 5. c.

DEINDE quæſitum eſt de filio quantum ad naturam aſſumptam, & circa hoc quæſitum eſt, utrũ ſit unum numero corpus Chriſti affixum cruci, & iacens

A iacens in ſepulcro & videtur quòd non, quia quæcũque differunt ſpecie, differunt numero: ſed corpus Chriſti appenſum in cruce, & iacens in ſepulcro, differt ſpecie eo modo, quo mortuum & viuũ differunt ſpecie. ergo non eſt vnum & idem numero.

SED CONTRA. Quæcumque ſunt vnum & idẽ ſuppoſito, vel hypoſtaſi, ſunt vnum & idẽ numero: ſed corpus Chriſti iacens in ſepulcro, & appenſum cruci, eſt vnum & idẽ ſuppoſito, ſiue hypoſtaſi, quia hypoſtaſis verbi Dei numquã ſeparata eſt ab eius corpore. ergo corpus Chriſti eſt vnum & idẽ numero appenſum cruci, & iacens in ſepulcro.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc cauendæ ſunt duæ damnatæ hæreſes, quarum vna eſt Arrianorum, B qui cum ponerent Chriſtum animam non habuiſſe, ſed verbum fuiſſe corpori loco animæ, per cõſequens poſuerunt quòd verbum ſeparatũ eſt in morte & corpore, ſicut manifeſte patet in quodam ſermone Arrianorum, contra quem Auguſtinus diſputat. Alia vero eſt hæreſis Gaianitarum, quæ fuit in ſexta ſynodo damnata, qui cum ponerent vnam naturam cõpoſitam ex diuinitate & humanitate, poſuerũt illam naturam ſimpliciter incorruptibilem, & ita poſuerũt corpus Chriſti ſimpliciter incorruptum non ſolũ corruptione putrefactionis, quod fides catholica tenet, ſecundum illud pſal. 15. Non dabis ſanctum tuũ videre corruptionem, ſed etiam corruptione quæ pertinet ad rationem mortis, quod eſt impiũ, vt patet per Dama. in 3. lib. (Orth. fidei li.3.c.19.) Sic ergo ad excludendam primam hæreſim oportet nos ponere identitatem ſecundum ſuppoſitum in corpore Chriſti appenſo cruci, & poſito in ſepulcro. Ad excludendum vero ſecundam hæreſim, oportet nos ponere veram differentiam mortis & uitæ: ſed quia prima vnitas maior eſt quàm ſecunda differentia, dicendum eſt quòd eſt idem numero corpus Chriſti appenſum cruci, & iacẽs in ſepulcro.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa nõ tenet in corpore Chriſti propter unitatem hypoſtaſis.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de rebus humanis.
¶ Et primo, De gratia.
¶ Secundo, De ſacramentis.
¶ Tertio, De actibus humanis.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam.

CIRCA primũ quærebatur, vtrum Deus ſemper faciat nouam gratiam, & uidetur quòd ſic. Aug. enim 8. ſuper Gene. ad literam comparat infuſionem gratiæ illuminationi. Sicut, inquit, aer præſente lumine non factus eſt lucidus, ſed fit, quia ſi factus eſſet, nõ fieret, ſed etiam abſente lumine lucidus maneret, ſic homo Deo præſente illuminatur, abſente autẽ continue tenebratur, a quo non locorum interuallis, ſed uoluntatis auerſione diſceditur: ſed ſol ſemper facit nouum lumen in aere. ergo Deus ſemper facit nouam gratiam in anima.

SED CONTRA. Nobilioris creaturæ nobilius eſt eſſe: ſed gratia eſt nobiliſſima creatura, quia eſt perfectio naturæ rationalis creatæ. ergo eius eſſe eſt nobiliſſimum. non ergo durat ſolum in momento, & ita non ſemper Deus facit nouam gratiam.

A RESPON. Dicendum, quòd duplex eſt actio. Quædam quæ fit cum motu, & talis actio ſemper eſt cum aliqua innouatione, quia ſemper in motu aliquid fit, & aliquid deſinit eſſe inquantum acceditur ad terminũ, & receditur a termino: & propter hoc Philo. dicit in 8. phy. (Tex.co.56.) quòd in omni motu eſt quodammodo fieri, & corrumpi. Alia autem actio eſt, quæ eſt ſine motu per ſimplicem communicationem formæ, inquãtũ. ſ. agens ſuam ſimilitudinem imprimit recipienti diſpoſito, & talis actio in principio quidem eſt cum innouatione, ſecũdum quod de nouo acquiritur forma in ſubiecto: ſed continuatio ipſius actionis ſicut nullũ habet motum adiunctum, ſed ſimplicem influxum, ſiue communicationem, ita etiam nullam habet innoB uationem, & hoc modo cauſatur gratia a Deo in aĩa.

Vnde dicendum eſt, quòd quandiu durat gratia in anima, Deus in anima operatur cauſans eam, non tamen ita quòd faciat ſemper nouam gratiam, & quòd ſingulis momentis exiſtẽs corrumpatur: ſed quia eãdem gratiam quam primo infudit, ſemper operatur in anima conſeruans ipſam, quod quidem difficile eſt ad intelligendum non valentibus abſtrahere conſiderationem ſuam ab actionibus quę ſunt cum motu, in quibus ſemper aliquid innouatur, ut dictum eſt.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd lumen ſemper fit in aere, quia ſemper actione ſolis illuminantis C conſeruatur, nõ quòd ſemper fiat aliud & aliud lumẽ.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum eſt de ſacramentis gratiæ.
¶ Et primo, De ſacramento pœnitentiæ, vtrũ per abſolutionem ſacerdotis remittatur culpa.
¶ Secundo, De ſacramẽto matrimonij, vtrum vir poſſit accipere crucem, ſi timeatur de incontinentia vxoris non valentis virum ſequi.

ARTICVLVS X.

Vtrum per abſolutionem ſacerdotis culpa remittatur.

D AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd per abſolutionem ſacerdotis culpa remittatur. (4.di.15.q.3 ar.1 ad 4.) Dicit enim Hugo de ſancto Victore in libro de ſacramentis, quòd ſententiã Petri ſequitur ſententia cœli: ſed ſententia cœli eſt de remiſſione culpæ. ergo remiſſio culpæ ſequitur per ſententiam Petri, quæ eſt ſacerdotis abſoluentis.

¶ 2 Præt. Sacramenta ſunt medicinæ cõtra peccata: ſed per medicinam ſanantur uulnera, uel ægritudines. ergo ægritudo, uel uulnus peccati ſanatur per ſacramẽtum pœnitentiæ: ſed ſacramentũ pœnitentiæ conſummatur in hoc quòd dicit, Ego te abſoluo, ſicut ſacraE mentum baptiſmi in hoc quòd dicit, Ego te baptizo. ergo per abſolutionem ſacerdotis dimittitur culpa.

SED CONTRA eſt, quòd per ſolam contritionem dimittitur peccatum, ſecũdum illud pſal. 31. Dixi, cõfitebor aduerſum me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei: ſed contritio præcedit abſolutionem ſacerdotis, quia ſacerdos non debet aliquem abſoluere, niſi æſtimet eum contritum. ergo remiſſio culpæ præcedit abſolutionem ſacerdotis. non ergo per abſolutionem ſacerdotis culpa remittitur.

RESPON. Dicendum, quòd ſacramenta dupliciter operantur. Vno modo, ſecundum quod exhibẽtur in actu, alio modo ſecundũ quod habetur in uoto, &

Digitized by Google

hoc ideo, quia ſacramenta operantur vt inſtrumenta diuinæ miſericordiæ iuſtificantis: Dei autem eſt reſpicere hominis cor, ſecundum illud 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ parẽt, Deus autem intuetur cor: & ideo quàmuis res naturales nõ agant niſi præſentaliter adhibitæ, ſacramenta tamen agunt etiam ſecundũ quod ſunt in voto, ſed pleniùs ſacramentalem effectũ inducunt, quando actu exhibẽtur, ſicut in baptiſmo. Nam catechumenus ſi ſit adultus, & habeat baptiſmũ in voto, iam conſecutus eſt effectum baptiſmi quantum ad emundationem a peccato, & conſecutionem gratiæ, quæ eſt proprius effectus Dei: ſed quando actu baptiſmum ſuſcipit, conſequitur plenius quoſdam ſacramentales effectus, quia ſuſcipit characterem, & remiſſionem totius pœnæ. Si quis tamen eſſet qui non prius haberet baptiſmum in voto, quàm actu baptizaretur, ſicut præcipue patet in pueris, ſimul recipit per baptiſmum gratiam remittentem culpam, & omnem alium ſacramenti effectum. Et hoc etiam contingeret in adulto, ſi ſimul cum baptizaretur, votum baptiſmi habere inciperet: & idem eſt etiam in ſacramẽto pœnitentiæ, quod conſummatur in diſpenſatione miniſtri abſoluentis. Cum enim aliquis actu abſoluitur, conſequitur plenariè ſacramenti effectum: ſed ſi antequàm abſoluatur, habeat hoc ſacramentum in voto, quando ſ. proponit ſe ſubijcere clauibus eccleſiæ, iam virtus clauium operatur in ipſo, & conſequitur remiſſionem culpæ. Si quis tamẽ in ipſa abſolutione inciperet cõteri, & claues eccleſiæ habere in voto, in ipſa abſolutione ſacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam, quæ infunditur in hoc ſacramento, ſicut & alijs ſacramentis nouæ legis: vnde quandoque contingit, quòd aliqui non perfectè contriti virtute clauium gratiam contritionis conſequuntur, dummodo non ponant obicem Spirituiſancto: & idem eſt in alijs ſacramentis nouæ legis, in quibus gratia confertur. Videtur tamen eſſe differentia inter baptiſmum & pœnitentiam propter hoc, quòd ſacramentum pœnitentiæ ſemper exhibetur adultis, in quibus vt plurimum cõtritio præcedit tempore cõfeſſionem & abſolutionẽ: baptiſmus autem multotiens cõfertur pueris, in quibus votum baptiſmi non præcedit: omnino autem ſimile appareret, ſi etiam baptiſmus exhiberet adultis.

F G H

Ad primvm ergo dicendum, quòd verbũ Hugonis non eſt ſic intelligendum, quaſi ſententia Petri in ſacerdote abſoluente præcedat tempore ſententiã cæli. i. Dei remittentis culpam, ſed quia ſententia Petri approbat ſententiam Dei.

Ad 2m dicendum, quòd medicina ſacramentalis operatur non ſolum actu adhibita, ſed etiam in propoſito exiſtens: & ideo quandoque ſanatio vulneris præcedit ſacramentalem abſolutionem.

Ad 3m dicendum, quòd numquàm poteſt eſſe vera contritio ſine voto clauium Eccleſię, quantumcũq; ſit dolor de peccato præterito, & propoſitum abſtinẽdi in futurũ, & ideo in contritione culpa remittitur.

Articvlvs xi.

Vtrum uir poſſit accipere crucem uxore nolente, ſi de eius incontinentia timeatur.

4. diſt. 3. ar. 8. ad 1.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd vir poſſit accipere crucem ad transferendum vltra mare nolente vxore, ſi de eius incontinẽtia timeatur. Non debet enim homo prætermittere propriam ſalutem pro ſalute aliena: ſed homo procurat ſalutẽ propriam per hoc, quòd cruce ſignatur conſequens plenam remiſſionem peccatorum. ergo non debet hoc prætermittere, vt prouideat ſaluti vxoris.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit. *Si abſtines* ſine vxoris voluntate, tribuis ei fornicationis licẽtiã, & peccatũ illius tuæ imputabitur abſtinentiæ: ſed accipiendo crucem impeditur a redditione debiti. ergo videtur quòd peccatũ vxori, ſi contingat, viro imputetur.

Respon. Dicendum, quòd ea quæ ſunt neceſſitatis non ſunt prætermittenda propter ea quæ ſunt propriæ voluntatis. Vnde etiam Dominus Matth. 15. reprehendit Phariſæos, qui docebant prætermittere mandatum de honoratione parentum, vt aliquæ voluntariæ oblationes Deo offerrẽtur. Ex neceſſitate autem viro imminet vt gerat curam vxoris, quia caput mulieris eſt vir, vt dicitur 1. ad Cor. 11. Sed quòd accipiat crucem ad transfretandum, ſubiacet propriæ voluntati. Vnde ſi vxor ſit talis quæ ſequi non poſſit propter aliquod legitimum impedimẽtum, & de eius incõtinentia timeat, non eſt ei conſulendum vt accipiat crucẽ & dimittat vxorẽ: ſecus aũt eſt, ſi vxor cõtinere volũtarie proponat, vel velit & poſſit ſequi virũ ſuũ.

Ad primvm ergo dicendum, quòd hoc etiam ad ſalutem propriam viri pertinet, vt gerat curam de ſalute vxoris, quæ viri regimini committitur.

QVAESTIO. VIII.

Deinde quæſitum eſt de actibus humanis.
¶ Et primo, De actibus pertinẽtibus ad prælatos.
¶ Secundo, De actibus quæ poſſunt pertinere ad omnes. Pertinet autem ad prælatos præcipere, diſpenſare in præcepto, excommunicare rebellantes præceptis, & beneficia eccleſiaſtica conferre.

Vnde circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, De obedientia ad præcepta prælatorum, vtrũ ſcilicet religioſus teneatur obedire prælato ſuo pręcipienti ei in virtute obediẽtiæ, quòd reuelet ei crimen fratris occultum.

¶ Secundo, Circa diſpenſationem, vtrum Papa poſſit diſpenſare in bigamia.

¶ Tertio, Circa excommunicationem, vtrum aliquis teneatur vitare excommunicatos illos, de quorum excommunicatione etiam inter peritos eſt diuerſa ſententia, quibuſdam dicentibus eos excommunicatos eſſe, & alijs non eſſe.

¶ Quarto, Circa collocationem beneficiorum, vtrum prælatus eccleſiæ licite poſſit dare beneficium conſanguineo ſuo idoneo exiſtenti, ſi æqua facilitate occurrat ei alius magis idoneus.

Articvlvs xii.

Vtrum ſubditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris.

Ar. 16. & 4. d. 21. q. ar. 1. q. 1. ad 2. m. q. 15. art. 1. ad 5.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd ſubditus non teneatur obedire prælato præcipiẽti reuelationem criminis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc, quod non ſubditur eius iudicio: ſed occulta non ſubditur iuditio humano, ſed ſoli iuditio diuino. ergo circa eorum reuelationẽ nullus tenetur obedire pręlato pręcipienti.

Sed contra eſt, quòd pręlatus in capitulo religioſorum poteſt pręcipere id, de quo iudex ſæcularis, vel eccleſiaſticus poteſt exigere iuramentum: ſed

ſed quandoque iudex ſæcularis, vel eccleſiaſticus exi-
git iuramentum ab aliquo vt reuelet id, quod ſcit de
aliquo occulto, vt dicit quædam Decretalis de purga
tionibus. ergo pari ratione ipſe prælatus in capitulo
pôt etiã religioſis præcipere in virtute ipſius obediẽ
tiç, vt dicãt ei ſi quid ſciũt de aliquo crimine occulto.

Respon. Dicendum, ꝙ peccatum dupliciter
poteſt eſſe occultum. Vno modo ſimpliciter, ita ſ. ꝙ
ad multorum notitiam nullo modo peruenit, & tale
peccatum occultum nocet ſoli facienti. & ideo qui ta
le peccatum occultum fratris ſcit, ſolũ hoc debet intẽ
dere vt fratris peccantis ſalutẽ procuret: vnde inſtitu-
Math. 18. tus eſt a Domino ordo correctiõis fraternç vt primo
quidem corripiat aliquis fratrẽ occulte peccantem in
ter ſe & ipſum ſolum, poſtmodũ adhibeat duos, vel
tres teſtes, & tunc tandem ſi non corrigatur, dicat ec-
cleſiæ, contra quem ordinem ſi prælatus præcipiat, vt
peccatum fratris occultum ei dicatur, nõ eſt obedien
Act. 5. dum, & ipſe peccat præcipiendo: quia oportet Deo
magis quàm hominibus obedire. Si autem peccatum
fratris non ſit adeo occultum, quin per aliquas ſuſpi-
tiones in multitudinis notitiam veniat, vnde multo-
rum ſcandalum oriatur, iam peccatum non ſolum no
cet illi, ſed multis. Et quia bonum multitudinis præ-
fertur bono vnius, ideo prælatus debet diſquirere ve
ritatẽ de facto, vt ſcandalum multitudinis ceſſet vel
per pœnam peccantis, vel per eius excuſationem. Et
ideo in tali caſu poteſt præcipere ſciẽti crimẽ fratris,
quòd manifeſtet, & ille cui præcipitur, tenetur præla-
to obedire. Sic enim cum nõ ſit omnino occultum cri
men pertinet ad iudicium prælati, & in hoc caſu lo-
quitur decretalis, non autem in primo.

Vnde patet reſponſio ad obiecta.

Articvlvs. xiii.

Vtrum Papa poſſit diſpenſare ſuper bigamia.

4. diſt. 27. q. 3. ar. 3. o. AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd
Papa non poſſit diſpenſare in bigamiæ irregulari
tatẽ. Non enim poteſt ab homine diſpẽſari in his quæ
ſunt diuinitus inſtituta, vt Ber. dicit in lib. de diſpen-
ſatione & præcepto: ſed doctrina Apoſtoli, in qua con
tinetur quòd bigamus non promoueatur, vt patet 1.
Thi. 3. & ad Tit. 1. eſt diuinitus promulgata, ſecundũ
illud Apoſt. 2. ad Cor. vlti. An experimentum quçritis
eius, qui ĩ me loquitur, Chriſtus? ergo Papa nõ poteſt
cum bigamis diſpenſare.

Sed contra eſt, quod in decretis diſt. 5. dici-
tur, quòd Papa cum quodam bigamo diſpenſauit.

Respon. Dicendum, quòd Papa habet plenitu
dinem poteſtatis in eccleſia, ita ſ. ꝙ quæcumque ſunt
inſtituta per eccleſiam, vel eccleſiæ prælatos, ſunt di-
ſpenſabilia a Papa. Hæc enim ſunt quæ dicuntur eſſe
iuris humani, vel iuris poſitiui. Circa ea vero quæ
D. 519. ſunt iuris diuini, vel iuris naturalis diſpenſare nõ po
teſt, quia iſta habẽt efficaciam ex inſtitutione diuina.
Ius autem diuinum eſt quod pertinet ad legẽ nouã,
vel veterem. Sed hæc differentia eſt ĩter legem vtrãq;,
quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis
cæremonialibus pertinentibus ad cultum Dei, quàm
etiam in præceptis iudicialibus pertinentibus ad iuſti
tiã inter homines conſeruandã: ſed lex noua q̃ eſt lex
libertatis, huiuſmodi determinationes non habet, ſed
eſt cõtenta præceptis moralibus naturalis legis, & ar-
ticulis fidei, & ſacramentis gratiæ, vnde & dicitur lex
fidei, & lex gratiç, propter determinationẽ articulo-
rum fidei, & efficaciam ſacramentorum. Cætera vero
quæ pertinent ad determinationem humanorum iu-
diciorum, vel ad determinationem diuini cultus libe
re permiſit Chriſtus, qui eſt nouæ legis lator, præla-
tis eccleſiæ, & principibus chriſtiani populi determi
nanda: vnde huiuſmodi determinationes pertinẽt ad
ius humanum, in quo Papa poteſt diſpenſare. In ſolis
vero his quç ſunt de lege naturæ, & in articulis fidei,
& ſacramentis nouæ legis diſpenſare non poteſt. Hoc
enim non eſſet poſſe pro veritate, ſed contra veritatẽ.
Manifeſtum eſt autem ꝙ bigamum nõ promoueri, ne
que eſt de lege naturæ, neque pertinet ad articulos fi-
dei, neque eſt de neceſſitate ſacramenti, quod patet
ex hoc, quod ſi bigamus ordinetur, recipit ordinis ſa
cramentum, ſed hoc pertinet ad quandam determina
tionem diuini cultus. Vnde circa hoc poteſt Papa di-
ſpenſare, licet diſpenſare non debeat, niſi ex magna &
euidenti cauſa: ſicut etiam poſſet diſpẽſare circa hoc,
ꝙ aliquis ſacerdos non indutus veſtibus ſacris conſe-
craret corpus Chriſti. Et eadẽ ratio eſt de omnibꝰ alijs
huiuſmodi, quæ ex inſtitutione humana proceſſerũt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd Apoſtolus
dupliciter in doctrina ſua aliqua propoſuit, quædam
quidem ſicut promulgans ius diuinum, ſicut illud
quod habetur ad Gal. 5. Si circũcidimini, Chriſtus no
bis nihil proderit, & multa alia huiuſmodi: & in hoc
Papa non poteſt diſpenſare. Quædam vero ſicut pro-
pria authoritate aliqua ſtatuens: nam ipſe dicit. 1. ad
Cor. 11. Cætera cum venero diſponã, & infra 16. man
dauit vt collectæ quæ fiunt in ſanctos, per vnam ſab-
bathi fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et ſi-
militer etiam quod dicitur de bigamis non promouẽ
do, non eſt iuris diuini, ſed inſtitutio authoritatis hu-
manæ diuinitus homini conceſſæ.

Articvlvs xiiii.

*Vtrum debeant uitari illi excommunicati, de quorum ex-
communicatione eſt apud peritos diuer-
ſa ſententia.*

AD tertivm ſic proceditur. Videtur ꝙ non Ar. 48. c. & 4. di. 18. q. 2. ar. 4. q. 2. & 3.
debeãt vitari illi excommunicati, circa quorum
excõmunicationẽ ſapientes contraria opinantur. Quia
ſecundum iura epiſcopus non poteſt auferre benefi-
cium, quod clerico conceſſit, ſine culpa: ſed non mi
nus debetur communio fideliũ cuilibet fideli, quàm
beneficium clerico ſibi ab epiſcopo collatũ. ergo nec
communio fidelium eſt alicui ſubtrahẽda ſine culpa:
ſed quando dubitatur, an cauſa ſubſit, promptior de-
bet eſſe animus boni uiri ad interpretãdum in mitio-
rem partem. ergo ex quo dubitatur de excommunica
tione aliquorum magis debet aliquis per hoc ſtare,
ꝙ non ſint excõmunicati, & ita non debet eos uitare.

Sed contra eſt, quòd ſi aliquis percuſſus in
bello, moriatur, ſi ignoretur quis eum percuſſerit, pro
pter dubium quilibet qui in bello interfuit, irregula-
ris habetur ſecũdum iura. ergo a ſimili uidetur, ꝙ ex
quo dubium eſt de aliquibus an ſint excommunicati,
quòd propter maiorem cautelam ſint uitandi.

Respon. Dicendum, quòd dubitatio de excom
municatione aliquorum aut præcedit ſententiam iu-
dicum, aut ſequitur. Si præcedit, puta, cum nondũ eſt
declaratum per iudicum conſenſum aliquos eſſe excõ
municatos, nõ ſunt uitãdi quouſq; certo iudicio ter-
minetur. In hoc. n. caſu uerũ eſt, ꝙ in mitiorẽ partem

interpretari debemus. Vnde & Deutern. 17. dicitur. F Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba uariari, venies ad ſacerdotes & ad iudicem, quæreſq; ab eis, & facies quodcumque dixerint: ſed ſi ambiguũ oriatur poſt concordem iudicum determinationem magis ſtandum eſt ſentẽtiæ iudicum duplici ratione. Primo quidem, quia iudices ſolicitius diſcutiẽtes negotium, plenius poſſunt percipere veritatem, etiam ſi ſint minus periti quàm alij qui perfunctorie conſtituũtur & extraordinarie. Secũdo, quia hoc eſſet in magnum nocumentum vtilitatis communis ſtatus hominum, ſi ſententiæ nõ ſtaretur, ſed quilibet pro ſuo libitu vellet ſentẽtiæ calumniã ingerere, quia ſic litigia eſſent interminabilia: & ideo in tali caſu magis eſt ſtandum ſententiæ iudicum, niſi forte ſit per appellationem ſuſpenſa.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XV.

Vtrum prælatus poſſit committere curam eccleſiæ ſuo conſanguineo idoneo.

22.q.63.ar.2.ad 2.3. & ar. & ad 3. & q.185.ar.t.3.

CIRCA quatuũ ſic proceditur. Videtur quòd prælatus eccleſiæ non poſſit eccleſiæ curam committere ſuo conſanguineo quàmuis idoneo, poſt poſito H meliori. Pater enim ſuæ filiæ quærit ſponſum quàm magis poteſt idoneum, & ſponſus ſuæ ſponſæ quærit fideliſſimum cuſtodem pro poſſe: ſed maior prælatus ad eccleſiam ſibi ſubiectã cõparatus vel ſicut pater ad filiam, vel ſicut ſponſus ad ſponſam. ergo debet ei de perſona idonea prouidere, quãtum ad melius poteſt. ¶2 Præt Ioannes euangeliſta maxime fuit idoneus, & tamen quia conſanguineus Chriſti erat ſecundũ carnẽ, prætulit ei Petrum in regimine eccleſiæ. ergo etiã prælatus ſi habeat cõſanguineum æque idoneum nõ debet ei prouidere in eccleſia magis quàm alij æque idoneo. multo ergo minus ſi ſit minus idoneus.

SED CONTRA eſt, quòd ſecundum ordinem re I ctum charitatis homo plus debet diligere ſibi magis coniũctos: ſed his quos magis ex charitate diligimus, etiã magis debemus prouidere, vnde eorum meritũ creſcat. cum ergo ex bona diſpenſatione eccleſiæ creſcat meritum bene adminiſtrantis, videtur quòd prælatus magis debeat ſuis quàm extraneis prouidere, etiam ſi ſint minus idonei.

RESPON. Dicendum, quòd aliter eſt dicendum de conſanguineo prælati æque idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim ſit æque idoneus, poteſt prælatus ſuũ conſanguineum præferre, niſi forte ex hoc ſcandalum oriatur, vel aliqui exinde malum exemplum accipiant, vt probabiliter præſumi poſsit, quod alij prælati hoc exẽplo inducãtur ad dandum ſuis conſanguineis etiam minus dignis: & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit vtilitati eccleſiæ cũ æque idoneo prouide K tur, licet circa huiuſmodi prouiſionem etiam amori naturali ſatisfacere, qui non eſt contrarius charitati, ſed magis charitate informatur. & hoc ſignificat Gen. 48 Vbi Pharao dixit ad Ioſeph de fratribus ſuis. Si noſti in eis viros induſtrios, conſtitue eos magiſtros pecorum meorum. Si vero ſit minus idoneus cõſanguineus prælati, non debet eum præficere ad curam eccleſiæ poſtpoſito meliori duplici ratione. Primo quidem, quia hoc videtur eſſe cõtra fidelitatẽ, quã in bono diſpenſatore dominus requirit. Non enim faceret fideliter negotium alicuius domini qui poſſet sẽ eius F meliorare, ſi hoc prætermitteret ut ſuis cõſanguineis ſatisfaceret. Secundo, quia hoc videtur ad perſonarũ acceptionem pertinere, quæ conſiſtit in hoc quòd aliquis accipit pro cauſa conditionem perſonæ quæ nõ facit ad negotium, ſicut ſi aliquis daret ſententiã pro aliquo, quia diues eſt, & nõ quia iuſtitiam habet, quę eſt conditio faciens ad negotium. Eſſe autem conſanguineum, non eſt aliqua conditio pertinens ad curã eccleſiæ, quæ non obtinetur iure ſanguinis, ſed diuino munere. Eſſet autem cõditio faciens ad negotium circa diſpenſationem patrimonialium bonorum: vnde ſi epiſcopus de patrimonialibus bonis magis prouideat ſuo conſanguineo minus idoneo, non eſt accep- G tio perſonarum, ſed ſi ratione conſanguinitatis ei prouideat in patrimonio crucifixi, nõ caret vitio perſonarum acceptionis, quam Aug. dicit in eccleſiaſticis gradibus diſpenſandis, exponens illud quod habetur Iacobi 2. Nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hiero. etiam dicit, & habetur 8. q.1. Extraneus ex alia tribu a Moyſe eligitur, vt ſignaret principatum in populo non ſanguini deferẽdum eſſe, ſed vitæ, ac nũc cernimus plurimos hãc rẽ beneficio facere, ut non quærant eos in eccleſia columnas eligere, quos plus cognoſcant eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant, vel quorũ ſunt obſequijs deliniti.

QVAESTIO XI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus, qui poſſunt ad omnes homines pertinere.

¶ Et primo, De actibus pertinentibus ad vim intellectiuam.

¶ Secundo, De actibus pertinentibus ad vim appetitiuam.

¶ Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Vtrum poſſit aliquis ſine peccato appetere ſcire ſcientias magicas.

¶ Secundo, Vtrum enũtiabile quod ſemel eſt verum, ſemper ſit verum.

¶ Tertio, Vtrum magiſter determinando quæſtiones theologicas, magis debeat vti ratione, vel authoritate.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas.

Ar.60.c. & s.d.39.q.1. d.5.ar.2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd homo ſine peccato poſſit appetere ſcire ſcientias magicas. Non enim eſt peccatum appetere illud, per quod ponitur intellectus hominis in optimo: ſed per quamlibet ſcientiam ponitur intellectus hominis in optimo, quia verum eſt bonum intellectus, vt dicitur in 6. Ethico. Scientia autem verorum eſt. ergo hoc poteſt licite appetere, ſcire quamcumque ſcientiam, & ita ſine peccato poteſt homo appetere ſcire ſcientias magicas.

SED CONTRA. Prohibitio non eſt niſi de illicito: ſed ſcientiæ magicæ ſunt prohibitæ. ergo illicitũ eſt appetere eas ſcire.

RESPON. Dicẽdum, quòd actus humanus poteſt dici dupliciter. Vno modo ex genere: alio modo ex circũſtantia. Ex genere quidẽ dicit eſſe actus bonus ex eo quòd actus cadit ſupra debitam materiã, debita

autem

autem materia appetitus eſt bonum, vnde appetere A quodcumque bonum, eſt bonum in genere: omnis autem ſcientia, ſiue quæcũque cognitio bonum aliquid eſt, alioquin Deus cui nihil mali ineſt, nõ haberet omnem ſcientiam tam bonorum, quàm malorum: vnde appetere quamcumque ſcientiam, vel notitiam quarũcumque rerum ſiue bonarum, ſiue malarum, eſt bonum in genere, ſed tamen ſecundum diuerſas circunſtãtias additas poteſt eſſe bonum, vel malum, & præcipue hæc diuerſificantur ſecundum intentionem finis. Nam ſi aliquis appetat ſcire ſcientias magicas, vt eis etiam vtatur, eſt malum. Si autem appetat eas ſcire vt eas confutet & reprobet, ſic eſt bonum & licitum. Similiter etiam ex conditione perſonæ poteſt hoc diuerſificari, vel etiã ex modo appetendi. Si enim ſic aliquis appetat ſcire huiuſmodi ſcientias, vt earum notitiam præferat alijs vtilioribus rebus, inordinatus eſt appetitus: & ſimiliter ſi ſit talis perſona, ad quam non pertineat hoc ſcire, inordinate hoc appetit.

Ad primum ergo dicendum, quòd omnis ſciẽtia ponit intellectum in aliquo ſui bono, quia omne verum eſt quoddam bonum intellectus: ſed non omnis ſciẽtia ponit intellectum in ſui optimo, ſed illa ſola quæ eſt circa primam ueritatem. Nec etiam verum eſt quòd magicę artes ſint ſciẽtiæ, ſed potius ſunt quędam fallaciæ dæmonum.

Ad 2[m] dicẽdum, quòd huiuſmodi artes ſunt pro C hibitæ quantum ad ſuum vſum. Si vero prohiberetur alicui etiam earum ſtudium propter periculũ vtendi, tunc eſſet malum, quia prohibitum.

Articvlvs xvi.

Vtrum enuntiabile ſemel uerum, ſit ſemper uerum.

1.p.q.14.ar ti.15.ad 3. & 1.diſ.41. ar.5.c. AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd non oporteat enuntiabile quod ſemel eſt verum, ſemper futurum eſſe verum. Si enim hoc eſſet verũ in alijs enuntiabilibus, pari ratione hoc eſſet verum in enuntiabilibus de futuro: ſed in iſtis hoc nõ eſt verũ,

Tex.c.6.4. quia vt Philo. dicit in 2. de generatione. Futurus quis incedere, non incedet. ergo non oportet enuntiabile quod ſemel eſt verum, ſemper eſſe futurum verum.

§ 2 Præt. Si partes ſunt eædem, & totum eſt idem: ſed partes enuntiabilis ſunt prædicatum, & ſubiectum, & compoſitio: ergo idem eſt enunciabile exiſtente eodẽ prædicato, & ſubiecto, & compoſitione: ſed taliter exiſtente eodem enuntiabili contingit quòd ſit quandoque verum, & quandoque falſum, ſicut hoc enuntiabile Sortem ſedere, eſt verum eo ſedente, & falſum eo nõ ſedente, ſecundum illud Philoſophi in perihet. Ex eo quòd res eſt, vel non eſt, oratio eſt vera, vel falſa. ergo enuntiabile quod ſemel eſt verum, non propter hoc ſemper eſt verum.

B Sed contra. Iſta enuntiabilia. Sortẽ currere, & Sortem cucurriſſe, & Sortem fore curſurum nõ differunt, niſi ſecundum diuerſam cõſignificationem tẽporis: ſed diuerſa conſignificatio non tollit identitatẽ nominis, idem enim nomen dicitur eſſe per omnes caſus & in ſingulari, & in plurali numero. ergo etiã prædicta tria enuntiabilia ſunt idẽ enuntiabile: ſed ſi vnũ horum ſemel ſit verũ, ſemper oportet quòd aliquod eorum ſit verum, quia ſi ſemel eſt verum quòd Sortes currit, prius erat verum quòd Sortes curret, & poſtea erit verum quòd Sortes cucurrit. ergo ſi enuntiabile aliquod ſemel eſt verum, ſemper erit verum.

Respon. Dicendum, quòd huius dubitationis vis in hoc conſiſtit, vt ſciatur vtrum ſit idem enuntiabile quod eſt de præſenti, præterito, & futuro. Si enim hoc verum ſit, conſequens erit quòd enuntiabile quod ſemel eſt verum, ſemper erit verum, licet forte hoc dubitationem aliquam habere poſſit circa enuntiabilia de futuro contingenti, ſed hoc eſt alterius inquiſitionis. Si vero ſint diuerſa enũtiabilia de præſenti, præterito, & futuro (eſt autem idem enuntiabile quod eſt de præſenti qualitercumque res ſe habeat) manifeſtum eſt, quòd idem enuntiabile quandoq; eſt verum, quandoque falſum, ſecundum quod Philoſophus dicit in perihet. Quòd eadem oratio & opinio quandoque eſt vera, quandoque falſa. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd ſecundum Philoſo. in 1. perihermenias, tria quædam per ordinem inueniuntur. Nam voces ſunt ſigna intellectus, intellectus autem ſunt rerum ſimilitudines, manifeſtum eſt autem quòd vnitas vocis ſignificatiuę, vel diuerſitas non dependet ex vnitate, vel diuerſitate rei ſignificatę, alioquin non eſſet aliquod nomen ęquiuocum. Secundum hoc enim ſi ſint diuerſæ res, eſſent diuerſa nomina, & nõ idem nomẽ. Dependet ergo vnitas, vel diuerſitas vocis ſignificatiuæ ſiue cõplexæ, ſiue incõplexæ ex vnitate, uel diuerſitate vocis, vel intellectus, quorum vnum. ſ. vox, eſt ſignum & non ſignatum tantum, intellectus autem ſignum, & ſignatum, ſicut & res. Poteſt ergo nomẽ, vel C enuntiabile eſſe aliud & aliud, vel propter diuerſitatem vocis tãtum, ſicut eſt in ſynonymis, in quibus eſt diuerſa vox, ſed idem ſignificatum omnino: vel etiam cum diuerſitate vocis poteſt eſſe diuerſitas intellectuum ſiue propter diuerſitatem rei intellectæ, ſiue propter diuerſitatem modi intelligendi: & hoc contingit quandocumque eſt diuerſitas conſignificationis, quæ conſequitur diuerſum modum intelligendi vnam & eandem rem, & præcipue hoc apparet in tempore, quod per ſe. connectitur operationi intellectus humani componentis & diuidentis, vt dicitur in 3. de anima. Et ideo dicendum eſt, quòd non eſt idem enuntiabile, Sortem ſedere, & Sortem ſediſſe, vel ſeſſurum eſſe, ſed Sortem ſedere eſt idem D enuntiabile, quia eſt eadem vox, & idem modus ſignificandi: & ideo patet quòd idem enuntiabile poteſt quandoque eſſe uerum, quandoque falſum.

Vnde duo prima concedimus.

Ad 3[m] dicendum, quòd diuerſitas conſignificationis tollit nominis identitatem, intãtum quòd obliqui, ſecundum Philoſophum, non ſunt nomina, ſunt tamẽ unũ nomen nõ ſimpliciter, ſed inquantum conueniunt in vno ordine declinationis.

Artscvlvs xviii.

Vtrum determinationes theologicæ debeant fieri authoritate, uel ratione.

CIrca tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ magiſter determinans quæſtiones theologicas magis debeat uti authoritatibus, quàm rationibus, quia in qualibet ſcientia quæſtiones optime determinantur per prima principia illius ſcientiæ: ſed prima principia ſcientiæ theologicæ ſunt articuli fidei, qui nobis per authoritates innoteſcũt. ergo maxime quęſtiones theologicæ ſunt determinandæ per authoritates. Contra gentiles li.1.c.2.8,& 9.

Sed contra eſt, quod dicitur ad Timoth. 1. Vt ſit potens exhortari in doctrina ſana, & con-

tradicentes reuincere: ſed contradicentes melius reuincuntur rationibus, quàm authoritatibus. ergo magis oportet determinare quæſtiones per rõnes, quàm per authoritates.

RESPON. Dicendum, quòd quilibet actus exequẽdus eſt ſecundum quod conuenit ad ſuum finem. Diſputatio autem ad duplicem finem poteſt ordinari. Quędam enim diſputatio ordinatur ad remouendum dubitationem an ita ſit, & in tali diſputatione theologica maxime vtendum eſt authoritatibus, quas recipiunt illi, cum quibus diſputatur, puta, ſi cum Iudæis diſputetur, oportet inducere authoritates veteris teſtamenti. Si cum Manichæis, qui vetus teſtamentum reſpuunt, oportet vti ſolum authoritatibus noui teſtamenti. Si autem cum ſchiſmaticis, qui recipiunt vetus & nouum teſtamentum, non autem doctrinam ſanctorum noſtrorum, ſicut ſunt Græci, oportet cum eis diſputare ex authoritatibus noui, vel veteris teſtamenti, & illorum doctorum, quos ipſi recipiunt. Si autem nullam authoritatem recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales confugere. Quędam vero diſputatio eſt magiſtralis in ſcholis nõ ad remouendum errorem, ſed ad inſtruendum auditores, vt inducantur ad intellectum veritatis quam intendit, & tunc oportet rationibus inniti inueſtigantibus veritatis radicem, & facientibus ſcire quomodo ſit verũ quod dicitur: alioquin ſi nudis authoritatibus magiſter quæſtionem determinet, certificabitur quidem auditor quòd ita eſt, ſed nihil ſcientiæ, vel intellectus acquiret, ſed vacuus abſcedet.

Et per hæc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæſitum eſt de rebus pertinentibus ad vim appetitiuam.

¶ Et primo, De bonis.

¶ Secundo, De malis.

¶ Circa primum quæruntur duo de martyrio.

¶ Primo, Vtrum aliquis abſq; perfecta charitate poſſit ſe ad martyrium offerre.

¶ Secundo, Vtrum ſuſtinere martyrium pro chriſto ſit in præcepto.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum aliquis abſque perfecta charitate ſe poſſit martyrio afferre.

4. diſt. 49. q. 5. ar. 3. q. 2. ad 7. & 22. q. 124. 0. de martyrio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquis abſque perfecta charitate poſſit ſe martyrio offerre, quia ſuper illud pſal. 113. Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion, dicit gloſ. quòd minima charitas plus diligit Dei legẽ, quàm millaria auri & argenti, & eadem ratione quàm omnia temporalia: ſed id quod minus diligimus, exponimus pro eo quod magis diligimus. ergo & omnia temporalia, & etiam propriam vitam poteſt exponere pro Chriſto, qui habet minimam charitatem.

SED CONTRA. Si aliquis abſque perfecta charitate poteſt ſe offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium ſuſtinere abſque charitate perfecta: ſed hoc videtur eſſe falſum, ſecundum illud Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. ergo aliquis abſque charitate perfecta non poteſt ſe ad martyrium offerre.

RESPON. Dicendũ, quòd in operibus virtutum duo ſunt attendenda, ſcilicet id quod fit, & modus faciendi. Contingit autẽ idẽ factum, quod fit ſecundum aliquam perfectam virtutem, fieri etiam non ſolum ab habente paruam virtutem, ſed etiam non habente virtutem, ſicut aliquis habens iuſtitiam poteſt facere aliquod opus iuſtum. Sed ſi attendemus ad modum faciendi, ille qui non habet virtutem, non poteſt operari, ſicut ille qui habet: nec ille qui habet paruam, ſicut ille qui habet magnã, qui operatur faciliter, & promptè, & delectabiliter, quod non ita facit ille qui caret virtute, vel qui paruam habet. Sic ergo dicendum eſt, quòd hoc opus, quod eſt offerre ſe martyrio, vel etiam martyrium ſufferre, poteſt facere non ſolum charitas perfecta, ſed etiam imperfecta, & quod plus eſt etiam ille qui caret charitate, ſecundum illud Apoſtoli 1. ad Cor. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam &c. Sed charitas perfecta hoc facit prompte, & delectabiliter, ſicut patet de Laurentio, & Vincentio, qui in tormentis hilaritatem oſtenderunt, hoc autem non poteſt facere charitas imperfecta, vel etiam ille qui charitate caret.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum pati martyrium propter Chriſtum ſit in præcepto.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd pati martyrium propter Chriſtum non ſit in præcepto. Minus enim videtur quòd homo det ſua, quàm quòd proprium corpus ponat, vt dicit Grego. in illa homil. Ego ſum paſtor bonus: ſed dimittere omnia ſua propter Chriſtum non cadit ſub præcepto, ſed ſub conſilio. ergo etiam exponere corpus ſuum martyrio non cadit ſub præcepto. 22. q. 124. ar. 1. ad 3. & ar. 3. ad 2. & 4. diſt. 49. q. 5. ar. 3. q. 2.

SED CONTRA eſt, quod Auguſt. dicit 13. de ci. Dei. Cum dictum eſt homini, Morieris, ſi peccaueris, nõ dicitur martyri, Morere, ne pecces: ſed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit ſub præcepto. ergo mors martyrum cadit ſub præcepto.

RESPONS. Dicendum, quòd aliquid cadit ſub præcepto dupliciter. Vno modo abſolute: alio modo ſecundum animi præparationem. Quia enim præceptum importat rationem debiti, illud abſolute cadit ſub præcepto, quod eſt debitum propter aliquod præexiſtens, ſicut præceptum de honoratione parentum, vel de amando deum. Sed quandoque contingit, quòd id quod facit aliquid eſſe debitum, nondum præceſſit, ſed poteſt occurrere. Vnde hoc cadit ſub pręcepto non abſolute, ſed ſecundum præparationem animi, ita ſcilicet vt homo habeat animum paratum ad faciendum illud, quod debitum redditur ex aliqua cauſa occurrente: & hoc modo exponit Aug. illa Domini præcepta, quæ ponuntur Matth. 5. Si quis percuſſerit te in vnam maxillam, præbe ei & aliam, quia ſcilicet ſi opus eſſet, & hoc exigeret ſalus aliorum, homo debet eſſe paratus ad hoc faciendum, & per hunc modum ſuſtinere martyrium propter Chriſtum cadit ſub præcepto, quia ſcilicet homo debet habere animũ ita paratum vt prius permitteret ſe occidi, quàm Chriſtum negaret, vel mortaliter peccaret. Et ſic etiam relinquere bona propria cadit ſub præcepto, quia debet eſſe paratus animus Chriſtiani magis ſuſtinere rapinam bonorum ſuorum, quàm Chri-

ſtum

Digitized by Google

ſtum negare, vel mortaliter peccare.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus malis, ſcilicet de primis motibus.

Circa quos quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.

¶ Secundo, Vtrũ in infidelibus ſint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum primi motus ſemper ſint peccata.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd primus motus ſemper ſit peccatum. Dicit enim Magi. 21. di. ſecundi libri ſententiarum, quòd tentatio a carne nõ põt eſſe ſine peccato: ſed quãdocumque eſt primus motus, eſt tentatio a carne. ergo primus motus non poteſt eſſe ſine peccato.

SED CONTRA eſt, quòd ad Rom. 6. ſuper illud. Non ergo regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, dicit glo. Non prohibet concupiſcentiam quæ vitari non poteſt: ſed illud quod non poteſt vitari non eſt peccatum. ergo concupiſcentia, quæ eſt primus motus, non eſt peccatum.

RESPON. Dicendum, ꝙ motus importat inclinationem quandam ad terminum, quæ quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. Eſt autem in homine triplex appetitus. Vnus quidem naturalis, ſecundũ quod vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem, ſicut & vis digeſtiua, & expulſiua, & retentiua. Secundus appetitus eſt ſenſualitatis, qui mouetur ſecundum apprehenſionem ſenſus. Tertius appetitus eſt voluntatis, qui mouetur ſecundum iudicium rationis. Peccatum quod habet rationẽ culpæ, de quo nunc loquimur, non poteſt eſſe niſi in actu voluntario, qui ſcilicet eſt aliqualiter in poteſtate peccantis: actus autem appetitus naturalis non ſubiacet imperio rationis, ſicut nec actus aliarum potentiarũ vegetabilis aiæ, & ideo in actu talis appetitus nõ põt cõſiſtere culpa: ſicut quòd homo eſuriat, uel ſitiat abſque culpa eſt, & idem dicendũ eſt in alijs huiuſmodi. Sed actus appetitus ſenſitiui ſubiacet imperio rationis, quia ratio præueniens ipſum, poteſt eum imperare, vel etiam impedire, & ideo talis motus poteſt iam habere rationẽ culpæ, & ſi ſequatur iudicium rationis, poterit etiam eſſe peccatum mortale, ſicut & motus exteriorum membrorum imperati a ratione. Si autẽ

D. 375. & 445. præueniat iudicium rationis, eſt quidem [d]peccatum, ſi tendat in aliquid illicitum, quia in poteſtate hominis fuit ipſum cohibere, eſt tamen veniale peccatũ & leuiſſimum, vt patet per Auguſ. 12. de trin. & hoc dicitur primus motus peccati: motus autem ſuperioris appetitus, id eſt, voluntatis, conſequens iudicium rationis, iam poteſt eſſe peccatum mortale.

PRIMVM ergo concedimus.

AD 2^m dicendum, quòd concupiſcentia non poteſt ſic vitari, quòd nullus cõcupiſcẽtiæ motus ſurgat, quia dum reſiſtitur vni, inſurgit alius: poſſunt tamen vitari ſinguli, & ex hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati, licet non habeat rationem perfecti peccati, quòd eſt peccatum mortale.

A

ARTICVLVS XXII.

Vtrum primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd primi motus in infidelibus ſint peccata mortalia, quia ſicut Anſel. dicit in lib. de gratia & lib. arb. Eos qui non ſunt in Chriſto Ieſu, ſequitur dãnatio, ſi ſentiunt concupiſcentiam, etiam ſi non conſentiant: ſed ſentire concupiſcentiam, eſt habere primum concupiſcentiæ motum. ergo infideles, qui non ſunt in Chriſto Ieſu, peccant mortaliter, ſecundum primos motus, quia damnatio non debetur niſi peccato mortali. Ma q. 7. ar. 8. o. & 12. q. 89. ar. 5.

B

¶ 2 Præt. Quilibet homo debet habere originalem iuſtitiam, ſecundum quam concupiſcentia reprimebatur: ſed contra hoc debitum eſt quilibet concupiſcentiæ motus. ergo quilibet concupiſcentiæ motus eſt peccatum mortale. Omne enim quod eſt contra debitum, habet peccati mortalis rationẽ.

SED CONTRA. Quanto eſt gradus altior, tanto eſt caſus grauior: ſed altior eſt gradus fidelis, quàm infidelis. cum ergo primi motus fidelium

C non ſint peccata mortalia, multo minus primi motus infidelium.

RESPONDEO. Dicendum, quòd primus motus, ſicut dictum eſt, eſt motus ſenſualitatis præueniens deliberationem rationis: eadẽ aũt natura ſenſualitatis eſt & rationis in fidelibus & in infidelibus. Ad naturam autem ſenſualitatis & rationis pertinet quòd motus ſenſualitatis, qui eſt abſque deliberatione rationis, non poſſit eſſe peccatum mortale: quia peccatum mortale eſt quòd conſiſtit in auerſione a Deo, ad quem conuerti non poteſt homo niſi per rationem, & per conſequens auerſio a Deo quæ conſtituit peccatum mortale, non poteſt eſſe niſi in ratione, vt patet per Auguſt. 12. de trinit. & ideo dicendum eſt, quòd primi motus infidelium

D non ſunt peccata mortalia, ſed venialia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dictum Anſelmi dependet ex verbo Apoſtoli, qui concludit ad Roma. 8. quòd nihil eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Videtur ergo quòd his qui non ſunt in Chriſto Ieſu, ſit aliquid damnationis, etiam ſi non ſecundum carnem ambulent motibus carnis conſentientes, alioquin nihil plus haberent hi qui ſunt in Chriſto Ieſu, quàm alij. Eſt ergo aliquid damnationis his qui non ſunt in Chriſto Ieſu, ſi ſentiant motus carnis, quàmuis non conſentiant, quod quidem qualiter ſit intelligendum, ex proceſſu Apoſtoli apparet. Præmiſerat enim reparationem gratiæ inchoatam eſſe in

E his qui ſunt in Chriſto Ieſu quantum ad mentem, licet non quantum ad carnem. Præmiſerat enim. Ego ipſe mente quidem ſeruio legi Dei, carne autẽ legi peccati. ſ. propter legem fomitis, quia adhuc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui ſunt in Chriſto Ieſu, viderentur adhuc priſtinæ damnationi ſubiacere propter fomitis motus, concludit Apoſtolus, quòd nihil eſt damnationis his qui ſunt in Chriſto Ieſu, ſi non ſecundum carnem ambulant, quia damnatio originalis peccati ſoluta eſt per gratiam Chriſti, quàmuis actu remaneat fomes peccati: damnationem vero actualis peccati non incurrunt, quia non ambulant ſecundum carnem. In infidelibus vero

manet peccatū originale non ſolū actu, ſed etiā reatu, ideo eſt in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati, nō autem ex parte actualis, ſi concupiſcentijs non conſentiant. Ex hoc ergo non ſequitur, quòd in infidelibus primus motus inducat damnationem peccati mortalis, ſed ſequitur quòd habeat annexam dānationem originalis peccati. F

Ad 2.^m dicendum, quòd debitum originalis iuſtitię pertinet ad ipſam perſonam infidelem ratione humanæ naturæ, quam a primo parente traxit, cui collata eſt originalis iuſtitia: & ideo id quod pertinet ad defectum originalis iuſtitiæ, pertinet ad peccatum naturæ, ſcilicet ad peccatum originale, non autem ad peccatum actuale, quale eſt peccatum mortale. G

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum pueri non exercitati in præceptis, debeant recipi in religione.

22. q. 189. ar. 5. 6. & 2. 9 & q. 100. ar. 3. ad 4. & ad 17. huius

QVAESTIO eſt, vtrum pueri non exercitati in præceptis, ſint recipiendi, vel obligandi voto, vel iuramento, vel beneficijs alliciendi ad ingreſſum religionis: & videt̃ quod nō. Perfectio. n. cōſiliorū, ad quam ordinantur religiones, a Chriſto exordium ſumpſit: ſed Chriſtus primo conſilium perfectionis dedit adoleſcenti qui præcepta ſeruauerat, vt patet Matth. 19. ergo ſoli illi qui ſunt exercitati in præceptis, ſunt ad religionem obligandi, vel recipiendi. H

¶ 2 Præt. Greg. dicit ſuper Ezech. Nemo repēte fit ſummus, ſed in bona conuerſatione a minimis quis inchoat, vt ad magna perueniat: ſed magna ſunt conſilia quæ pertinent ad perfectionem vitæ, minora autē ſunt præcepta quæ pertinent ad omnem iuſtitiā. ergo prius debent pueri exercitari in præceptis, quàm ad conſilia inducantur.

¶ 3 Præt. Exod. 21. dicitur. Si quis aperuerit ciſternam, decideritque bos, vel aſinus in eam, dominus ciſternę reddet pretium iumentorum: ſed ille qui aliquem puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionem inducit, quodā modo aperit ei ciſternam, quia plerique tales religionem ingredientes egrediuntur, & in deſperationē incidunt, quaſi in quandam ſpiritualem ciſternam. ergo videtur quòd illi qui eum inducit, hoc ei imputetur ad peccatum. I

¶ 4 Præt. Illud quod eſt expediēs communi vtilitati, non eſt tollendum: ſed expedit communi vtilitati, ꝙ homines propria libertate vtantur ad bonum faciendum. ergo non eſt aliquibus auferenda talis libertas per obligationem voti, vel iuramenti.

¶ 5 Præt. Beatus Benedictus monachorum inſtitutor almificus in ſua regula ſtatuit, quòd venientibus ad religionem, non ſit facilis præbendus ingreſſus, ſed probandū ſit an ſpiritus a Deo ſit. ergo multo minus ſunt aliqui muneribus, vel beneficijs alliciendi. K

¶ 6 Præt. Greg. dicit, & habetur ī decretis diſtinctione 48. Scimus quòd ædificati parietes non prius tignorū pondus accipiunt, niſi a natiuitatis ſuæ humore ſiccentur, ne ſi ante pondera quàm ſolidentur accipiant, cū etiam ſimul ad terrā fabricam deponant: ſed pueri qui nondum ſunt exercitati in præceptis, ſunt quaſi parietes nondum deſiccati. ergo non ſunt eis imponenda tigna, id eſt, grauia religionis inſtituta.

¶ 7 Præt. Status religionis, eſt ſtatus pænitētiæ: ſed pueri excipiuntur ab omni pænitētiæ coertione, vt habetur in decretis de pænitentia diſt. 4. ergo non ſunt ad religionem inducendi.

¶ 8 Præt. Sicut dicitur 20. q. 3. Quod quis non optat, nec eligit, profecto non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit: ſed pueri antequàm ſint exercitati non habent firmam electionem, ergo nec firmā dilectionem. facile ergo religionem contemnent, ſi in tali ætate ad religionem inducantur.

¶ 9 Præt. Prou. 14. dicitur. Subſtantia feſtinata minuetur: ſed videtur eſſe nimia feſtinantia quòd aliquis ad cōſilia conuolet nondū in præceptis exercitatus. ergo videtur quòd bonorū ſpiritualiū ſubſtantia de facili minuatur. ergo non ſunt ad religionem inducendi.

¶ 10 Præt. Non minor cura eſt adhibēda in ingreſſu religionis, quàm in ſuſceptione ordinis: ſed in ordinibus prohibentur ad maiores accedere, qui minores non acceperunt. ergo etiam nec debet aliquis ad obſeruantiam conſiliorum religionem tranſire, niſi prius præceptis obſeruatis.

¶ 11 Præt. Duo ſunt homini neceſſaria, ſcilicet intelligere verum, & operari bonum: ſed intelligendo verum ſtultus reputaretur qui prius ad difficiliora ſe transferret, ꝙ̄ leuiora intelligeret. ergo ſtultum eſt in comparatione boni, quòd aliquis prius tranſeat ad conſilia, quàm in præceptis exercitetur.

¶ 12 Præt. Cuilibet in religione exiſtēti cōuenit curā agere aliorum, vel ſaltē ſui ipſius: ſed in his qui eligūtur ad aliquam curam eccleſiaſticā, oportet eligere meliores. ergo oportet eos qui ad religionē aſſumuntur, eligere meliores, hi aūt ſunt qui ſunt exercitati in præceptis. ergo tales ſunt ad religionem inducendi.

¶ 13 Præt. Illud quod eſt in ſe bonū, ſi ex eo ſumatur peccati occaſio, eſt abijciendum, ſicut ſerpens æneus quem Moyſes fecerat ex mandato Domini ad ſanādū filios Iſrael, vt habetur Numeri 21. Ezechias cōbuſſit, quia ex eo ſomentabatur idolatriæ occaſio: ſimiliter etiā quàmuis benedictio ſit ſecundum ſe bona, tamen reprehēditur, ſi minor præſente maiore benedicit. Cum ergo aliqui inexercitati in præceptis ſumant occaſionem peccati ex ingreſſu religionis ab ea recedentes, quàmuis religio ſit ſecundū ſe bona, tamen videtur ꝙ inexercitatos ad religionem inducere ſit vitandum.

¶ 14 Præt. Greg. dicit, & habet̃ in decretis diſtinctione 48. Caſum appetit qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradibus p abrupta quærit aſcenſum: ſed procedere ad conſilia non obſeruatis præceptis eſt poſtponere gradum. ergo videtur quòd hoc ſit caſum quęrere, & ita ad hoc non ſunt aliqui inducendi.

¶ 15 Præt. Damaſ. dicit in 2. lib. quòd nō eſt inutile inexpertum exiſtentem & improbatum incorruptionem frui, vt non in ſuperbiam incidat, & in laqueū diaboli. ergo pari ratione non eſt inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad ſtatum contemplationis aſſumi, ad quem religio ordinatur.

¶ 16 Præt. Grego. dicit in 6. mor. Poſt Liæ amplexus ad Rachelem Iacob peruenit, quia perfectus quiſque ante actiuæ vitæ ad fœcunditatem iungitur, & poſt contemplatiuæ ad requiem copulatur: ſed actiua vita conſiſtit in obſeruantia præceptorum, ſtatus autem religionis pertinet ad vitam contemplatiuam. ergo non ſunt aliqui ad religionem inducendi, antequàm ſint in præceptis exercitati.

¶ 17 Præt. Nulla promiſſio eſt facienda, cuius ſolutio non eſt licita: ſed ſoluere aliquid alicui pro ingreſſu

religionis

eligionis nõ eſt licitum, vnde dicitur 1.q.2.c. Quam pro. Numquàm legimus Deum diſcipulos, vel eorum miniſterio conuerſos, quempiam ad Dei cultũ aliquo muneris interuentu prouocaſſe. ergo non ſunt aliqui promiſſionibus ad religionem alliciendi.

¶18 Præt. Nullus qui nõ eſt exercitatus in armis, ſecũdum leges eſt admittendus ad militiam corporalem: ſed religio eſt ſtatus militiæ ſpiritualis. ergo non ſunt aliqui recipiendi ad religionem, niſi prius exercitati in præceptis quaſi in quibuſdam ſpiritualibus armis.

¶19 Præt. Qui nõ poteſt ſe obligare ad minus, non poteſt ſe obligare ad maius, niſi ſit neceſſariũ: ſed puer ante decimumquartum annum non poteſt ſe obligare ad matrimonium quod minus eſt. ergo multo minus ad religionem.

¶20 Præt. Legitur Marci 5. quòd Dominus dæmoniacũ curatum non permiſit ſecum intrare nauim, quæ ſignificat crucem & religionem: per dæmoniacum autem curatum ſignantur homines a peccatis conuerſi. ergo non ſunt ad religionem accipiendi peccatores ſtatim conuerſi, antequàm in præceptis exercitentur.

¶21 Præt. Bonorum operũ fructus habere debemus, quando de Ægypto eximus, vt dicit quædam gl. Exo. 12. ſed exire de Ægypto, eſt exire de mũdo religionẽ intrando. ergo illi qui volunt religionem intrare, debent prius fructum bonorum operum habere per obſeruantiam præceptorum.

¶22 Præt. Aug. dicit 1 li. de ſermone Domini ĩ monte, quòd omnis præſumptio eſt coercenda: ſed magna præſumptio videtur eſſe quòd aliquis velit aſcendere ad arcem conſiliorum, nondum obſeruatis præceptis. ergo tales ſunt coercendi, & non alliciendi ad religionis ingreſſum.

¶23 Præt. Aug. dicit in eodẽ li. quòd maiora maioribus, & minora minoribus ſunt exhibenda: ſed conſilia ſunt maiora. ergo nõ ſunt pueris inexercitatis exhibenda, & ita pueri nondum exercitati in præceptis non ſunt ad religionem trahendi.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 20.q.2. Sic ĩ qualibet. & infra. Parentibus ſane filios ſuos ad religionẽ tradere non amplius quàm vltra decimumquartum annum ætatis ſuæ licẽtia eſſe poterit. Poſtea vero aut cum voluntate parentum eorum, aut ſi ſuæ deuotionis ſit ſolicitarium votum, erit filijs licitũ religionis aſſumere cultum: ſed poſt quartumdecimum annum non ſtatim ſunt homines in præceptis exercitati. ergo poſſunt religionem ingredi pueri antequàm ſint in præceptis exercitati.

¶2 Præt. Maius eſt quòd aliquis aſſumatur ad regimẽ ſui & aliorum, quàm quòd recipiatur in religione, in qua ſub regimine alterius viuit: ſed Salomon adhuc puer exiſtens aſſumptus eſt ad regnum ſui & aliorũ. Vnde dicitur 1. Paral. 29. Locutus eſt Dauid rex ad omnem eccleſiam. Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum. ergo multo magis poſſunt pueri non exercitati in præceptis ad religionẽ recipi, vel induci.

¶3 Præt. Illud votum nõ eſt illicitum, ex quo nõ reddũtur aliqui rei ſi ſoluant: ſed ſicut dicit Ambroſius. Illæ quæ in puerilibus annis continentiam vouerunt, non conſtituuntur reæ, ſi votum exoluant. ergo quòd aliqui voto aſtringantur ad religionem in puerilibus annis non eſt illicitum.

¶4 Præt. Nihil eſt illicitũ, per quod aliquis a bono nõ retrahitur: ſed qui prouocatur ad meliora, non retrahitur a bono. ergo cũ ſtatus religionis ſit melior, in quo A obſeruantur conſilia, quàm ſtatus vitæ ſecularis, in quo ſimpliciter obſeruantur præcepta, videtur quòd nõ ſit illicitum inducere pueros ad religionem voto, vel iuramento, aut etiam beneficio antequàm in præceptis ſint exercitati.

¶5 Præt. 20.q.1. dicitur. Firma tũc erit virginitatis profeſſio, ex quo adulta iam ætas eſſe cœperit, & quæ ſolet aptà nuptijs deputari: ſed non ſtatim in hac ætate viri, vel mulieres ſunt in præceptis exercitati. ergo antequàm aliqui in præceptis exerceãtur, licite poſſunt religionis aſtringi voto, vel iuramento.

¶6 Præt. Si talis obligatio eſſet illicita. ſ. qua pueri nõ exercitati in præceptis voto, vel iuramento ad religionem obligantur, aut hoc eſſet quia eſt ſecũdum ſe ma- B la, aut quia eſt prohibita: ſed non eſt ſecundum ſe mala, quia ſic executio, ſiue adimpletio promiſſionis eſſet peior, & perſeuerantia peſſima, cuius contrarium videmus: quia adimplentes ea quæ promiſerant in puerilibus annis, & in promiſſis perſeuerantes, maxime commendantur. Similiter etiam non eſt illicita talis obligatio, quia prohibita. Nõ enim prohibetur lege veteri. Dicitur. n. Num. 30. Mulier ſi quippiã vouerit, & ſe cõſtrinxerit iuramento, quæ in domo patris ſui & in ætate adhuc puellari, ſi cognouerit pater votum quod pollicita eſt, & iuramentum quo obligauit animam ſuã, & tacuerit, voti rea erit: quicquid pol- C licita eſt & iurauit, opere complebit: ſin autem vt audierit, contradixerit pater, & vota, & iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſpõſioni, eo quod contradixerit pater. Similiter etiam non eſt prohibitũ in iure canonico, quia in decreto Leonis Papæ hęc eadem authoritas inducitur. Similiter etiam nõ eſt prohibitum lege Euãgelij, quæ maxime inducit homines a recedendo a mundo, & ad ſequendum perfectionis opera. ergo licitum eſt obligare voto, vel iuramento pueros nondũ exercitatos in præceptis ad religionẽ.

RESPON. Dicendum, quòd hoc quod pro quæſtione hic inducitur, dubitationem non habet, niſi quòd quidam contentioni ſtudentes veritatem obnubilare conantur. Vnde hic locum habent verba quæ Augu- D ſti. dicit ĩ 2. de ciui. Dei. Nã quoniã ille eſt maior & tetrior inſipientium morbus animorum, quo irrõnabiles motus ſuos etiam poſt rationem plene redditam, ſiue nimia cæcitate, qua nec aperta cernũtur, ſiue obſtinatiſſima peruicacia, qua & ea quæ cernuntur non ferunt, tamquàm ipſam rationem veritatemq; defendunt, ſit neceſſitas copioſius dicẽdi plerumq; res claras velut eas non ſolum ſpectantibus intuendas, ſed quodammodo tangendo palpantibus offeramus, & tamen quis diſceptandi finis erit, ſi reſpondendum eſſe ipſis reſpõdentibus non exiſtimemus? nam qui vel nõ poſſunt intelligere quod vel tam duri ſunt peruer- E ſitate mentis, vt etiam ſi intellexerint non obediãt, & reſpondentes loquuntur iniquitatem, atque infatigabiliter vani ſunt: quorum dicta cõtraria ſi totiens velimus refellere, quotiens obnixa frõte ſtatuerunt, nõ cogitare quid dicant, dum quocumque modo noſtris diſputationibus cõtradicant, quàm ſit infinitũ, & ærumnoſum, & infructuoſum vides. Erit ergo hic modus ſeruandus, vt veritas manifeſte & quaſi palpabiliter oſtẽdatur, & ſi qua in contrarium dicta fuerint, quę aliud pondus nõ habent, contemnantur, ne ſemper oporteat inutiliter eadem replicare. Sed ſi quis cõtrarium dicere voluerit, ſcribat quod dicit, ut alij intelligẽtes dijudicare poſſint, an doceat veritatem.

Primo ergo circa propoſitam quæſtionem ut ſingula

Digitized by Google

gula diſcutiamus, conſiderãdum eſt pueros etiam infra annos pubertatis in religioné recipi non eſt ſecundum ſe malum, immo eſt expediens & fructuoſum: quia illud quod a pueritia aſſueſcimus, ſemper perfectius & firmius tenemus, ſecundum illud Prouer. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam graditur, & etiam cũ ſenuerit, non recedet ab ea, & ideo Apoſtoli inſtituerũt vt pueri etiam infantes ad chriſtianam religionem reciperentur, vt in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhærerent. & hoc eſt quòd Dion. dicit in vlti. ca. eccleſia. hierar. Secundum legem ſanctam cõfirmati infantes ad habitum ſanctum habebunt conſuetudiné, ab omni remoti errore & immundæ vitæ expertes, hoc diuinis noſtris ducibus. i. Apoſtolis ad mẽtem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes. Multo autem magis excedit chriſtiana infidelium vitam, quã vita religioſorum vitam ſæcularium, præſertim cum in primitiua eccleſia omnium chriſtianorũ erat perfectiſſimus religionis ſtatus, ſecundum illud Act. 4. Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quiſquàm eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia, ad cuius vitæ exemplar omnes religiones ſunt inſtitutæ: & ideo religionũ inſtitutores ex eadem cauſa qua Apoſtoli, moti ſunt ad recipiendum infantes in religione, vt patet de beato Benedicto, qui vt in 2. dialogorum legitur, recepit nutriẽdum in religionem Maurum duodennem, & Placidum ſeptennem. Eſt tamen quædam differentia circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis ex naturali iure ſunt ſub cura parentum, propter hoc q̃ patiuntur diſcretionis defectum, ſecundum quem poſſint bene regere ſeipſos, & ideo in hac ætate poſſunt quidem religioni tradi, ſi a parentibus offerantur, & erit rata traditio, præcipue ſi cum ad annos pubertatis peruenerint, ratam habuerint paternã oblationẽ. Vnde Grego. dicit, & habetur 20. q. 1. Addidiſti. Si pater, vel mater filiũ filiamue intra ſepta monaſterij in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, vtrũ liceat eis poſtquàm pubertatis impleuerint annos egredi, & matrimonio copulari, hoc omnino deuitamus, quia nephas eſt vt oblatis a parẽtibus Deo filijs voluntatis fræna relaxentur. Si autem in hac ætate propria ſponte ſe religioni tradiderint, poteſt hoc per aſſenſum, vel diſſimulationem parẽtum ratum eſſe, vnde dicit 20. q. 2. Si in qualibet minori ætate vel religionis tõſuram, vel religionis veſtem debitam, in vtroque ſexu filijs aut vnus, aut ambo parentes dederint, aut forte vel nolentibus, vel neſcientibus. ſ. parentibus a ſe ſuſceptam, non mox viſam in filijs abdicauerint, ſed vel coram ſe, vel epiſcopo palamq́; in conuẽtu eodem filios talia habere permiſerint, ad ſæcularẽ reuerti habitum filijs ipſis quandoque penitus nõ licebit. Si vero pueri annos pubertatis tranſcenderint, poſſunt etiam inuitis parentibus ad religionem tranſire, nec ſunt repellendi, immo magis aduocandi. Vt enim Grego. dicit in quadam homelia. Ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in iuuentute, alius in ſenectute, alius in decrepita ætate perducitur, & cum in nulla ætate ſint repellendi, minus tamen ſunt repellendi in pueritia. Dicit enim Chryſo. ſuper Matthæum. Quis mereretur appropinquare Chriſto, ſi repelleretur ab eo ſimplex infantia? nam ſi ſancti futuri ſunt, quid vetatis filios ad patrem venire? Si autem peccatores futuri ſunt, vt quid ſententiam condemnationis profertis, antequàm culpam videatis? quam quidem damnationis ſententiam proferunt ali-

F qui, cum dicunt, Nõ ſunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibunt, & peiores efficientur: ſed quod addunt quidã, q̃ oportet pueros prius exercitari in præceptis, & poſtea tranſire ad conſilia obſeruanda in religione, ex falſo intellectu procedit. Arbitrantur enim quòd præcepta præparent viam ad conſilia. Non eſt autem ſic, immo potius conſilia parant viam ad præcepta ſeruanda: quia per conſilia remouetur homo a rebus ſæculi, circa quas occupatus difficile eſt quòd innocentiam ſeruet. Vnde Hila. dicit ſuper Matthæũ. Graue onus innocentia ſubit incrementis opum occupata. Rem enim ſolius famulatus Dei non ſine ſæculi vitijs aſſequetur. & Ideo Dominus dicit Matthæi 19. quòd difficile eſt qui pecunias habent, intrare in

G regnum cælorum, quia difficile eſt q̃ homo præcepta ſeruet, quibus intratur in regnum, niſi ſequens conſilia diuitias relinquat: & ideo pueri ad hoc quòd innocentiam ſeruare poſſint in obſeruantia mandatorum, ſunt præparandi, & quodammodo præmuniendi in exercitio conſiliorum, nec ſunt repellendi, quàmuis inerudit[i] videãtur in præceptis. Dicit enim Origenes ſuper Matthæum. Quidam puerilem ſermonem habẽtes offerunt ſaluatori pueros & infantes. Qui autem videntur perfectiores, priuſquàm diſcant, ad rationẽ iuſtitiæ reprehendunt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offerunt Chriſto. Dominus autẽ hortatur diſcipulos ſuos condeſcendere vtilitatibus

H puerorum. Hoc ergo debemus attendere, ne æſtimatione ſapientiæ excellentioris cõtemnamus quaſi magni puſillos eccleſiæ, prohibentes pueros venire ad Ieſum, ſed quod vlterius quæritur, an ante religionis ingreſſum ſint voto, vel iuramento ad religionem obligandi, manifeſte patet quòd ſic. Sicut enim in malo quanto voluntas eſt magis obſtinata ad malum, tãto peior eſt, ſicut in obſtinatis patet, & qui ex malitia peccant: ita etiam in bono tanto voluntas melior eſt, quanto eſt magis firmata & aſtricta ad bonum. Cum ergo bonum ſit quòd pueri ad religionem veniant, multo melius eſt quòd eorum volũtas ſit ad hoc firmata, quod fit voto, vel iuramento. Vnde & Dauid dicebat. Iura-

I ui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. & Aug. dicit in epiſtola ad Paulinam, & Armentarium. Felix neceſſitas, quæ ad meliora compellit. Vltimo autem conſiderandum reſtat, an ſint beneficijs alliciendi, & ſi quidem conuentione, vel pacto pretium alicui detur, vel quodcũq; terrenum beneficium vt religioné intret, hoc eſt illicitum. Si autem aliquis ei aliqua beneficia temporalia conferat, vt auferat impedimenta, quibus impeditur a religionis ingreſſu: vel etiam vt eum nutriat, vel doceri faciat ad hoc, q̃ ſit religioni aptus, hoc non eſt illicitũ, ſed eſt laudabile. Similiter & ſi beneficijs temporalibus aliquis aliquem alliciat, vt eum fauorabilem ſibi reddát, nõ intendens gloriam propriã,

K ſed gloriam Dei, & proximi ſalutem, laudabile eſt, ſicut & Apoſtolus de ſeipſo dicit 1. Corint. 10. Per omnia omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalibus beneficijs allicit ad bene agẽdum. In eccleſijs etiã quibuſdam temporalium diſtributionibus alliciũtur aliqui ad eccleſiæ deſeruiendum, non q̃ præmium accipiant, ſed ſunt quædam ſecundario illectiua ad ſeruiendum Deo, ſicut & Dominus dicit Matthæi 6. Primo quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia, ſcilicet neceſſaria vitæ, adijcientur vobis.

Ad primvm ergo dicendum, q̃ ſicut Chriſtus ad conſilia inuitauit adoleſcentem in præceptis exercitatum, ita etiam vocauit Mathæum publicanum non

exercitatum

exercitatum in pręceptis, ſed peccatis implicatum: ex quo accipere poſſumus, quòd ad conſilia obſeruanda in religione aduocandi ſunt non ſolum exercitati in præceptis, ſed etiam non exercitati.

Ad 2m dicendũ, quòd diuerſitas graduum dupliciter attẽdi poteſt. Vno modo, in diuerſis ſtatibus, ſeu conditionibus, & ſic no oportet ꝙ qui tẽdit ad maiorem ſtatum, vel conditionem, prius exercitetur in minori ſtatu, vel conditione: ſicut videmus ꝙ illi qui volunt fieri milites, non prius exercitantur in lanificio, ſed a pueritia exercentur in militia. Similiter qui volunt fieri clerici, non prius exercentur in vita laicali, ſed a pueritia inſtruuntur in vita clericali: & hoc modo qui volunt religioſi fieri, non oportet quòd prius exerceantur in vita ſæculari, ſed optimum eſt eis ſi à pueritia exerceantur in vita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde dicitur Thren. 3. Bonum eſt viro cum portauerit iugum Domini ab adoleſcentia ſua. Alio modo, poſſunt accipi diuerſi gradus ĩ eodem ſtato, vel conditione: & hoc modo dicit Gregorius, ꝙ in qualibet bona conuerſatione incipiendum eſt a minorib9, vt ad maiora perueniatur. Sicut enim milites a rudimentis militiæ, & clerici a rudimentis clericaturæ: ita etiam & religioſi incipiunt a rudimentis religionis, vt proficiant uſque ad ſummum.

Ad 3m dicẽdum, quòd duplex eſt occaſio. ſ. data, & ſumpta. Tunc quidem dat aliquis occaſionem alicui ruendi, uel in ciſternam cadendi, quando facit aliquid, uel dicit minus rectum, ex quo datur proximo occaſio ruinæ, & tunc ruina proximi imputatur danti occaſionem. Aliquando autem non eſt occaſio data, ſed ſumpta, puta, cum aliquis inducit aliquem ad bonum, & ipſe ex hoc fit deterior, nõ eſt relinquenda monitio bona propter hoc, quòd ille ſumit inde occaſionem ruinæ. Vnde & Dominus nõ dimiſit prædicationem ueritatis propter ſcandalum Phariſæorum, ut habetur Matthæi 15. Et Auguſt. dicit in epiſtola ad facium, & habetur 23. quæſt. 4. Ipſe pietas, & infra. Quòd ſi plurimi eſſent in domo ruitura, & inde ſaltem unus liberari poſſet, atque id quia facere conaremur, alii ſemetipſos præcipitio necarent, doleremus de cæteris, uerum de unius ſaltem ſalute conſularemur.

Ad 4m dicẽdum, quòd libertas neceſſitati coactionis opponitur, quæ eſt neceſſitas abſoluta, & talis neceſſitas eſt cohibenda: ſed neceſſitas quæ eſt ex ſuppoſitione finis non opponitur libertati, & tali neceſſitate expedit uti ad communem utilitatem, alioquin nec pacta promiſſionibus firmata, nec iuramẽta in rebus humanis fieri deberent. Multo aũt magis per hmõi expedit hoĩes obligari ad diuina, quæ ſunt meliora.

Ad 5m dicendum, quòd difficultas ingreſſus obſeruatur in religionibus per hoc, quòd datur intrantibus annus probationis, in quo difficultates religionis experiuntur.

Ad 6m dicendum, quòd parieti nondum deſiccato non eſt onus lignorum imponendum, tamen non prohibetur quin ſit paries deſiccandus. Deſiccatur autem paries a prauo humore ſecularis affectus per religionem, & ideo contingit quòd prius exercitẽtur aliqui in religione, quàm eis onus prælatiõis, aut ſacrorum ordinũ imponatur, & de hoc onere loquitur Gregorius, ut patet per ea quæ præcedunt in illo capitulo, & in 2. homelia in Ezechielem.

Ad 7m dicendum, ꝙ ſtatus religionis & eſt ſtatus pœnitentiæ, & eſt exercitium, ſiue ſchola pfectionis: & A ideo ad religionem recipiendi ſunt peccatores propter pœnitentiam, & recipiendi ſunt pueri innocẽtes quaſi in ſchola quadã perfectionis, ut perfectius innocentiam conſeruent.

Ad 8m dicendum, quòd ſi omnino inuiti pueri in religionem inducerentur, timendum eſſet de caſu futuro: ſed ex quo propria uoluntate ſe obligant, ac religionem ingrediuntur, nõ habet locum ratio inducta.

Ad 9m dicendum, quòd ſicut magnum & paruũ, multum & paucum, ſecundum Philoſophum dicuntur relatiue, ita & feſtinatũ, ſiue uelox, & tardum. Nã feſtinatum, ſiue uelox, eſt quod in paruo tẽpore multum mouetur. Illa ergo ſubſtantia minuitur, quę eſt feſtinata in reſpectu ad debitum modũ, puta, ſi aliquis B aliquem ſtatum aggreſſus ſtatim a principio contemptis rudimentis illius ſtatus ea, quæ ſunt perfectorũ in ſtatu illo, attentare uellet. Nõ eſt autem ſubſtantia feſtinata, ſi exercitium perfectionis & quaſi quandam ſcholã, quæ eſt religio, a pueritia aliquis aggrediatur. Tantum eſt enim culmen perfectionis, ut etiam ſi à pueritia quis huiuſmodi perfectionem aggrediatur, ſemper habet ubi proficiat, ſicut & Aug. dicit ad Voluſianum de doctr. chriſt. Tanta eſt, inquit, chriſtianarum profunditas literarum, ut in eis quotidie proficerem, ſi eas ſolas ab ineunte pueritia uſq; ad decre- C pitam ſenectutem ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere.

Ad 10m dicendum, ꝙ diuerſi ordines ſunt quaſi diuerſi grad9 unius clericalis uitæ, & ideo oportet ut a minoribus incipiat, qui ad maiores tendit. Non autem oportet quòd qui tendit ad ſacros ordines, quòd exercitetur in his quę pertinẽt ad inferiorem ſtatum, laicalis. ſ. uitæ: & ſimiliter in uita religionis oportet quod a rudimentis eius incipiat, qui religionẽ ingreditur, ut ad ſummum apicem religionis pertingere poſſit, non tamen oportet eum prius eſſe exercitatũ in ſæculari uita.

Ad 11m dicendum, quòd in intelligibilibus etiã D oportet quòd aliquis a minoribus in eadem ſcientia incipiat, ut ad maiora perueniat, non tamen oportet quòd quicumque uult addiſcere aliquam ſcientiam maiorem, ꝙ exercitetur in qualibet minori: ſicut qui uolunt addiſcere liberales artes, non oportet quòd prius exercitẽtur in mechanicis, ſed ſolum hoc oportet quando minor ſcientia parat uiam ad maiorem. Vita autem ſęcularis non parat uiam ad religionem, ſed magis ab ea abducit, Vnde Grego. dicit in princ. moralium. Cum adhuc me cogeret animus præſenti mũdo quaſi ſpecietenus deſeruire, cęperunt multa ex eiuſdem mundi cura ſuccreſcere, ut in eorum iam nõ ſpecie, ſed quod eſt grauius, mẽte retinerer. Econuerſo autem obſeruantia conſiliorum parat uiã ad tutius & perfectius præcepta diuina obſeruanda, quæ neceſ- E ſe eſt in ſæculari uita obſeruari.

Ad 12m dicendum, ꝙ ratio illa in multis deficit. Primo quidem, quia ille qui religionem intrat, nõ ad hoc eligitur, ut ſui, uel alterius curam gerat magis q̃ ante, ſed magis ut ſit ſub cura & obedientia alterius. Secundo, quia hoc non conceditur ab omnibus, ꝙ neceſſe ſit eligere meliorem ad regimen prælationis, ſed ſecundum quoſdam ſufficit eligere bonum. Tertio, quia ſi oportet eligere meliorem ad prælationem, nõ quidem oportet ſimpliciter meliorem eligere, ſed meliorem, ideſt, magis idoneum ad hoc: pueri autẽ etſi non ſint meliores ſimpliciter quàm adulti, ſunt tamen magis idonei ad hoc, ut in religione nutriãtur,

nnde

Digitized by Google

Vnde Anſelmus in lib. de ſimilitudinibus comparat eos qui a pueritia nutriuntur in religione angelis, alios autem hominibus: quia angeli a principio, homines proceſſu temporis ad vitam æternam perueniunt. Quarto, quia ad epiſcopatũ non eligitur niſi vnus, & ideo maior neceſſitas eſt ꝙ melior aſſumatur, q̃ de intrantibus religionem, qui plures accipi poſſunt.

Ad 13ᵐ dicendum, quòd nõ ſolum illud quod eſt peccatum præbet occaſionem ruinæ, ſed etiam illud quod habet ſpeciem mali. Vnde & Apoſto. dicit 1. ad Theſſalonicenſes vltimo. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. Et quia ſerpens æneus, etſi ſecundum ſe eſſet bonus ex ſui inſtitutione, tamen ſpeciem habebat ma-
G li propter ſimilitudinem idololatriæ, ideo apud eos qui erant ad idolatriam proni, non erat dimittendus, ſed laudabiliter fuit ſubtractus. Introitus autem religionis nec eſt ſecundum ſe malum, nec habet ſpeciem mali. Benedictio autem etſi ſit de genere ſuo bona, tamen ad hoc quòd ſit actus virtutis, exigitur quòd ſit veſtita debitis circunſtantijs, vt ſit conueniens & perſonæ, & loco, & tempori. Non eſt autem conueniens perſonæ, quando minor præſente maiore benedicit, quia ſicut dicitur ad Hebræos 7. Sine vlla contradictione, quod minus eſt, a maiore benedicitur.

H Ad 14ᵐ dicendum, ꝙ ille qui accedit ad conſilia, non quærit aſcenſum per abrupta poſtpoſitis gradibus, ſed magis reſecat quæ poſſunt hominem impedire ab obſeruatione præceptorum, ſicut dictum eſt.

Ad 15ᵐ dicendum, quòd ſecundum dictum Damaſceni, magis eſſet cõtrarium concludendum. Ideo enim Deus hominibus etiam poſt regenerationem incorruptibilitatem non ſtatim addit, quia hoc non eſſet eis utile, ſed ſuperbiendi occaſio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum eſt materia ſuperbiæ, & ideo vtile eſt homini ad ſuperbiam vitandam, vt ad conſilia tranſeat, temporalium bonorum ſuperabundantiam derelinquens.

Ad 16ᵐ dicendum, quòd amplexus Rachelis ſignificat quietem contemplationis, ad quam etiam cõ-
I ſilia ſequentes non ſtatim a principio peruenire poſſunt, ſed poſt longum exercitium bonorum operum: facilius tamen ad prædictam quietem perueniunt per obſeruantiam conſiliorum, quàm per exercitium mãdatorum in vita ſæculari.

Ad 17ᵐ dicendum, quòd ſi beneficiis temporalibus aliqui alliciantur ad religionem cum pacto, ſicut patet in emptione & venditione, eſt illicita ſolutio. Si autem aliquis alicui prouideat ſine pacto, non eſt illicita ſolutio: vnde poſt præmiſſa verba in eodem capite ſubiungitur. Niſi forte de pauperum alimento quis inconcione proponat. & iterum ſubdit. Dum tamen abſit pactio, & omnis ceſſet conuentio.

K Ad 18ᵐ dicendum, quòd ſtatus religionis, quantum ad eos qui in eo profecerint, eſt ſpiritualis militia: quantum vero ad eos qui de nouo intrãt, eſt quaſi cuiuſdã tyrocinii exercitiũ, & iõ oportet ad maiorem profectum, quòd a principio aliquis huiuſmodi exercitium ſubeat, ſicut & de exercitio militiæ temporalis Vegetius docet in libro de re militari.

Ad 19ᵐ dicendum, quòd obligatio perficiens matrimonium corporale non poteſt fieri ante annos pubertatis, cui obligationi ſimilis eſt profeſſio, quæ fit in religione ad perpetuo remanendum in ea: ſed ante annos pubertatis poteſt fieri aliqua ſponſio futuri matrimonii, ſicut eſt in ſponſalibus, cui aſſimilatur obli-
F gatio quæ fit ad religionem.

Ad 20ᵐ dicẽdum, quòd ſicut gl. ibidem exponit, per hoc quod dæmoniacus curatus volebat eſſe in naui cum Chriſto, ſignificatur deſiderium eorũ qui ſunt a peccato mundati, in quo cupiunt diſſolui & eſſe cõ Chriſto, & hoc non ſtatim eis cõceditur, ſed oportet q̃d prius in hac vita laborent annunciãdo verbũ Dei. Vnde patet quòd non eſt ad propoſitum.

Ad 21ᵐ dicendũ, quòd quanto aliquis magis exercitatius in bono, ex Ægypto. i. ex ſæculo ad religionem tranſit, tanto facilius in ea proficere poteſt: ſed quia in ſæculari vita imminent multa pericula, quibus hu-
G iuſmodi exercitium virtutis impeditur, tutius eſt quòd a principio impedimenta dirumpat per obſeruantiam conſiliorum.

Ad 22ᵐ dicendum, quòd difficilius eſt obſeruare præcepta in vita ſæculari, quàm in vita religioſa. Magna enim virtus requiritur ad hoc, quòd aliquis in ſæculo viuens ſe immaculatum a vitiis ſæculi conſeruet. Vnde dicitur Eccleſ. 31. Beatus diues, qui inuẽtus eſt ſine macula. & poſtea ſubditur. Quis eſt hic & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua. Et ideo maioris præſumptionis eſſe videtur, ſi tamen ſit præſumptio, quòd aliquis in ſæculo viuens conſiderat ſe immaculatum, quàm quòd tantæ virtutis ſe nõ
H æſtimans ad religionem tranſeat, vt facilius a peccati macula cõſeruetur ad modum Zachæi, qui cũ ſtatura puſillus eſſet, ad hoc quòd Chriſtum videret, aſcendit arborem ſycomorum. i. ficum fatuam, per quam religio deſignatur.

Ad 23ᵐ dicendum, quòd in vnoquoq; ſtatu maiora minoribus ſunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem ſtatum proficere vult, oportet quòd dum minor eſt, primordia illius ſtatus accipiat, ſecũdum illud Eccl. 25. Quæ in iuuentute tua nõ cõgregaſti, in ſenectute quomodo metes? & ideo ad hoc quòd aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quòd a principio ætatis ſuæ ad huiuſmodi aſſueſcat.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum conſilia ordinentur ad præcepta.

I SECVNDO quæritur, vtrum conſilia ordinentur ad præcepta, & videtur quòd non. Illud enim ad quod ordinatur aliud, poſteri⁹ eſt, quia finis eſt prior in intentione, & poſterior in executione: ſed obſeruationem præceptorum conſtat eſſe priorem in executione, quàm impletionem conſiliorum, ut patet Matthæi 19. de adoleſcẽte qui dixerat ſe ſeruaſſe legis præcepta a iuuentute ſua, cui datur conſilium perfectionis. ergo videtur quòd conſilia non ordinentur ad præcepta ſicut ad finem, ſed potius econuerſo. At. 91. e. & ar. 11. & 12. quæſt. 186.

¶ 2 Præt. Finis eſt perfectior his quæ ſunt ad finem: ſed
K conſilia ſunt perfectiora præceptis, quia conſilia pertinent ad perfectionis ſtatum, præcepta autem pertinẽt ad communem iuſtitiam, unde & conſilia præceptis ſuperadduntur, ut patet per hoc quòd Matthæi 19. Dominus dicit adoleſcenti, qui præcepta ſeruauerat, Adhuc unũ tibi deeſt. Si vis perfectus eſſe &c. ergo cõſilia nõ ordinantur ad præcepta, ſed potius ecõuerſo.

¶ 3 Præt. Secũdũ Philoſophũ in 2. phyſ. Sicut ſe habẽt principia ad concluſiones, ita ſe habent fines ad ea, q̃ ſunt ad finẽ: ſed talis eſt habitudo principiorum ad concluſiones, quòd poſitis principiis ponuntur concluſiones, non autem econuerſo, quia cõtingit ex falſo ſyllogizare uerum. ergo talis eſt habitudo finiũ ad Tex. cõ. 89.

ea quæ

Digitized by Google

ea quæ ſunt ad fines: ſed conſilia præceptis non ponũtur conſilia, multi enim obſeruant præcepta, qui non obſeruant conſilia. ergo conſilia non ordinantur ad præcepta ſicut ad finem.

¶3 Præt. Aug. dicit 10 li. de ſancta virginitate. Mirabiliter deſipiunt, qui propter præſens ſæculum virginitatem eſſe ſolum obſeruandam ſentiunt: ſed obſeruatio præceptorum pertinet ad præſens ſæculum. ergo conſilium virginitatis non eſt implendũ propter præcepta, & eadem ratio eſt de alijs conſilijs.

¶4 Præt. Præcepta pertinere videntur ad vitam actiuã, conſilia autem ad vitam contemplatiuam. Vnde Matthæi 19. vbi enumerantur præcepta legis, dicit gloſa Ecce vita actiua. vbi autem poſtea ſubditur. Si vis perfectus eſſe & cæt. dicit. Ecce vita contemplatiua: ſed vita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non ecõtrario. ergo pcepta ordinant ad cõſilia. & nõ ecõuerſo.

¶5 Præt. Dominus bis miraculoſe legitur turbas refeciſſe. Primo quidem, quando ſatiauit quinque millia hominum ex quinq; panibus & duobus piſcibus, vt legitur Matthæi 14. Secundũ, quando de ſeptem panibus & paucis piſciculis, ſatiauit quatuor millia hominum, vt habetur Matthæi 16. & ſic dicit gl. Matth. 14. Quinque millia pro quinque ſenſibus corporis, ita ſunt qui in ſæculari habitu exterioribus recte vti nouerint, hi quinque panibus, id eſt legalibus præceptis adhuc neceſſe eſt vt inſtruantur. Nam qui mundo integre renunciat, quatuor millia ſunt, & ſeptem panibus id eſt, euãgelica perfectione, ſunt ſimiles: & ſpirituali gratia reficiuntur, ſed primo paſcit Dominus quinque millia hominum ex quinque panibus, quàm quatuor millia ex ſeptem. ergo præcepta ſunt præuia conſilijs, & non econuerſo.

¶6 Præt. Diſpoſitiones præcedunt perfectionem, & ordinãtur ad ipſam: ſed præcepta ſunt diſpoſitiones ad conſilia, dicit enim gloſa. Hiero. in principio Matth. Quatuor ſunt qualitates, de quibus ſancta euãgelica cõtexuntur præcepta, mandata, teſtimonia, exempla. In præceptis iuſtitia. In mandatis charitas. In teſtimonijs fides. In exemplis perfectio, ad quã pertinent cõſilia, & non econuerſo.

¶7 Præt. Primo non eſt aliquid prius: ſed ſicut dicit quædam gloſ. ſuper Pſalmiſt. Charitas primo mouet pedem ad tedium uitæ: de actu autem charitatis dantur præcepta. ergo nihil eſt prius in uita ſpirituali, q̃ præcepta. non ergo conſilia ordinantur ad præcepta, ſed potius econuerſo.

¶8 Præt. Sup illud Pſal. 130. Sicut ablactatus ſuper matrem ſuam &c. dicit gl. Sicut quinque tempora notantur in procreatione carnali, ita & in ſpirituali. Primũ ergo tempus eſt conceptionis, ſecundum eſt in utero alitionis, tertium emiſſionis, quartum portationis & lactationis, quintum ablactationis: ita & in utero matris Eccleſiæ, primo cõcipimur, dum fidei rudimẽtis inſtruimur: inde quaſi in utero alimur in iiſdem primordijs proficientes, deinde manibus eccleſiæ portamur, & lacte nutrimur, donec iam grandiuſculi a lacte matris accedamus ad menſam patris. & poſtea ſub ditur. Multi uero hunc ordinẽ peruerterunt, ut hæretici & ſchiſmatici ſe ante tẽpus a lacte ſeparantes, nudeextinguuntur: ſed ſeparari a lacte eſt facilioribus dimiſſis ad difficiliora tranſire. Cum ergo cõſilia ſint difficiliora quam præcepta, uidetur quòd periculo extinctionis ſe exponant, qui ad conſilia accedunt, niſi prius educati in præceptis. præcepta ergo ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

¶9 Præt. Grego. dicit ſuper Ezech. quod eſt ex pcepto bonum facere, inchoandum eſt: ſed id quod eſt incipientiũ ordinatur ad id quod perfectionis eſt, & non econuerſo. ergo præcepta ordinantur ad conſilia, & non econuerſo.

¶10 Præt. Virtus imitatur naturam: ſed natura operatur prius in corpore animalis ea quæ pertinent ad eſſe, ſicut membra principalia, quàm ea quæ ſunt de bene eſſe. ergo ĩ progreſſu uirtutis priora ſunt præcepta quæ ſunt de eſſe uirtutis, quàm conſilia quæ ſunt de bene eſſe ipſius, & ſic idem quod prius.

¶11 Præt. Sicut eſt ordo in addiſcendo, ita etiã in operãdo: ſed ĩ addiſcẽdo oportet incipere a facilioribus, ut ad difficiliora perueniatur. ergo in operando oportet prius implere præcepta quæ ſunt faciliora, & ſic tranſire ad conſilia.

¶12 Præt. Matt. 5. dicitur in gl. quòd ſermo diuinus eſt nobis uia qua currimus: ſed ſermo diuinus præordinat præcepta conſilijs, ut patet Matt. 5. ubi primo ponitur id quod præceptum eſt antiquis, & poſtea ſuperadditur a Domino id quod perfectionis eſt. ergo uidetur quòd obſeruantia præceptorum ſit præordinanda obſeruationi conſiliorum.

¶13 Præt. Illud quod eſt minimum in aliquo genere, ordinatur ad id quod eſt maximũ in genere illo: ſed nihil eſt minus in uita chriſtiana, quam obſeruantia præceptorum, nihil autem maius quàm obſeruantia conſiliorum. ergo præcepta ordinantur ad conſilia.

¶14 Præt. Hiero. dicit ſuper Matt. Qui præcepta legis implere negligit, perfectiora implere non poteſt. ergo oportet quod prius aliquis impleat præcepta quam conſilia, & ſic præcepta ordinantur ad cõſilia.

¶15 Præt. Prius eſt a quo non conuertitur conſequentia eſſendi: ſed a præceptis non conuertitur conſequẽtia eſſendi ad conſilia. non enim ſequitur, ſi aliquis ſeruat præcepta, quòd ſeruet cõſilia. ergo obſeruatio præceptorũ naturaliter procedit & ordinatur ad obſeruantiam conſiliorum.

SED CONTRA eſt, quod Augu. dicit in Enchi. Quæcumque mandat Deus, ex quibus unum eſt. Nõ mœchaberis: & quæcumque non iubentur, ſed ſpirituali cõſilio monentur, ex quibus unum eſt, Bonum eſt homini mulierem nõ tangere, tunc recte fiunt, cũ referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deum: ſed hæc duo cadunt ſub præcepto ut patet Matth. 22. ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

¶2 Præt. Illud quod eſt electionis, ordinatur ad id qđ eſt neceſſitatis, quia electio eſt eorum quæ ſunt ad finem: ſed conſilia ſunt electionis, præcepta autem neceſſitatis. ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

¶3 Præt. Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud: ſed p cõſilia plenius & tutius cõſeruãtur præcepta. ergo conſilia ordinantur ad præcepta.

RESPON. Dicendum, quòd præcepta dantur de actibus uirtutum. Duplex autem eſt uirtutis actus. ſ. Interior & exterior, & uterque actus ſub legis præcepto cadit, unde Aug. dicit contra Fauſtum, quod quia Iudæi non intelligebãt homicidium niſi per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnẽ iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari. Similiter etiam tantummodo corporalem cum fœmina illicitam cohabitationem uocari mœchiam, quæ erat ĩ lege prohibita, ſed Dominus demonſtrauit etiam interiorem concupiſcẽtiam ad hoc pertinere. Vnde manifeſtũ eſt quòd etiam interiores actus uirtutum ſub præcepto cadunt. Conſilia ergo ordinantur

11.q.91. ar 4.ca. & qu. 98. ar.1 c. & 3.diſt.40 ar.1.ca.

ordinantur ad præcepta & ſecundum quòd ſunt de interioribus uirtutum actibus, & ſecundũ quòd ſunt de exterioribus actibus, ſed diuerſimode: nam ad interiores actus uirtutum ordinantur ſicut in finẽ. Omnes enim interiores actus uirtutum moralium pertinent ad mentis puritatem, ut. ſ. mens hominis à paſſionibus inordinatis, & ab exteriorum rerum cupiditate ſit libera. Et ulterius, omnes uirtutes tã morales, quàm theologicæ ordinantur ad dilectionem Dei & proximi: & ad hęc duo omnia conſilia ordinantur ſicut ad finem. ſ. ad charitatẽ Dei & proximi, & ad mentis puritatem: unde dicitur in collationibus patrum. Quicquid nos ad uirtutem cordis poteſt dirigere, tota uirtute ſectandum eſt: quicquid autem ab hac retrahit, ut pernitioſum & uitium deuitandum eſt. Pro hac enim uniuerſa agimus atque toleramus, pro hac patria, parentes, dignitates, diuitię, delitiæ mundi huius, & uoluptas uniuerſa contemnitur, ut. ſ. puritas cordis perpetua retineatur: & poſtea ſubdit. Pro hac ieiunioſũ inediã, uigilias, labores, corporis nuditatẽ, lectionẽ, cæteraſq; uirtutes debere nos ſuſcipere nouerimus, ut per illas ab uniuerſis paſſionibus noxijs illæſas præparet cor noſtrum, & ſeruare poſſimus, & ad perfectionem charitatis iſtis gradibus innitẽdo cõſcendere. Et hoc idem Aug. dicit de moribus eccleſiæ. Nõ reijciendis, inquit, generibus ciborum quaſi pollutis, ſed concupiſcentiæ perdomandę, & dilectioni fratrum retinendæ inuigilat omnis intentio. & ibidẽ dicitur. Charitas præcipue cuſtoditur, ſi charitati uictus, charitati ſermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur. Vnde & Apoſt. 1. ad Corint. 7. uirginitatis conſilium ad hoc ordinandum docet, vt mulier innupta cogitet quæ ſunt Dei, quomodo placeat Deo. & Dominus Matth. 19. paupertatis conſilium ad hoc ordinat, vt homo Deum ſequatur, quod fit per rectitudinem & puritatem interioris affectus. Sic ergo cõſilia ordinantur ſicut in finem ad præcepta, ſecundũ qđ ſunt de interioribus actibus virtutum, ſed ſecũdũ quod ſunt de actibus exterioribus, puta, Nõ occides, Non furtum facies &c. ordinantur conſilia ad præcepta non ſicut ad finem. Non enim propter hoc homo virginitatem ſeruat, vt ab adulterio abſtineat: neque hac hoc aliquis ſuis abrenuntiat, vt non furetur aliena, cum exteriora opera conſiliorum ſint maiora q̃ exteriora opera præceptorum: ordinantur tamen ad ea inquantum faciunt ea tutius & firmius conſeruari. Qui enim ſua dimittit, multo magis abſtinet a rapiendis alienis. Vnde & Aug. dicit in 19. li. contra Fauſtũ. Omnia ex Hebræorũ lege commemorata Dominus commendauit, vt quicquid ex perſona ſua inſuper loqueretur, vel ad expoſitionem commendandam ualeret, ſi quid illa obſcurum poſuiſſet, vel ad tutius conſeruãdum quod illa voluiſſet. Et in libro de ſermone Domini in monte dicit, quòd dum fiunt illa quæ adduntur ad perfectionem, multo magis fiunt illa quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Sic ergo patet quòd conſilia ordinantur ſicut ad finem ad præcepta, prout ſunt de interioribus actibus virtutũ: ſed ad præcepta ſecundum quod ſunt de exterioribus actibus ordinãtur conſilia ad hoc, quòd tutius & firmius conſeruẽtur per modum remouentis prohibens, & primum horũ eſt cauſa ſecundi. Firma .n. exteriorũ actuũ obſeruatio cauſatur ex interiori affectiõe mẽtis bene diſpoſitę.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſecundum quoſdam, diues ille mentitus eſt dicens ſe præcepta obſeruaſſe, & præcipue quantum ad unum præceptũ

F quod ibidem commemoratur, pertinens ad interiorẽ actum. ſ. Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Vnde Origenes dicit ſuper Matthæum. Scriptum eſt in euangelio ſecundum Hebræos, quòd cum Dominus dixiſſet ei, Vade, & vende omnia quæ habes, cœpit diues ſcalpere caput ſuum, & non placuit ei: & dixit ad eum Dominus. Quomodo dicis, Feci legem & prophetas. Scriptum eſt. n. in lege. Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum: & ecce multi fratres tui filij Abrahę amicti ſunt ſtercore morientes præ fame, & domus tua plena eſt multis bonis, & nõ egreditur ex ea omnino aliquid ad eos. Impoſſibile enim eſt implere prædictum mandatum, & eſſe diuitem, & maxime habere tantas poſſeſſiones. Et hoc idem confirmatur per

G Hierony. qui dicit ſuper Matth. Mentitur adoleſcens. Si enim quod poſitum eſt in mandatis, Diliges proximũ tuum ſicut teipſum, opere compleſſet, quomodo poſtea audiens, Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, triſtis abijſſet? Sed quia Chryſoſtomus, & alij expoſitores dicunt adoleſcentem illum non fuiſſe mẽtitum, vtrumque ſaluari poteſt. Nam hoc pręceptum, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, dupliciter poteſt obſeruari. Vno modo imperfecte, vt. ſ. aliquis non faciat contra proximum, quod non uult ſibi fieri, & vt ſine detrimento proximo ſubueniat. Alio modo, ut. ſ. ad ſubueniendum neceſſitatibus proximorũ corporalibus ita ſe habeat, ſicut ad ſubueniendum ne-

H ceſſitatibus proprijs. Hoc enim modo nõ implet hoc præceptum, qui cum multas diuitias habeat, ſibi eas reſeruat permittens proximum egere. Conſilia autem ad hoc ordinãtur, vt pręcepta perfectius cuſtodiãtur: & ideo Dominus obſeruanti pręcepta imperfecte, ſuperaddit cõſilia, per quę pręcepta pfectius obſeruẽt.

Ad 2m dicendum, quòd perfectio vitæ in pręceptis, ſecundum quod ſunt de interioribus uirtutum actibus, conſiſtit eſſentialiter: nam charitas eſt vinculum perfectionis, ſicut Apoſto. dicit ad Coloſſ. 3. & ideo cum Dominus pręcepta charitatis poſuiſſet Matthęi 5. ſubiungit. Eſtote ergo perfecti. Sed in conſilijs quæ ſunt de quibuſdam exterioribus actibus cõſiſtit

I perfectio inſtrumentaliter, quia. ſ. huiuſmodi conſilia ſunt quaſi quædam inſtrumenta, per quæ facilius ad perfectionem peruenitur. Vnde in collationibus patrũ dicitur. Ieiunia, uigilię, meditatio ſcripturarũ, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, ſed pfectionis inſtrumẽta ſunt, quia nõ ĩ ipſis cõſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per illa peruenitur ad finem. Et Aug. dicit in lib. de perfectione iuſtitiæ. Sic audiamus præcepta perfectionis, ne currere negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus ſuper Matthęum dicit exponens illud, Ecce nos relinquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quia, inquit, non ſufficit tãtum relinquere, iungit qđ perfectum eſt, Et

K ſecuti ſum⁹ te, quid ergo erit nobis? quaſi diceret. Fecimus quod iuſſiſti, quid ergo dabis præmij? Præcepta ergo imperfecte obſeruata pertinent ad communem iuſtitiam, ſed perfectio vitæ conſiſtit in ipſa plena obſeruantia præceptorum.

Ad 3m dicendum, quòd aliquid ad finem ordinatur dupliciter. Vno modo vt neceſſarium ad finem, ſine quo finis eſſe non poteſt, ſicut cibus ad vitam corporis obſeruandam. Alio modo ſicut neceſſarium ad finem, ſine quo ad finem non ita bene perueniri poteſt, ſicut equus ordinatur ad iter, non quia ſine equo aliquis ire non poſſit, ſed quia in equo melius vadit. Similiter & conſilia ordinantur ad præcepta, nõ quia ſine

ſine conſilijs præcepta obſeruari non poſsint & quantum ad interiores actus, & quãtum ad exteriores. Nã Abraham qui & cõiungio, & diuitijs vtebatur, fuit coram Deo perfectus, ſecũdum illud Gene. 17: Ambula coram me, & eſto perfectus, ſed quia per conſilia facilius & expeditius ad perfectam præceptorum obſeruantiam peruenitur.

A ᴅ 4^m dicendum, quòd Auguſtinus in verbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant virginitatem eſſe neceſſariam ſolum ad carẽdum tribulatione corporis, quæ in matrimonio ſuſtinetur: obſeruatio autem præceptorum etſi in hoc ſęculo fiat, non tamen pertinet ad hoc ſęculum, ſed futuro ſæculo coniungit. B

A ᴅ 5^m dicendum, quòd præcepta pertinẽt & ad actiuam, & cõtemplatiuam vitam: conſilia vero ſunt inſtrumenta contemplatiuæ vitæ. Sed ibi pręceſsit mẽtio de præceptis ordinãtibus ad proximum, quæ pertinet ad vitam actiuam.

A ᴅ 6^m dicendum, quòd etiam in ipſo exercitio præceptorum contingit inuenire differentiam perfectionis. Vnde non poteſt dici, quòd numerus quinq; millium pertineat ad pręcepta, & numerus quatuor millium ad conſilia: ſed primum pertinet ad imperfectam obſeruantiam præceptorum, qualis etiam in ſęculari vita interdum habetur. Secundum vero pertinet ad perfectam obſeruantiam pręceptorum, ad quã C ordinantur conſilia. Nec tamen quia primo Dominus pauit quinque millia quàm quatuor millia, oportet quòd aliquis prius exerceatur in vita ſęculari, q̃ trãſeat ad religionem, quia etiam religionem intrantes, non ſtatim perfectionem adipiſcuntur, ſed ad perfectionem aſſequendam ſe exercitant, ſicut & intrantes ſcholas logicę, non ſtatim efficiũtur logici, ſed ad hoc ſe exercitãt: unde & religio q̃dã perfectiõis ſchola eſt.

A ᴅ 7^m dicendum, ꝙ exempla quæ traduntur in euangelio, ſunt exempla Chriſti, quæ pertinent non ſolum ad conſilia, ſed etiam ad perfectam obſeruantiam præceptorum, vnde & ibidem ſubdit exempla vt hic. Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde.

A ᴅ 8^m dicendum, quòd charitas habet multos gradus. Nam primo eſt charitas incipiens, & poſtea perficiens, & ultimo perfecta: vnde charitas in ſpirituali vita eſt principium & finis.

A ᴅ 9^m dicendum, quòd obſeruantia conſiliorum eſt difficilior quàm obſeruatio præceptorum, quantũ ad exteriores actus: tamen obſeruatio præceptorum perfecta quantum ad interiores actus eſt longe difficilior. Difficilius enim ẽ deponere animi cupiditates, q̃ poſſeſſiones, & tamen difficilius eſt obſeruare exteriores actus præceptorum ſine conſilijs, quàm cũ conſilijs, ſicut ex præmiſſis patet.

A ᴅ 10^m dicendũ, quòd incipientes ſunt ſine ordine inſtruendorum ab alijs, & ideo præcepto mouentur ad aliquid faciẽdum tam in vita ſæculari, quàm in religione: ſed quando iam perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quaſi ex ſeipſis non ſolum conſilia, ſed etiam præcepta.

A ᴅ 11^m dicendum, quòd ſicut dictum eſt, charitas & eſt principium ſpiritualis vitæ, & finis: & ideo & ipſa præcedit inchoata, tamquàm de eſſe exiſtẽs ſpiritualis vitæ, & ipſam ſequitur tamquàm pertinens ad perfectum eſſe ſpiritualis vitæ: & tamẽ ea quę ſunt de bene eſſe, ordinantur ad conſeruationem eorum quæ ſunt de eſſe eei.

A ᴅ 12^m eſt dicendum, quòd etiam in diſciplinis A prius addiſcuntur ea per quæ alia perfectius intelliguntur, quàmuis illa facilius ſit intelligere, vel habere ſecundum communem modum: ſicut facilius eſt ſcire argumentari eo modo, quo etiam idiotæ vtuntur dialectica quadam, quàm ſcire regulas logicæ, & tamen primo addiſcũtur regulæ logicæ ad hoc, quòd aliquis perfectius argumentari valeat, quàm communiter idiotæ argumentãtur. Et ſimiliter facilius eſt obſeruare præcepta ſecundum imperfectum modum, q̃ obſeruare conſilia, & tamen qui tendunt ad perfectã pręceptorum obſeruationem, oportet quòd incipiãt a conſiliis, ſicut a quibuſdam inſtrumentis.

A ᴅ 13^m eſt dicendum, quòd illa quæ ibi Domi- B nus ſuperaddit non ſunt conſilia, ſed præcepta, vt patet ex ipſis verbis Domini, quæ ibi ponuntur. Tum etiam ex expoſitione Auguſtini in libro de ſermone Domini in monte.

A ᴅ 14^m dicendum, quòd obſeruantia præceptorũ ſecundum imperfectum modum eſt minimum in vita ſpirituali, ſed eſt maximum, ſi obſeruẽtur perfecte.

A ᴅ 15^m dicendum eſt, quòd perfectiora euangelii nõ ſolũ ſunt cõſilia, ſed eciã p̃cepta, vt ex dictis patet.

A ᴅ 16^m eſt dicendum, ꝙ illud a quo nõ conuertitur conſequentia eſſendi, etſi ſit prius natura quodãmodo, non tamen oportet quòd ſemper ſit prius tẽpore. Non. n. in angelis viuere præcedit intelligere, C quàmuis non omne viuens ſit intelligens, quia ſtatim a principio angeli vitam perfectam habent, quæ eſt intellectualis. Et ſimiliter qui volunt plenius præcepta cuſtodire, ſtatim a principio conſilia aſſumere debent, licet non omnes obſeruantes præcepta, obſeruent conſilia.

Finis quarti quodlibet.

INCIPIT QVODLIBET QVINTVM.

QVAESTIO PRIMA.

D QVÆSITVM eſt de Deo, & angelis, & hominibus. De Deo quęſitum eſt & quantum ad naturam diuinã, & quantum ad naturam aſſumptam. Quantũ ad naturam diuinam, quęſitum eſt de ſcientia, & de potentia.

¶Circa ſcientiam Dei quæſita ſunt duo.

¶Primo, Vtrum Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit creare mundum.

¶Secundo, Vtrum præſciti a Deo poſsint demereri.

ARTICVLVS PRIMVS. E

Vtrum Deus ſciat primum inſtans in quo potuit mundum creare.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit mundum creare. Deus enim potuit creare mundum antequàm creauerit, nõ autem potuit creare ipſum in infinitum ante, quia ſic eſſet ei coæternus. ergo eſt dare aliquod inſtans, in quo primo potuit creare mundũ a ſed Deus ſua ſcientia totum comprehẽdit. ergo Deus ſcit primum inſtans, in quo potuit creare mundum.

SED CONTRA. Deus nihil ſcit quod eius omnipotentiæ præiudicet, præiudicaret autem eius omnipotentiæ ſi eſſet aliquod inſtans, in quo primo poſuit creare mūdum, quia ſic eius potentia ad illud inſtans limitaretur. ergo Deus neſcit primum inſtans, in quo potuit creare mundum.

RESPON. Dicēdum, quòd dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua menſura loci, vel temporis. Vno modo, præſuppoſita ipſa menſura, & ſic particulares effectus producuntur a Deo, vel ab alijs agentibus in loco, vel tempore. Alio modo, vt ſimul cum eo quod fit, producatur menſura loci, vel temporis: & hoc modo mūdus a Deo in eſſe producitur nō quidem; quaſi in aliquo loco, vel tempore præexiſtēte, ſed quia ſimul cum mundo & locus, & tempus producitur. Vnde aliter eſt intelligendum cum dicitur, quòd Deus potuit facere aliquem particularem effectum, puta, equum, vel hominem antequàm fecerit, vel etiam alibi quàm fecerit, & aliter cum hoc de mundo dicitur. Nam cum de homine, vel equo hoc dicitur, ſignatur aliquod tempus, vel locus aliquis eſſe, in quo homo a Deo fieri potuerit: ſed cum de hoc mundo dicitur, non ſignatur quòd ſit aliquod tempus ante mundū, nec aliquis locus extra ipſum, ſed ſignificatur quòd Deus potuit menſuram loci, aut temporis mundi facere maiorem. Si ergo quęratur, vtrum potuerit mundum facere in infinitum antequàm fecerit, ſi hoc quidem referatur ad potentiam facientis, manifeſtum eſt quòd in infinitum ante facere potuit. Dei enim potētia eſt æterna, cui nihil accreſcere potuit, vt inciperet quandoq; facere mundum, cum prius non potuerit. Si vero referatur ad ipſum mundum, ſic non potuit fieri vt eſſet ſemper, ſuppoſita catholicæ fidei veritate, quæ habet mundum quandoque non fuiſſe. Sicut enim Deus non poteſt facere vt quod fuit, nō fuerit, vt infra dicetur, ita non poteſt facere, vt quod fuit quandoque, numquàm non fuerit. Secundum hunc ergo ſenſum dicitur, quòd Deus non potuit mundū facere in infinitum antequàm faceret: ſed adhuc intelligendum eſt quòd infinitum dicitur dupliciter. Vno

D.736.
* modo in actu, & ſic dicitur ſecundum modum prædictum, quòd Deus non potuit facere mundum in infinitum antequàm fecerit. i. quòd duratio mundi in infinitum ante præceſſerit. Alio modo, dicitur infinitum ſecundum potentiam, & ſic potuit Deus in infinitum mundum facere antequàm fecerit, quia quantumcumque ante detur eum feciſſe, adhuc potuit eū

D.744.
prius facere, & ſic non eſt dare * primum inſtans, in quo Deus potuit facere mundum. Eſt autem dare primum inſtās, in quo fecerit, ſicut etiam eſt dare ſupremum vbi vſquequo Deus mundum fecerit, nō tamē eſt dare ſupremum, vltra quod facere non potuerit. & ſic patet quòd quæſtio ceſſat.

ARTICVLVS II.

Vtrum præſciti a Deo poſſint promereri.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd præſciti a Deo non poſſint demereri. Sicut enim aliqui ſunt electi a Deo ab æterno ad gratiam habendam, ita etiam aliqui ſunt præſciti a Deo ad hoc quòd ſuæ naturæ relinquantur: ſed naturalibus non meremur, neque demeremur. ergo præſciti a Deo non demerentur.

SED CONTRA. Nullus dānatur a Deo, niſi propter demeritum, cum Deus ſit iudex iuſtus: ſed præſci

F ti damnantur a Deo. ergo demerentur.

RESPON. Dicendum, quòd ſcientia Dei comparatur ad res creatas, ſicut ars ad artificiata. vnde ſicut ars non ſolū eſt cognoſcitiua, ſed factiua eorū quæ ſecundum artem fiunt, eorum vero quæ ab artis regulis deuiantur, eſt cognoſcitiua: ita etiam ſcientia Dei eſt factiua & cognoſcitiua oīum bonorū, malorū vero ſiue peccatorū, quæ ſunt deuiationes quędā ab æterna lege ipſius, ſcientia Dei eſt cognoſcitiua, non autē cauſatiua. Et ſic patet quòd boni qui per gratiam iuſtificantur, non ſolum ſunt a Deo ab æterno præcogniti, ſed etiam electi ad gratiam habendam: peccatores autem qui non iuſtificantur per gratiam, nō ſunt

G electi, vel præordinati a Deo ad culpam, ſed ſolū præſciti quòd non ſint per gratiam habituri, ſed ſuæ naturæ ſint relinquendi. Quia vero omne agens poteſt in id quod eſt infra ſe, non autem in id quod eſt ſupra ſe, natura ſibi relicta non poteſt in actum meritorium qui eſt ſupra facultatem naturæ. Poteſt autem in actū peccati, qui eſt demeritorius, ſicut in aliquid infra naturam humanam exiſtens: homo enim peccando deſcendit a dignitate ſuæ naturæ, & ſic patet quòd præſciti poſſunt demereri.

1. p. q. 14. a. 8. o. & 9. ad 3. & 16. ad 1. 1. p. q. 23. ar. 3. ad 2. art. 213. huius 1. p. q. 14. ar. 10. o. & arti. 13. ad 1. 1. diſt. 40. q. 4. ar. 1. ar. 7. huius art. 127. ad 5.

AD PRIMVM dicendum, quòd hoc quod dicitur, quòd naturalibus non meremur, neque demere-

H mur, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſic, quòd naturalia ipſa non ſunt merita, vel demerita, & ſic verum eſt quòd merita ſunt ſupra naturam, & demerita ſunt contra naturā. Alio modo poteſt intelligi ſic, quòd naturalia non ſint principia merendi, vel demerendi, & ſic falſum eſt. Naturalia enim adiuta per gratiam ſunt principia merēdi, ſibi autem relicta poſſunt eſſe principia demerendi, vt dictum eſt.

QVAESTIO II.

DEINDE circa potentiam quæſita ſunt duo. ar. 2. q. 1. a.
¶ Primo, Vtrum Deus poſſit virginem corruptā

I reparare.

¶ Secundo, Vtrum Deus poſſit peccare, ſi vult.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus poſſit uirginem reparare.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus poſſit virginem reparare. Ad omnipotentiā enim Dei pertinet quòd non ſit impoſſibile apud eum omne verbū, vt dicitur Lucæ 1. ſed hoc eſt quoddam verbum, virginem reparare poſt lapſum. ergo Deus poteſt virginem reparare poſt lapſum.

a. 73. f. 139. c. & 22. q 15 ar. 3. ad 2. 3. & 3 p. q. 89. ar. 3. ad 1.

SED CONTRA eſt, quòd Hieron. dicit. Cū Deus cætera poſſit, non poteſt reparare virginem poſt ruinam, & habetur in Decreto 32. quæſtio. 5.

RESPON. Dicendum, quòd in virginitate duo

K poſſumus conſiderare, quorum vnum eſt ipſa integritas mentis & corporis, & ſic Deus virginem poteſt reparare poſt ruinam. Poteſt enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus conſolidare per miraculum. Alia autem eſt cauſa integritatis prædictæ, quia. ſ. mulier virgo non fuiſſet cognita viro, & quātum ad hoc Deus non poteſt virginem poſt ruinam reparare. Non enim poteſt facere vt iam ea quæ eſt cognita a viro, nō fuerit cognita, ſicut nec de aliquo quod factū eſt, poteſt facere quòd factum non fuerit. Potētia enim Dei ſe extendit ad totum ens. Vnde ſolum id a Dei potentia excluditur, quod repugnat rationi entis, & hoc eſt ſimul

A ſimul eſſe & non eſſe: & eiuſdẽ rationis eſt, quod fuit, non fuiſſe. Vnde Auguſti. dicit 26. contra Fauſtum. Quiſquis dicit, ſi omnipotens eſt Deus, faciat vt ea quæ facta ſunt, facta non fuerint, non videt ſe hoc dicere, faciat vt ea quæ vera ſunt, eo ipſo quo vera ſunt, falſa ſint.

Ad primvm ergo dicendum, quòd cum verbum ſit conceptus mentis, nihil quod contra dictionẽ implicatur, verbum dici poteſt, quia non cadit in conceptu mentis, vt probatur in 4. Metaphyſ.

Articvlvs IIII.

Vtrum hæc ſit falſa, Deus poteſt peccare ſi vult.

p.q.5. ar.6. o.& veri.q. 24.art.7. c. ad 2.& Ma. q.3. ar.1.o. & 1.p.q.93 arti.1.ca.& 21.q.6.art. 1.ad 2.

B Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd hæc ſit falſa, Deus poteſt peccare ſi vult. De quocumque enim poſſum dicere, quòd homo poteſt facere ſi vult, poteſt etiam dici ſimpliciter, quòd homo poteſt facere illud. Si ergo hęc propoſitio eſt vera, Deus poteſt peccare ſi vult, ſequitur quòd hæc ſit vera, Deus poteſt peccare: ſed hoc eſt erroneum. ergo & primum.

C Sed contra. Quicumque vult peccare peccat: ſed ſequitur ſi Deus peccat, poteſt peccare. ergo ſequitur, ſi vult poteſt peccare.

Respon. Dicendum, ꝙ hæc coniunctio, ſi, ordinem quendam importat. Poteſt autem in propoſito duplicem ordinem importare. Vno quidem modo, ordinẽ cauſæ, ſiue principij. & hoc modo ꝓpoſitio falſa eſt, voluntas enim Dei eſt principium & cauſa reſpectu creaturarum, non autem reſpectu eorum quæ pertinent ad diuinam naturam: vnde non dicimus, quòd pater genuerit filium voluntate, ſed naturaliter, vt patet per Hilarium in libro de ſyno. Potentia autem Dei ad ipſam naturam diuinam pertinet: unde hoc ipſum quod eſt poſſe peccare, non eſt ſubiectum diuinę voluntatis, alioquin voluntas Dei eſſet principium immutationis diuinæ, quod eſt impoſſibile. Alio modo, poteſt importare ordinem conſequentiæ, & ſic D hæc locutio eſt vera. Si Deus vult peccare, poteſt peccare. Sequitur enim ſine conditione, ſi argumentamur ex impoſſibili poſito. Deus vult peccare. ergo poteſt peccare. Omnia enim quæ vult poteſt, ſed non econuerſo.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ cum dr̃, Si homo vult currere, poteſt currere, antecedẽs eſt poſſibile, & ideo conſequens eſt ſimpliciter poſſibile: ſed cum dicitur ſic. Si Deus vult peccare, poteſt peccare, antecedens eſt impoſſibile, vnde nihil prohibet cõditionalẽ eſſe veram, conſequente exiſtente impoſſibili.

QVAESTIO III.

E Deinde quantum ad naturam aſſumptam, quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum totus ſanguis, quem Chriſtus in ſua paſſione effudit, in reſurrectione ad corpus eius redierit.

¶ Secundo, In quo Chriſtus nobis maius ſignum dilectionis exhibuerit, vtrum in hoc quod Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vel in hoc quod corpus ſuũ dedit nobis ſub ſacramento in cibum.

Articvlvs V.

Vtrum totus ſanguis Chriſti, qui in paſſione eius eſt effuſus, ad corpus eius in reſurrectione redierit.

Circa primum ſic proceditur. Videtur quòd totus ſanguis Chriſti, qui eſt in paſſione eius effuſus, ad corpus eius in reſurrectione redierit. Reſurrectio enim noſtra conformis erit reſurrectioni Chriſti, ſecundum illud ad Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ: ſed ad corpus noſtrum in reſurrectione redibit B totum quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autem Chriſti in paſſione effuſus fuit de veritate humanæ naturæ, & ſacer dicitur, ſecundum illud, Quem ſacer cruor perunxit fuſus agni corpore. ergo videtur quòd ille ſanguis Chriſti in paſſione effuſus, in reſurrectione ad corpus eius redierit.

3.p.q.54.ar t.3.ad 1. & 4.d.44.q.1. ar.2.q.2.

¶ 2 Præt. Verbum Dei nũquàm depoſuit quod in noſtra natura aſſumpſit, partibus humanæ naturæ ab inuicem in paſſione ſeparatis: ſed verbũ Dei aſſumpſit in natura noſtra non ſolum corpus, ſed etiam ſanguinem. ergo ſanguis ille numquàm fuit a verbo depoſi C tus. rediji ergo ad ipſum in reſurrectione.

Sed contra eſt, quòd in aliquibus eccleſiis ſanguis Chriſti vſque hodie dicitur ſeruari.

Respon. Dicendum, quòd in reſurrectione tam Chriſti, quàm noſtra, totum quod fuit de veritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa quæ de veritate humanæ naturæ non fuerunt. Et quàmuis circa ea quæ ſunt de veritate humanæ naturæ ſit diuerſa diuerſorum opinio, ſecundum quamlibet opinionẽ nõ totus ſanguis nutrimentalis, id eſt, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ. Cũ ergo Chriſtus ante paſſionem comederit & biberit, nihil prohibet in eo fuiſſe aliquem ſanguinem nutrimentalem, qui ad veritatem humanæ naturæ non pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in reſurre D ctiõe redire. Sed quia ſpecialiter fit quęſtio de ſanguine in paſſione effuſo pro redemptione humani generis, de hoc magis dicẽdum videtur, quòd totus in reſurrectione ad corpus Chriſti redierit triplici ratione, quarum prima accipi poteſt ex ætate Chriſti patientis. Paſſus eſt enim in perfectiſſima ætate, in qua maxime ea quæ in homine inueniuntur, ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur, tamquàm ad maximam perfectionem adducta. Secunda ſumitur ex merito paſſionis. Si enim ſanctorum martyrum illæ partes, in quibus paſſionem pro Chriſto ſuſtinuerunt, quẽdam priuilegiatum fulgorem in reſurrectione habent, vt Auguſtinus dicit 22. de ciuita. Dei. ergo multo magis ſanguis Chriſti, quem pro ſalute humani generis effudit, ad glorioſam reſurre E ctionem reparatus eſt. Tertia ratio poteſt ſumi ex ipſa virtute paſſionis. Sanguis enim ille in paſſione effuſus humanum genus ſanctificauit, ſecundum illud ad Hebræos vltimo, Ieſus vt ſanctificaret per ſanguinem ſuum populum extra portam paſſus eſt. Humanitas autem Chriſti ſaluiferam virtutem habuit ex virtute verbi ſibi vniti, vt Dama. dicit in 3. lib. Vnde manifeſtum eſt, quòd ſanguis in paſſione effuſus, qui maxime fuit ſalubris, fuit diuinitati vnitus: & ideo oportuit quòd in reſurrectione iungeretur aliis humanitatis partibus. Sanguis autem Chriſti, qui in quibuſdam eccleſiis oſtenditur, dicitur ex quadam

imagine Chriſti percuſſa miraculoſe fluxiſſe: uel etiã alia ex corpore Chriſti.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Chriſtus maius dilectionis ſignum oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, quàm patiendo pro nobis.

Ar. ſpecialiter.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus maius dilectionis ſignum nobis oſtendit tradendo corpus ſuum in cibum, q̃ patiendo pro nobis. Charitas enim patriæ perfectior eſt, q̃ charitas viæ: ſed beneficium illud quo nobis Chriſtus contulit corpus ſuum dans nobis in cibum, magis aſſimilatur charitati patriæ, in qua plene fruemur Deo. Paſſio autem quam pro nobis ſubiit, magis aſſimilatur charitati viæ, in qua nobis pro Chriſto imminet patiẽdũ. ergo maius eſt dilectionis ſignũ, quòd Chriſtus corpus ſuum tradidit nobis in cibũ, quàm quòd Chriſtus paſſus eſt pro nobis.

SED CONTRA eſt, quòd dicitur Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

RESPON. Dicendum, quòd illud quod eſt potiſſimum in vnoquoq; genere, eſt menſura omnium eorũ quæ ſunt illius generis, vt patet per Philo. in 10 meta. potiſſimum autem in genere amoris hominum eſt amor, quo quis amat ſeipſum: & ideo ex hoc amore neceſſe eſt menſuram accipere omnis amoris, quo quis alium amat. Vnde & in 9. Eth. Philo. dicit ꝙ amicabilia quæ ſunt ad alterum, veniunt ex amicabilibus quæ ſunt ad ſeipſum. Pertinet autẽ ad amorẽ quo quis amat ſeipſum, vt uelit ſibi bonum: vnde tãto aliquis alium magis amare probatur, quanto magis bonum quod ſibi vult, propter amicum prætermittit, ſecundum illud Prouer. 12. Qui negligit damnum propter amicũ, iuſtus eſt. Vult aut homo ſibi triplex bonũ particulare, quæ ſunt anima, corpus, & res exteriores. Eſt ergo aliquod ſignũ amoris, ꝙ aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur, maius autẽ amoris ſignum, ſi etiam corporis proprii detrimentũ patiatur, vel labores, vel verbera pro amico ſuſtinẽdo: maximũ aũt dilectionis ſignum, ſi etiam animam ſuã deponere uelit pro amico moriendo. Quòd ergo Chriſtus pro nobis patiendo animam ſuam poſuit, maximũ fuit dilectionis ſignũ. Quòd aũt corpus ſuum dedit in cibum ſub ſacramento, ad nullũ detrimentum ipſius pertinet, unde patet quòd primum eſt maius dilectionis ſignũ: unde & hoc ſacramẽtum eſt memoriale quoddam & figura paſſionis Chriſti, ueritas autem præeminet figuræ, & res memoriali.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd exhibitio corporis Chriſti in ſacramento habet quidem figurã quandam charitatis, qua diligit nos Deus in patria: ſed paſſio eius pertinet ad ipſam Dei dilectionẽ, nos a perditione ad patriam reuocantem: dilectio autem Dei non eſt maior in patria, quàm ſit in præſenti.

QVAESTIO XIIII.

ARTICVLVS VII.

Vtrum lucifer ſit ſubiectum æui.

DEINDE circa angelos quæſitum eſt unũ. ſ. utrũ lucifer ſit ſubiectum æui, & uidetur quòd ſic. Sicut ſubiectum temporis eſt primum temporale ſimpliciſſimum, ita ſubiectum æui uidetur eſſe ſimpliciſſimũ æuiternũ: hoc aũt eſt lucifer, qui inter angelos ſupremus fuit ſecũdum ſuam naturam creatus. Æuũ autem non reſpondet gratiæ ſeu naturæ, alioquin corpora cæleſtia, quæ non ſunt ſuſceptiua gratiæ, æuo mẽſurari non poſſent. cum ergo dona naturalia integra remanſerint in dæmonibus poſt peccatum, ſicut Dionyſ. dicit 4. ca. de diui. nomi. uidetur quòd æuum ſit in lucifero ſicut in ſubiecto.

SED CONTRA. Æuum eſt quædam æternitatis participatio: ſed angeli beati magis ſunt in participatione æternitatis quàm lucifer, qui eſt beatitudinis expers. ergo lucifer non eſt ſubiectum æui, ſed magis ſupremus beatorum angelorum.

RESPON. Dicendum, quòd ex ignorãtia linguæ græcæ prouenit, quòd communiter apud multos æuũ ab æternitate diſtingueretur, ac ſi diſtingueretur antropos ab homine. Quod enim in græco dicitur æuũ, in latino æternitas, & ſic etiam Dion. 10. c. de diui. nomi. pro eodem vtitur æternitate & æuo, ſed quia nominibus vtendum eſt vt plures, ſi vtrumque diſtinguamus ab inuicem, æuum nihil aliud erit quàm æternitatis participatio, vt ſcilicet eſſentialis æternitas ipſi Deo attribuatur, æuũ autem quaſi [d] participata æternitas ſubſtãtijs ſpiritualibus, quæ ſunt ſupra tempus. D.585. quia vero id quod per eſſentiam dicitur, ſemp eſt mẽſura ipſius quod dicitur per participationem, poteſt dici quòd prima menſura omnium æternorum eſt ipſa Dei æternitas: ſicut etiam ſubſtantia Dei eſt menſura omnis ſubſtantiæ, vt dicit Commentator in 10. meta. Si quis tamẽ velit accipere mẽſuram homogeneã, ideſt, eiuſdem generis, dicunt quidã, quòd non eſt una menſura communis, ſed quodlibet æuiternum habet ſuum æuum, ſed hi propriam vocem ignorant. Sic enim eſſet verum quod dicunt, ſi omnia æuiterna eſſent æqualia. Sic enim vnum eorum nõ eſſet mẽſura alterius: hoc autem non eſt verum, quia in angelis eſt accipere primum, medium, & vltimum non ſolum ſecundum diuerſas hierarchias & ordines, ſed etiam ſecundum diuerſos angelos in eodem ordine, vt patet per Diony. 10. ca. cæleſtis Hierar. Et quia ſemper illud quod eſt ſimpliciſſimum, & menſura in quolibet genere, ſicut dicitur in 10. metaphyſi, ideo Tex.co.2. neceſſe eſt vt duratio ſimpliciſſimi æuiterni ſit æuum omnium æuiternorum, & ita ſimpliciſſimum æuiternum eſt ſubiectum æui. Sed attendendum quòd ſubſtantiæ ſpirituales menſurantur æuo, non ſolum quantum ad earum [d] ſubſtantiam, ſed etiam quantum ad earum propriam [d] operationem. Vnde in libro de cauſis dicitur, quòd ſunt in momento æternitatis ſecundum ſubſtantiam & operationem, & ſic oportet, quòd ille angelus qui eſt ſubiectum æui, ſit ſimpliciſſimus, non ſolum quantum ad eſſentiam, ſed etiam quantum ad operationem. Talis autem eſt ſupremus omnium angelorum bonorum, cuius operatio maxime eſt in vno, quod eſt Deus, vnita. Vnde ſupremus omnium angelorum eſt ſubiectum æui, non autem lucifer. D.130. D.129. & 131.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliqui poſuerunt luciferum non fuiſſe ſupremum angelorum: ſed ſicut Damaſce. dicit, fuit primus eorum qui præerant ordini terreſtri. Si vero concedamus ſecundum Gregorium, quod fuerit ſupremus omnium, tunc dicendum eſt, quòd ſua operatio auerſa eſt ab vno primo, & conuerſa ad multitudinem

nem inferiorum rerum, quarum primatum appetiit, & ſecundum hnc dæmones decidunt a ſumma ſimplicitate æui. Vnde Dion. dicit 4. c. de diui. nomi. quòd dæmoues dicuntur mali, propter hoc ꝙ infirmantur circa operationem naturalem.

QVÆSTIO V.

DEinns quæſitum eſt de bominibus.

¶ Et primo, Quãtum ad ea quæ puſſunt omnibus eſſe communia.

¶ Secundn, Quantum ad ea quæ pertiuent ad quoſdã horum ſtatus.

¶ Circa communia uero, quęſitum eſt quadrupliciter.

¶ Primo qnidem, De his quæ pertinent ad naturam huminis.

¶ Secundo, De his quæ pertinent ad ſacramenta.

¶ Tertio, De his quæ pertinent ad uirtutes.

¶ Quarto, De his quæ pertinent ad præcepta.

Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Quantum ad perſonas huminum, ntrum. ſ. ſi Adam nou peccaſſet, idem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

¶ Sccundo, Quantum ad intellectum, ntrum. ſ. uerbũ cordis ſit ſpecies intelligibilis.

¶ Tertio, Quantum ad uoluntatem, ntrum. ſ. ea quæ per timorem fiunt, ſint uoluntaria.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrum ſi Adam non peccaſſet, iidem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur.

Art. 63. ſed côtra. & ad 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſi Adam non peccaſſet, non iidem homines numero ſaluarentur, qui nunc ſaluantur. Si enim Adam nõ peccaſſet, ſoli electi naſcerentur. ergo nõ fuiſſent uati illi peccatores qui finaliter ſunt reprobati, & per cõſequẽs nec eornm filii, qnia ſi non ſuut iidem patres, conſequens eſt neq; filios eſſe eoſdem: multi autem nũc ſaluãtut ex reprobis pareutibus nati. ergo ſi Adã non peccaſſet, non iidẽ ſaluarẽtur, qui nunc ſaluãtur.

¶ 2 Pręt. Secuudum Philoſophum ſemen eſt ſuperfluũ alimenti: ſed aliis cibis homo uſus fuiſſet in paradiſo ſi non peccaſſet ab his, quibus nũc uttur. ergo aliud fuiſſet ſemen, & per conſequeus alii filii.

SED CONTRA eſt quod Greg. dicit 4. mora. Si primum pareutem nulla putredo peccati corrumperet, nequaquàm ex ſe filios gehennæ generaret: ſed hi qui nunc per redemptorem ſaluandi ſunt, ſoli ab eo electi naſcerentur.

RESPON. Dicendum, quòd cum in generatinne hominis, ſicut & aliorum animalium, ſemẽ patris ſit agẽs, materia uero a matre miniſtrata ſit ſicut patiẽs, ex quo corpus humanum forma formatur, impoſſibile eſt eundem filium naſci ſiue ſit alius pater, ſiue ſit alia mater: ſicut etiam non eſt idem numero ſigillũ ſiue ſit alia cera, ſiue ſit aliud corpus ſigilli, ex cuius impreſſione cera ſigillatur. Et quàmuis ſuperfluũ alimenti ſit ſemen ſcdm Philoſophũ, diuerſitas tñ alimẽtorum non ſufficeret ad diuerſificandum filios qui ex ſemine naſcuntur, quia ex illis cibis non ſumitur ſemen, niſi quatenus aliqualiter in ſubſtantiam parentum conuertuntur. Dicunt quidam ſequentes Anſel. quòd ſi homo non peccaſſet in illa prima tentatione, ſtatim cõfirmatus fuiſſet & ipſe, & omnes qui ab eo naſcerentur, ita quod omnes qui naſcerentur, fuiſſent electi. Vnde cũ nũc multi qui ſaluantur, ex peccatoribus naſcantur, ſicut in obiiciendo tangebatur, conſeqnens eſt quòd eſſent alii parentes ſaluandorũ, & per conſequens alii filii. Sed hæc poſitio non uidetur eſſe vera, quia ſecundum Aug. 14. de ciui. Dei. Status corporis in hoie proportionabiliter reſpõdet ſtatui animæ. Quãdiu ergo homo habuit corpus animale potens mori & non mori, indigens alimentis, tandiu habuit animam potẽtem peccare & nõ peccare: habuit autem corpus animale quandiu fuit in ſtatu generandi, quod etiam fuiſſet, ſi poſt illam primam tentationem non peccaſſet, & ideo poſſibile fuiſſet, ſi primus homo tunc non peccaſſet, ꝙ etiam ipſe, vel eius poſteri poſtmodum peccarent, vt Hugo de ſanct. Victore dicit. Vnde ex hoc non ſequitur parentum diuerſitas, quòd nunc ſunt aliqui peccatores, tunc autem nõ eſſent, ſed eſt aliud, vnde neceſſe eſt ponere diuerſitatẽ parentum, quia in primo ſtatu vnus homo nõ habuiſſet plures vxores, nec etiã aliqui ex fornicatione, vel adulterio naſcerentur, quod nunc cõtingit etiã in his qui ſaluantur. Multi. n. filij vnius parẽtis ex pluribus vxoribus nati ſaluãtur, ſicut patet de filijs Iacob. Multi etiam ex fornicatione, vel adulterio nati, alioquin eis fruſtra ſacramenta ſalutis adhiberentur. Vnde relinquitur, quòd aliqui nunc ſaluantur, qui ſi primus homo non peccaſſet, non naſcerentur, & per conſequens non ſaluarentur: nec tamen Dei prædeſtinatio falleretur, quia Deus prędeſtinauit homines habens ſcientiam futuri euentus. Quod vero Grego. dicit, ꝙ ſi primus homo nõ peccaſſet, nequaquàm ex ſe filios gehennæ generaret, indubitanter verum eſt. Nõ. n. in filios transfunderet peccatũ originale, ſm quod homines filij iræ naſcuntur. Quod autem ſubdit, ꝙ hi ſoli qui nunc ſaluandi ſunt, naſcerentur, intelligendum eſt quòd pronomen facit ſimplicem demonſtrationẽ, quia. ſ. ſoli electi naſcerentur quantum eſt ex ratione originis: non autem demonſtrationem perſonalem, quia aliæ perſonæ eſſent hominum qui ſaluarentur.

D. 77.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

Vtrum verbum cordis ſit ſpecies intelligibilis.

1. p. q. 34. a. 1. & q. 84. ar. 4. c. ad. 2 q. 85. ar. 2. opuſ 53. c.

AD SECVNDVM ſic procedebatur. Videtur quòd verbum cordis ſit ſpecies intelligibilis. Verbum enim cordis eſt quo intellectus videt: hoc autẽ eſt ſpecies intelligibilis. ergo verbum cordis eſt ſpecies intelligibilis.

¶ 2 Præt. Cognitio intellectiua a ſenſu oritur: ſed illud quod ſenſus ſentit, eſt ſpecies itelligibilis. ergo verbũ cordis quo ĩtellectus intelligit, eſt ſpẽs intelligibilis.

SED CONTRA. Verbũ cordis interius eſt quod exteriori verbo ſignificatur: ſed verbum exterius non ſignificat ſpeciem intelligibilem. ergo verbum interius non eſt ipſa ſpecies intelligibilis.

RESPON. Dicendum, quòd ſecundum Aug. 15. de Trini. Verbum cordis importat quoddam procedens a mente, ſiue ab intellectu. Procedit autẽ aliquid ab intellectu, inquantum eſt conſtitutum per operationem ipſius. Eſt autem duplex operatio intellectus ſecundum Philoſo. in 3. de anima. Vna quidem quæ vocatur indiuiſibilium intelligentia, per quam intellectus format in ſeipſo diffinitionem, vel cõceptũ alicuius incomplexi. Alia aũt operatio eſt intellectus cõ

D. 43. Tex. cõ. 21.

pænentia & diuidentia, ſecundum quam format enũtiationem, & vtrumq; iſtorum per operationem intellectus conſtitutorum vocatur verbũ cordis, quorum primum ſignificatur per terminum incomplexũ, ſecundum uero ſignificatur per orationem. Manifeſtũ eſt autem, quòd omnis operatio intellectus procedit ab eo, ſecundum quod eſt factus in actu per ſpeciem intelligibilem, quia nihil operatur, niſi ſecundum quod eſt actu. Vnde neceſſe eſt q ſpecies intelligibilis quæ eſt principium operationis intellectualis, differat a verbo cordis, quod eſt per operationem intellectus formatum, quàmuis ipſum verbum poſsit dici forma, vel ſpecies intelligibilis ſicut per intellectum conſtituta, prout forma artis quam intellectus adinuenit, dicitur quædam ſpecies intelligibilis.

G

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd intellectus intelligit aliquid dupliciter. Vno modo, formaliter, & ſic intelligit ſpecie intelligibili qua ſit i actu. Alio modo, ſicut inſtrumento quo vtitur ad aliud intelligendũ, & hoc modo intellectus verbo intelligit, quia format verbum ad hoc quòd intelligat rem.

AD 2^m dicẽdum, q cognitio ſenſus exterioris perficitur per ſolam immutationẽ ſenſus a ſenſibili. Vnde per formam quæ ſibi a ſenſibili imprimitur, ſentit, non autem ipſe ſenſus exterior format ſibi aliquã formam ſenſibilem, hoc autem facit vis imaginatiua, cuius formę quodammodo ſimile eſt verbũ intellectus.

ARTICVLVS X.

Vtrum ea quæ fiunt ex timore ſint uoluntaria.

Tex.c.6.

CIRCA tertium ſic proceditur. Videtur, q ea quę fiunt ex timore, nõ ſint voluntaria. Neceſſitas.n. voluntati contrariatur, vt dicitur in 5. metaph. ſed ea quæ fiunt ex timore, dicuntur ex neceſſitate fieri. non ergo ſunt voluntaria.

SED CONTRA. Omne quod quis operatur propter finem, eſt voluntarium: ſed ea quę quis operatur ex timore, operatur propter finem. ſ. ad vitandum malum quod timet, ſicut qui proijcit merces in mare, vitat ſubmerſionem nauis. ergo hmõi ſunt voluntaria.

I

RESPON. Dicendum, quòd cum bonum ſit voluntatis obiectum, hoc modo ſe habet aliquid ad hoc q ſit voluntarium, quo modo ſe habet ad hoc q ſit bonum. Contingit autem aliquid in vniuerſali conſideratum eſſe bonum, quod tamen ſecundum aliquas particulares circunſtantias redditur malum, ſicut generare filios eſt bonum, ſed generare filios ex non ſua vxore eſt malum. Et ſimiliter contingit aliquid in vniuerſali conſideratum eſſe malum, quod tamen ſecundum aliquas particulares circunſtantias fit bonum: ſicut occidere ſecundum ſe eſt malum, ſed occidere hominem perniciosum multitudini, eſt bonum. Et quia actiones circa ſingularia iudicantur bonæ, vel malæ, & per conſequens voluntariæ, vel inuoluntariæ, ſimpliciter quidem conſideratis ſingularibus circunſtantiis, ſecundum quid autem ſecũdum quòd in vniuerſali conſiderantur, ea quæ ex timore fiunt in vniuerſali quidem conſiderata, ſunt mala & inuoluntaria: ſed ſi conſiderentur ſecundum ſingularia quæ circunſtant, ſic ſunt bona, & voluntaria, ſicut proijcere merces in mare ſecundum ſe conſideratum eſt malũ, & non voluntarium, ſed in tali caſu eſt bonum, & voluntarium. Vnde & Philoſ. dicit in 3. ethi. quòd huiuſmodi miſta ſunt ex voluntario, & inuoluntario, ſimpliciter autem ſunt voluntaria: ſecundum quid autẽ

K

F inuoluntaria, ex neceſſitate facti.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VI.

DEINDE circa ſacramenta quæſitum eſt.

¶ Primo, De ſacramento Euchariſtiæ.

¶ Secundo, De ſacramento pænitentiæ.

¶ Tertio, De ſacramento matrimonii.

¶ Circa Euchariſtiam quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum forma panis annihiletur.

¶ Secundo, Vtrum ſacerdos dare debeat hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti.

ARTICVLVS XI.

Vtrum forma panis in ſacramento Euchariſtiæ annihiletur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd forma panis in ſacramento euchariſtię annihiletur. Illud enim annihilari videtur, quod deſinit eſſe, & in nihil conuertitur: ſed forma panis facta cõſecratione deſinit eſſe, nec eſt dare in quod cõuertatur: nõ enim conuertitur in materiam corporis Chriſti, nec etiam in formam eius quæ eſt anima, alioquin anima eſſet ibi ex ui ſacramẽti. ergo forma panis annihilat. 1.p.q.75.arti.4.o.6.c.& c.& ad 3.

H ¶ 2 Præt. Augu. dicit ſuper illud Ioan. 17. Clarifica me pater &c. Si humana natura conuertitur in verbum, ſi diligentius cogitamus, homo periret in Deo: ſed illud annihilari dicitur quod perit. ergo ſi panis cõuertitur in corpus Chriſti, uidetur quòd annihiletur.

SED CONTRA eſt, quia ſicut Aug. dicit lib. 83. q. Deus non eſt actor tendendi in non eſſe: eſt autem actor ſacramenti euchariſtiæ. ergo in illo ſacramento nihil annihilatur.

RESPON. Dicendum, q annihilatio quendam motum [d] importat. Omnis autem motus denominatur a termino ad quẽ. Vnde terminus annihilationis eſt nihil. Conſecratio autem panis in ſacramento euchariſtiæ nõ terminatur ad nihil, ſed ad corpus Chriſti, alioquin non eſſet dare quomodo corpus Chriſti incipiat eſſe ſub ſacramento. Non enim incipit ibi eſſe per motũ localẽ, alioquin deſineret eſſe in cælo. Relinquitur ergo q in conſecratione panis nõ eſt aliqua annihilatio, ſed trãſubſtãtiatio panis in corpus Chri. D.218.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut in generatione naturali neq; forma, neq; materia generatur, aut corrũpitur, ſed totũ cõpoſitũ, ita etiã in ſacramẽto altaris non eſt quærendum ſeorſum de forma, aut materia in qd cõuertatur, ſed totus panis conuertit in totũ corpus Chriſti, inquãtũ eſt corpus, quia ſi in triduo mortis Chri fuiſſet cõſecratio facta, nõ fuiſſet ibi [d] aia, ſed corpus exanime, ſicut in ſepulcro iacebat. D.577.

AD 2^m dicẽdum, quòd perire diceretur natura humana, ſi conuerteretur in verbum quantum eſſe deſineret, quod pertinet ad terminum a quo, non autẽ ſi annihiletur quantum ad terminum ad quem.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſacerdos debeat dare hoſtiam non conſecratam peccatori occulto hoc petenti.

CIRCA ſecundum ſic procedebatur. Videtur q ſacerdos debeat dare hoſtiam non cõſecratã peccatori occulto hoc petenti. Nõ.n. debet ſacerdos peccatum

catum occultum publicare: publicaret autem ſi ei daret hoſtiam non conſecratam, cum alijs ſocijs daret conſecratam. ergo ſacerdos non debet dare hoſtiã nõ conſecratam peccatori occulto hoc petenti.

¶ 2 Præt. Hoſtia conſecrata a ſacerdote alicui fideli porrecta, a circunſtantibus adoratur. Si ergo exhibet hoſtiam non conſecratam loco conſecratę, quantum eſt in ſe, faciet populum idolatrare, quod eſt graue peccatum. non ergo ſacerdos debet peccatori occulto petẽti dare hoſtiam non conſecratam.

SED CONTRA eſt, quia ſacerdos eſt medicus animarum, ſapiens autem medicus vitat quãtum poteſt, periculum infirmi quem accepit in curam peccatori autem, cuius curam habet, imminet magnum periculũ, ſi in conſcientia mortalis peccati corpus Chriſti accipiat, quia qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, vt dicitur 1. Corinth. 11. ergo ſacerdos bene facit, ſi eius periculum euitet porrigẽs ei hoſtiam non conſecratam.

RESPON. Dicendũ, quòd veritati non eſt aliqua fictio adiungenda, quia nulla eſt cõuẽtio lucis ad tenebras, vt Apoſto. dicit 2. ad Corinth. 6. & propter hoc Aug. probat in li. 83. q. quòd corpus Chriſti non fuit phantaſticum, quia ueritas quæ eſt Chriſtus, non potuit fallere: & ideo in ſacramentis Eccleſiæ nihil eſt per fictionem agendum, & præcipue in ſacramento altaris, in quo totus Chriſtus continetur. Eſſet autem quædam fictio, ſi hoſtia non conſecrata loco conſecratæ daretur: & cum etiam ſacerdos quantum in ſe eſt, populo fieret idolatrandi occaſio, qui quàmuis peccatum idolatriæ non incurreret æſtimãs probabiliter hoſtiam eſſe conſecratam, tamen ſacerdos in hoc quòd hoſtiam non conſecratam populo exhiberet adorandam, idolatriæ crimen incurreret. Vnde hoc in nullo caſu eſt faciendum, ut hoſtia non conſecrata exhibeatur uni, uel pluribus tamquàm conſecrata. Debet ergo ſacerdos peccatorem occultum primo quidem monere, ut pœnitentiam agat, & ſic ad ſacramẽtum accedat: quòd ſi pęnitere noluerit, debet ei occultè inhibere, ne alijs communicantibus in publico ſe immiſceat, quod ſi ſe immiſcuerit, debet ei dare hoſtiam conſecratam.

Vnde prima duo concedimus.

AD 3um dicẽdũ, quòd ſtultus eſſet medicus, qui cum maiori ſuo periculo minus periculũ infirmi uellet impedire, puta, ſi uellet ipſe uenenũ bibere, ne infirmus biberet uinũ. Multo autẽ magis peccat ſacerdos fictionẽ faciẽs in ſacramẽto Chriſti, quàm peccator indignè ſumẽs. Vñ ſtultus eſſet ſacerdos ſi, ut uitaret pctm̃ ſubditi, ipſe grauius peccaret, fictionẽ faciẽs in ſacramẽto ueritatis.

QVAESTIO VII.

DEINDE circa ſacramentum pœnitentię quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum prælatus debeat ſubditũ ſuum ab adminiſtratione remouere, propter aliquid quòd ab eo in confeſſione audiuit.

¶ Secũdo, Vtrũ in meliori ſtatu moriatur ille qui moritur in uia eũdi ultra mare, quàm ille qui moritur in redeũdo.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prælatus poſsit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere.

4. di. 21. q. 3 ar. 1. q. 1. ad

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd prælatus poſſit ſubditum ſuum ab adminiſtratione remouere propter aliquid, quod ab eo in cõfeſſione audiuit, quia quod inſtitutum eſt pro charitate, contra charitatem non militat: ſed ſigillum confeſſionis inſtitutũ eſt pro charitate. non ergo militat contra charitatem, ex qua tenetur prælatus ſaluti ſubditorũ prouidere. Eſt autem quandoque contra ſalutem ſubditi, ſi ei adminiſtratio dimittatur, vt puta, ſi habeat occaſionem recidiuandi in peccatum. ergo non obſtãte ſigillo confeſſionis prælatus debet eum ab adminiſtratione remouere.

SED CONTRA eſt, quia nihil eſt faciendum in præiudicium confeſſionis. Eſſet autem præiudiciũ cõfeſſionis, ſi ſubditus ab adminiſtratione remoueretur propter crimen quod ſuo prælato confeſſus eſt, quia per hoc alij retraherentur a confitendo. non ergo debet prælatus ſubditum ab adminiſtratione remouere propter peccatum quod ei confeſſus eſt.

RESPON. Dicendum, quòd id quod per confeſſionem auditur, nullo modo eſt manifeſtandum nec verbo, nec ſigno, nec nutu, nec etiam aliquid eſt faciẽdum, vnde in ſuſpitionem peccati aliquis poſſit deuenire. Si ergo amotio ſubditi ab adminiſtratione poſſit inducere ad manifeſtandum peccatum in confeſſione auditũ, vel ad aliquam probabilem ſuſpitionem habẽdam de ipſo, nullo modo pręlatus deberet ſubditum ab adminiſtratione remouere, puta, ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum, quòd priores non amouerẽtur de ſuis prioratibus niſi propter culpam, manifeſtaretur peccatum confitentis per remotionem ab adminiſtratione. Vnde ſi abbas hoc faceret, grauiter peccaret tamquàm confeſſionem reuelans. Poſſet tamen eum ſecreto charitatiue admonere, vt cum inſtãtia peteret ceſſionẽ, ſi hoc videret ſaluti eius expedire. Si vero per amotionẽ ab adminiſtratione peccatũ nullatenus manifeſtaretur, puta, ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetũ quòd abbas pro ſuo libitu de facili aliquos ab adminiſtratione remoueret, tunc alia occaſione accepta poſſet ſubditum ſibi confeſſum ab adminiſtratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita incautela ſi talis adminiſtratio eſſet ſubdito periculoſa in poſterum, quàmuis etiã & in hoc caſu melius eſſet quòd eũ induceret ad ceſsionẽ petendã. Si vero periculũ in poſterum non timeretur, non oportet quòd pro peccato præteritorum per pœnitentiam deleto eum ab adminiſtratione remoueret, ſicut etiam Aug. dicit in li. de adulterinis cõiugijs. Cur adhuc deputamus adulteros, quos credimus pœnitentia eſſe ſanatos? Quandoque enim pœnitentes innocentibus meliores ſunt.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum melius moriatur cruce ſignatus, qui moritur in uia eundi ultra mare, quàm qui moritur redeundo.

Ar. 3 & 4. diſ. 2?. q. 1. ar. 2. q. 3. ad 4.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd melius moriatur cruce ſignatus qui in uia eũdi ultra mare moritur, quàm ille qui moritur redeũdo. Qui. n. moritur in eundo quaſi proſequendo uotum ſuum, ut ſe exponat morti pro Chriſto, & ita moritur tãquã martyr moritur, qui autẽ moritur redeundo, nõ moritur in propoſito ſe exponẽdi pro Chriſto, & ita moritur quaſi cõfeſſor: ſed maior eſt ſtatus martyrum quàm confeſſorum. ergo in meliori ſtatu moritur qui moritur in eũdo, quàm qui moritur in redeundo.

SED CONTRA. Qui moritur in redeundo, iam conſummauit votum ſuum, qui autem moritur in eundo,

do, nondum conſummauit, ſed eſt quaſi in princi-pio: perfectum autem melius eſt imperfecto, & finis principio. ergo melius moritur in redeundo, quàm qui moritur in eundo.

Respon. Dicendum, quòd quanto aliquis cum pluribus meritis moritur, tanto melius moritur: merita autem manent homini non ſolum illa quæ actu agit, ſed etiam illa quæ iam fecit, quaſi apud Deum depoſita, ſecũdum illud 2. ad Thi. 1. Scio cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſeruare. Manifeſtum eſt autem quòd ille qui moritur in redeundo de vltra mare, cæteris partibus, cum pluribus meritis moritur, quàm ille qui moritur in eundo. Habet enim meritũ ex aſſumptione itineris, & vlterius ex proſecutione, in qua forte multa grauia eſt paſſus: & ideo, cæteris paribus, melius moritur ille qui moritur redeundo, quàm qui in ire ſit magis meritorium q̃ redire, genus operis conſiderando.

Ad primvm ergo dicendum, quòd illud propoſitum exponendi ſe morti propter Chriſtũ, habuit etiã iſte in eundo, nec hoc meritum perdidit, ſi ſe a peccato immunem cuſtodiuit.

QVÆSTIO VIII.

Deinde circa matrimonium quæſita ſunt duo.
¶Primo, Si aliquis deſpondeat aliquam per verba de futuro, & poſtea carnaliter cognoſcat, nõ quidem quaſi cõſentiẽs in matrimoniũ, ſed ſolummodo volẽs fraudulẽter ſurripere copulam carnalem, ſi poſtmodũ contrahat cum alia per verba de præſenti, vtrum ſecunda ſit vxor eius.
¶Secundo, Si vir accuſet vxorem de adulterio occulto, vtrum mulier teneatur in iudicio ſuum peccatum confiteri.

Articvlvs XV.

Vtrum ille qui cognouit carnaliter quam ſpoponderat, poſſit habere uxorem illam cum qua poſtea contrahit per uerba de præſenti.

4. di. 27 art. 2. & q. 2. 3. c. 4. di. 28. arti. 2. 3. c. de contractu matrimonii

Circa primum ſic procedebatur. Videtur q̃ ille qui cognouit carnaliter quam deſpõderat per verba de futuro, non poſſit habere vxorem illam cũ qua poſtea cõtrahit per verba de præſenti. Iudicio. n. eccleſiæ compellitur ſtare cum prima, quam carnaliter cognouit: ſed eccleſia poteſt facere perſonas illegitimas ad contrahendum. ergo videtur quòd talis non poſſit cum alia muliere habere matrimonium, & ita illa cum qua ſecundo cõtraxit per verba de præſenti non erit vxor ſua.

Sed contra eſt, quòd error hominis non præiudicat veritati matrimonij: ſed ex errore hominis præſumentis eſſe conſenſum vbi fuit carnaliter copula, contingit quòd per iudicium eccleſiæ compellitur aliquis illam habere, quam cognouit carnaliter poſt cõtractum per verba de futuro. ergo non præiudicat veritati ſecundi matrimonii, quod eſt rite contractũ per verba de præſenti.

Respon. Dicendum, q̃ ſicut Leo Papa dicit. Cauſa matrimonii eſt cõſenſus per verba de præſenti expreſſus, ſine quo cætera etiã cum coitu ſubſecuta fruſtrantur. Remota autem cauſa remouetur effectus: vnde cum in primo matrimonio ponatur non fuiſſe cõſenſus, manifeſtum eſt quòd non fuit matrimonium. & quia poſita cauſa ponitur effectus, conſequens eſt vt

F ſecundum fuerit matrimonium, in quo ponitur fuiſſe mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus inter perſonas a matrimonio ſolutas.

Ad primvm ergo dicendum, quòd eccleſia in his quæ ad matrimonium pertinent, tripliciter ſe habet. Vno quidem modo per modum iudicantis, & quia homines vident ea quæ apparent, ſecundum qđ dicitur 1. Reg. 16. Oportet q̃ iudex eccleſiaſticus iudicet ſm ea quæ ſibi apparent per confeſſiones partium, & per idoneos teſtes, & per alia legitima documẽta, quibus in omnibus adhibitis contingit quandoque veritatem latere, & præcipue in his quæ pertinent ad inte-

G riora cordis, quæ humano teſtimonio probari nõ poſſunt, etſi p aliqua ſigna exteriora de his poſſit aliqua coniectura haberi, & ideo iudicium eccleſiæ circa ea quæ ad matrimonium pertinent, ſi veritas lateat, non impedit ſequens matrimonium contrahendum, nec dirimit iam contractum. Alio modo ſe habet per modum prohibentis, vel punientis, & hoc quidem impedit matrimonium cõtrahendum, ſed non dirimit iam contractum, puta, vxoricidæ pœnam imponit eccleſia vt vlterius a matrimonio abſtineat: ſi tamen contraxerit, matrimonium nõ dirimitur. Tertio modo ſe habet per modum ſtatuentis, quod fit ſolum authorita-

H te ſummi pontificis: & ſecundum hoc perſonæ aliquę redduntur illegitimæ ad contrahendum, ita quòd ſi etiam cõtrahat, matrimonium dirimit, vt patet in quibuſdam gradibus conſanguinitatis & affinitatis: vel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, vel cum machinatus eſt in mortem vxoris.

Articvlvs XVI.

Vtrum mulier accuſata de adulterio occulto teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur q̃ mulier accuſata de adulterio occulto, nõ teneatur ſuum peccatum in iudicio confiteri. Nullus. n. tenetur ſuũ peccatum occultũ publicare: ſed adulterium mu- 4. di. 17. q. 1 ar. 2. 0. & d. 42. ar. 4. q. 3 ad 2. 109.

I lieris eſt occultum. Si autẽ in iuditio confiteretur ipſum, veniret in publicum. ergo nõ tenetur mulier accuſata de adulterio ſuum peccatũ in iudicio cõfiteri.

Sed contra eſt, quia debet præſtare iuramentũ de veritate dicẽda: ſed nullo modo debet deierare: ergo debet veritatem confiteri de ſuo peccato.

Respon. Dicendũ, q̃ circa hoc eſt diſtinguendum. Si enim adulterium ſit omnino occultum, non debet peccatum ſuum in iudicio confiteri, nec debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, quia occulta ſoli diuino iudicio reſeruantur, ſecundum illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, quouſque veniat Dominus, qui illuminabit abſcõdita tenebrarum: ſed quãdo ex adulterio procedit infamia, vel aliqua ſigna euidentia apparent, quæ vehementem ſuſpitionem facere poſſunt, vel quando eſt ſemiplene probatum,

K tunc debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, & ipſa tenetur confiteri veritatem.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO IX.

Deinde circa virtutes quæſita ſunt duo.
¶Primo, Circa iuſtitiã. ſ. ſi aliquis incidẽs in latrones, promittat eis pecuniam pro ſua liberatione, ſi mutuo eam accipiat ab aliquo ſuo amico, vtrum reſtituere teneatur.

¶Secundo

¶ Secundo, Circa abſtinentiam, vtrum aliquis peccare poſſit nimis ieiunando, vel vigilando.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo, ut redimeret ſe latronibus, teneatur eam reſtituere.

AD PRIMVM ſic procedebatur. Videtur quòd ille qui pecuniam accepit mutuo, vt redimeret ſe latronibus, nõ teneatur eam reſtituere, quia vt Aug. dicit. Tempore neceſſitatis omnia ſunt communia: ſed nullus debet quaſi proprium petere id quod eſt commune, vt Ambr. dicit, & habetur in decretis diſtin. 4. B Cum ergo ille qui in latrones incidit, fuerit in maxima neceſſitate conſtitutus, vtpote in periculo mortis exiſtens, videtur quòd factum ſit ſibi cõmune aliquid quod erat alterius, & ita non teneatur ei reſtituere, qui mutuauit, ac ſi eſſet proprium eius.

¶ 2 Præt. Nullus tenetur facere recompenſationem alicui pro eo quod ille facere tenebatur: ſed ille qui mutuauit pecuniam tenebatur proximum ſuum a mortis periculo liberare, ſecundum illud Prouer. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem. ergo videtur quòd ille qui eſt liberatus, non teneatur ei reſtituere pecuniam mutuatam.

C SED CONTRA eſt, quod Dominus Mat. 7. dicit. Omnia quæ vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis: ſed ille qui liberatus eſt a latronibus, vellet ſibi reſtitui, ſi quid mutuaſſet. ergo etiam ipſe debet reſtituere quod mutuo accepit.

RESPON. Dicendum, quòd iuſtitiæ actus eſt vnicuique reddere quod ſibi debetur. Vnde cum ratione contractus bonæ fidei, qui fuit inter mutuãtem & mutuo accipientem, reſtitutio debeatur ex iuſtitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuo accepit pecuniam, eã reddere creditori, & tanto magis, quanto in maiori neceſſitate creditor ſibi ſubuenit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc in neceſſitate fiunt omnia communia, cum homo non poteſt ſibi de ſuo ſubuenire: ridiculum enim eẽt, ſi quis D famem patiens nollet accipere panem quem haberet in arca, & diceret ſe accipere panem alienũ quaſi cõmunem: quæ autem per amicos poſſumus, per nos aliqualiter poſſumus, vt dicit Philo. in 3. ethico. Iſte autem qui in latrones incidit, poteſt ſe per amicos liberare mutuum accipiendo, & ideo non fiunt ei omnia communia.

AD 2^m dicendum, quòd vnuſquiſque tenetur ad liberandum proximum a morte ſecundum ſuam conditionem & modum, & hoc quidem cõuenienter impleuit ille qui pecuniam mutuauit, nõ aũt tenebatur eam donare ĩ caſu quo ille poterat ꝑ mutuũ liberari.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum homo poſſit peccare nimis ieiunando, uel uigilando.

E CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd homo non poſſit peccare nimis ieiunãdo, vel vigilando. Deus enim non poteſt nimis ab homine diligi: ſed ꝓbatio dilectionis eſt exhibitio operis, vt Gregor. dicit in homel. quadam. ergo videtur quòd non poſſit aliquis peccare nimis ieiunandu, vel vigilando propter Deum.

22. q. 88. ar. 2. ad 3. & q. 147. ar. 1. ad 2.

SED CONTRA eſt, quod Bernar. confitetur ſe peccaſſe de hoc quòd nimis corpus ſuũ ieiunãdo & A vigilando debilitauit.

RESPOND. Dicendum, quòd ſecundum Philo. in 1. politi. Aliter eſt iudicandum de fine, aliter de his quæ ſunt ad finem. Illud enim quod quæritur tãquã finis, abſque menſura quærendum eſt In his autẽ quæ ſunt ad finem eſt adhibenda menſura ſecundum proportionem ad finem, ſicut medicus ſanitatem quæ eſt finis eius, facit quantumcumq; poteſt maiorem, ſed adhibet medicinam, ſecundum quod conuenit ad ſanitatem faciendam. Eſt ergo conſiderandum, quòd in ſpirituali vita dilectio Dei eſt ſicut finis. Ieiunia autẽ & vigiliæ, & alia exercitia corporalia non quæruntur tamquàm finis: quia ſicut dicitur ad Ro. 14. non eſt B regnum Dei eſca & potus, ſed adhibentur tamquã neceſſaria ad finem. i. ad domandas concupiſcentias carnis, ſecundum illud Apoſt. 1. ad Corint. 9. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo &c. & ideo huiuſmodi ſunt adhibenda cum quadam menſura rationis, vt. ſ. cõcupiſcẽtia deuitetur, & natura nõ extinguatur, ſecundum illud ad Ro. 12. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem: & poſtea ſubdit. Rationabile obſequium veſtrum. Si vero aliquis intantum virtutem naturæ debilitet per ieiunia, & vigilias, & alia huiuſmodi, quòd non ſufficiat debita opera exequi, puta, prædicator prædicare, doctor docere, cantor cantare, & ſic de alijs, abſque dubio peccat: ſicut etiã peccaret vir qui nimia abſtinentia ſe impotentem redderet ad debitum vxori reddendum. Vnde Hiero. dicit, de rapina holocauſtum offert, qui vel ciborũ nimia egeſtate, vel ſomni penuria immoderate corpus affligit: & iterum rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiuniũ charitati, vigilias ſenſus integritati præfert.

C

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO X.

DEINDE circa præcepta quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.

D ¶ Secundo, Vtrum præcepta quæ fiunt contra præcepta ſecundæ tabulæ, ſint grauiora peccatis quæ fiũt contra præcepta primæ tabulæ.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant conſilia.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur ꝙ præcepta ordine naturæ præcedant conſilia. Illud enim eſt prius ordine naturæ, ad quod natura primo inſtigat: ſed præcepta ſunt de primo inſtinctu naturæ, quia ſunt de dictamine rationis naturalis, nõ aũt cõſilia. ergo præcepta ſunt priora ordine naturæ quàm cõſilia. Ar. 93.

SED CONTRA eſt, quia prius natura dicitur aliquid eſſe tripliciter. Vno modo, ſicut imperfectũ eſt E prius perfecto, & hoc modo præcepta nõ ſunt priora conſilijs, quia in præceptis charitatis præcipue conſiſtit perfectio. Secũdo, per modũ cauſæ tẽpore præcedẽtis effectũ, & ſic etiã non ſunt priora, quia nõ eſt neceſſarium ꝙ aliquis prius impleat præcepta q̃ cõſilia. Tertio, per modũ originis, quando principium eſt ſimul tempore, ſicut & lux ſolis, & radius: ſed nec hoc modo præcepta ſunt priora, quia non eſt neceſſe ꝙ quicumque ſeruat præcepta, ſeruet conſilia. ergo nullo modo præcepta ordine naturæ præcedunt conſilia.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc neceſſe eſt duo cõſiderare. Primo, quid ſit eſſe prius ordine na-

Digitized by Google

turæ: ſecundo quid ſit præceptum, & quid cõſilium, quibus manifeſtatis, euidenter apparebit quod quæritur. De primo ergo ſciendum eſt, quòd ſecundum
T.c.16. Philoſophum in 5. meta. Prius & poſterius dicuntur in quolibet ordine per comparationem ad principiũ illius ordinis, ſicut in loco per comparationẽ ad principium loci, in diſciplinis per comparationẽ ad principiũ diſciplinæ. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid eſſe prius per comparationem ad naturę principia, quæ quidem ſunt quatuor cauſæ. Vnde ſecundum vnumquodque genus cauſæ, prius in ordine naturæ eſt, quod propinquius eſt cauſę. Quàmuis autem cauſæ ſint quatuor, tres tamen earum. ſ. efficiens, formalis, & finalis cõcurrunt in idem, vnde relinquitur G quòd ordo naturæ ſit duplex. Vnus quidem ſecundò rationem cauſæ materialis, ſecundum quòd imperfectum eſt prius perfecto, & potentia actu. Alius autẽ ordine naturæ eſt ſecundum rationem aliarum trium cauſarum, ſecũdum quam perfectum eſt prius imper-
Tex.c.16. fecto, & actus potentia. Vnde & Philo. dicit in 5. meta. quòd alia ſunt poteſtate priora, alia perfectione: & quia forma eſt magis natura quàm materia, vt proba-
Tex.c.12. tur in 2. Phyſi. conuenienrius dicitur eſſe prius natura actus, qui eſt prior ſubſtantia & ſpecie, vt dicitur
Tex.c.12. in 1. Meta. quàm potentia, quæ in vno & eodem eſt prior generatione & tẽpore. Vnde & Philo. dicit in 2. periermenias, quod in his quæ contingit eſſe actu & poteſtate, ea quæ ſunt actu, ſũt natura priora & poſteriora. H

Circa ſecundum vero, ſcilicet circa rationem conſilij & præcepti, conſiderandum eſt, quòd præceptũ importat rationem debiti, debitũ autem aliquod eſt dupliciter. Vno modo ſecũdum ſe, & hoc modo finis eſt debitus in vnoquoq; negotio. Medicus enim propter ſe debet quærere ſanitatẽ. Alio modo eſt aliquod debitum propter aliud. ſ. id ſine quo non poteſt peruenire ad finem, ſicut medicus debet iniicere diætã infirmo, ſine qua non poteſt ſanari. Illud vero quod ordinatur in finem, vt melius, aut facilius ad finem conſequatur, ſi ſine hoc aliqualiter poſſit haberi finis, nõ habet rationem debiti. Finis autem ſpiritualis, qui lege diuina ordinatur, eſt duplex. Vnus quidem principalis. ſ. adhærere Deo per charitatem: vnde dicitur 1. I ad Thim. 1. Finis præcepti eſt charitas. Alius autem finis ſecundarius quaſi diſpoſitiuus. ſ. puritas & rectitudo cordis, quæ conſiſtit in interioribus actibus aliarum virtutum. Vnde Apoſt. dicit ad Rom. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione. Sicut ẽt in generatione naturali finis eſt, & ipſa forma ſubſtãtialis, & vltima diſpoſitio ad formam. Vnde manifeſtum eſt quod principalia præcepta diuina ſunt quidem de dilectione Dei & proximi, vt patet Matt. 22. Secunda vero de interiori ſanctificatione, ſecundum illud 1. ad Theſ. 4. Hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio veſtra. Omnia vero alia quæ ſunt ſpiritualis vitæ, ordinantur ad prædi- K cta ſicut in finem, ſed dupliciter. Quædam enim ſunt talia, ſine quibus prædicti fines eẽ nõ poſſunt, & hęc cadunt ſub præcepto ſicut, Nõ habebis deos alienos, Nõ furtum facies &c. Quædam autem, ſunt ſine quibus ad prædictos fines perueniri poteſt, vnde non cadunt ſub præcepto: ſed quia per huiuſmodi facilius & melius peruenitur ad fines prædictos, dãtur de eis conſilia, ſicut patet de paupertate, virginitate, & alijs huiuſmodi: & ẽ ſimile, ſi aliquis deberet ex pręcepto eſſe Romæ certo die, teneretur etiam ex debito pręcepti Romam ire, non autem tenetur ex præcepto ire eques, quia ſine hoc poſſet Romam peruenire, tamẽ F caderet hoc ſub conſilio, inquantum equitãdo facilius & melius perueniret ad finem.

His ergo viſis patet de facili id quod quærebatur. Si enim comparemus conſilia ad pręcepta finalia, quę ſunt de dilectione Dei & proximi, de interiori cordis puritate, manifeſtũ eſt quòd præcepta ſunt priora conſilijs naturaliter ordine perfectionis, ſicut naturaliter prior eſt potẽtia & finis his quę ſunt ad finem: ſed conſilia erunt priora naturaliter ordine generationis & temporis, inquantum. ſ. per conſilia ad puritatem perfectam cordis, & perfectam dilectionẽ Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus conſilia ad alia præcepta quæ ordinantur ex neceſſitate in prædictos fines, ſic erit duplex conſideratio. Nam in conſilijs neceſſe eſt vt includantur præcepta. Qui enim omnia dimittit, non rapit aliena: & qui virginitatem ſeruat, nõ mœchatur: ſicut etiam qui equitat, vadit, ſed non conuertitur. Erit ergo vna comparatio conſiliorũ ad præcepta abſolute cõſiderata, & ſic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora conſilijs, ſicut genus eſt naturaliter prius ſpecie: conſilia autem econuerſo priora naturaliter præceptis, ſicut ſpecies ſunt priores ſecũdum naturam quàm genera, vt patet per Philo. in 1. phyſi. comparatur enim genus ad ſpeciem Tex.c.5. ſicut potentia ad actum. Præcepta autẽ abſoluta ſumpta ſe habent per modum generis ad obſeruantiã præceptorum cum cõſilijs, & ſine conſilijs, ſicut nõ mœchari ad non mœchari cum virginitate, & ad non mœchari cũ matrimonio: & ire commune eſt ad ire equitem, & ad ire peditem. Alia vero comparatio eſt cõſiliorum ad pręcepta ſine conſilijs obſeruata, ſicut ſi cõparemus euntem in equo ad eum qui vadit pedibus. Similis enim eſt comparatio virginis, ſeu continentis ad matrimonium, & pauperis propter Chriſtum ad eum, qui in ſęculo ſuis cõtentus eſt, & ſic ſimpliciter ordine naturæ conſilia ſunt priora præceptis ſicut perfecta imperfectis, nec oportet quòd pręcepta ſic accepta pręcedant naturaliter ordine generationis & tẽporis conſilia. Non enim oportet quòd ille qui vult cõtinentiam, vel virginitatem ſeruare, prius matrimonio iungatur: neque etiam oportet quòd ille qui vult eſſe pauper propter Chriſtum, prius ſecularem vitam agat, in qua ſuis diuitijs ſit contentus: ſicut etiam nõ oportet quòd ille qui vult ire eques Romã, prius vadat pedes, & poſtea eques, ſed melius eſt ſi a principio eques vadat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum peccata contra præcepta ſecundæ tabulæ ſint grauiora peccatis quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd peccata quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ ſint grauiora peccatis quæ ſunt cõtra præcepta primæ tabulæ. Peccatum enim contra præcepta ſecundæ tabulæ eſt contempto bono incommutabili commutabili bono adhærere, ſicut patet in furto, & adulterio, & alijs huiuſmodi: ſed contemptus incommutabilis boni eſt peccatum contra pręcepta primæ tabulę, quibus ordinamur ad adhibendam reuerentiam Deo, ergo peccata quæ ſunt contra pręcepta ſecundę tabulæ includunt peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ, & aliquid addunt, ergo ſunt grauiora. Ar. 18. arg. 2. & 12. q. q. 110. ar. 6. cap.

§ 2 Præt.

Digitized by Google

¶ Præterea. Simonia eſt maximum peccatum: ſed ſimonia cum ſit ſpecies auaritiæ, eſt contra præcepta ſecundæ tabulæ. ergo peccata quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ, ſunt grauiora.

SED CONTRA eſt, quòd peccata contra præcepta primæ tabulæ ſunt infidelitas, deſperatio, & alia huiuſmodi, quæ ſunt grauiſſima peccata. ergo peccata quæ ſunt cõtra pcepta primæ tabulæ ſunt grauiora.

1a.q.75.ar.3.ad.2.& ar.5.cap.& 22.q.10.ar.3.c.22.q.34 ar.2.

RESPON. Dicendum, quòd formalis ratio peccati mortalis conſiſtit in auerſione a Deo. Si enim eſſet inordinata conuerſio ad bonum commutabile ſine auerſione a Deo, non eſſet peccatum mortale: præcepta autem primæ tabulæ ſecundum ſe ordinãt directe hominem in Deum, unde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideo peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ, directe & ſecundum ſe important auerſionem a Deo: peccata autem quæ ſunt cõtra præcepta ſecundæ tabulæ, per ſe quidem deordinant nos principaliter circa bona commutabilia, circa quæ ordinamur per præcepta ſecundæ tabulæ, ex conſequenti autem deordinant nos a Deo. In vnoquoque autem genere potiſſimum eſt id, quod eſt per ſe: vnde peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ, ſecundum ſuum genus ſunt grauiſſima in genere peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd contemptus Dei per ſe intentus eſt in peccatis quæ ſunt cõtra præcepta primæ tabulæ, ſic autem non ex neceſſitate includitur in peccatis quæ ſunt contra præcepta ſecundæ tabulæ. Non enim ille qui fornicatur, intendit hoc agere in contemptum Dei, ſed intendit principaliter delectari, ad quod conſequitur quòd Deum contemnat, præter principalem intentionem mandata eius tranſgrediens.

AD 2m dicendum, quòd ſimonia non eſt maximũ peccatum ſimpliciter; ſed maximum inter illa quæ committuntur circa contractus pecuniarios, & hoc etiam eſt ex hoc quòd irreuerenter ſe habet homo ad res ſacras, in quo attingit peccata quæ ſunt contra præcepta primæ tabulæ.

QVAESTIO. XI.

DEINDE quæſitum eſt de his quæ pertinent ſpecialiter ad quoſdam hominum ſtatus.

¶ Et primo, De his quæ pertinent ad prælatos.
¶ Secundo, De his quæ pertinent ad doctores.
¶ Tertio, De his quæ pertinent ad religioſos.
¶ Quarto, De pertinentibus ad clericos.

Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Vtrum Beatus Matthæus vocatus ſit ſtatim a teloneo ad ſtatum apoſtolatus, & perfectionis.
¶ Secundo, Vtrum ille qui eligitur canonice in epiſcopum, melius faciat conſentiendo electioni de ſe factæ, vel eam recuſando.
¶ Tertio, Vtrum prælatus qui dat beneficium eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo ſperans per hoc ſuum genus exaltari & ditari, committit ſimoniã.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum B. Matthæus fuerit vocatus ſtatim de theloneo ad ſtatum apoſtolatus, & perfectionis.

ar.51.arguitur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd beatus Matthæus non fuit vocatus ſtatim de teloneo ad ſtatum apoſtolatus, & perfectionis. Dicit enim Gregorius ſuper Ezechielem. Nemo repente fit ſummus: ſed ſtatus apoſtolatus, & perfectionis euangelicæ eſt ſummus ſtatus humanæ vitæ. ergo Matthæus non fuit ſtatim vocatus ad ſtatum perfectionis, & apoſtolatus.

SED CONTRA eſt, quòd Hieronymus dicit ſuper Matthæum, quòd de publicano repente fit apoſtolus. Et Beda dicit ſuper Lucam, quod de publicano in apoſtolum, de teloneo in euangeliſtam mutatus eſt. Et quædam glo. dicit Luc. 5. Quòd nullam prorſus cogitationem, vel reſpectum huius vitæ ſibi reſeruauit, qd eſt perfectionis euangelicæ, ergo ſtatim vocatus eſt ad ſtatum apoſtolatus, & perfectionis.

RESPON. Dicendũ, quòd quæſtio iſta ex verbis Euãgelij determinari poteſt. Si enim loquamur de apoſtolatu, manifeſtum eſt ſecundum narrationem Matthæi Marci, & Lucæ, quòd Dominus poſt vocationem Matthæi aliquanto ſpatio temporis interiecto ex ſuis diſcipulis 12. apoſtolos elegit, inter quos vnus fuit Mathæus. Et ſic patet quòd ſtatim a principio fuit vocatus ad diſcipulatum Chriſti, non autem ad apoſtolatum, niſi ſecũdum præordinationem Chriſti, qui eum in apoſtolum ſumendum diſponebat: & ſecundum hoc intelligenda ſunt verba Hieronymi, & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione euangelica, ſic manifeſtum eſt, quòd ſtatim a principio vocatus eſt ad ſtatum perfectionis. Dicitur enim Lucæ 5. quòd ſurgens relictis omnibus ſecutus eſt eum, quod etiam ad diſcipulatum Chriſti pertinebat, ſecundum illud quod dicitur Lucæ 14. Niſi quis renuntiauerit omnibus his quæ poſſidet, non poteſt eſſe diſcipulus meus. ar.93.ad.1.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſummum in vita humana poteſt accipi dupliciter. Vno modo, ſecundum comparationem ſtatus ad ſtatum, ſecundum quod in humana vita vnus ſtatus eſt maior alio, & aliquis eſt ſummus, & ſic nihil prohibet aliquem fieri repente ſummum, id eſt, attingere ad ſtatum ſummum. Et hoc apparet tam in ſpirituali, quàm in ſæculari. Inueniuntur enim aliqui ſtatim a pueritia ad ſtatum religionis, qui eſt perfectiſſimus, conuolaſſe vel proprio arbitrio, ſicut beatus Ioan. Baptiſta, & beatus Benedictus: vel etiam deuotione parentum, ſicut illi qui monaſteriis traduntur a parentibus. Sic non oportet vt aliquis ſæculari vita exerceatur antequàm ad religionem tranſeat: ſicut non oportet quòd aliquis exerceatur in laicali vita, antequàm clericus fiat. Similiter etiã aliqui repente aſſumuntur ad regnum, vel ab ipſa pueritia, ſicut Salomon & Ioſias reges Iuda: vel etiam in vltimo ſtatu, ſicut Saul. Et Eccleſ. 6. dicitur, quòd de carcere catenisque interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo, poteſt accipi ſummum per comparationem graduum, qui ſunt perfectionis vnius hominis, & ſic intelligit Greg. quòd nemo repente fit ſummus. Dicit enim Auguſtinus ſuper canonicam Ioan. quòd charitas non mox ut naſcitur, perfecta eſt. Nam ut perficiatur, naſcitur: cum fuerit nata, nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata perficitur. Contingit tamen quandoq; quòd unus homo repente incipit ab altiori gradu ſanctitatis quàm ſit ſummum ad quod pertingit perfectio alterius hominis, ut patet de B. Benedicto, de quo Gregor. dicit in 2. dialog. quòd præſentes, & ſecuturi omnes agnoſcant, Benedictus puer conuerſationis gratiam a perfectione cœpiſſe.

ARTICVLVS. XXII.

Vtrum melius faciat qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quàm qui eam recuſat.

22. q. 185. ar. 1. ad. 1. & 2. ar. 2. & 4. d. 9. ar. 4. ad 4.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd melius faciat qui conſentit electioni canonicæ de ſe factæ, quàm qui eam recuſat. Dicit enim Greg. 12. moral. Poteſtas cum percipitur non ex libidine amanda eſt: ſed quando aliquis per canonicam electionem epiſcopalem dignitatem adipiſcitur, non percipit eam ex libidine. ergo debet eam amare. non ergo debet eam recuſare.

SED CONTRA eſt, quòd Gre. dicit 28. moraliũ quòd prælatio per meliorem intentionem fugiẽda eſt.

RESPON. Dicendum, ꝙ in eo qui electioni canonicæ de ſe factæ conſentit, conſiderari præcipue debet quid intendit. Si enim intendit aliquid tẽporale, puta honorem, diuitias, excutere ſe a iugo religionis, aut aliquid huiuſmodi, manifeſtum eſt quòd eſt praua intentio, vnde melius faceret ſi non aſſentiret: ſi autem intendit profectum eccleſiæ, ſic planum eſt ꝙ bona eſt intentio. Vnde Aug. dicit 19. de ciuit. Dei. In actione non amandus eſt honor in hac vita, ſiue potentia, ſed opus ipſum ſi recte atque utiliter fit, id eſt, vt valeat ad ſalutem ſubditorum. Et inducit illud Apoſtoli quod habetur 1. ad Thi. 3. Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Sed tamen ſciendũ eſt, quòd ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia vt Greg. dicit in paſtora. Tantum actionem populi debet actio tranſcendere præſulis, quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris, ad quod humana fragilitas ſecundum proprias vires ſufficiens non eſt, ſecundũ illud Apoſtoli 2. ad Cor. 3. Et ad hæc quis tã idoneus? ſed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei & ſufficientes redduntur, ſicut ipſe poſtmodum ſubdit. Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti. Poteſt ergo aliquis laudabiliter conſiderans proprium defectum, ex humilitate officium prælationis recuſare. ſicut Iere. dicit. Neſcio loqui, quia puer ego ſum: poteſt etiam laudabiliter conſentire ex charitate fraterna vt ſalutem proximorum procuret, ſicut Eſaias qui dicit. Ecce ego, mitte me. Sed ſicut Grego. dicit in paſto. In vtroque eſt ſubtiliter intuendum, quia & is qui recuſauit, plene non reſtitit: & is qui mitti voluit, ante ſe per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quiſque ſacra miniſteria audeat: aut quẽ ſuperna gratia elegit ſub humilitatis ſpecie ſupernæ diſpoſitioni contradicat. Quia ergo valde difficile eſt purgatum ſe quemlibet poſſe agnoſcere, prælationis officiũ tutius declinatur, nõ tamen pertinaciter, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas agnoſcitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbũ Gre. non debet ſic intelligi. Poteſtas cum ex libidine percipitur, amanda eſt: ſed ita, Poteſtas cum percipitur, non eſt amanda ex libidine: ſubdit enim, Sed ex longanimitate toleranda.

AD 2ᵐ dicendum, quòd melior eſt intentio prælationem fugientium ſecundum proprium deſideriũ, dummodo non adſit neceſſitas ex parte imponentia hoc onus. Vnde Aug. dicit 19. de ciui. Dei. Superior locus, ſine quo populus regi non poteſt, & ſi ita teneatur vt decet, tamen indecenter appetitur. Otiũ enim ſanctum quærit charitas veritatis, negotium iuſtum ſuſcipit neceſſitas charitatis.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum prælatus qui dat beneficium alicui ſuo conſanguineo ut exaltetur, ſimoniam committat.

CIRCA tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ prælatus qui dat beneficium eccleſiaſticum alicui ſuo conſanguineo, vel amico, vt alij eius cõſanguinei exaltentur, ſimoniam committat. Eſt enim ſimonia ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpiritnale, aut ſpirituali annexum: ſed in caſu prædicto videtur eſſe emptio & venditio, in quibus eſt liberalitas, hic autem hoc ſperatur, vt liberaliter recompenſet. ergo eſt ibi ſimonia. 4. d. 25. q. 3. ar. 3.

G

SED CONTRA eſt, quod Eſaiæ 33. ſuper illud, Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere, dicit glo. quòd triplex eſt munus, a manu, a lingua, ab obſequio, quorum nullum eſt in propoſito caſu. ergo non eſt ibi ſimonia.

RESPON. Dicendum, quòd cum ſimonia circa emptionem & venditionem conſiſtat, hic diſtinguendum videtur, quia ſi prælatus intendit obligare eum cui dat beneficium eccleſiaſticum ad aliquam recompenſationem faciendam ſibi, vel ſuis conſanguineis, intentio ſimoniaca eſt: intendit enim quandam tacitam venditionem. Si vero non intendat eum obligare, ſed intendat quòd ille ſibi, vel ſua propria ſpõte temporaliter recompenſet, eſt quidem praua intentio & carnalis, ſed non ſimoniaca.

H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſecundum Philoſoph. in 4. ethico. Liberalitas non eſt circa quẽlibet vſum pecuniæ, ſed eſt circa dationes & ſumptus, ſimonia autẽ eſt circa emptionẽ & venditionẽ.

QVAESTIO XII.

DEINDE circa doctores quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Si doctor ſemper prædicauit, aut docuit principaliter propter inanem gloriam, vtrum habeat aureolam, ſi in morte pœniteat.

I

¶ Secundo, Vtrum ſi ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocentur a meliori bono, vtrum ille doctor teneatur illam doctrinam reuocare.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ille qui ſemper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet. Aureola enim doctrinæ debetur fructui, ſcilicet conuerſioni fidelium, ſecundum illud ad Phil. 3. Gaudium meum, & corona mea: ſed potuit contingere, quòd ex prædicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit, ſecutus eſt fructus conuerſionis fidelium. ergo ſi pœniteat, debetur ei aureola. 4. d. 33. q. 3. art. 2. ad. 3. & d. 49. q. 5

K

¶ Præterea, ſicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinæ: ſed ſi illa quæ cum virgo ſit carne, mente tamen eſt corrupta, pœnitentiam agit, recuperat aureolam. ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

SED CONTRA eſt, ꝙ opera mortua per pœnitentiam non reuiuiſcunt: ſed opera iſtius doctoris propter inanem gloriam prædicantis fuerant mortua, id eſt, cum peccato facta. ergo non reuiuiſcunt per pœni-

Digitized by Google

pœnitentiam ad præmium conſequendum.

RESPON. Dicendum, quòd cum aureola importet quandam ſingularem excellentiam præmij, neceſſe eſt, quòd præſupponat auream, ſicut comparatiuus præſupponit poſitiuum, & hoc figuratur Exo. 25. vbi dicitur. Facies ſuper coronam auream, alteram aureolam, & ideo qui non meretur auream, id eſt, præmiũ eſſentiale, non meretur aureolam: qui autem propter inanem gloriam operantur, non merentur præmium eſſentiale, quia receperunt mercedem ſuam, vt dicitur Matth. 6. unde nec merentur aureolam. Pœnitentia autem reſtituit homini præmia prius habita, non autem confert ei ea quæ non habuit, niſi inquantum ipſe motus pœnitentiæ eſt meritorium. unde talis non meretur aureolam.

B AD PRIMVM ergo dicendum, q conuerſioni fideliũ debetur aureola præſuppoſito merito eſſentialis præmij in eo qui prædicauit, alioquin locum habet qd dicit Matt. 16. Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mũdũ lucretur, animæ vero detrimẽtũ patiatur.

AD 2m dicendum, q aureola virginitatis debetur integritati carnis quæ manet poſt pœnitentiã, & ideo debetur virgini pœnitenti aureola: ſed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui trãſit, & ideo poſt pœnitẽtiã nõ debetur aureola doctori niſi actus retineret.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur a meliori bono, ille teneatur ſuam doctrinam reuocare.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſi per doctrinam alicuius aliqui retrahantur a meliori bonó, quòd ille teneatur ſuam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in ſua doctrina facit ſcãdalum actiuum, quia doctor informat intellectum, intellect9 autem informat affectum, & per conſequens actum: ſed ſcandalum actiuum tenetur quilibet remouere. ergo talis doctor tenetur ſuam doctrinam reuocare.

D ¶ Præterea. Spiritualia ſunt temporalibus potiora: ſed in temporalibus, vt Auguſt. dicit, non dimittitur peccatũ, niſi reſtituatur ablatum. ergo multo magis doctori, qui facit damnum in ſpiritualibus, nõ dimittitur peccatum niſi reſtituat ablatum, quod fit per reuocationem doctrinę.

SED CONTRA eſt quod Gre. dicit, Veritas non eſt dimittenda propter ſcandalum.

RESPON. Dicendum, quòd hic diſtinguendum videtur. Si enim doctor doceat falſam doctrinam, tenetur eam modis omnibus reuocare, & maxime ſi ex ea ſpirituale damnũ ſequatur. Si vero doceat veram doctrinam, poteſt ex ea ſequi detrimentum ſpirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex defectu ipſius qui docet, vno modo quia doctrinam ſubtilẽ & altã proponeret rudibus, qui non eſſent illius doctrinæ E capaces, qui ex hoc detrimentum ſalutis incurreret, cõtra exemplum Apoſtoli, qui dicit 1. ad Corinth. 3. Tamquam paruulis in Chriſto lac potum dedi vobis, nõ eſcã. Alio mõ, quia cõfuſe & inordinate proponit nõ pferens maiora minoribus cõtra id qd Greg. dicit in Paſtorali. Sic laudanda ſunt bona ſumma, ne deſpiciantur vltima: ſic nutrienda ſunt bona vltima, ne dũ ſufficere creduntur, nequaquam tendatur ad ſumma, & in his caſibus tenetur doctor ex cuius doctrina dãnum ſpirituale accidit, contra hoc damnum remediũ ponere inquantum poteſt, exponendo ſaltem doctrinam ſuam. Alio modo poteſt contingere ex defectu

A aliorum, puta, ſi aliqui dicendo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionem, vtpote, ſi dicerent, quòd quicumq; intrat talem religionem, ſtatim erit æqualis meriti ſicut beatus Petrus. Et in hoc caſu non tenetur ceſſare a ſua doctrina: intrare enim religionem propter errorem non eſt bonum. Vnde ſic nõ retrahit homines a meliori bono talis doctor, & hoc eſt quod Greg. dicit in Paſtorali. Sicut incauta locutio in errorem protrahit, ita indiſcretum ſilentium eos qui erudiri poterant, in errorem derelinquit.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

B

QVAESTIO XIII.

DEINDA circa religioſos quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum religioſi teneantur patienter tolerare iniurias ſibi factas.

¶ Secundo, Vtrum ille qui iurat ſe non intraturum religionem, poſſit licite religionem intrare.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum religioſi debeant tolerare ſuos impugnatores.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd religioſi non debeant tolerare ſuos impugnatores. 2.2.q.188. ar.1.ad.2. & 4. & q. 188.art.3. ad.1.& op. 19.cap.17.

C In impugnatione enim perfectorum virorum Deus impugnatur, unde Domin9 Saulo perſequẽti diſcipulos Chriſti dixit Actuum 9. Saule Saule quid me perſequeris? ſed perfecti viri non debent impugnatores Dei tolerare. ergo neque impugnatores proprios.

¶ Præterea. Quilibet perfectus debet obuiare his quæ ſtatui perfectionis præiudicant, vnde Apoſtolus dicit 2. ad Corinth. 6. Vt non vituperetur miniſterium noſtrum: ſed per hoc quod perfecti impugnantur, ſtatui perfectionis derogatur. ergo perfecti viri non debent tolerare ſuos impugnatores.

SED CONTRA eſt, quod Greg. dicit. Non ſumus perfecti, ſi aliorum inordinationes ferre nõ poſſum9.

D RESPON. Dicẽdum, quòd perfecti viri dupliciter impugnari poſſunt. Vno quidem modo quantum ad perſonas proprias, vtpote cum inferuntur eis iniuriæ perſonales. Alio modo poſſunt impugnari quã tum ad ſtatum eorum, vtputa, cum aliquis verbis, vel factis perfectionis ſtatui derogat, & hæc duo tanguntur Iaco. 2. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos, quod pertinet ad perſonales iniurias. Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen quod inuocatũ eſt ſuper vos? quod pertinet ad religionem, vel ſtatũ. In iniurijs ergo perſonalibus decet perfectos viros eſſe maxime patiẽtes, vt ſint ẽt parati plura ſufferre, ſecũdum illud Matthæi 5. Si quis percuſſerit in dextra maxilla, præbe ei alteram. Statum vero ſuum impugnari non debent pati quantum reſiſtere poſſunt, hoc enim E vergeret in iniuriam Dei: vnde contra quoſdam dicitur Ezech. 14. Non aſcendiſtis ex aduerſo, nec oppoſuiſtis vos murum pro domo Iſrael. Et ideo Dominus iniurias quæ contra humanitatem eius inferebantur, patienter tolerauit, ſicut cum Iudæi dicebant. Ecce homo vorax, & potator vini, vt habetur Matthæi 6. & ſicut diabolus dixit ei. Mitte te deorſum, quod videbatur ad propriam iniuriam pertinere: ſed iniurias Dei non tolerabat, vnde Phariſæos dure redarguit, Matthæi 12. quia dicebant quòd in Beelzebub eiiceret dæmonia, quod pertinebat ad iniurias Spiritusſancti. Et ſimiliter cum diabolus ei dixit, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me, quod ad iniuriam Dei per-

pertinebat: ſtatim enim eum repulit dicens, Vade ſa- F
tana, vt habetur Matthæi 4. vbi dicit Chryſoſtomus.
Illius diſcamus exemplu noſtras quidem iniurias ma-
gnanimiter ſuſtinere, Dei autem iniurias nec vſq; ad
auditum ſufferre: quoniam in proprijs iniurijs eſſe
quemlibet patientem laudabile eſt, iniurias autem
Dei diſſimulare, nimis eſt impium.
¶ Et per hue patet reſponſio ad obiecta.

Articvlvs xxvii.

Vtrum qui iurauit ſe non intraturum religionem, poſſit licite intrare.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd G
ille qui iurauit ſe non intraturum religionem,
non poſſit licite intrare. Omnis enim obligatio licita,
eſt adimplenda: ſed licitum erat ei non intrare reli-
gionem. ergo cum ad hoc iuramento ſe obligauit, vi-
detur quòd teneatur non intrare.

Sed contra eſt, quia nullum impedimentum
ſpiritualis profectus eſt ex Deo: ſed iuramentum eſt
ex Deo. ergo per iuramentum non impeditur ſpiritua
lis profectus intrandi religionem.

Respon. Dicendum, quòd obligatio iuramen
ti tripliciter ſe poteſt habere. Quandoque enim eſt il
licita obligatio, & de re illicita, puta, cum aliquis iu H
rat ſe fornicaturum, & tale iuramentum non tenetur
homo adimplere, nec ē eſt licitū impleri. Quādoque
vero eſt obligatio licita, & de re licita, puta, cū aliquis
iurat ſe eleemoſynā daturū, & tale iuramentū præteri
re non licet. Quandoque vero eſt obligatio illicita,
ſed de re licita, puta, cum aliquis iurat ſe non facturū
aliquod maius bonum, quod tamen facere non tene-
tur, puta ieiunare, vel non dare aliquam eleemoſynā,
vel religionem non intrare. Tunc enim id ad quod ſe
iuramento obligat, licitum eſt: ſed tamen obligatio eſt
illicita, quia per hoc homo quantum in ſe eſt, obfir-
mat ſe contra gratiam Spiritusſancti, quæ facit homi
nem in ſuo corde aſcenſiones diſponere, vnde tale iu- I
ramentum licite poteſt homo implere, abſtinendo ab
illo bono quod facere non tenetur, non tamen cogi-
tur ex illo iuramento ad hoc quòd impleat quod iura
uit: quia iuramentum ad hoc quòd ſit obligatorium
debet habere tres comites, iudicium, iuſtitiam, & veri
tatem, vt habetur Iere. 4. Huic autem iuramento de-
eſt iudicium diſcretionis, quia vergit in deteriorem
exitum retrahendo a meliori bono.

Articvlvs xxviii.

Vtrum liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas ſequentis diei de ſero.

ar. 67. 3. p. q. 80. art. 8. ad 5.

DEinde circa clericos quæſitum eſt vnum, vtrū
ſcilicet liceat clerico, qui tenetur ad horas cano-
nicas, dicere matutinas ſequentis diei de ſero, & vide- K
tur quòd non. Dicitur enim Eccleſ. 21. Laſciuus, &
imprudens non ſeruabit tempus: ſed iſte in dicendo
matutinas non obſeruat tempus, cum enim dies in-
cipiat a media nocte, videtur quòd matutinas ſequen
tis diei dicat in die præcedenti. ergo videtur quòd
hoc ad laſciuiam, & imprudentiam pertineat, & ita
videtur eſſe peccatum.

Sed contra. Deus clementior eſt quolibet ho
mine: ſed hō non imputat debitori in culpam, ſi debi
tū ſibi reddat ante tempus. ergo multo minus Deus.

Respon. Dicendum, quòd hic conſideranda eſt
intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicē-
dis, vel in quibuſcumq; horis canonicis. Si enim hoc
facit propter laſciuiam, vt ſcilicet quietius ſomnulen-
tiæ, & voluptati vacet, non eſt abſq; peccatu. Si vero
hoc faciat propter neceſſitatē, & licitarū honeſtarum
occupationum, puta, ſi clericus aut magiſter debet vi-
dere lectiones ſuas de nocte, vel propter aliquid aliud
huiuſmodi, licite poteſt de ſero dicere matutinas, &
in alijs horis canonicis tempus præuenire, ſicut etiā
hoc in ſolēnibus eccleſijs fit: quia melius eſt Deo vtrū
que reddere, ſcilicet & debitas laudes, & alia honeſta
officia, quàm quòd per vnum aliud impediatur.

Ad primvm dicendum, quòd quantum ad cō G
tractus, & alia huiuſmodi, dies incipit a media nocte,
ſed quantum ad eccleſiaſticarum officium, & ſolem-
nitatum celebritates incipit dies a veſpera, vnde ſi ali
quis poſt dictas veſperas, & completorium, dicat ma
tutinas, iam hoc pertinet ad diem ſequentem.

Finis quinti quodlibeti.

INCIPIT QVODLIBET SEXTVM.

QVAESTIO PRIMA.

Articvlvs i.

Vtrum vnitas eſſentiæ ponat in numerum cum vnitate perſonæ.

QVÆSITVM eſt de Deo, de angelo, de ho-
mine, de creaturis pure corporalibus.
¶ Circa Deum quæſitum eſt vnum. Vtrum
ſcilicet vnitas eſſentiæ ponat in numerum cum vnita
te perſonæ, & videtur quòd non. Sunt enim tres per
ſonæ diuinæ. Si ergo vnitas eſſentiæ poneret in nume
rum cum vnitate perſonæ, ſequeretur quòd in Deo eſ I
ſet quaternitas, quod eſt hæreticum. non ergo vni-
tas eſſentiæ ponit in numerum cum vnitate perſonæ.

Sed contra. Si vnitas eſſentiæ ſit penitus idē
cum vnitate perſonæ, non ponens cum ea in numerū,
ſequeretur quòd in quocumque prædicatur vnum,
prædicaretur & reliquum: ſed vnitas eſſentiæ prædi
catur de tribus perſonis, dicimus enim quòd pater,
& filius, & ſpiritusſanctus ſunt vnum. ergo vnitas per
ſonalis prædicabitur de eis, vt dicatur, quòd pater, &
filius, & ſpiritusſanctus ſunt vnus, qđ patet eſſe falſum.

Respon. Dicendum, quod vnumquodque in
quantum eſt vnum, intantum eſt ens, vnde ens & vnū
conuertuntur. Eſt autem vnumquodque ens per ſuā
formam, vnde & vnumquodque per ſuam formā ha-
bet vnitatem, & inde eſt ꝙ que eſt comparatio formæ
ad formam, eadem eſt comparatio vnitatis ad vnita-
tem. Deus autem eſt formaliter Deus per ſuam eſſen-
tiam, proprietas autem perſonalis eſt quaſi forma cō-
ſtituens perſonam, quæ quidem realiter diſtinguitur
ab alia perſona propter oppoſitionem relatiuam, ſed
proprietas perſonalis non diſtinguitur realiter ab eſ-
ſentia, alioquin ſequeretur quòd in Deo eſſet compo-
ſitio, & quòd aliquid adueniret ei per modum accidē
tis. Nam omne quod eſt extra eſſentiam rei, accidenta-
liter aduenit: differt tñ proprietas perſonalis ab eſſen
tia ſecundū modū intelligendi, & ſignificandi. Nam eſ
ſentia dicitur abſolute, proprietas vero perſonalis im
portat

Digitized by Google

portat relationem, vnde patet quòd vnitas perſonæ non ponit in eſſentiæ numerũ cum vnitate, quaſi realiter ab ea differens, ſed ſolum ſecundum modum intelligendi.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiectã. Nam primũ procedebat ſecundum differentiam rei, quæ quia non eſt in diuinis inter vnitatem eſſentiæ & perſonæ, ideo non poteſt poni quaternitas in Deo. Secundum vero procedebat ſecundum differentiam, quæ eſt ex modo intelligendi & ſignificandi, ex qua prouenit quod dicimus, quòd pater & filius & ſpiritusſanctus dicuntur vnum, ſed non vnus.

QVAESTIO II.

DEINDE circa angelos quærebantur duo.

¶ Primo, De actione ipſorum, vtrum ſcilicet quicquid agunt, agant per imperium voluntatis.

¶ Secundo, De loco ipſorum, vtrum ſcilicet poſſint eſſe in conuexo cæli empyrei, quod etiam quærebatur circa corpora glorioſa.

ARTICVLVS II.

Vtrum quicquid agit angelus, agat per imperium voluntatis.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur ꝙ non C quicquid agit angelus, agat per imperium uoluntatis. Voluntas enim æqualiter ſe habet ad propinqua & remota. ſi ergo angelus ageret per ſolum imperium voluntatis, ſequeretur quòd nõ differret ab hoc ꝙ angelus aliquid ageret, quòd eſſet propinquum, vel remotum illud in quod agit, & ſic numquàm oporteret quòd de cælo ad terram deſcenderet ad aliquid hic agendũ, quod eſt contra traditionem ſacræ ſcripturæ.

¶ Præt. Quantum ad uoluntatem non differt vnitas & multitudo. Sicut enim aliquis poteſt velle mouere vnam rem, ita poteſt velle mouere plures res, vel etiã totum uniuerſum. Si ergo angelus ageret ſolum per imperium voluntatis, ſequeretur quòd poſſet mouere totum vniuerſum, quod eſt impoſſibile, cum D ipſe ſit pars vniuerſi. non ergo angelus agit ſolo imperio uoluntatis.

SED CONTRA. Omnis actio eſt ab aliqua virtute: ſed in angelo nõ eſt alia virtus quàm intellectus & voluntas, intellectus aũt nõ agit niſi per voluntatẽ. ergo omnis actio angeli eſt per imperium voluntatis.

RESPON. Dicendum, Omnis actio cuiuſcumque rei eſt per formam naturę illius rei. Nam & ſi ſint aliquę formæ accidentales principia actionum alicuius rei, oportet quòd huiuſmodi actiones reducãtur, ſicut in primum principium, in formam ſpecificã illius rei agentis: ſicut actio caloris ignis reducitur E ſicut ad primum principium in formam ſubſtantialem ipſius, quæ eſt etiam principium omnium accidentiũ propriorum ignis, & ideo oportet ſe aliter habere in actionibus alicuius rei habentis naturam ſimplicem, quàm in actionibus alicuis rei habẽtis naturam compoſitam. Si enim fuerit aliquid habens naturam ſimplicem, omnis actio eius erit ſecundum proprietatẽ & modum illius naturę, quod non cõtingit ſi habeat naturam compoſitam. Omnis enim actio ignis eſt ſecundum proprietatem naturæ ignis: in cultello autẽ ignito eſt quædam actio non pertinens ad proprietatẽ ignis, ſcilicet inciſio, & hoc etiam conſiderandum eſt in ſubſtantijs ſpiritualibus. Anima enim humana non

A eſt totaliter intellectus, ſed participat intellectualitatem, vnde eſt in ea aliqua virtus & actio, quæ nõ pertinet ad intellectualem naturam, ſicut præcipue patet in his quæ pertinent ad animam vegetabilem: ſed angelus eſt totaliter intellectualis naturæ, & ideo oportet quòd omnis eius actio ſit ſecundũ intellectũ. vnde B. Dio. dicit 4. c. de di. no. quòd angeli habent ſubſtantias, & virtutes, & operationes intellectuales. Intellectus autem non agit niſi mediante voluntate, quia motus voluntatis eſt inclinatio ſequens formam intellectam: unde oportet ꝙ quicquid angelus agit, agat per imperium voluntatis. Sed tamen conſiderandũ eſt, D.124. quòd cum uirtus ſit media inter eſſentiam & operationem, oportet quòd virtus & operatio cuiuslibet B rei proportionetur eſſentiæ eius: vnde ſuperiores angeli, cuius eſt eſſentia nobilior, eſt etiam virtus efficacior ſicut ad intelligendum, ita etiam ad agendum in res exteriores: & ſecundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum, qui per uirtutem nec eſſentiam habet infinitam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actio voluntatis angelicæ radicatur i eſſentia eius, a qua procedit eius uirtus & operatio: oportet autem mouens eſſe D.148. ſimul cum mobili, quod ab eo mouetur, vt habetur in 7. phyſicorum, & ideo oportet ſubſtantiam angeli T.c.12. aliqualiter coniungi in rebus quas mouet.

C AD 2m dicendum, quòd quia actio voluntatis limitatur ſecundum modum eſſentiæ, non oportet quòd angelus poſſit agere omnia quæ poteſt uelle.

ARTICVLVS III.

Vtrum angelus poſſit eſſe in conuexo cæli empyrei.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd angelus non poſſit eſſe in conuexo cæli empyrei. Dicit enim Aniel, In nihilo nihil eſſe poteſt: ſed extra cælum empyreum nihil eſt. ergo angelus non poteſt eſſe in conuexo cæli empirei: ſic enim eſſet extra cælum empyreum. art. 4. c. & a p. q. 61. ar. 4 ad 1. q 102 art. 1. ad 2. q. 102. ar. 4. ad 3.

¶ Item videtur, quòd nec corpus glorioſum ibi poſſit D eſſe. Omne enim corpus neceſſe eſt in loco eſſe: ſed extra cælum empyreum non eſt aliquis locus. ergo non poteſt eſſe corpus glorioſum extra cælum empyreũ.

SED CONTRA. Si non poteſt eſſe ibi angelus, aut corpus glorioſum. aut hoc eſt, quia nõ poteſt ibi aſcẽdere, aut quia non poteſt penetrare profunditatem cęli empyrei, aut quia indiget loco continẽte, aut quia indiget conſeruante: ſed oĩa hæc ſunt remota a perfectione corporis glorioſi, multo magis a conditione angelorum. ergo corpus glorioſum, & angelus poſſunt eſſe in conuexo cæli empyrei.

RESPON. Dicendum ad euidentiam huius quæE ſtionis, quòd apud antiquos de loco fuerunt duæ opiniones maxime probabiles, quarum una fuit, quòd locus ſit quoddam ſpatium, ſiue dimenſiones per ſe exiſtentes: quæ quidem opinio ſi uera eſſet, corpori deberetur locus ex hoc ipſo, quòd corpus eſt dimenſiones habẽs, ad quas neceſſe eſt aliquas dimẽſiones occupare: ſed hæc opinio de loco eſt a Philoſ. in 4. phy. reprobata. Vnde alia opinio eſt eius, quòd locus ſit ſuperficies corporis continentis, non quidem inquantum D. 403. eſt huiuſmodi corporis, quod immediate continet: alioquin ſequeretur, ꝙ corpus quieſcens non ſemper eſſet in eodem loco, puta, ſi homo ſtaret in fluuio, per cuius decurſum ſemper renouarentur diuerſæ ſuperficies aquę circa ipſum, ſed ſuperficies corporis immediate

diſte continentia habet, quòd ſit locus ex ordine ad primum continens, vnde accipitur idem locus ſecundum eundem ſitum ad primum continens, & propter hoc locus eſt immobilis. Secũdum ergo hanc opinionem, quæ vera eſt, neceſſitas eſſendi in loco conuenit corpori ex hoc, quòd dependet a primo continen-
D. 328. te, & propter hoc primum continens non eſt in loco niſi per accidens, & ſecundum partes, vt dicitur in
Tex. c. 45. 4. phyſic. Angelus autem non dependet a primo cõtinente, nec etiam corpus glorioſum, quod perficitur p animã ex diuina fruitione beatificatam, & ideo nulla neceſſitas eſt, quòd corpus glorificatum, aut angelus ab aliquo locali corpore ambiatur: & propter hoc
D. 325. nihil prohibet corpus glorificatum, vel etiam angelum in conuexo cæli empyrei eſſe.

Ad primvm ergo dicendum, quòd uerbum illud Anſelm. intelligendum eſt in vi affirmatiua. Nõ enim poſſibile eſt, ꝙ aliquid ſit in nihilo tãquàm in cõtinente, ſed iſte intellectus non facit ad propoſitũ.

Ad 2^m dicendum, quòd ratio iſta procedit de corpore dependente a primo continente.

QVAESTIO III.

Deinde quæſitum eſt de his quæ pertinent ad hominem.

¶ Et primo, De ſpiritualibus.
¶ Secundo, De corporalibus.

¶ Circa ſpiritualia quæſitum eſt.

¶ Primo, De ſacramentis.
¶ Secundo, De virtutibus.
¶ Tertio, De peccatis.

¶ Circa ſacramenta quæſita ſunt duo de baptiſmo.

¶ Primo, De neceſſitate baptiſmi. Vtrum ſcilicet puer qui naſcitur in deſerto, vbi non poteſt aqua haberi, moriens ſine baptiſmo ſaluari poſſit in fide matris fidelis.

¶ Secundo, De impedimento matrimonij, quod prouenit ex baptiſmo. Vtrum ſi Chriſtianus qui baptizat Iudæam, cui primo dederat fidem de contrahendo ſi baptizaretur, cognoſcens eam poſtea carnaliter conſummet matrimonium.

Articvlvs IIII.

Vtrum puer in deſerto natus, poſſit abſq; baptiſmo ſaluari in fide parentum.

3. p. qu. 68. ar. 2. c. & q. 72. ar. ad 1. Circa primum ſic procedebatur. Videtur quòd puer in deſerto natus poſſit abſque baptiſmo ſaluari in fide parentum. Non enim eſt minoris efficaciæ fides tempore gratiæ, quàm tempore legis naturæ: ſed tempore legis naturæ ſaluabantur pueri in fide parentum, vt Gregorius dicit. ergo etiam nunc tempore gratiæ.

¶ Præt. Per Chriſtum non eſt arctata hominibus via ſalutis, cum ipſe dicat Ioan. 10. Ego veni vt vitã habeãt, & abundantius habeant: ſed ante Chriſti aduentũ ſaluabantur aliqui pueri in fide parentum. ergo multo magis nunc poſt Chriſti aduentum.

Sed contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpirituſſancto, non poteſt intrare in regnum cælorum.

Respon. Dicendum, quòd ab illa damnatione, quam humanum genus incurrit propter peccatũ primi parentis, nullus poteſt liberari, niſi per Chriſtũ; qui ſolus ab illa damnatione immunis inuenitur, ita ſcilicet vt ei incorporetur ſicut capiti membrum: hoc autem tripliciter fieri poteſt. Primo quidem, per ſuſceptionem baptiſmi, ſecundum illud ad Gal. 3. Oẽs qui in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Secũdo, per ſanguinis effuſionem propter Chriſtum, quia per hoc etiam aliquis paſſioni Chriſti conformatur, à qua efficaciam ſortitur baptiſmus. Vnde dicitur de martyribus Apoc 7. quòd lauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni. Tertio modo, per fidem & dilectionem, ſecundum illud Prou. 15. Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata, & Act. 15. dicitur Fide purificans corda eorum. Et per fidem Chriſtus habitat in cordibus noſtris, vt habetur ad Eph. 3. Vnde & ipſe baptiſmus dicitur fidei ſacramentum: & ſecundum hoc dicitur eſſe triplex baptiſmus, ſcilicet aquæ, ſpiritus, & ſanguinis, quia alia duo ſupplent vicẽ baptiſmi aquæ, ſi tamen adſit propoſitum ſuſcipiendi talem baptiſmum, ita ſcilicet ꝙ articulus neceſſitatis, nõ autẽ contemptus religionis ſacramentum excludat. Manifeſtũ eſt autem, ꝙ in pueris nondum habentibus vſum rationis, non poteſt eſſe motus fidei & dilectionis, aut propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum, & ideo non poſſunt ſaluari niſi per baptiſmum aquæ, vel per baptiſmum ſanguinis, ſi propter Chriſtum occidantur, ex quo non ſolum Chriſtiani, ſed etiam martyres fiunt, vt Aug. dicit de Innocẽtibus. Et ſic patet ꝙ ille puer in deſerto moriens ſine baptiſmo, ſalutẽ nõ cõſequitur.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ ſecũdum quoſdam tempore legis naturæ non ſufficiebat ad ſalutem paruulorum ſolus motus fidei in parentibus, ſed requirebatur aliqua exterior proteſtatio fidei per aliqđ ſenſibile ſignum. Et ſecundum hoc nihil differebat id quod tunc requirebatur ab eo, quod nunc requiritur ad ſalutem, niſi quòd nunc illud ſignum ſenſibile eſt determinatum, tunc erat indeterminatum, & pro voto adhibebatur. Aliorum opinio eſt, ꝙ ſolus interior motus fidei relatus ad ſalutem pueri ſufficiebat ad ſalutem pueri, nec tñ nunc diminuta eſt fidei virt⁹, ſed augmentatur gradus ſalutis, quia nunc qui ſaluantur per Chriſtum, ſtatim introducũtur in regnum cęlorũ, quod tunc non erat: vnde non eſt inconueniens ſi ad hoc amplius aliquid requiratur, ſcilicet baptiſmus, vt dicitur Ioan. 3.

Ad 2^m dicendum, quòd per Chriſtum in hoc ipſo eſt ampliata hominibus via ſalutis, quòd nunc per eũ aperta eſt eis ianua vitæ æternæ, quæ ante clauſa erat per peccatum primi parentis.

Articvlvs V.

Vtrum poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum & Iudæam baptizatam ab eo, quam &c.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd non poſſit eſſe matrimonium inter Chriſtianum & Iudæam baptizatam ab eo, quam carnaliter cognouit poſt fidem de contrahendo datam. Dicitur enim in Decretis 30. q. 1. quòd filius ſacerdotis non poteſt ducere in vxorẽ puellam, quam pater eius baptizauit. ergo multo minus, ſi ipſemet baptizaſſet eam, nõ poſſet eã habere in vxorem. ſi ergo iſte Chriſtianus baptizauit Iudæam, non poteſt eam in vxorem accipere. 4 d. 42. q. 3 ar. 1. c.

Sed contra eſt, quia ſecundum iura, quando poſt fidem datam de contrahendo per uerba de futuro, ſequitur copula carnalis, eſt matrimonium præſumptum

Digitized by Google

A ſumptum præſumptione iuris, contra quam non admittitur probatio: ſed ius eſt in propoſito. ergo eſt verum matrimonium.

Respon. Dicẽdum, quòd ſpiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iã contractum. Manifeſtum eſt autem, quòd ex hoc quòd Chriſtianus baptizauit Iudæam, contrahitur inter illos ſpiritualis cognatio, quia illa fit filia eius ſpiritualis, vnde nullum eſt matrimonium ſequens, etiam ſi expreſſe contrahat per verba de præſenti, & etiam ſubſequatur carnalis copula.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad obiecta. Nam quod dictum eſt de præſumptione iuris, intelligendum eſt
B quando nõ interuenit aliqđ impedimẽtũ matrimonii.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæſitum eſt de virtutibus.

¶ Et primo quantum ad fidem, Vtrum ſcilicet certitudo adhæſionis, quæ eſt in hæretico, vel malo catholico, ſit actus ipſius fidei uirtutis.

¶ Secundo, De quibuſdam pertinentibus ad religionem, ſiue ad latriam.

¶ Tertio, De quibuſdam pertinentibus ad charitatẽ.

C
ARTICVLVS VI.

Vtrum certitudo adhæſionis in hæretico, uel malo catholico ſit actus fidei uirtutis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ certitudo adhæſionis in hæretico, vel malo catholico ſit actus fidei virtutis: quia ſecundum Philoſo. 2. Ethi. Tria ſunt in anima, potentia, paſſio, & habitus: ſed illa certitudo adhæſionis non poteſt attribui potentiæ, quia eſt meritoria, vel demeritoria, potentiis aũt non meremur neque demeremur: ſimiliter non poteſt pertinere ad paſſiones, quia paſſiones pertinent ad appetitum ſenſitiuum, qui nõ poteſt extendi ad hoc quòd inhæreat veritati diuinæ. ergo relinquitur quòd per-
D tineat ad aliquem habitum: ſed habitus ad quem pertinet certitudo adhæſionis, eſt virtus fidei. ergo certitudo adhæſionis in hæretico, vel malo catholico eſt actus ipſius fidei.

¶ 1 Præt. Omne quod agit ad ſimilitudinem alicuius, videtur agere in virtute illius: ſed hæreticus per certitudinem adhęrens his quæ credit, agit ſecundum ſimilitudinem fidei, intantum certitudinaliter inhęret, inquantum æſtimat ſe rectam fidem habere. ergo operatur in virtute fidei, & ita videtur quòd illa certitudo adhæſionis ſit actus virtutis fidei.

¶ 2 Præt. Tota firmitas ſpiritualis ædificij eſt a fide, ſecũdũ illud Matt. 7. Venerũt flumina, flauerunt venti, & nõ potuerũt mouere ea. Fundata. n. erat ſupra firmã petram, ſcilicet ſupra fidem: ſed certitudo adhæſiõis
E ad firmitatẽ ſpiritualẽ ptinet. ergo ẽ act⁹ virtutis fidei.

SED CONTRA. Quod non eſt, non poteſt agere: ſed in hæretico, vel malo Chriſtiano non eſt virtus fidei. ergo certitudo adhæſionis non poteſt in eis eſſe actus virtutis fidei.

RESPON. Dicendum, quòd ſi aliquis id quod eſt commune multis, accipiat vt proprium vni, neceſſe eſt quòd decipiatur. Certitudo autem adhæſionis nõ ẽ propriis virtutis fidei. Primo quidẽ, quia cõuenit virtutibus intellectualibus, puta, ſapientiæ, ſcientiæ, & intellectui. Secũdo, quia cõuenit non ſolum fidei veræ, ſed ẽt falſæ. Sicut enim eſt opinio vera & falſa, ita &
A fides, nec min⁹ firmiter inhæret aliquis veritati, quàm falſitati, vt Philoſophus dicit in 7. Eth. Tertio, q̃a certitudo inhæſionis non ſemper prouenit ex aliquo habitu, ſed ex proprio arbitrio aliquis poteſt aſſenſum ſuũ firmare ad aliquid verum, vel falſum antequã habeãt habitũ. Quarto, quia certitudo inhæſionis non ſolũ cõpetit fidei formatæ, quæ eſt virtus, ſed etiam fidei informi, quæ non eſt virtus.

¶ Dicendum eſt ergo, quòd in hæretico certitudo inhæſionis eſt actus falſæ fidei, in malo autem catholico eſt actus fidei informis: & ſic in neutro eſt actus virtutis fidei.

B AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diuiſio illa datur de his quæ ſunt in anima per modum principii actus. Nam omnis operatio animæ aut eſt ex aliqua paſſione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia, huiuſmodi autem certitudo inhæſionis non poteſt eſſe ex paſſione. In malo autem catholico eſt ex habitu fidei informis: ſed in hæretico eſt uel ex habitu peruerſo fidei, vel ex pura potentia, ſicut in principio antequàm habitum acquiſiuerit: non enim poteſt dici ꝙ peruerſa fides ſit habitus infuſus. Quod autẽ dicitur quòd potentiis non meremur, neque demeremur, ſi ſic intelligatur, quòd non meremur, neque demere-
C mur hoc ipſo, quòd habemus potentias, uerum eſt. Si autem ſic intelligatur, quòd pura potentia non poſſit eſſe principium merendi, neq; demerendi, verum eſt quantum ad meritum, quod non poteſt eſſe ſine gratia. Non eſt autem verum quantum ad demeritum, alioquin ille qui a principio peccat, antequàm acquirat habitum vitioſum, non demeretur.

AD 2ᵐ dicendum, quòd aliquid poteſt agere ſecundum ſimilitudinẽ alicuius dupliciter. Vno modo, ſecundum ſimilitudinem veram, & ſic vere agit aliqualiter in virtute illius. Alio modo, ſecundum ſimilitudinem apparentem, & ſic agit in apparentia virtutis illius, & ita eſt propoſito: unde in hæretico certitudo adhæſionis eſt act⁹ fidei apparẽtis, nõ ᵈ aũt fidei ueræ. D. 604.

D AD 3ᵐ dicendum, quòd ſicut ex fide vera dependat firmitas ſpiritualis ædificij, ita etiam ex fide falſa procedit firmitas diabolici ędificii.

QVAESTIO V.

DEINDE quantum ad actus latrię, ſiue religionis quæſita ſunt quatuor.

¶ Primo, De celebratione feſtorum, vtrum ſcilicet liceat celebrare feſtum cõceptionis Dominæ noſtrę.

¶ Secundo, De ſolutione officiorum, vtrum ſcilicet clericus habens beneficium cum cura, vel ſine cura exiſtẽs in ſcholis teneatur dicere officiũ mortuorũ.

¶ Tertio, De collatione beneficiorum, utrum ſcilicet epiſcopus teneatur dare beneficium meliori.

E ¶ Quarto, De ſolutione decimarum, vtrum ſcilicet aliquis pauper teneať decimas dare diuiti ſacerdoti.

ARTICVLVS VII.

Vtrum liceat celebrare conceptionem Dominæ noſtræ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd liceat celebrare cõceptionẽ Dominæ noſtræ. Si. n. non liceat, hoc non eſt niſi quia fuit concepta in originali peccato: ſed non fuit concepta in originali peccato, ut uidetur, quia beata Virgo facta eſt, ut ſpeciali modo eſſet habitaculum Dei. ergo debuit ad hoc ſpecialiter præparari: non autem præparata eſt ſpecialiter

ter ſecundum corpus, quod conceptum eſt ex ſexuum F commiſtione: nec etiam quantum ad animam, quia alij etiam leguntur ſanctificati in utero, & ita relinquitur q fuerit ſpecialiter præparata per immunitatē ab originali peccato, & ſic licet ei⁹ cōceptionē celebrare.

Sed contra eſt, quod hoc priuilegiū ſolius Chriſti dicitur eſſe, q ſine originali peccato eſt conceptus. non ergo competit beatæ Virgini, & ita eius cōceptio non eſt celebranda.

Respon. Dicendum, quòd hic inducūtur duæ q̄ſtiones. Vna principalis: altera acceſſoria, ſcilicet an beata Virgo fuerit concepta cum originali, quod oportet primo determinari. Eſt ergo conſiderandum, quòd G unuſquiſque peccatum originale contrahit ex hoc q̄d fuit in Adam ſecūdum ſeminalem rationem, ut Aug. dicit ſuper Gene. ad literam. Omnes autem illi in Adā fuerunt ſecundum ſeminalem rationem, qui non ſolū ab eo carnem acceperunt, ſed etiam ſecundum naturalem modum originis ab eo ſunt propagati: ſic autem proceſſit ab Adam beata Virgo, quia nata fuit per commiſtionem ſexuum ſicut & cæteri, & ideo concepta fuit in originali peccato, & includitur in uniuerſitate illorum, de quo Apoſtolus dicit ad Ro. 5. In quo omnes peccauerunt, a qua uniuerſitate ſolus Chriſtus excipitur, qui in Adam non fuit ſecundum ſeminalem rationem, alioquin ſi hoc alteri non conueniret quàm H Chriſto, non indigeret Chriſti redemptione, & ideo non tantum debemus dare matri, q ſubtrahat aliquid honori filij, qui eſt ſaluator omnium hominum, vt dicit Apoſtolus 1. ad Thi. 4. Quàmuis autem beata Vir-
D. 170 go in originali concepta fuerit, creditur tamen in utero fuiſſe ſanctificata antequàm nata. Et ideo circa celebrationem conceptionis eius diuerſa conſuetudo eccleſiarum inoleuit. Nam Romana eccleſia, & plurimæ aliæ conſiderantes conceptionem Virginis in originali peccato fuiſſe, feſtum conceptionis non celebrant. Aliqui uero conſiderantes ſanctificationē eius in utero, cuius tempus ignoratur, celebrāt conceptionem: creditur enim q cito poſt conceptionem, & animæ in- I fuſionem fuerit ſanctificata. Vnde illa celebritas nō eſt referenda ad conceptionem ratione conceptionis, ſed potius ratione ſanctificationis. Sic ergo non eſt ideo celebranda conceptio prædicta, quia fuerit ſine peccato originali concepta. Non enim per hoc tollitur quin fuerit ſpecialius cæteris præparata, eo q in ipſa ſanctificatiōe copioſius cæteris munus gratiæ accepit non ſolū ut purgaretur a peccato originali, ſed ut tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato tam mortali, quàm veniali, vt dicit Anſelmus.

Articvlvs VIII.

Vtrum clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtēs dicere officium mortuorum.

Art. ſpecialis. Circa ſecundùm ſic proceditur. Videtur quòd K clericus beneficiatus teneatur in ſcholis exiſtens dicere officium mortuorum. Ille enim qui recipit bona temporalia alicuius, tenetur ei in ſpiritualibus recompenſare: ſed iſte clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum. ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum.

Sed contra. Ille qui minus recipit, minus tenetur: ſed clericus qui in ſcholis moratur, minus recipit quàm alii qui in eccleſia reſidentiam faciunt, qui recipiunt quotidianas diſtributiones. ergo non tenetur dicere officium mortuorum ſicut illi.

F Respon. Dicendum, quòd clericus ex hoc ipſo quòd eſt clericus, & præcipue in ſacris ordinibus conſtitutus, tenetur dicere horas canonicas. Videntur .n. tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem diuinam, ſecundum illud Eſa. 43. Omnem qui inuocat nomen meum, in laudem meam creaui illum: ſed inquantum eſt clericus beneficiatus in hac eccleſia, tenetur dicere officium ſecundum modum illius eccleſiæ. Eſt ergo conſiderandum quòd officium mortuorum quandoque in eccleſia dicitur, ſicut ordinarie pertinens ad eccleſiæ officium, ſicut in tota eccleſia in die animarum dicit' officiū pro mortuis, & in qualibet eccleſia eſt ali- G qua ſuper hoc ſpecialis conſuetudo, puta, ut dicatur ordinarie officium mortuorum ſemel in ſeptimana, vel qualitercumq; aliter ſecundum certum tempus: & ad huiuſmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua eccleſia, etiam in ſcholis exiſtens, ut per hoc ſatisfaciat mortuis, quorū recipit bona. Aliquando vero dicitur officium mortuorum in eccleſia extraordinarie, propter aliquam cauſam ſpecialiter emergentem, puta, ad preces alicuius perſonæ, vel propter aliquid huiuſmodi. & ad hmōi officium mortuorū, nō tenet' clericus exiſtens in ſcholis. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

Articvlvs IX.

H *Vtrum epiſcopus peccet dans beneficium bono, ſi prætermittat meliorem.*

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd epiſcopus peccet dans beneficium bono, ſi prætermittat meliorem, quia qui facit contra ſcientiam, ædificat ad gehennam: ſed iſte epiſcopus prætermittens meliorem, uidetur facere contra conſcientiam. ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennam. ar. 84. & 2a q. 185. ar. 3

Sed contra eſt, quod etiam ſecundum iura ſufficit dare bono, ſi ſit idoneus ad ſeruiendum in eccleſia.

I Respon. Dicendum, quòd aliquis poteſt dici melior dupliciter. Vno modo ſimpliciter, qui eſt ſanctior plus habens de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quo ad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem eſſe meliorem ſimpliciter, qui tñ non eſt melior quantum ad hoc quòd beneficium percipiat, quia alius forte poteſt eccleſiam magis iuuare, uel per conſilium ſapientiæ, uel per auxilium potentiæ, uel quia ſeruiuit in eccleſia. Non ergo epiſcopus tenetur ſemper dare meliori ſimpliciter, ſed tenetur dare meliori quo ad hoc: non enim poteſt eſſe q unū præferat alteri, niſi propter aliquam cām, quæ ſi quidē pertineat ad honorem Dei, & utilitatem eccleſiæ, iam quantum ad hoc iſte eſt melior. Si autem illa cauſa ad hoc non pertineat, erit acceptio perſonarum, quæ tanto eſt grauior, quanto in rebus diuinis committitur. Vnde ſuper illud Iaco. 2 Tu ſede hic bene &c. dicit K glo. Aug. Si hanc diſtantiam ſedendi & ſtandi ad honores eccleſiaſticos referamus, non eſt putandum leue eſſe peccatum in acceptione perſonarum habere fidē domini gloriæ. Quis enim ferat eligi diuitem ad ſedem honoris eccleſiæ, contempto paupere ſanctiore, & inſtructiore? Et per hoc patet reſpōſio ad obiecta. ar. 164. & ar 92. ad. 12 & 2a. q 63. ar. 2. ar. 116. & ar. 84.

Articvlvs X.

Vtrum pauper teneatur decimas ſoluere diuiti ſacerdoti.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur q pauper non teneat' decimas ſoluere diuiti ſacerdoti. ar. 2. q. 87. art. 1.

Ideo

Ideo inſtitutum eſt, ut decimæ ſoluantur ad ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiæ: ſed ſacerdos diues habet alias vnde ſuſtentetur. ergo non ſunt ei decimæ ſoluendæ, & præcipue a paupere.

¶ 2 Præt. In multis terris decimæ non ſoluūtur, quod tamē prælati corrigerent, ſi homines ex neceſſitate iuris diuini decimas ſoluere tenerentur. non ergo videtur quòd, præſertim pauperes, teneātur ſoluere decimas diuitibus ſacerdotibus.

SED CONTRA eſt, quod Dominus Matth. 23. dicit, Hæc oportuit facere, ſcilicet iudicium & veritatem: & illa non omittere, ſ. ea quæ pertinent ad decimarum ſolutionem.

¶ 2 Præt. Luc. 18. Phariſæus dicit. Decimās do omnium quæ poſſideo.

22.q.84.ar.2.c.22.q.58.& q.61.ar.2.ad 1. RESPON. Dicendum, quòd ſicut Philoſophus docet in 5. ethic. Medium iuſtitiæ accipitur non ſolū quoad nos, ſicut in cæteris virtutibus; ſed etiam ſecundum rem, quia ſcilicet in alijs uirtutibus attenduntur diuerſæ conditiones perſonarum, ſecundum quas medium diuerſificatur, ſicut circa cibos quod eſt multum vni, eſt paucum alteri, uel moderatum: ſed in iuſtitia non variatur medium ſecundū diuerſas perſonæ conditiones, ſed attenditur ſolum ad quantitatem rei. Qui enim emit rem aliquam, debet tātum ſoluere quātū valet, ſiue a paupere, ſiue a diuite emat. Reddere autem debitum eſt actus iuſtitiæ, & ideo ad hoc quòd alicui reddatur quod ei debetur, nō refert vtrum ſit diues, uel pauper. Decimæ autem ſacerdotibus debentur, in communi quidem ſecundū ius naturale. Naturalis autē ratio dictat, ut illi qui pro populo in ſpiritualibus laborant, a populo ſtipendia ſuæ ſuſtentationis accipiāt. Et ſecundū hoc etiam in nouo teſtamento eſt iure diuino ſancitum. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit his qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant: ſed in lege veteri iudiciali præcepto taxata eſt quantitas eius quod miniſtris Dei eſt populo ſoluendū, ſ. decima, & hoc ēt Eccleſia ſtatuit in populo chriſtiano ſoluendū: unde cū ſacerdotibus decimæ debeātur, tū de iure naturali, tū de iure diuino, tū ēt ex ſtatuto eccleſiæ, q̄uis ſacerdos ſit diues, nihilominus paup tenet ei decimas ſoluere.

AD PRIMVM ergo oportet reſpondere dupliciter. Vno modo, ut dicatur quòd decimarum ſolutio eſt inſtituta nō ſolum ad ſuſtentationem miniſtrorū Eccleſiæ, ſed etiam ad ſuſtentationem pauperū, quibus debet de domo Dei prouideri, unde dicit Malac. 3. Inferte omnem decimationem, ut ſit cibus in domo mea: & ſic ſacerdoti, qui non ſolum ſibi, ſed pauperibus prouidere debet, quātumcumque diuiti, ſunt decimæ neceſſariæ. Alio modo, poteſt dici quòd neceſſitas ſuſtentationis miniſtrorum fuit ratio eccleſiaſticæ inſtitutionis de decimarum ſolutione: ſed ex quo officiū eſt alicui debitum per ſtatutum Eccleſiæ, nihilominus ei debetur, quàmuis ſit diues.

AD 2^m dicendum, quòd ſicut Paulus laudabiliter nō exigebat ſumptus, qui ſibi propter prædicationem Euangelij debebantur, ne quod impedimentum fieret Euangelio, aut ſcandalum fidelibus Chriſti, non tamen illi peccabant non miniſtrantes ſumptus, quos Apoſtolus ſibi debitos remittebat: ita etiam prælati eccleſiæ laudabiliter faciunt nō exigendo decimas in terris illis, in quibus propter diſſuetudinem timent ſcandalum generari: nec peccant illi qui non ſoluunt decimas in terris illis, in quibus non eſt conſuetum, peccarēt autem ſi obſtinate exigentibus dare recuſarent, & ideo ut huic peccato obuient ſacerdotes, in terris illis non exigunt decimas.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæſitum eſt de actibus charitatis.
¶ Et Primo, De obedientia, utrum ſit magis meritorium obedire prælato, vel facere aliquid ad dictum fratris.
¶ Secundo, De eleemoſyna.

ARTICVLVS XI.

Vtrum magis ſit meritum obedire prælato, quàm facere aliquid ad dictum fratris.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd magis ſit meritorium obedire prælato, quàm facere aliquid ad dictū fratris. Maiori enim merito maius detrimentū opponitur: ſed magis demeretur ille qui eſt inobediens prælato, quàm ille qui non aſſentit dicto fratris. ergo & magis meretur aliquis obediēdo prælato, quàm aſſentiens dicto fratris. 22.q.104.ar.3.de obedientia ex-tra.

SED CONTRA. Vbi eſt maior humilitas, ibi videtur eſſe maius meritum, quia humilibus dat Deus gratiam, vt dicitur Iaco. 4. ſed maioris humilitatis videtur eſſe, quòd aliquis æquali ſe ſubijciat faciens aliquid ad dictum eius, quàm quod aliquis ſubijciat ſe ſuperiori obediens prælato. ergo magis videtur eſſe meritorium, quòd aliquis faciat ad dictum fratris, quàm quòd obediat prælato.

RESPON. Dicendum, quòd aliquis actus poteſt dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & ſic ille actus eſt magis meritorius, qui eſt excellentioris virtutis. Manifeſtum eſt autem quòd latria, per quam aliquis ſeruit Deo, eſt excellentior virtus quàm beneficētia, qua quis ſatisfacit proximo, ſicut & diligere Deum eſt magis meritorium, quàm diligere proximum. Quòd autem aliquid fiat ad dictum fratris pertinet ad amicitiam, vel beneficentiam, qua quis diligit proximum: quòd autem obediatur prælato inquantum eſt Dei miniſter, pertinet ad religionē, qua quis colit & diligit Deū. & ideo magis eſt meritoriū q̄ aliquis faciat aliquid obediens prælato, vel ſeruans uotū, quàm ſi aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo poteſt dici aliquis actus magis meritorius ex eo quòd procedit ex maiori charitate, licet ſit minor ex ſuo genere, & ſic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictū fratris.

Primum ergo concedimus.

AD 2^m dicendum, quòd ille qui facit aliquid ad dictum fratris facit propria ſponte, unde minoris humilitatis eſſe videtur, quàm quòd aliquis obediat prælato tanquàm ſuperiori.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæſitum eſt de eleemoſyna.
¶ Et Primo, De eleemoſyna clericorum.
¶ Secundo, De eleemoſynis quæ fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII.

Vtrum clerici peccent mortaliter, ſi ea quæ eis ſuperfluunt, in eleemoſynas non largiantur.

CIRCA primū ſic proceditur. Videtur quòd clerici peccent mortaliter, ſi ea quæ eis ſuperfluūt, in eleemoſynas

eleemoſynis non largientur, quia ſuper illud Luc. 3. Qui habet duas tunicas, det unam non habenti, dicit gloſ. De duabus tunicis diuidendis datur præceptũ, quia ſi una diuidatur, nemo ueſtitur, in dimidia tunica & nudus remanet, qui accipit, & qui dedit: ſed ꝑ largitionẽ unius tunicæ intelligitur largitio eorũ quæ ſuperfluunt ad neceſſitatem uitæ, ut patet per ea quæ in eadem gloſ. præmittuntur. ergo dare ſuperflua eſt in præcepto: ſed qui tranſgreditur præceptum, peccat mortaliter. ergo ille qui nõ dat ſuperflua pauperibus peccat mortaliter.

¶ 2 Præt. Præceptum plus obligat, quàm conſilium: ſed dare omnia quæ quis poſſidet, eſt conſilium, & tamen ad hoc homo obligatur in caſu extremæ neceſſitatis. ergo etiam extra caſum extremæ neceſſitatis tenetur aliquis ſuperflua dare pauperibus, cum hoc ſit in præcepto, & ita qui nõ largitur, peccat mortaliter.

¶ 3 Præt. Quicũque conſumit quod eſt alterius, tenetur ad reſtitutionem: ſed bona clericorum ſunt pauperum, ut patet per gloſ. Hieronymi ſuper illud Iſaiæ 3. Rapina pauperum in domo ueſtra. ergo ſi clerici inutiliter bona eccleſiaſtica conſumunt, tenentur reſtituere pauperibus aliunde ſi habuerint.

¶ 4 Præt. Quicunque facit ſe impotentem ad id quod tenetur facere, peccat mortaliter: ſed clerici faciendo ſuperfluas expenſas, faciunt ſe impotentes ad ſubueniendum pauperibus, ad quod tenentur. ergo uidetur quòd peccent mortaliter.

SED IN CONTRARIVM videtur eſſe conſuetudo, quæ apud multos præualuit.

RESPON. Dicendum, quòd aliter uidetur ſe habere circa bona patrimonialia, & circa bona eccleſiaſtica. Nam bonorum patrimonialium, uel licite acquiſitorum homo uere eſt dominus, unde quantum pertinet ad conditionem ipſius rei poteſt re ſua uti ut uult, & ex hac parte non accidit peccatum: poteſt tamen peccatũ accidere ex inordinato modo utendi, uel per ſuperabundantiam, dum ſcilicet inutiliter conſumit bona propria in ea in quæ non oportet. uel ſecundum defectum, inquantum ſcilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumpitur uirtus, ut dicitur in 2. ethicorum. Bonorum uero eccleſiaſticorum clerici non ſunt uere domini, ſed diſpenſatores, ſecundum illud 1. ad Corinth. 7. Diſpenſatio autem mihi credita eſt. Pertinet autem ad diſpenſatorem, ut fideliter diſtribuat ea quæ eius diſpenſationi committuntur, ſecundum illud 1. ad Corint. 4. Hic iam quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inueniatur. In his ergo põt dupliciter peccatum cõtingere. Vno modo, ex cõditione ipſius rei, dum ſcilicet uſurpat ſibi quaſi rem propriã, & in uſus ſuos conuertit id quod eſſet alijs erogandum. Alio modo, ex inordinato uſu eorum, quæ in partem ſuam cedunt, ſicut etiam de alijs dictum eſt. Verum quia horum diſpenſatio fidei diſpenſatoris committitur, ut dictum eſt, ſi quis bona fide diſpenſet eccleſiaſtica bona inde accipiens quod ſibi conuenit ſecũdum cõditionem ſtatus & perſonæ, & alijs largitur ſecundum quod ſibi uidetur bona fide expedire, nõ peccat mortaliter, etiam ſi forte aliquid plus in ſuos uſus conuertat, quàm oporteat. Talia enim quia in ſingularibus eſt eorum iudicium, non poſſunt per omnimodam certitudinem diffiniri. Vnde ſi non ſit multus exceſſus, poteſt compati bonam fidem diſpenſatoris; ſi uero multus exceſſus fiat, non poteſt latere, & ita non poteſt cũ bona fide diſpenſatoris hoc egi:

F ſi autem non conſeruet bonam fidem in diſpẽſando, peccat mortaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Aug. dicit in li. de ſermone domini in monte. Illa præcepta quæ dominus tradidit Matt. 5. Qui percuſſerit te in unam maxillam, præbe ei & aliam, & quæ ibi ſequũtur, ſunt intelligenda ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc facere quando neceſſitas hoc requirit. Vnde non ſemper eſt peccatũ mortale, quando homo hoc non facit, ſed quando uidet neceſſitatem imminere, ſi non faciat, tunc peccat mortaliter: & eadem ratio eſt de hoc præcepto.

G Qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus ſimilibus. Vnde non ſemper peccat mortaliter quotieſcunque non dat pauperi qui ſuperfluum habet, ſed quando neceſſitas imminet. Quando autem ſit talis neceſſitas, quòd obliget ad peccatum mortale, non poteſt ratione determinari, ſed committitur prudentiæ & fidei diſpenſantis: unde ſi bona fide det, quando ſibi uidetur expedire, immunis eſt a peccato, alioquin mortaliter peccat.

AD 2[m] dicendum, quòd illa eadem quæ ſunt conſilia, cadunt ſub præcepto ſecundum animi præparationem. Nullum enim conſiliũ eſt perfectius, quàm

H quòd homo tradat animam ſuam pro fratribus ſuis, & tamen hoc cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationem, ſecundum illud 1. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere. Et ſimiliter dare omnia ſua pauperibus, cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationẽ, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc facere, ſi neceſſitas immineat. Minor tamen neceſſitas requiritur ad ſuperflua erogãda, quàm ad omnia exhibenda, tamen hoc totũ ratione uniuerſali determinari nõ poteſt, ſed cõmittitur prudentiæ, ut dictũ eſt.

AD 3[m] dicendum, quòd bona eccleſiaſtica non ſolum ſunt diſpenſanda pauperibus, ſed etiam eccleſiæ miniſtris: unde ſecundum canones debent diuidi hoc modo, ut aliqua pars cedat in uſus pauperum, &

I aliqua pars in uſus miniſtrorum, & in cultũ eccleſiæ.

Aliter ergo dicendum eſt de illis eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & ex conſequenti neceſſitatibus miniſtrorum, ſicut ſunt bona hoſpitaliũ, & aliorum huiuſmodi. Et aliter de illis bonis quæ ſunt principaliter attributa uſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbendæ clericorum, & alia huiuſmodi. Nam in primis bonis peccatum committitur non ſolum ex abuſu, ſed etiã ex ipſa rerum conditione, dum aliquis in ſuos uſus aſſumit quod eſt alterius, & ideo tenetur ad reſtitutionẽ tanquã defraudator rei alienæ. In ſecundis uero bonis non cõmittit peccatũ niſi ꝑ abuſum, ſicut & de bonis patrimonialibus dictũ eſt: unde nõ tenetur quis ad reſtitutionem, ſed ſolũ ad pænitentiam peragendã.

K AD 4[m] dicendum, quòd neque moderatus uſus diuitiarum, neque bona fides diſpenſatorum ſaluari uidetur in eo qui ſcienter ſuperfluas expenſas facit in uoluptuoſis conuiuijs, & alijs huiuſmodi ſuperfluitatibus, & ſic non eſt dubium quòd in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Matt. 24. Si dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, moram facit dominus meus uenire, & cœperit percutere cõſeruos ſuos, quod pertinet ad ſuperbum & crudele dominium: manducet autem & bibat cum ebrioſis, quod pertinet ad ſuperflua & uoluptuoſa conuiuia, ueniet dñs ſerui illius in die qua nõ ſperat, & hora qua ignorat, & diuidet eũ. ſ. a ſocietate ſanctorũ, partemq; ei[9] ponet cũ hypo-

Digitized by Google

hypocritis, ſcilicet in inferno, unde ibi ſubditur. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Si autem aliquis non multum in talibus excedat, poteſt bona fide fieri ab aliquo, qui vult ſecundum decentiam ſui ſtatus morem gerere his quibus conuiuit.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæſitum eſt de eleemoſynis quę fiunt pro mortuis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum mortuus patiatur aliquod detrimentum, ſi executor eius differat dare eleemoſynas, quas ipſe in teſtamento dari mandauit.

¶ Secundo, Vtrum executor licite poſſit differre diſtributionem eleemoſynarum ad hoc quòd res defuncti melius vendantur in poſterum.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum mortuus aliquod detrimentum ſentiat ex hoc, quòd eleemoſynæ, quas mandauit dari, retardantur.

4.d.45.q.2. ar. 2.q. 2. ad 4. CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd mortuus nullum detrimẽtũ ſentiat ex hoc, quòd eleemoſynæ, quas mandauit dari, retardantur. Huiuſmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris: ſed negligentia vnius non imputatur alteri. ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiuſmodi tarditate.

SED CONTRA eſt, quòd propter huiuſmodi tarditatem retardantur orationes & ſacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimũ iuuaretur. ergo ex huiuſmodi tarditate patitur detrimentũ.

RESPON. Dicendum, quòd hic eſt opus duplici diſtinctione. Primo quidem ex parte ipſius detrimenti: diſtinguendum eſt enim duplex detrimentũ. Nam quoddam detrimentum eſt, quod pertinet ad tolerantiam pœnæ, ſecundum illud quod habetur 1. Corinth. 3. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur. Aliud autem quod pertinet ad ſubſtractionem remedij. Secundo etiam diſtinguendum eſt ex parte eleemoſynæ, circa quam poteſt conſiderari etiam detrimentũ ipſius eleemoſynæ, & effectus ipſius. Quantum ergo ad meritum eleemoſynæ nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maxime ſi quantum in ipſo fuit curam adhibuit, vt huiuſmodi eleemoſynæ cito darentur, quia meritum principaliter ex voluntate & intentione dependet: ſed quantum ad effectum eleemoſynæ patitur detrimentum, nõ quidem vt pro huiuſmodi tarditate puniatur, ſed quia remedium ei non adhibetur, dum ſuffragia differuntur, ex quibus plurimum iuuaretur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd negligentia unius non imputatur alteri ad pœnam, poteſt tamen redundare in alterum quantũ ad defectum remedij, ſecundum quod vnus homo ab alio iuuari poteſt.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum executor debeat tardare diſtributionem eleemoſynarum ad hoc, quòd res defuncti melius uendantur.

4.d.45.q.2. & ar.2.q.2. ad 4. CIRCA ſecundũ ſic proceditur. Videtur quòd executor debet tardare diſtributionem eleemoſynarũ ad hoc, ꝙ res defuncti melius vẽdatur. Quia ex hoc ſequitur quòd plures eleemoſynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur. ergo ſi differat, videtur ꝙ laudabiliter & fideliter hoc faciat.

SED CONTRA eſt, quia ex tarditate eleemoſynarum ſequitur retardatio remedij, quo forte defunctus indiget. ergo videtur quòd huiuſmodi retardatione grauetur defunctus potius quàm iuuetur.

RESPON. Dicendum. In mora modici temporis non videtur eſſe magnum periculum. Vnde ſi executor per modicum tempus eleemoſynam dare differat, vt rebus defuncti melius uenditis ampliores eleemoſynas dare poſſit, laudabiliter hoc facit. Si vero e conuerſo per multum tempus differat eleemoſynas diſtribuere, vt non multo ampliores eleemoſynas faciat, non videtur eſſe abſque culpa, quia forte defunctus a purgatorio liberaretur, in quo exiſtenti remedium ſuffragiorum maxime neceſſarium erat: hoc autem requirit prudentis executoris examen, vt ſcilicet conſideratis dilatione temporis, & conditione perſonæ quæ creditur citius uel tardius liberanda, & etiam quantitate augmenti eleemoſynarum, faciat quod videbitur expedire defuncto.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæſitum eſt de peccatis.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo, De peccato originali, utrũ ſcilicet ille qui baptizatus eſt, tranſmittat peccatũ originale in prolẽ.

¶ Secundo, De peccato actuali in generali, quid ſcilicet ſit prius, vtrum auerſio a Deo, uel conuerſio ad commutabile bonum.

¶ Tertio, Specialiter de mendacio, quod mẽdacium ſit grauius, vtrum illud quod fit verbo, vel illud quod fit facto.

ARTICVLVS XV.

Vtrum ille qui eſt baptizatus tranſmittat peccatum originale in prolem.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd ille qui eſt baptizatus non tranſmittat peccatum originale in prolem. In eo enim qui naſcitur, tria poſſunt conſiderari, ſcilicet corpus, anima, & unio vtriuſque: ſed non contrahit peccatum originale ſecundum corpus, quod contrahit a parentibus, quia parentes erant totaliter a peccato originali mundati, ſimiliter etiam nec ſecundum animam quam habet ex creatione Dei, in quem peccatum non cadit, & per conſequens neque etiam ſecũdum vnionẽ utriuſque. ergo ille qui naſcitur ex baptizatis nullo modo contrahit peccatum originale. Et I or.136. de ma. q.4 ar.1. & 8 & 12.q.81.ar. 3. & 4.

SED CONTRA eſt, quia remedium non adhibetur niſi uulneri ſed baptiſmus, qui eſt medicinale remedium contra uulnus originalis peccati, adhibetur paruulis baptizatorum filijs ſecundum communem Eccleſiæ conſuetudinem. ergo paruuli baptizatorum filij cum originali peccato naſcuntur.

RESPON. Dicendum, quòd peccatum, quod ex tranſgreſſione primorum parentum in omnes poſteros originaliter deriuatur, non aboletur niſi per gratiam Chriſti, qui de peccato damnauit peccatum in carne, vt dicitur ad Romanos 8. ſed hoc quodam ordine peragitur. Nam primo in

ſtatu præſentis uitæ per ſacramenta gratiæ Chriſti remouetur peccatum originale quãtum ad inquinationem animæ, vt ſcilicet non imputetur homini ad culpam. Remanet tamen interim quantum ad corruptioné fomitis in carne, vnde Apoſt. dicebat ad Rom. 7. Ego ipſe mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati, inquantũ ſcilicet concupiſcit aduerſus ſpiritum, vnde homo baptizatus ſecundũ menté viuit in nouitate ſpiritus, ſed ſecundum carnem adhuc retinet vetuſtaté Adæ. Et ideo ſicut per ſpiritualé generationem, quæ ſcilicet per euangelium alios producit filios in Chriſto abſque peccato, ita etiam ſecundum generationem carnalem producit filios in vetuſtatem Adæ cum peccato originali.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in peccato actuali prius ſit auerſio, quàm conuerſio.

art. 113. ca. & 12. q. ac. art. 3. c. & 3. q. 86. ar. 4 ad 2.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd in peccato actuali prius ſit auerſio, quàm conuerſio. Auerſio enim importat receſſum a termino, cõuerſio aũt acceſſum ad terminũ: ſed in motu corporali prius ẽ receſſus a termino, q̃ acceſſus ad terminũ. ergo & ĩ ſpirituali motu prius eſt auerſio q̃ cõuerſio.

SED CONTRA eſt, quod Dion. dicit 4. ca. de di. no. Nemo intendens ad malũ, operatur, ſed intẽdens ad bonum. ergo prius animus peccantis conuertitur ꝑ appetitũ ad bonũ cõmutabile, quàm auertat̃ a Deo.

RESPON. Dicẽdum, quòd peccatum principaliter in voluntate conſiſtit, vt Aug. dicit. Quantum autem ad voluntaté illud eſt prius, quod principaliter intenditur, & ideo in peccatis, in quibus principaliter intenditur fruitio boni commutabilis, ſicut in luxuria, auaritia, & ſimilibus, prius eſt naturaliter cõuerſio quàm auerſio, quæ nõ eſt principaliter intenta, ſed præter intentionem conſequitur ex inordinata cõuerſione. In peccatis autem, in quibus directe intenditur auerſio a Deo, ſicut eſt infidelitas, deſperatio, & alia huiuſmodi, prius eſt auerſio ab incommutabili bono, & poſtea eſt conuerſio ad commutabile bonũ, ſicut patet in illis, qui deſperantes ſeipſos tradunt impudicitiæ, vt dicitur ad Ephe. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quàmuis in motibus operabilibus receſſus a termino prior ſit in executione, acceſſus tamen ad terminum prior eſt in intentione, in qua principaliter conſiſtit peccatum.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum maius peccatum ſit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur uerbo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd maius peccatum ſit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo. Maius enim peccatum eſſe videtur, cum aliquis mentiendo abutitur eo, cui magis creditur: ſed ſicut Anſelm. dicit in lib. de veritate magis creditur factis quàm verbis. ergo grauius peccat qui mentitur factis, quàm verbis.

SED CONTRA eſt, quod Augu. dicit in. lib. de doctrina chriſtiana. Inter omnia ſigna præcipuum locum tenent verba: his autem abutitur ille qui verbo mentitur. ergo videtur quòd grauius peccat ille qui mentitur verbo, quàm ille qui mentitur facto.

RESPON. Dicendum, quòd ſicut Ambr. dicit in quodam ſermone. Non ſolũ in falſis verbis, ſed etiã

F in ſimulatis operibus mendacium eſt. Peccatum autem mendacij principaliter quidem conſiſtit in intentione fallendi, vnde ille qui dicit falſum, quod putat eſſe verum, non mentitur. Magis aũt eſt reus mẽdacij ille qui dicit uerum, quod putat eſſe falſum, vt patet per Aug. in lib. de mendacio. Vnde cum eadẽ intẽtio fallendi ſit in eo qui mentitur verbo, & in eo qui mẽtitur facto, vterq; æqualiter peccat. Verbũ, n. & factũ aſſumũtur vt inſtrumẽta fallendi, vnde nõ refert quantum ad peccatum mendacij, vtrum aliquis verbo, vel ſcripto, vel nutu, vel quocumque facto mentiatur, ſicut non refert quantum ad peccatũ homicidij, vtrum quis gladio, vel ſecuri interficiat hominem.

G Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum aliquis poſſit eſſe naturaliter, vel miraculoſe ſimul uirgo & pater.

DEINDE quæſitum eſt circa corpora hominis, vtrum ſcilicet aliquis poſſit eſſe naturaliter, vel miraculoſe ſimul virgo & pater, & videtur quòd hoc poſſit eſſe miraculoſe, quia pater & mater ſimul ſunt

artic. 96. & 22. q. 152. a.

H generationis principia: ſed aliqua mulier miraculoſe fuit ſimul virgo & mater. ergo pari ratione aliquis vir miraculoſe poteſt ſimul eſſe virgo & pater.

Item, Videtur quòd hoc poſſit eſſe abſq; miraculo, quia dæmon incubus poteſt furari ſemẽ viri uirginis in ſomnis polluti, & transfundere ĩ matricẽ mulieris, ex quo quidem ſemine poteſt concipi proles, cuius pater non eſt dæmon incubus, ſed ille ex cuius ſemine generatur, quod agit in uirtute eius a quo eſt reſolutum. ergo uidetur quòd etiam abſque miraculo poſſit aliquis ſimul eſſe virgo & pater.

SED CONTRA. Mulier abſq; miraculo nõ poteſt ſimul eſſe uirgo & mater. ergo pari ratione nec vir abſque miraculo poteſt ſimul eſſe uirgo & pater.

Item. Videtur quòd nec ꝑ miraculum, quia ſi filius

I Dei, qui eſt natus miraculoſe de uirgine, ex aliqua parte corporis uirginalis carnẽ aſſumpſiſſet quàm ex illa, unde mulier naturaliter concipit, puta de manu, aut pede, non diceret̃ filius uirginis, ſicut nec Eua dicta eſt filia Adæ, quãuis ſit formata de coſta ipſius: ſed nõ poſſet contingere ſalua uirginitate uiri, quòd ex eadẽ parte corporis, & in eodem loco prolem generaret, ſicut naturaliter generatur. ergo nec etiam miraculoſe fieri poſſet quòd aliquis ſimul eſſet uirgo & pater.

RESPON. Dicendum, quòd ad huius euidentiã uidere oportet quid ad uirginitatem requiratur. Requiruntur autem tria ad eius perfectionẽ, quorũ pri-

K mũ eſt principale & formale, ſcilicet electio, ſiue intẽtio uolũtatis, ſicut & ĩ omnibꝰ moralibus, unde iſtud ex neceſſitate ad uirginitaté requiritur, quòd adſit alicui aſſidua uoluntas nunquàm experiẽdi delectationẽ uenereã. Secundũ autẽ eſt materiale, ſcilicet paſſio appetitus ſenſitiui, ſcilicet delectatio, quã quis experitur ĩ actu uenereo, cuius priuatio requiritur ad perfectam uirginitaté materialiter. Nam paſſiones ſenſitiuæ ſunt materia uirtutũ moraliũ. Si tamẽ præter electionẽ ꝓpriæ uoluntatis hoc contingat puta, cũ quis in ſomno polluit̃, uel cũ mulier per uiolẽtiã ab hoſte opprimit̃, nõ perit uirtꝰ uirginitatis, ut patet per Augu. in 1. de Ciui. Dei. Tertium autem eſt quaſi per accidens, & concomitanter

Digitized by Google

comitanter ſe habens ad virginitatem, ſcilicet corporalis integritas. Vnde ſi clauſtra pudoris aliter corrũpantur quàm per venereum actum, puta, ſi obſtetrix, vel medicus ferro incidat ad ſanandum, nihil virginitati deperit, ſicut Auguſtinus dicit in 1. de Ciuitate Dei. Sic ergo ſi virginitas accipiatur ſecundum perfectum ſuum eſſe, prout ad virginitatem tria prædicta concurrunt, mulier quidem ſalua virginitate non poteſt eſſe mater, ita quòd concipiat & pariat niſi miraculoſe, quia proles egredi non poteſt, cùm hoc quòd permaneant clauſtra pudoris inuiolata, niſi per miraculum, ſicut accidit in matre Dei. Poſſet tamen forte abſque miraculo mulier ſalua omnimoda virginitate concipere, ſicut dicitur accidiſſe de quadam puella pubeſcente, quam propter pudoris cuſtodiã in lecto ſuo pater habebat, qui dũ ſomno pollueretur, ſemen ad matricem deſcendit, & puella concepit. Vir autem abſque omni ſeminis reſolutione non poteſt eſſe pater neque naturaliter, neque miraculoſe, quia ſi de corpore eius proles aliter miraculoſe formaretur, nõ poſſet dici pater. Si vero virginitas largius accipiatur, prout ſolum requirit interiorem electionem mentis, ſic patet de muliere quidem quòd naturaliter poteſt eſſe mater, virginitate tali manente: ſicut ſi aliqua per violentiam opprimeretur ab hoſte, & inde conciperet, & multo magis hoc poſſet miraculoſe fieri. Vir autem ſalua tali virginitate poſſet eſſe pater naturaliter propter pollutionẽ nocturnam, quæ quocunque caſu ad matricem mulieris perueniret. Non autem ita congrueret, quòd miraculoſe vir fieret pater, ſicut q̃ virgo fieret mater, tũ quia virgo miraculoſe facta eſt mater, Spirituſancto formante corpus prolis ex puriſſimis ſanguinibus eius, vt Damaſ. dicit. Reſolutio autem ſeminis, ſine qua vir pater eſſe non poſſet, non congruit operationi Spiritusſancti: tum quia vir in generatione eſt ſicut agens, mulier ſicut patiens. Deo autem competit agere & non pati: vnde magis congruit vt Deus miraculoſe ſuppleat id quod deeſt ex parte viri, quàm id quod deeſt ex parte mulieris.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cælum empyreum habeat influentiam ſuper alia corpora.

3. p. q. 66. ar. 3. ad. 2. philoſophi. 4. lec. 70. & 1. d. 3. q. 2. ar. 3. o.

DEINDE vltimo quæſitũ eſt de creatura pure corporali, vtrũ ſcilicet cælũ empyreũ habeat influentiã ſuper alia corpora. Et videtur q̃ non, quia omne corpus q̃d naturaliter influit i alia corpora, per prius influit in propinqua, quàm i remota. Si ergo cælũ empyreũ influeret in corpora inferiora, p̃ prius influeret in cælũ aqueũ, quod eſt ſibi propinquius, quàm in cælum ſydereũ: ſed hoc videtur eſſe inconueniens, quia cælũ ſydereũ ſimilius eſt cęlo empyreo, cũ neutrum ſit de natura quatuor elementorũ, quàm cælũ aqueum, q̃d eſt de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi poſitæ ad refrigerandũ calorẽ prouenientem ex motu cæli, ratione cuius Saturnus, qui eſt altior inter planetas, dicitur habere frigiditatem. non ergo cælum empyreum influit in corpora inferiora.

SED CONTRA eſt, quòd in libro de intelligentijs dicitur, quòd omne q̃d influit in alia, eſt lux, vel lucem habens, & in cõmento dicitur, q̃ omnis influẽtia eſt per virtutem lucis: ſed cælũ empyreum maxime habet lucẽ inter alia corpora. ergo ĩ alia corpora influit.

RESPONDEO. Dicendum, quòd quidam ponunt cælum empyreum non habere influentiam in aliqua corpora, quia non eſt inſtitutũ ad effectus naturales, ſed ad hoc quòd ſit locus beatorum. Et hæc quidem mihi aliquando viſum eſt, ſed diligentius cõſiderans, magis videtur dicendum, quòd influat in corpora inferiora, quia totum vniuerſum eſt vnum vnitate ordinis, vt patet per Philoſop. 12. meta. Hæc autẽ vnitas ordinis attenditur ſecundum quòd quodam ordine regũtur corporalia p̃ ſpiritualia, & inferiora corpora p̃ ſuperiora, vt Aug. dicit in 3. de trin. Vnde ſi cælum empyreum nõ influeret in corpora inferiora, cælum empyreum non contineretur ſub vnitate vniuerſi, q̃d eſt inconueniens. Videtur autẽ proprius effectus eius eſſe perpetuitas & permanſio in inferioribus corporibus. Nam ſecundũ Philoſophum in xj. meta. In cælo ſunt principaliter duo motus, quorum vnus eſt ab Oriente in Occidentẽ, qui vocatur diurnus, & eſt ſuꝑ polos æquinoctialis: & quia iſte eſt vniformis, cauſat perpetuitatem in inferioribus motibus. Alius aũt motus eſt ab Occidente in Orientem, quo mouetur Sol & alij planetæ, qui eſt ſuper polos zodiaci, per quẽ planetæ accedunt & recedunt a nobis: vnde iſte motus propriæ cauſat differentiam generationis & corruptionis, & cæterorum motuum in iſtis inferioribus: & ſic continuatur generatio & corruptio horum inferiorum quouſque Deus vult, quę quidem, quantum ad continuitatem cauſatur a primo motu, quantum autem ad contrarietatem a ſecundo. Sicut autẽ vniformitas motus præcedit difformitatem, ita etiã vnitas quietis præcedit vniformitatem motus, quia moueri eſt ſe aliter habere nunc q̃ prius: quieſcere autem eſt eo modo ſe habere nunc vt prius, & ſic quies habet puram vnitatem. Vniformitas autem motus habet vnitatem cum diuerſitate, & ideo primum cælum, ſcilicet empyreum, ſingulariter per ſuã quietẽ influit. Secũdum autem cælũ, ſ. quod dicitur aqueũ per ſuum motum vniformem. Tertium autẽ cælũ. ſ. ſydereum per ſuum motum difformem: hoc autem eſt proprium huic corpori, quòd influat abſq; motu, inquantum eſt ſupremum attingens quodammodo ordinem ſubſtantiarum ſpiritualium, prout Dion. dicit 7. c. de di. no. quòd diuina ſapientia coniungit principia ſecundorum finibus primorum.

2. d. 24. q. 2. 3. & d. 13. ar. 4. ad. 2.

D. 333.

Tex. co. 52.

T. co. 43.

D. 336.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælum empyreum magis influit in cælum aqueum, q̃ in inferiora corpora, inquantum ſcilicet cælum aqueum plus recipit de influentia cæli empyrei, vt vniformitas motus oſtendit, vnde etiam magis conuenit cum cælo empyreo ratione ſuæ vniformitatis, quàm cęlũ ſydereum. Eſt autem de cæleſtibus corporalibus duplex opinio. Vna ſcilicet, quod ſint de natura elementorum, ſecundum quam cælum empyreum eſſet de natura ignis, cælum aqueum de natura aquæ, vel aeris: cælum autem ſydereum eſt compoſitum ex vtraque natura, quia in parte eſt lucidum, in parte diaphanum. Et ad hanc opinionem pertinet quòd dicitur aquas eſſe ibi ad infrigidandum. Alia autem eſt opinio, quòd corpora cæleſtia nõ ſunt de natura quatuor elementorum, ſed quinta eſſentia, ſecundum quam etiam cælum aqueũ non eſt de natura quatuor elementorũ, ſed dicitur aqueũ ꝑpter diaphaneitatẽ, ſicut dicitur cælum empyreũ .i. igneũ, propter lumẽ. Contrarium concedimus, quamuis liber de intelligentijs nõ ſit authoritatis alicuius, nec etiam verum

ſit, quòd omnis influxus ſit ratione lucis, niſi lux metaphorice accipiatur pro omni actu, prout omne agens agit inquantum eſt ens actu, vel hoc poteſt eſſe verum in ſolis corporibus, i quibus proprie dicitur lux, inquantum. ſ. lux corporalis eſt forma primi corporis agentis. ſ. cœli, cuius virtute omnia corpora inferiora agūt. Et hæc ad præſens dicta ſufficiant.

Finis ſexti quodlibeti.

INCIPIT QVODLIBET SEPTIMVM.

QVÆSTIO PRIMA.

QVÆSITVM eſt de tribus.

¶ Primo, Quædam pertinentia ad ſubſtantias ſpirituales.

¶ Secundo, Quædam pertinentia ad ſacramentum altaris.

¶ Tertio, Quædam pertinentia ad corpora dānatorū.

¶ Circa ſubſtantias ſpirituales quærebatur.

¶ Primo, De cognitione earum.

¶ Secundo, De fruitione animæ Chriſti tempore paſſionis.

¶ Tertio, De pluralitate in ſubſtantijs ſpiritualibus inuenta.

¶ Circa primum quærebantur quatuor.

¶ Primo, Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam videre immediate.

¶ Secundo, Vtrum intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere.

¶ Tertio, Vtrum intellectus angelicus poſſit intelligere ſingularia.

¶ Quarto, Vtrum notitia, quam Auguſtinus dicit prole mentis, ſit accidens, vel non.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquis intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediate videre.

1.p.q.12.arti.2.o.& ar.4.ad 3.2.ueri.q 9. & 4.diſ.49. q.2. ar.1.& 22.q. 175.ar.3.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd nullus intellectus creatus poſſit diuinam eſſentiam immediate videre. Intellectus enim creatus, cum indifferenter ſe habeat ad omnia intelligibilia, non poteſt cognoſcere determinate aliquid, niſi per obiectū ſuū determinetur: ſed diuina eſſentia non eſt obiectū quod poſſit intellectū determinare, quia eſt ſummū in entibus, & maxime generalitatis, & nullo modo determinatum. ergo intellectus creatus ipſam videre non poteſt.

¶ 2 Præ. Ad hoc ꝙ intellectus cognoſcat aliquid, oportet quòd fiat in actu. Nihil. n. operatur ſecundum qđ eſt in potētia, ſed ſecundum qđ eſt in actu: intellectus autem nō fit in actu, niſi ſm qđ intelligibili informatur. cum ergo eſſentia diuina non poſsit per ſeipſam informare intellectum, vt formaliter faciat ipſum eſſe in actu, oportet ſi debet per intellectū cognoſci, ꝙ per aliquam ſui ſimilitudinem intellectum informet ad hoc quòd cognoſcatur, & ita non poterit immediate niſi per ſimilitudinem videri.

¶ 3 Præt. Ad hoc quòd intellectus creatus eſſentiam di-

F uinam videat, oportet quòd per lumē gloriæ perficiatur: ſed lumē gloriæ eſt medium diſtans & ab ipſo intellectu, & ab ipſa eſſentia diuina, quæ eſt beatitudo increata, cū lumē prædictū dicat creatura. ergo intellectus creatus nō pōt videre diuinā eſſentiā immediate.

¶ 4 Præt. Secundum Philo. in 3. de anima. Sicut ſenſus ſe habet ad ſenſibile, ita ſe habet intellectus ad intelligibile: ſed ad hoc quòd ſenſus viſus ſuum obiectum percipiat, duplici medio indiget. ſ. lumine, & ſpecie, quæ eſt ſimilitudo rei viſæ. ergo hoc idem eſt neceſſarium intellectui in viſione diuinæ eſſentiæ, & ſic non immediate eam videbit. Tex.cō.3.

G SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Io. 3. Videbimus eum ſicuti eſt.

¶ 2 Præt. Ad hoc quòd intellectus intelligat, nihil aliud videtur requiri, niſi quòd intelligibile fiat in actu, & quòd intellectui coniungatur: ſed eſſentia diuina per ſeipſam eſt intelligibilis in actu, cū ſit immaterialis, intellectui etiam præſens eſt, quia vt dicit Aug. Deus vnicuique rei eſt vicinior, ꝗ ipſa res ſibi. ergo intellectus creatus eſſentiā diuinā poterit immediate videre.

RESPON. Dicendum, quòd abſque dubio tenendum eſt, quòd diuina eſſentia in patria immediate ab intellectu glorificato videatur. Ad cuius euidentiam Art.a 1.& 1.p.q.12.arti.2.ca.1.q.12.ar.5.o.

H ſciendum eſt, quòd in viſione intellectiua triplex medium contingit eſſe. Vnum ſub quo intellectus videt, quod diſponit eum ad videndum, & hoc eſt in nobis lumen intellectus agētis, quod ſe habet ad intellectū poſſibilem noſtrū, ſicut lumen ſolis ad oculum. Aliud medium eſt quo videt, & hoc eſt ſpecies intelligibilis, quæ intellectū poſſibilem determinat, & habet ſe ad intellectum poſſibilem, ſicut ſpecies lapidis ad oculum. Tertium medium eſt, in quo aliquid videtur, & hoc eſt res aliqua per quam in cognitionem alterius deuenimus, ſicut in effectu videmus cauſam, & i uno ſimilium, uel contrariorum videtur aliud, & hoc medium ſe habet ad intellectum ſicut ſpeculū ad uiſum corporalem, in quo oculus aliquam rem uidet. Pri-

I mum ergo medium & ſecundum nō faciunt mediatam uiſionem: immediate enim dicitur aliquis uidere lapidē, quàmuis eum per ſpēm eius in oculo receptam, & per lumen uideat, quia viſus non fertur in hæc media tamquàm inuiſibilia, ſed per hęc media fertur in unum uiſibile, quod eſt extra oculum, ſed tertiū medium facit viſionem mediatam. Viſus enim prius fertur in ſpeculum ſicut in uiſibile, quo mediante accipit ſpeciem rei viſæ in ſpecie, uel ſpeculo. Similiter intellectus cognoſcens cauſam cauſato, fert in ipſum cauſatum ſicut in quoddam intelligibile, ex quo tranſit in cognitionē cauſæ. Et quia eſſentia diuina in ſtatu, uel in effectibus ſuis cognoſcitur, non uidemus eā immediate: unde in patria, ubi immediate uidebitur, tale medium penitus ſubtrahetur. Similiter etiam nō

K eſt ibi medium ſecundum. ſ. aliqua ſpecies eſſentiæ diuinæ intellectum informans, quia quando aliquid uidet immediate per ſpeciem ſuam, oportet quòd ſpecies illa repræſentet rem illam ſecundum completū eſſe ſuæ ſpeciei, alias non diceretur res illa immediate videri, ſed quædam umbra eius, ſicut ſi ſimilitudo lucis in oculo fieret per modum coloris qui eſt lux obumbrata. Cum autem omne quod recipitur in aliquo, recipiatur in eo per modum recipientis, impoſſibile eſt in intellectu creato ſimilitudinē diuinæ eſſentiæ recipi, quæ eam perfecte ſm totam ſuam rationē repræſentet. Vnde ſi per aliquā ſimilitudinem talē eſſentia diuina a nobis uideret immediate, nō uideremus

eſſentiam

by Google

eſſentiam diuinam, ſed quãdam vmbram eius. Reſtat A ergo quòd ſolum primum medium erit in illa viſione, ſcilicet lumen [a] gloriæ, quo intellectus perficietur D. 486. ad videndum eſſentiam diuinam, de quo in pſal. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen nõ eſt nec eſſarium ad hoc quòd faciat intelligibile in potentia eſſe intelligibile in actu, ad quod eſt nobis neceſſarium lumen intellectus agentis, quia ipſa diuina eſſentia cum ſit a materia ſeparata, eſt per ſe actu intelligibilis: ſed erit neceſſarium tantum ad perficiẽdum intellectum, ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis valet. Prædictum autem lumen gloriæ ſufficienter perficiet intellectũ, ad videndũ diuinam eſſentiam, eo quòd ipſa eſſentia diuina totaliter lux intelli- B gibilis eſt. Vnde lumen gloriæ ab ea in intellectũ deſcendens facit hoc reſpectu diuinæ eſſentiæ in intellectu, quod facit reſpectu aliorum intelligibilium, quæ non ſunt lux tantũ, ſed ſpẽs rei intellectæ ſimul & lumen: ſicut ſi lux ſenſibilis per ſe exiſteret, ad eius viſionem ſufficeret lumen oculum perficiens ſine aliqua ſimilitudine.

Ad primum ergo dicendum, quòd aliquid dicitur determinatum dupliciter. Primo ratione limitationis. Alio modo ratione diſtinctionis. Eſſentia autẽ diuina non eſt quid determinatum primo modo, ſed ſecundo modo, quia forma non limitatur niſi ex hoc C quòd in alio recipitur, cui materia commenſuratur. In eſſentia autem diuina non eſt aliquid in alio receptum, eo quòd eſſe eius eſt ipſa diuina natura ſubſiſtens, quod in [d] nulla re alia contingit. Nam quælibet D. 461. res alia habet eſſe receptum & ſic limitatum: & inde eſt quòd eſſentia diuina ab omnibus diſtinguitur per hoc, quòd eſt in alio non recipi: ſicut ſi eſſet aliqua albedo exiſtens non in ſubiecto, ex hoc ipſo diſtinguetur a qualibet albedine in ſubiecto exiſtente, quãuis in ratione albedinis non eſſet recepta, & ſic nec limitata. Patet ergo quòd eſſentia diuina non eſt quid generale in eſſendo, cum ſit ab omnibus alijs diſtincta, ſed ſolum in cauſando, quia id q̃d eſt per ſe, eſt cauſa eorũ quæ per ſe nõ ſunt. Vnde eſſe per ſe ſubſiſtens eſt cauſa D omnis eſſe in alio recepti: & ita eſſentia diuina eſt intelligibile, quod poteſt determinare intellectum.

Ad 2m dicendũ, quòd intellectus creatus fit actu ad videndum diuinam eſſentiam per lumen gloriæ, & hoc ſufficit, vt dictum eſt.

Ad 3m dicendum, quòd illud lumen gloriæ quãuis & ab eſſentia diuina, & ab intellectu ſit differẽs p eſſentiam, non tamen facit mediatam viſionem, vt ex dictis patet.

Ad 4m dicendum, quòd viſibilia nõ ſunt lux tantum, & ideo oportet ad hoc quòd viſus determinetur ad ea, quòd non ſolum ſit ibi lumen, ſed etiã ſpecies rei viſæ. Eſſentia autem diuina eſt pure lux, & ideo non requirit aliquam aliam ſpeciem quàm ipſum lu- E men vt videatur, ſicut ex dictis patet.

Articvlvs II.

Vtrum intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere.

1. p. 12. ar. 10. & q. 58. ar. 3. & q. 85. ar. 4. c. Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd intellectus creatus poſſit ſimul plura intelligere. Potentia enim ſenſitiua cum ſit materialis, eſt inferior & magis cõtracta q̃ intellectiua: ſed ſenſus põt ſimul plura ſentire, ſicut ſenſus communis ſimul ſentit albũ & dulce, dũ eorum differentiam cognoſcit. ergo intellectus multo fortius poteſt ſimul plura intelligere.

A ¶ 2 Præt. Plura intelligibilia poſſunt ſimul cognoſci, inquantum ſunt vnum: ſed omnia intelligibilia ſunt vnum, inquantum ſunt intelligibilia. ergo omnia intelligibilia poſſunt ſimul cognoſci.

¶ 3 Præt. Sicut ſe habet intellectus ĩ habitu ad intelligibile in habitu, ita ſe habet intellectus in actu ad intelligibile in actu: ſed intellectus in habitu ſimul plura intelligibilia cognoſcit in habitu. ergo intellectus in actu ſimul plura intelligit in actu.

¶ 4 Præt. Ad cognitionem intellectus ſufficit ſpecies rei intelligibilis in intellectu exiſtens: ſed ſpecies intelligibiles non ſe impediunt, quin ſimul ſint in intellectu, cum non ſint contrariæ, eo quòd ſunt a materia B ſeparatæ. ergo intellectus non impeditur quin poſſit ſimul plura intelligere.

¶ 5 Præt. Capacitas intellectus eſt maior quàm cuiuſcũque corporis: ſed aliquod corpus eſt, in quo ſimul poſſunt plures ſpecies etiam contrariorum fieri, ſicut patet quòd in vno puncto aeris, in quo ſe interſecant duæ lineæ directæ a duobus viſibilibus ad duos vidẽtes, eſt ſpecies vtriuſque viſibilis. ergo multo fortius plures ſpecies actu poſſunt ſimul eſſe in intellectu, & ita intellectus poteſt ſimul plura intelligere.

Sed contra eſt, quod dicit Philoſophus in 2. Topic. Contingit plura ſcire, intelligere vero vnum ſolum.

C Respon. Dicendum, quòd intellectus dupliciter aliquid intelligit, ſcilicet primo, & ex conſequenti. Ex conſequenti quidem contingit plura ſimul intelligere, inquantum habent ordinem ad unum intelligibile primũ, & hoc contingit dupliciter. Vno modo, ex unitate eius quo intelligit, ſicut q̃n plura intelligibilia per unã ſpẽm intelliguntur, ſicut intellectus diuinus oĩa ſimul uidet per unam eſſentiam ſuam, & eodem modo intellectus creatus uidens eſſentiã diuinã poteſt ſimul omnia uidere quæ per eſſentiã diuinã uidet. Alio modo, ex unitate eius quod intelligitur, ſcilicet quando plura intelliguntur ut unum, totũ enim unũ eſt primo intellectũ, & illa plura ſunt intellecta ex conſequenti in illo, ſicut cum intellectus intelligit D lineam, ſimul intelligit partes lineæ, vt dicitur in 3. de anima. Et ſimiliter cum intelligit propoſitionem, intelligit ſimul ſubiectum & prædicatum: & cum intelligit ſimilitudinem, uel differẽtiam aliquorum, ſimul intelligit ea quorũ eſt ſimilitudo, uel differentia: ſed quòd intellectus ſimul intelligat plura intelligibilia primo & principaliter, eſt impoſſibile. Cuius ratio eſt, quia intellectus ſecundum actum eſt omnino, ideſt perfecte, res intellecta, ut dicitur in 3. de anima. Quod quidem intelligendum eſt non quòd eſſentia intellectus fiat res intellecta, uel ſpecies eius, ſed quia complete informatur per ſpeciem rei intellectæ, dum eam actu intelligit. Vnde intellectum ſimul plura actu intelligere primo idem eſt ac ſi res una ſimul eſſet E plura. In rebus enim materialibus uidemus quòd una res numero non poteſt eſſe ſimul plura in actu, ſed plura in potentia, uel ſecundum diſpoſitionem poteſt eſſe unum & idem. Idem enim aer eſt ſimul potentia aqua & ignis, & poſſunt etiam ſimul diſpoſitiones ad utrũque quantum ad aliquid ineſſe eidẽ, ſicut ſi aer ex una parte calefieret, & ex alia inſpiſſaretur: ſed quòd aer ſimul actu ſit ignis & aqua, eſt impoſſibile: & ſimiliter etiã ꝙ aliquid ſit ſimul actu lapis & ferrũ, quæ non uidentur contraria, ſed diſparata. Intellectus autẽ ex ipſa ratione ſuæ potentiæ eſt ſimul potẽtia oĩa intelligibilia, ſicut & ſenſus omnia ſenſibilia.

art. 160. & ar. 213. ad 4 & 1. p. q. 14 ar. 7. 1. p. q. 14. ar. 10. o.

Tex. cõ. 53.

Tex. cõ. 36

Potentia antem ſenſitiua per ſimilitudines ſenſibiliũ reducitur in actum dupliciter. Vno modo, incomplete per modum diſpoſitionis, quando. ſ. ſpecies ſenſibiles ſunt in ea vt diſpoſitiones, quod appellat Auicenna, eſſe vt in theſauro. Alio modo, perfecte, quando ſcilicet ſpecies ſenſibiles actu ioſormant potentiam ſenſitiuam, & hoc vocat Auicenna apprehenſionem ſenſus, diſtinguens potẽtias ſenſitiuas apprehendentes ab illis, in quibus ſunt formæ ſenſibiles vt in theſauro, & ſimiliter in intellectu in habitu ſunt ſimilitudioes intelligibilium vt diſpoſitiones: ſed quãdo ſunt acto intellectæ, ſunt in eo vt formæ perficientes, & tũc intellectus fit omnino res iotellecta, & hoc cõtingit per intentionem quæ cooiungit iotellectum intelligibili, & ſenſum ſenſibili, vt dicit Augu. Vnde patet quòd ſicut vna res materialis nõ poteſt eſſe ſimul plura actu, ita vnus iotellectus noo poteſt ſimol plura itelligere primo. Et hoc eſt quod Alga. dicit, quòd ſicut vnum corpus nõ poteſt ſimul figurari pluribus figuris, ita vnus intellectus non poteſt ſimul plura intelligere. Nec poteſt dici, quòd itellectus informetur perfecte ſimul pluribus ſpeciebus iotelligibilibus, ſicut vnum corpus ſimol ioformatur figura & colore, quia figura & color non ſunt formæ vnius generis, nec io eodem ordine accipiuntur, quia oon ordinantur ad perficieodum in eſſe vnius rationis, ſed omnes formę intelligibiles inquantũ huiuſmodi, ſunt vnius generis, & in eodem ordine ſe habent ad intellectũ, inquãtũ perficiũt intellectum in hoc qood eſt eſſe intellectũ in actu. Vnde plures ſpẽs intelligibiles ſe habent ſicut figuræ plures, vel plures colores, qui ſimul in actu in eodem eſſe ooo poſſunt ſecundum idem.

AD PRIMVM ergo dicendum, qoòd ſimiliter dicendum eſt de potentia ſenſitiua. i. quòd nõ poteſt plura ſimul ſentire, ſed ex conſequenti, inquantũ plura accipiuntur vt vnum: ſicut plura ſenſibilia vniuntur io vna differentia, & plura ſenſibilia quæ ſunt partes vniuntur io voo toto. Vnde quando ſentitur totũ, ſentiuntur ſimul plures partes ex cooſequenti, & tũc intentio ſenſus non fertur ad aliquam partiũ principaliter, ſed ad totum, quia ſi ad aliquã partium ferretur, vt ad ſenſibile principale, nõ ſimul ſentiretur alia: & iterum ſenſus communis, quàmuis ſit vna potẽtia ſecundum eſſentiam, tamen aliquo modo multiplicatur ſecundum eſſe, inquantum coniungitur diuerſis ſenſibus proprijs. ſicut vnum centrum conioogitur pluribus lineis. Vnde immutationes omoium ſenſibilium ſimul terminantur ad ſenſum communem, ſicut motus qui eſſet per omnes lineas poſſet ſimul terminari ad centrũ, ſed intellectus nõ multiplicatur modo prædicto in plures potẽtias: & iõ nõ eſt ſimile.

AD 2^m^ dicendom, qoòd cognoſcibilia quæ ſimul cognoſcuntur, oportet quòd accipiantur vt cognoſcibile vnum oumero. Omnia autem intelligibilia, inquantum huiuſmodi, ſunt vnũ genere noo oumero, & ideo ratio non ſequitur.

AD 3^m^ dicendũ, quòd iam patet ex prædictis, quòd nõ eodem modo ſe habet intellectus io habitu ad intelligibilia in habitu, quæ ſont in ipſo vt diſpoſitiones, & intellectus i actu ad iotelligibilia in actu, quę ſunt io ipſo vt vltimæ perfectiones.

AD 4^m^ dicendum, quòd non ſolum prohibetur res aliqua eſſe plura contraria acto ſimol, ſed etiam plura eſſe diſparata, vt patet ex dictis: vnde quàmuis formæ intelligibiles in intellectu oon ſint contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohibetur ſimul plura

F iotelligere, vt ex dictis patet.

AD 5^m^ dicẽdum, quòd ſpecies ſenſibiles, quæ ſunt in medio deſerẽte, ſunt ibi per modum diſpoſitionis, & non per modum vltimæ perſectionis, quia ſunt ibi ſicut in qoodam fluxu, & ideo ooo eſt ſimile.

ARTICVLVS III.

Vtrum intellectus angelicus poſſit cognoſcere ſingularia.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd intellectos angelicus noo poſſit cognoſcere ſiogularia. Si enim cognoſcit, aut cognoſcit per ſpeciem ſ.p.q.57.ar 2.o. & ver. q.8.ar.11.o & quæſt.10. ar.5.
G acquiſitam, aut per coocreatam: non per acquiſitam, quia vel illa eſſet particularis, & per conſequens materialis, & ita in intellectu angeli immateriali eſſe nõ poſſet: vel eſſet vniuerſalis, & ſic per eã ſiogulare cognoſci oon poſſet, ſimiliter nec per cõcreatom, quia ſpecies coocreata angelo a principio ſuæ creationis, fuit io ipſo, ad cognitioõẽ autem alicoius ſufficit ꝙ ſpecies eius ſit in intellecto, & ita ſi per ſpeciem concreatam poſſet aliquod particulare cognoſci dum eſt pręſens, a principio creationis ſuæ illud cognouiſſet, quando adhuc erat futurum, qnod non poteſt eſſe, quia cognoſcere ſolius Dei eſt, Iſa. 41. Annũtiate quæ vẽtura ſunt io futurum, & ſciemus quooiam dij eſtis
H vos. ergo angelus ſingularia cognoſcere non poteſt.

Si dicatur qoòd ſpecies illæ concreatæ faciunt cognitionem præſentium, non antem futurorum. Contra. Nõ poteſt aliqua cognitio ooua fieri, niſi fiat aliqua ioooouatio io cogooſcente: ſed per hoc quòd particulare, quod erat futurum, fit pręſens, nõ fit aliqua innouatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat a re extra. ergo ſi prius dum erat futurum, oon cogooſcebat, nec dom fit præſens, cognoſcere poterit.

Si dicatur quòd quàmuis nihil recipiat, tamen formam qoam apud ſe habebat prius, applicat ad particulare quod de oouo fit. Cootra. Intellectus oñ poteſt aliquid ad aliud applicare, niſi præcognoſcat & quod applicat, & cui applicatur, quia prius eſt cognoſcere duo ſecundum ſe, quàm comparationem vnius ad al
I terum. ergo applicatio prædicta ſequeretur cognitionem ſiogularium, & ſic oon poſſet eſſe cauſa eius.

¶ 2 Præ. Si aogelus cognoſcit ſingularia, aut cognoſcit voa ſpecie, aut pluribus: ſed non pluribus, quia ſic oporteret quòd infinitas ſpecies apud ſe haberet, cũ infioita ſiot particularia ad minus io potentia: ſimiliter nec voa, quia ſic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuioò, qui voo, ſcilicet eſſentia diuioa, plura intelligit. ergo intellectus angelicus ſingularia cognoſcere oon poteſt.

Si dicatur quòd oon cognoſcit per vnam ſpeciem omnia, ſed per vnã ſpeciem omnia indiuidoa vnius
K ſpeciei, & noo alia. Contra. Illa vna ſpecies non ſe habet magis ad vnum indiuiduum ꝙ̃ ad aliud: ſed oportet quòd per ſpeciẽ intelligibilẽ intellectus determinetur ad determioatum cognoſcibile. ergo per ſpeciẽ illã nõ poterit cognoſcere hoc pticulare determinate.

SED CONTRA eſt, quod dicitur ad Heb. 1. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus &c. quod oon poſſet eſſe, niſi cognoſcerent ſingulares homines.

RESPON. Dicẽdum, quòd aogelus abſque dubio ſingularia cognoſcit. Vt autem videamus modũ quo hoc poſſibile ſit, ſciẽdum eſt quòd ad hoc, quòd ſingolare aliquod cogooſcatur, oportet qoòd in potẽtia cognoſcitiua ſit ſimilitudo eius inquantum particulare eſt.

Digitized by Google

culare eſt. Omnis autẽ forma de ſe communis eſt: vnde additio formæ ad formam nõ poteſt eſſe cauſa indiuiduationis, quia quotcumque formæ ſimul aggregentur, vt album, bicubitum, & criſpum, & huiuſmodi, non cõſtituunt particulare, quia hæc omnia ſimul ſunt in vno, & ita in pluribus potentijs eſt poſſibile inuenire: ſed indiuiduatio formæ eſt ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatum, vnde ad hoc quòd particulare cognoſcatur, oportet quòd in cognoſcente non ſolum ſit ſimilitudo formæ, ſed aliqualiter materiæ. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter eſt in cognoſcente. Vno modo, ſicut cauſata a re, ſicut in his quæ cognoſcuntur per ſpeciem abſtractã a rebus. Alio modo, ſicut cauſa rei, vt patet in artifice qui cognoſcit artificiatum per illam formã, per quam ipſum facit. Species autem quæ eſt in ſenſu cauſata a re ſenſibili, inquantum non eſt omnino a conditionibus materialibus depurata, eſt ſimilitudo formæ ſecundum quod eſt in materia, & ideo per eã cognoſcitur particulare. Sed quia ſecũdum quod in intellectu noſtro recipitur ſpecies rei ſenſibilis, eſt omnino iam a materialibus conditionibus depurata, non poteſt intellectus noſter per eam directe particulare cognoſcere, ſed per quandam reflexionem intellectus ad potentias ſenſitiuas, a quibus ſpecies intelligibiles abſtrahũtur. Per formam autem quæ eſt cauſa rei, hoc modo cognoſcitur res, ſecundum quod forma illa eſt cauſa eius. Et quia artifex homo per formam artis non producit materiam, ſed materia præſuppoſita inducit formã artis, forma artis q̃ eſt in mẽte artificis, nõ eſt ſimilitudo artificiati, niſi quo ad formã eius, vnde per eam non cognoſcit artificiatum in particulari, niſi formam artificiati per ſenſum accipiat. Artifex autem increatus, ſcilicet Deus, non ſolum producit formã, ſed & materiã. Vnde rõnes ideales in mẽte ipſius exiſtentes non ſolum ſunt efficaces ad cognitionem vniuerſalium, ſed etiam ad ſingularia cognoſcenda a Deo. Sicut autẽ illæ rationes ideales effluunt in res producendas in eſſe ſuo naturali, in quo particulariter vnumquodque ſubſiſtit in forma & materia, ita procedunt in mentes angelicas, vt ſint in eis principium cognoſcendi res ſecundum ſuum totum eſſe in quo ſubſiſtunt, & ſic per ſpecies influxas ibi ab arte diuina angeli non ſolum vniuerſalia, ſed etiã particularia cognoſcunt, ſicut & Deus. Eſt tamen differentia in duobus. Primo, quia ideæ quæ ſunt in mẽte diuina, ſunt formæ factiuæ rerum, & non ſolũ principia cognoſcendi: ſed ſpecies quæ recipiuntur in mẽte angelica ſunt ſolum principia cognoſcendi, & non ſunt factiuæ, ſed exemplatæ a factiuis. Secundo, quia intellectus quanto eſt altior & perſpicacior, tanto ex vno poteſt plura cognoſcere: & quia intellectus diuinus eſt altiſſimus, per vnam ſimplicem eſſentiam ſuã omnia cognoſcit, nec eſt ibi aliqua pluralitas formarum idealium, niſi ſecundum diuerſos reſpectus diuinæ eſſentiæ ad res cognitas: ſed in intellectu creato multiplicatur ſecundum rem, quod eſt vnum ſecundum rẽ in mente diuina, vt non poſſit omnia per vnũ cognoſcere, ita tamen quòd quanto intellectus creatus eſt altior, tanto pauciores habet formas ad plura cognoſcenda efficaces. Et hoc eſt quod Dion. dicit 12. ca. cæl. hier. quòd ſuperiores ordines habent ſcientiã magis vniuerſalem in inferioribus. Et in li. de cauſis dicitur, quòd intelligentiæ ſuperiores habent formas magis vniuerſales. hoc tamen obſeruato, quòd in infimis angelis ſunt formæ adhuc vniuerſales intantũ,

A quòd per vnam formam poſſunt cognoſcere omnia indiuidua vnius ſpeciei, ita quòd illa ſpecies ſit propria vniuſcuiuſque particularium ſecũdum diuerſos reſpectus eius ad particularia, ſicut eſſentia diuina efficitur propria ſimilitudo ſingulorum ſecundum diuerſos reſpectus: ſed intellectus humanus qui eſt vltimus in ordine ſubſtantiarum intellectualium, habet formas intantum particulatas, quòd non poteſt per vnam ſpeciem niſi vnum quid cognoſcere: & ideo ſimilitudo ſpeciei exiſtens in intellectu humano non ſufficit ad cognoſcenda plura ſingularia, & propter hoc intellectui adiuncti ſunt ſenſus, quibus ſingularia accipiat.

Ad primvm ergo dicẽdum, quòd angelus nul-
B lo modo cognoſcit ſingularia per ſpeciem acquiſitã, quia nec per ſpeciem acceptam a re, ſic enim res ageret in intellectum eius, quod eſt impoſſibile: neque per aliquam ſpeciem de nouo influxam a Deo reuelãte ipſi angelo aliquid de nouo, quia ſpecies quas angelus habet apud ſe concreatas, ſufficiunt ad omnia cognoſcibilia cognoſcenda, ſed ſecundum quod per altius lumẽ intellectus angeli eleuatur in altiores cõceptiones, ex illis ſpeciebus prodire poteſt: ſicut etiã ex eiſdem phantaſmatum ſpeciebus intellectus prophetæ lumine prophetiæ adiutus aliquam cognitionem accipit, ad quam non ſufficiebat naturale lumen
C intellectus agentis. Reſtat ergo vt angelus cognoſcat ſingularia per ſpecies cõcreatas. Sicut autem per vnã ſpeciem cõcreatam poteſt cognoſcere diuerſa indiuidua, ita etiam multo amplius poteſt per vnam cognoſcere quicquid eſt in vno indiuiduo, vt non oporteat eum aliam ſpeciem habere non qua cognoſcit colorẽ & odorem vnius pomi, ſed ſimul cognoſcendo hoc pomum, cognoſcit quicquid eſt in pomo illo & eſſentialiter, & accidentaliter. Effectus autẽ non eſt in cauſa ſua vt in ea poſſit cognoſci, niſi ſit cauſa determinata ad effectum illum, ſicut patet in cauſis neceſſarijs, quibus cognitis cognoſcũtur effectus earum: ſed cauſa contingens non determinatur ad effectum ſuum, niſi quando actu producit ipſum: unde in cauſa con-
D tingente nõ eſt effectus eius vt in ea poſſit cognoſci, niſi quando iam actus productus eſt, & ideo angelus per ſpecies concreatas cognoſcens cauſas vniuerſales omnium ſingularium contingentium, non cognoſcit naturali cognitione effectus earũ antequàm ſint in actu, ſed ſtatim cum acto ſunt.

Ad 2m dicendum, quòd quando aliquid incipit eſſe præſens, angelus de nouo cognoſcit illud non facta aliqua innouatione in ipſo angelo, ſed in re cognoſcibili, in qua eſt aliquid quod prius non fuit, quod ſine ea cognita non cognoſcitur.

Ad 3m dicendum, quòd applicatio illa eſt intelli-
E genda per modum illũ, quo Deus ideas ad res cognoſcendas applicat, non ſicut medium cognoſcibile ad aliud, ſed ſicut modus cognoſcendi ad rem cognitam, alias nihil valeret ad propoſitum, ſicut oſtenſum eſt in obijciendo.

Ad 4m dicendum, quòd intellectus angeli neque una ſpecie cognoſcit omnia, neque tot ſpecies habet quot ſunt indiuidua, ut ex dictis patet.

Ad 5m dicendum, quòd illa una ſpecies efficitur ratio cognoſcendi quodlibet indiuiduum ſecundum reſpectum ad ipſum, ut ex dictis patet.

Arti-

Digitized by Google

ARTICVLVS. IIII.

Vtrum notitia, quæ ab Aug. dicitur proles mentis, ſit in mẽte ſicut accidens in ſubiecto.

CIRCA quartũ ſic proceditur. Videtur quòd notitia quę ab Aug. dicitur proles mentis, non ſit in mente ſicut accidens in ſubiecto. Nullum enim accidens excedit ſuum ſubiectum: ſed notitia excedit mẽtem, quia mens non ſolum ſeipſam, ſed & alia per notitiam nouit. ergo notitia non eſt accidens mentis.

¶2 Præt. Nullum accidens eſt æquale ſuo ſubiecto: ſed notitia eſt æqualis mẽti, alias in notitia, mẽte, & amore non conſiſteret imago trinitatis, quod Augu. poſuit. ergo notitia non eſt accidens mentis.

¶3 Præt. Hoc idem videtur ex verbis Aug. qui in 9. li. de trini. dicit, quòd notitia & amor in anima exiſtunt ſubſtantialiter, vel ut ita dicam eſſentialiter, non tamquã accidẽs in ſubiecto, ut color, aut figura in corpore.

SED CONTRA. Notitia mentis nihil aliud eſſe uidetur quàm ſcientia: ſed ſcientia eſt accidens, cum ſit in prima ſpecie qualitatis. ergo & notitia.

RESPON. Dicendum, quòd notitia quatuor modis accipi poteſt. Primo, pro ipſa natura cognoſcitiua: ſecundo, pro potẽtia cognitiua: tertio, pro habitu cognoſcitiuo: quarto, pro ipſo cognitionis actu. Sicut & hoc nomen ſenſus quandoque nominat naturam ſenſitiuã, prout. ſ. eſt principium huius naturæ, quæ eſt ſenſibile. Quandoque uero nominat ipſam potẽtiam, quandoque uero actum. Loquendo ergo de notitia primo modo accepta, conſtat quòd non eſt in ſubſtantia mẽtis, ſicut accidens in ſubiecto, ſed ſubſtantialiter & eſſentialiter, ſicut dicitur quòd rationale eſt in uiuo, & uiuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus alijs modis accepta, ſic dupliciter poteſt conſiderari, uel ſecundum quòd comparatur ad cognoſcẽtem, & ſic ineſt cognoſcenti ſicut accidens in ſubiecto, & ſic non excedit ſubiectum, quia nunquã inuenitur ineſſe alicui niſi menti. Vel ſecundum quod comparatur ad cognoſcibile, & ex hac parte non habet quòd inſit, ſed quòd ad aliud ſit. Illud autem quòd ad aliquid dicitur, non habet rationem accidentis ex hoc quòd eſt ad aliquid, ſed ſolum ex hoc quod ineſt, & inde eſt quòd ſola relatio ſecundum rationem ſui generis cum ſubſtantia remanet in diuinis, nec tamen eſt ibi accidẽs: & propter hoc notitia ſecundum conſiderationẽ iſtã non eſt in anima ſicut in ſubiecto, & ſecundum hanc comparationem excedit mentem, inquantũ alia a mẽte per notitiam cognoſcuntur. Secũdum hanc etiam cõſiderationem ponitur trinitatis imago, quia & perſonæ diuinæ diſtinguuntur ſecundũ quod ad alterum ſunt: & ſecundum hoc etiam eſt quædã æqualitas notitiæ ad mentem, inquantum ſe extẽdit ad omnia, ad quæ poteſt ſe extendere mens.

Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS V.

Vtrum fuerit fruitio animæ Chriſti in paſſione.

3. p. q. 46. ar ti. 7. & ue. q. 26. ar. 10. & 9. opus 3 c. 48. & op. 60. de eius paſſione.

DEINDE quæritur de fruitione animæ Chriſti in paſſione, & videtur quòd illa fruitio perueneritvſque ad eſſentiã animæ. Anima enim Chriſti perfecte fruebatur: ſed non eſſet perfecta fruitio, ſi ad eſ-

F ſentiam animæ non peruenerit, ſed conſiſteret tantũ in vna potentia, ſcilicet in ſuperiori ratione. ergo perueniebat vſque ad eſſentiam animæ.

¶2 Præt. Anima Chriſti perfectius fruebatur quàm animæ ſanctorum in patria: ſed fruitio ſanctorum in patria pertingit vſque ad eſſentiam animæ. ergo multo fortius in Chriſto.

SED CONTRA. Nihil fruitur niſi quod cognoſcit, quia ſecundum Aug. fruimur cognitis, in quibus propter ſe voluntas delectata conquieſcit: ſed cognoſcere non eſt eſſentiæ animæ, ſed potẽtiæ. ergo fruitio ad eſſentiam animæ non perueniebat.

RESPON. Dicendum, quòd fruitio in actu quo-
G dam conſiſtit, quo Deus videtur & amatur, actus autẽ non eſt niſi rei ſubſiſtentis: vnde proprie loquẽdo neque potẽtia animæ fruitur, neque eſſentia, ſed homo, vel anima per ſe ſubſiſtens: ſed tamen potentiæ animæ ſunt principia operationũ vitæ, ſicut eſſentia animæ eſt principium eſſe viuentis: & ſecundũ hoc oportet dicere quòd ſuperior ratio, cuius [4] obiectũ eſt res æterna qua fruendum eſt, eſt principium fruitionis, quo. ſ. anima fruitur: ad alias autem vires, vel ad animæ eſſentiã fruitio peruenire non poteſt, niſi per quãdam redundantiam, prout. ſ. ex illa fruitione ſuperioris rationis aliquis effectus in eſſentia animæ, vel in potentijs inferioribus relinquitur, & ſic aliquo modo perueniebat fruitio ad eſſentiam animæ Chriſti in
H paſſione, & aliquo modo nõ. Si. n. conſideretur eſſentia aiæ in paſſione Chriſti, put eſt actus corporis, ſic fruitio ad eam nõ perueniebat, alias corpus eius glorioſum factum fuiſſet. Similiter nec ad eſſentiam, ſecundum quod eſt radix inferiorum viriũ, quia ſic fruitionis gaudium dolorem paſſionis, qui erat in viribus inferioribus, totaliter euacuaſſet: perueniebat autem ad eſſentiam animæ ſecundum quod erat radix ſuperioris rationis. Et quia eſſentia animæ eſt ſimplex, & eſt tota in qualibet potentia, ideo dicitur quòd tota anima fruebatur in Chriſto, inquantum. ſ. eſt radix ſuperioris rationis, & tota patiebatur, inquantum. ſ. eſt actus corporis, & radix inferiorum virium. D. 192. Et 483.

I AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nõ impeditur perfectio rei, niſi per hoc quòd tollitur aliquid de eſſentialibus rei, gloria autem corporis & inferiorum virtutum pertinet ad gaudium accidẽtale beatitudinis: & ideo quàmuis in Chriſto fruitio non peruenerit ad eſſentiam animæ, ſecundum quod eſt actus corporis, & ſecũdum quod eſt radix inferiorum virium, non ſequitur quòd fruitio fuerit imperfecta in Chriſto, ſiue beatitudo.

AD 2[m] dicendum, quòd anima Chriſti perfectius fruebatur, quã animæ ſanctorum in patria, loquendo intenſiue, non autem loquendo extenſiue, quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires, & etiam ad corpus glorificatum perueniet, quod ſi in Chriſto
K fuiſſet, viator non fuiſſet.

QVÆSTIO III.

DEINDE quæritur de pluralitate in ſubſtantijs ſpiritualibus inuenta.

¶ Et quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem perſonarum.

¶ Secundo, Vtrum angelica ſimplicitas patiatur compoſitionem ex ſubiecto & accidente.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS VI.

Vtrum immenſitas diuina excludat pluralitatem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd immenſitas diuina excludat pluralitatem perſonarum. Omne enim immenſum, cum ſit indeterminatũ, ſtat in vno: ſed quicquid eſt in diuinis eſt immenſum, cũ ergo perſona ſit in diuinis ſtabit in vno, ita quòd non erunt ibi plures perſonæ.

Si dicatur, ꝙ perſonę hoc modo in vno ſtant, quòd omnes ſunt vna eſſentia. Contra. Sicut eſſentia eſt immenſa, ita & perſona: ſed immenſitas eſſentiæ facit ꝙ ſit vna eſſentia tantum. ergo immenſitas perſonæ facit quòd ſit vna perſona tantum.

Si dicatur quod perſona non eſt immenſa niſi immenſitate eſſentiæ. Contra. Perſona ſecundum intellectum addit aliquid ſupra eſſentiam: ſed quicquid intelligitur in diuinis, intelligitur vt immenſum. ergo præter immenſitatem eſſentiæ eſt in Deo immenſitas perſonæ, quæ faciet in diuinis vnam tantum perſonã.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1. Ioan. 4. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo.

RESPON. Dicendum, quòd immenſitas nõ excludit pluralitatẽ, niſi ſecũdũ quod tollit determinationem quæ eſt pluralitatis principium primũ. Sicut autem dictum eſt prius, duplex eſt determinatio. ſ. limitationis, & diſtinctionis. In diuinis autẽ nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio diſtinctionis dupliciter. Vno modo, ſecũdum quod diſtinguitur per eſſentiam ab omnibus creatis, vt non limitatum a limitato. Alio modo, ſecundum quod perſona diſtinguitur a perſona per relationem originis, quæ quidem diſtinctio non eſt propter aliquam limitationem, ſed ratione oppoſitionis, quæ eſt in relatione: vnde hanc diſtinctionem immenſitas diuina non excludit, & per conſequens nec pluralitatem perſonarum.

Et per hoc patet reſponſio ad primum.

AD 2^m^ dicendum, quòd quamuis perſona ſit immenſa, tamẽ imenſitas eſt eſſentiale, non perſonale, ſicut pſona eſt bona bonitate eſſentiali: vnde non oportet quòd immenſitas faciat indiſtinctionem in perſonis, ſed ſolum in eſſe naturæ.

AD 3^m^ dicendum, quòd perſona non dicitur aliquid ſecundum intellectum addere ſupra eſſentiam, quaſi intellectus debeat intelligere aliquid additum eſſentiæ, eſſet enim intellectus falſus: ſed quia intelligendo perſonam, intelligo eſſentiam de neceſſitate, ſed non econuerſo, vnde obiectio non procedit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in angelis ſit compoſitio accidentis & ſubiecti.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in angelis non ſit compoſitio accidẽtis & ſubiecti, quia eſſe accidentale cauſatur ab eſſe ſubſtantiali, ergo & compoſitio accidentalis a compoſitione ſubſtantiali: ſed in angelis non eſt compoſitio ſubſtantialis, quia ſunt ſubſtantiæ ſimplices, vt Dion. dicit. ergo nec compoſitio accidentalis.

¶ 2 Præt. Boe. dicit in li. de Trini. quòd forma ſimplex ſubiectum eſſe non poteſt: ſed angeli ſunt formæ ſimplices ſecundum Diony. ergo non poſſunt eſſe ſubiectum accidentis.

SED CONTRA eſt, quòd Aug. ſubſtantias ſpiri- A tuales ponit deficere a ſimplicitate diuina per hoc, ꝙ eſt in eis compoſitio accidentis & ſubiecti.

RESPON. Dicendum, quòd ex hoc aliquid eſt ſuſceptiuum formæ ſubſtantialis, vel accidentalis, ꝙ aliquid habet poſſibilitatis, quia de ratione potentiæ eſt vt actui ſubſternatur, qui forma dicitur. De angelis autem diuerſi diuerſa ſentiũt. Quidam enim dicunt ꝙ ſunt ex materia & forma compoſiti. Alij dicunt ꝙ ſunt cõpoſiti ex eſſe, & quod eſt, vt Boe. dicit; & vtroque modo oportet ponere potentialitatem in angelo. (D. 171.) De primo enim modo patet: ſimiliter patere poteſt de B ſecundo, quia omne quod non eſt ſuum eſſe, oportet quòd habeat eſſe receptũ ab alio, quod eſt ſibi cauſa eſſendi. Et ita in ſe conſideratum eſt in potentia reſpectu illius eſſe quod recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, quia angelus non eſt ſuum eſſe, hoc enim ſolius Dei eſt; & ita relinquitur quòd angelus poſſit eſſe ſubiectum accidentalis formæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſubſtãtialis ſimplicitas in angelis excludit compoſitionem materiæ & formæ, non autem compoſitionem ex eſſe, & quod eſt, quam compoſitionem ad minus accidentalis compoſitio in angelis præſupponit. Et iterum non C oportet, quòd ſi eſſe accidentale cauſatur a ſubſtantiali, ꝙ compoſitio accidentalis a compoſitione ſubſtantiali cauſetur, quia ſubſtantia aliquo modo ſimplex poteſt eſſe ſubiectum accidentis, vt dictum eſt.

AD 2^m^ dicendum, quod Boet. loquitur de illa forma ſimplici, quæ eſt actus purus, cui nihil potentialitatis admiſcetur, & talis eſt ſolus Deus.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de ſacramento altaris.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum corpus Chriſti ſecũdum totam ſuã quantitatem contineatur ſub ſpeciebus panis.

D ¶ Secundo, Vtrum in eodem inſtanti ſit panis & corpus Chriſti.

¶ Tertio, Vtrũ Deus poſſit facere quòd albedo, & aliæ qualitates ſint ſine quantitate, ſicut facit quòd quãtitas in ſacramento altaris ſit ſine ſubiecto.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum poſſit totum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis contineri.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd nõ poſſit totũ corpus Chriſti ſub illis ſpeciebus panis contineri. (3. p. q. 76. ar. 1. c. & q. 79. ar. 2. ad 3.) Non enim poteſt etiam per miraculum fieri, vt duo contradictoria ſint ſimul vera, vt Aug. dicit contra Fauſtum: hoc autem ſequeretur, ſi totũ cor- B pus Chriſti ſubeſſet illis ſpeciebus, ſi enim eſt ſub illis ſpeciebus totum, non eſt maius illis ſpeciebus, cũ nõ excedat eas, & tamẽ ſecũdũ rei veritatẽ eſt maius, cũ ſit bicubitum, vel amplius, & ſic erit eodẽ maius, & non maius. ergo nõ poteſt, etiã per miraculum, fieri, ꝙ ſub illis ſpeciebus contineatur totum.

SED CONTRA. Vbicumque eſt pars alicuius corporis, eſt totum corpus, niſi corpus ſit diuiſum: ſed corpus Chriſti nõ eſt diuiſum, cum ſit impaſsibile ergo cũ aliquid corporis Chriſti ſit ſub illis ſpeciebus, vt dicitur Mat. 27. Hoc eſt corpus meum, oportet ꝙ ſub illis ſpeciebus totum corpus Chriſti cõtineatur.

RESPON. Dicendum, quòd ſub illis ſpeciebus abſque dubio cõtinetur totum corpus Chriſti, & tota quantitas

Digitized by Google

ta quantitas eius. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd in ſacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo, ex vi ſacramẽti: alio modo, ex naturali concomitantia, verbi gratia. Sub ſpeciebus panis continetur & corpus, & ſanguis Chriſti: ſed corpus ex vi ſacramenti, ſanguis ex concomitantia naturali; quia corpus Chriſti non eſt ſine ſanguine: ſub ſpeciebus aũt vini eſt econuerſo. Illud autem cõtinetur ſub ſacramento ex vi ſacramenti, quod eſt tranſubſtantiationis terminus, & propter hoc aĩa & diuinitas non continetur in ſacramento ex vi ſacramẽti, cum panis & vinum in ea non conuertantur, ſed ex naturali concomitantia, qua anima inſeparabiliter vnitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cum autem ex parte panis ſubſtantia tranſeat, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet quòd directe tranſubſtantiationis terminus eſt ſubſtantia corporis Chriſti, & ſic ipſa ſubſtantia corporis Chriſti eſt ibi ex vi ſacramẽti; ſed quãtitas ex naturali concomitantia. Vnde patet q ſubſtantia corporis Chriſti immediate habet ordinẽ ad dimenſiones panis remanentes: quantitas autem corporis Chriſti quaſi ex conſequenti. Econuerſo autem eſt in ordine locati ad locum, quia ſubſtantia locati ordinatur ad locum mediantibus dimenſionibus proprijs, & inde eſt quòd oportet dimenſiones locati commenſurari dimenſionibus loci continentis, nõ autem dimenſionem corporis Chriſti commenſurari dimenſionibus ſpecierum, & ideo ſub cuiuſcumque paruis dimẽſionibus panis poteſt eſſe totum corpus Chriſti, ſicut tota natura ſubſtantiæ alicuius corporis ſaluatur in qualibet parte illius corporis.

Ad primvm ergo dicendum, quòd non ſequitur ex hoc corpus Chriſti non eſſe maius illis ſpeciebus, quia non continetur ſub eis quaſi commenſuretur, & ſic non ſequitur contradictoria eſſe ſimul.

Articvlvs IX.

Vtrum in eodem inſtanti ſub ſpeciebus illis, ſit ſubſtantia panis & corpus Chriſti.

1.p.q.53.art.3.c.a.2.3.p.q.75.ar.75.art.7.c.& ad 1.& 4.diſtin.11.q.1.ar.3.q.2.ad 2.

Circa ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd in eodẽ inſtanti ſub ſpeciebus illis ſit ſubſtantia panis & corpus Chriſti. Accipiatur enim vltimum inſtans in quo eſt panis, & primum inſtans in quo eſt corpus Chriſti. Aut ergo ſunt duo inſtantia, aut vnũ, ſed non duo, quia cum inter quælibet duo inſtãtia ſit tempus medium, eſſet aliquod tempus dare in quo non eſſet ibi nec corpus Chriſti, nec ſubſtantia panis. ergo oportet quòd ſit vnum inſtans, & ſic in eodem inſtãti ibi eſt panis & corpus Chriſti. Si dicatur quòd non eſt dare vltimum inſtans in quo eſt panis. Cõtra. Eſſe panis menſuratur quodam tempore: ſed menſura propria æquatur menſurato. ergo in quolibet inſtãti illius temporis eſt ibi panis, & ſic in vltimo inſtãti.

¶ 2 Præt. Sicut ſe habet tempus ad motum continuũ, ita ſe habet inſtans ad mutationem inſtantaneam: ſed tempus includit vtrumque terminorum motus continui. ergo & vnum tranſubſtantiationis, quæ eſt mutatio inſtãtanea: eius aũt termini ſunt panis & corpus Chriſti. ergo in eodẽ inſtãti eſt panis & corpus Chri.

¶ 3 Præt. In qualibet mutatione inſtantanea ſimul eſt verum dicere quod fit & factũ eſt, quia in inſtãti non eſt accipere prius & poſterius. ergo cum tranſubſtantiatio ſit mutatio inſtantanea, ſimul verum eſt dicere quòd fit ibi corpus Chriſti & factum eſt. ergo corpus Chriſti ſimul eſt ibi & non eſt: ſed quãdo non eſt F ibi corpus Chriſti, eſt ibi ſubſtantia panis. ergo ſimul in eodẽ inſtãti eſt ibi corpus Chriſti & ſubſtãtia panis.

Sed contra. Duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ non poſſunt in eodem inſtanti eidem ineſſe: ſed forma panis & corpus Chriſti ſunt huiuſmodi. ergo non poſſunt ſimul eidem ineſſe, & in eodem inſtanti.

Respon. Dicendum, quòd nullo modo in eodem inſtanti eſt ibi corpus Chriſti & ſubſtantia panis, nec eſt aſſignare vltimum inſtans, in quo eſt ibi panis: ſed vltimum tempus quod continuatur ad inſtans illud, in quo primo eſt ibi corpus Chriſti. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd in rebus naturalibus mutationes inſtantaneæ ſunt termini motus ſemper, cuius G ratio eſt, quia huiuſmodi mutationes habent pro terminis formam & priuationem, ſicut generatio ignis ignem & non ignem. Inter formam autem & priuationem non poteſt eſſe aliquod medium niſi per accidens, in quantum. ſ. illud quod priuatur forma magis & minus appropinquat ad formam ratione alicuius diſpoſitionis ad formam, quæ intenditur, vel remittitur per motum continuum: & ideo oportet præexiſtere motum alterationis, qui terminetur ad generationem, & ſic alteratio habet duos terminos, unũ ſui generis. ſ. vltimam diſpoſitionem, quæ eſt neceſſitas ad formam, quia alteratio eſt motus in qualitates & alium alterius generis. ſ. formam ſubſtantialem. Et H eodem modo illuminatio eſt terminus motus localis Solis, qui eſt mutatio inſtantanea exiſtens inter formã luminis & priuationem eius. ſ. tenebras. Cuiuſlibet aũt motus qui menſuratur aliquo tempore, oportet quòd ultimus terminus ſit in vltimo inſtanti temporis. Vnde cum forma ſubſtantialis ſit quidam terminus alterationis, oportet quòd in vltimo inſtanti illius temporis introducat forma ſubſtantialis: corruptio autem & generatio ſimul currunt, quia generatio vnius eſt corruptio alterius. oportet ergo quòd in ultimo inſtãti illius temporis ſit terminus corruptionis vnius vt aeris, & terminus generationis alterius I vt ignis. Terminus autem corruptionis eſt non eſſe. Oportet ergo quòd in vltimo inſtanti illius temporis ſit primo non aer, & primo non ignis, ſed ante vltimum inſtans alicuius temporis non põt accipi penultimum, quia inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium, ſecundum Philoſophum, & ſic non eſt accipere ultimum inſtans in quo ſit aer, ſed in toto tempore menſurãte motum alterationis erat aer, & in ultimo inſtanti eius eſt primo non aer, & primo ignis: & ſimiliter tranſubſtantiatio eſt terminus cuiuſdam motus qui conſiſtit in prolatione verborum, unde in ultimo inſtanti temporis menſurantis illam prolationem eſt primo non panis, & primo corpus Chriſti, & ſic non eſt ultimum inſtans in quo eſt panis, ſed ultimum tempus. Inter tempus autem & inſtãs nõ oportet quòd aliquid cadat medium, ſicut nec inter lineã K & punctum, & ſic non oportet quòd aliquãdo neq; ſit panis, neque corpus Chriſti.

Ar. 104. & 185. ad 3. & 4.d.11.q.1.ar.1 q.1.c.

D.647.

D.741.

Et ita patet ſolutio ad primum.

Ad 2[m] dicendum, quòd punctum additum, uel ſubtractum lineæ nõ facit maius, uel minus: & ſimiliter eſt de inſtanti appoſito tempori, uel ſubtracto ab eo. Vnde quãmuis in ultimo inſtanti temporis menſurãtis eſſe panis non ſit panis, tamen non ſequitur quòd tempus illud ſit maius quàm duratio eſſe panis, & ſic quòd menſura non æquetur menſurato.

Ad 3[m] dicendum, quòd inſtãs dicitur menſurare mutationem aliquam inſtãtaneam, in quantũ menſurat termi-

Digitized by Google

rat terminum eius ad quẽ, quia terminus a quo inngitur cũ toto motu præcedenti, & ita menſuratur tẽpore menſurante motum præcedentẽ, ſed tẽpus mẽſurat motũ ratiõe vtriuſq; termini, & ideo nõ eſt ſimile.

A d 4m dicendum, ꝙ fieri dicitur dupliciter. Vno mõ, moueri ad eſſet, & ſic illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri, & hoc modo loquitur Philo. de fieri in 6. phy. vbi oſtendit quòd omne factum eſſe præcedit fieri. & omne fieri præcedit factum eſſe, & ſic nõ eſt verum ꝙ aliquid fiat & factum ſit, ſed ſic eſt verũ quòd illud quod fit, non eſt. Alio modo, dicitur fieri res quãdo introducitur forma, & ſic fieri nõ eſt moueri, ſed terminari motum: unde ſicut ſimul motus terminatur & terminatus eſt, ita ſimul aliquid fit & factum eſt, ſed hoc modo illud quod fit eſt, quia terminus factionis eſt eſſe, in quo ponitur eſſe illud eſſe, quod dicitur hoc modo moueri.

B

A r t i c v l v s x.

Vtrum Deus poſsit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis ſit ſine quantitate.

Periherme-nias lec. 10. princ.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Deus non poſſit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis ſit ſine quantitate, quia quantitas eſt prima diſpoſitio corporis ex eo quòd immediate adhæret ſubſtantiæ, vt dicit Boet. ſed primum in quolibet genere eſt cauſa eorum quæ ſunt poſt, vt dicitur in 2. meta. ergo a quantitate habent omnia alia accidentia, quòd ſint diſpoſitiones corporales. ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret. (Tex. c6 3.)

C

¶2 Præt. Qualitas ſpiritualis ut ſcientia, vel uirtus, eſt nobilior quàm qualitas corporalis: ſed qualitas ſpiritualis etiam miraculoſe, non poſſet eſſe ſine ſubiecto, ut videtur. ergo multo minus qualitas corporis poſſet eſſe ſine ſubiecto, ad minus quod eſt quantitas.

¶3 Præt. Magis eſt remotum a natura, quòd qualitas corporalis ſit omnino ſine obiecto, quàm quòd ſit in ſubiecto ſpirituali, quia eſſe in ſubiecto ſpirituali eſt qualitatis ſpiritualis quæ eſt in prædicamento eodem cum qualitate corporali, ſed eſſe omnino ſine obiecto eſt ſubſtantia quæ eſt aliud prædicamentum: ſed nõ poſſet miraculoſe fieri ꝙ qualitas corporalis eſſet in ſubiecto ſpirituali, vt albedo in angelo. ergo multo minus poteſt fieri, quòd qualitas corporalis non habeat ſubiectum, ad minus quantitatem.

D

¶4 Præt. Magis dependet qualitas a ſubſtantia, quàm econuerſo: ſed Deus non poſſet facere aliquam ſubſtantiam creatam abſq; omni accidente, quia ad minus oportet, ꝙ creaturæ inſit relatio ad ſuum creatorem. ergo multo minus poteſt fieri quòd qualitas ſit abſque omni ſubiecto.

E

S e d c o n t r a. Propter hoc poteſt fieri, quòd in ſacramento altaris quantitas ſit ſine ſubſtantia, quia quantitas per eſſentiam a ſubſtantia differt: ſed ſimiliter qualitas differt per eſſentiam a quantitate. ergo eadẽ ratione fieri poſſet vt qualitas eſſet ſine quãtitate.

R e s p o n. Dicendum, quòd diuinæ potentiæ ratione ſuæ immenſitatis attribuẽdum eſt quicquid in defectum non ſonat: tamen aliqua ſunt quæ natura creata non patitur vt fiãt propter aliquam repugnantiam quam importãt ratione contradictionis implicite, & de talibus cõſueuit a quibuſdam dici, quòd Deus poteſt ea facere, quàmuis fieri nõ poſſint. Vt ergo videamus vtrum fieri poſſit a Deo, quòd albedo ſit ſine quantitate, ſciẽdum eſt, quòd in albedine, & qualibet alia qualitate corporali eſt duo conſiderare. ſ. ipſam naturam albedinis, per quam ſpeciem ſortitur, & indiuiduationem eius ſecundum quod eſt hæc albedo ſenſibilis ab alia albedine ſenſibili diſtincta. Poſſet ergo fieri miraculo, vt natura albedinis ſubſiſteret abſq; omni quantitate, tamen illa albedo non eſſet, ſicut hæc albedo ſenſibilis, ſed eſſet quædam forma intelligibilis ad modum formarum ſeparatarũ, quas Plato poſuit, ſed quòd hæc albedo ſenſibilis indiuiduata eſſet ſine quantitate, fieri non poſſet, quàmuis fieri poſſit quòd quantitas indiuiduata ſit ſine ſubſtantia, quia quantitas non indiuiduatur ſolum ex ſubiecto, ſicut alia accidentia, ſed etiã ex ſitu qui eſt de ratione ipſius quantitatis dimenſiuæ, quæ eſt quantitas poſitionem habens: & ideo poſſibile eſt imaginari duas lineas ſeparatas eiuſdem ſpeciei numero diuerſas ſecundum diuerſum ſitum, alias linea non eſſet diuiſibilis ex ipſa ratione ſui generis. Non enim diuiditur linea niſi in lineas. Plures autem albedines eiuſdẽ ſpeciei ſine ſubiecto imaginari eſt impoſſibile, & ſic patet ꝙ albedo non indiuiduatur niſi ex ſubiecto, & propter hoc non poſſet eſſe indiuidua, niſi eſſet in aliquo ſubiecto ad minus in quantitate, ſed quãtitas habet vnde indiuiduetur etiam abſque ſubiecto: & ideo poteſt per miraculum eſſe hæc quantitas ſenſibilis etiã abſque ſubiecto, ſicut patet in corpore Chriſti. D.16.

A d p r i m v m ergo dicẽdum, quòd ſi albedo ſine quantitate eſſet, iam non eſſet corporalis qualitas, ſed ſpiritualis, vt ex dictis patet.

A d 2m dicendum, quòd de qualitate ſpirituali omnino idem dicendum videtur, quod de qualitate corporali dictum eſt.

A d 3m dicendum, quòd cum ſubſtantia ſpiritualis quantitate careat, non poteſt fieri quòd qualitas corporalis ſit in ſubſtantia ſpirituali, niſi per modum illum quo poteſt eſſe ſine quantitate, ut dictum eſt.

A d 4m dicendum, quòd ex hoc ipſo quòd ſubſtãtia creata comparatur ad Deum, cõſequitur ipſam aliquod accidens, ſicut ipſa relatio creationis, aut ſeruitutis, aut alia ſimilis ratio: vnde ſicut Deus non poteſt facere quòd creatura non dependeat ab ipſo, ita non poſſet facere quòd eſſet abſque huiuſmodi accidentibus, poſſet autem facere quòd eſſet abſque alijs accidentibus. Accidens autem non habet ſubiectũ ex hoc ꝙ comparatur ad Deum, & ideo nihil prohibet quin Deus facere poſſit aliquod accidẽs eſſe ſine ſubiecto. D.44.

A d 5m quod obijcitur contra, patet quòd non eſt eadem ratio de quantitate & qualitate, vt ex dictis patet.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de corporibus damnatorũ.

¶Et circa hoc quæruntur tria.

¶Primo, Vtrũ corpora dãnatorũ ſint incorruptibilia.

¶Secundo, Vtrum reſurgẽt cum ſuis deformitatibus.

¶Tertio, Vtrum punientur in inferno uermis & fletu corporali.

A r t i c v l v s xi.

Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

4.d.44.q.3. ar.2, q. 2.0, & cont.4 c. 89 0 & op9 10.ca.25.& opus 11.ca. 19.& 20.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorũ non erunt incorruptibilia. Corpus

pus enim non poteſt eſſe incorruptibile niſi per naturam vt cæleſte, vel per gratiam innocentiæ vt corpus hominis in primo ſtatu, vel per gloriam, ſicut corpus Chriſti in reſurrectione: ſed nullum iſtorum competit corporibus damnatorum. ergo corpora damnatorum non erunt incorruptibilia.

Si dicatur, quòd erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ iuſtitiæ, vt perpetuo puniantur. Cõtra. Culpæ non debetur pœna perpetua, niſi ſecundum quòd habet aliquid perpetuitatis: ſed perpetuitas culpæ non eſt ex parte corporis, ſed ex parte voluntatis quæ eligit perpetuo in peccato manere. ergo diuina iuſtitia non requirit quòd corpus æternaliter puniatur.

¶2 Præt. Corpus non punitur pro peccato animæ, niſi inquantum eſt organum animæ operãtis peccatum: ſed in aliquibus actibus poteſt eſſe peccatum mortale, in quibus corpus non communicat, ſicut patet in peccatis ſpiritualibus. ergo ſi aliquis pro eis ſolis damnetur, corpori eius non debetur pœna perpetua. G

¶3 Præt. Sicut aliquis damnatur propter peccatũ tranſgreſſionis, ita damnatur propter peccatum omiſſionis: ſed in omiſſione nihil cooperatur corpus. ergo non debetur ſibi pœna perpetua, ſi propter peccatum omiſſionis aliquis damnetur, & ſic diuina iuſtitia nõ requirit corpora damnatorum eſſe incorruptibilia.

SED CONTRA. Remota cauſa remouetur effectus: ſed poſt reſurrectionẽ ceſſabit motus cæli, qui eſt cauſa corruptionis in corporib*. ergo ceſſabit corruptio, & ſic corpora dãnatorũ erunt incorruptibilia. H

RESPON. Dicendum, quòd corpora damnatorũ erunt incorruptibilia, quàmuis ſint paſſibilia. Incorruptibilitatis autem prima cauſa & principalis eſt iuſtitia diuina, quæ conſeruabit corpora damnatorũ in perpetuis pœnis: ſed cauſa ſecundaria & quaſi coadiuuans erit quies motus cæli, quo quieſcente nulla actio, vel paſsio poterit eſſe in corporibus pertinẽs ad tranſmutationem naturæ. Vnde & corpora damnorũ nõ patiuntur ab igne paſſione naturæ, qua natura corporis humani tranſmutetur a natura ſua, ſed patientur paſsione animæ, ſicut organum ſenſus a ſenſibili ſuſcipiendo ſimilitudinem qualitatis ſenſibilis. I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex inſufficienti diuiſione. Eſt enim hic alia cauſa incorruptionis a rebus quæ tanguntur in obiectione. ſ. decretum diuinæ iuſtitiæ: quàmuis poſsit dici aliquo modo, quòd etiam per naturam erunt incorruptibilia, inquãtum ſcilicet remouetur naturale corruptionis principium, ſcilicet motus cæli.

AD 2m dicendũ, quòd peccatum & rationem culpæ, & perpetuitatis habet ex anima non ex corpore. Vnde ſicut corpus punitur ꝓ peccato, inquantum eſt inſtrumentum peccati ratione culpæ habentis ab anima, ita perpetuo puniri debet inquãtum eſt inſtrumẽtum peccati quod habet perpetuitatem ex voluntate. K

AD 3m dicendum, quòd hæc non eſt ratio principaliter, quare corpus punit̃ pro peccato animæ, quia eſt inſtrumentum animæ operantis peccatum, ſed magis quia eſt pars eſſentialis hominis quæ operatur: proprie enim loquendo homo eſt qui peccat per animam, & ideo ſi puniretur anima tantum, non puniretur qui peccauit. ſ. homo. Nec tamen eſt verum quòd aliquis actus ſit hominis in vita præſenti, in quo cor-
D.188. pus non * communicet, quia quàmuis in actibus in-
D.189. tellectiuæ * partis non cõmunicet corpus ſicut inſtrumentum actus, communicat tamen ſicut repræſentãs obiectum, quia obiectum intellectus eſt phantaſma,

F ſicut color viſus, vt dicitur in 3. de anima. Phantaſma autem non eſt ſine organo corporali, & ſic patet quòd etiam intelligendo, & in alijs actibus animæ vtimur aliquo modo corpore. Tex. co. 30

AD 4m dicendum, quòd pro peccato omiſſionis non damnatur aliquis, quia aliquid agatur, ſed quia omittitur illud quod eſt debitum fieri ab anima & a corpore, inquantum corpus communicat actibus animæ, & ita eodem modo peccatum tranſgreſsionis & omiſsionis pertinet ad corpus & animam.

ARTICVLVS XII.

Vtrum corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus. Reſurrectio. n. fiet diuina virtute, quæ eſt perfectiſsima: ſed virtutis perfectæ perfecta eſt operatio & effectus. ergo corpora reſurgentium erunt perfecta, ita corpora damnatorũ reſurgẽt ſine deformitatibus. 4. d. 44. q. 3. ar. 1. q. 1. o. & contra 4. c. 88.

SED CONTRA eſt, Sapientiæ 11. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: ſed damnati peccauerunt per corpora deformitatem habentia. ergo reſurgent cum deformitatibus.

RESPON. Dicendum, quòd deformitas in corpore poteſt eſſe duobus modis. Vno modo, ex defectu alicuius membri, & talis deformitas, vt communiter dicitur, in corporibus damnatorum nõ erit, quia omnes reſurgent incorrupti. i. ſine defectu alicuius mẽbri, vt ſic totum corpus puniatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo, poteſt eſſe deformitas, vel defectus corporis ex indebita proportione partiũ, ſicut febris accidit ex indebita proportione humorũ, & ſicut gibbus accidit ex ſuperabundantia carnis in aliqua parte, & de tali deformitate, vel defectu eſt duplex opinio. Quidam enim attendẽtes damnationem reproborum, vt nihil eis mali deeſſet, dixerunt quòd talibus deformitatibus non carebunt. Alij vero attendentes virtutem reſuſcitantis, qui ſicut naturam condidit in opere creationis, ita naturam in reſurrectione reparabit, dicunt quòd omnes defectus qui ex vitio naturæ acciderunt, author naturæ amouebit, vt ſebrẽ, & hmõi: ſed defectus qui ex praua voluntate proceſſerũt, in reprobis remanebũt, ſicut ſunt maculæ, & reatus peccatorum. Quid autem horũ verius ſit, Auguſtinus in Enchi. ſub dubio relinquit dicens, q̃ nulla debet eſſe quæſtio de pulchritudine illorum, quorum eſt certa damnatio. 4. d. 44. q. 1. art. 2. q. 1. o. & q. 2. ad 2.

His uiſis facile patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum corpora damnatorum punientur uermibus, & fletu corporalibus.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum punientur vermibus, & fletu corporalibus. Dicitur enim Iudith vltimo. Dabit ignẽ & uermes in carnes eorum: ſed uermis ſpiritualis non datur in carnem, ſed magis in animam. ergo vermis, quo reprobi punientur, non eſt tãtum ſpiritualis, ſed etiam corporalis. Art. 176. & 4. diſ. 50. q. 2. ar. 3. q. 3. o. & opus 20. c. 40. & 41. & 42.

¶2 Item Lucæ 13. dicit quædam gl. quòd per fletum, quem dominus reprobis comminatur, poteſt probari vera corporum reſurrectio, quod non eſſet, ſi fletus ille eſſet tantum ſpiritualis. ergo &c.

SED CONTRA eſt, quòd vermis quo punientur reprobi,

Digitized by Google

reprobi, eſt immortalis, Iſaiæ vlt. Vermis eorum non
morietur: ſed nullum animal habet ordinẽ ad immor
talitatẽ, niſi homo. ergo vermis ille nõ erit materialis.
¶ 2 Præt. In fletu corporali fit quædã reſolutio lacry-
marum: ſed omne corpus finitum a quo aliquid con-
tinue reſoluitur, niſi fiat aliqua reſtauratio, tandẽ con
ſumitur. cum ergo in corporibus damnatorum nulla
reſtauratio fiat deperditi, videtur quòd fletus, qui erit
in eis perpetuus, non erit materialis.

Respon. Dicendum, quòd circa hoc Aug. li. 20.
de ciui. Dei, ponit diuerſas opiniones ſic dicẽs. In pœ
nis malorum & inextinguibilis ignis, & viuaciſſimus
vermis ab alijs atque alijs, aliter atque aliter eſt expo
ſitus. Alij quippe vtrumque ad animum retulerunt,
alij vtrumque ad corpus, alij ad corpus ignem, ad ani
mam tropice vermẽ, quod eſſe credibilibus videtur.
Vnde ſequentes Augu. dicimus quòd vermis ille erit
ſpiritualis, vt ipſe remorſus conſcientiæ interius ani-
mam corrodẽs vermis dicatur, & ſimiliter fletus erit
ſpiritualis, vt ipſe dolor fletus dicatur. Aliquo tamen
modo poſſet dici corporalis fletus, etiam ſine lacry-
marũ emiſſione, vt fletus dicatur nõ ſolum dolor ani
mæ, ſed diſpoſitio qua corpus diſponitur aīe dolente.

Ad primvm ergo dicendum, quòd locutio
illa tropica eſt, & ſic poſſumus per carnes exponere
animas impiorum qui carnales fuerunt.

Ad 2m dicendum, quòd fletus corporalis modo
prædicto ſiue lacrymarum emiſſione ſufficit ad veri-
tatem reſurrectionis inſinuandam. Si tamen ſuſtinere
tur quòd vermis & fletus eſſent corporales, poſſet di
ci quòd diuina virtute & vermis ille ſuſtentaretur, &
lacrymarum deperditio reſtauraretur.

QVAESTIO VI.

Deinde quæritur de ſenſibus ſacræ ſcripturæ.
¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, Vtrum præter ſenſus literales in verbis ſa-
cræ ſcripturæ alij ſenſus lateant.

¶ Secundo, De numero ſenſuum ſacræ ſcripturæ.

¶ Tertio, Vtrũ illi ſenſus inueniãtur in alijs ſcripturis.

ARTICVLVS XIIII.

*Vtrum in eiſdem uerbis ſacræ ſcripturæ lateant plu-
res ſenſus.*

1. p. q. 1. ar. 9. ad 2. & arti. 10. ad 2. & q. 102. arti. 2. &.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur q̃ in eiſ-
dem verbis ſacræ ſcripturæ non lateant plures
ſenſus, quia dictionibus ſemel ſumptis non eſt vten-
dum æquiuoce, vel multipliciter: ſed pluralitas ſen-
ſuum facit multiplicem locutionem. ergo in eadẽ lo-
cutione ſacræ ſcripturæ non pñt plures ſenſus latere.
¶ 2 Præ. Sacra ſcriptura ordinata eſt ad intellectum, ſe
cundũ illud Pſal. 118. Declaratio ſermonum tuorum
dat intellectum: ſed multiplicitas ſenſuũ obnubilat
intellectum. ergo non debent in ſacra ſcriptura mul-
ti ſenſus eſſe.
¶ 3 Præt. Id quod poteſt eſſe occaſio erroris, debet in ſa
cra ſcriptura vitari: ſed ponere alios ſenſus præter li-
teralem in ſcriptura poteſt eſſe occaſio erroris, quia
quilibet poſſet exponere ſacram ſcripturam ſecundũ
quod ipſe vellet ad confirmationem opinionis ſuæ.
ergo non debent eſſe plures ſenſus in ſacra ſcriptura.
¶ 4 Præt. Auguſt. dicit 2. ſuper Gene. ad literam. quòd
maior eſt ſacræ ſcripturæ authoritas, quàm omnis hu
mani ingenij perſpicacitas. ergo ille ſenſus qui nõ ha
A bet authoritatem ad aliquid confirmandum, non eſt
conueniens ſenſus ſacræ ſcripturæ: ſed nullus ſenſus
præter literalem habet robur ad aliquid confirman-
dum, vt patet per Diony. in epiſto. ad Titum. Dicit. n.
quòd ſymbolica theologia. i. quæ ex ſimilibus proce
dit, non eſt argumentatiua. ergo ſacra ſcriptura alios
ſenſus præter literalem non habet.
¶ 5 Præt. Quicumque ſenſus ex verbis alicuius ſcriptu
ræ trahitur, quem author non intendit, non eſt ſenſus
proprius, quia author per vnam ſcripturam non po-
teſt intelligere niſi vnum, quia non contingit plura ſi
mul intelligere, ſecundum Philoſophum. ergo non
poſſunt eſſe plures ſenſus proprij ſacræ ſcripturæ.

Sed contra eſt, quod dicitur Dani. 12. Pertrã
B ſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia.
¶ 2 Præt. Hierony. dicit in prologo Bibliæ, loquens de
Apocalypſi. In verbis ſingulis multiplices latent in-
telligentiæ.

Respon. Dicendum, quòd ſacra ſcriptura ad hoc
diuinitus eſt ordinata, vt per eam nobis veritas mani
feſtetur neceſſaria ad ſalutem: manifeſtatio autẽ, vel
expreſsio alicuius veritatis poteſt fieri de aliquo, re-
bus & verbis, inquantum. ſ. verba ſignificant res, &
vna res poteſt eſſe figura alterius. Auctor autem rerum
non ſolum poteſt verba accommodare ad aliquid ſi-
gnificandum, ſed etiam res poteſt diſponere in figu-
C rã alterius, & ſecundum hoc in ſacra ſcriptura mani-
feſtatur veritas dupliciter. Vno modo, ſecundũ quod
res ſignificantur per verba, & in hoc conſiſtit ſenſus
literalis. Alio modo, ſecundum quod res ſunt figuræ
aliarum rerum, & in hoc conſiſtit ſenſus ſpiritualis,
& ſic ſacræ ſcripturæ plures ſenſus competunt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd varietas
ſenſuum, quorum vnus ab alio non procedit, facit
multiplicitatem locutionis: ſed ſenſus ſpiritualis ſem
per fondatur ſuper literalem, & procedit ex eo, unde
ex hoc quòd ſacra ſcriptura exponitur literaliter, &
ſpiritualiter, non eſt in ipſa aliqua multiplicitas.

Ad 2m dicendum, quòd ſecundum quòd Augu. di
cit in lib. de doctri. chriſtia. Vtiliter eſt a Deo diſpoſi-
D tum, vt veritas in ſacra ſcriptura cum aliqua difficul-
tate manifeſtetur. Eſt enim hoc vtile ad tollendum fa
ſtidium, quia ad ea quæ ſunt difficilia maior ſurgit at
tentio, quæ tedium tollit. Similiter ex hoc tollitur ſu-
perbiendi occaſio, dum homo difficulter veritatem
ſacræ ſcripturæ capere poteſt. Similiter per hoc veri-
tas fidei ab irriſione infidelium defenditur. Vnde Do
minus Matthæi 7. Nolite, inquit, ſanctum dare cani-
bus. & Dion. Timotheũ monebat, ut ſancta ab immũ
dis incontaminata ſeruaret: & ita patet quòd expe-
dit ueritatem fidei ſub diuerſis ſenſibus in ſacra ſcri-
ptura tradi.

E Ad 3m dicendum, quòd ſicut dicit Aug. in li. de do
ctrina chriſt. Nihil eſt quod occulte in aliquo loco ſa-
cræ ſcripturæ tradatur, quod non alibi manifeſte ex-
ponatur. Vnde ſpiritualis expoſitio ſemper debet ha-
bere fulcimentum ab aliqua literali expoſitione ſacræ
ſcripturæ, & ita uitatur omnis erroris occaſio.

Ad 4m dicendum, quòd non eſt propter defectum
authoritatis, q̃ ex ſenſu ſpirituali non poteſt trahi effi
cax argumentum, ſed ex ipſa natura ſimilitudinis, in
qua fundatur ſpiritualis ſenſus. Vna enim res pluri-
bus ſimul eſſe poteſt, unde non poteſt ab illa, quãdo
in ſcriptura ſacra proponitur, procedi ad aliquam il-
larum determinate, ſed eſt fallacia conſequentis. Ver-
bi gratia, leo propter aliquam ſimilitudinem ſignifi-
cat Chriſtum

Digitized by Google

ſtat Chriſtum & diabolũ. Vnde per hoc ꝙ aliquid de one pdicitur in ſacra ſcriptura, ad neutrum poteſt fieri roceſſus in ſacra ſcriptura argumenta ndo.

A D 5^m dicẽdũ, ꝙ author principalis ſacræ ſcripturæ eſt ſpiritus ſanctus, qui in ono uerbo ſacræ ſcripturæ intellexit multo plura, quàm per expoſitores ſacræ ſcripturæ exponantur, uel diſcernantur: nec eſt etiam inconueniens, quòd homo qui fuit actor inſtrumentalis ſacræ ſcripturæ, in uno uerbo plura intelligeret: quia prophetæ, ut Hiero. dicit ſuper Oſee, ita loquebantur de factis præſentibus, quòd etiam intenderũt futura ſignificare. Vnde non eſt impoſsibile ſimul plura intelligera, inquantum una eſt figura alterius.

ARTICVLVS XV.

Vtrum debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ.

Ar. 148. 155 AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ nõ debeant diſtingui quatuor ſenſus ſacræ ſcripturæ. ſ. hiſtorialis uel literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Sicut enim in ſacra ſcriptura aliqua figurate dicuntur de Chriſto, ita etiam figurate dicuntur de multis aliis hominibus, ſicut Danie. 8. per hircum caprarum ſignificatur rex græcorũ: ſed huiuſmodi figuratiuæ locutiones nõ faciunt aliquem ſenſum præter literalem in ſacra ſcriptura. ergo nec ſenſus allegoricus, per quem exponũtur de Chriſto ea quæ in figura ipſi⁹ pceſſerũt, debet alius ſenſus ab hiſtorico poni.

¶ 2 Præt. Vna eſt Eccleſia capitis & membrorum: ſed ſenſus allegoricus uidetur pertinere ad caput Eccleſiæ, ſcilicet Chriſtum, ſenſus moralis uidetur pertinere ad membra eius. ſ. fideles. ergo ſenſus moralis non debet ab allegorico diſtingui.

¶ 3 Præt. Moralis ſenſus eſt, qui ad morum inſtructionem pertinet: ſed ſacra ſcriptura in pluribus locis ſecundum literalem ſenſum mores inſtruit. ergo moralis ſenſus non debet diſtingui a literali.

¶ 4 Præt. Sicut Chriſtus eſt caput eccleſiæ militãtis, ita eſt caput triũphãtis, nec eſt alius, & alius Chriſtus. ergo nec ſenſus anagogicus, per quẽ aliqua exponunt de Eccleſia triũphãte, debet eſſe alius ab allegorico, quo aliqua exponũtur de Chriſto & Eccleſia militãte.

¶ 5 Præt. Si iſti quatuor ſenſus eſſent de neceſſitate ſacræ ſcripturæ, quælibet pars ſacræ ſcripturæ deberet hos quatuor ſenſus habere: ſed hoc falſum eſt, ut. n. Aug. dicit ſuper Gene. ad literam. In quibuſdam ſenſus literalis quærendus eſt ſolus. ergo hi quatuor ſenſus nõ ſunt de neceſſitate expoſitiõis ſacræ ſcripturæ.

S AD CONTRA eſt, quod Augu. dicit in 1. ſuper Gene. ad literam. In omnibus libris ſanctis oportet intueri quæ ibi æterna intuentur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænuntiantur, quæ agenda præcipiũtur. Primum aũt pertinet ad ſenſum anagogicum: ſecũdũ ad hiſtoricum: tertium ad allegoricum: quartũ ad moralẽ. ergo quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturę.

¶ 2 Præt. Beda ſuper Gene. in prin. dicit. Quatuor ſunt ſenſus ſacræ ſcripturæ, hiſtoria, quæ res geſtas loquitur: allegoria, in qua aliud ex alio itelligitur: tropologia, ideſt, moralis locutio, in qua de moribus ordinãdis tractatur: anagogia, per quã de ſummis & cęleſtibus tractaturi ad ſuperiora reducimur.

RESPON. Dicendum, quòd diſtinctio iſtorum quatuor ſenſuum hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum eſt, ſacra ſcriptura veritatem quam tradit, du- F pliciter maniſeſtat, per verba, & per rerũ figuras. Maniſeſtatio autem quæ eſt per verba, facit ſenſum hiſtoricum, ſiue literalem, vnde totũ id ad ſenſum literalem pertinet, quod ex ipſa verborum ſignificatione recte accipitur: ſed ſenſus ſpiritualis, vt dictum eſt, accipitur, vel cõſiſtit in hoc, quòd quædam res per figuram aliarum rerum exprimuntur, quia viſibilia ſolẽt eſſe figuræ inuiſibilium, vt Diony. dicit. Inde eſt quòd ſenſus iſte qui ex figuris accipitur, ſpiritualis vocatur: veritas autem quam ſacra ſcriptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur. ſ. ad recte credendum, G & ad recte operandum. Si ad recte operandum, ſic eſt ſenſus moralis, qui alio nomine tropologicus dicit. Si autem ad recte credendum, oportet diſtinguere ſecundum ordinem credibilium, vt enim Dion. dicit 4. ca, cæl. hierar. Status eccleſiæ medius eſt inter ſtatum ſynagogæ, & ſtatum Eccleſiæ triumphantis. Vetus ergo teſtamẽtum figura fuit noui, vetus ſimul & nouũ figura ſunt cæleſtium. Senſus ergo ſpiritualis ordinatus ad recte credendum põt fundari in illo modo figurationis, quo vetus teſtamentum figurat nouum, & ſic eſt allegoricus ſenſus, vel typicus, ſecundũ quod ea quæ in veteri teſtamento contigerunt, exponũtur de Chriſto & Eccleſia: vel poteſt fundari in illo modo H figurationis, quo nouum ſimul & vetus ſignificãt eccleſiam triumphantem, & ſic eſt ſenſus anagogicus.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd hircus, vel alia huiuſmodi, per quæ aliæ perſonæ a Chriſto in ſcripturis deſignantur, non fuerunt res aliquæ, ſed ſimilitudines imaginariæ ad hoc ſolum oſtenſę, vt illæ perſonę ſignificarentur. Vnde illa ſignificatio, qua per illas ſimilitudines perſonæ illę, aut regna deſignantur, non pertinet niſi ad hiſtoricum ſenſum: ſed ad Chriſtum deſignandum etiam illa quæ in rei veritate contigerunt, ordinãtur ſicut vmbra ad veritatem: & ideo talis ſignificatio, qua per huiuſmodi res Chriſtus, aut eius membra ſignificantur, facit alium ſenſum pręter hiſtoricum. ſ. allegoricum. Si alicubi vero inueniatur, I quòd Chriſtus ſignificatur per huiuſmodi imaginarias ſimilitudines, talis ſignificatio non excedit ſenſum literalem, ſicut Chriſtus ſignificatur per lapidẽ, qui exciſus eſt de monte ſine manibus, Dan. 2.

AD 2^m dicendum, quòd ſenſus allegoricus nõ ſolum pertinet ad Chriſtum ratione capitis, ſed etiã ratione membrorum: ſicut quòd per duodecim lapides electos de Iordane, Ioſue 7. ſignificantur duodecim Apoſtoli. Sed moralis ſenſus pertinet ad mẽbra Chriſti, quantum ad proprios eorum actus, & non ſecundum quod conſiderantur vt membra.

AD 3^m dicendum, quòd moralis ſenſus non dicitur omnis ſenſus, per quẽ mores inſtruuntur, ſed per quem inſtructio morum ſumitur ex ſimilitudine ali- K quarum rerum geſtarum. Sic enim moralis ſenſus eſt pars ſpiritualis, quòd numquàm eſt idem ſenſus moralis & literalis.

AD 4^m dicendum, quòd ſicut ſenſus allegoricus pertinet ad Chriſtum, ſecũdum quod eſt caput Eccleſię militantis iuſtificans eam, & gratiam infundẽs: ita & ſenſus anagogicus pertinet ad eum ſecundũ quod eſt caput eccleſiæ triumphantis glorificans eam.

AD 5^m dicendum, quòd quatuor iſti ſenſus non attribuuntur ſacræ ſcripturæ, vt in qualibet eius parte ſit in iſtis quatuor ſenſibus exponenda, ſed quãdoque iſtis quatuor, quandoque tribus, quandoq; duobus, quandoque vno tantum. In ſacra enim ſcriptura præcipue ex prioribus poſteriora ſignificãtur, & ideo quandoqu

Digitized by Google

quandoque in ſacra ſcriptura ſecundum ſenſum literalē dicitur aliquid de priori, quod poteſt ſpiritualiter de poſterioribus exponi, ſed non conuertitur. Inter omnia autem quæ in ſacra ſcriptura narrãtur, prima ſunt illa quæ ad vetus teſtamentum pertinent, & ideo quæ ſecundum literalem ſenſum ad facta veteris teſtamẽti ſpectant, poſſunt quatuor ſenſibus exponi. Secunda vero ſunt illa, quæ pertinent ad ſtatum præſentis Eccleſiæ, in quibus illa ſunt priora quæ ad caput pertinent, reſpectu eorum quæ pertinent ad mẽbra, quia ipſum corpus verum Chriſti, & ea quę in ipſo ſunt geſta, ſunt figura corporis Chriſti myſtici, & eorum quæ in ipſo gerũtur, vt in ipſo. ſ. Chriſto exemplum viuendi ſumere debeamus. In Chriſto etiam futura gloria nobis præmonſtrata eſt, vnde ea quæ ad literam de ipſo Chriſto capite dicuntur, poſſunt exponi & allegorice referendo ad corpus eius myſticũ: & moraliter referendo ad actus noſtros, qui ſecundum ipſum debent reformari: & anagogice, inquantum in Chriſto eſt nobis iter gloriæ demonſtratum. Sed quãdo ſecundum literalem ſenſum dicitur aliquid de Eccleſia, non poteſt exponi allegorice, niſi forte ea quæ dicuntur de primitiua Eccleſia, exponantur quantum ad futurum ſtatum Eccleſiæ præſentis, poſſunt tamen exponi moraliter, & anagogice. Ea vero quæ moraliter dicuntur ſecundum ſenſum literalem, non cõſueuerunt exponi niſi allegorice. Illa vero quæ ſecũdum ſenſum literalem pertinent ad ſtatum gloriæ, nullo alio ſenſu conſueuerunt exponi, eo quòd ipſa nõ ſunt figura aliorum, ſed ab omnibus alijs figurata.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in alijs ſcripturis prædicti ſenſus diſtingui debeant.

Art. ſpecialis p q.4.ar. 13.1.ca.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ĩ alijs ſcripturis prędicti ſenſus diſtingui debeãt. Senſus enim ſpirituales in ſacra ſcriptura accipiũtur ex quibuſdam ſimilitudinibus: ſed in alijs ſciẽtijs procedítur etiã ex quibuſdã ſimilitudinibus. ergo in ſcripturis aliarũ ſciẽtiarũ poſſunt ſenſus plures inueniri.

¶ 2 Præt. Poeticæ artis eſt veritatem rerum aliquibus ſimilitudinibus fictis deſignare. ergo videtur quòd & in dictis poetarum ſenſus ſpirituales inueniantur, & non ſolum in ſacra ſcriptura.

¶ 3 Præt. Philo. dicit, quòd qui dicit vnum, quodammodo multa dicit. ergo videtur quòd in alijs ſcientiis in vno ſenſu poſſunt deſignari plures, & ſic nõ ſolum ſacra ſcriptura hos ſenſus ſpirituales habet.

SED CONTRA eſt, quod dicit Grego. 2. moraliom. Sacra ſcriptura omnes ſcientias atq; doctrinas ipſo etiam locutionis ſuæ more trãſcendit, quia vno eodemque ſermone dũ narrat geſtũ, prodit myſteriũ.

RESPON. Dicendum, quòd ſpiritualis ſenſus ſacræ ſcripturæ accipitur ex hoc, q res curſum ſuum peragẽtes ſignificant aliquid aliud, quod per ſpiritualem ſenſum accipitur. Sic autem ordinantur res in curſu ſuo, vt ex eis talis ſenſus poſſit accipi, quod eius ſolius eſt qui ſua prouidentia res gubernat, qui ſolus Deus eſt. Sicut enim homo põt adhibere ad aliquid ſignificandum aliquas voces, vel aliquas ſimilitudines fictas, ita Deus adhibet ad ſignificationem aliquorum ipſum curſum rerum ſuæ prouidentiæ ſubiectarum. Significare autem aliquid per verba, vel per ſimilitudines fictas ad ſignificandum tantum ordinatas, non facit niſi ſenſum literalem, vt ex dictis patet. Vnde in nulla ſciẽntia humana induſtria inuenta proprie loquendo, poteſt inueniri niſi literalis ſenſus, ſed ſolum in iſta ſcriptura, cuius ſpiritus ſanctus eſt actor, homo vero inſtrumentum, ſecundum illud pſal. 44. Lingua mea calamus ſcribæ &c.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in alijs ſciẽtiis proceditur ex ſimilibus argumentando, nõ quòd ex verbis, quibus vna res ſignificatur, ſignificetur & alia res.

AD 2^m^ dicendum, quòd fictiones poeticæ nõ ſunt ad aliud ordinatæ, niſi ad ſignificandum, unde talis ſignificatio non ſupergreditur modũ literalis ſenſus.

AD 3^m^ dicendum, quòd qui dicit unum, quodammodo dicit multa. ſ. in potentia, ſecundum quod concluſiones ſunt potentia in principiis. Ex uno enim principio multæ concluſiones ſequuntur, non quòd in alijs ſcientiis per modum ſignificationis quod dicitur de una re, ſimul de aliis intelligatur, ut ſignificatum, licet inde trahi poſſit per argumẽtationem &c.

QVÆSTIO VII.

QVÆSTIO eſt de opere manuali, circa quod quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum operari manibus ſit in præcepto.

¶ Secũdo, Vtrum ab hoc præcepto excuſentur illi, qui ſpiritualibus operibus vacant.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum operari manibus ſit in præcepto.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd operari manibus ſit in præcepto 2. ad Theſſal. 3. Si quis non vult operari, non manducet. Audiuimus .n. &c. gl. Quod iõ præcipio, quia audiuim^9^. ergo &c.

¶ 2 Præt. Augu. in lib. de opere monachorum. Audiãt ergo quibus hoc præcipit Apoſtolus, qui nõ habent hanc poteſtatem.

¶ 3 Præ. Nullus debet excommunicari, vt iura dicunt, niſi pro mortali: ſed nullus peccat mortaliter niſi cõtra præceptum faciens. cũ ergo ille qui ceſſat ab opere manuali, iuſte poſſit excommunicari, vt patet per illud quod dicitur 2. ad Theſſa. 3. Si quis non obedierit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne cõmiſceamini cum illo, vt confundatur. videtur ergo quòd operari manibus ſit in præcepto.

¶ 4 Præt. Ille qui peccauit tenetur pœnam debitã pro peccato ſubire ex neceſſitate præcepti: ſed omnes in Adam peccauerunt, ad Roma. 5. pœna autem peccati Adæ eſt labor manualis, Gene. 3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. ergo omnibus eſt præceptum manibus laborare.

¶ 5 Præt. Ad Epheſios 4. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus ſuis. gl. Laboret operando nõ ſolum per ſeruos, ſed etiam manibus: illud autẽ quod ad omnes pertinet, eſt præceptum, non conſilium. ergo &c.

¶ 6 Præt. Labor manualis neceſſarius eſt ad ſuſtẽtationem vitæ corporalis, ſicut actus virtutum ſunt neceſſarij ad ſuſtentationem vitæ ſpiritualis: ſed actus virtutũ ſunt in præcepto, ergo & laborare manibus.

¶ 7 Præt. Illud ad quod ſequitur peccatũ mortale, non

poteſt ſine peccato mortali fieri: ſed ad non laborare ſequitur non manducare, quod quandoque eſt peccatum mortale. 2. ad Theſſalo. 3. Qui non operatur, non manducet. ergo non operari manibus eſt peccatum mortale. ergo eius oppoſitum eſt in præcepto.

Sed contra. Non eſt contrarium præcepto, uel cõſilio præceptum Domini, uel cõſilium: ſed Dominus uel præcipiendo, vel conſulẽdo, dicit Matthæi 6. Nolite ſoliciti eſſe animæ neſtræ &c. Huic autẽ cõtrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus ſoliciti ſunt de neceſſariis corporis. ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶ 2 Præt. Lex uetus, quantum ad præcepta moralia ſufficienter continebat quę neceſſaria ſunt ad ſalutẽ. Vnde Dominus Matthæi 18. Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata, & loquitur de mandatis decalogi. Vnde ſubdit, Nõ homicidium facies. Non furaberis: ſed in præceptis ueteris legis nihil continetur de labore manuum. ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶ 3 Præt. Ad præcepta ſeruanda omnes tenentur: ſed ad labores nõ manuũ omnes tenentur, alias qui ſunt diuites, & manibus non laborant, mortaliter peccarent. ergo labor manuum non eſt in præcepto.

¶ 4 Præt. Ad præcepta non magis tenentur religioſi, q̃ ſæculares: ſed ad laborandum manibus uidentur magis teneri religioſi, quàm ſæculares. Vnde Aug. in lib. de operibus monachorum, monachos reprehendit, quia non laborant, non autem alios. ergo &c.

¶ 5 Præt. Vſus liberalium artium nobilior eſt quàm mechanicarum, qui in opere manuali conſiſtit: ſed uſus liberalium artium non eſt in præcepto. ergo multo minus labor manuum.

Respon. Dicendum, quòd iudicium de unaquaque re ſumendum eſt ſecundum finem ad quem ordinatur. Labor autem manuum ad tria eſſe utilis inuenitur. Primo, ad otium tollẽdum. unde Hiero. ad Ruſticum monachum. Semper aliquid operis facito, ut te diabolus inueniat occupatum, & quòd intelligat de opere manuali, patet per illud quod ſubiungit. Vel fiſcellam texe iunco, & poſtea ſubdit, In deſiderijs eſt omnis otioſus. Secundo, ad corpus domandum, unde 2. ad Corint. 6. alijs carnis macerationibus coniũgit, vbi dicitur, In laboribus, ſcilicet operũ, quia manibus ſuis operabatur. & ſubiungit. In uigiliis, & ieiuniis &c. Tertio, ordinatur ad quærendum uictum, Actuum 2. Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum erant, miniſtrauerunt manus iſtę. Si ergo conſideretur labor manuum ſecundum quòd ordinatur ad tollendum otium, vel corpus domandum, ſic idem iudicium eſt de labore manuum, & de alijs exercitijs ad eadem ordinatis. Non enim eſt in præcepto quòd tollatur otium tali, aut tali occupatione, ſed ſufficit ad otium tollendum, quacumque licita occupatione ab otio quis deſiſtat, & ſic occupatio laboris manuũ nõ eſt in præcepto, conſiderato hoc fine. Et ſimilis eſt ratio de labore manuum ſecundum quod ordinatur ad corpus domãdum, quia multis exercitijs corpus domari poteſt, ſicut vigiliis, ieiuniis, & multis huiuſmodi. Vnde nullum eorum inquantum ordinatur ad talem finem, eſt in præcepto in ſpeciali, quàmuis in generali ſit in præcepto corpus domare qualicumque exercitio, quo mortiferæ concupiſcentiæ reprimãtur. Secundum autem quod ordinatur ad victum quærendum, ſic videtur eſſe in præcepto. Vnde dicitur 1. ad Theſſalo. 4. Operemini manibus veſtris, ſicut præcepi-
F mus vobis: nec ſolum in præcepto iuris poſitiui, ſed etiam iuris naturalis. Illa enim ſunt de lege naturali, ad quæ homo ex ſuis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipſa diſpoſitione corporis patet, homo naturalem ordinationem habet ad opus manuale, propter quod dicitur, Iob 5. Homo ad laborẽ naſcitur, & auis ad volãdum. Cum autem alijs animalibus natura ſufficienter prouiderit in his quæ ad ſuſtentationem ſuę vitæ pertinent in cibis, & armis, & tegumentis: homini in his non prouidit, quia ipſe eſt præditus ratione, per quam ſibi poteſt prouidere in omnibus ſupradictis, vnde & erit ſibi loco oĩum prædictorum manus conueniens ad diuerſa opera, quibus conceptiones
G rationis diuerſis artificiis exequatur, vt dicitur 14. de animalibus. Sciẽdum tamen eſt, quòd duplex eſt præceptum legis naturæ, quoddã quod ordinatur ad tollendum defectum vnius ſingularis perſonæ, uel ſpiritualem, ſicut de actibus uirtutum: uel corporale, ſicut præceptum quod Dominus dedit homini, Gen. 2. De omni ligno quod eſt in paradiſo comede &c. Aliud vero eſt quod ordinatur ad tollendum defectum totius ſpeciei, ſicut hoc quod dicitur Gene. 1. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. In hoc enim præcipit actus generationis, quo natura ſaluatur & multiplicatur. Hoc autem intereſt inter hæc duo gene-
H ra præceptorum, quia primum præceptum legis naturæ quilibet tenetur ſingulariter obſeruare, ſed ad ſecundum præceptum nõ tenetur quilibet ſingulariter. In his enim quæ pertinent ad ſpeciem, omnes homines computandi ſunt quaſi vnus homo. Participatione enim ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, ut dicit Porphyrius Ica. de ſpecie. Sicut autẽ homo vnus habet diuerſa membra, quibus occupatur in diuerſis officiis ordinatis ad tollendum proprium defectum, quæ non poſſunt omnia per vnum membrum exerceri, ſicut oculus videt totum corpus, & pes totum corpus portat: ita oportet eſſe in his quæ ad totam ſpeciẽ pertinent. Nõ enim ſufficeret vnus homo ad exercen-
I da omnia, quibus humana ſocietas indiget, & ideo diuerſis officiis oportet occupari diuerſos, ut dicitur ad Romanos 12. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus &c. Hæc autem diuerſificatio hominum in diuerſis officiis contingit. Primo, ex diuinæ prouidentiæ, quæ ita hominum ſtatus diſtribuit, ut nihil unquã deeſſe inueniatur de neceſſariis ad uitam. Secundo, etiã ex cauſis naturalibus, ex quibus cõtingit quòd in diuerſis hominibus ſunt diuerſæ inclinationes ad diuerſa officia, uel ad diuerſos modos uiuendi. Quia ergo labore manuum aliquis poteſt ſubuenire & proprio defectui, & alieno, cum non poſſit unus homo in omnibus ſibi ſufficere, ſed indiget alieno auxilio, patet q̃ præceptum de labore manuũ quodammodo ſub utroque genere prædictorum præce-
K ptorum continetur. Inquantum enim labore manuũ unius ſubuenitur neceſſitatibus aliorum, ſic pertinet ad ſecundum genus naturalium præceptorum. inquãtum autem aliquis per hoc ſuis neceſſitatibus ſubuenit, pertinet ad primum genus, ſicut præceptũ de comedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollẽdum defectum corporalem, non obligat niſi defectu exiſtente: unde ſi eſſet aliquis qui poſſet uiuere ſine cibo, non obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum nõ obligat aliquẽ ſingulariter, ſecundum quod ordinatur ad tollẽdum defectum communem aliquo modo, neq; ſecundum

quod

Digitized by Google

quod ordinatur ad tollendum proprium niſi defectu exiſtente, & ideo ille qui habet vnde licite viuere poſſit, non tenetur manibus operari: qui autem non habet vnde alias viuat, vel niſi aliquo illicito negotio victum acquiret, tenetur manibus laborare. & hoc patet per Apoſtolum in tribus locis, vbi de manuũ operatione præceptum dat. Primo, ad Ephe. 4. vbi prohibendo furtum, iniungit manuum operationem. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret manibus ſuis. Secundo, 1. ad Theſſ. 4. vbi præcepit laborem manuum, prohibens concupiſcentiam rerũ alienarum. Operemini, inquit, manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis, vt honeſte ambuletis ad eos qui foris ſunt, & nullius aliquid deſideretis. Tertio, 2. ad Theſſaloni. 3. vbi præcipit operationem manuum, prohibens turpia negotia, quibus aliqui victum quærebãt. Audiuimus, inquit, inter vos quoſdam ambulare in quiete, nihil operantes, ſed curioſe agentes. gl. Qui ſedula cura ſibi neceſſaria prouident: & ſubiungit. His autem qui huiuſmodi ſunt, denũtiamus & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, vt cum ſilentio operãtes, panem ſuum manducent. Sciendum etiam eſt, quòd ſicut viſus eſt principalior inter alios ſenſus, ratione cuius omnes alij ſenſus nomen viſus ſortiuntur, ut Augu. dicit: ita manus, quia ad plurima opera neceſſaria
Tex.c.38. eſt, dicitur organum organorũ in 3. de anima. & ideo per operationem manualem intelligitur non ſolum quod manibus fit, ſed quocumque corporali inſtrumẽto, & breuiter quodcumque officium homo agit, de quo licite poſſit victum acquirere, ſub labore manuum comprehenditur. Non enim videtur rationabile quòd magiſtri artis mechanicæ poſſint viuere de arte ſua, & magiſtri artium liberalium non poſſint viuere de arte ſua. Similiter & aduocati poſſunt viuere de patrocinio quod præſtant in cauſis: & ſimiliter eſt de omnibus alijs licitis occupationibus. Quia ergo præceptum eſt, ſed nõ omnes obligat, ideo ad vtraſq; rationes reſpondendum eſt.

AD PRIMVM ergo & ad ſecundum patet ſolutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum eſſe in præcepto, nõ tñ oẽs ad hoc ſingulariter obligari.

AD 3m dicendum, quòd ſicut ex dictis patet, Apoſtolus loquitur in caſu illo, quando prætermiſſo labore manuum, de fœdis negotijs ſibi victũ acquirebãt, in quo caſu obligabantur ad præceptum ſeruandum, & ideo digni erant excommunicari.

AD 4m dicẽdum, quòd verba illa Dei, magis ſunt prænuntiantis pœnam, quàm præcipientis ſatisfactionem. Vnde præmiſit. Maledicta terra in opere tuo, ſpinas & tribulos germinabit tibi: & ſimiliter mulieri dixit. In dolore paries filios, & ideo non ſequitur quòd ad laborandum quilibet homo teneatur ex neceſſitate præcepti, alias ſequeretur quòd quilibet teneretur ad agriculturam, de qua Dominus ibi facit mẽtionẽ.

AD 5m dicẽdum, quòd vita ſpiritualis a nullo poteſt conſeruari niſi per actus virtutum, & ideo quilibet obligatur ad ſeruanda præcepta quæ ſunt de actibus virtutum: ſed vita ſpiritualis a multis poteſt conſeruari ſine hoc quòd manibus operẽt, & ideo q̃uis ſit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad obſeruationem eius tenetur.

AD 6m dicendum, quòd non manducare non eſt peccatum mortale, niſi quando ſine mãducatione vita ſeruari non poteſt, tunc enim aliquis non manducando ſeipſum occideret. Et ſimiliter non oportet q aliquis peccet non laborando manibus, niſi quando alias vitam ſeruare non poſſet, niſi illicitis curis: & ideo cum illicitæ curæ ſint modis omnibus fugiendæ, ſub eadem diſtinctione poſuit Apoſtolus non manducare, & non operari, dicens. Qui non vult operari, non manducet.

AD PRIMVM autem eorum quæ in contrariũ obijciuntur dicendum, quòd nõ prohibet Dominus Apoſtolus omnem ſolicitudinem, ſcilicet, de his quæ pertinent ad victum corporis, alias ipſe loculos non habuiſſet, ſed prohibet ſolicitudinem ſuffocantem, qua mens ſuffocatur dupliciter. Vno modo, ut in rebus temporalibus finem ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Aug. dicit in li. de operibus monachorum, exponẽs illud. Nolite ſoliciti eſſe &c. Non ut iſta non procurent quantum neceſſitatis eſt, quod honeſte poterunt, ſed ut iſta non intueantur, & propter iſta faciant quicquid in prædicatione euangelij facere iubentur, & habetur in glo. 1. ad Theſſal. 4. Secundo, ſuffocatur mens prædicta ſolicitudine, quãdo fiduciam de Deo amittit, & hoc Dominus prohibere intendit. Vnde dicit gloſ. ſuper illud Matthæi. 6. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam & laborem, ſcilicet, de auibus & lilijs, ſed ſolicitudinem ut tota fiducia noſtra ſit in Deo, per quã & aues ſine cura viuunt.

AD 2m dicendum, quòd non omnia quæ ſunt in præcepto continentur explicite in præceptis decalogi, ſed ad ea poſſunt reduci cum implicite in eis contineantur, & ſic præceptum de labore manuum per quem vita corporalis cõſeruatur, & reducitur ad hoc præceptum, Non occides, ſicut etiam præceptum de manducando: uel ad hoc præceptum, Non furtum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur, prohibetur.

AD 3m dicendum, quòd in quolibet præcepto duo ſunt conſideranda. ſ. finis præcepti, & poſſibilitas obſeruandi: quia omnia præcepta cuiuſlibet legis ſunt ordinata ad aliquod bonum inducendum, uel malũ tollendum, nec aliquid impoſſibile præcipi poteſt. Vnde dicit Hieron. Qui dicit Deum aliquid præcepiſſe impoſſibile, anathema ſit. Si ergo ſit tale præceptũ quod nullo modo reddi poſſit impoſſibile obſeruandum, & ſine eo finis intentus haberi non poſſit, obligatio illius præcepti ſemper manet, ſicut eſt in præceptis de actibus virtutũ: quia ad minus actus interiores ſemper ſunt in hominis poteſtate, & ſine eis vita ſpiritualis conſeruari non poteſt, ut dictũm eſt. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuum obligationẽ amittit. Vno modo, quando aliquis redditur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo, quando finem huius præcepti. ſ. conſeruationem corporalis vitæ conſequi poteſt ſine labore manuum, ut ex dictis patet.

AD 4m dicendum, quòd ad laborem manuum per ſe loquendo, æqualiter religioſi & ſæculares tenẽtur, quod patet ex duobus. Primo, ex verbo Apoſtoli 2. ad Theſſalo. 3. vbi ponit de opere manuum præceptum, dicens. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, &cæt. Fratres enim omnes chriſtianos vocat: non enim tunc temporis aliqui religioſi determinati erant. Secundo, patet ex hoc, quòd religioſi non tenentur ad alia quàm ſæculares, niſi ad ea quibus ſe ex voto obligauerunt, ſed per accidens contingit, quòd hoc præceptum

magis tangit religioſos quàm alios, & hoc dupliciter. Primo, quia religioſi in paupertate uiuunt, unde facilius poteſt eis accidere quòd non habeant unde uiuant, quàm alijs ſæcularibus. Secundo, ex ſtatuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hierony. in epiſtola ad Ruſticum monachum. Ægyptiorum monaſteria hunc tenẽt morem, ut nullum abſq; opere & labore ſuſcipiant, nõ tam propter uictus neceſſaria, quàm propter animæ ſalutẽ, ne uagetur perniciosis cogitationibus, ſicut etiam ad uigilias & alia quibus domatur corpus, tenentur quandoq; religioſi ex ſtatutis ſuis, ad quæ ſæculares non tenentur.

A D 5^m dicendum, quòd quàmuis uſus liberaliũ artium ſit nobilior, non tamen ita eſt neceſſarius ad uitam corporis ſuſtentandam. Et præterea ſub operatione manuum comprehenditur, ſicut ex dictis patet &c.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum illi qui ſpiritualibus operibus uacant, excuſentur a labore manuum.

22.q.187. ar.3.c. CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur q̃ illi qui ſpiritualibus operibus uacant, non excuſantur a labore manuum. 1. enim ad Theſſal. 3. ſuper illud. Si quis nõ uult operari, nõ manducet, dicit glo. Augu. Dicunt quidam de operibus ſpiritualibus hoc Apoſtolũ præcepiſſe. & poſtea ſubdit. Sed ſuperflue conantur & ſibi, & cæteris caliginem obducere, ut quod charitas utiliter monet, non ſolum facere nolint, ſed nec intelligere, & ita uidetur quòd per ſpiritualia opera a labore manuum non excuſentur.

¶2 Præt. Inter omnia ſpiritualia maxima ſunt oratio, lectio, & prædicatio: ſed per iſta opera non excuſantur aliqui a labore manuali. ergo &c. Probatio mediæ, Auguſtinus dicit in libro de operibus monachorum. Quid agant, qui operari corporaliter nolunt, ſcire deſidero &c. uacant orationibus, inquiunt, & lectionibus, & uerbo Dei. & poſtea ſubdit, Sed ſi ab his amouendi non ſumus, nec manducãdum eſt, nec eſt præparandum. Si autem ab iſta uacare ſeruos Dei certis interuallis temporum infirmitatis neceſſitas cogit, cur etiam non præceptis apoſtolicis obſeruandis aliquas partes temporum deputamus? Et quantũ ad orationes dicit. Citius exauditur una obedientis oratio, quàm decem milia contemnentis. Quantum uero ad pſallentes, ſubdit. Cantica diuina cantare, etiam manibus operantes facile poſſunt, & ipſum laborem diuino tamquàm celeumate conſolari. Quãtum uero ad legentes ſubdit. Qui autem dicunt ſe lectioni uacare, nonne illic inueniũt quod præcepit Apoſtolus? Quæ eſt ergo iſta peruerſitas, lectioni nolle obtemperare, dum uult ei uacare? Quis enim neſciat tanto citius quẽcumque proficere cum bona legit, quanto citius facit quod legit? Quantũ uero ad prædicantes ſubiungit. Si autem alicui ſermo eſt erogandus, & ita ſe occupat ut manibus operari nõ uacet, numquid omnes poſſunt in monaſterio uenientibus ad ſe uel diuinas lectiones exponere, uel de aliquibus diſputationibus ſalubriter diſputare? Quando ergo non omnes poſſunt, cur ſub hoc obtentu omnes uacare uolunt? Quamquam & ſi omnes poſſent, uiciſſitudinem facere deberent, & non ſolum vt cæteri a neceſſarijs actibus occuparentur, ſed quia ſufficit vt pluribus audientibus vnus loquatur.

F ¶3 Præt. Clerici maxime operibus ſpiritualibus occupantur: ſed ipſi tenentur ad laborẽ manuũ. ergo &c. Probatio mediæ. Diſtinctione 81. dicitur. Clericus victũ, aut veſtitum ſibi artificio, vel agricultura, abſq; officij ſui duntaxat detrimento, præparet. Item in alio capitulo. Clericus qui verbo Dei eruditus eſt, artificio victum quærat. Idem, Omnes clerici, qui ad operandum validi ſunt & artificialia, & literas diſcant.

¶4 Præt. Religioſi qui omnia reliquerũt, maximo operibus ſpiritualibus vacant: ſed tales tenentur ad manuum laborem. ergo &c. Probatio mediæ, Lucæ 12.

G Vendite quæ poſſidetis glo. Non tantũ cibos veſtros communicate pauperibus, ſed etiam vendite poſſeſſiones veſtras, vt omnibus veſtris ſimul pro domino ſpretis, poſtea labore manuum operemini vnde viuatis, & eleemoſynam faciatis.

¶5 Præt. Decretum dicit diſtinctione 22. quòd ille eſt hæreticus, qui facit contra ſtatutum Eccleſiæ Romanæ: ſed illi qui mendicant nõ laborantes proprijs manibus, faciunt contra ſtatutum Calyſti Papæ 12. q. 1. Vidẽtes ſummi ſacerdotes &c. vbi dicitur quòd Eccleſia ſtatuit, quòd inter eos qui commum vita degere volunt, nullus egens inueniatur. ergo religioſi propter opera ſpiritualia nõ excuſantur a labore manuũ:

H immo ſi mendicant, ſunt hæretici.

¶6 Præt. Ille q̃ ſe exponit periculo mortis, peccat quaſi tentans Deum, ſicut ſi quis videret urſum venientẽ in furia, & deponeret arma quibus poſſet ſe defendere, tentaret Deum: ſed ille qui relinquit omnia, & nõ laborat manibus, abijcit a ſe neceſſaria victus, quibus reſiſtitur conſumptioni quæ fit in corpore per calorẽ naturalem. ergo talis peccat quaſi tentans Deum.

¶7 Præt. Ad Philip. 3. dicit Apoſt. Imitatores mei eſtote fratres: ſed ipſe quàmuis prædicaret, & operibus ſpiritualibus vacaret, nihilominus opere manuum victum quærebat 2. ad Theſſal. 3. Ipſi ſcitis, quemadmodum & vos oporteat imitari nos, quoniam nõ inquieti fuimus apud vos: neque gratis panem manducauimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione, nocte &

I die operantes, ne quem veſtrũ grauaremus. ergo &c.

¶8 Præt. Gene. 25. ſuper illud. Cõfirmatus eſt agar &c. dicit glo. quòd perfectus prædicator nomen ſuũ abſcondis ſub bonæ operationis & contemplationis regimine, ita & illi qui operibus ſpiritualibus inſiſtunt per cõtemplationem, debent etiam operibus exterioribus vacare per actionem, & ſic opera ſpiritualia nõ excuſant a labore manuum.

S E D C O N T R A. Lucæ 9. Sine vt mortui ſepeliãt mortuos ſuos. dicit glo. Dominus docet minora bona pro maioribus eſſe dimittenda: ſed opera ſpiritualia ſunt maiora bona quàm opera manualia. ergo debet hæc prætermittere propter illa.

K ¶2 Præt. Opera pietatis ſunt potiora, quàm exercitia corporalia. 1. ad Tim. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt, pietas autem ad omnia valet: ſed opera miſericordiæ & pietatis ſunt dimittenda, vt vacetur prædicationi, Actuum 6. Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei &c. Lucæ 9. Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos: tu autem vade, & annuntia regnũ Dei. ergo multo fortius propter prædicationẽ, & alia opera ſpiritualia eſt dimittendum opus manuale, & alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

¶3 Præt. 2. ad Timotheum. 2. Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. gloſ. illa ſunt ſæcularia negotia, quibus animus occupatur colligendæ pe-

dæ pecuniæ cura: ſed qui operantur manibus, habent curam de colligenda pecunia. ergo implicantur negotijs ſæcularibus, & ita illi qui militant Deo in ſpiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

Ar.157.ca. & ad 9. & 10. RESPON. Dicendum, quòd veritas huius quæſtionis apparet ex his, quæ in ſuperiori quæſtione ſunt dicta. Dictum eſt enim ſupra, quòd illi tantum obligantur ad obſeruationem huius præcepti. ſ. de opere manuum, qui non habent alias vnde licite viuere poſſint: & ideo qui ſpiritualia opera exercent, & poſſunt alias licite viuere quàm de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde diſtinguendum videtur de operibus ſpiritualibus. Sunt enim quædam bona ſpiritualia quę in bonum commune cedũt, quædam vero quæ ad ſingularem profectum facientis pertinent. Eis autẽ qui in ſpiritualibus operibus occupãtur ad vtilitatem communem pertinẽtibus debet prouideri de his, quorum vtilitati deſeruiunt, quod patet per authoritatem 1. ad Corinth. 9. Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus? Hoc etiam patet per rationem, quia vtilitas ſpiritualis præfertur corporali. Eis autem qui vtilitati communi deſeruiunt, in temporalibus debetur ſuſtentatio ex proprio labore, quo vtilitati communi deſeruiunt: ſicut patet de militibus, qui pro pace reipublicę militant, vnde 1. Corinth. 9. Quis militat ſuis ſtipendijs vnquàm? Vnde multo magis qui in ſpiritualibus bonum promouent, in tali miniſterio ſuſtentari poſſunt, & ſic non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera ſpiritualia, quibus communis vtilitas promouetur, & ex hoc eis ſtipendia debẽtur. Primum eſt occupatio in iudicijs eccleſiaſticis exequendis. Dicitur. n. ad Roma. 13. de poteſtate ſæculari, quæ iudicium ſæculare exercet. Ideo & tributa præſtatis. ſ. iudicibus: miniſtri enĩ Dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes vobis. Et propter hoc Aug. dicit in lib. de operibus monachorum, quòd debent manuum operibus inſiſtere illi dũtaxat, qui ab eccleſiaſticis occupationibus vacant, vnde & ſe excuſat a labore manuum propter iudicia eccleſiaſtica, quibus occupabatur, dicens. Quamquàm dicere poſſumus, Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam &c. tamẽ dominum noſtrum Ieſum Chriſtum teſtem inuoco ſuper animam meam, quoniam quantum ad meum attinet commodũ, multo mallem per ſingulos dies certis horis, quantum in bene moderatis monaſteriis conſtitutum eſt, aliquid operari manibus, & certas horas habere ad orandum & legẽdum, aut aliquid de diuinis literis agendum liberas, quàm tumultuoſiſſimas perplexitates aliarum cauſarum pati de negotiis ſæcularibus vel iudicando dirimendis, vel interueniẽdo præcipiendis. Secũdum opus ſpirituale, quod in bonum commune redundat, eſt opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur: & ideo, vt dicitur 1. ad Corint. 9. Dominus ordinauit his, qui euãgelium annunciant, de euangelio viuere. Nec debet hoc referri tantum ad illos qui habent authoritatem prædicandi, ſicut ſunt prælati, ſed etiã ad eos qui qualitercumque licite prædicant ex commiſſione prę latorum: quia ſtipendia non debentur poteſtati, ſed operi & labori, vt dicitur 2. ad Timoth. 2. Laborantẽ agricolã oportet primum de fructibus percipere. glo. ſcilicet, prædicatorẽ qui in agro Eccleſiæ lectione verbi excolit corda auditorum: nec tantum illi qui prædicant, poſſunt de euangelio viuere, ſed etiam illi A qui eis miniſtrant ad hoc officium cooperãtes, quod patet ad Roma. 15. Si ſpiritualiũ participes facti ſunt gentiles, debẽt etiam in carnalibus miniſtrare eis, gl. eorum. ſ. Iudæorũ, qui miſerunt prædicatores ab Hieroſolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittunt, poſſunt de fructu euangelij viuere. Tertium opus ſpirituale quod cedit in bonũ cõmune, ſunt orationes, quæ fiunt in horis canonicis ad ſalutem Eccleſiæ, vt auertatur ira Dei a populo, Ezech. 13. Nõ oppoſuiſtis vos murũ ꝓ domo Iſrael, vt ſtaretis in prælio in die domini. gl. Precibus dimicantes, & diuinæ ſententiæ reſiſtentes. Et ideo dicitur 1. ad Corinth. 9. quòd qui altario deſeruiunt, cum altario participant: & de his duobus operibus dicit Augu. in lib. de operibus mo- B nachorum. Si euangeliſtæ ſunt, fateor habent poteſtatem. ſ. viuẽdi de ſumptibus fideliũ, quia de hoc loquitur. Si miniſtri altaris, diſpenſatores ſacramẽtorũ ſunt: vnde ſibi iſtam non arrogant, ſed vendicant poteſtatem. Quartum opus ſpirituale quod redundat in bonum commune, eſt elucidatio ſacræ ſcripturæ. Qui enim elucidationi ſacræ ſcripturæ vacant ad alios inſtruendum, poſſunt de hoc opere ſpirituali viuere 1. ad Timot. 5. Qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maxime autem qui laborãt in verbo & doctrina. gloſ. Vt eis ſpiritualiter obediãt, & exteriora miniſtrẽt. Qui laborãt in verbo. gl. in exhor- C tatione ſcientium, & doctrina neſcientiũ: & hoc etiã planius dicit Hiero. ad Vigilãtium. Hæc in Iudæa vſq; hodie perſeuerat conſuetudo non ſolum apud nos, ſed etiam apud Hebræos, vt qui in lege domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra niſi ſolum Deum, ſynagogarum totius orbis foueãtur miniſterijs. Patet ergo quòd illi qui prædictis operibus ſpiritualibus vacant, non tenentur manibus laborare. De his autem qui vacãt ſpiritualibus, quæ nõ directe in bonum commune redundant, ſed in bonũ facientis, ſicut ſunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiuſmodi, diſtinguendum eſt, quia aut illi qui in religione iſtis operibus occupantur, habent in ſæculo vnde viuerent ſine labore manuum, aut non. Si ſic, tales D cum ad religionem ueniunt, non tenentur manibus laborare: vnde Auguſtinus in libro de operibus monachorum. Si habebant aliquid in hoc ſæculo, quo facile ſine opificio ſuſtentarent uitam ſuam, quod cõuerſi ad Deum indigentibus diſpertiti ſunt, & credenda eorum infirmitas & ferenda. Solent enim tales languidius educati laborem corporalẽ ſuſtinere non poſſe. Si autem in ſæculo opifices fuerunt de labore manuum uiuentes, tunc ex duplici cauſa uenićtes ad religionem poſſunt laborem manuum intermittere. Vno modo ex pigritia operandi uolentes in otio uiuere, & tales peccant: & hoc eſt quod dicit Auguſti- E nus in prædicto libro. Plerumque ueniunt ad profeſſionem ſeruitutis Dei & ex profeſſione ſeruili, & uita ruſticana, & ex opificũ exercitatione & plebeio labore, & poſtea ſubdit. Tales ergo ſecundum quod minus operantur, de infirmitate corporis excuſari nõ poſſunt: pteritæ quippe uitę cõſuetudine cõuincunt, & interponit. Nõ. n. apparet, utrum ex propoſito ſeruitutis Dei ueneriot, an uitam inopẽ & laborioſam fugiẽtes. Alio mõ, itermittit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris, quo ad opus contemplationis quaſi continue eleuatur: tales cũ ſpiritu Dei agantur, non peccant, quia ubi ſpiritus domini, ibi libertas. Vnde Gregorius dicit ſuper Ezechielem. Contemplatiua uita eſt charitatem Dei & proxi-

mi toto corde retinere ab exteriori actione quieſcere, ſoli deſiderio conditoris inhærere, vt nihil iam agere libeat, & hoc idem habetur in quadã gl. Gene. 23. Confirmatus eſt ager &c. Contemplatiua vita a cunctis actionibus funditus diuidit. & hoc eſt quod habetur Matthæi 6. in glo. ſuper illud Conſiderate volatilia cæli &c. Sancti viri auibus cõparantur, quia cælum petunt, & quidem ita remoti ſunt a mundo, vt iam in terra nihil agant, nihil laborent, ſed ſola contemplatione iam in cælo degunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gloſa illa ſumitur ab Aug. in lib. de operibus monachorũ, qui librum illum ſcripſit cõtra quoſdam monachos, qui dicebant quòd non licebat ſeruis Dei manibus laborare. & hoc quod dicit Apoſtolus, Qui non vult operari, non manducet, exponebant de opere ſpirituali, quam poſitionem Auguſt. in lib. illo multipliciter improbat. Vnde dicendum eſt, quòd illud Apoſtoli. Qui non vult operari, non manducet &c. de opere manuali intelligitur, non tamen ſequitur quòd ad huiuſmodi impletionem præcepti nẽs teneãtur: ipſe enim nõ tenebatur, vnde præmiſit, nõ quaſi non habuerimus poteſtatem, ſcilicet, ſumptus accipiendi & viuendi ſine labore manuum. Vnde patet, quòd glo. illa non eſt ad propoſitum.

AD 2m dicendũ, quòd in omnibus operibus quæ tangit obiectio, diſtinguendum eſt, quia vel poſſunt eſſe quaſi publica opera, vel priuata. Loquitur autem Auguſtinus de illis operibus ſpiritualibus, ſecundum quod ſunt opera priuata. Intelligit enim de orationibus & canticis priuatis, non de his quæ in Eccleſia ſolemniter celebrantur, quod patet ex hoc quod dicit. qđ poſſunt ſimul qui manibus operanť diuina cãtica cantare, quod non eſſet conueniens, ſi de horis canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de lectionibus, loquitur de illis qui vacãt lectioni ad conſolationem propriam tantum, ſicut in monaſterijs monachi faciunt, nõ autem de illis quorum vita ſtudio ſcripturarũ deputatur ad ſuam, & aliorum inſtructionem. Non eſt enim dubium quòd per laborem manuũ ſtudium impediretur. Similiter quod dicit de prædicatione, intelligendum eſt de illis qui non publice prædicant, ſed aliqua verba ædificatoria hominibus ad ſe venientibus loquuntur, ſicut ſancti patres in eremo facere conſueuerunt, & hoc patet ex ipſis verbis ſupra inductis, vnde etiam dicit. Si ſermo erogandus eſt &c. quia vt dicit gl. 1. Corin. 2. ſuper illud. Sermo meus & prædicatio mea, ſermo eſt qui priuatim fiebat, ſed prædicatio quæ fiebat in communi.

AD 3m dicendum, quòd decretum loquitur de illis clericis, quibus non ſufficiunt oblationes & eleemoſynæ, quæ eis a fidelibus fiunt, vel eccleſiæ facultates. Eadem enim ratio eſt de illis qui viuunt de facultatibus eccleſiæ, & de illis qui viuunt particulariter de eleemoſynis, quia facultates eccleſiæ eleemoſynæ ſunt, & ad ſuſtentationem pauperum dantur. Vnde dicit gl. ſuper illud Iſaiæ 3. Et rapina pauperis in domo veſtra. In domibus principum rapina pauperum eſt, dum eccleſiæ opes ſibi theſaurizant, & in delitijs abutuntur, quæ ad ſuſtentationem pauperum dantur. & de hoc habetur 12. q. 1. propter quod etiam dicitur 3. q. 2. Sacerdos. Quòd ſacerdos cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, cum laude pietatis accipit a populo diſpenſanda, & fideliter diſpenſat accepta, quia omnia ſua aut reliquit parentibus, aut diſtribuit pauperibꝰ, aut eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperũ F pauperṫatis amore cõſtituit, vt vnde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tamquàm pauper voluntarius viuat Et ſic patet, quòd clerici qui de eccleſiæ rebus viuunt, eandem rationem vtendi eis habent, ſicut illi qui facultatibꝰ carẽtes de eleemoſynis ſibi datis viuũt.

AD 4m dicendum, quòd glo. illa non imponit neceſſitatem his qui ſua relinquunt, vt manibus operẽtur, ſed oſtendit quoddam bonum quod facere poſſunt qui ſua relinquũt, vt. ſ. ea manuum labore acquirant, vnde ſibi prouideant & eleemoſynas alijs faciãt: nec tamẽ per hoc excluditur quin etiam bene faciãt, ſi manibus non laborãtes ſpiritualibus eleemoſynis vacent, quæ ſunt corporalibus potiores.

G AD 5m dicendum, quòd illius rationis prima falſa eſt. Non enim qui facit contra ſtatutum Papæ eſt hæreticus, niſi forte credat Papæ non eſſe obediẽdum, vnde in ca. inducto dicitur. Qui Romanæ Eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conantur, proculdubio in hæreſim labuntur: priuilegium autem prædictum conſiſtit in hoc, ꝗ ei debet ab omnibus chriſtianis obediri. Similiter etiam minor eſt falſa: non enim eſt contra ſtatutum Eccleſiæ, quòd aliquis mẽdicet, vel ſe in ſtatu egeſtatis ponat: ſed hoc eſt cõtra ſtatutum Eccleſiæ, ſi ab H eis qui facultates eccleſiæ poſſident eorum neceſſitatibus non prouidetur. Vnde hæc ſunt verba capituli inducti, Ex quibus. ſ. rebus eccleſiæ epiſcopi & diſpẽſatores earum, omnibus communi vita degere volentibus miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout melius poterunt, vt nemo in eis egens inueniatur.

AD 6m dicendum, quòd illi qui relinquunt omnia nihil ſibi reſeruantes, nec manibus operantes, nõ propter hoc diſcrimini ſe exponunt: quia deuotio fidelium tanta probabiliter æſtimatur & experimento diſcitur, quòd eis in neceſſarijs prouidet. Nec etiã tentat Deum, quia ipſe promiſit mouendo corda aliorũ eis in neceſſitatibus prouidere, vt patet Matthæi 6. & quædam gl. dicit Lucæ 8. Tanta prædicatori debet eſ- I ſe fiducia in Deo, vt præſentis vitæ ſumptus, & ſi non prouideat, ſibi tamen nõ defutura certiſſime ſciat, ne dum occupatur mens ad temporalia, minus prædicet æterna. Similiter, ſi aliquis eſſet inter armatos qui defenderent, & aliqua cauſa arma deponeret, non tentaret Deum: ſi autem eſſet ſolus, videretur tẽtare Deũ, niſi forte interiori inſpiratione ſecurus eſſet de diuino auxilio, ſicut beatus Martinus dixit. Ego ſigno crucis nõ clypeo protectus aut galea hoſtium cuneos penetrabo ſecurus. Similiter videretur eſſe Dei tẽtatio, ſi aliquis inter fideles, vel homines inhoſpitales de neceſſarijs victus ſibi non prouideret. Vnde dicit glo. Lucæ 22. ſuper illud. Qui habet ſacculum tollat & cæt. In hoc nobis datur exemplum, vt nonnumquàm cauſa inſtante quædam de noſtri propoſiti rigore ſine culpa intermittere poſſimus. verbi gratia. Si K per inhoſpitales regiones iter agimus, plura viatica licet portare, quàm domi habeamus, & tamen in deſerto aliqui ſine labore manuum ſuſtentati ſunt pane diuinitus miſſo, vt in vitis patrum legitur: ſed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

AD 7m dicendum, quòd hoc quòd Apoſtolus laborauit, cum poſſet de euãgelio viuere, fuit ſupererogationis, vt patet 1. ad Corinth. 9. & ideo alij prædicatores non tenentur eum in hoc imitari. Sciendum tamen quòd prædicator aliquando bene faceret non accipiẽdo ſumptus ab his quibus prædicat, ſed de labore manuum viuendo, in caſibus. ſ. illis, in quibus Apo

ſtolus

A ſtolus laborabat, ne ſcandalizaret eos quibus prædicabat, qui propter auaritiam dare ſumptus grauabantur, & hanc cauſam ponit 2. ad Theſſaloni. 3. Nocte ac die laborantes, ne quem veſtrum grauaremus. Item, ut ſuo exemplo alij ab otio retraherētur: unde ibidem ſubdit. Non quaſi nos non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus nobis ad imitandum nos. Item, ad reprimendam rapacitatem pſeudoapoſtolorum. Vnde dicit 2. ad Corinth. 11. Quod autem facio, & faciam, ut amputem occaſionem eorum qui uolunt occaſionem, ut in quo gloriantur, tales inueniantur ſicut & nos. Aliquando autem male facerent prædicatores, ſi laboribus manuum ſe implicarent, ſi ſcilicet, per B laborem a prædicatione retraherentur. Vnde dicit glo. Lucæ. 18. Cauendum eſt prædicatori, ne dum occupatur mens ad temporalia, minus prædicet æterna. Ideo dicit Aug. in ſupra dicto libro, quòd Apoſtolus dũ eſſet Athenis, ubi oportebat eum quotidie prædicare, non operabatur manibus, quod poſtea fecit veniens Corinthum, vbi Iudæis prædicabat ſolo die ſabbathi. Prædicantibus enim nō ſolum neceſſarium eſt vt habeant tempus liberũ ab occupationibus, in quo prædicent, ſed etiam in quo ſtudeant, cũ non habeāt ſcientiam ex infuſione, ſicut Apoſtoli, ſed cōtinuo ſtudio. Vnde dicit Greg. in Paſtorali exponēs illud Exodi 25. Vectes ſemper erunt in circulis &c. Vectes, in- C quit, ſemper erunt in circulis, quia nimirum neceſſe eſt vt qui ad officiũ prædicationis excubāt, a ſacræ lectionis ſtudio non recedant.

Ad 8[m] dicēdum, quòd per actionem intelligitur ibi non ſolum opus manuale, ſed omnia quæ ad actiuam vitam pertinent. Solicitudo autem quæ exhibetur a prædicatoribus circa eos qui prædicant, ad actiuam vitam pertinet.

Rationes in contrarium concedo, tamen vltima inducitur præter intentionem. Gloſa enim dicit, ſæcularia negotia eſſe quæ fiunt cauſa pecuniæ colligendæ ſine opere manuali, vt per mercationem, & huiuſmodi, a quibus ſe debent ſerui Dei penitus abſtinere.

Finis ſeptimi quodlibeti.

INCIPIT QVODLIBET OCTAVVM.

QVAESTIO PRIMA.

QVÆSTIO noſtra circa tria verſat.

¶ Primo, Circa ea quæ pertinent ad naturam.

¶ Secundo, Circa ea quæ pertinent ad culpam & gratiam.

¶ Tertio, Circa ea quæ pertinent ad pœnam, vel gloriam.

¶ Circa primum quærebatur.

¶ Primo, De pertinentibus ad naturam creatam.

¶ Secundo, De pertinentibus ad naturam increatam.

¶ Circa naturam increatam duo quærebantur.

¶ Primo, An ſenarius numerus, ſecundum quẽ omnes creaturæ dicuntur eſſe perfectæ, ſit creator, vel creatura.

¶ Secundo, De rationibus idealibus, quæ ſunt in men A te diuina, vtrum per prius reſpiciant exemplata. ſ. creaturas ratione ſuæ ſingularitatis, vel ratione naturæ ſpecificæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ſenarius prædictus ſit creator.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſenarius prædictus ſit creator. Remota enim omni creatura, perfectio non remanet niſi in creatore: ſed remota omni creatura facta in operibus ſex dierum, remanet perfectio ĩ numero ſenario. Vnde dicit Aug. 4. ſuper Geneſim ad literā. Itaq; ſi iſta nō eſſent. ſ. ope- B ra ſex dierum, perfectus ille eſſet. ſ. ſenarius: niſi aũt ille perfectus eſſet, iſta ſecundum eum perfecta non fierent. ergo ſenarius numerus eſt creator. 1.p.44.art.3.0.

Sed dicebat, quòd Auguſtinus loquitur de ſenario quātum ad ideam ſenarij, quæ eſt in mente diuina. Cōtra. Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in idea ſenarii numeri, ita remanet idea lapidis in mente diuina. ergo in hoc nō haberet ſenarius numerus aliquam præeminentiam ad lapidem, quod tamen videtur eſſe contra intentionem Auguſtini.

¶ 2 Præt. Illud quod eſt permanentius omni creatura non eſt creatum, ſed creator: ſenarius autem numerus eſt permanentior cælo & terra, quæ tamen viden- C tur eſſe permaneutiſſimæ creaturæ, vnde Auguſtinus dicit 4. ſuper Gene. ad literam. Facilius eſt cælum & terram tranſire, quæ ſecundum ſenarium numerũ fabricata ſunt, quàm effici poſſe ut ſenarius numerus non ſuis partibus compleatur. ergo ſenarius non eſt creatura, ſed creator.

SED CONTRA. Creatoris perfectio non conſiſtit ex partibus, nec eſt in eo aliquid habens partes: ſed ſicut dicit Aug. in eodem lib. Inuenimus ſenarium numerum eſſe perfectum ea ratione quod ſuis partibus compleatur. ergo ſenarius numerus nō eſt creator, ſed creatura.

RESPON. Dicendum, quòd ſecundum Auic. in ſua metaphyſica, triplex eſt alicuius naturæ conſideratio. Vna, prout conſideratur ſecundum eſſe quod habet in ſingularibus, ſicut natura lapidis in hoc lapide, & D in illo lapide. Alia vero eſt conſideratio alicuius naturæ ſecundum eſſe ſuum intelligibile, ſicut natura lapidis conſideratur prout eſt in intellectu. Tertia uero eſt conſideratio naturæ abſolute prout abſtrahit ab utroque eſſe, ſecundum quam conſideratione conſideratur natura lapidis, uel cuiuſcũq; alterius, quātum ad ea tantum quæ per ſe cōpetũt tali naturæ. Harum quidem trium conſiderationũ duæ ſemper uniformiter eundem ordinem ſeruant. Prior enim eſt cōſideratio alicuis naturæ abſolute, quàm conſideratio eius ſecundum eſſe quod habet in ſingularibus: ſed tertia conſideratio, naturæ, quæ eſt ſecundũ eſſe quod E habet in intellectu, non ſemper habet eundem ordinē ad alias conſiderationes. Conſideratio enim naturę ſecundum eſſe quod habet in intellectu, qui accipit a rebus, ſequitur utrāq; aliarũ cōſiderationũ. Hoc enim ordine ſcibile præcedit ſcientiā, & ſenſibile ſenſum, ſicut & mouens motum, & cauſa cauſatum: ſed conſideratio naturæ ſm eſſe quod habet in intellectu cauſante rem, pręcedit alias duas conſiderationes. Cum enim itellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiati, ipſa natura, ſeu forma artificiati in ſe conſiderata eſt poſterior intellectu artificis, & per conſequens etiā arca ſenſibilis, quæ talē formam,

vel per ſpeciem habet. Sicut autẽ ſe habet intellectus artificis ad artificiata, ita habet ĩtellectus diuinus ad omnes creaturas: unde vniuſcuiuſque naturæ cauſatæ prima conſideratio eſt ſecundum quod eſt in intellectu diuino: ſecunda vero conſideratio eſt ipſius naturæ abſolute: tertia, ſecundum quod habet eſſe in rebus ipſis, vel in mente angelica: quarta, ſecundum eſſe quod habet in intellectu noſtro, & ideo Dion. dicit 11. c. de diui. nomi. hunc ordinem aſsignans, ꝙ primo inter omnia eſt ipſe ſubſtantificator rerũ Deus, poſtea vero ipſa dona Dei quæ creaturis exhibentur & vniuerſaliter, & particulariter conſiderata, vt per ſe pulchritudinem, per ſe vitam, quam dicit eſſe donũ ex Deo proueniens. i. ipſam naturam vitæ, deinde ipſa participantia vniuerſaliter & particulariter conſiderata, quæ ſunt res in quibus natura eſſe habet. In his ergo illud quod eſt prius, ſemper eſt ratio poſterioris, & remoto poſteriori remanet prius, non aũt econuerſo: & inde eſt ꝙ hoc quod competit naturæ ſecundum abſolutam conſiderationem, eſt ratio quare cõpetat naturæ alicui ſecundum eſſe quod habet in ſingulari, & non econuerſo. Ideo enim Sortes eſt rationalis, quia homo eſt rationalis, & non econuerſo. Vnde dato quòd Sortes & Plato non eſſent, adhuc humanæ naturæ rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus eſt ratio naturæ abſolute conſideratæ, & in ſingularibus, & ipſa natura abſolute conſiderata, & in ſingularibus eſt ratio intellectus humani, & quodammodo mẽſura ipſius. Poſſunt ergo verba Auguſtini intelligi de ſenario dupliciter. Vno modo, vt per ſenarium numerum intelligatur ipſa natura ſenarii abſolute, cui primo & per ſe cõpetit perfectio, quę quidem eſt ratio perfectionis eorum quæ ſenariũ participant. Vnde remotis omnibus quæ ſenario perficiuntur, adhuc perfectio naturæ ſenarij competit, & hoc modo ſenarius nominat naturam creatam. Alio modo, poteſt intelligi ſenarius ſecundum eſſe quod habet in intellectu diuino, & ſic eius perfectio eſt ratio perfectionis in creaturis inuentæ, quæ ſecundum ſenarium ſunt conditæ, quibus etiam remotis in prædicto ſenario perfectio remaneret. Sic autem ſenarius non erit creatura, ſed ratio creaturæ in creatore, quæ eſt Idea ſenarii, & eſt idem ſecundum rem quod diuina eſſentia, ratione tantum differens.

F

Ad primvm ergo dicendum, quòd remotis omnibus creaturis quæ ſunt factæ in ſenario dierum, nõ dicitur quòd perfectio remaneat in ſenario numero, quaſi ſenarius numerus aliquod eſſe habeat in rerum natura, nulla creatura exiſtente, ſed quia remoto omni eſſe creato remanet abſoluta conſideratio naturæ ſenarii, prout abſtrahit a quolibet eſſe, & ſic attribuitur ſibi perfectio: ſicut remotis oĩbus ſingularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanæ naturæ.

G

Ad 2[m] dicendum, quòd ſicut in rebus creatis quædam ſunt magis communes, & quædam magis cõtractæ, ita etiam rationes rerum in Deo magis communium ad plura ſe extendunt, minus vero communiũ ad pauciora: & quia vnitas & multitudo ſunt omnibus rebus creatis communia, ideo etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas ſe extendit. Vnde dicit Boet. in prio. arithmeticæ. Omnia quæcumque a primæua rerum natura conſtituta ſunt, numerorum ſpecie videntur eſſe formata. Hoc enim fuit principale in animo cõditoris. Exemplar autem lapidis, aut idea nõ

F ſe extendit ad omnes creaturas: & ideo ſi ſenarius accipiatur pro idea ſenarij quantum ad hoc, adhuc ſenarius erit eminentior lapide, ideſt, quàm idea lapidis, prout ſcilicet ad plura ſe extendit, & iterum perfectio competit ſenario ſecundum naturam ſenarij, nõ autem lapidis.

Ad 3[m] dicendum, quòd non eſt intentio Auguſtini dicere, quòd ſi cælum & terra tranſeant, & cætera creatura, quòd ſenarius remaneret ſcd̃m aliquod eſſe creatum: ſed quia ſi omnes creaturæ ab eſſe deficerẽt, remaneret adhuc natura ſenarij, ꝓut abſtrahit a quolibet eſſe huiuſmodi, quod eius perfectioni competit, ſicut etiam natura humana manebit talis quòd ei competeret rationalitas.

G Ad illud vero quod in contrarium obijcitur, dicẽdum, quòd quàmuis in Deo nõ poſſit eſſe aliquid habens partes, tamen poteſt eſſe in eo ratio rei habentis partes, & ſic eſt in eo ratio ſenarij ex partibus conſtituti, & ratio ſuarum partium.

Articvlvs II.

Vtrũ ideæ quæ ſunt in mente diuina, per prius reſpiciant res quantum ad naturam ſingularem, quàm quantum ad naturam ſpeciei.

H Circa ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ideæ quæ ſunt in mente diuina, per prius reſpiciant res quantum ad naturam ſingularẽ, quàm quantum ad naturam ſpeciei, quia vt Aug. dicit in li. 83. q. Ideæ ſunt quædam formæ, vel rationes rerũ ſtabiles, quæ in diuina intelligentia continentur, & cum ipſæ neque oriantur, neque intereant, ſecundum eas tamẽ formari dicitur omne quod oriri, vel interire poteſt, & omne quod oritur, vel interit ſolum ſingulare eſt, ideſt, quod generatur & corrumpitur. ergo ideæ per prius reſpiciunt ſingulare. veri. q. 3. ar. 8. c.

Sed contra. Cum ideæ ſint formæ exemplares, requiritur ad rationem ideæ aſſimilatio ideati ad ipſam: ſed ideatum, ideſt, res creata magis aſsimilatur diuino exemplari ſecundum formam, a qua eſt ratio ſpeciei, quàm ſecundum materiam, quæ eſt indiuiduationis principium. ergo ides per prius reſpicit naturam ſpeciei, quàm ſingularitatem indiuidui.

I

Respon. Dicendum, quòd cũ in mente diuina ſint omnium creaturarum formæ exemplares, quæ ideæ dicuntur, ſicut in mente artificis formæ artificiatorũ, hoc tamẽ intereſt inter formas exemplares quæ ſunt in mente diuina, & in mẽte artificis creati, quòd creatus artifex agit ex præſuppoſita materia: unde formę exemplares quę ſunt in mente eius, non ſunt factiuæ materiæ, quæ eſt indiuiduationis principium, ſed ſolius formæ, a qua eſt ſpecies artificiati: & ideo huius formæ exemplares non reſpiciunt directe artificiatũ quantum ad indiuiduum, ſed quantum ad ſpeciẽ ſolum. Formæ autem exemplares intellectus diuini ſunt factiuę totius rei & quantum ad formã, & quantũ ad materiam: & ideo reſpiciunt creaturam non ſolum quantum ad naturam ſpeciei, ſed etiam quantum ad ſingularitatem indiuidui, per prius tamen quantum ad naturam ſpeciei, quod ex hoc patet. Exẽplar enim eſt ad cuius imitationem fit aliquid. Vnde ad rationẽ exẽplaris requiritur, quòd ipſa aſsimilatio operis ad exemplar ſit intenta ab agente, alias talis aſsimilatio caſu accideret, & non ſecundum uiam exẽplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intẽtio agẽtis. Ad hoc ergo per prius exemplar reſpicit qđ agens veri. q. 3. ar. 1. c.

K

primo

primo intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius eſt: natura autem ſpeciei eſt perfectiſsimum in vnoquoque indiuiduo, per ipſam enim duplex imperfectio perficitur, imperfectio.ſ. materiæ quæ eſt ſingularitatis principium, quæ cum ſit in potentia ad formam ſpeciei, perficitur quando naturam ſpeciei conſequitur: & iterum imperfectio formæ generalis, quæ ſe habet ad differentias ſpecificas in potentia, vt materia ad formam, vnde ſpecies ſpecialiſsima eſt primo in intẽtione naturæ, ut patet per Auic. in prin. ſuæ met. Non enim natura intendit principaliter generare Sortem, alias destructo Sorte ordo & intẽtio naturæ periret: intẽdit autem in Sorte generare hominem. Similiter non intendit principaliter generare animal, alioquin quieſceret eius actio, quando ad naturã animalis perduxiſſet, cum tamen in indiuiduo generato prius cõpleat natura animalis quàm hominis, vt patet in 16. de animalibus: non autem prius eſt homo, quàm hic homo. Vnde exemplar quod eſt in mente diuina primo naturam ſpeciei reſpicit in qualibet creatura.

Ad primum ergo dicendum, quòd id quod eſt primum in intentione, eſt ultimum in executione. Vnde quàmuis natura primo intendat generare hominem, per prius tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur niſi per hoc quòd hic homo generatur: & propter hoc etiam in definitione ideæ dicitur, quòd ſecundũ eas oritur omne quod oritur quãtum ad uiam executionis, in qua ſingularia ſunt primum.

Secũdũ quòd in contrarium obijcitur, conceditur.

QVÆSTIO II.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad naturam creatam.

¶ Et primo, De his quæ pertinent ad animam humanam.

¶ Secundo, De his quæ pertinent ad corpus.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrũ anima accipiat ſpecies quibus cognoſcit a rebus quæ ſunt extra eam.

¶ Secundo, Quomodo charitas, uel quilibet alius habitus a non habente cognoſcatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum anima accipiat ſpecies a rebus quæ ſunt extra eam.

1. p. q. 84 a. 3. & 4. o. ve. q. 10. ar. 9. 1. diſt. 3. qa. 2. ar. 1. in & ad 2.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd anima non accipiat ſpecies a rebus quæ ſunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. ſuper Geneſ. Imaginem corporis non corpus in ſpiritu, ſed ipſe ſpiritus in ſeipſo facit celeritate mirabili: non autem eam in ſeipſo faceret ſi a rebus exterioribus eam acciperet. ergo anima non accipit a rebus ſpecies quibus cognoſcit.

¶ 2 Præt. Eius ſolius eſt dimenſionem a re dimenſionata abſtrahere, cuius eſt dimenſionem corporibus dare, quod eſt ſolius creatoris: ſed ad hoc quòd ſpecies a rebus accipiatur in anima, oportet quòd ab ipſa ſpecie dimenſiones ſeparentur, quia in rebus extra animam habent eſſe dimenſionale, non autem in anima, maxime quantum ad intellectum. ergo anima nõ poteſt accipere ſpecies a rebus ſenſibilibus.

In contrarium uidetur eſſe tota philoſophorũ do-A ctrina, quæ ſenſum a ſenſibilibus, imaginationẽ a ſenſu, intellectum a phantaſmatibus accipere fatetur.

RESPON. Dicendum, quòd anima humana ſimilitudines rerum quibus cognoſcit, accipit a rebus illo modo accipiendi quo patiens accipit ab agente, quod non eſt intelligendum quaſi agens influat in patiens eandem numero ſpeciem quam habet in ſeipſo, ſed generat ſui ſimilem educendo de potentia in actum, & per hunc modum dicitur ſpecies coloris deferri a corpore colorato ad viſum: ſed in agentibus & patientibus distinguendũ eſt. Eſt enim quoddam agens, quod de ſe ſufficiens eſt ad inducendũ formam ſuam in patiens, ſicut ignis de ſe ſufficit ad cale B faciendum. Quoddam vero agens eſt, quod non ſufficit de ſe ad inducendum formam ſuam in patiens, niſi ſuperueniat aliud agens, ſicut calor ignis non ſufficit ad complendum actionem nutritionis, niſi per virtutem animæ nutritiuæ, vnde virtus animæ nutritiuę eſt principaliter agens, calor vero igneus instrumentaliter. Similiter etiam eſt diuerſitas ex parte patiẽtiũ. Quoddam enim eſt patiens, quod in nullo cooperatur agenti, ſicut lapis cũ ſurſum proijcitur, vel lignũ cum ex eo fit ſcamnum. Quoddam vero patiens eſt, quod cooperatur agenti, ſicut lapis cũ deorſum proij C citur, & corpus hominis cum ſanatur per artem, & ſecundum hoc res quæ ſunt extra animam tripliciter ſe habent ad diuerſas animæ potẽtias: ad ſenſus enim exteriores ſe habẽt ſicut agẽtia ſufficientia, quibus patientia non cooperant, ſed recipiunt tantũ. Quòd autem color per ſe non poſsit mouere viſum niſi lux ſuperueniat, non eſt contra hoc quod dictum eſt, quia iam color quàm lux inter ea quæ ſunt extra animã cõputantur. Senſus autem exteriores ſuſcipiunt tantum a rebus per modum patiendi, ſine hoc quòd aliquid cooperentur ad ſui formationem, quàmuis iam formati habeant propriam operationem, quæ eſt iudicium de proprijs obiectis, ſed ad imaginationem res quæ ſunt extra animam comparantur vt agentia ſufficientia. Actio enim rei ſenſibilis nõ ſiſtit in ſenſu, ſed D vlterius pertingit vſque ad phantaſiam, ſiue imaginationem, tamen imaginatio eſt patiens quod cooperatur agenti. Ipſa enim imaginatio format ſibi aliquarũ rerum ſimilitudines, quas numquàm ſenſu percepit, ex his tamen quę ſenſu recipiuntur componendo ea & diuidendo, ſicut imaginamur mõtes aureos, quos numquam vidimus ex hoc quod vidimus aurum & montes, ſed ad intellectum poſſibilem comparantur res ſicut agentia inſufficientia. Actio enim ipſarum rerum ſenſibiliũ nec etiam in imaginatione ſiſtit, ſed phantaſmata vlterius mouent intellectum poſſibilẽ, non autem ad hoc quòd ex ſeipſis ſufficiant, cum ſint in potentia intelligibilia: intellectus autem non mouetur niſi ab intelligibili in actu. Vnde oportet quòd E ſuperueniat actio intellectus agentis, cuius illuſtratione phantaſmata fiunt intelligibilia in actu, ſicut illuſtratiõe lucis corporalis fiũt colores viſibiles actu: & ſic patet quòd intellectus agẽs eſt principale agẽs, quod agit rerum ſimilitudines in intellectu poſſibili. Phãtaſmata autem quæ a rebus exterioribus accipiũtur, ſunt quaſi agẽtia instrumẽtalia: intellectus enim poſſibilis comparatur ad res quarũ notitiam recipit, ſicut patiens quod cooperatur agenti. Multo enim magis poteſt intellectus formare quidditatẽ rei quę non cecidit ſub ſenſu, quàm imaginatio.

Ar. 6. ca. & ar. 16. ad 3

D. 124.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſi verbum Auguſtini referatur ad intellectum, ſic planum eſt quod

Digitized by Google

res non faciunt ſui ſimilitudinem in intellectu poſſibili principaliter, ſed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem faciunt quidem, ſed non ſolum, quia ipſa imaginatio cooperatur, ut dictum eſt. In ſenſu autem facit corpus ſui ſimilitudinẽ ſufficienter & ſolũ: ſed de hoc non loquitur Auguſtinus, quia ſenſum contra ſpiritum diuidit, ſiue corporalem uiſionem contra ſpiritualem.

A D 2^m^ dicendum, quòd ratio illa procedit ac ſi illa eadem ſpecies numero quæ eſt in rebus, uel in imaginatione poſtmodum fieret in intellectu, ſic enim oporter quòd auferrentur ab ea dimenſiones, & hoc patet eſſe falſum.

A R T I C V L V S IIII.

Vtrum habens charitatem eam cognoſcat per ſpeciem.

1. diſt.17.q. 2. ar.4.o.& 3.diſt 23.q. 1.ar.oc.2.o. & ad 1.

C I R C A ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd non habens charitatem eam cognoſcat per ſpeciẽ. Omne.n.qđ cognoſcitur, cognoſcit uel p eſſentiã, uel per ſui ſimilitudinem: ſed charitas a non habente non cognoſcitur per ſui eſſentiam, quia non eſt eſſentialiter in eo. ergo ſi cognoſcitur a nõ habente, cognoſcitur per ſui ſimilitudinem.

¶ 2 Præt. Aliquis habens charitatem aliquo modo cognoſcit eam ſe habere, ad minus per coniecturas, uel per reuelationem, & ſimiliter poſtquàm eam amiſerit, põt recordari ſe eam habuiſſe, quod eſſe nõ poteſt
H niſi per eius ſpeciem in memoria reſeruatã. ergo charitas a non habente, qui prius eam habuit per ſui ſimilitudinem cognoſcitur, & eadem ratione a quolibet alio non habente.

¶ 3 Præt. Dicit Aug.10.cõfeſsionum. Hoc modo ſe habet memoria ad intelligentiam, ſicut uenter animalis ruminantis ad os, quia ſicut id quod eſt in uentre animalis ruminantis reducitur ad os, ita quod eſt in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conſeruatur charitas per ſui ſimilitudinem, & ab intelligentia capietur per ſui ſimilitudinem.

S E D C O N T R A eſt, quod Aug. dicit 2. ſuper Geneſim, & habetur in gl. 2. ad Corinth. 12. Quòd intel-
I lectualis uiſio eſt earum rerum quę non habent ſpecies ſibi ſimiles, quæ non ſunt quod ipſæ, & inter huiuſmodi ponit charitatem. ergo charitas nõ poteſt cognoſci per ſui ſimilitudinem, ſed ſolum per eſſentiã.

R E S P O N. Dicẽdum, quòd duplex eſt cognitio charitatis. Vna, qua cognoſcit quid eſt charitas. Alia, qua charitas percipitur, vt cũ aliquis cognoſcit ſe habere charitatem, quod pertinet ad cognitionẽ, an eſt. Prima quidem cognitio charitatis eodem modo competit habenti, & non habenti charitatem. Nam intellectus humanus natus eſt rerum quidditatem comprehendere, in quibus cognoſcendis naturaliter prę-
K cedit, ſicut in cognoſcendis concluſionibus complexis. Inſunt enim nobis naturaliter quædam principia prima cõplexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoſcendum in actu concluſiones, quę in prędictis principiis potentialiter cõtinentur ſiue per inuentionem propriam, ſiue per doctrinam alienam, ſiue per reuelationem diuinam, in quibus omnibus modis cognoſcendis homo iuuatur ex principijs naturaliter cognitis. Vel ita quòd ipſa principia cognita ad cognitionem acquirendam ſufficiant adminiculantibus ſenſu & imaginatione, ſicut cum aliquam cognitionem acquirimus per inuentionem, vel doctrinam. Vel ita quòd principia prædicta
F ad cognitionem acquirendam non ſufficiant: nihilominus tamen in huiuſmodi cognoſcendis principia dirigunt, inquãtũ inueniuntur non repugnare principiis naturaliter cognitis, quod ſi eſſet, intellectus nullo modo eis aſſentiret, ſicut nõ poteſt diſſentire principijs. Et ſimiliter in intellectu inſunt nobis etiam naturaliter quædam conceptiones ab omnibus notæ, vt entis, vnius, boni, & huiuſmodi, a quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoſcendum quidditatem uniuſcuiuſq; rei, per quem procedit a principijs per ſe notis ad cognoſcendas cõcluſiones, & hoc vel per ea quæ quis ſenſu percipit, ſicut cum per ſenſibiles proprietates alicuius rei concipio illius rei quid-
G ditatem: vel per ea quæ ab alijs quis audit, vt cum laicus qui neſcit quid ſit muſica, cum audit aliquam artem eſſe per quam diſcit canere, vel pſallere, concipit quidditatem muſicæ, cum ipſe præſciat quid ſit ars, & quid ſit canere, aut etiam per ea quæ ex reuelatione habentur, vt eſt in his quæ fidei ſunt. Cũ enim credimus aliquid eſſe in nobis diuinitus datum, quo affectus noſter Deo vnitur, concipimus charitatis quidditatem, intelligentes charitatem eſſe donũ Dei, quo affectus Deo vnitur, præcognoſcentes tamẽ quid ſit donum, & quid affectus, & quid vnio. De quibus etiã quid ſint, ſcire non poſſumus, niſi reſoluendo in aliqua prius nota, & ſic quouſque perueniamus vſq; ad primas conceptiones humani intellectus, quæ ſunt
H omnibus naturaliter notæ. Et quia naturalis cognitio eſt quędam ſimilitudo diuinæ veritatis menti noſtræ impreſſa, ſecundum illud pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumẽ vultus tui Domine; ideo dicit Aug. 10. de Trini. φ huiuſmodi habitus cognoſcuntur in prima veritate. Ipſa autem cõceptio charitatis, quam intellectus format modo prædicto, non eſt ſolum ſimilitudo charitatis ſicut ſpecies rerum in ſenſu, vel imaginatione: quia ſenſus & imaginatio nũquàm pertingunt ad cognoſcendum naturam rei, ſed ſolummodo accidentia quæ circunſtant rẽ, & ideo ſpẽs quæ ſunt in ſenſu, vel imaginatione non repręſentant naturam rei, ſed accidentia eius tantum, ſicut ſtatus repræſen-
I tat hominem quantum ad accidẽtalia, ſed intellectus cognoſcit ipſam naturam & ſubſtãtiam rei. Vnde ſpecies intelligibilis eſt ſimilitudo ipſius eſſentię rei, & eſt quodammodo ipſa quidditas & natura rei ſecundum eſſe intelligibile non ſecundum eſſe naturale, prout eſt in rebus: & ideo omnia quę nõ cadunt ſub ſenſu & imaginatione, ſed ſub ſolo intellectu, cognoſcuntur per hoc quòd eſſentiæ, vel quidditates eorũ ſunt aliquo modo in intellectu. Et hic eſt modus quo charitas cognoſcitur cognitione quidem tam ab habente charitatem, quàm a non habente: ſed ſecundum alium modum cognoſcendi charitatem neque charitas, neque aliquis habitus, ſiue potentiis percipi-
K tur a noſtro intellectu, niſi per hoc quòd actus percipiuntur, vt patet per Philo. 10. Ethi. Actus autẽ charitatis, vel alterius habitus eliciuntur ab ipſa charitate, vel ab alio habitu per propriam eſſentiam charitatis, vel alterius habitus: & per hunc modum dicitur aliquis ſe cognoſcere habere charitatem, vel aliũ habitum per ipſam eſſentiam habitus ſecundum eſſe naturale quod habet in rerum natura, & non ſolum in intellectu. Sicut autem nullus poteſt cognoſcere charitatem, niſi charitatem habẽs, quia actus charitatis & aliarum virtutum præcipue conſiſtunt in motibus interioribus, qui non poſſunt eſſe cogniti niſi operanti, niſi quatenus manifeſtantur ex actibus exterioribus,

Digitized by Google

bus, & ſic per quandam coniecturam aliquis non habens charitatem poteſt percipere alium charitatẽ habere. Hoc autem dico ſupponendo, quòd aliquis poſſit ſcire ſe habere charitatem, quod tamen non puto eſſe verum, quia in actibus ipſius charitatis non poſſumus ſufficienter percipere quòd ſint a charitate eliciti propter ſimilitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

Ad primum ergo dicendum, quòd in non habente charitatem non ſecundum eſſe naturæ, ſed ſecundum eſſe intelligibile, eſt eſſentia charitatis.

Ad 2m dicendum, quòd poſtquàm aliquis deſinit habere charitatem ſecundum eſſe naturale charitatis, adhuc charitas in ipſo manet ſecundum eſſe intelligibile, & ſic poteſt ſcire quid ſit charitas. Manent etiam in memoria eius actus charitatis, quos facit ẽt in memoria ſenſibili propter actus ſenſibiles charitatis, qui vtique manent ſecundum ſui ſimilitudinem ſicut & cætera ſenſibilia, & ex his aliquis memoratur ſe habuiſſe charitatem.

Ad 3m dicendum, quòd illud quod eſt in memoria redit ad intelligentiam, non ita quòd eadẽ ſpecies numero quæ eſt in memoria, poſtmodum fiat in intellectu, ſed per illum modum loquendi, quo phãtaſmata dicuntur fieri in intellectu, vt dictum eſt.

QVAESTIO III.

Articvlvs v.

Vtrum alimentum conuertatur in ueritatem humanæ naturæ.

1.diſ.44.q.1.ar.2.q.4.0.&2.d.30.q.1.ar.2.co. Deinde quæritur de his, quæ pertinent ad corpus humanum, vtrum alimentum cõuertatur in veritatem humanæ naturæ. & videtur quòd nõ, quia in corpore humano id quod eſt de veritate humanæ naturæ eſt caro, vel os ſecundum ſpeciem: ſed alimentum nõ conuertitur in id quod eſt ſecundum ſpeciẽ, ſed in id quod eſt ſecundum materiam, vt videtur dicere Philo. in 1. de generatione. ergo alimentũ nõ conuertitur in veritatem humanæ naturæ. Text.cõ.35

¶2 Præt. Id quod eſt de veritate humanæ naturæ oportet quòd ſemper in homine maneat, alias non remaneret homo idem numero: ſed illud quod generatur ex alimento non ſemper manet, immo fluit & refluit, vt patet ex 1. de generatione. ergo quòd generatur ex alimento non eſt de veritate humanæ naturæ.

¶2 Præt. Aug. dicit, quòd nos fuimus in Adam dupliciter. ſ. ſecundum ſeminalem rationem, & ſecundum corpulentam ſubſtantiam, Chriſtus autem fuit in eo ſecundum corpulentam ſubſtantiam, & non ſecundũ ſeminalem rationem: id autem quod ex alimento generatur in nobis nõ fuit in Adam. ergo illud quod eſt de veritate corpulentæ ſubſtantiæ noſtræ non eſt ex alimento generatum.

Sed dicebat quòd corpulenta noſtra ſubſtãtia fuit in Adam originaliter, & non eſſentialiter. Sed cõtra. Semen originẽ rei importat. Si ergo dicimus in Adã fuiſſe ſecundum corpulentam ſubſtantiam originaliter tantum, tunc idem erit eſſe ſecundum corpulentã ſubſtantiam, & ſecundum ſeminalem rationẽ, quod eſt falſum. ergo idem quod prius.

Tex.cõ.45. Sed contra eſt, quod dicitur in 2. de anima Alimentum eſt potentia tale, quale eſt illud quod nutritur: ſed quod eſt potentia aliquale in illud conuer-

A ti poteſt. ergo alimentũ conuerti poteſt in illud quod nutritur: ſed illud quod nutritur eſt id quod eſt de veritate humanę naturę. ergo alimentum conuertitur in id quod eſt de veritate humanę naturę.

¶2 Præt. Semen ex quo fit generatio, maxime videtur ad veritatem humanę naturę pertinere: ſed ſemen ſecundum Philoſo. in 15. de animalibus, eſt de ſuperfluo alimenti. ergo alimentum conuertitur in veritatem humanę naturę.

Respon. Dicendum, quòd ad huius quęſtionis euidentiam oportet primo videre quid ſit veritas humanę naturę. Veritas aũt vniuſcuiuſq; rei, vt dicit Auicẽ. in ſua meta. nihil eſt aliud quàm ꝓprietas ſui B eſſe, qđ ſtabilitũ eſt ei, ſicut illud qđ proprie habet eſſe auri attingens ad terminos ſtabilitos naturæ auri, dicitur eſſe vere aurum. Vnumquodque autẽ proprie habet eſſe in aliqua natura, per hoc quòd ſubſtat cõpletę formæ propriæ illius naturæ, a qua eſt eſſe, & ratio ſpeciei ĩ natura illa. Vnde illud pertinet ad veritatem vniuſcuiuſque rei, quod eſt completiuum illius rei per formam, & pertinet directe & per ſe ad completionem illius rei: tam enim in naturalibus quàm in artificialibus inueniuntur quædam, in quibus conſiſtit principaliter ratio rei: alia autem quæ ſunt ordinata ad horum conſeruationem & meliorationem, ſicut ſtipes & fructus, per ſe pertinent ad complemen- C tum arboris, unde ſunt de veritate naturæ ipſius. Folia autem ſunt quodãmodo ordinata ad fructuum conſeruationem, & quantum ad hoc non videntur eſſe de veritate naturę arboris principaliter. Similiter ratio gladij conſiſtit in ferro & acumine eius, vagina autem eſt ad gladij conſeruationem: unde ſi gladius eſſet res naturalis, ferrũ eſſet de veritate naturæ eius, non autem vagina. Sic autem de veritate humanæ naturæ eſſe dicimus illud, quod per ſe pertinet ad perfectionem humanæ naturæ complete participans formam ſpeciei: illud autem non eſt de veritate humanę naturæ in homine, quod eſt ordinatum quodãmodo ad hominis conſeruationem, vel meliorationem quãcumque. Sciendum eſt ergo, quòd natura humana D poteſt dupliciter conſiderari, vel ſecundum totam ſpeciem humanam, vel ſecundum eſſe quod habet in hoc indiuiduo, & ſecundũ hoc inueniuntur in præſenti quæſtione tres opiniones. Quidam enim dicũt, quòd alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ neque ſecundum ſpeciem, neq; ſecundum indiuiduũ. Dicunt enim quòd tota materia quę nata eſt eſſe ſub ſpẽ humanæ naturæ, fuit in corpore Adæ, nec aliqua alia materia poteſt fieri vere ſubſtãs humanæ ſpeciei, & ex illa materia ex qua corpus primi hominis conſtabat, fuerit aliqua pars deciſa, quæ quidem per multiplicationem quandam ſine additione exterioris materiæ augmentata eſt intantum, quòd peruenit vſque ad perfectam & completam E quantitatem in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid deciſum eſt in formationem corporis filij ſui, & prædicto modo multiplicatum, & ſic totum humanum genus multiplicatum eſt ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis ſine alicuius extrinſeci additione. Illud autem quod ex alimento generatur, eſt neceſſarium nobis ad conſeruationem illius humiditatis, quæ eſt de ueritate humanæ naturæ, ut ſcilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod conſumat ſ. humiditatem ex alimento generatam quaſi accidentalem, non conſumat humiditatem quæ eſt de veritate humanæ naturæ, ſicut aurifices apponunt plum-

hum

bum & argentum non conſumatur ab igne, vnde in reſurrectione quando veritas humanæ naturæ erit inconſumptibilis, alimento non indigebimus, nec reſurget in nobis aliquid quod ex alimento ſit generatum, ſed ſolum id quod fuit in Adam: ſed inconueniens uidetur huiuſmodi poſitio propter duo, quantum ad præſens pertinet: quia eiuſdem rationis eſt formam aliquam nihil amittere de materia ſubiecta, & nihil de nouo acquirere, cuius ſubſtantiæ & naturæ nihil accreſcit, nec deperit. Cõſtat aũt ꝙ aliqua materia, quę erat ſubſtans humanæ naturæ, deſinit eſſe humanę naturæ ſubſtãs, ſicut patet ĩ morte vniuſcuiuſq; hoĩs. Vnde niſi aliqua materia de nouo adderet humanæ naturæ, ſequeretur quòd minus eſſet mõ id, quod eſt de veritate naturæ humanæ in actu, quàm tempore Adę, & ſic natura ſpeciei non perfecte ſaluaretur per generationem. Secundo, quia iſta mutatio quam multiplicationem dicunt, nullo modo eſt ſecundum eſſentiam ipſius materiæ, ſed ſolummodo ſecundum quantitatem, vel dimenſiones et accidentes. Non enim dicunt quòd aliquid materiæ de nouo per eſſentiã creetur, vel aliunde addatur, ſed quod illa eadem materia quæ prius erat minor, poſtea fiat maior: nihil autẽ eſt aliud rareſieri & condenſari quàm mutari eandẽ materiam de magnis dimẽſionibus in paruas, & ecõuerſo. Vnde ſequeretur ſecundum prædictam poſitionẽ, quòd illud quod eſt de veritate humanæ naturæ ſemp rareſieret per continuam generationem & augmentationem, & tantum quantum ſuſtinere non poſſet. Eſſet enim iam illud quod eſt de veritate humanæ naturæ, innumerabiliter magis rarum quàm ignis: quod patet eſſe falſum. Et ideo alia opinio dicit, quòd alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ primo & principaliter ſecundum ſpeciem, nõ autem ſecundum indiuiduum, niſi ſecundario. Dicũt enim quòd in vnoquoque indiuiduo humanæ ſpeciei illud primo & principaliter eſt de veritate humanæ naturę quod a parentib[9] traxit, & hoc vocatur a Philoſopho caro & os ſecundum ſpeciem, quæ ſemper manent: ſed quia illud cum ſit modicum, non ſufficeret ad perfectam quãtitatem debitam humanæ naturæ ſine additione, ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur non ſolum ad hoc quòd conſeruetur illud qđ fuit a primis parentibus acceptum, vt dicebat prima opinio, ſed ad hoc ꝙ cõpleatur ex huiuſmodi addito perfecta quantitas: & ſic illud quod ex alimento generatur, non eſt de veritate humanæ naturæ in hoc indiuiduo principaliter, ſed tm̃ ſecundario, inquãtũ eſt neceſſariũ ad quantitatẽ debitam, & hoc nominat Philoſophus carnem & os ſecundum materiam, quæ fluit & refluit: ſed tamen ex hoc aliqua pars ſeminaliter tranſit in prolẽ per generationẽ, & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipſo cũ admiſtione alicuius, quod fuit principaliter de veritate humanæ naturæ in patre, vt quidã volunt: uel ſine admiſtione eius, vt alij dicunt, quod eſt magis conſonum dictis Philoſophi in 15. de animalibus, qui vult ſperma totaliter eſſe de ſuperfluo alimenti, & ſic illud quod generatur ex alimento non poteſt eſſe quòd ſit principaliter de veritate humanæ naturæ in ipſo qui nutritur, ſed poteſt eſſe de veritate humanæ naturæ principaliter in alio eiuſdem ſpeciei, ſcilicet in filio ipſius. Et ſecundum hãc opinionem dicunt, quòd illud quod ẽ principaliter de veritate humanę naturę ĩ vnoquoque totum in ipſo reſurget, non aũt totum quod ex alimento generatur, ſed ſolum quantum ſufficit ad

F completionem quantitatis, cum propter completionem quantitatis tantummodo ad veritatem humanæ naturæ aliqualiter pertineat: & hæc opinio conſonat ſententiæ Alexand. commen. qui exponit carnem ſecundum ſpeciem, quam Philoſophus dicit ſemper manere, eſſe illud quod a parentibus trahitur: carnem vero ſecundum materiam illud quod ex alimento generatur, quæ fluit & refluit. Sed hanc opinionem cõmentator Auerrois reprobat in tractatu quem fecit ſuper librum de generatione. Cum enim illud quod ex alimento generatur, nutriat inquantum eſt potentia caro, & augeat inquantum eſt potentia quanta caro, vt dicitur in 2. de anima, illud quod generatur
G ex alimento, poſtquàm receperit ſpeciem carnis, efficitur vnum cum illo quod prius inerat, quia in fine conuerſum iã eſt ſimile: vnde non videtur eſſe aliqua ratio, quare calor naturalis aliquid poſſit conſumere de illa humiditate carnis quæ ex alimento generatur, & non de humiditate quæ a parentibus trahitur, nec poſſet aliquo neceſſario modo illud probari. Et ideo tã illud quod eſt a parẽtibus acceptũ, q̃ illud quod eſt ex alimento generatum, æqualiter ſe habet ad hoc ꝙ maneat, vel cõſumatur per calorem naturalem, & ad hoc quòd reſtauretur per nutrimentum, quod eſt fluere & refluere, & ſic æqualiter pertinet ad veritatẽ humanæ naturæ quod generatur ex alimento, & quod
H a parentibus trahitur. Et ſecundum hoc eſt tertia opinio, quòd alimentum conuertitur in id quod eſt principaliter de veritate humanæ naturæ & quantum ad ſpeciem, & quantum ad indiuiduũ. Ponit enim hæc opinio, ꝙ vtrunq;, ſcilicet & qđ ex alimento generatꝰ, & quod a parentibus trahitur, indifferenter & æqualiter forma humana perficitur, & vtrumque indifferẽter manet, vel conſumitur: manet quidem ſecundum ſpeciem, conſumitur autem & reſtauratur ſecundum materiam. Sicut ĩ aliqua republica diuerſi hoĩes numero ad communitatẽ pertinent quibuſdã morientibus, & alijs in locum eorum ſuccedẽtibus: & ſic nõ manet
I vna reſpublica ſecundum materiam, quia ſunt alij & alij homines, manet tamen vna numero quantum ad ſpeciem ſiue formam, propter ordinis vnitatem in officijs diſtinctis: ita ẽt in corpore humano manet caro & os, & vnaquęque partium eadem numero quãtũ ad ſpẽm & formam, quæ conſideratur in determinato ſitu, & virtute, & figura, non autem manet quantum ad materiam, quia illa materia carnis, in qua talis forma erat, prius conſumpta eſt, & alia in locum ei ſucceſſit, ſicut patet de igne qui continuatur ſecundum eandem formam & modum per hoc, quòd conſumptis quibuſdam lignis alia ſupponuntur quæ ignem ſuſtinent. Et ſecundum hanc opinionem de vtroque prædictorum indifferenter, ſcilicet generato ex alimento, & a parentibus tracto tantum reſurget, quantum eſt neceſſarium ad ſpeciem & quantitatem de-
K bitam humani corporis. Et hæc opinio mihi videtur cæteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum, quòd diſtinctio Philoſophi, qua diſtinguit carnem ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam, non eſt ſic accipienda, quòd alia ſit caro quæ dicitur ſecundum ſpeciem, ſcilicet a parentibus tracta, & alia quæ ſit ſecundum materiam ex alimento generata, ſed vna & eadem caro ſignata poteſt conſiderari & ſecundum ſpeciem quam habet, & ſecundum materiam. Et quòd hic ſit intellectus Philoſophi patet ex hoc, ꝙ ipſe dicit ibidem, quòd hoc modo diſtinguitur caro

ſecundũ

ſecũdum ſpeciem & ſecundum materiam, ſicut vnũ- A
quodque habentium ſpeciem in materia. In alijs aũt habentibus ſpeciem in materia, ſicut eſt lapis, & ferrum, & huiuſmodi, non habet locum prima diſtinctio, ſed ſecunda, vt per ſe patet. Et ideo dicendũ eſt quòd alimentum conuertitur in carnem quæ eſt ſecũdum ſpeciem, id eſt, quæ habet ſpeciem, non tamen ita quòd alimẽtum fiat ſpẽs carnis, ſed fit carnis materia, ratione cuius poteſt dici quòd conuertitur in carnem quantum ad materiam, & non quantum ad ſpeciem.

AD 2^m dicendum, quòd veritas humanæ naturæ & cuiuſlibet alterius rei eſt a ſpecie, & ideo cum id quod eſt in homine maneat ſecundum ſpeciem, quamuis B
non maneat ſecundum materiam, nihilominus veritas humanæ naturæ manere dicitur, nec deſinit eſſe idem homo numero, propter mutationẽ quæ eſt ſecũdum materiam, quia non tota materia ſimul iter a forma abſtrahitur, vt alia tota ſimul formã accipiat. Hec enim generatio eſſet & corruptio, ſicut ſi totus ignis vnus extingueretur & alius totus accenderetur, ſed aliqua pars materiæ conſumitur, & alia in locum eius ſubſtituitur quæ efficitur vna materia præexiſtẽti, per hoc quod ei adiungitur ad ſuſtinendam eandem formam humani corporis, ſicut ſi vnum lignum ignis conſumat, & aliud loco eius apponatur, erit idem C
ignis numero.

AD 3^m dicendum, quòd ad conceptionem humani corporis duo concurrunt, ſcilicet materia ex qua formatur conceptum, & iterum vis formatiua quæ conceptum format, quorum primum Auguſt. vocat corpulentam ſubſtantiam, ſecundum vero ſeminalẽ rationem. Dicimus ergo ſecundũ vtrumque iſtorũ fuiſſe in Adam originaliter, inquantum ſcilicet materia concepti præparata eſt per virtutem generatiuam matris: vis autem formatiua eſt in ſemine patris. Et vtrumque iſtorum reducitur in Adam ſicut in primã originem, a qua humanam naturam traxerunt virtutes conſequentes. Corpus autem Chriſti formatum fuit per virtutem ſpiritusſancti actiuam: ſed materiam miniſtrauit mater, quia ex puriſſimis ſanguinibus Virginis conceptus eſt, vt Damaſ. dicit. Et ideo nõ fuit in Adam ſecundum ſeminalem rationem, ſed ſecundum corpulentam ſubſtantiam, non tamen ita quòd eadem numero quæ eſt in nobis, & fuit in Chriſto, fuerit in Adam.

Et ex hoc patet reſponſio ad ſequens.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad culpam, vel gratiam.

¶ Et Primo Quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam.

¶ Secundo, De his quæ pertinent ad culpam. Quantum ad pertinentia ad gratiam quærebatur.

¶ Primo, De his quæ pertinent ad prælatos tantum.

¶ Secundo, De his quæ pertinent ad omnes communiter. Quorum autem ad prælatos quærebantur duo.

¶ Primo, De electione prælatorum, vtrum ſcilicet ſit neceſſe ſemper eligere meliorem, vel ſufficiat eligere bonum.

¶ Secundo, De honore exhibendo prælatis, vtrum ſcilicet mali prælati ſint honorandi.

ARTICVLVS VI.

Vtrum neceſſe ſit ſemper eligere meliorem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd neceſſe ſit ſemper eligere meliorẽ. Dicitur. n. 4. Regum. Eligite meliorem, & eum ponite ſuper ſolium patris ſui. ergo multo fortius in ſpiritualibus officijs meliores præeligendi ſunt. ar.92.ad 12 & 130.a.& ar.84.

¶ 2 Præt. 1. ad Thimo. 3. ſuper illud. Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, dicit gloſ. Talis eligatur pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur. ergo oportet in epiſcopatu ſemper eligere meliorem.

¶ 3 Præt. Leo Papa dicit. Ille qui melior eſt in presbyteris & diaconibus in epiſcopum eligatur.

¶ 4 Præt. Ille qui eſt propinquior, ad hæreditatẽ poſſidendam debet præferri: ſed Chriſto cuius patrimonium poſſident clerici & prælati, eſt propinquior qui eſt melior. ergo ad prælationes & officia eccleſiaſtica ſemper ſunt meliores eligendi.

¶ 5 Præt. Si alicui commiſſum eſſet a domino ſuo vt ei fidelem, & idoneum miniſtrum quæreret, non ageret fideliter erga dominũ ſuũ, ſi prætermiſſo magis idoneo min^9 idoneũ acciperet. ergo multo magis peccat ille cui commiſſum eſt eligere aliquem in miniſterium Dei, ſi non eligat meliorem.

SED CONTRA eſt, quod decretalis dicit, quòd ſufficit eligere bonum, nec requiritur quòd melior eligatur.

RESPON. Dicendũ, quòd aliquis homo poteſt dici bonus, vel melior altero dupliciter. Vno modo ſimpliciter, & ſic melior eſt qui in charitate eſt perfectior. Alio modo ſecundum quid, & ſic dicitur aliquis melior altero vel ad militiam, vel ad magiſterium, vel ad prælationẽ, vel ad aliquid huiuſmodi, qui non eſt melior ſimpliciter, eo quòd in ſingulis officijs tam ſpiritualibus quàm corporalibus requiruntur aliqua præter moralem bonitatem ad hoc, quòd aliquis ſit idoneus ad illud officium exequẽdum. Dicendũ eſt ergo, D
quòd oportet eligere ad prælationẽ, vel eccleſiaſticũ officium aliquem qui ſit bonus ſimpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet ſpirituale exequẽdum. Vnde dicit Diony. in epiſtola ad Demophilũ monachũ, loquens de ſacerdote qui non eſt gratia illuminatus. Non eſt iſte ſacerdos, ſed inimicus doloſus, deluſor ſuijpſius, & lupus ſupra dominicum populum, pelle armatus ouina: non tamen oportet quòd ſemper eligatur ille qui eſt melior ſimpliciter. Poſſibile eſt enim quòd illi qui eſt in charitate perfectior, deficiant multa quæ requiruntur ad hoc quòd aliquis ſit prælatus idoneus, quæ in alio qui eſt minoris charitatis inueniuntur, vt ſunt ſcientia, induſtria, potentia, & alia huiuſmodi.
E Vnde non oportet ſemper eligere meliorem ſimpliciter, ſed eum qui ſit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum quem reputat min^9 idoneum ad tale officium, peccat. Non enim poteſt eſſe quòd de duobus vnus alteri præeligatur, niſi propter aliquod in ipſo conſideratum. Illud autem quod conſideratur in eo qui eſt minus idoneus ad hoc, quòd magis idoneo præferatur eſt aliqua conditio indebite mouens, vel familiaritas, vel conſanguinitas, vel aliquid huiuſmodi. Non enim poteſt eſſe aliqua conditio pertinens ad prælati idoneitatẽ, ex quo alter ſimpliciter magis idoneus reputatur, & ſic indebite mouet, & ſic in tali electione erit ibi acceptio perſonarũ, quæ ſine peccato nõ ſit.

AD

Ad primvm ergo dicendum, quòd cum dicitur. Eligite meliorem, intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

Ad 2^m dicendum, quòd in comparatione prælati debent eſſe cæteri quaſi grex, non conſiderata ſola ſanctitate morum, ſed diſcretione & ſtrenuitate, & alijs huiuſmodi quæ in paſtore exigunt ad regendū.

Ad 3^m dicendum ſicut ad primum.

Ad 4^m dicendum, quòd ille qui eligitur in prælatum, non eligitur quaſi ad hæreditatem poſſidendam, quia hæreditas Chriſtianorum non eſt in terra, ſed eſt in cælo, ſcilicet ipſe Deus, ſecūdū illud Pſal. 15. Dominus pars hæreditatis meæ. Eligitur autem velut diſpēſator in familia Domini alicuius, ſecūdū illud 1 Corinthiorum 4. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores &c. Diſpenſator autem non ſemp eligit qui eſt propinquior, ſed qui eſt magis idoneus. G

Ad 5^m dicendum, quòd ſimiliter etiam contingeret in procuratione ſerui alicuius domus tēporalis, quòd nō oportet quærere hominem meliorem ſimpliciter, ſed meliorem ad ſeruiendum.

Ad illud vero quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd decretalis intelligenda eſt quantū ad hoc quòd non ſemper oportet eligere meliorem ſimpliciter, ſed ſufficit eligere bonum. Vel dicendum, quòd non loquitur quantum ad forum conſciētiæ, ſed quā tum ad forum contentioſum, in quo non reprobatur electio ex hoc, ꝙ poteſt aliquis alius magis idoneus H inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus ſit, alias omnis electio calumniam pateretur.

Articvlvs vii.

Vtrum malis prælatis ſit exhibendus honor.

22.q.63.ar. 3.o. & q. 103.ar.1. ad 2.& 3.d. 9.2.ar.3.o. Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd malis prælatis non ſit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boetius in libro de conſolatione. Non poſſumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipſis honoribus reputamus indignos: ſed mali prælati nō ſunt honoribus digni. ergo non poſſunt iudicari eſſe reuerendi a ſuis ſubditis. I

¶ 2 Præt. Honor non debetur prælatis malis niſi ratione prælationis. Cum ergo ſunt prælatione indigni, ſunt etiam per conſequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ ſunt prælationi propria.

Sed contra eſt, quod dicitur Exod. 20. Honora patrem tuum. glo. ideſt, prælatos. Cum ergo indefinite loquatur, videtur quod omnes prælati tam boni quàm mali ſint honorandi.

Respon. Dicēdum, quòd in prælato duo poſſumus conſiderare, ſcilicet perſonam propriam, & dignitatem, ſecundum quam eſt quædam perſona publica. Si ergo prælatus ſit malus ratione perſonæ ſuæ, nō eſt honorandus, quia cum honor ſit reuerentia alicui exhibita in teſtimoniū virtutis, falſum teſtimoniū de eo proferret ſi quis eū obiētu propriæ pſonæ honoraret, contra illud quod dicitur Exod. 20. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium: ſed K inquantum eſt perſona publica, ſic gerit typum & locum non ſuipſius, ſed alterius, ſcilicet Chriſti in Eccleſia, vel reipublicæ, vt dominus in ſæcularibus dignitatibus, & ſic valor eius non computatur ſecundū perſonam, ſed ſecundum eum cuius loco præſidet: ſicut eſt de lapillo qui in computationibus ponitur loco centum marcarum, cum in ſe nihil valeat, vt dicitur Prou. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum

F Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorem. Mercurius enim dicebatur Deus ratiocinij & mercationis, & ita eſt ei honor exhibendus non propter ſe, ſed ꝓpter eum cuius locum obtinet, ſicut adoratio imaginis refertur ad prototypum, vt dicit Dama. Vnde & malus prælatus idolo comparatur, Zach. 11. O paſtor & idolum derelinquens gregem.

Ad primvm ergo dicendum, quòd intentio Boe. eſt dicere, quòd mali homines non iudicantur vt reuerendi in proprijs perſonis, quàmuis eis exhibeamus honores ꝓpter officia, in quib^9 ſunt cōſtituti.

Ad 2^m dicendum, quòd malus prælatus & indignus eſt prælatione, & honoribus qui prælato debentur: ſed ille cuius vicem gerit dignus eſt vt eius vicario talis honor exhibeatur, ſicut beata Virgo digna eſt vt eius imaginē depictam in pariete reuereamur, quāuis tali reuerentia ipſa imago digna non ſit.

QVÆSTIO V.

Deinde quæritur de pertinentibus ad gratiam quantum ad oēs, & quæ conuenit omni ſtatui.

Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primo, De orationibus, vtrum oratio tantum valeat facta pro alio ſicut facta pro ſe.

¶ Secundo, De ſuffragijs, vtrū magis proſint pauperi magis digno, quàm diuiti, ꝓ quo ſpecialiter ſiunt.

¶ Tertio, De votis, vtrum votum ſimplex dirimat matrimonium contractum.

Articvlvs viii.

Vtrum oratio plus valeat pro ſe facta, quàm pro alio.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd oratio plus valeat pro ſe facta, quàm pro alio. Ita .n. dicitur in quadā gloſa, quòd ſpeciales orationes plus valent: ſed illa eſt maxime ſpecialis, qua quis pro ſe orat. ergo plus valet oratio ꝓ ſe facta, quàm pro alio. 4.diſ.45.q. 2.ar.1.q.4.

¶ 2 Præt. Vt dicitur in lib. de ſpiritu & anima. Oratio nihil aliud eſt quàm deuotio mentis in Deum: ſed magis deuote aliquis orat pro ſe, quàm pro alio. ergo plus valet oratio pro ſe facta, quàm pro alio.

Sed contra. Oratio tanto amplius valet, quāto magis eſt deuota: ſed quandoque quis deuotius orat pro alio quàm pro ſeipſo. ergo plus valet oratio pro alio, quàm pro ſeipſo.

Respon. Dicendum, quòd duplex eſt valor orationis. Vnus qui eſt orationis proprius, ſecundū quem dicitur valere oratio ad impetrandum illud quod petitur, ſicut oratio Petri valuit ad ſuſcitationem Thabitæ. Alius valor eſt communis orationi, & alijs operibus virtutum, ſecundum quod oratio valere dicitur ad merendum aliquid ipſi oranti prout charitate informatur, ſicut oratio Petri qua ſuſcitationē Thabitæ impetrauit, fuit meritoria Petro vitæ æternæ, inquantū erat actus charitatis informatus. Loquendo ergo de primo valore cæteris paribus plus valet oratio facta pro ſe quàm pro alio, quia efficacia orationis in impetrando poteſt amittere ſuum effectum, quando pro alio ſit ex aliquo impedimento, quod inuenitur in eo pro quo oratur. Vnde vna de cōditionibus orationis quæ faciunt eam efficacē ad impetrandum, eſt vt aliquis pro ſe oret. Quantum autem ad ſecundum valorem oratio magis valet quæ ex maiori charitate procedit ſiue pro ſe, ſiue pro alio fiat. Si autem de in

terio-

teriori charitate per exteriora opera debeat iudicari, tunc iſta comparatio poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, vt aliquis ita oret pro alio, quòd etiam pro ſeipſo, & tunc maioris meriti eſt pro alio orare & pro ſeipſo, quàm pro ſe tantum. Maioris enim meriti eſt amicum beneuolum & beneficum eſſe ſibi & alij, quàm ſibi tãtum. Alio modo poteſt ĩtelligi, ut aliquis oret pro alio, & non pro ſe, & ſic oſtenderetur eſſe alteri beneuolus magis quàm ſibi, & ita peccaret in ordine charitatis magis alium quàm ſe diligens: & hoc modo intelligendo comparationem, melius eſt orare pro ſe, quàm pro alio.

Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa nón eſt ad propoſitum, quia ſpecialis oratio dicitur in gloſa illa pro quocumque ſpecialiter fiat ſiue pro ſe, ſiue pro alio.

Ad 2m dicendum, quòd licet vt pluries homo pro ſeipſo deuotius oret, tamen quandoq; deuotius pro alio, & ita ſecundum hoc non poteſt ſumi vniuerſale iudicium, quæ oratio plus valeat.

Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

Articvlvs IX.

Vtrum ſuffragia magis proſint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo ſpecialiter fiunt.

4 di. 45. q. 2. art. 1. Circa ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia Eccleſiæ ſpecialiter facta pro aliquo diuite, æqualiter valeant pauperi pro quo non fiunt, ſi ſit æqualis meriti. Vt enim dicit Aug. huiuſmodi ſuffragia tantum valent vnicuique poſt mortem, quãtum meruit viuens vt ſibi prodeſſent: ſed prædicti duo æqualiter meruerunt. ergo æqualiter eis prædicta ſuffragia proſunt.

¶ 2 Præt. Paſſio Chriſti ſemp plus prodeſt ei qui maioris eſt meriti: ſed Miſſa quæ eſt præcipuum ſuffragiorum, eſt memoria paſſionis dominicæ. ergo æqualiter proſunt eis qui ſunt æqualis meriti.

Contra. Deus accipit huiuſmodi ſuffragia ſecundum intentionem facientis: ſed faciens intẽdit ꝙ plus proſint diuiti, ꝓ quo facit. ergo ei plus proſunt.

¶ 2 Præt. Non eſt dicendum quòd fruſtretur pia intẽtiõ eorum qui pro ſuis charis ſpecialia ſuffragia faciunt: fruſtraretur autem ſi eis ſpecialius non prodeſſent. ergo magis proſunt eis pro quibus fiunt.

Respon. Dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd ſuffragia Eccleſię ſpecialiter pro aliquo facta valent omnibus qui ſunt in purgatorio, æqualiter quidẽ his qui ſunt æqualis meriti, plus vero his qui ſunt maioris meriti, minus his qui ſunt minoris: ſicut cãdela accenſa pro aliquo diuite in aliqua domo vbi ſunt multi alij, æqualiter prodeſt alijs qui ſunt æqualis viſus, plus vero his qui ſunt maioris, minus his qui ſunt minoris, quàmuis ſit diuiti magis ad quendam honorem præ alijs. Et ſicut etiam lectio quæ legitur ſpecialiter pro aliquo clerico multis ſimul audientibus æqualiter valet his qui ſunt æqualis capacitatis, plus his qui ſunt maioris, minus vero his qui minoris. Alij vero dicunt, ꝙ ſuffragia plus valent his, pro quibus ſpecialiter fiunt. Vtraque autem opinio ſecundum aliquid vera eſt. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd opera vnius nõ valent alteri quantum ad præmium eſſentiale, quia ſic vnuſquiſque ex proprijs actibus iudicatur, ſed ſolum quantum ad aliquod accidentale gaudium, vel quantum ad remiſſionem alicuius pœnæ temporalis: & ſic ſuffragia viuorum poſſunt prodeſſe defunctis. Huiuſmodi autem communicatio operum contingit dupliciter. Vno modo, ex vnione charitatis, qua omnes Chriſti fideles efficiuntur vnum corpus, & ſic actus vnius quodammodo redondat in iuuamentum alterius: ſicut etiam in membris noſtris corporalibus videmus, & ſic iuuat aliquis ex actu alterius, inquãtum quilibet exiſtens in charitate, gaudet de quolibet bono opere, & quanto eſt maioris charitatis, tanto amplius gaudet ſiue ſit in purgatorio, ſiue in paradiſo, ſiue etiam in mundo, & quantum ad hoc eſt vera prima opinio. Alio modo, actus vnius fit communis alteri per intentionem facientis, quia facit pro illo, uel uice illius, quod ualet præcipue in debitis ſoluendis: & ſic ſuffragia eccleſiæ ualent defunctis, inquantum uiuus ſoluit Deo ſatisfactionem, quã mortuus ſoluere tenebatur: & ſic ualor ſuffragij ſequitur intentionem facientis, & quantum ad hoc ſecunda opinio uera eſt.

Ad primum ergo dicendum, quòd meritũ illud, de quo loquitur Auguſt. eſt meritum conditionatum: meretur enim aliquis uiuens, ut ſibi ſuffragia poſt mortem ualeant, ſi pro eo fiunt, quæ quidẽ conditio extat in uno, & non extat in alio, & ideo nõ æqualiter proſunt utrique.

Ad 2m dicendum, quòd paſſio Chriſti fuit exhibita pro omnibus, ſacrificium autem Miſſæ ſpecialiter pro aliquibus offertur, & ideo non eſt ſimile.

Alia duo concedimus.

Articvlvs X.

Vtrum uotum ſimplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd votum ſimplex continentiæ dirimat matrimoniũ contractum. Si enim aliquis det alicui quod prius alteri dederat, ſecunda datio nulla eſt: ſed ille qui emiſit ſimplex votum cõtinentiæ, dat corpus ſuum Deo. ergo cum poſtea contrahendo matrimonium det corpus ſuum vxori, contractus iſte matrimonij nihil valere videtur &c. ar. 105. c. & 4 di. 30. q. 2. ar. 1. quę. 2. ad. 1.

Sed contra eſt, quòd decretalis dicit, quòd votum ſimplex matrimonium impedit cõtrahendũ, ſed non dirimit contractum.

Respon. Dicendum, quòd votum ſimplex nõ dirimit matrimonium contractum, ſed ſolum ſolẽne, cuius ratio patet, ſi differentia vtriuſque voti inſpiciatur. In voto enim ſimplici eſt ſola promiſſio, qua quis promittit Deo ſe continentiam ſeruaturum: ex ſola autem promiſſione non transfertur dominium. unde ſi aliquis promittat rem aliquã alicui, & poſtea det eandẽ alteri, hmõi donatio non poteſt reſcindi per priorẽ promiſſionem, quàmuis male faciat dando: & ſic ille qui emiſit votum ſimplex continentiæ, poteſt poſtmodum corpus ſuum tradere vxori, & quàmuis peccet hoc faciendo, tamen matrimoniũ non dirimetur propter votum præcedens. In voto autem ſolemni eſt ſimul promiſſio & collatio. Tunc enim eſt votum ſolemne, quando ſimul aliquis cum voto conſecratur Deo, & ponitur in aliquo ſtatu ſanctitatis vel per ſuſceptionem ordinis, vel per profeſſionem certæ regulæ, & ſic non poteſt vlterius corpus ſuum tradere vxori, & ſi tradit, contractus nullus eſt, & ſic matrimonium dirimitur per votum ſolemne, non autem per ſimplex.

Ratio

Ratio autem in contrarium adducta falſum suppo- F
nit, ſcilicet, quòd per votum ſimplex aliquis det corpus ſuum Deo: non enim dat, ſed promittit,

QVAESTIO VI.

DEinde quærebatur de his quæ pertinent ad culpā.

¶ Et circa hoc quærebantur quinque.

¶ Primo, Vtrum peccet qui ad eccleſiam vadit propter diſtributiones, qui alias non iret, quàmuis a principio præbendam acceperit vt Deo ſeruiret.

¶ Secundo, Vtrum aliquis habens de ſuperfluo, peccet ſi non det pauperi petenti. G

¶ Tertio, Vtrum quando ſunt diuerſæ opiniones de aliquo facto, ille qui ſequitur minus tutam, peccet, ſicut de pluralitate præbendarum.

¶ Quarto, Vtrum mendacium ſemper ſit peccatum.

¶ Quinto, Vtrum quantum aliquis intendit peccare, tantum peccet.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ille qui vadit ad eccleſiam propter diſtributiones, alias non iturus, peccet.

4. di. 25. q. ar. 2. q. 1. ad 4. & ar. 92. cap. 5. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ille qui vadit ad eccleſiam propter diſtributiones, H
alias non iturus, peccet. Ipſe enim videtur ponere obſequium diuinū, quod eſt impretiabile, ſub pretio rei temporalis. ergo committit ſimoniam, & ita videtur quòd mortaliter peccet.

SED CONTRA. Ille qui fecit votum bona intētione, ſi poſtmodum in proſecutione voti mutetur voluntas eius, vt inuitus faciat quod volens promiſit, non euacuatur meritum voti, vt videtur Anſelmus dicere in libro de ſimilitudinibus. ergo eadem ratione qui accipit præbendam vt Deo ſeruiat, nō peccabit, quàmuis poſtea mutetur eius intentio.

22. q. 100. a. 3. o. & 4. di. 25. q. 3. ar. 2. q. 2. o. RESPON. Dicendum, quòd ad euidentiam huius I
quæſtionis notandum eſt, quòd aliquis actus dicitur eſſe ſpiritualis dupliciter. Vno modo, ex parte principij, quando ſcilicet actus competit alicui perſonæ propter aliquid ſpirituale quod in ipſo eſt, ſicut epiſcopo conſecrare baſilicas, & diacono legere euangelium, & in talibus actibus committitur ſimonia, ſi aliquis intendat ſuum actum vendere. Alio modo, eſt aliquis actus ſpiritualis non ex parte principij, ſed ex parte finis tantum, ſicut docere liberales artes, quarum veritas ſpiritualis eſt: ſed huiuſmodi doctrina non cōpetit alicui propter aliquod ſpirituale officium, cum etiam gentilibus liceat huiuſmodi artes docere, & in his actibus committitur ſimonia ſi vēdatur finis, qui ſpiritualis eſt, ſcilicet ipſa veritas, non autē ſi aliquis ſua opera locet. Celebrare ergo diuinum officium in eccleſia, eſt actus ſpiritualis primo modo. Competit K
enim alicui ex hoc quòd eſt clericus, & ideo ſimoniā committit, qui huiuſmodi actum vendere intendit. In qualibet enim venditione pretium accipitur quaſi finis: & ideo in prædicto caſu diſtinguendū eſt. Si.n. huiuſmodi diſtributiones recipit quaſi finē ſui operis principaliter intentū, ſimoniam cōmittit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deū in tali actu, ad huiuſmodi autē diſtributiones reſpicit ſecundario nō quaſi in finem, ſed ſicut in id quod eſt neceſſarium ad ſuam ſuſtentationē, conſtat quòd non vendit actum ſpiritualem, & ita ſimoniā nō cōmittit, nec peccat. Sic enim acceptio diſtributionū non erit cauſa quare ad eccleſiam vadat, ſed propriè huiuſmodi determinatio quare nunc vadat, & non alia vice.

Et ſic patet reſponſio ad primum, quia non ponit impretiabile ſub pretio.

Ad illud vero quod contra obijcitur dicendum, q tūc in vouente non euacuatur meritum voti, quando intentio vouentis fertur ſuper licitū, vt cum aliquis vellet non facere illud quod vouit, ſi non vouiſſet. Si autem feratur directe ſuper illicitum, tunc euacuatur meritum voti, vt cum aliquis vult abſolute illud non facere quod vouit. Ille autem qui vult ire ad eccleſiam pro pecunia, ſicut pro fine principali, habet voluntatem delatam ſuper illicitum, & ideo peccat.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ille qui non dat pauperi petenti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet. Facere enim eleemoſynā de ſuperfluo eſt in præcepto, Luc. 12. Veruntamen ſi quid ſupereſt, date eleemoſynam. ergo peccat ſi petenti non tribuat. 2a. 133. & 22. q. 32. ar. 5. o. & 6.

¶ Præt. Aliquis tenetur inquirere de his quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, vt aliquis ſubueniat exiſtenti in extrema neceſſitate. ergo tenetur quilibet inquirere vtrū pauper ſit i extrema neceſſitate, uel ſtatim ei dare.

In contrarium eſt, quia ſic uidetur quòd omnes eſſent damnati.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc diſtinguendū eſt. Suppoſito enim quòd aliquis habeat de ſuperfluo & reſpectu indiuidui, & reſpectu perſonæ, quod tenetur pauperibus erogare, aut uidet in paupere petente euidentia ſigna extremæ neceſſitatis, aut non. Si uidet, certū eſt q tenetur dare, & peccat non dando. In hoc enim caſu loquitur Ambro. Paſce fame moriētem, ſi non paueris, occidiſti. Si vero non appareant, tunc nō tenetur dare pauperi petenti, quia quàmuis teneatur dare ſuperfluum pauperibus, non tamen tenetur omnibus dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere ſecūdum quod ſibi viſum fuerit opportunum: nec tenetur inquirere, quia hoc eſſet nimis graue, q de omnibus pauperibus inquireret, & præcipue cum ad eum qui neceſſitatem patitur, pertineat vt neceſſitatem ſuam exponat.

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ille qui habet plures præbendas peccet.

CIRCA tertiū ſic proceditur. Videtur q ille q habet plures præbendas peccet ex hoc ipſo, q opiniones magiſtrorū ſunt in contrariū. Quicunq; enim cōmittit ſe diſcrimini i his quæ ſunt ad ſalutē, peccat: ſed iſte cōmittit ſe diſcrimini vt videt̄, cū faciat cōtra multorū peritorū ſententiā. ergo videtur quòd peccet.

SED CONTRA. Poteſt eſſe quòd in tali caſu aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures præbendas ſit licitum, nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc quòd ſit illicitum. ergo videtur quòd ſine peccato poſſit plures præbendas habere.

RESPON. Dicendum, quòd duobus modis aliquis ad peccatū obligatur. Vno modo, faciendo cōtra legem, vt cū aliquis fornicatur. Alio modo, faciēdo cōtra conſcientiā, & ſi nō ſit contra legē, vt ſi conſciētia dictat alicui, q leuare feſtucā de terra ſit peccatū mortale. Ex ar. 65. & 4. d. 9. ar. 3. q. a. ad 3. & ma. q. 2. ar. ad 8.

A tale. Ex conſcientia autem obligatur aliquis ad peccatum ſiue habeat certam fidem de cõtrario eius quod agit, ſiue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem, ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc quod eſt ſecũdum conſcientiã: & ſimiliter quòd eſt contra conſcientiã, eſt malum, quàmuis non ſit contra legem: quod aũt nec contra conſcientiam, nec contra legem eſt, non poteſt eſſe peccatum. Dicendũ eſt ergo, quòd qñ duæ ſunt opiniones contrariæ de eodem, oportet eſſe alteram veram, & alteram falſam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magiſtrorum, utpote habẽdo plures præbendas, facit contra ueram opinionem, & ſic B cum faciat contra legem Dei, non excuſatur a peccato, quàmuis nõ faciat contra conſcientiã, ſic enim cõtra legem Dei facit. Aut illa opinio nõ eſt uera, ſed magis contraria quam iſte ſequitur, ita quòd uere licet habere plures præbendas: & tunc diſtinguendũ eſt, quia aut talis habet conſcientiam de contrario, & ſic iterũ peccat contra conſcientiam faciens, quàmuis non cõtra legem: aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinẽ, ſed tñ i quãdã dubitationẽ inducit ex contrarietate opinionum, & ſic ſi manente tali dubitatione plures præbendas habet, periculo ſe committit, & ſic proculdubio peccat vtpote magis amans beneficium temporale quàm propriã ſalutem. Aut ex C contrarijs opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic nõ committit ſe diſcrimini, nec peccat.

¶ Vnde patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum omne mendacium ſit peccatum.

q.69.a.1.& 2.& q.110. ar.3.c. AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd non omne mendacium ſit peccatũ. Maius enim peccatum eſt homicidium quàm mendacium: ſed homicidium poteſt licite fieri, ut cum iudex occidit latronem. ergo & mendacium.

¶ 2 Præt. In ſacra ſcriptura quidam laudãtur, qui tamen mentiti eſſe intelliguntur, ut obſtetrices. Iacob, D & Iudith. ergo mendacium non ſemper eſt peccatũ.

SED CONTRA eſt, quod Augu. determinat in lib. de mendacio.

RESPON. Dicendum, quòd quandocunque aliquis actus habet aliquã inordinationẽ inſeparabiliter annexam, nunquàm põt beneficri: quia ipſa inordinatio eſt aliquid ſuperfluum, uel diminutum, & ita non poteſt in tali actu medium accipi, in quo uirtus conſiſtit, ut patet per Philoſophũ in 6. ethic. huiuſmodi autem actus eſt mendaciũ. Ad hoc enim inuenta ſunt uerba, uel uoces, ut ſint ſigna intellectuum, ut dicitur in primo Perier. & ideo quãdo aliquis uoce enuntiat, quod non habet in mente, quod importat̃ in nomine mendacij, eſt ibi inordinatio p abuſum uocis, & ideo concedimus quòd mendacium ſemper eſt peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ homicidium E ſemper eſt peccatum, quia inordinationem habet inſeparabiliter annexã, homicidium enim plus importat quàm occiſio hominis. Compoſita enim nomina frequenter plus important quàm componentia. Importat enim homicidium occiſionem hominis indebitam, & ideo homicidium nunquàm eſt licitum, quàmuis occidere hominem aliquando liceat.

AD 2^m dicendum, ꝙ ſicut Auguſt. dicit in li. de mẽdacio, & habet̃ in glo. ſuper illud Pſal. 5. Perdes oẽs q loquuntur mendaciũ, dupliciter aliquis laudat̃ in ſcriptura. Quidã ꝑpter perfectũ ſtatũ virtutis, & borũ fa-

A cta proponuntur omnibus in exemplũ, & de talibus non legitur quòd mentiti ſint, uel ſi aliqua dixerunt, quæ mẽdacia uidentur ſecundũ intentionẽ quã ex inſtinctu Spiritus ſancti conceperunt, mendacia nõ ſunt. Quidam uero laudantur propter uirtutis indolẽ, & ſic in aliquibus mendacium fuiſſe legitur maxime officioſum, ſicut patet de obſtetricibus. Non enim commendantur quia mẽtitæ ſunt, ſed propter miſericordiam ex qua in mendaciũ inciderũt, & ſic apparet in ais q̃dã indoles, ideſt, ꝓfectus uirtutis, nõ aũt pfectio. D. 2.

ARTICVLVS XV.

Vtrum oportet quòd ſi aliquis intendat peccare mortaliter B quòd peccet propter hoc mortaliter.

CIRCA quintum ſic proceditur. Videtur ꝙ nõ oportet ꝙ ſi aliquis intẽdat peccare mortaliter, quod peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior eſt ad miſerendum q̃ ad puniendum, vt habetur in gloſ. in princ. Hiere. ſed ſi aliquis intendat peccatu venialiter, non ſequitur quòd propter hoc peccet venialiter. ergo nec oportet quòd qui intendit peccare mortaliter, quòd propter hoc peccet mortaliter.

SED CONTRA. Quicunque intendit peccare mortaliter, facit contra conſcientiam: ſed omnis talis peccat mortaliter. ergo &c.

C RESPON. Dicendum, quòd improprie dicitur, quòd aliquis intendat peccare mortaliter, aut venialiter. Malum enim eſt præter intentionem & voluntatem, vt dicit Dio 4. c. de di. no Sed quòd aliquis intẽdit facere aliquid, quod credit eſſe mortale peccatum, ex hoc dicitur quòd intendit peccare mortaliter. Prædicta ergo quæſtio nihil aliud quærit, niſi quare aliquis credens eſſe peccatum mortale quod facit, peccat mortaliter: non aũt eſt neceſſe quòd ſit veniale, ſi credat veniale eſſe, vt ſi fornicationẽ credat eſſe veniale peccatum, cuius quæſtionis de facili patet ſolutio: quia cum conſcientia etiã erronea habeat vim ligandi ex hoc ipſo quòd contra conſcientiam facit, morta- D liter peccat. Error autem cõſcientiæ quandoq; habet vim abſoluendi, ſiue excuſandi, quando ſcilicet procedit ex ignorantia eius quod quis ſcire nõ poteſt, vel ſcire non tenetur. Et in tali caſu quàmuis factũ de ſe ſit mortale, tamen intendens peccare venialiter, peccaret venialiter: ſicut ſi aliquis intenderet accedere ad uxorẽ ſuã cã delectationis, & ita intẽderet peccare uenialiter, ſi alia ei ſupponeret̃ eo neſciẽte, nihilominus venialiter peccaret. Quandoque vero error conſcientiæ non habet vim abſoluendi, uel excuſandi, quando ſcilicet ipſe error peccatum eſt, ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis ſcire tenetur & poteſt, ſicut ſi crederet fornicationem ſimplicem eſſe peccatum ueniale, & tunc quàmuis crederet peccare uenialiter, non tamen peccaret uenialiter, ſed mortaliter. D. 384.

¶ Et ſic patet reſponſio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad pœnam & gloriam.

¶ Et Primo, De his quæ pertinent ad pœnam.

¶ Secundo, De his quæ pertinent ad gloriam.

¶ Circa pœnam autem quærebatur.

¶ Primo, De pœna ſpirituali.

¶ Secundo, De pœna corporali damnatorum.

¶ Circa primum duo quærebantur,

¶ Primo, Vtrum damnati uideant gloriam ſanctorũ,

& poſt diem iudicij.

¶ Secundu, Vtrum damnati vellent ſuos propinquos eſſe damoatos.

Articvlvs xvi.

Vtrum damnati poſt diem iudicii uideant gloriam ſanctorū.

& 1or.147. 4.di. 50. q. 2. ar. 2. q. 3. o.

Ad primvm ſic proceditor. Videtur quòd dānati poſt diem iudicij videant gloriam ſanctorū. Sicut enim ſe habet gloria ad miſeriam, ita miſeria ad gloriā: ſed de pſectinoe gloriæ ſanctorum eſt ut videāt G miſeriam damnatorū, vt habetur Iſaiæ, vlt. Egrediētur, & videbuot cadauera impiorum. ergo & de perfectione miſeriæ damnatorum eſt, vt videaot gloriam ſanctorum, & ſic poſt diem iudicij quando io miſeria perfecta erunt, videbunt gloriam ſanctorom.

¶ 2 Præt. Poſt diem iodicij nulla afflictio a damnatis ſobtrahetur: ſed oonc affliguntur damnati ad hoc qđ videant gloriam ſanctorum, ſecuodum illud Iſa. 46. Videant, & cōfundantur zelantes populi. ergo & poſt diem iudicij gloriam ſanctorum videbunt.

Sed contra. Omnis delectationis materia dānatis poſt diē iudicij ſubtrahetur: ſed videre ſanctorū gloriam eſt quædā materia delectationis. ergo &c. H

Respon. Dicendum, quòd videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo, vt capiatur quid ſit ipſa gloria, & qualis, & quanta, & ſic nullos poteſt videre gloriam, niſi qui eſt io gloria. Superat enim & deſiderium, & intellectū eorum qui nō ſunt in ea. Hoc enim eſt manna abſconditū, & nomē nouū ſcriptum in calculo, quod nemo nouit, niſi qui accipit, vt habetur Apocalip. 2. Alio modo, contingit videre gloriam beatorum, vt uideantur ipſi beati eſſe in quadam gloria ioenarrabili & excedente intellectum. Et ſic damnati ante diem iudicij vident gloriam ſanctorom, non autem poſt diem iodicij, quia tūc erunt penitus a ſanctorum conſortio alienati, vt qui ad ſummum iam miſeriæ peruenerunt, & ideo nec etiam ſanctorum conſortio digni habebuntur: nam videns, aliquod conſortium habet cum eo quod videt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd videre miſeriam damnatorum omnino erit ſanctis ad gloriam, gaudebunt enim de iuſtitia Dei, & de ſua euaſione, ſecundom illud Pſal. 57. Lætabitor ioſtus cū viderit vindictam: ſed videre ſanctorū gloriā aliquid perfectiōis importat, qua poſt diē iudicij damnati priuabuntur.

Ad 2m dicendom, quòd damnati in inferno exiſtentes poſt diē iudicij memores erunt gloriæ ſanctorū, quā ante iudiciū & ī iudicio viderunt, & ſic cognoſcent nos eſſe in maxima gloria, quàmuis nō videant ipſos beatos, nec eorū gloriam, & ita inuidia torquebuotor, & ſic afflictio quæ eſt in eis nunc ex tali viſione, manebit viſione ſublata, de quo ēt magis dolebūt uidētes ſe ēt uiſione ſanctorum indignos reputatos.

Ad illud quod contra obijcitor dicendū, ꝙ videre ſanctorū gloriam nō eſt materia delectationis, niſi ſecūdū primom modū viſionis videatur, qualiter a dānatis nunquā videtur: ſecūdo autem modo videre, & non habere, eſt magis afflictionis cauſa ꝓpter inuidiā.

Articvlvs xvii.

Vtrum damnati uellent ſuos propinquos eſſe damnatos.

4.d.50.q.2. ar.1.q.4.o.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtor quòd damnati nō vellent ſuos propinquos eſſe damna- F tos. Dicitur enim Lucæ. 16. quòd diues io inferno dānatus petebat Lazarū mitti ad fratres ſuos, vt teſtaret illis ne venirēt in locū tormentorum: petitio autem eſt voluntatis deſignatio. ergo damnati non volunt ſuos propinquos damnari.

Sed contra eſt, quod dicitur Iſa. 14. ſuper illud. Surrexerunt de ſolijs ſuis. dicit glo. Solatiū eſt damnatis ſocios habere ſuæ pœnæ. ergo ipſi vellent omnes eſſe damnatos.

Respon. Dicendum, quòd vitia ſpiritualia in damnatis cōſummātur, quod ſignificatur Ezech. 32. G vbi dicitor de impijs, quòd cum armis ſuis ad infernum deſcendont: & ideo in eis perfecta inuidia eſt, ad quam pertinet dolere de bono alterius quod ipſe nō habet, & ſic etiam vellet omnes pati malū quod ipſe patitur. Liberari enim a malo, quoddam bonum eſt. Quæ quidem inuidia in aliquibus etiam in hac vita tātum iouaſcit, vt ſuis propinquiſſimis ēt inuideāt de bonis quæ non habent ipſi. Vnde multo amplius damnati inuidia ſtimulante vellent ſuos propinquos cū omnibus alijs eſſe damnatos, & dolebunt ſi ſciant aliquos eſſe ſaluatos: ſed tamen ſi non omnes debent damnari, ſed aliqui ſaluari, magis vellent ſuos propinquos quàm alios a damnatione liberari, quia in H hoc etiam inuidia torquebuntor, ſi videant ſaluari alios & ſuos damnari, & per hunc modum diues dānatus nolebat ſuorū damnationem.

¶ Et ſic patet ſolutio ad obiecta.

Qvaestio VIII.

Articvlvs xviii.

Vtrum in inferno ſit tantum pœna ignis, vel etiam pœna aquæ.

Deinde quærebatur de pœna corporali damnatorū, vtrū ſcilicet ſit ibi tantū pœna ignis, vel etiā I pœna aquæ, & videtur quod ſic per illud Iob. 24. de impijs. Tranſibunt ab aquis niuium ad calorē nimiū. 4.d.50.q.2. ar.2.q.1.o. contra 3. c. 145. & 1. p. q. 10. ar. 3. ad. 2. & 12. q. 67. ar. 4. ad. 2.

Sed contra. Omnis delectatio & refrigeriū damnatis auferetur: ſed non poteſt eſſe ſine quodam refrigerio, quòd aliquis afflictus calore ad frigus aquę tranſeat, vel econuerſo. ergo talis pœnarum alternatio non erit in damnatis.

Respon. Dicendom, quòd ſicut dicit Baſilius exponens illud Pſal. 28. Vox dñi intercidentis &c. In fine mundi ignis diuidetur & alia elemēta, & quicquid eſt in eis pulchrum & clarum remanebit ſuperius ad gloriā beatorū: qđ vero eſt ī eis feculentū & pœnoſum deſcendet in infernum ad pœnā damnatorū, & ita fęx totius creaturæ in infernū colligetur, & erit damnatis K in pœnam, & non ſolum patientur pœnam ignis. Iuſtum eſt enim ut qui creatorem offenderunt, ab omni creatura puniantur. Vnde dicitur ſapien. 5. quòd orbis terrarum pugnabit pro illo contra inſenſatos.

Ad illud autem quòd in contrarium obijcitur dicendum, quòd ex huiuſmodi varietate pœnarum nullum erit in damnatis refrigerium. Ignis enim & aqua, & huiuſmodi non agent in corpora damnatorum actione naturæ, ita quòd relinquant ſuas qualitates in corporibus damnatorum ſecundum eſſe naturæ, ſicut ignis relinquit calorem in lignis quæ facit eſſe calida, alioqoin cum contraria non poſſint eſſe ſimul io eodē, oporteret corpora damnatorum ſuas qualitates ꝑdere, & ſic trāſmutata natura organorū

fieret

fieret pœna minus ſenſibilis, ſed aguot in corpora dã natorum actione ſpirituali, imprimẽdo ſcilicet ſuas qualitates in corporibus damnatorum ſecundum eſſe ſpirituale per mudum quo ſpecies colorum eſt in aere, vel etiam in pupilla, non ita quòd fiant colorata. Vnde corpora damnatorum ſentient afflictionem ignis ſine hoc, quòd conuertantur in naturam ignis, & ideo varietas pœnarum oon faciet eis aliquod refrigerium. Refrigerium enim nũc ex alternatione pœnarum prouenieus cauſatur es tranſmutatione naturæ, inquantum per frigus aquæ ſuperfluitas calefactionis remittitur, & ſic ad medium venitur, quod eſt delectabile.

QVAESTIO IX.

DEINDE quærebatur de gloria beatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum beatitudo ſanctorum per prius conſiſtat in intellectu quàm in affectu, vel econuerſo.

¶ Secundo, Vtrum per prius beati ferantur ad videndum humanitatem Chriſti quàm eius diuitatem.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum beatitudo ſanctorum præcipue conſiſtat in intellectu.

4.di.49.q.1 ar.1. q.2.0. 0.& 12.q.3. ar.4.0.cont. 3.c.2.6.0. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q̃ beatitudo ſanctorum præcipue cõſiſtat in intellectu. Sicut enim dicit Aug. 10. confeſs. Beatitudo eſt gaudiũ de veritate: ſed veritas pertinet principaliter ad intellectum. ergo & beatitudo.

¶ 2 Præt. Ioã. 17. dicitur. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum: cognitio autem ad intellectum pertinet. ergo & vita æterna, ſiue beatitudo.

¶ 3 Præt. Aug. dicit 1. de trin. Quòd viſio eſt tota merces: merces autem eſt beatitudo. ergo pertinet principaliter ad viſionem intellectus.

SED CONTRA. Præmium reſpõdet merito: ſed meritum principaliter conſiſtit in voluntate. ergo & & beatitudo quæ eſt præmium.

1.p.q.26.a. 2. ad 2. & 12.q.3.ar.4 ad 2. & q. 11.art.1.ad 1. RESPON. Dicendum, quòd felicitas, ſiue beatitudo in operatione conſiſtit, & nõ in habitu, vt Philoſo. probat in 1. ethi. Vnde beatitudo hominis poteſt comparari ad aliquam potentiam animæ dupliciter. Vno modo, ſicut obiectum potentiæ, & ſic beatitudo præcipue comparatur ad voluntatem. Nominat enim beatitudo vltimum finem hominis, & ſummũ bonum ipſius. Finis autem & bonum ſunt obiectum voluntatis. Alio modo, ſicut actus ad potentiam, & ſic beatitudo originaliter & ſubſtantialiter cõſiſtit in actu intellectus: formaliter autem & completiue in actu voluntatis, quia impoſsibile eſt ipſum actum voluntatis eſſe vltimum finem volũtatis. Vltimus enim finis hominis eſt id quod eſt primo deſideratum. Nõ autem poteſt eſſe quòd primo volitum ſit actus volũtatis. Prius enim eſt potẽtia ferri in aliquod obiectũ, quàm quòd feratur ſuper actum ſuum. Prius enim intelligitur actus alicuius potentiæ, quàm reflexio eius ſuper actum illum. Actus enim terminatur ad obiectum, & ita quælibet potentia prius fertur in obiectũ quàm in actum ſuum, ſicut viſus prius videt colorẽ, quàm videat ſe videre colorem: & ita etiam volũtas prius vult aliquod bonum, quàm velit ſe velle, & ſic actus voluntatis nõ poteſt eſſe primo volitum, & per

A conſequens nec vltimus finis. Sed quotieſcumq; aliquod bonum exterius eſt deſideratum quaſi finis, ille actus noſter eſt nobis quaſi finis interior, quo primo perfecte attingimus ad ipſum: ſicut dicimus, q̃ comeſtio finis eſt, & beatitudo eius qui ponit cibum finem ſuum, & poſſeſsio eius qui finem ſuum ponit pecuniam. Finis autem noſtri deſiderij Deus eſt, vnde actus quo ei primo cõiũgimur, eſt originaliter & ſubſtantialiter noſtra beatitudo. Primo autem Deo coniungimur per actum intellectus, & ideo ipſa Dei viſio, quæ eſt actus intellectus, eſt ſubſtantialiter & originaliter noſtra beatitudo: ſed quia hęc operatio per- D.61ri D.372.

B fectiſſima eſt, & conuenientiſſimum obiectum, ideo conſequitur maxima delectatio, quę quidem decorat operationem ipſam, & perficit eam, ſicut pulchritudo iuuentutem, vt dicitur 10. ethi. vnde ipſa delectatio quæ voluntatis eſt, eſt formaliter complens beatitudinem, & ita beatitudinis vltimæ origo eſt in viſione, complementum autem in fruitione. Tres ergo primæ rationes concedendæ ſunt, quia oſtendunt, quòd beatitudo ſubſtantialiter conſiſtat in actu intellectus. Cap. 4.

Ad illud autem quod contra obijcitur, dicendum quòd meritum conſiſtit in agendo, præmium autem in recipiendo. Actio autem primo pertinet ad volun-

C tatem, quia ipſa mouet omnes alias vires: ſed receptio primo pertinet ad intellectum quàm ad voluntatem, vnde præmium per prius attribuitur intellectui, meritum autem voluntati.

ARTICVLVS XX.

Vtrum beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Chriſti diuinitatem, quàm eius humanitatem.

CIRCA ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd beati in gloria prius ferantur ad contemplandã Chriſti diuinitatem, quàm eius humanitatem. Altiſſimo enim ſtatui altiſſimus actus primo & principaliter competit: ſed beati ſunt in ſtatu altiſſimo. cum ergo actus intelligentiæ, quæ eſt potentia altiſſima, cu-

D ius eſt ferri in Deum, ſit actus altiſsimus & nobiliſſimus, videtur quòd hic actus primo beatis competat, vt Deum contempletur.

¶ 2 Præt. Hoc ad imperfectionem viæ pertinet, quòd oportet nos ab inferioribus ad ſuperiora contemplãda conſcendere: ſed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni viæ. ergo ipſi econuerſo per prius ſuperiora contemplabuntur, & ſic primo Chriſti diuinitatem, quàm eius humanitatem.

SED CONTRA. Ad extremum non peruenitur, niſi per medium: ſed medium inter Deum & homines eſt Chriſti humanitas. 1. ad Timoth. 2. Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. ergo ſancti non perueniunt ad contemplatio-

E nem diuinitatis Chriſti, niſi prius contemplando eius humanitatem.

RESPON. Dicendum, quòd vnuſquiſque prius conſiderat illud quod eſt ratio alicuius, quàm id cuius ratio eſt, ſicut artifex prius cõſiderat regulam operis, quàm ſecundum regulam operetur. Beati autem adeo ſunt Deo coniuncti, vt ipſe ſit eis ratio cuiuſlibet cognitionis & operis. Aliter enim actus beatitudinis per alias cognitiones & operationes ſanctorum impediretur: & ideo illud ad quod ſancti primo attẽdunt, eſt ipſe Deus, & eum habẽt medium cuiuſlibet cognitionis, & regulam cuiuſlibet operationis, & ſic per prius contemplantur diuinitatem Chri-

ſti, quàm eius humanitatẽ. In vtraq; tameo contemplanda delectationem inueniunt, vnde dicitur Ioan. 10. Ingredietur, ſcilicet beati, ad contemplandam diuinitatem Chriſti: & egredientur ad contemplandã eius humanitatem, & vtrobique paſcua inuenient, .i. delectationẽ, vt exponit in lib. de ſpiritu & anima.

Duas ergo primas rationes concedimus.

Ad illud quod contra obijcitur dicendũ, quòd ratio illa procedit quantum ad ſtatum viæ, in qua nondum ſumus Deo perfecte coniuncti: ſed oportet nos ad Deum per Chriſtum accedere, ſed cum iam Deo in beatitudine coniuncti erimus, per prius intendemus Chriſti diuinitati, quàm eius humanitati.

¶ Finit quodlibet octauum.

INCIPIT QVODLIBET NONVM.

QVÆSTIO I.

QVÆSITVM eſt primo de capite Chriſto, deinde de membris. De Chriſto, quæſitum eſt tripliciter.

¶ Primo, Quantum ad naturam diuinã.

¶ Secundo, Quantum ad vnionem humanæ naturæ ad diuinam.

¶ Tertio, Quantum ad ſpecies, ſub quibus in ſacramento altaris continetur.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus poſſit facere infinita eſſe actu.

1.p.q. 25.a. 2.o. & 5. CIRCA primum quærebatur, vtrum Deus poſſit facere infinita eſſe actu, & videtur quòd nõ. Deus enim poteſt facere aliquid maius omni eo quod facit, quia eius potentiã non adæquat opus, vt dicit Hugo de S. Victo. ſed infinito in actu nõ põt eſſe aliquid maius. ergo nõ põt eſſe quod Deus faciat infinitũ in actu.

ar.226.ar.1 p.q.26 ar.3 ar.150.ad 4 SED CONTRA. Deus poteſt plus facere, quàm homo poſſit dicere, vel cogitare, ſecundũ illud Lucæ 1. Non erit impoſſibile apud Deũ omne verbum: ſed homo poteſt dicere eſſe infinitũ in actu, & etiam cogitare, cũ quidam philoſophi hoc poſuerint, vt patet in

T.com.37. 3. Phyſico. ergo Deus poteſt facere infinitum in actu.

RESPON. Dicendum, quòd cum dicitur, Deũ non poſſe aliquid facere, hoc non eſt propter defectum diuinæ potentiæ, ſed propter incompoſſibilitatem quæ importatur in facto. Quod quidem contingit dupliciter. Vno mõ, quia repugnat facto inquãtũ eſt factum, ſicut dicimus Deum nõ poſſe facere aliquam creaturam quæ ſe in eſſe conſeruet, quia ex hoc ipſo quòd res aliqua ponitur habere ſuperiorem, ponitur etiam indigere cõſeruatore, cum idem ſit cauſa eſſendi rem, & conſeruans rem in eſſe. Alio modo, quia repugnat huic facto inquantum eſt hoc factum, ſicut ſi dicamus, Deum non poſſe facere equum rationalẽ eſſe. Eſſe enim rationale, quàmuis non repugnet facto inquantum eſt factum, tamen hoc factum, ſcilicet eſſe rationale repugnat omni equo inquantum eſt equus, in cuius diffinitione cadit irrationale. Quidam autem dicunt, quod Deus non poteſt facere eſſe infinitum in actu, quia eſſe infinitum repugnat facto inquãtum eſt factum. Eſt enim contra rationem creaturæ,

F vt creatorem adæquet, quod oporteret ponere, ſi eſſet in aliqua creatura infinita. Infinitõ enim infinito maius non eſt: ſed illud non videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod eſt infinitum p vnũ modum ſuperari ab eo quod eſt infinitum pluribus modis: ſicut ſi eſſet aliquod corpus infinitum ſecundum longitudinem, finitum vero latitudine, eſſet minus corpore longitudine & latitudine infinito. Dato autem quòd Deus faceret aliquod corpus infinitum actu, corpus quidem hoc eſſet infinitum quantitate dimenſiua, ſed de neceſſitate haberet naturã ſpeciei terminatam, & eſſet limitatũ ex hoc ipſo, q eſſet res naturalis, vnde non eſſet æquale Deo, cuius eſſe & eſſentia eſt modis omnibus infinita. Alij vero dixe-

G runt, quòd eſſe infinitum in actu ſecundum aliquem modum non repugnat facto, inquantum factum, neque huic facto inquantum eſt hoc factum quod eſt ens in actu: aliquo vero modo repugnat enti in actu eſſe infinitum. Et hæc eſt opinio Algazelis. Diſtinguit enim duplex infinitum, ſcilicet infinitum per ſe, & infinitum p accidens, cuius diſtinctionis intellectus hinc accipi poteſt, quòd cum infinitum principaliter in quantitate inueniatur, vt dicitur in 1 Phyſi. ſi quã- Tex.c.15. titas in qua infinitum conſiſtit, habeat talem multitudinem, cuius vnaqueque pars ab altera dependeat, & certũ ordinem habeat, ita quòd vnaquæque pars

H illius multitudinis requiratur per ſe, tunc infinitum in tali quantitate conſiſtens dicetur infinitum per ſe: ſicut patet in hoc quòd baculus mouetur a manu, manus a lacertis & neruis qui mouentur ab anima: quòd ſi in infinitum procedunt, vt ſcilicet anima ab alio moueatur, & ſic deinceps in infinitum, uel baculus aliquid aliud moueat, & ſic deinceps in infinitum, erit multitudo iſtorum mouentium & motorum per ſe infinita. Si uero quantitas in qua conſiſtit infinitũ, reſultet ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinem ſeruent, & quorum numerus non requiritur niſi per accidens, tunc erit infinitum per accidens: ſicut ſi aliquis faber cultellum faciat, ad cuius conſtitutionem multis martellis indigeat, ex hoc quòd vnus poſt aliũ

I frangitur, & vnus ſuccedit in locum alterius eiuſdem ordinem tenẽs, ſi talis multitudo in infinitum excreſcat, dicetur infinitum per accidens, & non per ſe. Accidit.n. fabrili operi martellorũ infinita multitudo, cum per unũ martellũ ſi duraret, æqualiter poſſet expleri ſicut p infinitos. Dicunt ergo quòd infinitũ per ſe repugnat ei q eſt eſſe in actu, eo q oportet in his quæ per ſe ordinẽ habent, compleri poſtremũ, niſi per comparationẽ quandammodo omniũ priorũ, & ſic ad vnũ conſtituendũ requireretur infinitorũ ordinata influentia, ſi eſſet aliquid infinitũ p ſe, & ita nunquã poſſet compleri, cũ infinita nõ ſit tranſire: ſed infinitũ p accidens ſecundũ eos nõ repugnat ei quod eſt eſſe in actu, cũ vna pars multitudinis ab altera nõ depẽdeat, vnde ſecundũ hoc nihil prohibet eſſe infinitũ in actu,

K ſicut Alga. dicit in ſua meta. animas rationales hominũ defunctorũ eſſe infinitas ĩ actu, eo q ponit generationẽ hominũ ab æterno fuiſſe, & animas poſt mortẽ corporũ remanere, & ſecundũ hanc opinionem Deus poſſet facere infinita, vel infinitũ in actu, etiã ſi non inueniatur in natura ĩfinitũ in actu. Sed econtra Cõmen. Tex.co. 6. 5. meta. dicit, quòd in actu eſſe non poteſt neq; infinitum per ſe, neque infinitum per accidens. In potentia vero inuenitur infinitum per accidens, ſed non infinitum per ſe, & ſic ſecundum eum eſſe infinitum omnino repugnat ei quod eſt eſſe ĩ actu, & hoc verius eſſe videtur.

Digitized by Google

videtur. Non enim poteſt aſſe actu in rerom oatura aliquid non ſpecificatum ad diuerſas ſpecies indiffe-rentet ſe habens. Quàmuis auim intellectus conci-piat animal non ſpecificatum rationali, val irrationali differentia, nou tamen poteſt aſſe actu animal, quod non ſit rationale, vel irrationale: vnde ſecundum Phi loſophum, nou eſt in genere, quod nou eſt in aliqua eius ſpecia. Vnaquæque uero quantitas ſpecificatur per certam tarminationam quantitatis, ſicut multito dinis ſpecies ſunt duo & tria, & ſic da alijs, & ma-gnitudinis ſpecies ſunt bicubitam & tricubitum, & huiuſmodi, uel ſecũdum aliquam determinatã mẽſu-rã: onde impoſſibile aſt ſic inoeniri aliquã quantitatẽ in actu, q̃ non ſit pruprijs termiois limitata. Cum autẽ infinitum congruat quantitati, & dicatur infinitum per termini temotionem, impoſſibila erit infinitum

Tex.cõ.57. eſſe in actu: ꝑpter qđ dicit Philoſophus in 3. Phyſic. quòd infiotum aſt ſicut materia uuudum ſpecificata, ſed ſub priuatione exiſtens, & quòd ſe habet magis in ratione partis & contanti, quàm totius & continẽtis, & ideo ſicut Deus non poteſt facere eqnum rationa-lem, ita non poteſt facera ens actu eſſe infinitum.

Vnde primam concedimus, qoia uerum cõcludit, quàmuis noo recte cõcludat, eo quòd ſi ponatur Deũ facere aliquid infinitũ ſecundum vnum modum, ad-huc poteſt aliquid infinitũ facere in alio ordine, ſicut ſi poſſet facere infinitos leones, infinito enim non eſt aliquid maius in illo ordine quo eſt infinitum: ſed ſecundum alium ordioem nihil prohibet aliquid eſſe aliud maius infinito, ſicut nomeri pares ſunt in-finiti, & tamen uomeri pares & impares ſimul ac-cepti ſunt plures numeris paribus.

Ad illud vero quod in coutrarium obijcitur dicẽ-dum, quòd uerbum intellectus nou ſolum dicitur qđ verbo profertur, ſed quod mente concipitur: quod autem ſibijpſi eſt repugnans, mente concipi non po-teſt, quia nullus poteſt iutelligere contradictoria eſ-ſe ſimul uera, ut probatur in 4. metaphy. uode cum eſſe infinitum repugnet ei quod eſt eſſe actu, hoc non eſt uerbum, unde non aſt infinitum io actu, & ideo non ſequitur quòd ſit Deo poſſibile. Philoſophi au-tem qui poſuerunt infinitum eſſa in actu, propriam uocem ignorauerunt.

QVÆSTIO II.

DEINDE quærebatur de Chriſto quantũ ad unio nem humanæ naturæ cum diuina.

¶ Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primo, Vtrum in Chriſto ſit una hypoſtaſis tantum.

¶ Secundo, Vtrum ſit in eo onum taotum eſſe.

¶ Tertio, Vtrum ſit in eo una tantum filiatio.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Chriſto ſint plures hypoſtaſes.

ar.a.c.ſ. & ad 5. & 3.ſ. q.2. ar.3.o. & art. 6. & 11.c. & ani. 2.o. & opus 3.c.28.o.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vidatur quòd io Chriſto ſint pluras hypoſtaſes. Vnio enim animę ad corpus præſupponitur ad aſſumptionẽ, quia Chri-ſtus humanitatem, ſiue humanã naturam aſſumpſit, quæ cum ſit forma totius, dicit aliqoid compoſitũ ex anima & corpore: ſed anima & corpus unita faciout hypoſtaſim hois. ergo hypoſtaſis io humana natura præintelligitur aſſumptioni: ſed omne ꝙ præintelli-gitur aſſumptioni poteſt dici eſſe aſſumptum. ergo hypoſtaſis uerbi aſſumpſit hypoſtaſim hominis, & ſic

A ſuot duæ hypoſtaſes in Chriſto.

¶ 2 Præt. Corpus quod præintelligitur aſſumptioni eſt aſſumptibile: ſed corpus nun eſt aſſumptibile niſi vt vnitum animæ rationali, non enim dicitur corpus in-animatum eſſe aſſumptibile. ergo vnio animæ & cor-poris præintelligitur ad aſſumptionem humanæ natu ræ, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Medium vnionis p̃ſupponitur ad unionem: ſed gratia eſt medium unionis humanę naturę ad diui nam perſonam, unde dicitur gratia unionis. ergo præſupponitur ad unionem, gratia autem non poteſt intelligi niſi in anima, anima autem uoo intelligitur

B eſſe antequàm corpori uniatur, quia creando infun-ditur, & infundendo creatur. ergo oportet præintelli-gi unionem animæ cum corpore ad unionem huma-næ naturæ cum diuina, & ſic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Humanitas eſt quædam forma ſubſtantialis: omnis autẽ forma ſubſtantialis requirit aliquid quod ꝑ ipſam informatur, non autẽ poteſt dici quòd hypo ſtaſis, uel ſuppoſitum æternum informetur per aliquã formam creatam. ergo oportet in Chriſto ponera ali-quod ſuppoſitum, ual hypoſtaſim creatam, quę huma nitate informatur, & ſic io Chriſto erunt duæ hypo-ſtaſes, hypoſtaſis ſcilicet uerbi, & hypoſtaſis hominis.

SED CONTRA. Ea quæ ſunt adinuicem di-

C ſparata non prædicantur de ſeinuicem, niſi per hoc quòd conueniunt in uno ſuppoſito, ſicut dicimus, ꝙ album eſt dulce propter unitatem ſubiecti: ſed diuina natura & humana ſunt naturæ penitus diſparatæ, præ dicãtur autem de ſeinuicem in concreto, dicimus .n. Deus eſt homo, & homo eſt Deus. ergo eſt ibi unũ ſup poſitum tantum, & una hypoſtaſis. Si dicatur, ꝙ præ dicant de ſeinuicẽ ꝑpter hoc ꝙ cõueniunt in una per ſona, non per hoc quòd conueniunt in uno ſuppoſi-to, uel hypoſtaſi una, ſicut dicimus album eſt dulce.

Contra, Perſona nõ addit ſupra hypoſtaſim, uel ſup poſitũ niſi aliquod accidẽs, ſcilicet ꝓprietatẽ ad digni tatẽ pertinẽtem. ſi ergo i Chriſto eſſet una perſona, &

D nõ unũ ſuppoſitũ, uel hypoſtaſis, diuina natura & hu-mana eſſent in ipſo unitę ſolũ in accidẽte, qđ falſũ eſt.

RESPON. Dicendum, quòd ſecundum opinionẽ ſecundam, quam magiſter in 6. diſt. tertij libri ſenten tiarum ponit, quæ eſt cõmunis opinio modernorũ, & alijs multo verior & ſecurior, in Chriſto eſt unũ ſup-poſitum tantum, & una tantum hypoſtaſis, ſicut & perſona una. Oportet namque nos ſecundum doctri-nam fidei ponera vnam rem ſubſiſtentẽ in duabus na-turis, diuinam ſcilicet & humanã, alias non poſſet di ci, ꝙ vnus eſſet dominus Ieſus Chriſtus ſecundũ ſen-tentiã Apoſtoli. 1. ad Cor. 8. Vnde & Neſtorius fuit dãnatus ꝑpter hoc, ꝙ Chriſtũ præſumpſit diuidere, duas introducens perſonas. Illud autẽ quod aſt ſubſi ſtens in natura, eſt aliquod indiuiduum & ſingulare. Vnde vnitas Chriſti, in qua duæ naturę vniuntur, attri

E buenda eſt alicui uomini per qđ ſingularitas deſigne-tur. Nominum autem quæ ſingularitatem deſignant, quædam ſignificãt ſingulara in quolibet genere entis, ſicut hoc uoman ſingulare, & particulare, & indiui-duum, quia hæc albedo eſt quoddã ſingulare, & par-ticulare, & indiuiduum: uã vniuerſale & particulare circumeunt omne genus. Quædam vero ſignificãt ſin gulare ſolum in genere ſubſtantiæ, ſicut huc noman hypoſtaſis, qđ ſignificat indiuiduã ſubſtantiã: & hoc nomen perſona, quod ſignificat ſubſtantiam indiui-duam rationalis naturę, & ſimiliter hoc oomen ſup-poſitũ, vel res naturæ, quorum nullũ de hac albedine

Digitized by Google

poteſt prædicari, quàmuis hæc albedo ſit ſingularis, eo quòd vnumquodque eorum ſignificat aliquid vt ſubſiſtens: accidentia vero non ſubſiſtunt. Partes vero ſubſtantiarum quàmuis ſint de natura ſubſiſtentiũ, non tamen per ſe ſubſiſtunt, ſed in alio ſunt, vnde etiã prædicta nomina de partibus ſubſtantiarum non dicuntur. Non enim dicimus quòd hęc manus ſit hypoſtaſis, vel perſona, vel ſuppoſitum, vel res naturę, quàmuis poſſit dici quòd ſit quoddam indiuiduum,
D.759. vel particulare, vel ſingulare, quæ nomina de accidentibus dicebantur: non autem poteſt dici, quòd humana natura in Chriſto, vel aliqua pars eius ſit per ſe ſubſiſtens. Hoc enim vnioni repugnaret, niſi poneremus vnionem ſecundũ quid, & non ſimpliciter: ſicut uniuntur lapides in aceruo, uel duo homines per affectũ amoris, uel per aliquam imitationis ſimilitudinem, quæ omnia dicimus eſſe unum ſecundum quid, & nõ ſimpliciter. Quod enim eſt ſimpliciter unum & per ſe ſubſiſtens nihil continet actu per ſe ſubſiſtens, ſed forte in potentia, vnde ſeruata ueritate unionis naturarũ in Chriſto, oportet ponere ſicut unam perſonam, ita unam hypoſtaſim, & unum ſuppoſitum, & unam rem duarum naturarum: ſed ipſam humanam naturam in Chriſto nihil prohibet dicere eſſe quoddã indiuiduũ, aut ſingulare, aut particulare, & ſimiliter quaslibet partes humanæ naturæ, ut manus, & pedes, & oſſa, quorum quodlibet eſt quoddam indiuiduum, non tamen quod de toto prædicetur: quia nullum eorum eſt indiuiduum per ſe ſubſiſtens, ſed indiuiduum per ſe ſubſiſtens, uel ſingulare, uel particulare, quod prędicatur de Chriſto eſt unum tantum. Vnde poſſumus dicere in Chriſto eſſe plura indiuidua, vel ſingularia, uel particularia: non autem poſſumus dicere Chriſtũ eſſe plura indiuidua, vel ſingularia, uel particularia, ſed plures hypoſtaſes, uel ſuppoſita non poſſumus dicere in Chriſto eſſe.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex unione animæ & corporis conſtituitur & homo, & humanitas, quæ quidem duo hoc modo differunt, ꝙ humanitas ſignificatur per modum partis, eo quòd humanitas dicitur, qua homo eſt homo: & ſic præciſe ſignificat eſſentialia principalia ſpeciei, per quæ hoc indiuiduum in tali ſpecie collocatur, unde ſe habet per modum partis, cum præter huiuſmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniantur: ſed homo ſignificatur per modum totius. Homo enim dicitur habẽs humanitatem, uel ſubſiſtens in humanitate ſine præciſione quorumcumque aliorum ſuperuenientium eſſentialibus principijs ſpeciei: quia per hoc quod dico, habens humanitatẽ, non præciditur qui habet colorem, & quãtitatẽ, & alia huiuſmodi. Secũdũ ergo ſecũdã opinionẽ prędictã unioni humanæ naturæ ad diuinã præſupponitur unio animæ & corporis ſecũdũ qđ cõſtituit humanitatẽ, nõ ſecũdũ qđ cõſtituit hominẽ. Illud .n. quod in Chriſto eſt cõſtitutũ ex anima & corpore tantũ, qđ unione præſupponitur, non eſt totũ qđ per ſe ſubſiſtit, ſed aliquid eius, & ideo nõ poteſt ſignari, ut homo, ſed ut humanitas: vnde oportet dicere, ꝙ in ipſa unione humanæ naturæ ad diuinã quaſi in termino aſſumptionis, intelligat̃ primo in Chriſto ratio hoĩs, qa tũc in primo intelligit̃ ut res ꝑ ſe ſubſiſtẽs cõpleta, & in hoc differt ab alijs duab⁹ opiniõib⁹. Nã prima opinio ponit, ꝙ unio animę ad carnem pręſupponit̃, ſecundũ intellectũ aſſumptiõi humanæ naturę, nõ ſecũdũ ſolũ hoc ꝙ cõſtituit humanitatẽ, ſed et̃ ſecũdum qđ cõſtituit hominẽ, dicit enim hominẽ eſſe
F aſſumptũ. Tertia vero opinio ponit, ꝙ nec etiã in termino aſſumptionis intelligitur anima corpori unita nec ad cõſtituendũ hominem, nec ad conſtituendã humanã naturã: dicit enim humanã naturam ſumi multipliciter .i. ꝑ partibus eius, ſcilicet anima & corpore, cum dicamus humanam naturam aſſumptã a uerbo ut patet, quod nec uere dicit Chriſtum eſſe hominem, nec uere ponit humanam naturam in Chriſto, & ideo eſt tanquam hæretica condemnata.

AD 2m dicendum, quòd corpus unitum animæ præintelligitur aſſumptioni humanæ naturæ. Vnitũ autem dicit unione conſtituente humanitatem, non autem unione conſtituente hominem.

G AD 3m dicendũ, quòd gratia habitualis non intelligitur ut medium unionis, quod ſecundum intellectum præcedit unionẽ: nec eſt mediũ ꝙ cauſet unionem, uel vnibilitatem, ſed mediũ quod facit ad congruitatem unionis, ſicut decora ueſtis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et ſimiliter ſciẽtia & omnes aliæ perfectiones Chriſti poſſent dici medium unionis, & pro tanto gratia habitualis Chriſti poteſt dici gratia unionis. Verius tamen puto, quòd gratia unionis dicatur uel ipſa gratuita Dei uolũtas, quæ gratis nullis meritis præcedẽtibus unionẽ fecit:
H uel potius ipſum donũ gratis datum humanæ naturę, qđ eſt eſſe in diuina perſona. Si tamen anima unita corpori præintelligat̃ ad aſſumptionẽ, ſoluẽdũ ẽ ut prius.

AD 4m dicendum, ꝙ humanitas nõ eſt forma partis quæ dicatur forma quia informet aliquã materiã, vel ſubiectũ, ſed dicitur forma totius, ĩ qua ſuppoſitũ naturæ ſubſiſtit: vnde nõ oportet ponere ꝙ hypoſtaſis increata informet humanitatem, ſed ꝙ ſubſiſtit in ea.

ARTICVLVS III.

Vtrum in Chriſto ſit unum tantum eſſe.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto nõ ſit vnum tantũ eſſe. Viuere enim ſecũdũ Philoſophũ in 2. de anima viuẽtibus eſt eſſe: ſed in Chriſto nõ eſt tantũ unũ uiuere, cum duplex ſit in eo uita, creata ſcilicet vita, qua uiuit corpus ꝑ animam, quæ morte priuatur, & uita increata, qua uiuit per ſeipſum. ergo nec in Chriſto eſt tantum vnum eſſe. 3. p. q. 17. ar. 2. & 3. d. 6. q. 2. ar. 2. & unio ar. 4. T. c. cõ. 37.
I
¶ 2 Præt. Sicut eſſe eſt ſuppoſiti, ita & operatio: ſed vnitas ſuppoſiti nõ facit quin in Chriſto ſint plures operationes. ergo nec faciet ꝙ in Chriſto ſit tãtũ vnũ eſſe.

¶ 3 Præt. Generatio eſt mutatio ad eſſe: ſed in Chriſto eſt quædam generatio temporalis, de qua Math. 1. Chriſti autem generatio ſic erat, quæ non poteſt terminari ad eſſe æternum. ergo terminatur ad aliquid eſſe temporale & creatum. ergo in Chriſto eſt duplex eſſe, cum in ipſo maxime ſit eſſe increatum.

¶ 4 Præt. Vnicuique eſt attribuendum eſſe, de quo cõuenienter quæri poteſt, an eſt: ſed de humana natura
K poteſt quæri, an eſt. ergo humana natura habet eſſe ꝓprium in Chriſto, & ſic eſt in eo duplex eſſe, cum et̃ humana natura ſuum eſſe habeat.

SED CONTRA. Quæcumque ſunt diſtincta ſecundũ eſſe, ſunt in ſuppoſito diſtincta: ſed in Chriſto eſt unum tantũ ſuppoſitũ. ergo & unum tantum eſſe.

RESPON. Dicendum, quòd eſſe dupliciter dicitur, ut patet per Philoſophum in 5. meta. & in quadam glo. Orig. ſuper principium Ioan. Vno modo, ſecundum quod eſt copula uerbalis ſignificans compoſitionẽ cuiuſlibet enuntiationis, quam anima facit, unde hoc eſſe non eſt aliquid in rerum natura, Tex. cõ. 14.

Digitized by Google

rum natura, ſed tantum in actu animæ componentis A & diuidentis, & ſic eſſe attribuitur omni ei de quo poteſt propoſitio formari, ſiue ſit ens, ſiue priuatio entis: dicimus enim cæcitatem eſſe. Alio modo eſſe dicitur actus entis inquantum eſt ens, ideſt, quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura, & ſic eſſe non attribuitur niſi rebus ipſis, quæ in decem generibus côtinentur, vnde ens a tali eſſe dictû per decẽ genera diuiditur: ſed hoc eſſe attribuitur alicui dupliciter. Vno modo, vt ſicut ei quod proprie & vere habet eſſe, vel eſt, & ſic attribuitur ſoli ſubſtantiæ per ſe ſubſiſtenti, vnde quod vere eſt dicitur ſubſtantia in

Tex.c6.37. 1. phyſico. Omnia vero quæ non per ſe ſubſiſtunt, ſed in alio & cum alio, ſiue ſint accidentia, ſiue formę B ſubſtantiales, aut quælibet partes non habet eſſe, ita vt ipſa vere ſint, ſed attribuitur eis eſſe. Alio modo .i. vt quo aliquid eſt, ſicut albedo dicitur eſſe, non quia ipſa in ſe ſubſiſtat, ſed quia ea aliquid habet eſſe albû. Eſſe ergo proprie & vere non attribuitur niſi rei per ſe ſubſiſtenti, huic autẽ attribuitur eſſe duplex. Vnû ſcilicet eſſe reſultans ex his, ex quibus eius vnitas integratur, quod proprium eſt eſſe ſuppoſiti ſubſtantiale. Aliud eſſe eſt ſuppoſito attributum præter ea quæ integrant ipſum, quod eſt eſſe ſuperadditû, ſcilicet accidentale, ut eſſe album attribuitur Sorti, cû dicitur, Sortes eſt albus. Quia ergo in Chriſto ponimus vnam rem ſubſiſtentem tantum, ad cuius integritatẽ concurrit etiam humanitas, quia vnum ſuppoſitum C eſt vtriuſque naturæ, ideo oportet dicere quòd eſſe ſubſtantiale, qđ proprie attribuitur ſuppoſito in Chriſto, eſt vnum tantum, habet autem vnitatem ex ipſo ſuppoſito, & non ex naturis. Si tamen ponatur humanitas a diuinitate ſeparari, tunc humanitas ſuum eſſe habebit aliud ab eſſe diuino. Non enim impediebat quin proprium eſſe haberet, niſi hoc quod non erat per ſe ſubſiſtens, ſicut ſi arca eſſet quoddam indiuiduum naturale ipſa tota non haberet niſi vnum eſſe, quælibet tamen partium eius ab arca ſeparata proprium eſſe habebit, & ſic patet quòd ſecundû opinionem ſecundam oportet dicere ꝙ in Chriſto eſt vnum eſſe ſubſtantiale, ſecundum quod eſſe eſt ſuppoſiti ꝓprie, quàmuis ſit in eo multiplex eſſe accidentale. D

Ad primum ergo dicendum, quòd viuere dicit eſſe quoddam ſpecificatû per ſpeciale eſſendi principium, & ideo diuerſitas vitæ conſequitur diuerſitatem principiorum viuendi, ſed magis reſpicit ad ſuppoſitum ſubſiſtens.

Ad 2^m dicendum, quòd operatio ſuppoſiti non eſt de integritate vnitatis eius, ſed conſequitur eius vnitatem: vnde vnius ſuppoſiti inuenimus multas operationes ſecundum diuerſa operationum principia, quæ ſuppoſito inſunt, ſicut homo aliud operatur lingua & manu: ſed eſſe eſt idĩ quo fundat̃ vnitas ſuppoſiti, vnde eſſe multiplex præiudicat vnitati eſſendi.

Ad 3^m dicendum, quòd generatio temporalis terminatur non ad eſſe ſuppoſiti æterni, vt ſimpliciter ꝑ eam eſſe incipiat, ſed quòd incipiat eſſe ſuppoſitum habens illud eſſe ſuppoſiti humanæ naturæ.

Ad 4^m dicendû, ꝙ obiectio illa procedit de eſſe qđ in actu animæ côſiſtit, q̃a an eſt, ẽt de cæcitate q̃ri pôt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in Chriſto ſit tantum una filiatio.

ar.2.& 3.p. q.35.ar.5.o AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd in Chriſto nô ſit tantû vna filiatio. Multiplicata .n.

A cauſa multiplicatur effectus: ſed natiuitas eſt cauſa filiationis. ergo cum in Chriſto ſint duæ natiuitates, erunt etiam duæ filiationes.

¶ 2 Præt. Impoſſibile eſt idem ſimiliter manere, & corrumpi: ſed ſuppoſito quòd beata Virgo ante Chriſti mortem mortua fuiſſet, corrupta eſſet filiatio, qua filius matris dicebatur, maneret tamẽ filiatio æterna, qua diceretur filius patris. ergo alia filiatione dicitur Chriſtus filius patris, & alia filius matris.

Sed diceres, quòd eſt alius reſpectus, ſed non alia filiatio. Contra. Filius eſt relatiuum ſecundum eſſe, & non tantum ſecundum dici: ſed huiuſmodi relatiua ſecundum Philoſophû in prædicamentis, ſunt quorum eſſe eſt ad aliud ſe habere. ergo eſſe filiationis eſt B eſſe reſpectus quo refertur ad aliud, & ita ſi ſunt plures reſpectus, ſunt plures filiationes.

¶ 3 Præt. In relatione nihil inuenitur niſi reſpectus & cauſa, ſiue fundamentum reſpectus, ſicut vnitas quantitatis eſt fundamentum relationis, quæ eſt æqualitas: ſed reſpectus ſunt diuerſi, quibus Chriſtus refertur ad patrem & matrem, fundamenta enim horum reſpectuum, ſiue cauſæ, ſunt diuerſæ, ſcilicet ipſæ natiuitates, nam filiatio eſt relatio originis. ergo ſunt plures filiationes in Chriſto.

SED CONTRA. Filiatio eſt relatio perſonalis: ſed in Chriſto eſt una tãtû pſona. ergo vna tãtû filiatio.

RESPON. Dicendum, quòd in Chriſto eſt vna C tantum filiatio ſecundum rem, quàmuis ſint plures reſpectus relatiui ſecundum rationem.

Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd in hoc differt ad aliquid ab alijs generibus, quòd alia genera ex propria ſui ratione habent quòd aliud ſint, ſicut quantitas ex hoc ipſo quòd eſt quantitas, aliquid ponit, & ſimiliter eſt de alijs: ſed ad aliquid ex propria ſui generis ratione non habet quòd ponat aliquid, ſed ad aliquid, vnde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil ſunt in rerum natura, ſed in ratione tantum, quod in alijs generibus non contingit, & quàmuis aliquid ex ratione ſui generis non habeat quòd ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipſa generis ratione quòd nihil ponat, quia D ſic nulla relatio eſſet aliquid in rerum natura, vnde ad aliquid non eſſet vnum de decem generibus, habet autem relatio quòd ſit aliquid reale, ex eo quòd relationem cauſat. Cum enim in aliquo inuenitur aliquid reale, per quod alterum dependeat & comparetur, tunc dicimus realiter comparari, vel dependere, vel referri, ſicut æqualitas relatio realis ponitur ex virtute quantitatis, quæ æqualitatem cauſat. Quia vero ex eodem res habet eſſe & vnitatem, ideo realis vnitas relationis penſanda eſt ex ipſo relationis fundamento, vel cauſa, vt quia vna eſt quantitas, per quam pluribus ſum æqualis, in me non eſt niſi vna relatio realis æqualitatis habens reſpectum ad plu-E res. Similiter, quia vna natiuitate ex patre & matre genitus ſui, vna filiatione reali dicor filius vtriuſque, quàmuis multiplicentur reſpectus: ſed in Chriſto nô poſſumus dicere vnam cauſam eſſe filiationis, ſecundum quod refertur ad patrem & matrem, cum ſint duæ natiuitates penitus diſparatæ, vnde ſi eſſet aliquid quod filiationem temporalem poſſet recipere quaſi ſubiectum, oporteret ponere in Chriſto plures filiationes. Nunc autem filiatio eſt talis relatio, quæ non poteſt habere pro ſubiecto niſi ipſum ſuppoſitum: in Chriſto autem non eſt niſi ſuppoſitum æternum, quod quidẽ non poteſt eſſe ſubiectum alicuius

temporalis relationis. Quæcunq; enim relationes temporales de aliquo æterno dicuntur, ſont relationes rationis, & non rei: vnde filiatio, qua Chriſtus refertur ad matrem, non eſt realis relatio, ſed rationis tãtum, ſicut & cæteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Nõ enim poteſt dici quòd ſubiectum filiationis ſit ſuppoſitum æternum ratione humanæ naturæ, vel alicuius partis ei°, ſicut dicitur ſuppoſitum mortis, vel paſſio, niſi quia ſic ipſa humana natura, uel pars eius, eſſet primum ſubiectum filiationis, & denominaretur per ipſas, ſicut contingit & de alijs accidentibus, quæ attribuuntur Chriſto ratione humanæ naturæ. Filiatio uero nunquàm denominat niſi ipſum ſuppoſitum, nec poteſt aliud pro ſubiecto habere. Nihil tamen prohibet aliquas reales relationes ineſſe Chriſto ad Virginem, ſicut cum dicimus, corpus Chriſti eſt originatum ex Virgine: ſed iſta relatio non habet rationem filiationis, niſi poneremus ſecundum primam opinionem, ſuppoſitum æternum eſſe aliud in Chriſto a creato.

Ad primvm ergo dicendũ, q; ex natiuitate tẽporali non innaſcitur filiatio realis, ſed rõnis tantũ, quãuis Chriſtus realiter ſit filius Virginis: ſicut Deus realiter eſt dominus creaturæ, quàmuis in eo dominium nõ ſit relatio realis. Dicitur enim realiter dominus propter realem poteſtatem, & ſic dicitur Chriſtus realiter filius virginis propter realem natiuitatem.

Ad 2^m dicendum, quòd reſpectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid referatur, & ideo deſtructo termino, reſpectus aufertur, ſed tamen filiatio realis ad patrem remanet in Chriſto, etiam ſuppoſita morte matris.

Ad 3^m dicendum, quòd in illa Philoſophi deſcriptione, eſſe ponitur pro ratione eſſendi, ſecundũ quòd diffinitio dicitur realis ſecundũ genus, quod eſt eſſe: unde non oportet quòd habeat eſſe relatio ex reſpectu, ſed ex cauſa reſpectus: ex reſpectu uero habet propriam rationem generis, uel ſpeciei.

Ad 4^m dicendum, quòd quàmuis ſit reſpectus filiationis diuerſus, & cauſa filiationis diuerſa, ſed tamen filiationes non poſſunt eſſe duæ, ratione iã dicta.

QVAESTIO III.

Articvlvs V.

Vtrum in Christo ſint accidentia ſine ſubiecto.

ar. 2. c. & 3. d. 4. ar. 4. ad 2. & ar. 115. 123. 3. p. q. 75. ar. 5. o. & q. 77. ar. 1. o. & 4 d. 12. q. 1. ar. o. DEinde quæritur de Chriſto quantum ad ſpecies, ſub quibus in ſacramento altaris cõtinetur, utrum ſcilicet ſint ibi accidentia ſine ſubiecto: & uidetur quòd non. Deus enim non poteſt facere cõtradictoria eſſe ſimul uera: hoc autem eſſet, ſi ab aliquo remoueretur id quod eſt de ſua diffinitione. cũ ergo in diffinitione accidentis cadat eſſe in ſubiecto, quia accidentis eſſe eſt ineſſe, uidetur quòd Deus non poſſit facere accidens ſine ſubiecto.

¶ 2 Præt. De eodem prædicatur diffinitio & diffinitum: ſed ens per ſe eſt diffinitio, uel deſcriptio ſubſtãtiæ. ſi ergo in ſacramento altaris accidentia ſunt per ſe non in ſubiecto, ſequitur quòd ſint ſubſtantiæ, quod eſt abſurdum.

¶ 3 Præt. Ex accidentibus non poteſt generari ſubſtantia: ſed uidemus ex illis ſpeciebus generari uermes & cineres, quæ conſtat non generari ex corpore Chriſti. ergo accidentia non ſunt ibi ſine ſubiecto.

F Sed diceres, quòd generantur miraculoſe. Sed cõtra. Miracula ordinantur ad ædificationem fidei: ſed eſt ſcandalum, quòd uermes exinde generentur. ergo non fit miraculoſe.

¶ 2 Præt. In ſacramento altaris nihil debet eſſe inordinatum: ſed contra ordinem quem Deus rebus impoſuit, eſt accidens eſſe ſine ſubiecto.

Sed contra. Senſus non decipitur in proprio ſenſibili, ſecundum Philoſophum in 2. de anima: ſed ſenſus iudicat ſibi eſſe colorem & ſaporẽ, & alia huiuſmodi. ergo hæc accidẽtia ſunt uere ibi, non autẽ ſunt in corpore Chriſti ſicut in ſubiecto, nec iterum in aere, cum neutrum ſit natum affici talibus accidentibus. ergo accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto. T. com. 97.

G Respon. Dicendum, quòd accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto, quod qualiter eſſe poſſit, hinc conſiderandum eſt, quia in omnibus cauſis ordinatis, ſecundum Philoſophum in libro de cauſis, prima cauſa uehementius imprimit in cauſatum cauſæ ſecundæ, quàm etiam cauſa ſecunda, unde fit ut cauſa prima non retrahat operationem ſuam ab effectu, etiã poſtquàm cauſa ſecunda retraxit, ut dicitur ibidem in cõmento. Vniuerſalis autem cauſa & prima omnium entium Deus eſt, non ſolum ſubſtantiarum, ſed etiã accidentium. Ipſe enim eſt creator ſubſtantiæ & accidentis, ſed etiam procedunt ex eo quodam ordine: 1. p. q. 3 a. 2. ar. 2. & q. 44 ar. 1. & 2. ar. 22. & 74.

H Nam mediatibus ſubſtantiæ principijs accidentia ꝓducuntur: unde ſecundum naturæ ordinem accidentia a principijs ſubſtantiæ dependent, vt ſine ſubiecto eſſe nõ poſſint, tamen per hoc non excluditur, quin Deus quaſi cauſa prima poſſit[d] accidentia in eſſe ſeruare ſubſtantia remota, & per hunc modum accidẽtia miraculoſe ſunt in ſacramento altaris ſine ſubiecto, virtute ſcilicet diuina ea tenente in eſſe. D. 16.

Ad primvm ergo dicendum, q; cum dicitur, Accidentis eſſe, eſt in eſſe, vel qualitercumq; ponatur ſubiectũ in diffinitione accidẽtis, intelligitur eſſe diffinitio per additionem, vt probatur in 7 metaph. Et dicitur diffinitio per additionem, quando in diffinitiõe ponitur aliquid, quod eſt extra eſſentiã diffiniti, ſicut Tex. c. 17.

I naſus ponitur in diffinitione ſimi, hoc autem eſt propter naturalem dependentiam accidentis a ſubiecto, ſed hoc non impediente Deus poteſt accidentia ſine ſubiecto conſeruare: nec tamen ſequitur contradictoria ſimul eſſe vera, quia ſubiectum non eſt de ſubſtantia accidentis.

Ad 2^m dicendum, quòd ſecundum Auicen. in ſua metaphy.[d] eſſe non poteſt poni in diffinitione alicuius generis & ſpeciei, quia omnia particularia vniuntur in diffinitione generis, vel ſpeciei, cum tamen genus, vel ſpecies non ſint ſecundum vnum eſſe in omnibus, & ideo hæc non eſt vera diffinitio ſubſtantiæ. Subſtantia eſt quod per ſe eſt: vel, Accidens eſt quod eſt in alio, ſed eſt circumlocutio veræ deſcriptionis, quæ talis intelligitur, Subſtantia eſt res, D. 513.

K cuius naturæ debetur eſſe non in alio: Accidens verò eſt res, cuius naturæ debetur eſſe in alio. Vnde patet quòd quàmuis accidens miraculoſe ſit non in ſubiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem ſubſtantiæ. Non enim per hoc eius naturæ debetur eſſe non in alio, nec egreditur diffinitionem accidentis, quia adhuc natura eius remanet talis, vt ei debeatur eſſe in alio.

Ad 3^m dicendum, quòd de his quæ generantur ex ſpecieb°, vt vermib°, vel cinerib°, aut aliquib° huiuſmodi, duę ſunt opiniones magis ꝓbabiles, quarũ vna eſt, quæ

Digitized by Google

eſt, quæ dicit quòd ſubſtantia panis rédit, ex qua poſſunt talia generari. Sed hæc opinio videtur improprietatem continere propter duo, niſi debito modo intelligatur. Primo, quia non poteſt eſſe quòd iterũ ſit ibi ſubſtantia panis. Aut enim poneretur ibi eſſe ſubſtantia panis iterato ſpeciebus manẽtibus, & ſic cum corpus Chriſti tandiu ſit ſub ſacramẽto, quandiu ſpecies manent, ſequitur quòd aliquando erit ibi ſimul corpus Chriſti & ſubſtantia panis, quod non ſuſtinet ratio. Aut hoc erit deſtructis ſpeciebus, & hoc iterũ eſt inconueniens, vt ſubſtantia panis ſit ſine propriis accidentibus panis. Secundo, apparet improprietas propter nomen reditus. Si enim aliquid eſt in alterũ conuerſum, non poteſt dici redire, niſi illud reconuertatur in ipſum. Subſtantia autem panis non eſt annihilata, ſed trãſſubſtãtiata in corpus Chriſti. Vñ nõ poteſt intelligi, quòd ſubſtantia panis redeat, niſi corpus Chriſti reuertatur in panem, quod eſt abſurdum: vnde ſi debet iſta opinio ſuſtineri, itelligẽda eſt per ſubſtantiam panis materia panis, non quòd redeat quæ prius erat, ſed quòd deſtructis ſpeciebus aliqua materia a Deo ibi prouideatur vel per creationẽ, vel quocumque alio modo, ex qua poſſint huiuſmodi corpora generari. Alia vero opinio eſt planior, vt dicatur ꝙ illis accidentibus ſicut datum eſt per ſe ſubſiſtere diuina virtute, ſimiliter datum eſt vt agant, & ex eis fiat quicquid fieret ex ſubſtantia panis, vel quicquid ageret, ſi maneret: & hac virtute nutriunt, & vermes, vel cineres exinde generantur.

B

C

AD 4ᵐ dicendum, quòd hoc miraculum ordinatur ad fidem, ne fides ſcilicet depereat.

AD 5ᵐ dicẽdum, quòd nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum conſiderato ordine communi, cuius cõtrarium eſt ordinatũ pro aliqua cauſa ſpeciali: & hoc modo quàmuis ſecundum ordinem communem recte diuinitus ordinatum ſit, vt accidens ſit in ſubiecto, nihil tamen prohibet etiam recte ordinatum eſſe vt in ſacramento altaris accidens ſit ſine ſubiecto, vt ſcilicet fides habeat meritum per latẽtiam ſacramẽti.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de membris Chriſti.
¶ Et primo, De angelis.
¶ Secundo, De hominibus.

¶ De angelis quæruntur quinque.

¶ Primo, Quantum ad naturam ipſorum, vtrum ſint compoſiti ex materia & forma.

¶ Secundo, Quantum ad cognitionem, vtrum ſimul in actu poſſint eſſe in cognitione matutina & veſpertina, ideſt, vtrum ſimul cognoſcant res in propria natura, & in verbo.

¶ Tertio, Quantum ad meritum voluntatis, vtrum ſcilicet potuerũt eodem actu charitatis mereri fruitionem, & frui.

¶ Quarto, Quantũ ad motũ, vtrũ moueantur in inſtanti.

¶ Quinto, Quantum ad effectum, vtrum poſſit imprimere, uel aliquid facere in iſtis corporalibus.

ARTICVLVS VI.

Vtrum angelus ſit compoſitus ex materia & forma.

1. p. q. 50. ar. 2. o. ſpirit. ar. 1. c. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd angelus ſit compoſitus ex materia & forma. Augu. enim dicit in lib. de mirabilibus ſacræ ſcripturæ. Om-

A nipotens Deus ex materia informi, quam prius condidit, corporalium & incorporalium, ſenſibilium & inſenſibilium, intellectualium & intellectu carentium multiformes ſpecies diuiſit: angeli autem ſunt intellectuales & incorporei. ergo habent materiam de ſui compoſitione.

¶ 2 Præt. Boet. dicit in lib. de vnitate, & vno. Quoddã eſt vnum coniunctione ſimplicium, vt angelus & anima, quorum vnumquodque eſt vnum coniunctione materiæ & formæ, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Omne quod eſt in genere, habet genus & differentiam: genus autem ſecundum Auicen. in ſua meta. ſumitur ex natura materiæ, differentia vero ex natura formæ ergo omne quod eſt in genere, eſt compoſitum ex materia & forma: angelus autem eſt in genere ſubſtantiæ, cum ſit ſubſtantia habens ſpeciem limitatam. ergo angelus eſt cõpoſit⁹ ex materia & forma. Sed diceres, quòd differentia angeli non ſumitur ex forma, ſed ex formali, quod eſt ipſum eſſe angeli. Contra. Differentia cuiuſlibet rei eſt de eſſentia, & intrat diffinitionem ipſius: ſed in omni creatura eſſe eſt aliud ab eſſentia eius, nec intrat diffinitionem eius, vt Auicenna dicit. ergo differentia angeli non poteſt ſumi ex eſſe ipſius.

C ¶ 4 Præt. Idẽ oſtenditur, quãdo impoſſibile eſt eſſe plura ſumma bona, quia oporteret ea in aliquo conuenire cum vtrumque ſit ſummum bonum, & in aliquo differre, alias non eſſent plura, & ſic eſſent compoſita: ſed conſtat eſſe plures eſſentias angelicas. ergo oportet eas in aliquo cõuenire, & in aliquo differre, & ſic oportet eas eſſe cõpoſitas: ſed partes eẽ, ſunt materia & forma. ergo angeli cõponũtur ex materia & forma.

SED CONTRA eſt, quod dicit Boet. in li. de duabus naturis, & vna perſona Chriſti. Omnis natura in corpore ſubſtantiæ nullo materiæ innititur fundamento: ſed angeli ſunt incorporei. ergo non eſt in eis materia.

RESPON. Dicendũ, quòd quidam ponunt angelos componi ex materia & forma: ſed hoc videtur repugnans naturæ eorum propter duo, quæ in eis inueniuntur. Primo quidem, quia intellectuales ſunt. Si enim angeli haberent materiam de ſui compoſitione, oporteret omne quod in eis eſt, eis ineſſe per modum materiæ conueniẽtem, cum omne quod eſt in alio, ſit in eo per modum recipientis, vt habetur in li. de cauſis. Forma autẽ aliqua hoc modo eſt in materia, ꝙ in ea habet eſſe particulare & naturale. Vnde ſi angeli eſſent ex materia compoſiti, oporteret quòd formæ quibus intelligunt, quæcumque ſint, eſſent in eis ſecundũ eſſe naturale & particulare, & ſic ſequeretur hoc impoſſibile, quòd angelus nũquàm cognoſceret, niſi particulare: quia forma particulariter in aliquo recepta non poteſt eſſe vniuerſalis cognitionis principium, ſicut patet i ſenſu. Nec poteſt obuiari per hoc, quòd ponatur angelus cõponi ex materia alterius naturæ, quàm hæc materia corporalis: quia quæcũq; eſſet illa materia, conſtat quòd reciperet formam ſubſtãtialem angeli particulariter, alias angelus nõ eſſet res particularis, & ſic illa materia cõueniret cum hac materia in hoc, quòd formæ in ea reciperentur per modum particularem, vnde impoſſibile eſt angelum, vel aliquam ſubſtantiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi ſit receptio qua recipit intellectus formas, & qua recipit materia prima, vt dictũ eſt. Vnde dicit Philoſo. in 3. de anima, & philoſophorum ſentẽtia eſt, quòd intellectualitas immunitatem Tex. c. 4.

D

E

habet

Digitized by Google

habet a materia. Secondo, repugnat eis per boc quòd F iocorporales ſunt: quæcumque enim ex materia componontur, oportet in materia conuenire, eo quòd quęlibet materia ſecundum ſe accepta cum forma careat, non habet in ſe aliquam diſpoſitionis rationem: ſuppoſita autem vnitate materiæ, impoſſibile eſt ꝙ vna materia contrarias & diſparatas formas recipiat, niſi ſecundum diuerſas partes. Non enim poteſt eadē materia & ſecundum idem accipere formam aogeli, & formam lapidis: diuerſitas autem partium oon poteſt intelligi in materia non intellecta diuiſione, oec diuiſio oon intellecta dimenſione, quia ſubtracta quanti- G tate ſubſtantia remanet indiuiſibilis, vt dicitur in 1. Tex.cõ.18. phyſico. Vnde oportet omnia quæ ſunt compoſita ex materia dimenſionata eſſe, & ideo nullum incorporeum poteſt eſſe ex materia compoſitū. Sed quia ſubſtantia angeli oon eſt ſuum eſſe (boc enim ſoli Deo cōpetit, cui eſſe debetur ex ſeipſo & non ab alio) inuenimus in angelo & ſubſtantiam, ſiue quidditatem eius quæ ſubſiſtit, & eſſe eius quo ſubſiſtit, quo. ſ. actu eſſeodi dicitur eſſe, ſicut actu currendi dicimur currere: & ſic dicimus angelum eſſe compoſitum ex quo eſt, & quod eſt, vel ſecundum verbum Boetij ex eſſe, & quod eſt. Et quia ipſa ſubſtantia angeli in ſe conſiderata eſt in potētia ad eſſe, cum habeat eſſe ab alio, H & ipſum eſſe ſit actus: ideo eſt in eo compoſitio actus & potentiæ, & ſic poſſet in eo concedi materia & forma, ſi omnis actus debeat dici forma, & omnis potentia materia: ſed boc non competit in propoſitu, quia eſſe non eſt actus, qui ſit pars eſſentiæ, ſicut forma ipſa quidditas angeli, vel ſubſtantia eſt per ſe ſubſiſteos, quod materiæ non competit.

Ao primvm ergo dicendum, quòd Augu. ſuper Geneſim ad literam, materiā informem, quā Deus primo condidit, dicit ſignificari per cælum & terrā cū dicitur. In principio creauit Deus cælum & terram, vt per terram ſignificetur materia informis viſibiliū rerum: per cælum autem ipſa natura angelica nondū formata per conuerſionem ad Deum, vt ipſa naturalia aogelorum attribuantur eis quaſi materia, & dona gratiæ, vel gloriæ attribuantur eis quaſi forma, vnde non eſt ad propoſitum authoritas inducta.

Ad 2m dicendum, quòd liber ille non eſt Boetij, vnde oon oportet quòd in authoritatem recipiatur, ſuſtineodo tamē ipſum poteſt dici, quòd formam & materiā large accipit pro actu & potētia, vt dictū eſt.

Ao 3m dicendum, ꝙ ipſa ſubſtantia angeli quodāmodo ſe babet ad eſſe eius, vt materia ad formam, vt dictum eſt. Materia autē ſi eius eſſentia diffiniretur, baberet pro differentia ipſum ſuum ordinem ad formam, & pro genere ipſam ſuam ſubſtantiam: & ſimiliter io angelis ex ipſa natura ſubſtantiæ ipſorum acci- D.516. pitur genus: ex [4] proportione vero huiuſmodi ſubſtā- K tiæ ad eſſe accipitur ſpecifica differentia, vnde ſecundum boc angeli differunt ſpecie ſecundū quod in ſubſtantia vnius eſt plus, uel minus de potentia, q̄ in ſubſtantia alterius. Dictum autem Auicennæ intelligitur de compoſitis ſubſtantijs.

Ao 4m, concedimus. Non enim ab ipſo eſſe ſumitur differētia, ſed magis ex habitudine ipſius ſubſtantiæ ad eſſe.

Ao 5m dicendom, quòd in ſummo vno nulla diuerſitas eſſe poteſt, cū in eo ſit idem eſſe, & quod eſt, unde hoc ſufficit ad eius pluralitatem remouendam: ſed cōpoſitio quæ in angelo iouenitur, ſufficit ad eius pluralitatem, vt ex dictis patet.

Articvlvs VI.

Vtrum angelus poſſit cognoſcere ſimiliter res in uerbo, & in propria natura.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd angelus non poſſit cognoſcere ſimiliter res in verbo, & in propria natura. Eadem enim potentia nō poteſt ſimul geminum actum habere, vt quòd intellectus ſimul plura intelligat: ſed alius actus eſt, quo intellectus angeli videt res in verbo, & alius quo videt res in propria natura, ergo impoſſibile eſt vt ſimul videat res io verbo, & in propria natura. Sed diceres, ꝙ boc modo videntur ab intellectu angeli ſimul res in verbo, & io propria natura, ſicut intellectus noſter ſimul videt eclipſim, & cauſam eius. Contra. Cum intellectus noſter ſimul videt eclipſim & cauſam eius, accipit cauſam ut rationem intelligendi eclipſim, ergo accipit eclipſim & cauſam eius, ut unum intelligibile, & ſic erit vnus tantum actus. 1.p.q.57.a.3.c.& q.92.ar.1.ad 3.

¶ 2 Præt. Vnius non poteſt eſſe niſi unus terminus ultimus, ſicut una linea non terminatur ex una parte, niſi ad unum punctum: ſed ultimus terminus potētiæ eſt operatio. ergo non poteſt una potentia ſimul babere plures actus: & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Sicut ſe babet potentia ad actum, ita actus ad obiectum: ſed unus actus nō poteſt terminari ad duo obiecta. ergo nec una potētia poteſt ſimul habere plures actus: & ſic idem quod prius.

Sed contra. Viſio qua angeli uident res io uerbo, eſt uiſio beata, quæ quidem non eſt intercisa, ſed continua. Si ergo non poſſunt ſimul uidere res in propria natura, & in uerbo, numquàm uiderēt res in propria natura, & præcipue boc uidetur in aīa Chriſti, quæ ab initio ſuæ creationis uidet uerbū, & ī uerbo.

Respon. Dicendum, quòd angelus, uel anima ſimul pōt uidere io uerbo, & in propria natura: & hoc expreſſe poteſt haberi ab Augu. lib. 4. ſuper Geneſim ad literam, ubi uult quòd dies illi, & veſpere, & mane I in eis non ſunt ordinati ſecuodum ſucceſſionem, ſed ſolum ſecundum ordinē naturæ, unde ſimul eſt primus dies cū ſecundo, & mane cum ueſpere, & ita ſimul uiſio rerū in uerbo & in propria natura. Quod qualiter ſit poſſibile ſit uidendum eſt. Operari ſiquidem nō proprie attribuitur potentiæ, ſed rei ſubſiſtenti, quæ per potētiam operatur, ut ipſa potentia intellectus nō ſit operans in intelligēdo, ſed magis operationis principiū. Sicut autem potētia intellectiua eſt principium intelligendi ipſi ſubſtātiæ, ita ſpecies intelligibilis eſt principium intelligendi ipſi potētiæ. Vnde ſicut una ſubſtantia poteſt ſimul diuerſos actus babere ſecundum diuerſas potentias, ut anima ſimul uult & intelligit: K ita ex una potentia iotellectiua poſſunt ſimul prodire diuerſi actus, ſi ſimul diuerſis ſpeciebus intelligibilibus uniātur. Hāc enim cauſam Algazel aſsignat, quare non eſt poſsibile ſimul multa intelligere, quia. ſ. nō eſt poſsibile intellectum ſimul ioformari multis ſpeciebus in actu perfecte, ſicut nec idem corpus figurari ſimul diuerſis figuris. Viſio autem qua angelus uidet res in propria natura, fit per ſpeciem intelligibilē concreatam, uel infuſam inhærentem. Viſio autem rerum io uerbo fit per ipſam ſpeciē uerbi, ſiue eſſentiā, quæ non eſt inhærens, ſed ei intellectus unitur ſicut intelligibili. Species autem concreata inhærens non repugnat unioni intellectus angeli ad uerbum, cū nō ſit unius rationis, & ipſa ſpecies, & quicquid eſt perfectionis

Digitized by Google

fectionis in intellectu angelico fit quaſi materialis diſpoſitio ad illam beatam viſionem, vnde ſimul ex intellectu angeli procedit operatio duplex. Vna, ratione vnionis ad verbum, qua ſcilicet, videt res in verbo. Alia, ratione ſpeciei intelligibilis, qua informatur, qua videt res in propria natura: nec etiam in vna harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, ſed magis confortatur, cum vna ſit ratio alterius, ſicut imago rei viſæ confortatur dum videtur in actu occulo exteriori: actio enim beatitudinis in beatis eſt ratio cuiuſlibet alterius actionis in eis inuentæ.

Et per hoc patet reſponſio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplũ illud non eſt conueniens.

D.44. Ad 3^m^ dicendum, quòd potentia intellectiua angeli non terminatur ad duos actus ſecundum idem, ſed ſm diuerſas ſpecies, quibus ad actum ordinatur.

Ad 4^m^ dicendum, quòd inter actum & obiectum nihil cadit medium, ſicut ſpecies cadit media inter intellectum & eius actum, unde non eſt ſimile.

Artıcvlvs VIII.

Vtrum angelus meruerit ſuam beatitudinem.

1.p.q. 62.arti.4.o. & 2. d.5.q.2.ar.3. Circa tertium ſic proceditur. Videtur quòd angelus nõ meruerit ſuam beatitudinem. Quod.n. eſt beatum, perfectum eſt, quod autem meretur, eſt adhuc imperfectum: ſed non poteſt idem eſſe ſimul perfectum & imperfectum. ergo non poteſt angelus mereri beatitudinem, dum habet eam.

¶2 Præt. Angelus beatus eſt comprehenſor: nullus autem meretur, niſi uiator. Si dicatur, quòd in primo inſtanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit. Contra. ergo ſimul fuit viator & comprehẽſor, quod falſum eſt, cum hoc ſit ſolius Chriſti.

10.Ethi.cõ. 10. ¶3 Præt. Beatitudo, ſecundum Philoſophum, in actu conſiſtit, ſed in actu perfecto, & ſimiliter meritum in actu, ſed imperfecto: nõ autem potuit eſſe quòd actus angeli ſimul eſſet perfectus & imperfectus. ergo non potuit eẽ, ꝙ ſimul eẽt beat⁹, & beatitudinẽ meruerit.

Sed contra. Beatitudo a nulla pura creatura habetur ſine merito, cum habet præmij rationem: ſed angelus non potuit eam mereri, niſi in primo inſtanti, quo beatus fuit, quia ante non habuit gratiam, vt quidam ponunt, & ſic mereri non potuit. ergo in primo inſtanti ſuæ beatitudinis eam meruit.

1.di.4.ar.1. Respon. Dicendum, quòd de conditione angeli triplex eſt poſitio. Quidam enim poſuerũt quòd angelus in primo inſtanti ſuæ creationis fuit beatus: ſed hoc videtur inconueniens, quia pari ratione alij à primo inſtanti fuiſſent miſeri, quod etiam quidam dicunt, ſed abſurdum eſt, & condemnatum. Alij vero dicunt, quòd fuerunt conditi in gratia omnes, & in ea quidam perſeuerantes beatitudinem meruerunt: alij vero contra eam agentes, facti ſunt miſeri, & hæc opinio nihil difficultatis habet, vnde præ cæteris mihi magis placet. Tertii vero dicunt, quòd fuerunt creati angeli in puris naturalibus, & quibuſdam conuerſis ad verbum ſimul collata eſt gratia & beatitudo: & hi diuiduntur in tres vias. Quidã.n.dicũt, ꝙ nunquã beatitudinẽ meruerũt: ſed hoc nõ videt̃ cõpetere niſi ſoli Chriſto, qui eſt fili⁹ naturalis, vt hæreditatẽ diuinæ fruitionis ſine merito habeat. Alij vero dicũt quòd merentur eam ex operibus, quæ circa nos agũt: & hoc etiã nõ videtur cõueniẽs, vt meritum ſequatur præmium, cum magis meritum ſit diſpoſitio ad præmiũ. Tertij vero dicunt ꝙ in primo inſtanti beatitudinem meruerũt ex hoc ipſo, quòd ad verbum conuerſi ſunt: & hæc opinio inter has tres probabilior eſt. Vnde ad eius euidentiam ſciendum eſt, quòd meritum ſe habet ad præmium, ſicut motus ad terminum, & ſicut fieri ad factum eſſe. In his autem quæ ſucceſſiue fiunt, prius eſt fieri q̃ factum eſſe. In his vero quæ fiunt ſubito, ſimul eſt fieri & factum eſſe, ſicut ſimul aer illuminatur, & illuminatus eſt: & ſimul res creatur, & creata eſt. Cuius ratio eſt, quia inſtans illud in quo primo aliquid factũ eſt, eſt terminus temporis præcedentis, in quo non erat: & ſic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet, inquantum poteſt dici quòd ante hoc inſtans res illa non fuit. Et quàmuis in his quæ per modum ſucceſſiuum fiũt, fieri attribuatur tempori præcedenti, in momentaneis tamen factionibus fieri nõ poteſt attribui, niſi ipſi inſtanti primo, quod diuidit inter eſſe & non eſſe rei. Vnde quàmuis in omnibus alijs inſtantibus ſequentibus poſſit dici, quòd hoc factum non eſt, non tamen poteſt dici quòd fiat & factum eſt, niſi eſt in primo. Similiter dico ꝙ in primo inſtãti, quo mens angelica conuerſa eſt ad verbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectæ fruitionis, quaſi in facto eſſe exiſtens, beatitudinem merebatur in hoc, quòd cõuertebatur ad verbũ, nõ præexiſtente beatitudinis perfectione, ſed quaſi exiſtẽs in ipſo fieri beatitudinis: ſed poſtmodum mens angeli eſt tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter eſt de contritione, quia in eodem inſtanti eſt terminus præparationis ad gratiam, & gratiæ infuſio. D.160.

Ad primum ergo dicendum, quòd non oportet ponere idem ſimul eſſe perfectum & imperfectũ: ſed idem ſimul eſſe perfectum & terminum imperfectionis, vel nunc primo eſſe perfectum.

Ad 2^m^ dicendum, quòd angelus meretur vt viator, non quaſi diſtans a termino, ſed vt in termino viæ exiſtens.

Ad 3^m^ dicendum ſicut ad primum.

Artıcvlvs IX.

Vtrum angelus moueatur in inſtanti.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur quòd angelus moueatur in inſtãti. Sicut.n.dr in lib. de intelligentijs, in motu angeli magnitudo ſpacii diſtãtiam non operatur: ſed propter diſtãtiam quàm facit magnitudo ſpacij, contingit quòd aliquid non æque cito perueniat ad propinquum & diſtans. ergo angelus æque cito ad diſtãs & propinquũ puenit: ſed omne tale mouet̃ in inſtãti. ergo angelus ĩ inſtãti mouet̃. 1.p.q.53.a.3.o.2.1837 q.4.ar.3.o.

¶2 Præt. Sicut ſe habet mobile diuiſibile ad motũ diuiſibilem ſucceſſiuum, ita ſe habet mobile indiuiſibile ad motum indiuiſibilem & inſtantaneum: ſed corpus quod eſt mobile diuiſibile mouet̃ ſucceſſiue in tẽpore diuiſibili. ergo angelus qui nõ eſt mobile ĩdiuiſibile ex hoc ꝙ caret q̃titate, mouet̃ ſubito, vel in inſtãti.

¶3 Præt. Ariſto. 4. Phyſico. probat, quòd ſi aliquid moueretur in vacuo, moueretur in inſtãti propter hoc, quòd medium mobili non reſiſtit: ſed ſicut vacuum non reſiſtit corpori in motu, ita nec aliquid plenum ipſi angelo. ergo angelus mouetur in inſtanti. Tex.co.71

Sed contra eſt, quod dicit Auguſt. 8. ſuper Gene. ad literam, quòd Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus: angelus autem eſt creatura ſpiritualis. ergo mouetur per tempus, & non in inſtanti.

Respon. Dicendum, quòd in omni motu oportet in-

tet intelligere ſucceſsionem, & tempus per aliquem modum, eo quòd termini cuiuſlibet motus ſunt ſibi
Tex.c.64. oppoſiti inuicem & incõtingentes, vt patet in 1. Phyſico. Vnde oportet q̀ oẽ mobile intelligatur eſſe primum in vno termino motus, & poſterius in altero, & ſic ſequitur ſucceſsio, ſed tranſire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo, ſicut de inſtanti in inſtans, hoc autẽ eſſe non poteſt, niſi quãdo ſunt tales termini motus, inter quos eſt accipere aliquo modo medium, ſicut inter duo inſtantia eſt tempus medium, vt patet in loci mutatione, & alteratione, augmẽto, aut diminutione, & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius ſuper quod tranſit motus, cuius eſt plus &
G minus accipere. Alio modo, tranſitur de vno termino motus in alium, ſicut de tempore in inſtãs, & hoc accipit in motibus, quorum termini ſunt priuatio & forma, inter quæ conſtat medium non eſſe; vnde non poteſt ſic tranſiri de vno extremo in alterum, vt quandoque in neutro extremorum ſit, ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans, ita quòd in neutro eſt inſtãtium: ſed in medio tempore, & huiuſmodi, motus ſunt generatio & corruptio, & illuminatio, & huiuſmodi, in quibus oportet dicere, q̀ vnus terminus erat in toto tempore præcedente, & alius in inſtanti ad quod tempus terminatur: huiuſmodi autẽ mutationes ſunt termini motus cuiuſdam, ſicut illuminatio diei eſt termi-
H nus motus localis ſolis, vnde in toto tempore præcedente, quo ſol mouetur ad punctũ directe oppoſitionis, erant tenebræ, in ipſo vero inſtanti quo peruenit ad punctum prædictum, eſt lumen: & ſimiliter eſt de generatione & corruptione, quæ ſunt termini alterationis. Et quia inter tempus & inſtans non cadit aliquod mediũ, nec eſt aliquod inſtans accipere imme-
D.744. diate præcedens ultimum temporis, inde eſt, quòd in huiuſmodi mutationibus abſque omni medio trãſitur de vno extremo in aliud, nec eſt accipere vltimũ tempus, in quo fuerit in termino a quo, ſed vltimum tempus quod terminatur ad inſtans, in quo eſt in termino ad quem. & ideo huiuſmodi mutationes inſtãtaneæ dicũtur. Hoc autem dici nõ poteſt in motu angeli, eo quòd nullum ordinem habet ad aliquem mo-
I tum cõtinuũ, vt poſsit dici terminus eius, vnde oportet ponere quòd intelligatur tranſire de termino motus in terminum motus, ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans, & non ſicut tranſitur de tempore in inſtans, eo quòd tempus non poteſt intelligi ſine motu; vnde cum eſſe angeli in termino a quo a nullo motu depẽdeat, non poteſt dici quòd ſit ibi in tẽpore, ſed in quodam nunc, & ſimiliter in termino ad quem cum alio nunc: ſed huiuſmodi nunc nõ ſunt termini huiuſmodi temporis, quod eſt numerus motus cæli, eo quòd motus angeli nullo modo dependet a motu cæli, vt eius numero menſuretur: nec oportet ea continuari per medium tempus. Continuitas enim temporis ſe-
K quitur continuitatem motus, & cõtinuitas motus ſequitur continuitatem magnitudinis ſuper quam tran
Tex.c.99. ſit motus, vt habetur in 4. Phyſi. ſed in ipſis operationibus angeli, ratione quarum dicitur moueri per diuerſa loca, non eſt inuenire aliquam continuitatem, ſed conſequenter ſe habent, vnde & nunc quæ menſurãt
D.118. motum angeli ſunt conſequenter ſe habentia, & nõ eſt inter ea aliquid cõtinuans, & ipſa pluralitas ſic ſe conſequẽtium eſt quoddam tempus, in quo dicimus angelum moueri: & hoc conſonat dictis Philoſophi, vbi dicit, quòd eiuſdem rationis eſt indiuiſibile moueri, & tempus componi ex nunc.

F

Ad primum ergo dicendum, quòd non requiritur tempus in motu angeli propter diſtantiam, ſed propter incontingentiam terminorum, quia. ſ. nõ contingit angelum eſſe in duobus locis ſimul.

Ad 2ᵐ dicendum, quòd ſucceſsio motus non ſolum ſequitur diuiſionem mobilis, ſed etiam eius, ſuper quod tranſit motus: quia ſecundum prius & poſterius in magnitudine eſt prius & poſterius in motu, vt dicitur in 4. Phyſ. Licet ergo angelus ſit indiuiſi- Tex.c.104.
bilis, tamen loca, ſecũdum quæ moueri dicitur, ſunt diuiſa ad inuicem: & ideo oportet in motu eius intelligi aliquam diuiſionem.

G Ad 3ᵐ dicendum, quòd quàmuis non impediat aliquod plenum angelũ in ſuo motu, tamen propter rationem iam dictam, oportet in motu eius intelligi diuerſa nunc: ratio autem Philoſophi eſt magis ducens ad impoſsibile quàm oſtenſiua, vt Commentator ibidem dicit.

Articvlvs x.

Vtrum angeli poſſint agere in hæc corpora inferiora.

Circa quintum ſic proceditur. Videtur quòd angeli non poſſint agere in hæc corpora inferio- 1.p.q.110. ar.1. 3.c.t. di.8.ar.5.a.
ra. Actio enim non poteſt niſi inter ea quæ habẽt ali-
H quam conuenientiam ad inuicem: ſed angelus nõ habet conuenientiam cum iſtis corporibus, cum corruptibilium & incorruptibilium etiam genus non ſit vnum, vt dicitur in 10. meta. ergo angeli in hæc cor- Tex.c.26.
pora non poſſunt agere.

§ 2 Præt. Si agunt angeli in hæc corpora, aut agunt per imperium, aut per influxum. Si per imperium, æqualiter agere poſſunt in propinqua, & in diſtãtia, quod eſt contra Dama. qui dicit, quòd vbi operantur, ibi ſunt. Si vero per influxum, oportet quòd illud quod influunt per medium tranſeat: medium autem corporale non eſt receptiuũ ſpiritualis impreſſionis. ergo nullo modo poſſunt angeli agere in hęc inferiora corpora neque in animas noſtras.

§ 3 Præt. Nõ poſſunt dici agere, vel influere, ſicut fons influit riuo, vt idem numero quod prius eſt in ange-
I lo, poſt modũ in his inferioribus fiat, quia ſic in agendo aliquid amitteret: nec iterum illud quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando, quia angeli creatores non ſunt: nec iterum educẽdo de potentia in actum, quia ad hoc natura ſufficit. ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in 3. de tri. quod ea quæ diuinitus in corporalibus fiunt, miniſterio angelorum fiunt. Gre. etiam dicit in 4. dial q̀ omnia corporalia p ſpirituales ſubſtantias adminiſtrant.

Respon. Dicendum, quòd de actione angelorum in hæc inferiora corpora duplex eſt opinio apud philoſophos. Commentator enim volt in 10. meta. q̀
K ſubſtantiæ ſpirituales non poſſunt imprimere in hæc inferiora corpora, niſi mediantibus corporibus cæleſtibus, quæ a ſubſtantijs incorporeis mouentur, ſecũdum philoſophos. Auicẽ. vero vult in ſua meta. & in 6. de naturalibus, quòd dupliciter imprimunt in hæc inferiora. Vno modo, per motum orbium: & alio modo per imperium immediate, quia formæ intellectus eorum ſunt factiuæ ſecundum eum, & materia ſenſibilis obedit eorum conceptionibus pluſquã quibuſlibet qualitatibus actiuis & paſsiuis: & exinde eſt ſecũdum eum quòd in iſtis inferioribus fiunt aliquæ trãſmutationes

Digitized by Google

mutationes quandoque ex conceptionibus ſuperiorum ſubſtantiarum præter totum ordinem cauſarum naturalium. Sed hæc opinio ſecunda repugnat dictis D.ſ24. Aug. in 3. de tri. vbi dicitur quòd angelis non [4] ſeruit ad nutum materia corporalis. Repugnat etiam ratio ni, quia quàmuis quod eſt potẽtia in materia ſit actu in ſubſtantijs, multo nobilius tamen materia corporalis nõ eſt proportionata potẽtia reſpectu talis act⁹, quo ſubſtãtiæ ſpirituales in actu ſunt. Oportet autem agens quod educit de potentia in actum eſſe materiæ proportionatũ: vnde non poteſt eſſe quòd virtus ſubſtantiæ ſpiritualis creatæ ſe extendat ad materiæ tranſmutationem immediate, ſed mediante aliquo agente naturali. Quàmuis enim ei nõ obediat corporalis materia ad formalem trãſmutationem, immediate tamẽ obedit ei localiter ad modum localem, & per hanc virtutem poſſunt cõgregare & circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum perficiẽdum. Ea vero ad quæ nulla virtus naturalis ſe extendit, fiũt ſola diuina virtute, quæ ſola poteſt naturalem ordinẽ immutare: ſed quia mentes noſtræ ſunt proportionatæ & propinquæ ad recipiendum actionem angelo-D.ſ26. rum, ideo in mentes noſtras agere poſſunt [4] dupliciter. Vno modo, confortando intellectum noſtrum, ſicut in corporalibus minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo, per agens naturale ipſius intellectus, ſicut etiam agit in corpora, & hoc eſt inquantum lumine angelico illuſtrantur phantaſmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, q̃ lumine intellectus agentis exprimi poſſent.

Ad primvm ergo dicendum, quòd angeli habent conuenientiam cum iſtis inferioribus corporibus, quæ eſt conuenientia mouentis ad motum: poſſunt enim mouere motu locali corpora, non ſolum illa cæleſtia immediate, ſed etiam hæc inferiora, vt ſic ſententia noſtra de actione angelorum in corpora, ſit media inter duas opiniones philoſophorũ prædictas.

Ad 2ᵐ dicendum, quòd angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium: ſed imperium non dicitur hic ſine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum, cum mo-Tex.co.12. uens & motum oporteat eſſe ſimul, vt probatur in 7. Phyſi. Actio vero qua influere dicitur in animam noſtram, confortando eam ad intelligendum, non oportet quòd tranſeat per medium corporale, quia hoc facit in ſpiritualibus ordo, quod in corporalibus ſitus, ſecundum Auguſt. Animæ vero noſtræ ordine naturæ quaſi contiguantur ipſis angelis, ſicut angelus inferior ſuperiori, vnde non oportet quod interueniat medium corporale.

Ad 3ᵐ dicẽdum, quòd angeli neque in anima, neque in natura corporali aliquid creant, ſed ſolũ educunt de potentia in actum: & quàmuis naturale agẽs de potentia in actum educere poſſit, non tamen ita perfecte, ſicut angelus.

QVÆSTIO V.

Deinde quæritur de his, quæ pertinent ad homines.

¶ Et primo, Quantum ad naturam.
¶ Secundo, Quantum ad gratiam.
¶ Tertio, Quantum ad culpam.
¶ Quarto, Quantum ad gloriam.

¶ Quantum ad naturam quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum vegetabilis & ſenſibilis anima ſit a A creatione.

¶ Secundo, Vtrum imperare ſit actus voluntatis, vel rationis.

Articvlvs. xi.

Vtrum anima vegetabilis & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd anima vegetabilis & ſenſibilis educãtur in eſſe per creationem. Vt enim dicit Aug. in lib. de vera religione. Subſtantia viuens naturæ ordine præfertur ſubſtã- Ar.44.a16. ad 1. & 4. & 1.p.q. 118. ar.1.0. & p. q.3.art.2.0. tiæ non viuenti: ſed anima ſenſibilis & vegetabilis B ſunt ſubſtantiæ uiuentes. ergo ſunt nobiliores omnibus ſubſtantijs non uiuentibus: aliquæ autem ſubſtantiæ non viuentes ſunt immediate a Deo creatæ, vt elementa huius mundi. ergo & anima ſenſibilis, & vegetabilis immediate a Deo creantur, cum nobilitas facientis demonſtret nobilitatem facti.

¶ 2 Præt. Omne cui proprie competit fieri, vel fit ex nihilo, vel fit ex aliquo: ſed animæ vegetabili, vel ſenſibili competit proprie fieri. ergo cum non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem ſui, relinquitur quòd fiant ex nihilo, & ſic exeunt in eſſe per creationem. Probatio mediæ. Omne quod proprie habet C eſſe, ſi non ſemper fuit, proprie dicitur fieri: ſed anima ſenſibilis proprie & vere habet eſſe, cum ſit ſubſtantia operans, mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem niſi quod habet propriũ eſſe. ergo cũ anima ſenſibilis huius animalis nõ ſemp fuerit, proprie cõpetit ei fieri, & ſic reſtat q creetur.

Sed contra eſt, quod philo. dicit in 2. de anima, quòd ſenſitiui prima mutatio fit a generante. Prima Tex.co.59. autem mutatio ſenſitiui eſt ſecũdum quam acquiſit actũ primum, qui eſt anima ſenſitiua. ergo fit per generationem, & non per creationem.

¶ 2 Præt. Omne illud quod præcedit in ſemine hominis ante introductionem animæ rationalis eſt per generationem, & non per creationem: ſed anima vegetabilis & ſenſibilis præcedunt in ſemine hominis, D quia primum eſt viuum quàm animal, & animal q̃ homo, ſecundum Philoſophum 16. de animalibus. ergo etiam in homine eſt anima ſenſibilis & vegetabilis per generationem.

¶ 3 Præt. Cum Deus in inſtanti operetur, natura vero ſucceſſiue, omne illud quod per actionem ſucceſſiuã exit in eſſe, eſt ab aliquo agente naturali: ſed aĩa ſenſibilis & vegetabilis producuntur actione ſucceſſiua, quia determinato ſpatio temporis viuificatur conceptus, & ſenſificatur. ergo anima ſenſibilis & vegetabilis ſunt a naturali agente, & non per creationem.

Respon. Dicendũ, quòd circa hanc quæſtionẽ eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt animam ſenſibilem & vegetabilem eſſe ex creatione. Alij vero ex E traduce, & hæc diuerſitas apud philoſophos inuenitur non ſolum de iſtis animabus, ſed etiam de omnibus formis ſubſtantialibus. Quidam enim, vt Plato & Auicenna, poſuerunt omnes formas ab extrinſeco eſſe, qui præcipue ex duobus mouebantur. Primo quidem, quia cum formæ non habeant materiam partem ſui, non poſſunt fieri ex nihilo, unde oportet q a creãte fiant. Secundo, quia in rebus inferioribus non uidebant principia actionum, niſi qualitates actiuas & paſſiuas, quas iudicabant inſufficientes ad productionem formarum ſubſtantialium, cum nihil agat ultra ſuam ſpeciem. Sed in hoc videntur fuiſſe decepti, quia

attribuebant

attriboebant fieri proprie iſtis formis, cum tamen fieri non ſit niſi compoſiti, cuius etiam proprie eſt eſſe. Formæ enim eſſe dicuntur non vt ſubſiſtentes, ſed vt quo compoſita ſunt, vnde & fieri dicuntur non propria factione, ſed per factionem ſuppoſitorum, quæ tranſmutãtur tranſmutatione materiæ de potentia in actum: vnde ſicut compoſita ſiunt per agentia naturalia, ita etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes. Qualitates autem actiuę & paſſiuæ agunt ad formas ſubſtãtiales in virtute ſubſtantialium formarũ, quarũ ſunt inſtrumenta, ſicut calor ignis agit vt inſtrumentum

Tex.co.41. animæ nutritiuæ, vt dicitur in 2. de aia. Anima aũt vegetabilis & ſenſibilis non ſunt formæ ſubſiſtentes, alias remanerent poſt corpora, vnde oportet quòd

G fiant a generante per actionem compoſitorum, ſicut & cæteræ formæ materiales: ſola autem anima intellectiua quæ habet eſſe ſubſiſtẽs, cum maneat poſt corpus, eſt ab extrinſeco per creationem. Si autẽ ſenſibile, & vegetabile, & intellectiuum in homine in diuerſis ſubſtantijs animæ radicantur, tunc & vegetabilis, & ſenſibilis hominis in generante erit. Sed quia hæc opinio repugnat dictis philoſophorum, qui in vno aiato vnam animam tantum poſuerunt, ad quam omnes operationes animæ pertineant, & etiam contra dicta ſanctorum improbãtium pluralitatem animarũ, vt patet i libro de eccleſiaſticis dogmatibus: ideo approbato quòd in homine ſit tantum vna ſubſtantia

H animæ, cuius potẽtiæ ſunt uegetatiuum, ſenſitiuum, & intellectiuum, dicimus quòd anima hominis, quæ omnes has potentias animæ ſuſtinet, a Deo creatur, quàmuis per operationem naturalis agentis fiat, vt corpus organizatum actu perficiatur per potentias, quæ ſunt corporalium partium actus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima vegetabilis & ſenſibilis non ſunt ſubſtantiæ viuentes, ſicut nec ſubſiſtentes, ſed ſunt principia viuendi & eſſendi: & iterum nõ oportet ſi quid minus nobile ſit a Deo immediate, quòd etiam quod eſt magis nobile, quia Deus cum non habeat limitatam virtutem, nec agat neceſſitate naturæ, poteſt agere & nobiliora, & minus nobilia ſecundum ſuam voluntatem: ſicut im-

I mediate produxit prima indiuidua brutorum animalium, quibus tamen homines, qui nunc generãtur ex ſemine, nobiliores ſunt.

AD 2^m dicendum, quòd animæ ſenſitiuæ nõ conuenit per ſe eſſe, nec fieri, nec operari: nulla enim eſt actio animæ, in qua corpus non communicet. Eſt.n. duplex potentia motiua animæ ſenſitiuæ, vna quę imperat.ſ. appetitiua, cuius actus conſtat, quæ affixa muſculis & neruis eſt principium mobilitatis in eis, ſed ipſa diſtinctio partium corporalium facit, ꝙ vna pars aialis eſt mouẽs, & alia mota, & ita pñt moueri ex ſe.

Alia, quæ ſunt in contrarium, cõcedimus, niſi quãtum pertinet ad hominem, in cuius ſemine quàmuis

K præcedat vegetatiua & ſenſitiua anima imperfecte, cũ illis ceſſantibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfecte continet quod in eis erat imperfectionis. Nam ſecundum Auice. in generatione animalis ex ſemine interueniunt multæ generationes, & corruptiones.

ARTICVLVS XII.

Vtrum imperare ſit actus rationis.

12.q.17.ar.1.o.& 1.p.q.1 ar.5.ad 2. AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ imperare ſit actus rationis, quia Philoſo. dicit in 1. ethic. Ratio recte & ad optima deprecatur, & obedit

F ei quod eſt continentis. ergo imperare, & deprecari, & huiuſmodi videntur ad rationem pertinere.

SED CONTRA. Imperare ad dominium pertinet: ſed nos ſumus domini noſtrorum actuũ per uoluntatem. ergo imperare eſt actus uoluntatis.

RESPON. Dicendum, quòd in imperio duo cõcurrunt, quorum vnum eſt rationis, aliud uolũtatis. Qui.n. imperat aliquid, inclinat ad faciendum quod voluntatis eſt: ipſius enim eſt mouere per modũ agẽtis, & iterum ordinat eum cui imperat, ad exequẽdũ illud qđ imperat, & hoc ad rationẽ pertinet, cuius eſt ordinare. Et ſi duorum horum ordo conſideretur, videtur primũ eſſe inclinatio voluntatis in aliquid per

G electionem, & poſtea in principio executionis ordinatur per quos fieri debeat quod electum eſt, & ſic imperium erit immediate actus rationis, ſed voluntatis quaſi primo mouentis.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum charitas per ſuam eſſentiam augeatur.

DEINDE quæritur quantum ad gratiam pertinet, vtrum charitas ſecundum ſuam eſſentiã au- 22.q.24.ar.4.& 5.& 1.d.17.q.2.a.2.o.

H geatur, & videtur quòd non. Cum enim augmentum ſit quædam mutatio, vel variatio, quod ſecundum eſſentiam augetur, ſecũdum eſſentiam variatur, vel mutatur: ſed quod mutatur, vel variatur ſecundum eſſentiã, aut generatur, aut corrumpitur. ergo ſi charitas ſecundum eſſentiam augetur, corrumpitur: non enim generatur cum prius fuerit.

¶ 2 Præt. Charitas non habet quantitatem niſi virtualem: ſed virtus charitatis eſt ipſa eſſentia eius. ergo quãtitas charitatis eſt eſſentia eius. nõ ergo poteſt eſſe quòd varietur quantitas charitatis ſine variatione eſſentiæ eius, & ſic ſi augetur ſecundum ſuã eſſentiã, oportet quòd eſſe eius vel generetur, vel corrumpatur.

SED CONTRA. Præmium eſſentiale reſpondet

I ipſi eſſentiæ charitatis: ſed quidam proficiunt ad maius præmium eſſentiale. ergo in eis charitas ſecundũ eſſentiam augetur.

RESPON. Dicendum, quòd charitas ſecundum ſuam eſſentiam augetur: ſed notandum eſt, quòd hæc præpoſitio, ſecundum, varias habitudines importat, quandoque denotat ſubiectum, vt cum dicitur, Iſte eſt albus ſecundum pedem, quia pes eſt ſubiectum albedinis: quandoque vero formam, vt cum dicitur, Iſte eſt coloratus ſecundum albedinem. Cum ergo dicitur aliquid ſecundum hoc moueri, poteſt intelligi vel ſubiectum, uel forma. Cum enim dicitur, Iſte mouetur ſecundum manum, notatur ſubiectum motus.

K Cum uero dicitur, Iſte mouetur ſecũdum locum, notatur id, quod formaliter ſpecificat motum. Sic ergo cum dicimus charitatem ſecũdum eſſentiam augeri, denotatur ſubiectum augmenti, ut ſit ſenſus. Ipſa eſſentia charitatis augetur: ſicut cum dicimus, album augetur ſecundum eſſentiam ſuam, non autem deſignatur forma ſpecificans motum, ut ſit ſenſus, augetur ſecundum eſſentiam.i. augmẽtum eius eſt motus in eſſe, vel in eſſentia, & ſic dicitur augmẽtum eſſe ſecundum quantitatem. Et quàmuis quantitas charitatis, quæ eſt uirtus, ſit idem quod eſſentia charitatis, non tamen oportet quòd eſſentia charitatis tollatur, D.415.

quia

Digitized by Google

quia etiam in augmento corporali ipſa eſſentia quantitatis non tollitur, cum ſemper maneat dimenſio in terminata, ſed ſecūdum diuerſas terminationes quas recipit, fit mutatio de paruo in magnum, quæ eſt augmentum, ita etiam ipſa virtus charitatis non tollitur per eſſentiam ſuam, ſed variatur terminatio eius. Omnis autem forma recepta in aliquo ſubiecto terminationem recipit ſecundum capacitatem recipiētis: unde quando ſubiectum charitatis magis diſponitur ad charitatem. ſ. ad congregationem ſui ad Deum, tanto maiorem participat charitatem, & ſic charitas ſecundum ſuam eſſentiam augeri dicitur.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Et quæruntur duo.

¶ Primo, Vtrum Petrus negando Chriſtum peccauerit mortaliter.

¶ Secundo, Vtrum habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione, ſit peccatum mortale.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum Petrus negando Chriſtum peccauit mortaliter.

22. q. 24. ar. 2. ad 2. & ve q. 2. ar. 6 ad 1.

CIRCA primum ſic proceditur. Videtur quòd Petrus negando Chriſtum non peccauit mortaliter. Dicit enim quædam glo. quòd peccauit per ſurreptionem: ſed peccatum per ſurreptionē eſt veniale, & non mortale, vnde primi motus qui per ſurreptionem fiunt, ſunt peccata venialia. ergo peccauit tantum venialiter.

¶ 2 Præt. Bernar. dicit in lib. de dile. domini, quòd in Petro charitas fuit ſopita, non extincta: ſed per peccatum mortale charitas extinguitur. ergo Petrus non peccauit mortaliter.

SED CONTRA eſt, quod Greg. dicit in mora. q. Petrus ab ipſis faucibus diaboli eripitur: ſed in faucibus diaboli non eſt aliquis niſi per peccatum mortale. ergo Petrus peccauit mortaliter.

RESPON. Dicendum, quòd abſque dubio Petrus peccauit mortaliter negādo Chriſtum, quod quidem patet ex duobus. Primo, quia negauit fidem in loco vbi periclitabatur, & eius confeſſio requirebatur. Ore enim confeſſio fit ad ſalutē, vt dicitur ad Roma. 10 in quo videtur quòd ſit de neceſſitate ſalutis confeſſio fidei in caſu prædicto, & ſic præcipue mendacium in his quæ fidei ſunt, eſt pernicioſiſſimum, ſecundum Aug. in lib. de mendacio. Secundo, quia defectui confeſſionis & mēdacio addidit periurium & blaſphemiam, quia vt dicitur Matth. 26. Cœpit deteſtari & iurare, quia non nouiſſet hominem, quæ conſtat eſſe grauia peccata. Vnde gl. dicit ibidem. Tertio cœpit deteſtari & iurare, quia non nouiſſet hominē, quia perſeuerare in peccato dat incrementum ſcelerum, & qui minima ſpernit, cadit in maiora.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſurreptio dupliciter accipitur. Vno modo, ſecundum quod opponitur deliberationi, & ſic primi motus dicunt eſſe ſurreptiui, & ſic Petrus ex ſurreptione non peccauit. Alio modo, ſecundum quod opponitur electioni, & ſic Petrus ex ſurreptione peccauit, quia non peccauit

A ex electione quaſi ex certa malitia, ſed ex paſſione timoris: talis autem ſurreptio non excuſat a mortali, ſicut patet in incontinente, qui fornicatur motus concupiſcentia, cum tamen haberet propoſitū cōtinendi.

AD 2^m^ dicendum, quòd Ber. impropriè loquitur, & eius verbum vt verificetur, eſt intelligendū de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Chriſtum conceperat, quæ in eo manſit etiam poſt negationem: vel ſi intelligatur de charitate gratuita, intelligēdum eſt, quòd non fuit extincta ſecundum prædeſtinationem diuinam, quæ eius pœnitentiam præparabat, quàmuis eſſet in ſe extincta ſecundum actum.

B

ARTICVLVS XV.

Vtrum habere plures præbendas ſine cura animarum abſq; diſpenſatione ſit peccatum mortale.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd habere plures præbendas ſine cura animarum abſque diſpenſatione ſit peccatum mortale. Quicumque enim facit contra ſtatutum concilij, peccat mortaliter: ſed qui habet plures præbendas facit contra ſtatutum concilij generalis. ergo peccat mortaliter. Probatio mediæ, diſtin. 7. dicitur in quodam decre-

193. ar. ſpecialis.

C to Vrbani Papæ, quod incipit, *Sanctorum* canonum. Omnino aliquem in duabus eccleſijs titulari non liceat, ſed vnuſquiſque in qua titulatus eſt, in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim epiſcopus diſpoſitione vnus diuerſis præeſſe poſſit eccleſijs, canonicus tamen præbēdarius, niſi vnius eccleſiæ in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet.

¶ 2 Præt. 14. q. 1. dicit quoddam decretum ſeptimæ ſynodi. Clericus ab inſtanti tpe in duabus non connumeretur eccleſijs: negociationis enim eſt hoc, & turpis lucri commodum, & ab eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præt. Chryſoſt. dicit, quod tenebra erubuit, lumen erubeſcat, quod figuræ non fuit conceſſum, rei teor eſſe illicitum: figuræ autem non fuit cōceſſum quòd inter Leuitas qui capiebat in Bethleē, caperet in Hieruſalem. ergo cum perfectiores eſſe debeamus, qui ca-

D pit in Tyro, non capit in Damaſco.

¶ 4 Præt. Bernard. dicit. Qui non vnus, ſed plures eſt in beneficijs, non vnus, ſed plures erit in ſupplicijs: ſed qui habet plures p̄bendas, plures eſt in beneficijs. ergo plures erit in ſupplicijs, & ſic grauiſſime peccat.

¶ 5 Præt. Quicumque committit ſe diſcrimini & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter: iſte eſt huiuſmodi, quia recipiendo plures præbendas iurat ſtatuta vtriuſque eccleſiæ, in quibus præbendatur, quæ aliquando non poſſunt ſimul ſeruari, vtpote ſi eodem tempore vocetur ad electionem in vtraque eccleſia,

E vel ad aliqua eccleſiæ negocia peragēda, & præcipue, ſi ſit cauſa inter duas eccleſias, cum vtriq; teneatur. ergo videtur quòd peccet mortaliter.

SED CONTRA eſt, quia illud quod vergit in cōmune periculum, non eſt ab eccleſia ſuſtinēdum: ſed eccleſia ſuſtinet vt aliqui communiter habeant duas p̄bendas. ergo in hoc nō eſt periculū peccati mortalis.

¶ 2 Præt. Licitum eſt alicui patrimonium habenti præbendam accipere: ſed maior eſt conuenientia inter eccleſiaſtica beneficia, quàm inter patrimonium & præbendam. ergo etiam licet habenti unam præbendam, accipere aliam.

RESPON. Dicendū, quòd omnis quæſtio, in qua de mortali peccato quæritur, niſi expreſſe veritas habeatur,

Digitized by Google

beatur, periculoſe determinatur: quia error, quo non creditur eſſe peccatum mortale, quod eſt peccatum mortale, conſcientiam non excuſat a toto, licet forte a tanto. Error vero, quo creditur eſſe mortale,
D.,34. quod non eſt mortale ex [a] conſcientia ligat ad peccatum mortale. Præcipue autem periculoſum eſt, vbi veritas ambigua eſt, quod in hac quæſtione accidit. Cũ enim hæc quæſtio ad theologus pertineat, inquantum dependet ex iure diuino, vel ex iure naturali: & ad iuriſtas, inquantum dependet ex iure poſitiuo, inueniuntur in ea theologi theologis, & iuriſtæ iuriſtis contrarie ſentire. In iure namque diuino non inuenitur determinata expreſſe, cũ in ſacra ſcriptura expreſſa mentio de ea non fiat, quàmuis ad eam argumenta ex aliquibus authoritatibus ſcripturæ forte adduci poſſint, quæ tamen non lucide veritatem oſtendunt. Determinando vero eam ſecundum ius naturale, ſic videtur ad præſens de ea dicendum, quòd actionum humanarum multiplex eſt differentia. Quædam enim ſunt, quæ habent deformitatem inſeparabiliter annexam, vt fornicatio, adulteriũ, & alia huiuſmodi, quæ nullo modo bene fieri poſſunt, de numero talium nõ eſt habere plures præbendas, alias in nullo caſu diſpenſationem recipere poſſet, quod nullus dicit. Quædam vero ſunt actiones, quæ de ſe indifferenter ſunt ad bonum, vel malum, vt leuare feſtucã de terra, vel aliquod huiuſmodi, inter quarum numerum quidã computant habere plures præbendas, dicentes. Ita licitum eſt habere plures præbendas, ſicut habere plura poma. Sed hoc non videtur eſſe verum, cum hoc, quod eſt habere plures præbẽdas, plurimas in ſe inordinationes contineat, vtpote, quia non eſt poſſibile aliquem in pluribus eccleſijs deſeruire, in quibus eſt præbendatus, cum præbendæ videantur eſſe ordinatæ quaſi quędam ſtipendia Deo ibidem miniſtrantiũ. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dũ vnus loco plurium inſtituitur. Sequitur etiã in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui ad hoc aliqua bona eccleſijs contulerunt, vt certus numerus Deo deſeruientium ibi eſſet. Sequitur etiam inæqualitas, dum vnus pluribus beneficijs abundat, & alius nec vnum habere poteſt, & multa alia huiuſmodi quę de facili patent: vnde non poteſt contineri inter indifferentes actiones, & multo minus inter eas, quæ ſunt ſecundum ſe bonæ, vt dare eleemoſynam, & huiuſmodi. Sunt vero quædam actiones, quæ abſolute conſideratæ deformitatem, vel inordinationem quandam important, quæ tamen aliquibus circunſtantijs aduenientibus bonæ efficiũtur: ſicut occidere hominem, vel percutere, in ſe deformitatem quandam importat, ſed ſi addatur, occidere malefactorem propter iuſtitiam, vel percutere delinquentem cauſa diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe habere plures præbẽdas. Quàmuis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circunſtantiæ poſſunt ſuperuenire, ita bene ſtantes actum, quòd prædictæ inordinationes totaliter euacuantur, vtputa, ſi ſit neceſſitas in pluribus eccleſijs eius obſequio, & poſſit plus ſeruire eccleſiæ, vel tantumdem abſens quàm alius præſens, & ſi qua alia ſunt huiuſmodi, & tunc iſtis conditionibus ſuperuenientibus cum recta intentione non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione interueniente, ſi conſideretur tantum ſecundum ius naturale, quia diſpenſatio ad ius naturale non pertinet, ſed ſolum ad poſitiuum. Si vero aliquis hac intentione plura beneficia
F habeat, ut ſit ditior, vt lautius uiuat, & ut facilius ad episcopatum perueniat in aliqua eccleſiarum ubi eſt præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur, quia cum tali intentione, & unum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, eſſet illicitũ: & ſic quidem eſſet dicendum ſecũdum ius naturale, etiam nullo iure poſitiuo ſuperueniente. Nunc autem certum eſt per antiqua iura hoc eſſe prohibitum: patet etiã huic prohibitioni cõſuetudinem eſſe contrariam, per quam quidã dicunt illa iura eſſe abrogata. Nam per contrariam conſuetudinem iura humana abrogantur. Quidam uero dicũt per hanc conſuetudinem antiqua iura non abrogari,
G eo quòd quædam decretalis &c. Multa per patientiã tolerantur, quæ ſi in iudicium fuerint deducta, iuſtitia cogente caſſarentur: & hæc cõtrouerſia iuriſtis eſt relinquenda, quàmuis hoc uideatur eſſe probabile, quòd quantum ad hoc quòd iura illa antiqua cõtinent, ius naturale abrogari non poſſit per contrariam conſuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc quod ſolum de iure poſitiuo continent, poſſunt eſſe abrogata, præcipue ſi ſimulantes hanc contrariã conſuetudinem, in quorum poteſtate eſt ius poſitiuũ mutare, intendunt per talem diſſimulationem anti-
H qua iura mutare. Si ergo antiqua iura, quæ hoc prohibent in ſuo robore maneant, contraria conſuetudine non obſtante, certum eſt non poſſe aliquẽ plures præbendas habere abſque diſpenſatione, etiam illis circũſtantijs ſuperuenientibus, quæ ſecundum conſiderationem iuris naturalis actum poterant honeſtare. Si autem antiqua iura ſunt per conſuetudinem abrogata, tunc prædictis circunſtantijs ſuperuenientibus etiã ſine diſpenſatione licitum eſt plures præbendas habere, ſine quibus circunſtantijs licitum non eſt, quantũcumque diſpenſatio interueniat, eo quòd diſpenſatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, ſed ſolũ ligamen iuris poſitiui, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.
I Et ex his de facili poteſt patere reſpõſio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum omnes ſancti, qui ſunt per Eccleſiam canonizati, ſint in gloria, uel aliqui eorum in inferno.

DEINDE quæritur, quantum ad gloriam pertinet, utrum omnes ſancti, qui ſunt per Eccleſiã canonizati, ſint in gloria, uel aliqui eorum ſint in inferno, & uidetur quòd aliqui poſſunt eſſe in inferno de his, qui ſunt in Eccleſia canonizati. Nullus enim poteſt eſſe ita certus de ſtatu alicuius, ſicut ipſemet de ſe, quia quæ ſunt hominis nemo nouit, niſi ſpiritus hominis qui eſt in ipſo, ut dicitur 1. Corint. 2. ſed homo non poteſt eſſe certus de ſeipſo, utrum ſit in ſta-
K tu ſalutis. dicitur enim Eccleſia. 9. Nemo ſcit, utrum ſit dignus odio, uel amore. ergo multo minus Papa ſcit. ergo poteſt in canonizando errare.

¶ 2 Præ. Quicumque in iudicando innititur medio fallibili, poteſt errare; ſed Eccleſia i canonizãdo ſanctos innititur teſtimonio humano, cum inquirat per teſtes de uita, & miraculis. ergo cum teſtimonium hominum ſit fallibile, uidetur quòd Eccleſia in canonizando ſanctos poſſit errare.

SED CONTRA. In Eccleſia non poteſt eſſe error damnabilis: ſed hic eſſet error damnabilis, ſi ueneraretur tãquàm ſanctus, qui fuit peccator, quia aliqui ſcientes peccata eius crederent hoc eſſe falſum, & ſi ita contigerit

Digitized by Google

ita contigerit, poſſent ad errorem perduci. ergo Eccleſia in talibus errare non poteſt.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in epiſtola ad Hiero. quòd ſi in ſcriptura canonica aliquod mendacium admittatur, nutabit fides noſtra, quæ ex ſcriptura canonica dependet: ſed ſicut tenemur credere illud quod eſt in ſacra ſcriptura, ita illud quod eſt communiter per Eccleſiam determinatum, unde hæreticus iudicatur qui ſentit contra determinationem conciliorum. ergo commune iudicium Eccleſiæ erroneum eſſe non poteſt. & ſic idem quod prius.

R e s p o n. Dicendum, quòd aliquid poteſt iudicari poſſibile ſecundum ſe conſideratum, quod relatum ad aliquid extrinſecũ impoſſibile inuenitur. Dico ergo, quòd iudicium eorum qui præſunt Eccleſiæ poteſt errare in quibuslibet, ſi perſonæ eorum tm̃ reſpiciantur. Si vero conſideretur diuina prouidentia, quæ Eccleſiam ſuam Spiritu ſancto dirigit, vt non erret, ſicut ipſe promiſit, Ioan. 14. quòd Spiritus adueniens doceret omnem ueritatem de neceſſarijs, ſcilicet ad ſalutem, certũ eſt quòd iudicium Eccleſiæ uniuerſalis errare in his, quæ ad fidem pertinẽt, impoſſibile eſt. Vnde magis eſt ſtandum ſententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de fide, quam in iuditio profert, quàm quorumlibet ſapientum hominum in ſcripturis opinioni, cũ Caiphas, quàmuis nequam, tamen quia Pontifex, legatur etiam inſcius propheta
C
ſſe, Ioan. 11. In alijs uero ſententijs, quæ ad particularia facta pertinent, vt cum agitur de poſſeſsionibus, uel de criminibus, vel de huiuſmodi, poſſibile eſt iudicium Eccleſiæ errare propter falſos teſtes. Canonizatio uero ſanctorũ medium eſt inter hęc duo: quia tamen honor quem ſanctis exhibemus, quędã profeſſio fidei eſt, qua ſanctorum gloriam credimus, pie credendum eſt, quòd nec etiam in his iudicium Eccleſiæ errare poſſit.

A d p r i m v m ergo dicendum, quòd Pontifex, cuius eſt canonizare ſanctos, poteſt certificari de ſtatu alicuius per inquiſitionem vitæ, & atteſtationem D miraculorum, & pręcipue per inſtinctum Spiritusſancti, qui omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

A d 2^m dicendum, quòd diuina prouidẽtia præſeruat Eccleſiam, ne in talibus per fallibile teſtimonium hominum fallatur.

Finis noni quodlibeti.

INCIPIT QVODLIBET DECIMVM.

QVÆSTIO I.

Q Væsitvm eſt de Deo, angelo, & anima.

¶ De Deo quæſita ſunt tria.

¶ Primo, De eius unitate.

¶ Secundo, De eius iudicio.

¶ Tertio, De eius ſacramento.

Articvlvs primvs.

Vtrum unitas aliquid poſitiue dicat in diuinis, & non remotionem tantum.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd unitas aliquid poſitiue dicat in diuinis, & non A remotionem tantum, ſecundum opinionem Magiſtri. Ex priuationibus enim non conſtituitur res aliqua: ſed ex vnitatibus conſtituitur numerus, qui eſt res, cum ſit ſpecies quantitatis. ergo unitas non dicitur ſecundum priuationem tantum.

¶ 2 Pręt. Numerus ſequitur diſtinctionem. Si ergo vnitas & numerus in diuinis nõ dicerent rem aliquam, non eſſet in diuinis realis diſtinctio, quod eſt hæreſis Sabelliana.

¶ 3 Præt. Si vnitas & numerus in diuinis dicuntur ſolummodo remotiue: per unitatem autem nihil aliud B uidetur remoueri quàm numerus, nec per numerum aliud quàm unitas, ſequitur quòd vtrumq; illorum in diuinis dicatur ſecũdum negationem negationis; ſed negatio negationis non eſt niſi ſecundum rationẽ tantum. ergo unitas & numerus non eſſent realiter in diuinis, quod eſt inconueniens: & ſic vnum & numerus aliquid poſitiue dicunt in diuinis.

S e d c o n t r a. Omne quod prædicatur de aliquo, prædicatur de eo ſecũdum propriam rationem: ſed ratio unius in negatione cõſiſtit. Eſt enim unum quod non diuiditur ſecũdum Philoſophum, ergo de Deo prædicatur ſecundum remotionem tantum.

¶ 2 Præt. Secundum Philoſophum in 10. meta. vnum & multa opponuntur, ſicut priuatio & habitus: priuatio autem dicitur per remotionem tantum. ergo vnum quod inter prædicta duo tenet locum priuationis, dicitur per remotionem tantum. Tex. c. 9. 6. Phy. tex. com. 25. & 5. meta. tex. com. 12 16.

¶ 3 Præt. Vnum ſupra ens non addit aliquid ſecũdum rem, quia ſi res nõ eſſet una per ſuam eſſentiam, adderet ergo aliquid ſecundum rationem tantũ: ſed quod eſt ſecundum rationem tantum vel eſt negatio, uel relatio. Cum ergo unum ſupra ens nõ addat aliquam relationem, quia ad aliquid nõ dicitur, uidetur quòd addat negationem.

R e s p o n. Dicendum, quòd unum quod eſt principium numeri, de neceſsitate aliquid poſitiue dicit in eo cui attribuitur, quia cum ex unitatibus numerus conſtituatur, niſi vnitas res aliqua eſſet, numerus res eſſe non poſſet, & ſic non poſſet poni in aliquo genere tamquàm ſpecies. Si ergo unum quod conuertitur cum ente, ſit idem quod unũ quod eſt principiũ numeri, oportet ꝙ etiam unum quod conuertitur cum ente, aliquid poſitiue ſuperaddat enti, & hoc concedit Auicen. vnde uult ꝙ unum quod conuertitur cũ ente, addat ſupra ens aliquid, quod ad genus menſuræ pertineat. Sed hoc nõ poteſt eſſe, quia cum unum quod conuertitur cum ente, de qualibet re dicatur, oportet ꝙ etiam illa res quã addit ſupra ens, ſit una, & ſic vel erit una per aliquam unitatẽ additam, & ita erit proceſſus in infinitum, uel erit una per eſſentiam ſuam, quod ſi eſt, ſtandum eſt in primo, ut. ſ. ens ipſum dicatur unum per eſſentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum eſt ſecundum B opinionem Ariſtotelis & Commentatoris eius, quòd unum quod conuertitur cum ente non ſuperaddit enti rẽ aliquam, ſed ſolum negationem diuiſionis: D. 79. & ſic huiuſmodi unum & ponit aliquid inquantum ĩ ſuo intellectu includit ens, & dicitur remotiue quãtum ad id quod ſuperaddit enti. Vnũ uero quod eſt principium numeri, quod ſuperaddit enti aliquid de genere menſuræ, & ſimiliter numerus cuius eſt principium, inueniuntur in rebus habentibus dimenſionẽ, quia talis numerus cauſatur ex diuiſione cõtinui, & hic numerus. ſ. ex diuiſione continui cauſatus, eſt ſubiectum Arithmeticæ, etiam ſecundum Auicennã.

Nulla autem conditio propria rei corporalis poteſt dici de Deo, aut de aliqua ſubſtantia ſpirituali. Vnde ſecundum hoc, vnum & numerus quæ continêtur in genere quantitatis, non dicuntur de Deo, & de alijs ſubſtantijs incorporeis, ſed ſolum vnũ quod conuertitur cũ ente, & multitudo ei oppoſita: & ideo vnitas in diuinis non dicitur niſi remotiue, quantum ad id quod ſuperaddit enti, quàmuis ponat aliquid, ſm quod includit ens: eſt enim vnũ ens indiuiſum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de vno, quod eſt principium numeri.

Ad 2^m dicendum, quòd obiectio illa procedit, ſi nullo modo vnum & numerus aliquid ponerẽt realiter in diuinis, ponunt autem ens & rem diſtinctam, vel indiſtinctam quantum ad hoc, quòd ens includitur in ratione vnius, vt dictum eſt.

Ad 3^m dicendum, quòd in ratione multitudinis includitur negatio rei, ſed ĩ ratione vnius negatio negationis & rei ſimul: quod ſic patet. Vnum enim eſt quod non diuiditur, diuiſio autem eſt quæ negatur per vnum, quod conuertitur cum ente: oportet autẽ quòd ſit talis, quòd in omni diuiſione ſaluetur, hæc autem eſt diuiſio per affirmationem & negationem, & ideo huius diuiſionis negatio conſtituit rationem vnius. Eſt enim vnum, quod nõ diuiditur tali diuiſione quòd ſit accipere hoc, & non hoc, & ſic vnum inquantum negat affirmationem & negationem, ſimul eſt negatio rei & negationis ſimul. Prædicta vero diuiſio includitur in ratione multitudinis, & ſic includitur ibi negatio rei, quia multa ſunt quæ ſic diuiduntur, quòd eorum vnum non eſt alterum.

Articvlvs II.

Vtrum Chriſtus ſit deſcenſurus ad iudicium in terram.

4.d.47.q.1. ar. 2.q.1.c. Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus non ſit deſcenſurus ad iudicium in terram, quia ſuper illud pſal. Dominus in templo ſancto ſuo &c. dicit glo. Quòd Deus in cælo ſedens, de bonis & malis iudicat. ergo iudicium non eſt futurũ in terra, ſed in cælo.

¶ 2 Præt. Ad dignitatem iudicis pertinet, ꝙ iudicandi ad eum accedant, & non econuerſo: ſed Chriſtus eſt digniſſimus iudex, cuius locus eſt cælum. ergo hoïes aſcendent illuc, vt ibi iudicentur, non autẽ ipſe in terram deſcendet homines iudicaturus.

¶ 3 Præt. Si iudicium ſit in terra futurum, præcipue videtur quod ſit futurum in valle Ioſaphat, ut habetur Ioel. 3. ſed locus ille nõ poſſet tantam multitudinem hominum capere, & ſic nõ eſt ibi futurum iudiciũ. ergo in nullo loco terræ.

Sed contra eſt, quod dicitur 1. ad Theſſa. 4. quòd Chriſtus in iuſſu, & in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cęlo, & ita videtur quòd iudiciũ in terra, non in cælo ſit futurum.

¶ 2 Præt. In iudicio comparebunt nõ ſolum electi, ſed etiam reprobi, qui habebũt corpora groſſa & grauia; & ſic non cõpetit eis locus cæleſtis, ſed terreſtris. ergo iudicium non eſt futurum in cælo, ſed in terra.

Respon. Dicendum, quòd iudicium ordinatur ad retributionem præmiorum. Vnde ſecundũ duplex pręmium. ſ. animæ & corporis, eſt duplex iudiciũ Dei. Vnũ quo beatificat, vel damnat homines quo ad animã, & hoc iudicium per totũ hoc tẽpus agitur. Aliud eſt iudiciũ quo præmiabuntur, vel punientur homines, etiam quantum ad corpora, & hoc iudicium fiet

F poſt reſurrectionem in fine temporis. Primum aũt iudicium conuenit Chriſto ratione diuinitatis, ſed ſm rationem humanitatis, quia ſicut dicit Augu. ſuper Io. Verbum Dei viuificat animas, ſed uerbum caro factũ uiuificat corpora: unde etiam Ioan. 5. dicitur. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Sic ergo ultimum iudicium eſt futurum in loco qui Chriſto competit ratione ſuæ humanitatis. ſ. circa terram illam, ubi natus eſt & paſſus, & reliqua humanitatis compleuit officia: propter quod dicitur quòd in ualle Ioſaphat iudicium eſt futurum, quia uallis illa ſubiacet monti Oliueti, unde Chriſtus aſcendit in cælo, ut ſic oſtendatur idem eſſe qui aſcendit regnaturus, & qui deſcendit iudicaturus, ſm illud Actuũ. 1.

G Quẽadmodũ uidiſtis eũ aſcẽdentẽ in cælũ, ita ueniet.

Ad primvm ergo dicẽdum, ꝙ glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Chriſto ratione diuinitatis, ratione cuius etiam cęlum ei pro loco aſſignatur, non quia diuinitas loco claudatur, ſed quia in cælo præcipue inter cæteras corporeas creaturas apparẽt iudicia maieſtatis diuinæ: unde cælum locus Dei dicitur, & ſanctorum, qui Deo fruuntur.

Ad 2^m dicendum, quòd acceſſus ad locum iudicis. i. aſcenſus in cælum eſt præmium quod ex iudicio reportatur, unde debet iudicium ſequi, non præcedere: non autem ita ſe habet ad iudicium humanum acceſſus ad locum iudicis, & ideo non eſt ſimile.

H Ad 3^m dicendum, quòd in iudicio neque Chriſtus, neque electi erũt in terra, ſed ſolũ reprobi. Chriſtus enim & electi erunt in aere, ſecũdum illud 1. ad Theſſ. 4. Rapiemur ĩ nubibus obuiã Chriſto in aera: reprobi autem erunt nõ ſolum in ualle illa, ſed in regione circumquaque, unde Chriſtum & electos uidere poterunt tũ ratione altitudinis, tũ rõne claritatis.

Articvlvs III.

Vtrum ſpecies uini, quæ remanet in ſacramẽto altaris poſt conſecrationem, alij liquori commiſceri poſſit.

I Ad tertivm ſic proceditur. Videtur quòd ſpecies vini, quæ remanet in ſacramento altaris poſt conſecrationem, alii liquori commiſceri non poſſit, quia ſecundum Philoſo. in 1. de generatione, miſcibilia ſunt in miſto potentia, non actu. ſi ergo illa ſpecies uini alteri liquori miſceatur, poſt miſtionẽ non remanebit illa ſpecies in actu, ſed deficiente ſpecie deficit eſſe corpus, uel ſanguis Chriſti: ſed hoc eſt inconueniens, quia ſecundum Philoſo. quæ ſunt miſcibilia, ſunt etiam ſeparabilia, & ſi illa ſpecies alicui liquori admiſta poterit iterum ſeparari, qua ſeparatione facta erit ibi uerum corpus Chriſti cũ ea, uel ſanguis, cum tãdiu corpus, uel ſanguis Chriſti ſit ſub ſpecie, quãdiu ſpecies eſt, & ſic ſanguis Chriſti de nouo incipiet eſſe ſub ſpecie uini alio modo, quàm per conſecrationem, quod etiam eſt inconueniens. ergo & illud ex quo ſequitur. ſ. quòd ſpecies uini poſt conſecrationem alteri liquori miſceatur. 3.p.q.77.a. 8.& 4 diſ. 11.q.1.ar.2 q 6.c. Tex.c.84. K

Sed contra. Forma miſti eſt forma accidentalis: ſed accidens ſuperueniens non corrũpit ſubiectum. ergo poſt miſtionem ſpeciei cum aliquo liquore, adhuc remanet ipſa ſpecies, & ſic non ſequitur inconueniens prædictum.

Respon. Dicẽdum, ꝙ quidam dicunt, illis ſpeciebus nullo mõ poſſe admiſceri aliquẽ liquorẽ, quin ſtatim ſub totis illis ſpeciebus deſinat eſſe ſanguis Chriſti: & hoc iõ, quia mutatis ſpeciebus nõ remanet ibi ueritas

Digitized by Google

ritas ſanguinis Chriſti: per additionem enim cuiuſcũ- A que liquoris ſit alia quantitas, quæ ſubſiſtit in illo ſa-cramento aliis accidentibus, ſit enim maior quantitas, & ſic non remanet ibi ſanguis Chriſti. Sed hoc nõ videtur uerum, quia ſpecies quæ in ſacramento poſt conſecrationem remanẽt, eodem modo corrumpuntur, & non aliter quàm accidiſſet de ſubſtãtijs præexiſtentibus, quorum ſpecies manẽt, ſicut ad ſenſum patet, quòd interimantur & alijs modis tranſmutentur omnino, ſic accidiſſet de ſubſtantia panis, aut uini ante conſecrationem. Conſtat autem per admiſtionẽ unius guttæ aquæ non fuiſſe totum uinũ deſtructũ: vnde nec propter hoc tota ſpecies uini corrumpitur poſt conſecrationem, nec oportet ſi augetur quãtitas quòd propter hoc ſit ibi alia ſpecies. Nam ipſa additio non tollit eſſentiam dimenſionis, ſed uariat terminationem eius, quæ quidem uariatur non ſolum per additionem, ſed etiam per diuiſionẽ: unde ſi talis uariatio ſufficeret ad hoc, quòd deſineret eſſe ſub ſpeciebus corpus, uel ſanguis Chriſti, ſequeretur ꝙ per diuiſionem ſpecierum ſimiliter eſſe deſineret, quod patet eſſe falſum: & ideo dicendum, quòd aliqua admiſtio alterius liquoris facit ut totaliter deſinat eſſe ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus, & aliqua non, ſed ſolũ ſub parte ſpecierum. Si enim eſſet ſubſtantia uini ibi, ſi alius liquor in magna quantitate admiſceretur, totaliter illud vinum corrumperetur, & deſineret eſſe uinum, ſi liquor admiſtus eſſet alterius ſpeciei, vel deſineret eſſe hoc vinum ſi eſſet eiuſdem ſpeciei. Si autẽ alius liquor in parua quãtitate admiſceret, nõ poſſet illius liquoris permiſtio ad totum uinum peruenire, ſed ad aliquam partem eius quam variaret, vel ſecundum ſpeciem, ſi eſſet alterius ſpeciei, quam permiſtionem non totaliter amitteret: vel ſecundum numerũ, ſi eſſet eiuſdem ſpeciei: vel ſpeciem ſuam per miſtionem totaliter amitteret, ſicut gutta aquæ proiecta in amphoram vini. Sic ergo, ſi ſpeciei poſt conſecrationem fieret tanta permiſtio extranei liquoris, quæ ſufficeret ad totam ſubſtantiam uini corrumpẽdam, ſic ibi deſineret eẽ ſanguis Chriſti ſub totis ſpẽbus. ſi autem non ſit tanta permiſtio, deſinit eſſe ſub parte. Nã
D.22. dato quòd ille liquor permiſtus in ſpeciem vini mutetur, non tamen conuerteretur in ſanguinem Chriſti.

Ad primum ergo dicẽdum, quòd facta permiſtione ſpeciei cum alio liquore, non remanet ſpecies eadem uel ſecundum ſpeciem, uel ſecundum numerum, uel ſecundum totum, uel ſecundum partem, & ſic ſub toto, vel ſub parte non remanebit ſanguis Chriſti, ſed ſubſtantia uini: nec etiã facta ſeparatione denuo erit ibi ſanguis Chſi, q̃a miſcibilia quæ ſeparãtur a miſto, nõ redeũt eadem numero, ſed eadẽ ſpecie.

Ad 2m quòd in contrarium obijcitur, dicendum quòd forma miſtionis dupliciter poteſt intelligi. Vno modo forma, per quam corpus miſtũ in ſpecie collocatur, & ſic eſt forma ſubſtantialis: per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma miſti. Alio modo, dicitur forma miſti qualitas quędam media reſultans ex ſimplicibus qualitatibus cõmiſtis. Cum ergo dicitur, ꝙ forma accidentalis ſubſtantiam non deſtruit, poſſet dici quòd verum eſt, tamen deſtruit accidentia, & ſic ſpẽs ſacramentales, quæ ſunt accidẽtia, poſt commiſtionem non manent: ſed hæc ſolutio nõ eſt ſecundum veritatem. Nam forma miſtionis cũ ſit quędam qualitas media, non permutat niſi ſimplices qualitates ex quibus componitur, ſpecies autem ſacramentales non deſtruuntur quibuſcumque qualitatibus uariatis: quia ſi odor uini, uel color mutaret, non propter hoc deſineret ibi eſſe ſanguis Chriſti, niſi dimenſiones quæ cæteris accidentibus ſubſunt, vicem ſubſtantiæ gerentes ſecundum eſſentiam deſtruerentur, quod aliter accidere non poteſt, quàm accidere de ſubſtantia uini, ſi ibi eſſet: & ideo aliter dicẽdũ eſt, quòd accidens non corrumpit ſubiectum effectiue, ſed diſpoſitiue. Poſita enim qualitate, quæ eſt neceſſaria diſpoſitio ad formã ignis. i. calore in ſummo, remouetur forma aeris: & ſimiliter poſita media qualitate, quæ eſt neceſſaria ad formã miſti, auſertur forma corporis ſimplicis.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum duratio angeli habeat prius & poſterius.

DEINDE quæritur de angelo, utrum duratio angeli habeat prius & poſterius. uidetur ꝙ ſic. In eo enim cuius duratio non habet prius & poſterius, idem eſt eſſe & fuiſſe. Si ergo in duratione angeli nõ eſt prius & poſterius, idem erit angelum eſſe & fuiſſe: ſed hoc eſt impoſſibile, quia Deus poteſt facere ꝙ angelus non eſſet, cum non poſſit facere quòd non fuerit. ergo inconueniens eſt dicere, quòd in duratio- C ne angeli non ſit prius & poſterius. 1. di. 2. q. 1. c. & d. 37 q. 4. ar. 1.

¶ 2 Præt. Nullum creatum eſt infinitũ in actu: ſed duratio angeli eſt infinita ex parte poſt. ergo non eſt tota ſimul in actu, & ita eſt ibi prius & poſterius.

¶ 3 Præt. Menſura debet eſſe proportionata menſurato: ſed eſſe angeli eſt finitum in actu. ergo eſſe, quod eſt eius menſura, eſt finitum, & ſic idem quod prius.

¶ 4 Præt. Ratio æternitatis in hoc perficitur, quod eſt tota ſimul, quia ſecundum Boet. in 5. de cõſolatione, Æternitas eſt interminabilis uitæ tota ſimul ac perfecta poſſeſsio. ſi ergo æuum quod eſt angeli duratio, non habeat prius & poſterius, non uidetur ab æternitate differre.

SED CONTRA. Secundum Philoſophum in 4. Tex. c. 104. D phyſi. Propter prius & poſterius ĩ motu, eſt prius & poſterius in tempore, quod menſurat motum: ſed in eſſe angeli nõ eſt aliquis motus, nec illud eſſe aliquo modo motui ſubiacet. ergo in æuo quòd eſt eius mẽſura, non eſt prius & poſterius.

¶ 2 Præt. Tempus nihil aliud eſt quàm numerus prioris & poſterioris. Si ergo in æuo ſit numerare prius & poſterius, æuum nihil differt a tempore.

RESPON. Dicendum, quòd de re aliqua poſſumus loqui dupliciter. Vno modo, ſecundum quod eſt in rerum natura. Alio modo, ſecundum quod eſt in conſideratione noſtra. Primo modo accipitur ſubſtantia rei cum omnibus ſuis diſpoſitionibus & operationibus, quia ſine his ſubſtantia non inuenitur in E rerum natura: ſed ſecundo modo poteſt accipi ſubſtãtia abſque ſuis diſpoſitionibus, quia conſideratio ſubſtantiæ non dependet a conſideratione ſuarum diſpoſitionum. Accipiendo ergo menſuram durationis ſecundum primum modum, ſic ſoli Deo competit duratio, quæ ſit tota ſimul, & non alicui creaturæ, eo ꝙ ſolus Deus eſt immutabilis quãtum ad eſſentiam, & quantum ad omnia quæ circa eſſentiam conſiderari poſſunt. Quælibet autem creatura eſt uariabilis uel ſecundum ſubſtantiam, uel ſecundum aliquam diſpoſitionem, aut operationem: & ſecũdũ hoc Aug. 11. q.

ad Oroſium, ponit omnes creaturas eſſe in tempore etiam angelos: ſed accipiendo menſuram durationis D.130. angeli ſecondo modo, prout conſideratur eius * ſubſtautia abſolute, eius menſura eſt æuum, & non tempus, de quo quidem æuo eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd in æuo eſt prius & poſterius, ſed non ſicut io tempore. In tempore namq; eſt prius & poſterius cum innouatione, in æuo autem ſine innouatione: ſed hoc non eſt intelligibile. Impoſſibile eſt enim eſſe alicuius durationis duas partes ſimul, quarum vna alteram non includat, ſicut menſis includit diem, vnde ſimul eſt aliquid in die & in menſe: ſed duo dies, & duo menſes ſimul eſſe non poſſunt. Vnde quandocumque in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarum vna eſt prior, & altera poſterior, oportet quòd vna tranſeunte, alia de nouo adueniat, & ſic oportet in omni duratione, in qua eſt prius & poſterius, quòd fiat innouatio. Menſura autem durationis innouationem habere non poteſt, niſi illud quod per durationem menſuratur, innouationem recipere poſſit. Eſſe autem angeli eſt abſq; innouatione, quia ex quo cœpit eſſe, immutabiliter perſeuerat, cum nec in eo ſit motus, nec ſit alicui motui ſubiectum, ſicut eſſe rerum corruptibilium eſt ſubiectum motui cæleſti. Sic ergo ſi attribuatur menſura angelo quantũ ad ſubſtantiam tantum, illa nõ habet prius & poſterius: ſic enim menſuratur eorum eſſe æuo. Et ſimiliter ſi attribuatur eis menſura durationis quantum ad eſſentialem operationem * beatitudinis: ſic enim ſunt in D.231. participatione æternitatis. Si vero attribuatur eis mẽſura durationis ratione aliarum operationum, vel affectionum, ſic eorum menſura habet prius & poſterius, & ita etiã menſurantur tempore, ſecũdum quod dicit Aug. 8. ſuper Gene. ad literam, quòd Deus mouet creaturam ſpiritualem per tempus.

Ad primvm ergo dicendum, quòd rei æternæ, vel æuiternæ aliquid poteſt attribui dupliciter. Vno modo, ratione ſuipſius, & ſic nõ attribuitur ei neq; fuiſſe, neque futurum eſſe, ſed ſolum eſſe: quia in præterito & futuro implicatur prius & poſterius, nõ autem in præſenti. Alio modo, ratione menſuræ adiacẽtis, vel ſubiacentis. i. ratione temporis, & ſic attribuitur ei fuiſſe per concomitantiam ad tempus præteritum: & futurum eſſe, per concomitantiam ad tempus futurum. Ipſum enim momentum æternitatis adeſt toti tempori: vnde dicit Aug. de Deo ꝙ fuit, quia nũquam defuit: erit, quia nũquàm deerit. Sic ergo Deus D.499 non poteſt facere angelum non fuiſſe, quia * non poteſt facere quin tempus præteritum ſimul cum eſſe angeli fuerit: poteſt autem facere angelum nõ eſſe, quia poteſt facere vt eſſe angeli non ſit ſimul cum tempore, quod præſens eſt nunc, vel erit in futuro, & ſic iſta diuerſitas magis dependet ex modo locutionis, quàm ex natura rei.

Ad 2^m dicendum, ꝙ infinitum dicitur dupliciter. Vno modo, priuatiue, & ſic non attribuitur niſi illis quæ habent extenſionem, vel quantitatem, hoc enim ſolum natum eſt habere finem: & ita æuum nullo modo habet infinitatem, neque aliquam extenſionem, niſi quatenus extenſio in eo conſideratur ex operatione menſuræ ſubiacentis. ſ. temporis, & ita nullũ creatum eſt infinitum in actu. Alio modo, dicitur infinitum negatiue. i. quia non habet finem, & ſic indiuiſibilia dicuntur infinita, vt punctus, & unitas, quia nõ ſunt finita, & hoc modo æuum eſt infinitum, quia. ſ. non finitur. Sic autem aliquod creatum eſſe ſecundũ aliquid infinitum actu, nihil prohibet.

Ad 3^m dicendum, quòd per eundem modum eſt * infinitum eſſe angeli, & æuum. D.114.

Ad 4^m dicẽdum, quòd inter æternitatem & æuũ poteſt aſſignari triplex differẽtia, quarum una poteſt ſumi ex prædictis: nam æternitas menſurat ipſam ſubſtantiam æterni, ſecundum quod eſt in rerum natura, id eſt, cum omnibus quæ ei attribuuntur, non autem æuum, ut dictum eſt. Alia ſumitur ex hoc, quòd æternitas menſurat eſſe per ſe ſtans, vnde æternitas eſt idẽ cum ſubſtantia æterni. Æuum autẽ menſurat eſſe creatum, quod non eſt per ſe ſtans, quia eſt aliud a ſubſtantia entis creati. Tertia poteſt ſumi ex hoc, quod æuũ, quàmuis ſit indeterminabile ex parte finis, non tamẽ ex parte principij, æternitas uero ex parte utriuſque.

QVAESTIO III.

Deinde quæritur de anima.

¶ Et primo, Quantum ad naturam.

¶ Secundo, Quantum ad gratiam.

¶ Tertio, Quantum ad culpam.

¶ Quarto, Quantum ad gloriam.

¶ Circa naturalia animæ quæſitum eſt de eius ſubſtantia, & de eius operatione.

¶ Circa ſubſtantiam quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum anima ſit ſuæ potentiæ.

¶ Secundo, Vtrum ſecundum ſuam ſubſtãtiam ſit incorruptibilis.

Articvlvs. V.

Vtrum anima ſit ſuæ potentiæ.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd anima ſit ſuæ potentiæ: quia in lib. de ſpiritu & anima dicitur, quòd anima eſt quædam ſua. ſ. potentiæ, quædam vero ſua non eſt, ſcilicet uirtutes. 1.p.q.77.a.1.c. 1pt. ar. 10.c. & anima.ar.12.c 2.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in lib. de tri. ꝙ memoria, intelligentia, & voluntas ſunt una mẽs, una uita, una eſſentia: ſed hæc tria, ſm Magiſtrum 3. diſ. 1. li. ſenten. ſunt tres animæ uires. ergo uires animæ ſunt ipſa eius eſſentia.

Sed contra eſt, quod Dion. 11. c. cæ. hie. diſtinguit ſuperiores ſubſtantias. ſ. angelos, in tria. ſ. ſubſtantiam, virtutem, & operationem: ſed angelus non eſt minoris ſimplicitatis quàm anima. ergo & in anima ſua ſubſtantia non eſt ſua uirtus, ſiue potentia.

¶ 2 Præt. Eorum quæ ſunt idem, ſi unum multiplicetur, & reliquum. ſi ergo anima ſit idem quod ſuæ potentiæ, videtur, cum potentiæ ſint multæ, quòd eſſentia animæ una eſſe non poſſit.

Respon. Dicendum, quòd de anima dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, ſecundum quod eſt quædam ſubſtantia, & ſic * impoſſibile eſt quod anima ſit ſuæ potentiæ duplici ratione, quarum una ſumitur ex eo quod eſt animæ proprium, quia ſcilicet impoſſibile eſt ut idem ſecundum idem ſit naturaliter principium plurium, & diuerſorum numero, immo quaſi oppoſitorum. Anima autem ſecundum diuerſas potentias inuenitur eſſe principium actuũ diuerſorum ſecundum ſpecies, & quaſi oppoſitorũ. Vnde impoſsibile eſt ꝙ ipſa eſſentia animæ, quæ eſt una, ſit immediatum horum principium: & ideo oportet ponere in anima, præter eius ſubſtantiã, potentias naturales, D.197.

turales, quæ ſunt harum actuum immediata principia. Secunda ratio ſumitur ex eo quod eſt commune animæ, & omni ſubſtantiæ creatæ. In nulla enim ſubſtantia creata eſt idem eſſe, & operatio, hoc enim ſolius Dei eſt. Eſſentia autem eſt eſſendi principium, potentia vero operationis: ergo cum ab vno naturaliter non ſit niſi vnum, nulla ſubſtantia, niſi diuina, eſt ſua potentia. Nec eſt inſtantia de potentia materiæ, etiam dato quòd ſit una eſſentia, quia talis potẽtia nõ eſt ad operationẽ, ſed ad eſſe. Alio modo, poſſumus loqui de anima ſecundum quod eſt quoddam totum potentiale, & ſic diuerſæ potentiæ ſunt diuerſæ partes eius, & ita anima prædicatur de potentijs, uel ecõuerſo abuſiua prædicatione, ſicut totum integrale de ſuis partibus, uel econuerſo: quàmuis minor ſit abuſio in toto potentiali quàm integrali, quia totum potẽtiale ſecũdũ ſuam ſubſtantiam adeſt cuilibet parti, non autem integrali.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum anima rationalis ſit corruptibilis.

1.p.q.75.a.6.o.& ani. ar.1.4.o. & 12.q.85.ar.6.c. & 1.p.q.76.art.3.ad 1.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd anima rationalis ſit corruptibilis, quia ſecundũ Dam. Nulla ſubſtantia poteſt eſſe ſine propria operatione: propria autem operatio animæ rationalis eſt intelligere, quæ indiget corpore, cũ non ſit intelligere ſine phantaſmate, vt patet per Philoſophum in 3. de anima. ergo destructo corpore ſubſtantia animæ rationalis non manet. (Tex. cõ. 30.)

§2 Præt. Illud quod habet uirtutem ut ſit ſemper, non inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe: omnis enim res eſt quandiu virtus rei expoſcit. ergo quod inuenitur quandoque eſſe, & quandoq; nõ eſſe habet virtutem ut ſit ſemper: ſed omne quod incœpit eſſe, inuenitur quandoque eſſe, & quandoque non eſſe. ergo nihil quod incœpit eſſe habet virtutem ut ſit ſemper, & ita nihil quòd incœpit eſſe, poteſt eſſe incorruptibile: ſed anima rationalis incœpit eſſe. ergo nõ poteſt eſſe incorruptibilis.

§3 Præt. Hominis compoſiti ex corpore & anima eſt quoddam eſſe, aut ergo præter hoc eſſe anima habet aliud eſſe, aut non. Si habet aliud eſſe. ergo compoſitio aduenit animæ poſt eſſe completum. ergo huiuſmodi compoſitio eſt animæ accidentalis, & ſic homo non erit ens per ſe, ſed ens per accidens, quod eſt inconueniens. Si autem non habet aliud eſſe anima præter eſſe compoſiti. ergo poſtquàm deficit eſſe compoſiti, anima eſſe non põt: ſed in morte corporali deficit eſſe cõpoſiti. ergo aĩa poſt mortẽ corpis nõ remanet.

§4 Præt. Anima eſt forma corporis, aut ergo per eſſentiam, aut per aliquod accidens. Si per accidens, ſequitur quòd compoſitio animæ & corporis ſit accidentalis, ſicut hominis ad indumentum. Si per eſſentiam, ergo cum forma, inquantum eſt forma, non poſsit eſſe ſine materia, videtur quòd anima poſt mortem corporis remanere non poſſit.

Tex. cõ. 21. SED CONTRA eſt, ꝙ Phil. dicit in 2. de anima, ꝙ rationale ſeparatur ab alijs, ſicut ꝑpetuũ a corruptibili.

§2 Præt. Philo. in 10. ethi. oſtendit felicitatem cõtemplatiuam præeminere ciuili, eo quòd eſt diuturnior: ſed ciuilis durat vſque ad mortem. ergo contemplatiua eſt etiam poſt mortẽ, & ſic etiam anima poſt mortem corporis manet.

RESPON. Dicendum, quòd neceſſe eſt ponere ſubſtãtiam animæ rationalis eſſe incorruptibilem. Si enim corrumpitur, aut corrumpitur per ſe, aut per accidens. Per ſe quidem corrumpi nõ poſſet, niſi eſſet cõpoſita ex materia & forma contrarietatẽ habente, qđ eſſe non poteſt, niſi eſſet elementum, aut ex elemẽtis, vt antiqui philoſophi poſuerũt, quorum poſitiones in 1. de anima reprobantur. Per accidens etiam corrũpi non poteſt, niſi poneretur quòd non haberet eſſe per ſe, ſed ſolum eſſe cũ alio, ſicut eſt de alijs formis materialibus, quæ proprie non habent eſſe ſubſiſtẽs, ſed ſunt per ſe compoſitorum ſubſiſtẽtium, quorum ſunt partes, & ſic per accidens corrumpuntur compoſitis corruptis: hoc autem de anima rationali dici non poteſt. Nam quod non habet per ſe eſſe, impoſſibile eſt quòd per ſe operetur: vnde etiam aliæ formæ non operantur, ſed compoſita per formas. Anima autem rationalis habet per ſe operationem, quam exercet nullo organo corporeo mediante. ſ. intelligere, vt probat Philoſo. 3. de anima. Non enim poſſet omniũ ſenſibilium formas cognoſcere, niſi ab omnibus formis ſenſibilib⁹ eſſet denudata, vel niſi eſſet actus omnium, cum nihil recipiat quod iam habet. Oporteret ergo ſi anima per aliquod organũ intelligeret, quòd ſuum organum careret omni forma ſenſibili, cũ omnes formas ſenſibiles ſit nata intelligere, ſicut pupilla caret omni colore ad hoc, quòd uiſus poſſit omnes colores cognoſcere. Impoſſibile eſt autẽ eſſe aliquod organum corporale carens omni forma ſenſibili. relinquitur ergo ſubſtantiam animæ intellectiuæ eſſe incorruptibilem. Vnde & Philoſo. dicit in 1. de anima, quòd intellectus videtur eſſe ſubſtantia quædam, & non corrumpi. (Tex. cõ. 6.) Hunc autem incorruptibilem intellectum quidam ponunt extra homines eſſe, ponentes animã quæ eſt pars hominis, corruptibilem fore, cui ponunt intellectum ſeparatum cõtinuari dupliciter. Vno modo, per illuſtrationem ſecundum eos qui ponunt intellectum agentem ſeparatum incorruptibilem: intellectum vero poſſibilem coniunctũ corruptibilem. Alio modo, per continuationem intellectus ad phantaſmata ſecundum eos, qui ponunt etiã intellectum poſſibilem eſſe ſeparatum incorruptibilem. Sed primum horum eſſe non põt, quia ſi in nobis non eſt aliqua virtus niſi materialis, lumen intellectus agentis nõ poterit in nobis recipi niſi materialiter, cum receptũ ſit in recipiente per modũ recipientis, & ita nõ recipietur modo intelligibili, & ſic nos non poterimus eſſe intelligentes. Similiter ſecundum eſſe non poteſt, nam phãtaſmata ſunt in nobis per noſtram operationẽ quæ ſequitur eſſe ſubſtantiale, quia ſic homo nõ haberet eſſe ſpecificum ex hoc quòd eſt rationalis, cum non ſit rationalis niſi ex hoc quòd intellectui coniungitur. Reſtat ergo quòd ipſa anima humana, quæ eſt forma corporis, ſit incorruptibilis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd anima indiget aliquo corpali ad ſuã operationẽ dupliciter. Vno mõ ſicut organo, ꝑ quod operatur, ſicut indiget oculo ad videndũ, & ſic ad intelligendum nõ indiget aliquo organo, vt ꝓbatũ eſt. Si aũt ſic indigeret organo ad intelligendũ, eſſet corruptibilis, vtpote nõ potẽs ꝑ ſe operari. Alio mõ, anima ad operãdũ indiget aliquo corporali ſicut obiecto, ſicut ad videndũ indiget corpore colorato, & ſic anima rationalis indiget ad intelligẽdũ phãtaſmata, quia phãtaſmata ſunt ut ſenſibilia intellectiuæ aĩæ, vt dicit 3. de aĩa. (D. 190.) Operatio autem quæ ſic indiget aliquo corporali principio, nõ poteſt ſine corporali illo, poteſt aũt poſtea: ſicut aĩa ſenſitiua (Tex. c. 30.)

nullam operatiõnem habere poteſt, niſi prius moueatur a ſenſibilibus quæ ſunt extra animam: ſed præter ea remanet actus imaginationis, etiam ſenſibilibus abeuntibus: ſimiliter deſtructis phantaſmatibus operatio intellectiua in anima remanere poteſt.

Ad 2^{m} dicēdū, quòd illa ratio eſt probatio Philo. in 1. cœl. & mundi, qui oſtendit, quòd omne generatum eſt corruptibile, & habet locum in illis quæ fiūt & corrumpũtur naturaliter, in quibus ex defectu virtutis eſt, quòd nō poſſunt nec ſemper fuiſſe, nec ſemper fore: non autem habet locum in his quæ per creatiõẽ fiunt, quæ accipiunt a Deo virtutem vt ſint ſemper, per quam eſſe non poſſunt auteqũ eam accipiant.

Ad 3^{m} dicēdum, quòd anima eſſe ſuum communicat corpori; quod quidem ita acquiritur animæ in corpore, vt ſecundũ ipſum ſubſiſtere poſſit, quod non eſt de aliis formis, & ſic ipſum eſſe animæ fit eſſe compoſiti, & tamen manet compoſito deſtructo.

D.171. Ad 4^{m} dicendum, quòd anima ſecundum ſuam eſſentiam eſt [d] forma corporis, nec deſtructo corpore deſtruitur anima, quantum ad id ſecundum quod eſt forma, ſed ſolum deſinit eſſe forma in actu.

QVAESTIO IIII.

De inde quæritur de operatione animæ.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primo, Vtrum anima intellectiua omnia quę cognoſcit, cognoſcat in prima veritate.

¶ Secundo, Vtrum anima ſeparata a corpore habeat actus ſenſitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anima quicquid intelligit, intelligat in prima ueritate.

1.p.q. 12.a. 11. ad 3. q. 84. art. 4.o. & q. 16. art. 6 ad 1. & 2. Ad primvm ſic proceditur. Videturq; anima quicqoid intelligit, intelligat in prima ueritate. Aug. n. dicit in li. confeſſio. Si ambo uiderimus id verum eſſe quod dico, vbi quæſo uidemus? non ego in te, nec tu in me, ſed ambo in ea quæ ſupra nos eſt incommutabili ueritate, & ſic omne uerum quod anima cognoſcit, in prima ueritate uidet.

¶2 Præt. Verum addit ſupra ens manifeſtationem. ergo prima veritas eſt per quā omnia manifeſtãtur: ſed id quo aliud manifeſtatur oportet eſſe maxime manifeſtum, ſicut patet in principiis demõſtrationis, & de luce corporali, per quā viſus corpora videt. ergo prima veritas eſt maxime omnibus mentibus manifeſta, & ſic non ſolū per eā, ſed in ea omnia cognoſcunť.

Sed contra. Multi de cõcluſionibus demõſtratiuis veram cognitionem habent, qui de prima veritate nihil conſiderant. ergo non omne uerū in prima veritate cognoſcitur.

¶2 Præt. Augu. dicit in lib. de lib. arb. quòd nullus de prima ueritate iudicat, & nullꝰ ſine ea recte iudicat, & ita ſi de ea nō iudicatur, nō cognoſciť, nec alia i ea.

Respon. Dicendum, quòd ſicut dicit quædam glo. ſupra illud pſal. 11. Diminutæ ſunt veritates &c. Ab vna prima veritate multæ ueritates in mētibꝰ hominum reſultant, ſicut ab vna facie hominis reſultãt multæ facies in ſpeculo fracto: hæc autem reſultatio veritatis eſt quantum ad duo. ſ. quantū ad lumen intellectuale, de quo in pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, & quãtum ad prima principia naturaliter nota ſiue ſint complexa, ſiue incomplexa. Nihil autem poſſumus veritatis cognoſcere niſi ex primis principiis, & ex lumine intellectuali, quæ veritatem manifeſtare nō poſſunt, niſi ſecundum qđ ſunt ſimilitudo illius primæ ueritatis, quia ex hoc ẽt habēt quādam immutabilitatem & infallibilitatem, Sic ergo in prima veritate ſecundum ſuam eſſentiam non omnia videntur a nobis in ſtatu viæ, cum nec ipſa per ſuam eſſentiam a viatoribus uideatur, ſed in ipſa ratione ſuæ imaginis. ſ. ueritatis ab ea exēplatæ omnis veritas a nobis cognoſcitur: & exinde eſt, quòd duo idem verū uident, inquantum ab eadem prima ueritate reſultat exemplata veritas in mēte vtriuſq;, & ita intelligendum eſt dictum Auguſtini.

Et ſic patet ſolutio ad primum.

Ad 2^{m} dicendum, quòd operari aliqua, ſiue mouere, dicitur dupliciter. Vno modo, ſicut principio formali operationis, vel motus: & ſic oportet quòd motio mouentis, vel operatio operantis terminetur ad id quod operatur. Non enim ignis calefacit calorē quo calefacit. Alio modo, ſicut inſtrumēto, & ſic motio mouentis terminatur ad id quod mouet, ſicut manus baculo mouet lapidem, & baculum mouet. Id ergo quo cognoſcimus ſicut inſtrumento, oportet eſſe nobis primo notum, & ſic cognoſcimus cõcluſiones per principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agēs ſicut ad inſtrumenta, vt dicit Commētator in 3. de anima. Sed id quo cognoſcimus ſicut forma cognoſcentis, non oportet eſſe notum, quia nec oculus uidet lucem, quę eſt in oculi cõpoſitione, neq; ſpeciem per quam uidet: & ita etiam non eſt neceſſarium vt quicumque intelligit aliquid, intelligat intellectum ſuum quo intelligit, vel lumen intellectuale. Sic ergo veritas a prima veritate in mentibus noſtris exēplata a nobis partim cognoſcitur, vt de neceſſitate ad hoc q; alia in ea cognoſcantur. ſ. quantū ad ipſa principia, & partim nō de neceſſitate cognoſci. ſ. quãtum ad ipſum intellectuale lumen. Ipſa vero exiſtens veritas a nobis per ſuam eſſentiam non videtur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum anima ſeparata poſſit habere actum ſenſitiuarum potentiarum.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd anima ſeparata actum ſenſitiuarum potētiarum habere poſſit. Caſſiodorus. n. dicit i li. de anima. q; anima ſine corpore videt, & audit, & reliqs ſenſibꝰ viget. Q. de anima ar. 19. o.

¶2 Præt. Lucæ 16. quædam dicunť de diuite in infernū ſepulto, quæ ſine actu ſenſuum eſſe non poſſunt: ſed cõſtat q; ibi erat tãtum anima diuitis ſine corpore. ergo aia ſine corpore operationem ſenſuū habere põt.

¶3 Præt. Fruſtra eſt illa potentia quæ nō reducitur ad actum: ſed in anima poſt mortem remanent potentię ſenſitiuæ. ergo & actus ſenſuum.

Sed contra. Sentire eſt operatio cõiũcti. ergo deſtructo cõiũcto in aia ſeparata remanere nō poſſunt.

Respon. Dicēdum, quòd impoſſibile eſt in anima ſeparata alicuius potentiæ ſenſitiuæ [d] actū eſſe, quod ſic patet. Operatio namque potentiæ ſenſitiuæ eodē modo perficitur i homine & in bruto, eodē. n. modo videt homo per oculū quo equus. Actus aũt ſenſitiuę potētiæ i bruto nō eſt ipſius animæ ſenſitiuæ p ſe, ſed mediãte organo. Si. n. p ſe haberet operationē, aia ſenſitiua in bruto per ſe haberet ſubſiſtētiā, & ſic eſſet incorruptibilis, ut de anima rationali ꝓbatū eſt. Vnde D.183.

cum

Digitized by Google

cum ſit hoc incouueniens, impoſsibile eſt ꝙ in bru- A to, uel in homine potentia ſenſitiua habeat aliquem actum proprium, ſed omnis actus eius eſt coniuncti, vnde in anima ſeparata remanere non poteſt. Quidã tamen dicũt animam ſenſitiuam habere duos actus, unum, quem exercet organo mediãte, qui poſt mortem non manet: alium, quem per ſeipſam agit, & hic manet poſt mortem. Hic autem uidetur atteſtari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam ſenſitiuam mouere ſeipſam, & ſic mouet corpus, & ſic illa operatio, qua mouebat ſeipſam, erat ſibi propria: alia uero, qua mouebat corpus, erat coniũcti, & propter hoc Plato ponebat animas, etiam brutorum, eſſe incorruptibiles: hoc enim de neceſsitate ſequitur, B quod tamen iſti non concedunt.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut operationes uoluntatis propter quãdam ſimilitudinem nominantur nominibus paſsionum, quæ ſunt in appetitu ſenſitiuo: ita etiã intellectus operationes nominantur ab operationibus ſenſuum propter ſimilitudinem, & ſic loquitur Caſsiodorus.

Ad 2^m^ dicendum, quòd illa uerba quæ dicuntur de diuite, oportet metaphorice intelligi, uel ſecundũ rerũ ſimilitudines, & nõ ſcđm res ipſas, ut Aug. dicit.

Ad 3^m^ dicendum, quòd ſecundum quoſdam, in D.184. anima ſeparata non manent potentiæ ſenſitiuæ actu, ſed in radice tantum. Si autem actu maneant, nõ ideo fruſtra erunt, quàmuis actibus careant: manent enim C ad naturæ integritatem, ſicut membra generationis in reſurgentium corporibus.

QVÆSTIO V.

Deinde quæritur de his, quæ pertinent ad gratiam.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De præcepto honorationis parentum.
¶ Secundo, De conſilio quantum ad uotũ obediẽtiæ.
¶ Tertio, De uoto continentiæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum aliquis teneatur contrahere ut dote ſuſtentet patrẽ, ſi aliter non poſſit.

4.d.44.q.1. ar.3.q.30.

Ad primum ſic proceditur. Videtur quòd ille, cuius pater non poteſt ſuſtentari a filio niſi cõtrahẽdo accipiat dotem, vnde patrem nutrire poſſit, non tenetur cõtrahere vt patrem ſuſtentet. Cum enim charitas ſit ordinata, plus aliquis tenetur ſibi, q̃ patri: ſed laudabile eſſet, ſi aliquis propter virginitatem ſeruandam ſe morti exponeret. ergo non tenetur aliquis pro ſeruãda patris uita matrimoniũ cõtrahere.

¶ 2 Præt. Præceptum nõ contrariatur conſilio: ſed de virginitate ſeruanda eſt conſilium, vt patet 1. ad Cor. 7. ergo per præceptum de honoratione parentum nõ obligatur aliquis ad hoc, vnde virginitatem perdat.

Sed contra. Præceptum affirmatiuũ obligat pro loco & tempore: ſed tempus de honoratione parentum eſt quando parentes indigent. ergo tunc obligatur aliquis ex tali præcepto, & ita videtur quòd teneatur matrimonium contrahere, ſi alias patri ſubuenire non poſſit.

Reſpon. Dicendum, quòd caſus propoſitus nõ uidetur eſſe de facili poſſibilis. Vix enim contingere poteſt, ꝙ aliquis parentes ſuſtentare non poſſit abſq; A matrimonij contractu, ſaltem manibus operãdo, vel mendicando. Si tamen hoc contingeret, eſſet idem iudicium de virginitate ſeruanda in iſto articulo, & de alijs perfectionis operibus, ſicut eſt introitus in religionem, de quo quidam varie opinãtur. Dicũt enim aliqui, ꝙ ſi aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimittere ſi quid habet ad eius ſuſtẽtationẽ, & ſic põt licite religionem intrare, parẽtum curam patri cœleſti committens, qui etiam aues paſcit. Sed quia hæc opinio nimis videtur aſpera, ideo melius videtur dicendum, ꝙ aut iſte qui habet propoſitum intrandi religionẽ, videt ſe in ſæculo non poſſe viuere ſine peccato mortali, vel non de facili. Si timet ſibi periculum B peccati mortalis, cum magis teneatur ſaluti animæ ſuæ prouidere, quàm corporali neceſsitati parẽtum, nõ tenetur in ſæculo remanere. Si autem videt ſe poſſe in ſæculo conuerſari abſq; peccato, diſtinguendum videtur, quia ſi ſine eius obſequio parentes nullo modo viuere poſſunt, ſic tenetur eis ſeruire, & alia opera perfectionis prætermittere, & peccaret eos dimittẽs. Si vero ſine eius obſequio poſſunt aliqualiter ſuſtentari, nõ autem honorifice, non pp hoc tenetur opera perfectionis dimittere. Secus autẽ eſt de illo qui iam religionem intrauit, quia cum iã ſit mortuus mũdo per profeſsionem, ſolutus eſt a lege, qua in mundanis obſequijs parentibus tenebatur, ſecundum doctrinam Apoſ. ad Ro. 7. In alijs autẽ ſpũalibus, puta, orationi- C bus, & huiuſmodi, eis tenet' ſeruire. Et hoc quod dictum eſt de introitu religionis, poteſt etiam de obſeruãtia virginitatis, & de alijs operibus pfectionis dici.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſi aliquis non eſſet uirginitatem profeſſus, nõ deberet mori fame ante, quàm matrimonium contraheret.

Ad 2^m^ dicendum, quòd præceptum contrariari conſilio nihil prohibet in caſu.

ARTICVLVS X.

Vtrum religioſus qui emiſit uotum obedientiæ, teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.

D Circa ſecundũ ſic proceditur. Videtur ꝙ religioſus qui emiſit votum obedientiæ, tenetur in omnibus plato obedire, ẽt i idifferẽtibus: quia p votũ caſtitatis religioſus oĩ cõcubitui renũtiat. ergo per votũ obediẽtiæ abrenũtiat propriæ voluntati quantũ ad oĩa. 22.q.110.a.4.ad5.& q.187.ar.3.o. 2.d.44.q.2.ar.3.o.

¶ 2 Præt. Beatus Benedictus dicit in regula, quòd etiã ſi prælatus impoſsibile iubeat, tentandum eſt. ergo multo magis in indifferentibus obedire tenetur.

¶ 3 Præt. Votum obedientiæ ad ſtatũ perfectionis pertinet: hoc autem non eſſet, ſi non teneretur obedire niſi de his quæ in regula continentur, quia quilibet ſubditus, etiam ſæcularis, tenetur ſuo prælato obedire in aliquibus, quæ pertinent ad ius ſuæ prælationis. ergo videtur quòd religioſus teneatur ſimpliciter in omnibus obedire.

E Sed contra. Religioſus non tenetur ad plura quàm ſæcularis, niſi quatenus ſe per uotum obligauit: ſed per votum perfectionis non ſe obligauit ad obediendum, niſi ſcđm regulam. ergo in pluribus obedire nõ tenetur, quàm quæ ſunt ſecundum regulam.

¶ 2 Præt. Bernardus dicit in lib. de diſpẽ. & præcepto. præcipiat mihi prælatus eorum quæ non promiſi, nihil prohibeo eorum quæ promiſi.

Reſpon. Dicendũ, quòd circa hoc partim conueniunt omnes, & partim adinuicẽ diſſentiũt. Quòd enim religioſus non teneatur prælato obedire in his

quæ ſunt contra Deum, vel contra regulam, uel quantum ad ea in quibus prælatis diſpenſatio non cōmittitur, omnes communiter dicunt, quòd etiam in his quæ ſunt arctiora quàm regula, obedire nō teneatur, ſed ſic obedire ſit obediētiæ perfectæ, ut ab omnibus dicitur. Sed circa indifferētia, uel ea quæ ſunt infra arctitudinem regulæ, aut æqualia regulæ, ſunt duæ opiniones, quibuſdam dicentibus, quòd obedire in huiuſmodi eſt de neceſsitate obedientiæ, alijs autem quod non eſt de neceſſitate obedientiæ, ſed de perfectione. Quæ quidē duæ opiniones, & ſi multum differre uideantur quantum ad uocem, tamen quantum ad rē parum, uel nihil differre inueniuntur. Nam ad regulā pertinere intelligenda ſunt nō ſolum ea quæ ſunt expreſſe in regula, ſed etiam illa quæ quocumque modo ad regulam reducuntur, utpote quæ pertinent ad obſequium fraternæ ſocietatis, & ad punitionem culpatum, ad quæ duo fere oīa huiuſmodi indifferentia poſſunt reduci. Si tamen aliqua ſunt quæ nullatenus ad regulam reducuntur, videtur eſſe verior opinio, quòd obedire in huiuſmodi nō ſit de neceſsitate obedientiæ, ſed de perfectione, vt Ber. manifeſte dicit in libro de præcepto & diſpenſatione, & hoc ideo quia obedientia non ſe extendit vltra poteſtatem, vel ius prælationis, quæ quidem ſm regulam limitatur.

Ad primvm ergo dicendum, quòd votum continentiæ reſpicit ſpeciale genus actus: ſed votum obedientiæ reſpicit generaliter omnes actus, vnde niſi determinaretur eius generalitas, eſſet religionum cōfuſio, quia omnes ad idem tenerentur.

Ad 2^m dicendum, quòd loquitur quantū ad perfectionem obedientiæ.

Ad 3^m dicendum, quòd per votum obedientiæ ſupponitur religioſus prælato ſuo quantum ad generalem diſpoſitionem vitæ ſuæ, licet non quantū ad omnes actus particulares: ſæcularis autem ſuo prælato obedire tenetur quantum ad aliquos actus ſpeciales, non quantū ad generalem diſpoſitionē uitæ ſuæ.

Articvlvs XI.

Vtrum poſt uotum ſimplex caſtitatis aliquis matrimoniū contrahens nec reddere debitum, nec exigere poſſit.

ar. 56 ad 3. 4. di. 30. q. q. 2. ar. 3. 0. 2. ad 1. & d. 32. q. 1. ar. 1 & di. 38. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur quòd poſt votum ſimplex caſtitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitū, nec exigere poſſit, quia apud Deum non minus obligat votum ſimplex, quàm ſolemne, vt canon dicit: ſed poſt votū ſolemne emiſſum aliquis nec petere debitum, nec reddere poteſt. ergo nec poſt emiſsionem ſimplicis voti.

¶ 2 Præt. Per peccatum nullus excuſatur a peccato: ſed iſte qui contrahit poſt votum ſimplex, peccat, quando primo debitum reddit, quia adhuc poteſt votum implere religionem intrando. ergo poſtquàm ſemel reddidit, adhuc peccat vel reddendo, vel exigendo.

Sed contra. Eccleſia non cogit aliquos ad peccādum: cogit autem reddere debitū etiā poſt votū ſimplex caſtitatis. ergo reddēdo debitū nō peccat.

Respon. Dicendum, quòd quantum ad redditionem debiti omnes cōueniunt, quòd poſt ſimplex votum continentiæ tenetur reddere debitū, quia votum ſimplex matrimonium cōtractum non dirimit, & ex quo matrimonium eſt contractum, vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier, vnde tenetur mulieri debitū reddere. Sed circa petitionem debiti quidam dicunt, quòd cum quantum ad hoc ſit in ſua

F libertate, tenetur adhuc votum implere, & ita peccat debitum petendo. Alij vero dicunt, quòd ſi per ſigna appareat, quòd mulier velit ſibi debitū reddi, quàmuis ipſa petere erubeſcat, quòd vir petere debet, etiā poſt votum ſimplex, & præcipue ſi timeat de vxoris lapſu, ſed hoc in idem redit cum primo. Nam hæc eſt ex parte vxoris quædam interpretatiua petitio, & ſic vir petendo reddit, vnde non efficitur ex parte vxoris grauius matrimonium, quod eſſet, ſi ſemper eam expreſſe petere oporteret.

Ad primvm ergo dicendum, quòd vtriuſque voti tranſgreſſio inducit reatum peccati mortalis ex hoc, quòd vtrumque æqualiter obligat apud Deum, ſed quantum ad impedimentum matrimonij non habet vtrumque æqualem efficaciam. G Nam per votū ſolemne transfert ſe vouens quaſi in corporale obſequium ipſius Dei per ſuſceptionem ordinis, vel introitum religionis. Quod autē aliquis ſemel vni dedit, nō poteſt poſtmodum alteri dare, & ideo poſt votum ſolemne non poteſt aliquis ſe tradere in poteſtatem vxoris matrimonium contrahendo, ſed in voto ſimplici eſt ſola promiſsio. Qui autem aliquid alicui promittit, poteſt idem alteri dare, licet fidem promiſſionis nō ſeruet: & ideo ille qui ſimplex votum emittit, poteſt poſtmodum matrimonium contrahere, licet peccet, quia priorem fidem irritam fecit.

H Ad 2^m dicendum, quòd primus concubitus nō excuſat ſequentes, quibus debitum reddit a peccato, inquantum eſt peccatum, ſed inquātum eſt actus quidam matrimonii conſummatiuus.

QVAESTIO VI.

De sensu quæritur de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Et primo, Quantum ad culpam quæ cōtrariatur bonis moribus.

¶ Secundo, Quantum ad culpam quæ contrariatur rectæ fidei.

I ¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, De acceptione perſonarum.

¶ Secundo, De peccato infamiæ.

¶ Tertio, De pretioſitate veſtium.

Articvlvs XII.

Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd qui honorat diuitē propter diuitias peccet. Ita enim dicit glo. Iaco. 2. Quòd ſi introierit in conuentu veſtro &c. Mundus pauperem abijcit, diuitem colit, fides Chriſti econtra docet facere: ſed facere contra fidem Chriſti peccatū eſt. ergo honorare diuitem propter diuitias eſt peccatum. 22. q. 63. ar. 3. o. ſ.

K ¶ 2 Præt. Honor ſecundum Philoſo. in 1. ethico. debetur rebus diuinis: ſed in diuite non eſt aliquod diuinum propter diuitias. ergo non debetur ei honor propter diuitias.

¶ 3 Præt. Ex uerbis Philoſophi in 1. ethico. colligitur, quòd honor eſt exhibitio reuerentiæ in teſtimonium virtutis: ſed aliquando diues non eſt virtuoſus. Cum ergo falſum teſtimonium dicatur eſſe peccatū, quod non debet fieri propter ſcandalum uitādum, uidetur quòd nec etiam cauſa uitandi ſcandali diues debeat propter diuitias honorari.

Sed-

Sed contra eſt gloſ. Aug. Iaco. 2. ſuper illud, Si introierit &c. In quotidianis confeſſionibus qui præfert diuitem pauperi non in hoc peccat, niſi intus ita iudicet, vt quanto ditior, tanto melior videatur: ſed non ſemper aliquis huiuſmodi exterioribus honoribus diuitem honorans, eum propter hoc iudicat meliorem. ergo non ſemper peccat.

Respon. Dicendum, quòd accipere perſonam differt contra accipere cauſam. Accipere enim cauſam eſt iudicium formare ex aliquo quod facit ad cauſam, quod laudabile eſt. Accipere vero perſonam eſt formare iudicium ex aliqua conditione perſonæ, quæ non facit ad cauſam, quod vitium eſt. Vnde contingit quòd ex eadem conditione perſonæ conſiderata, quandoque fit iudicium iuſtum, quandoque eſt acceptio perſonarum: ſicut ſi in aliqua controuerſia detur ſententia pro aliquo, quia eſt literatior, erit acceptio perſonarum. Si autem ex hac conſideratione in licentiando ad magiſterium alijs præferatur, non erit acceptio perſonarũ. Si ergo aliquis honos diuiti exhibeatur propter cauſas, ad quas diuitiæ aliquid faciunt, non erit acceptio perſonarum, erit autem ſi ad hoc nihil diuitiæ operentur. Eſt autem duplex honor. Vnus qui debetur alicui ratione ſui ipſius propter ipſam virtutem, ſicut eſt commendatio, imitatio, & huiuſmodi, & ad hunc honorẽ diuitiæ nihil faciunt: vnde ſi talis honor alicui ꝓpter diuitias exhibeatur, erit acceptio perſonarum, vnde dicit Valerius Maximus, quòd honores qui uirtuti debentur, ſicut triumphi, & alia huiuſmodi, apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur ſecũdum ſtatum quem habet in republica, ſic enim in perſona reſpublica honoratur, & propter hoc reges, & principes, & huiuſmodi perſonæ honorãtur ſecundũ illud 1. Pet. 4. Regẽ honorificate. Et quia ĩ terrena republica diuites ſtatũ obtinent altiorem, ideo ciues cæleſtis Hieruſalem quaſi in Babylonia peregrinãtes, debent eis inter quos conuerſãtur, morẽ gerere, vt Aug. dicit in lib. de ciu. Dei, in his q̃ nõ ſunt contra Deũ, & ſic etiã diuites honorare illis duntaxat honoribus qui ad exteriorẽ conuictum pertinent, licitũ eſt.

Ad primvm ergo dicẽdum, quòd in his quæ ad fidem Chriſti pertinent, peccatum eſſet diuites pauperibus præferre, ſicut ſunt miniſtrationes ſacramentorum, & alia huiuſmodi: ſed in his quæ mundi conuictus requirit, oportet mundo gerere morem.

Ad 2m dicendum, ꝙ etiam diuitiæ inquantũ ſunt quoddam bonum, ſunt aliquid diuinum, præcipue inquantum præbent facultatẽ ad multa bene agenda.

Ad 3m dicendum, quòd ratio illa procedit de honore qui exhibetur alicui ratione ſui ipſius.

Articvlvs XIII.

Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.

ar.119.o.& opus.19.c. & 22, Circa ſecundũ ſic ꝓceditur. Videtur ꝙ aliquis peccet infamiã non repellendo. Crudelis enim eſſe dicitur qui famam ſuam negligit: ſed crudelitas peccatum eſt. ergo peccatum eſt infamiæ nõ reſiſtere.

¶ 2 Præt. Eccle. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo, vt ſcilicet ei proſit exemplo, & verbo: ſed hoc impeditur per infamiam. ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

Sed contra eſt, quòd contemnere infamiam videtur eſſe actus humilitatis. Vnde in vitis patrum A legitur de multis ſanctis patribus, qui proprias infamias ſuſtinebãt eas nõ repellẽtes. ergo nõ eſt peccatũ.

22.q.129.ar.2.ad 3. & q.131.ar.1.0. Respon. Dicendum, quòd vtrumque ſcilicet & contemptus famæ, & appetitus poteſt eſſe laudabile & uitioſum. Fama enim non eſt neceſſaria homini propter ſeipſum, ſed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum, charitatis eſt, appetere vero propter ſeipſum, ad inanem gloriã pertinet. Ecõuerſo cõtemptus famæ ratione ſui ipſius humilitatis eſt, ratione uero proximi ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, uel ex ſtatu perfectionis aliorum ſaluti prouidere, peccant niſi infamiam propriam iuxta poſſe repellant. Alij uero quibus magis cuſtodia ſuæ propriæ ſalutis imminet, B poſſunt ſuæ humilitati prouidentes famã, uel infamiã contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, ſcilicet occaſionem ſubtrahendo, & linguas detrahẽtium compeſcendo, primo modo omnes tenentur infamiam uitare, alias ſine ſcandalo actiuo tranſiri nõ poſſet, quod ſemper peccatum eſt: ſed ſecundo modo non tenentur, niſi quatenus debet aliquis ſaluti proximorũ prouidere: & hoc eſt qđ Gre. dicit 9. Home. ſuper Ezech. Linguas detrahentium, ſicut nſo ſtudio nõ debemus excitare, ut ipſi pereant, ita p ſuã malitiã excitatas debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritũ creſcat: aliquando etiam compeſcere, ne dum de nobis mala diſſeminãt, eorũ q nos ad bona audire C poterant corda innocẽtiũ corrũpant. & infra. Hi etenim quorũ uita in exemplũ imitationis eſt poſita, debẽt ſi poſſunt detrahentiũ ſibi uerba cõpeſcere, ne eorũ prædicationẽ nõ audiant qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes bene uiuere cõtemnant.

¶ Ex his patet ſolutio ad obiecta.

Articvlvs XIIII.

Vtrum uti pretioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum.

22.q.169. Ad tertivm ſic proceditur. Videtur ꝙ uti pretioſis ueſtibus ſemper ſit peccatum. Omne.n. quod fit propter inanem gloriã peccatũ eſt: ſed pretioD ſa ueſtimenta nõ portantur, niſi ad inanẽ gloriã. Vnde Gre. in Hom. de diuite epulone. Nemo quippe ueſtimenta pretioſa niſi ad inanem gloriam quærit, uidelicet ut honorabilior cæteris eſſe uideatur. Nã quia pro ſola inani gloria pretioſum veſtimentum quæritur, ipſa res teſtatur, quòd nemo uult ibi pretioſis ueſtibus indui, ubi ab alijs non poſſit uideri. ergo uſus pretioſarum ueſtium ſemper eſt peccatum.

¶ 2 Præt. 1. Tim. 6. Habẽtes alimenta, & quibus tegamur, his cõtenti ſimus. glo. Quod amplius eſt, a malo eſt: ſed pretioſitas ueſtiũ eſt amplius. ergo eſt peccatũ.

Sed contra eſt, quod Seneca dicit ad quandam reginam. Induere delicate non propter te, ſed ne E dignitas regia uileſcat.

¶ 2 Præt. 1. ad Tim. 2. Non in tortis crinibus, uel auro, aut margaritis, uel ueſte pretioſa. glo. ultra modum ſuum. Et ita ſi aliquis pretioſis ueſtibus ſecundum modum ſuum utatur, non peccat.

Respon. Dicendum, quòd eſt hic loquendũ de perſona publica, & de perſona priuata. Nam in perſona publica conſideratur & ſtatus dignitatis, & propriæ perſonæ conditio, circa quæ duo ita ſe debet habere, ne dignitatis authoritas ueniat in contemptum, & ne ipſe in ſuperbiam efferatur. Vtrumque ergo poteſt eſſe laudabile, & quòd pretioſis utatur ad reuerentiam authoritatis inducendam, & ꝙ uilibus utatur ratione

tione ꝓpriæ humilitatis, ita dũtaxat ne q̃ ad authoritatem conſeruandam ſiunt, in ſuperbiam degenerent, & ne dum nimium ſeruatur humilitas, tegentis frangatur authoritas, ſicut Augu. dicit. Et hac ratione laudabiliter ſacerdos in diuino officio pretioſis vtitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus, & laudabiliter ad huiuſmodi propter humilitatem in quibuſdam religionibus abſtinetur. In eo autem qui eſt priuata perſona uirtuoſum eſt ſi propter humilitatem abiectioribus indumentis vtatur, etiam quàm ſtatus ꝓprius requirat. Vnde Gre. dicit in Home. prædicta. Si abiectio pretioſi indumenti virtus non eſſet, euangeliſta de Ioanne vigilanter non diceret. Erat indutus pilis camelorum. Licitum eſt autem vt ſecundũ modum propriæ perſonæ pretioſis vtatur, ſed peccatum eſt ſi proprium modũ excedat. Et quia pretioſum dicitur relatiue ſicut & magnum, cũ id qđ eſt pretioſum vni, nõ ſit alteri pretioſum, pretioſitas veſtiũ ſemper ſonat in exceſſum ꝓprij modi, & ſm hoc ſemp eſt peccatũ pretioſis veſtibus vti, & ſic loquitur Gregorius.

Vnde patet ſolutio ad primum.

AD 2m dicendum, quòd in alimento & tegumẽto intelliguntur omnia quæ nobis ſunt neceſſaria, & conuenientia noſtri ſtatus.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritur de culpa quæ contrariatur rectæ fidei.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo. Vtrum hæreticis ſit communicandum.
¶ Secundo, Vtrũ redeuntes ad Eccleſiã ſint recipiẽdi.

ARTICVLVS XV.

Vtrum hæreticis ſit communicandum.

21.q.11.ar. 3.o. AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd hæreticis ſit communicandum. Dicitur enim Mat. 13. in parabola de zizania, quòd paterfamilias dixit meſſoribus. Sinite vtraq; creſcere vſque ad meſſem: meſſis autem eſt conſummatio ſæculi, vt ibidem dicitur. cum ergo per zizania intelligantur hæretici, videtur quòd hæretici non ſint a communione fidelium ſeparandi ante diem iudicij.

¶ 2 Præt. Videntur contra hoc Domini præceptum facere principes hæreticos interficientes.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorũ, & ſeparamini: & loquit̃ de infidelib', qđ patet ex hoc ꝙ præmiſerat. Nolite ducere iugũ cũ infidelib'. ergo hæreticis non eſt cõmunicandũ.

21.q.10.ar. 9 o.& 4.di. 13.q. 2. ar. 3.c.& d.15. q.2.ar.1.q. 1.o. RESPON. Dicendum, quòd hæreticis cõmunicandum non eſt duplici ratione. Vna eſt ratione excõmunicationis. Nam cum ſint excommunicati, nõ eſt eis communicandum, ſicut nec cũ alijs excõmunicatis. Alia ratio eſt hæreſis. Primo propter periculum, ne eorum conuerſatio alios corrumpat, ſecundum illud 1. ad Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Secundo etiam ne uideamur eorum peruerſæ doctrinæ aliquem aſſenſum præſtare. Vnde in 2. canonica Io. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hãc doctrinam non affert, nolite eum in domum ducere, nec Aue ei dixeritis: qui enim dicit ei Aue, cõmunicat operibus eius malignis. Vbi dicit gloſ. Secundum qđ uox eſt inſtituta, communionẽ eſſe oſtendit cum illo, alioquin ſimulatio eſt, quæ in Chriſtianis eſſe non debet. Tertio, ne ex noſtra familiaritate alijs detur occa-

F ſio erroris. Vnde ibidem dicit alia glo. Et ſi vos forte decepti non eſtis, alij forſitan per talem veſtram familiaritatem poſſent decipi, q credent illos placere vobis, & ſic crederent illis. Vnde alia glo. ibidem dicit. Tanta Apoſtoli, atque eorum diſcipuli in religiõe cautela vtebantur, vt nec verbi quidem cõmunionem cum aliquo eorũ, qui a veritate declinauerant, habere paterentur. Hoc tamen intelligendum eſt, niſi cum aliquo loqueremur de eius ſalute.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illo præcepto patris familias duplex conditio intelligitur. Vna eſt, vt exponatur præceptum de uniuerſali ſeparatione malorum a bonis: & hoc accipitur ex ipſa quæſtione

G meſſorum qui dicunt. Vis imus, & colligimus ea? hoc enim non erit vſq; ad diem iudicij. Secunda conditio eſt, vt intelligatur præceptũ, quãdo mali ſine periculo bonorũ extirpari non poſſunt. Et hoc patet ex reſponſione patris familias, q dixit. Ne forte colligentes zizania, eradicetis ſimul cũ eis & triticũ. Quod quidem tribus modis contingere poſſet. Vno modo, ſi aliquis præſcinderetur antequàm de eius malitia conſtaret: unde dicit glo. ꝙ monet Dominus, ne ambigue iudicemus. Secundo, ſi non eſſet in malitia obſtinatus: unde nullus excommunicatur niſi propter contumaciã: unde dicit gloſ. ibidem. Monemur nõ cito amputare, quia qui hodie errat, forte cras defendet veritatẽ. Et

H Tim. ulti. dicitur. Hæreticum hominem poſt primam & ſecundã correctionẽ deuita. Tertio, ſi ſimul boni cũ malis inuoluant̃, ꝓpter quod dicit ibi glo. Aug. quod multitudo non eſt excommunicanda, nec principes populi. Iſtis autem remotis debent mali præſcindi, ſecundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex uobis.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum hæretici redeuntes ad Eccleſiam ſint recipiendi.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd hæretici redeuntes ad Eccleſiã nõ ſint recipiẽdi, 22.q.11.ar. 4.o. quia peccauerunt contra fidem, quæ eſt Eccleſiæ fundamentũ: & ideo in ædificatione Eccleſiæ non debẽt

I ſuperædificari. ergo non debent ab Eccleſia recipi.

SED CONTRA, eſt quòd Eccleſia nulli debet claudere gremium, ſicut Chriſtus qui de ſe dicit. Eum qui uenit ad me, non eiiciam foras. Ioan. 6.

RESPON. Dicendum, ꝙ quãdiu huius vitæ ſtatus durat, homo nõ poteſt eſſe totaliter ĩ peccato obſtinatus: hoc enim erit in dãnatis poſt mortẽ. Et ideo quamdiu in hac uita uiuitur, cuilibet relinquitur locus pænitentiæ, & quilibet quãtumcumq; deliquerit vel in fide, uel in moribus, eſt ab Eccleſia recipiendus ad pænitentiã, & contrarium dicere eſt hæreſis Nouatianorũ: ſed tamen nõ eſt neceſſariũ, ꝙ ſemper ad dignitatem recipiantur, niſi cum aliquibus miſericorditer diſpenſaretur, præcipue propter bonum pacis, uel propter fructum alium qui inde ſperetur. 4.d.20.a.1. q.1.c.& ve. q.23.art.7. ad 6.22. q. 11.ar.3.4. c 22.q.20. ar. 2. ad 2. 93.q.84.ar. 10.c.

K AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamdiu fundamẽtũ fidei non habet, ab Eccleſia recipi non debet, ſed poſtquã conuerſus incipit habere, recipiẽdus eſt.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS. XVII.

Vtrũ aliquis intellect' creatus poſſit uidere Deũ per eſſentiã.

ar.1.&14 r. & 1.p.q.12. ar.1.o. & ar.4.ad.3. uer.q.8.ar. 1.o.& 4.d. 49.q.1.ar. 1.o.

DEINDE quæritur de hoc quod pertinet ad gloriã, ſ. de viſione Dei in patria, ſcilicet, utrũ aliquis intelle

Digitized by Google

intellect⁹ creatus poſſit uidere Deũ p eſſentiã, & uidet̃ q non. Intellect⁹ ad intelligibile eſt aliqua proportio: ſed itellectus creati ad diuinã eſſentiã nulla ẽ ꝓportio, cũ diſtent in infinitum. ergo intellectus creatus diuinam eſſentiam videre non poteſt.

§ 2 Præt. Plus diſtat ſpiritus increatus ab intellectu creato, quàm ſpiritus creatus a ſenſu: ſed ſenſus non poteſt cognoſcere ſpiritum creatum. ergo nec intellectus creatus ſpiritum increatum.

SED CONTRA eſt, Exo. 33. ſuper illud. Non videbit me homo, & viuet, dicit glo. Gregorij. Fuere nõnulli qui Deũ dicerẽt ẽt in illa regione diſſimilitudinis in claritate ſua cõſpici, ſed in natura minime videri, quos nimirũ minor inquiſitiõis ſubtilitas fefellit. B Neq; .n. illi ſimplici & incõmutabili eſſẽtiæ aliud eſt claritas, aliud eſt natura, ſed ipſa ei natura claritas, ipſa claritas natura ẽ, & ita eſſentia Dei videbitur a beatis.

21.q.2.ar.3 c.vz.q.30. ar.4.c.3.p. q.7.ar.8.c. & q.15.ar. 30.o. RESPON. Dicendũ, q neceſſe eſt ponere diuinã eſſentiã videri a beatis. Beatitudo.n.eſt vltima pfectio rationalis naturę. Nihil aũt eſt finaliter pfectũ, niſi attingat ad ſuum principiũ ſm modũ ſuũ:qđ ideo dico, q̃a ad principiũ, qđ eſt De⁹, attingit aliquid dupliciter. Vno mõ, p ſimilitudinẽ qđ ẽ cõmune omni creaturę, quæ tantũ habet de pfectione, quantũ cõſequit̃ de diuina ſimilitudine. Alio modo, per operatiõnẽ vt prætermittat̃ ille modus q eſt Chriſto ſingularis, ſcilicet C in vnitate perſonæ. Dico aũt p operationẽ, inquantũ rationalis creatura cognoſcit & amat Deum: & quia anima immediate facta eſt a Deo, ideo beata eſſe non poterit, niſi imediate videat Deũ.ſ. abſq; medio, qđ ſit ſimilitudo rei cognitę, ſicut ſpecies viſibilis i pupilla, vel in ſpeculo, non aũt abſq; medio, qđ eſt lumẽ cõfortãs intellectũ, qđ eſt lumẽ gloriæ, de quo in pſal. 35. D. 486. dicit̃. In lumine tuo videbim⁹ lumẽ: hoc aũt eſt per eſſentiã Deũ videre. Vnde in hoc ponimus beatitudinẽ rationalis creaturæ, q Deum p eſſentiã videbit: ſicut philoſophi, qui poſuerũt animas noſtras fluere ab intelligentia agente, poſuerunt vltimam felicitatẽ hominis in continuationẽ intellectus noſtri ad ipſam.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q ꝓportio dupliciter dicit̃. Vno modo proprie, ſm qđ importat quẽdã D determinatũ exceſſum, & ſic ꝓportio requirit̃ inter intellectũ & intelligibile ad hoc, q ſit cognitio cũ comprehenſione, qualiter diuina eſſentia nunquã videbit̃ D. 366. ab intellectu creato. Alio modo dicit̃ cõmuniter pro qualibet habitudine, & ſic infinitũ põt habere ꝓportionẽ ad finitũ, ſi ſit pfectio eius, vel aliquã huius habitudinẽ habeat ad ipsũ, & talis ꝓportio ſufficit ad hoc quòd intellectus noſter videat diuinã eſſentiam attingendo, non comprehendendo.

AD 2ᵐ dicendũ, q obiectio illa procedit de diſtantia ſecundum proprietatem naturę, non ſolum ſecundum rationem cognitionis. Nam ſpiritus creatus nõ eſt ſenſibilis, ſed ſpiritus increatus eſt intelligibilis.

Finit quodlibet decimum.

INCIPIT QVODLIBET VNDECIMVM.

QVÆSTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſolius Dei ſit proprium eſſe ubique.

1.p.q.8.ar. 2.&4.o.&r d.37.q.2.o. QVÆSTVM fuit de Deo, de angelis, & hominibus. De deo vero quæſitũ fuit de immẽſitate ipſius, de cognitione eius, & de prædeA ſtinatiõe. Circa immẽſitatẽ vero Dei quęſitũ fuit, vtrũ ſolius Dei ſit propriũ eſſe vbiq;. Oſtendebat̃ q nõ. Numerus .n. eſt in reb⁹ numeratis: ſed conſtat q oẽs partes vniuerſi ſunt numeratæ. ergo numerus eſt i omnibus partibus vniuerſi, & ſic videt̃ quòd ſit vbique, non eſt ergo ſolius Dei proprium eſſe vbique.

§ 2 Præt. Vniuerſale eſt qđ eſt vbique & ſemper: ſed vniuerſale non eſt hoc quod Deus. ergo non eſt proprium ſolius Dei eſſe vbique & ſemper.

§ 3 Præt. Subſtantia ſpiritualis excedit corporalẽ: ſed hoc qđ dicitur eẽ vbiq;, pertinet ad ſubſtãtiã corporalẽ, quia ſolis corporalibus eſt proprie aſſignare locũ. ergo multo magis eſſe vbique, pertinet ad ſubſtantias ſpirituales, & ſic videtur q nõ ſit ſolius Dei propriũ.

§ 4 Præt. Ad cõmendationẽ terreni regis pertinet q poſſit gubernare ẽt in abſentia ſua regnum: ſed Deus eſt cõmendabilior omni rege. ergo videtur q etiã cõpetat ſibi ad ſuam commendationẽ q gubernet totũ mundũ, vel aliquas partes in abſentia ſua per prouidẽtiam, & ſic non videtur q ſit Dei propriũ eſſe vbique.

§ 5 Præt. Conſtat quòd quædam dicuntur Deo eſſe propinqua, & quædam remota, & quanto magis ſunt remota, tanto magis ſunt corruptibilia; non aũt poſſent dici aliqua propinqua, & aliqua remota ſi Deus eſſet vbique. ergo videtur quòd Deus non ſit vbique.

C § 6 Præt. Dato quòd tota machina mũdialis eſſet vnũ corpus continuum, conſtat quòd illud corpus eſſet vbiq;. non ergo eſt ſolius Dei proprium eſſe vbique.

CONTRA. Ambro. probat Spiritum ſanctum eſſe Deũ, q̃a eſt vbiq;: ſed ſi eſſe vbiq; non eſſet ſolius Dei propriũ, ratio ſua nõ valeret. cum ergo rõ huiuſmodi valeat, videtur quòd ſit ſolius Dei propriũ eſſe vbique.

RESPON. Dicendũ, q ſpiritualia dicũtur eſſe in loco, non quidẽ per cõtactũ magnitudinis, ſed virtutis, & ideo ſm rationẽ virtutis cuiuslibet rei ſpiritualis oportet nos loqui de loco i quo eſt. Virtus aut Dei eſt infinita, quæ quidẽ infinitas apparet quãtũ ad duo. c.&ad3.ar. 71.c.fi.&o. pus 3.c.19. Primo, quia non ſolũ excedit creaturas, quæ ſunt, fuerunt, & erunt, ſed etiã oẽs quę poſſunt imaginari. ergo Deus nõ ſolũ eſt in illis quæ ſunt, fuerũt, & erũt, ſed ẽt D in illis quę poſſunt imaginari eſſe. Secundo, q̃s virtus Dei ſimul & ſemel i omnibus operatur, & in ſingulis ſm propriũ modũ rerũ, & ideo eſſe vbiq; proprie acceptũ, ſoli Deo competit: alijs aũt rebus competit eſſe vbiq; improprie. Vnde diſtinguitur modus quo Deus eſt ubique, & quo aliæ res quib⁹ aliquo modo cõpetit eſſe vbique. Nã huiuſmodi dicunt̃ eſſe vbiq;, quia ſunt tantũ in his quę ſunt, & præſentia ſunt: De⁹ aũt nõ ſolũ i his q̃ sũt, ſed ẽt i imaginatis, & i pteritis, & futuris.

§ Item. Aliæ res nõ ſunt vbiq; ſicut in loco vno, ſed ſicut i diuerſis locis: ſed Deus ita eſt vbiq;, q eſt in quolibet & in toto, quia eius virtus habet efficaciã nõ ſolum in id qđ eſt cõmune vniuerſo, ſed etiã in id qđ eſt propriũ vnicuique rei particulari, & ideo eſt in omnibus ſicut in vno loco, & ſicut in pluribus, quod eſt proprie eſſe ubique. Vnde cum hoc modo ſolus Deus ſit ubique, ſolius Dei eſt proprium eſſe ubique.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd numerus non eſt in rebus numeratis ſicut in loco, ſed ſicut accidens in ſubiecto.

§ 2 Præt. Vnus numerus, licet ſit in omnibus numeratis ſicut unica eſſentia, non tamen eſt in qualibet parte, quia non quælibet pars numeratur eodem numero. Item. Numerus nõ eſt omnino unus, ſed multitudo quædam: Deus autem eſt in rebus per uirtutẽ ſuam, & in ſingulis operatur, ut dictum eſt.

AD

A d 2^m^ dicendũ, ꝙ uniuerſale dicitur eſſe obiq; & ſemper magis per remutionẽ, q̃ per puſitionem. Nun enim dicitur ubiq; eſſe & ſemper, eo quòd ſit in umoi loco, & in umni tempure, ſed quia abſtrahit ab his quæ determinant lucum, & tempus determinatum: & præterea, oniuerſalia oon ſunt ſubſiſtenoia.

A d 3^m^ dicendum, quòd ſubſtantia ſpiritualis excedit corporalem exceſſu dignitatis naturæ, ſed ooo in uirtute agẽdi: immu uidemus quòd multæ ſubſtantiæ ſpitituales habent determinata corpora, ĩ quibus agaot, ſicut anima rationalis corpus humanum.

A d 4^m^ dicendũ, quòd ſi rex uun eſt ubique per totum tegnum, eſt ex defectu regis terreni propter circũſcriptiunem ſuæ ſubſtantiæ. Deus autem cum ſit incircumſcriptus, eſt ubique, & tamen ſi nõ eſſet ubiq;, oihilominus gubernaret omnia ꝓuidenoa ſua. Vnde in rege terreno non eſſe piæſens eſt ad defectum, ſed quod gubernet in abſentia eſt ad commendatiuuem. Deus autem & ubique eſt, & omnia guberuat. F

A d 5^m^ dicendum, quòd huiuſmodi diſtantia & propinquitas creaturarum ad Deum nun eſt ſecundũ lucum, ſed ſecuodum ſimilitudinem & diſſimilitudinem. Nã illa quæ magis aſſimilantor Deo, dicimus eſſe ſibi propinquiora: quæ uetu magis receduot a ſimilitudine ipſius, dicimus eſſe ſibi remntiura. G

A d 6^m^ diceodum, quòd dato quòd tota machina mũdialis eſſet unum corpus cuntinuum, nun tamen prupter huc poſſet imaginari quòd eſſet obique, ſed in uno loco tãtũ, quia tutum illud, in quu eſſet, acciperetur pru uno loco, & ſic nõ attingetet quodlibet particulare, quod eſſe ubiqoe complectitur ĩ ſua ratione. H

QVAESTIO II.

Articvlvs II.

Vtrum Deus cognoſcat malum per bonum.

CIrca cognitionem uero Dei quærebatur, utrũ Deus cognoſcat malum per bonum, & uidetur quòd non, quia cognoſcere uuum per aliod pertinee ad defectum cognitiuois: ſed iu diuina cognitiõe nullus poteſt eſſe defectus. ergo uidetur quòd Deus noo cognoſcat malum per bonum. I

¶ 2 Præt. Cognuſcere unũ p aliud eſt in cognoſcẽdu diſcurrere: ſed ĩ diuina cognitiõe nõ ẽ diſcurſus. ergu cũ cognoſcere malũ per bonũ ſit cognoſcere unũ per aliud, oidetur ꝙ Deus nũ cognoſcat malũ per bonum.

¶ 3 Præt. Quicquid Deus cognoſcit, cognoſcit per eſſentiam ſuam: ſed malũ nec eſt effectus diuinæ eſſentiæ, oeque eſt ei oppoſitum, ut dicit Aug. ergo uidetur ꝙ Deus non cognoſcat malum per bonum.

Tex.co.20. ¶ 4 Piæt. Philuſophus dicit in 3 de anima, quòd intellectus qui ſemper eſt in actu, nõ cognoſcit priuationẽ: ſed intellectus diuinus eſt ſemp in actu. ergu &c. K

¶ 5 Præt. Omue quod cognoſcitur, cognuſcitur p aliquã ſimilitudinẽ ĩ ipſu cognoſcẽte exiſtentẽ: ſed malũ non habet aliquã ſimilitudinẽ ĩ Deo. ergo Deus nũ cognoſcit malum per aliquod bonum quod ĩ eo exiſtat.

S e d c o n t r a eſt, quud Aug. dicit, quòd malũ cognoſcitur ſecuodum quod ab ipſo bono diſcordat.

R e s p o n. Dicendum, ꝙ propria cugnitio uniuſcuiuſq; rei eſt ſecundũ qđ cognoſcitur per pruprìam rationẽ. In cognuſcibilibus aũt quædã ſunt q̃ habẽt rationẽ propriã abſolutã, ut homo & lapis, quorũ ꝓpria ratio nnn dependet ex aliu. Quædam oetu ſunt quæ nõ habent ꝓpriã ratioeẽ abſolutã, ſed ex alio depẽdentem, ſicut eſt in relatiuis, & priuatiuis, & iu negatiuis, quorũ ratiu dependet ex ordine quem habent ad alia: oã ratio cæcitatis nõ eſt abſoluta, ſed dependens, inquantũ habet ordinẽ ad uiſum cuius eſt priuata. Cũ ergu Deus animã cognoſcat ſecũdũ proprias ratiões, dico quòd illa, quorũ ratio eſt abſoluta, cugnuſcit abſolute, & nõ per aliquod aliud. Illa uero, quorum eſt depẽdens, & in ordine ad alia, cognuſcit ſecuodũ ordinẽ ad illa, ex quibus depẽdẽt. Cũ ergo ratio mali nõ ſit abſuluta, ſed dependens, inquãtũ ſcilicet diſcordat a bouo creato, cugnuſcit malũ ſecundũ ordinem ad bonũ, ſecuudũ qđ ſcilicet diſcordat ab ipſu buuo.

A d p r i m v m ergo dicendum, quòd in illis quę habent rationem abſulutam eſt ad defectum cognitionis cogooſcere vnum per aliud, ſed non in illis, quorum ratiu eſt ad aliud, ut dictum eſt.

A d 2^m^ dicendum, ꝙ cognitio diſcurſioa eſt cognuſcere voum cognitum per aliud cognitum abſolute: ſed cognoſcere voum iocognitum per aliud cognitum ad quod ordinat̃, oõ eſt diſcurrere cognuſcendo, & boc modo cognoſcitur malum.

A d 3^m^ dicendũ, ꝙ licet malũ nõ ſit oppoſitũ diuinæ eſſentiæ, tamẽ eſt uppoſitũ effectui dioinæ eſſeotię. Nã bonũ increatũ ꝗ nõ haber malũ oppoſitũ, ſed buuis effectib᷒, qui cauſant̃ a bono increato, opponit̃ malũ, & inquantum diſcordat ab eis effectibus cugnoſcit̃. D. 298.

A d 4^m^ dicendum, quòd illud habet lucum io illo intellectu, qui cognoſcit res p adæquatioõẽ & ſpecies ſuas, & iſte modus cognoſcendi ooo eſt io Deo, qui cognuſcit umnia per eſſentiam ſuam.

A d 5^m^ dicẽdũ, ꝙ licet malũ nõ habeat aliquã ſimilitudinẽ ĩ Deo, tamẽ ↄppoſitũ mali, ideſt, bonũ creatũ, babet ſimilitudioẽ in Deo, ſicut in cauſa ſua: & ita bonum cognoſcitur per ſeipſum, malum vero p bonũ.

QVAESTIO III.

Articvlvs III.

Vtrum prædeſtinatio imponat neceſſitatem.

CIrca prędeſtinationẽ quęrebat̃, vtrũ prædeſtinatiu impunat neceſſitatẽ, & uſ͏̃ debatur ꝙ ſic. Cõſtat .n. ꝙ prædeſtinatus umnino ſaluatur: ſed boc nõ eſt, niſi neceſſariũ eſſet prædeſtinatum ſaluari. oidetur ergo quòd prædeſtinatio neceſſitatem imponat. ar. 118. ad. 1. & 1. p. q. 24. ar. 6. q. 16. ar. 8. c.

¶ 2 Præt. Ad Rom. 9. dicit Apoſtolus. Nõ eſt volentis, neque curreutis, ſed miſerẽtis Dei. ergu videtur ꝙ quicquid eſt de ſalure, ſit ex ſola p̄deſtinatione diuina, & ex oullo alio: & ſic uidetor neceſſitatem impooere.

C o n t r a, Auguſtinus dicit. Qui creauit te ſiue te, oou iuſtificabit te ſiue te.

R e s p o n. Dicendum, ꝙ prædeſtioatio certitudinẽ habet, & tameu neceſſitatẽ nũ impunit. In prædeſtinatiõe .o. tria ſuot cõſiderãda, quorũ duo præſuppunit ipſa prædeſtioatio, ſcilicet præſentiã Dei, & dilectionẽ, ideſt, vulnotatẽ, qua oult prædeſtinatũ ſaluare: & tertiũ eſt ipſa prædeſtinatio, quæ nihil aliud eſt quàm directiu iu fioem, quẽ uult Deus rei dilectæ. Quodlibet autẽ borũ triũ certitudinem habet, & tamen neceſſitatẽ oõ imponit. Et ꝙ præſentia diuina certitudinem habeat patet. Deus eni cognoſcit res nobiliori modo, quàm oos cognoſcamus. Nam cogniõo noſtra eſt in tempore, & ideo iotuitus uuſter reſpicit res ſecundũ rationem temporis, ſcilicet præſentis, præteriti, & futuri, vt ſ. cognuſcat præterita vt præterita, p̄ſētia ut p̄ſentia, ſutura vt futura, & certitudinaliter. Cognitio

vero

Digitized by Google

vero diuina eſt ſupra tẽpus, & mẽſuratus æternitate ſolũ, & ideo non cognoſcit prout ſunt in tẽpore, ſed prout ſunt in æternitate, ſcilicet prout ſunt præſentia, & hoc tam neceſſaria quàm contingentia, vnde omnia cognoſcit tanquã pſentia in ſua pſentialitate. Cũ ergo etiã intellectus noſter certitudinaliter cognoſcat pſentia, multo magis Deus omnia ſibi præſentia certitudinaliter cognoſcit, ex quo nulla neceſſitas rebus cognitis inducitur. Sicut videmus ꝙ aliquis exiſtens in loco eminẽti, videt certitudinaliter ordinẽ venientiũ aliquorũ & euntiũ per vias, & alius in plano exiſtens, nõ videt, niſi q̃ ſunt ſibi præſentia, & tamẽ hominibus iſtis ex hoc nulla neceſſitas imponitur. Nã hoc nõ eſt niſi ex hoc, ꝙ in alto exiſtens intuetur omnia vt præſentia, quæ eunti in plano ſunt præterita, ſcilicet illa q̃ retro ſunt, præſentia illa, ſcilicet quæ ſunt iuxta ſe, & futura illa, ſcilicet quæ anteriora ſunt. Quòd autẽ volũtas diuina certitudinẽ habeat, & tamẽ neceſſitatẽ nõ imponat, ſic patet. Volũtas .n. Dei eſt efficax & perfecta cauſa omniũ rerũ: quia omnia quæcunq; voluit dominus fecit. Cuius perfectio & efficacia apparet ex hoc, ꝙ non ſolũ mouet & cauſat res, ſed etiã dat eis talẽ modũ cauſandi, ĩquãtum cuilibet rei determinatũ modũ cõtulit, quo ſuos effectus produceret. Vnde quia ipſe voluit quædã eſſe in vniuerſo neceſſaria, & quædam contingentia, conſtituit quaſdã cauſas

D.598. quibus cõtulit vt[d] contingenter cauſarent: & quaſdã, quibus cõtulit vt neceſſario cauſarent effectus. Vnde voluit iſtum, vel illum effectũ non ſolũ eſſe, ſed etiam illo modo eſſe, ſcilicet vel contingẽter, vel neceſſario, ſicut quòd voluit Petrũ non ſolũ currere, ſed ẽt contingenter currere: & ſimiliter voluit iſtum hominem ſaluare, ſed eo modo vt arbitrij libertatẽ nõ perderet. Et ſic ꝙ Petrus, vel Martinus ſaluetur, habet duas cauſas, unam ſcilicet voluntatẽ diuinã, & hæc habet certitudinẽ: aliam liberum arbitriũ, & hæc habet contingentiã. Et ſic eſt in alijs rebus, quia ſi ſint cõtingentia, prouenit eis ex cauſa proxima. Quòd vero ſint certa & neceſſaria, ꝓuenit eis ex cauſa prima. Vnde prima cauſa rerũ, ſcilicet diuina voluntas, ẽt de contingentibus certitudinẽ habet, ex qua quidẽ certitudine non imponitur ipſis rebus aliqua neceſſitas, quia non ſolum vult ea eſſe, ſed tali modo eſſe, ſcilicet neceſſario, vel contingenter, vt dictum eſt. Quòd vero prædeſtinatio certitudinẽ habeat, & neceſſitatẽ non imponat, ſimiliter patet. Motus .n. vel directio, vel propoſitũ dirigendi in finẽ, qđ eſt ipſa pdeſtinatio, eſt ſm̃ conſtitutionẽ & ordinẽ cauſarũ a Deo conſtitutarũ. Conſtat autẽ ꝙ quando ſunt duæ cauſæ ordinatæ, quarũ vna eſt neceſſaria, & alia cõtingens, effectus ſemper eſt contingens. In prædeſtinatione autẽ ſunt duę cauſæ, quarũ vna eſt neceſſaria, ſcilicet ipſe Deus, & alia eſt contingens, ſcilicet ipſum liberũ arbitriũ: & ideo oportet effectũ prędeſtinationis contingentẽ eſſe. Vnde quia Deus ſcit, & vult iſtum, vel illũ conſequi talẽ finem, prædeſtinatio certitudinẽ habet. Quia vero Deus vult vt ſm̃ libertatẽ arbitrij in talem finem dirigatur: ideo huiuſmodi certitudo nullam prædeſtinato neceſſitatem imponit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ hic prædeſtinatus omnino ſaluatur ex certitudine diuinæ prædeſtinationis, non tamen eſt ibi neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis: quia ſi talis eſt prædeſtinatus, neceſſario ſaluatur, non autem eſt neceſſarium ſimpliciter.

AD 2[m] dicendum, ꝙ verbum Apoſtoli non eſt ſic intelligendũ, quin ſit neceſſariũ velle & currere ex parte noſtra, ſed quia principiũ primũ bene operandi nõ

A eſt a nobis, ſed ex miſericordia diuina infundente gratiam, nihilominus tamen oportet quòd ex parte noſtra ſit aliquod principium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum motus angeli ſit in inſtanti.

CIRCA angelos quæſitũ fuit de motu angeli, ſcilicet vtrũ motus eius ſit in inſtanti. Videtur ꝙ ſic. Conſtat enim ꝙ mutatio angeli ſimplicior eſt omni mutatiõe corporali: ſed inuenitur aliqua mutatio corporalis in inſtanti, ſicut illuminatio, & huiuſmodi. ergo multo magis motus angeli eſt in inſtanti. ar.187.o.& 1.p.q.58.ar.3.c.&.q.63.ar.6.ad 4.& 3.p.q.33.ar.1.ad 3.

B ¶ 2 Præt. Nobiliſſimæ creaturæ cõpetit nobiliſſimus motus: nobiliſſimus autẽ motus eſt ille q̃ fit in inſtãti. ergo competit nobiliſſimæ creaturæ, ſcilicet angelo.

CONTRA. Oĩs motus habet prius & poſterius: prius autem & poſterius in motu eſt numerus temporis. ergo in omni motu eſt tempus. ergo nullus motus etiam angeli eſt in inſtanti.

RESPON. Dicendum, ꝙ omnis mutatio habet terminos, quos nõ cõtingit ſimul eſſe. Vnde impoſſibile eſt ꝙ aliquis motus, vel mutatio fit in inſtãti hoc modo, ꝙ idẽ inſtãs ambos terminos cõplectatur. Vnde ſciendũ ꝙ in rebus corporalibus duo termini motus,

C vel mutationis dupliciter poſſunt ſe habere. Vno modo, ꝙ ſit aſſignare inſtãs, in quo terminus ad quem, primo eſt. Et aliud inſtans in quo terminus a quo vltimo eſt, & ſic cum inter quælibet [d] duo inſtantia ſit tẽpus mediũ, ſequitur ꝙ de uno termino motus in aliũ fiat trãſitus per tempus, & ſic talis mutatio eſt in tempore, & non in inſtanti. Hoc aũt contingit quando inter duos terminos motus eſt aliquod medium accipere, ſicut inter albũ & nigrũ, & inter eſſe hic & ibi: ſed aliqui termini mutationis ſunt, inter quos non eſt accipere mediũ, ſicut inter albũ & nõ albũ, inter ignẽ & nõ ignẽ, inter tenebroſum & luminoſum: quia affirmatio & negatio ſunt ſecũdũ ſe immediata, & ſimiliter D.745.

D priuatio & forma in ſubiecto determinato, & in talibus licet ſit accipere inſtans, in quo primo eſt terminus ad quem, non tamen eſt accipere inſtãs, in quo [d] vltimo eſt terminus a quo. Cum enim inter quælibet duo inſtantia ſit tẽpus mediũ, ſequeretur ꝙ in illo tẽpore medio, ĩ neutro extremorũ eſſet, quod eſt impoſſibile, cũ ſint extrema omnino immediata. Oportet ergo dicere, ꝙ cum illud inſtans, in quo primo eſt terminus ad quẽ, ſit terminus alicuius tẽporis, ꝙ in toto tẽpore præcedẽti duret terminus a quo, & ſic cũ inter tẽpus & inſtans, qđ eſt terminus tpis, non ſit tẽpus mediũ, nõ fit tranſitus de vna extremitate in aliã in tẽpore, ſed in inſtanti. Primo enim deſinit eſſe terminus a quo, & incipit terminus ad quẽ, & huiuſmodi mutationes dicũtur eſſe ĩſtantaneæ, ſicut illuminatio, D. 734

E generatio, & corruptio: ſed oportet ꝙ iſtæ mutatiões ſint termini motuũ continuorũ, & in tempore exiſtentiũ, quia tẽpus, in quo eſt vltimo terminus a quo, mẽſurat aliquẽ motũ ſecundũ quod ſubiectũ accedit ad terminum ad quẽ: ſicut p alterationẽ materia diſponitur ad formã, & per motũ localẽ corpus luminoſum accedit ad ſitum, in quo illuminat, & ſecundum hoc dicitur qđ generatio & corruptio ſunt termini alterationis, & illuminatio motus localis. Sic ergo duæ ſunt mutationes corporaliũ, ſed neutra harũ poteſt eſſe ĩ motu angeli. Cum enim motus angeli attendatur ſecundum diuerſos contractus virtuales angeli ad diuerſa loca, qui quidẽ contractus non ſunt continui,

ſequitur

D. 128. ſequitur ꝙ motus angeli ᵈnon ſit continuus, & ita tẽpus quod proprie menſurat motum angeli non eſt continuum, cum cõtinuitas temporis ſit ex continuitate motus, vt dicitur in 4. Phy. Tex.c.104. Non .n. poteſt dici ꝙ motus angeli menſuretur tempore cõtinuo, qd eſt numerus motus cæli, quia motus angeli nõ dependet ex motu cæli: & ſic ſequitur ꝙ motus angeli menſuret quodã tẽpore, in quo ſunt inſtantia ſibi ſuccedentia ſine cõtinuatione, quia tẽpus ex hoc ꝙ eſt numerus, nõ eſt continuũ, ſed ex hoc ꝙ eſt numerus motus continui. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus nõ ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ ſit tempus mediũ: neq; iterũ vnum extremorũ eſt in tẽpore, & aliud in inſtanti, quod terminat tẽpus, ſed duo extrema ſunt in duobus inſtãtibus, inter quæ nõ eſt tẽpus ᵈmediũ, D. 128. & ſic oportet dicere quòd motus angeli ſit ĩ tpe, licet alio modo quàm motus corporales ſunt in tempore.

Ad primum ergo dicendũ, quòd mutatio angeli ſecundũ prędicta oſtenditur eſſe ſimplicior quàm aliqua mutatio corporalis. Eſt enim ſimplicior quàm illa mutatio, cuius duo extrema ſunt in duobus inſtantibus, inter quæ cadit tempus medium, tamen inter duo inſtantia motus angeli non cadit tempus mediũ. Similiter etiam ſimplicior eſt quàm illa, cuius vnum extremum eſt in toto tempore cõtinuo, cum vnum extremũ ſit in inſtanti indiuiſibili, & tamen non intercidit tempus medium, ſicut nec ibi: & quia eſt ſimplicior, ideo etiam ſequitur quòd ſit nobilior.

¶ Vnde patet ſolutio ad ſecundum.

QVAESTIO V.

DEINDE quæſitum eſt de homine.
¶ Et circa hoc quæſitum eſt de partibus naturæ humanæ. De ſacramentis gratiæ. Et de conuerſatione humanæ vitæ.

¶ Circa primum quærebantur duo.

¶ Primo, De anima.
¶ Secundo, De corpore.

ARTICVLVS V.

Vtrũ ſint eiuſdem ſubſtantiæ anima ſenſitiua & intellectiua.

De anima. ar. 10.0. DE anima autẽ quæſitum eſt, vtrũ ſint eiuſdẽ ſubſtantiæ anima ſenſitiua & intellectiua, & oſtendebatur quod non. Nã anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ: intellectiua vero eſt per creationem. non eſt ergo eadem ſubſtantia vtriuſque.

¶ 2 Præt. In nulla ſubſtantia quæ ſit vna & eadem eſt eodem tempore motus ad oppoſita: ſed ſenſus & ratio eodem tempore mouentur ad oppoſita, ſicut dicit Apoſtolus ad Rom. 7. Video aliã legẽ in mẽbris meis repugnantem &c. ergo ſenſitiua & rationalis non ſunt vnius ſubſtantiæ.

¶ 3 Præt. Corruptibile & incorruptibile nõ ſunt eiuſdem generis. ergo nec eadem numero: ſed anima ſenſitiua eſt corruptibilis, intellectiua vero incorruptibilis. ergo ſenſitiua & intellectiua non ſunt eædem numero, & ſic nec eiuſdem ſubſtantiæ.

¶ 4 Præt. Anima ſenſitiua eſt communis nobis & brutis: ſed in brutis educitur de potentia materiæ, ergo & in nobis. non eſt ergo eadem cum intellectiua, quę eſt per creationem.

Contra. Vnius perfectibilis vna eſt perfectio: ſed corpus humanum eſt vnum perfectibile. ergo anima quæ eſt eius perfectio, eſt vna.

Respon. Dicendum, ꝙ circa ordinẽ formarum eſt duplex opinio. Vna eſt Auicebron, & quorũdã ſequacium eius, qui dicunt quòd ſm ordinẽ generũ & ſpecierũ ſunt diuerſæ formæ ſubſtantiales ſibiinuicẽ aduenientes, ſicut eſt ſubſtãtia, eſt corpus, eſt animatũ & eſt animal. Dicunt ergo quòd quædã forma ſubſtãtialis eſt per quam eſt ſubſtãtia tantum, & poſtea eſt quędam alia per quã eſt corpus, deinde eſt & alia per quã eſt animatũ, & alia per quã eſt animal, & alia per quã eſt homo, & ſic dicunt de aliis formis ſubſtantialibus rerum. ᵈSed hæc poſitio ſtare nõ poteſt, quia cũ forma ſubſtantialis ſit q̃ facit hoc aliquid, & dat eſſe ſubſtãtiale rei, tunc ſola prima forma eſſet ſubſtãtialis, cum ipſa ſola daret eſſe ſubſtantiale rei, & faceret hoc aliquid: omnes autẽ poſt primã eſſent accidẽtaliter aduenientes, nec darẽt eſſe rei ſimpliciter, ſed eſſet tale, & ſic in admiſſione, vel acquiſitione ipſarum nõ eſſet generatio & corruptio, ſed tãtũ alteratio, vnde patet hoc non eſſe verũ. Simile etiam eſſet in potentijs animę, nã ſola prima, ſcilicet vegetabilis eſſet forma ſubſtantialis, & faceret hoc aliquid: aliæ vero eſſent accidentales, quod omnino eſt falſum. Et ideo dicendum eſt, ꝙ huiuſmodi formæ ᵈdifferunt ſecundũ perfectũ & imperfectũ. Eſt enim aliqua forma, q̃ non dat niſi eſſe corpus tantũ: aliqua eſt magis perfecta quæ etiã dat eſſe & viuere, quocumque modo viuendi: aliqua quæ cũ his dat etiam ſenſum, vnde patet ꝙ ſemper vltima eſt perfectior primis, & habet ſe ad priores, ſicut perfectiſſima ad imperfectiſſimam, & ideo quicquid continetur in ipſis, totum eſt virtute in vltima. Vnde dicendum eſt, ꝙ una & eadẽ eſſentia eſt animæ ſenſitiuæ & intellectiuæ, ſed intellectiua habet ſe ad ſenſitiuam, ſicut perfectũ ad imperfectũ. Quod autẽ ſpecialiter anima ſenſitiua & intellectiua ſint vnius eſſentiæ ſignum eſt, quia niſi vires animæ ᵈradicarentur in vna eſſentia, numquàm vna impediretur ab alia, nec etiam virtus vnius redundaret in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organũ in corpore, quo mediante exerceat operationes ſuas, ad quid vniretur corpori, niſi eſſet eiuſdem eſſentiæ cum anima ſenſitiua? Sic ergo patet, quòd vna eſſentia eſt animę ſenſitiuæ & intellectiuæ, ſed differunt ſecundum perfectum & imperfectum, vt dictum eſt.

F G D. 650 D. 208 H D. 199 I

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ anima ſenſitiua educitur de potentia materiæ in brutis, ᵈin nobis vero non, ſed eſt per creationem, cum eius eſſentia ſit eſſentia animæ rationalis, quæ eſt per creationem. D. 178

Ad 2m dicẽdũ, ꝙ nõ eſt inconueniens aliqd idẽ exiſtẽs ſm diuerſas vires, vel partes moueri ad oppoſita: & ideo licet ſubſtantia animæ humanæ ſit eadẽ ſenſitiuæ & intellectiuæ, tamen poteſt ſecundum diuerſas partes & vires moueri ad oppoſita, vt ſcilicet K ſenſus moueatur ad ea quæ ſunt ſibi propria, & ratio ad ea ad quę ordinantur.

Ad 3m dicendum, quòd licet incorruptibile non ſit idem cum corruptibili, tamen inuenitur aliquid incorruptibile, quod habet aliquã proprietatẽ communem corruptibili, & ſic eſt in anima rationali. Nã ipſa ſubſtantia animæ eſt incorruptibilis, nihilominus tamen habet aliquid in ſe, ſcilicet ſenſitiuum, qd eſt commune etiam corruptibili.

Ad 4m dicendum, ꝙ licet anima ſenſitiua ſit communis in nobis & brutis quantum ad rationem generis, tamen quantum ad rationem ſpeciei alia eſt in homine, & alia in brutis: & ſimiliter alia in aſino, & alia in æquo,

Digitized by Google

in equo, & in boue, & ſecundum quod differunt, aliqua ſpecie, ita etiã differt in eis anima ſeoſitiua: & ideo non ſequitur, ſi in brutis educatur de potentia materiæ, quòd etiam in homine, quia in homine eſt altioris ſpeciei, & eſt per creationem.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VI.

Vtrum corpus reſurgat idem numero.

4.d.44.q.1. artic.1.q.8 & 9. DE corpore autẽ quæſitũ eſt, vtrum reſurget idẽ numero, & oſtendebatur ꝙ non, quia ſm Philoſophũ in top. illud dicitur idẽ numero, qđ eſt idẽ ꝓprio, accidẽte, & diffinitiõe: ſed corpus in reſurrectiõnẽ nõ B habebit eadẽ propria, quia modo riſibile, tunc non: nõ eadem accidẽtia, quia nunc albus, criſpus, niger & huiuſmodi, q̃ tunc non erunt: nõ eadẽ ẽt diffinitione, quia modo diffinitur per mortale, tunc vero nõ mortale erit. ergo videtur quòd non reſurget idẽ numero.

¶ 2 Præt. Identitas materiæ facit idem numero: ſed materia corporis reſurgentis nõ erit eadem cum corpore quod nunc eſt, cum multæ formæ reiterentur in ea. ergo corpus non reſurget idem numero.

¶ 3 Præt. Philoſophus dicit i li. de anima, ꝙ nõ eſt eadem ſtatua numero quæ deſtruitur, & de eodẽ ære refi C citur. pari ergo ratione corpus qđ mõ corrumpitur, non erit idem numero cum eo quod reſurget.

¶ 4 Præt. Conſtat ꝙ homo humanitate eſt homo, & vna humanitate vnus homo: ſed in corpore qđ nunc eſt, & qđ reſurget, erunt duæ humanitates, quia ꝑ mortẽ deſtruitur forma totius. ergo erunt duo homines, & ſic videtur ꝙ corpora non reſurgent eadẽ numero.

CONTRA. Iob. 19. Quẽ viſurus ſum ego ipſe &c.

RESPON. Dicendũ, ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit idem numero, requirit̃ idẽtitas principiorũ eſſentialiũ. Vnde quodcũq; principiorum eſſentialiũ, etiã in ipſo indiuiduo, varietur, neceſſe eſt etiã identitatẽ variari. Illud autẽ eſt eſſentiale cuiuſlibet indiuidui, qđ eſt de ratione ipſius, ſicut cuilibet rei materiali ſunt eſſentialia materia & forma: vnde ſi accidentia variẽtur & motẽ D tur remanẽtibus principijs eſſentialibus indiuidui, ipſum indiuiduũ remanet idẽ. Cũ ergo principia eſſentialia hoĩs ſint aĩa & corpus, & hæc remaneant, quia reſurget eadem anima & idem corpus, dicendũ quòd corpus hominis reſurget idem numero.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ obiectio illa procedit ex falſo intellectu literæ. Nõ enim dicitur idem numero illud, quod habet idẽ accidẽs nunc & poſtea, & idẽ propriũ, ſed illud eſt idẽ numero, qđ eſt idẽ cũ accidẽte, & idẽ cũ proprio, ſicut cũ ſubiectũ eſt idẽ cũ accidẽte, proprio, & diffinitiõe, & nõ illa quæ habent idẽ accidẽs, idẽ propriũ, & vnã diffinitionẽ, vnde patet ꝙ obijciẽs falſe intellexit textũ. Dato autẽ ꝙ ſm illũ E intellectũ procedat obiectio, dicendum ꝙ intelligitur de accidẽtibus indiuiduãtibus. ſ. de dimẽſionibus, & erunt hæc in corporibus glorificatis. Itẽ, erit ibi idem propriũ. ſ. riſus, Iob. 8. Implebitur os tuum riſu, & labia tua iubilo. De diffinitiõe vero dicendũ, ꝙ licet reſurgat ĩmortale, tñ vera mortalitas nõ tollet ab eo, qa natura humana erit ibi, qua ex ſe habet ꝙ ſit mortalis.

AD 2ᵐ dicẽdũ, ꝙ licet eadẽ materia faciat idẽ numero, nõ tamẽ materia nuda, nec q̃ facit principiũ in numero, ſed vna materia ſcdm qđ eſt ſub dimẽſionib' terminantibus ipſam, facit idem numero: vnde licet multæ formæ reiterẽtur ĩ anima corporis reſurgẽtis, A tamen reſurget corpus ſub eiſdem dimenſionibus, & cum eiſdem principijs eſſentialibus.

AD 3ᵐ dicendũ, ꝙ Aug. dicit cõtrariũ. Ipſe enim vult, ſi ſtatua reficiatur ex eodẽ ære, ꝙ ſit eadẽ numero. Nihilominus tamẽ dicẽdũ, ꝙ oĩa artificialia ponũtur dupliciter, in genere, vel in ſpecie, quia vel per materiã ſuã, vel per formã ſuã. Naturalia autẽ ponuntur in genere, vel ſpecie tantũ ꝑ formã ſuã: formæ autẽ artificiales, qa ſunt accidentia, ideo oportet ꝙ collocent̃ ĩ genere, vel ſpecie, vel materia, naturales vero non, quia ſunt ſubſtãtiales. Dico ergo ꝙ ſi conſideret̃ ſtatua prout ponitur in genere, vel ſpecie per materiã ſuã, ſic reficit̃ eadẽ ſtatua. Si vero conſideret̃ prout ponitur ĩ genere, vel ſpecie ꝑ formã, ſic dico quòd non reficitur eadẽ, ſed alia, qa alia eſt forma huius, & alia illius: ĩ corpore autẽ nõ eſt ſic, q̃a ĩ corpore erit eadẽ forma.

AD 4ᵐ dicendũ, ꝙ non ſunt duæ humanitates in corpore quod corrumpitur, & qđ reſurgit, ſed vna: quia principia eſſentialia nõ mutantur, ſed ſunt eadẽ.

QVAESTIO VII.

DE ſacramentis vero gratiæ quæſita ſunt tria.
¶ Primo, De ſacramento confirmationis.
¶ Secundo, De ſacramento Euchariſtiæ.
C ¶ Tertio, De ſacramento matrimonij.

ARTICVLVS. VII.

Vtrum ſolus epiſcopus debeat conferre ſacramentum confirmationis, vel etiam alius.

CIRCA primum quæritur, vtrũ ſolus epiſcopus debeat cõferre ſacramentũ cõfirmationis, vel etiã alius, & videtur ꝙ nõ ſolũ epiſcopus, ſed etiã ꝙ quilibet ſacerdos poſſit cõferre. Conſtat enim quòd in confirmatione cõfertur gratia ſpiritualis: ſed huius gratię collatio ſic eſt ordinata, vt nõ poſſit impediri: cõſtat autẽ ꝙ ꝑ abſentiã epiſcoporũ multotiens impeditur, quia non ſunt vbiq; præſentes. ergo debet conferri ꝑ miniſterium ſacerdotum, qui ſunt vbique præſentes. 4.di.13.q.1 ar.1.q.2.o.

D ¶ 2 Præt. Sacramenta inſtituta ſunt propter vtilitatẽ. ergo debent eo modo conferri, quo competit vtilitati omnium: nõ autem cõpeteret vtilitati, ſi ſolus epiſcopus conferret hoc ſacramentum, in quo datur robur Spiritusſancti, quia non omnes habent opportunitatem epiſcopi. ergo debet fieri per ſacerdotes, ꝑ quos poſſunt omnes conſequi hanc vtilitatem.

¶ 3 Præt. Cõſtat ꝙ ſacramentum baptiſmi eſt maius q̃ ſacramentũ cõfirmationis: ſed baptiſmus põt conferri ꝑ quoſlibet ſacerdotes. ergo multo magis cõfirmatio.

IN CONTRARIVM eſt Eccleſiæ conſuetudo.

RESPON. Dicendum, ꝙ ꝓprius miniſter ſacramẽti cõfirmatiõis eſt epiſcopus, & hoc ꝓbatur ratiõe, & authoritate. Rõne quidẽ, qa cõfirmatio ad hoc fit, E vt homo in quadã perfectione conſtituat̃, cũ detur ad robur Spiritusſancti, vt. ſ. homo ex hoc fiat fortis & robuſtus ad cõfitẽdũ, & proponẽdũ fidẽ corã regibus & principibus, vnde & ꝓpter hoc fit in frõte, vt nõ pertimeſcat, nec cõfundatur ꝓponere fidẽ corã oĩbus, & defendere. Sicut autem Dion. dicit, tres ſunt actiones hierarchiæ. ſ. purgare, illuminare, & ꝑficere. Purgare eſt propriũ diaconorũ, illuminare presbyterorũ, & hoc conſiſtit maxime ĩ Euchariſtia: perficere vero eſt epiſcoporũ, & ideo oĩa ſacramenta, quæ ad perfectionẽ cõferuntur, pertinent ad collationẽ epiſcopi, quæ ſunt collatio ordinum, conſecratio virginum & vaſorum,

Digitized by Google

uaſorũ, & cõfirmationis ſacramentũ, vnde alius non poteſt conferre confirmationis ſacramentũ niſi epiſcopus. Hoc etiã patet authoritate ſcripturæ. Cõfirmatio .n ſucceſſit in locũ impoſitionis manuũ: hoc autẽ non poterat fieri niſi per ſolos Apoſtolos, vnde & per Philippum qui prædicauerat verbum dñi in Samaria, nõ imponebãtur man⁹, ſed Apoſtoli q erãt Hieroſolymis audito ꝙ Samaria recipit verbũ Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem. & poſtea ſequitur. Tũc imponebãt manus ſuper illos, &c. vnde cũ epiſcopi ſuccedãt in locum Apoſtolorũ, ſolis epiſcopis debetur collatio ſacramenti confirmationis. Inuenimus tñ ꝙ aliqua q̃ in quadã perfectione conſtituunt, ex diſpẽſatione cõmittunt ſimplicibus ſacerdotib⁹, ſicut collatio minorũ ordinum, & huiuſmodi, quod etiam de confirmatione fieri poſſet cum diſpenſatione, ſine qua nullus debet conferre hoc ſacramentũ, niſi ſolus epiſcopus.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ non oĩa ſacramẽta, in quibus confertur grã ſpiritualis, põt conferre ſacerdos, vnde licet in ſacramento cõfirmationis conferatur gratia ſpiritualis, non tamen competit ſacerdoti, quia perfectiori modo in ſacramento ordinis confertur gratia ſpiritualis, quod reſeruatur ſolis epiſcopis propter perfectionem, in qua conſtituit. Nec obſtat de impedimento, quia poſſunt recurrere ad ciuitates, in quibus ſunt epiſcopi præſentes.

Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

Ad 3ᵐ dicẽdũ, ꝙ ſacramentũ baptiſmi eſt maius neceſſitate, non perfectione: & ideo propter eius neceſſitatem non ſolum ſacerdotes, ſed etiam quilibet chriſtianus poteſt baptizare in articulo neceſſitatis, ubi non habetur copia ſacerdotis, ſeruata nihilominus forma ſacramenti. Confirmatio vero quia nõ eſt adeo neceſſaria, & conſtituit in quadam perfectione, vt dictum eſt, maioribus reſeruatur ſ. ſolis epiſcopis.

QVAESTIO VIII.

Circa ſacramẽtũ Euchariſtiæ quæſita ſunt duo.
¶ Primo, De illis q excluduntur a conſecratione per fornicationem.
¶ Secundo, De illis qui excludunt̃ a participatione ſacramenti per excommunicationem.

Articvlvs VIII.

Vtrum aliquis poſſit audire Miſſam ſacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.

p. q. 82. a. 9. & 4. q. 2. ar. 2. q. 4. 0.

Ad primvm quæſitũ eſt, vtrũ aliquis poſſit audire Miſſam ſacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter, videtur ꝙ nõ poſſit audire ſine peccato mortali. Eccleſia enim præcepit ſub anathemate, ꝙ nullus audiat miſſam a fornicario ſacerdote: ſed facere contra huiuſmodi mãdatũ, eſt peccatũ mortale. ergo &c.

Contra eſt, ꝙ in multis locis p mũdũ ſuſtinet̃.

Respon. Dicendũ, ꝙ circa hoc eſt cõſiderandũ ꝙ aliquid quantũ ad ius naturale eſt per ſe malum, & aliquid malũ eſt quãtũ ad ius poſitiuũ. Quicunq; enĩ ſacerdos in peccato mortali exiſtens celebrat, peccat mortaliter: vnde ſi cõſtaret mihi eum eſſe in peccato mortali, & inducerẽ eũ ad celebrandũ, peccarẽ mortaliter, & hoc eſt ſecũdũ ipſum ius naturale, quia hoc eſt ꝓuocare eũ ad peccatũ mortale. Ius autẽ poſitiuũ addit plus, ꝙ nõ ſolum debeam inducere eum ad celebrandum, ſed etiam ſi audiam eius miſſam, pecco mortaliter, quòd quidem inſtitutũ eſt in pœnã ſacerdotis

F fornicarij. Attẽdẽdum tamen eſt, ꝙ hoc non intelligitur de quolibet ſacerdote fornicario, ſed de publicis fornicarijs, qui proprie dicuntur publici, quando iudicio & ſnia Eccleſiæ vocant̃ publici. Vnde quicũq; a tali fornicario publico audit miſſã, peccat mortaliter.

Ad illud quod obijcitur dicendũ, ꝙ ſi ſuſtinetur a prælatis, ꝓpter hoc nõ excuſatur: quia hoc eſt vel propter negligentiã, vel ꝓpter miſeriã & defectum ipſorum prælatorum, qui nõ ſunt auſi corrigere alios, cũ in ſe multa corrigenda cognoſcãt, vel etiã propter timorẽ aliquando, vnde non excuſantur propter hoc.

G

Articvlvs IX.

Vtrum aliquis loquendo, comedendo, ſeu ſtando cum excõmunicatis peccet mortaliter.

Circa ſecundũ quæſitum fuit, vtrum aliquis loquẽdo, comedendo, ſeu ſtando cum excõmunicatis peccet mortaliter, & videtur quòd ſic, quia multi magiſtri Decretorum & magni hoc dicunt. 4. d. 18. q. 5. ar. 4. q. 3. 0.

¶ 2 Præt. Facere cõtra ꝑcepta Eccleſiæ eſt peccatũ mortale: ſed Eccleſia mãdat ꝙ nullus loquat̃, nec comedat cũ excõmunicatis. hoc ergo q facit, peccat mortaliter.

¶ 3 Præt. Quædã Decretalis dicit, vbi conſulebat̃ ſummus Pontifex, vtrum poſſet participari excommuni-
H catis, quòd hoc etiam pro vitando diſpendio mortis non debet facere, & huius aſſignat cauſam dicens: quia eſt peccatum mortale. videtur ergo quòd quicũque in aliquo participat cum eis, peccet mortaliter.

Contra eſt, quòd nos videmus multos perfectos viros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerẽt, ſi eſſet peccatum mortale.

Respon. Dicendum, ꝙ aliquis per excõmunicationem ſeparatur a cõmunione fidelium, non autẽ hominum, niſi per accidens: quia in tantum ſeparat̃ a cõmunione hominum, inquantũ conuenit ſeparari a cõmunione fideliũ. Dico ergo ꝙ aliquis poteſt communicare, ſeu participare cũ excõmunicato directe, & indirecte Directe quidem in his quæ ſunt fideliũ, & ſic ille qui hoc modo ei communicat, peccat mor-
I taliter. Et hoc contingit tripliciter, quia ſi cõmunico ſecũ in diuinis, ſicut ſi orẽ pro eo, vel audiam miſſam cũ eo, & in alijs ſpiritualibus Itẽ, ſi ex cõtẽptu, & hoc in quocunq; cõmunicat quis cũ eo, quaſi cõtemnens mãdatum Eccleſiæ, peccat mortaliter. Itẽ, quicunque participat ſecũ in crimine, & in cauſa. Indirecte vero communicat quis cum eo in his quæ ſunt hominis, ſicut in verbo, in cibo, & in his quæ ſunt ſimpliciter humanæ conuerſationis, & ſm hoc nõ peccat mortaliter, ſed venialiter, niſi faciat ex cõtẽptu, vt dictũ eſt.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ opinio Decretiſtarum non eſt vera, quia ipſi plus aſſentiunt in his,
K & ſequuntur ius humanum quàm diuinũ, cum plus ſit aſſentiendum diuino, quàm humano: & ideo melior eſt opinio aliorum, qui dicunt contrarium.

Ad 2ᵐ dicendũ, ꝙ cõmunicare cum excommunicato directe, eſt cõtra præceptum Eccleſiæ, & eſt peccatũ mortale, ſed indirecte non eſt contra, ſed præter præceptũ Eccleſiæ, & hoc non eſt pctm̃ mortale, ſed veniale. Vnde ſciẽdũ eſt, ꝙ quædã ſunt per ſe malum, & hæc non poſſunt fieri ſine pctõ, ſicut cõmunicare excõmunicato in his quæ ſunt excõmunicati, & ideo non poſſunt fieri ſine peccato mortali. Quædã vero ſunt occaſiones malorum tantum, & iſta poſſunt fieri ſine peccato mortali, & ſic eſt loqui, vel comedere cum excommunicatis. D. 434.

Ad

Digitized by Google

AD 3^m dicendum, quòd oou ſolum quis debet ſubire mortem anteq̃ peccet mortaliter, ſed etiá anteq̃ peccet venialiter, quia peccatum inquantum peccatum, nũquàm eſt eligibile. Si enim eſſet eligibile, nũquàm eſſet peccatũ, & ſic non peccarem ſi facerem: & ideo per hoc noo concluditur, ꝙ ideo nõ ſit participandum eis, quia eſt peccatum mortale, & qui hnc facit, peccat mortaliter: quia etiá ſi eſſet veniale, oou eiſet participandum eis, & tamen noo peccaret mortaliter participando.

Vel dicendum eſt, quòd Decretalis illa intelligitur de illis, qui directe commonicant excommuoicatis.

QVESTIO IX.

CIRCA ſacramẽtũ matrimonii quæſita ſunt duo. B
¶Primo, De maleficiatis.
¶Secuodo, De frigidis.

ARTICVLVS X.

Vtrum maleficia impediant matrimonium.

4.di.34.q.4 ar.3.o. AD PRIMVM quæſitũ eſt, vtrum maleficia impediant matrimoniũ, & videtur quòd non, qoia opus Dei eſt fortios quàm diaboli: ſed matrimouiũ eſt opus Dei, maleficiũ vero opns diaboli. ergo matrimooiũ eſt forti' maleficio, uõ ergo impedit̃ p ipſum.

CONTRA. Maior eſt poteſtas dæmonis, q̃ hoïs: ſed hõ põt matrimoniũ impedire. ergo & dæmones. C

RESPON. Dicẽdum, quòd matrimouium eſt quaſi quoddam pactum. Nam per matrimoniom vnus tradit poteſtatem ſui corporis alteri ad carnalem copulam. Conſtat autem quòd pactum de impoſſibili nullum eſt, cũ nullus poſſit ſe obligare ad impoſſibile: & ideo quando aliquis obligat ſe per matrimonium ad carnalem copulam, ſi hoc ſit ei impoſſibile, matrimoniom oullum eſt. Sed notãdum eſt, quòd impoſſibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento proueniens poteſt dupliciter conſiderari, quia vel illud impedimentum eſt ſuperueniens matrimonio iá conſummato, uel p̃cedẽs. Si eſt ſuperueniẽs, tũc matrimonium iam cõſummatum numquàm ſoluitur. Si vero Impedimeotum præcedat, tunc matrimonium noodũ D conſummatum ſoluitur. Item circa hoc ſciendũ, quòd impedimenta huiuſmodi vel ſũnt perpetua, vel ad tẽpus. Si ſunt perpetua, tuuc matrimonium illud ſimpliciter impeditur: ſi vero ſunt temporalia, tunc matrimonium nõ impeditur ſimpliciter, ſed ad tempus, ita tamen ꝙ impedimẽtum io utriſque præcedat. De maleficijs autẽ ſciendum eſt quòd quidam dixerunt ꝙ maleficiũ nihil eſt, & ꝙ hoc proueniebat ex infidelitate: quia volebant quòd dæmones nihil ſont, niſi imaginationes hominũ, inquãtũ. ſ. homines imaginabantur eos, & ex iſta imaginatione territi lædebãtur. Fides vero catholica vult qđ dæmones ſint aliquid, & E poſſint nocere ſuis operationibus, & impedire carnalẽ copulã, & iõ hmõi impedimẽta ſi præcedãt & ſint ꝑpetua, vt dictũ eſt, ſimpliciter ipediunt matrimoniũ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd etiam diabolus eſt opus Dei, & ooo ſolum matrimoniũ, & inter opera Dei onũ eſt fortius alio, & vnũ impeditur per aliud magis forte. Vode cum diabolus ſit fortior q̃ matrimoniũ, nihil ꝓhibet p ipſum matrimooiũ impediri.

ARTICVLVS. XI.

Vtrum frigiditas impediat matrimonium.

4.d.34.o.4. ad 3. & diſ. 36.art.1. & diſ. 39.4.ad 3. CIRCA ſecundum, qoæſitum eſt, utrum frigiditas impediat matrimonium. Videtur quod nõ, quia A ſenes ſunt frigidi, & tamen contrahont matrimoniũ.

IN CONTRARIVM eſt, qoia nullos obligat ſe ad impoſſibile: ſed impoſſibile eſt frigidis carnaliter alicui copulari. ergo ſi ad hoc obligant ſe, pactum huiuſmodi nullum erit.

RESPON. Dicendum, ꝙ frigiditas eadẽ ratione impedit matrimooium, ſicut maleficium, cum ſit eadẽ impoſſibilitas in vtroque, oihilominus tamẽ differt frigidos & maleficiatus. Frigidus. n. eſt impotens ſimpliciter qoantom ad omnes, maleficiatus uero eſt quidem impotens, non tamen quo ad omnes, ſed quo ad unam tantum. Nam maleficium conſiſtit in imaginatione uiri reſpectu uoius mulieris, inquantũ. ſ. operatione dæmonis fit illi abominatio alicuius mulieris, quã propter horrorem refugit & reſpuit, & ideo aliter impedit frigiditas, & aliter maleficiũ. Nã frigiditas impedit aliquem ita qnòd oportet quòd remaneat abſq; oi ſpe coutrahendi, ſi ab uoa impediat̃. Vode ſi aliquãdo aliquis efficit̃ potens, oportet reiotegrare primũ matrimoniũ, unde frigiditas ſoluit cõtractũ, & ipedit contrahendũ: maleficiatus uero impeditur quantum ad iſtam tantum, unde datur ei licentia nubẽdi alteri, & mulieri ſimiliter: unde maleficium ſoluit contractũ, ſed noo dirimit contrahẽdũ, ut iá patet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſenes ſunt frigidi uon quidem ad actum generationis, ſed ad generationem prolis: & ideo cum poſsiut carnaliter copulari nõ ſoluitur matrimoniũ. Frigiditas uero quæ omnioo carnalẽ copulã impedit, ſoluit matrimoniũ.

QVAESTIO VI.

CIRCA conuerſatiooem uero humanæ uitæ quæſita ſunt quædam per comparationem ad proximum: quædam uero per comparationem ad res quæ in uſum homioum ueniunt. Per comparationem uero ad proximũ, quæſitum eſt de correctione fraterna, circa quam duo quæſita ſont.

ARTICVLVS XII.

Vtrum debeat aliquis in publico, uel in priuato corrigere proximum, uel fratrem ſuum.

PRIMO utrũ debeat aliquis in publico, uel in priuato corrigere proximum, uel fratrem ſoum. Videtur quòd occulte. Matth. 18. Si peccauerit io te frater tuus, uade, & corripe eũ inter te & ipſum ſolũ. uidet̃ ergo quòd occulte ſit corrigendus frater delinquens. 3.p.q.55.a.1.ad 1. ma. q.3.ar.2.ad 1.

CONTRA 1. Ad Timo. 5. Peccantem coram omnibus argoe.

¶2 Præt. Aliquæ conſtitutiones hoc habeot, ut ſcilicet publice corrigatur.

RESPON. Dicẽdum, ꝙ huiuſmodi correctio ex charitate debet procedere, & inde eſt quòd dicitor fraterna correctio: & ideo oportet ordinem fraternæ correctioois ſomere ſecundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis eſt, ut quis bono proximi præferat commune bonum. Item, ut uelit bonum proximi, & cooſcientiæ, & famæ, & io his magis uelit bonũ conſcientiæ, quando utrumque haberi nõ poteſt. Et ideo his conſideratis, credo ꝙ ſi eſſet aliquod peccatũ carnale, ſeu ſpirituale, quod uergeret io detrimentũ multitudinis, ſtatim eſt reuelandum, cum præpõderet bonum commune in ordine charitatis, ut dictũ eſt, bono proximi ſiue ſit famæ, ſiue conſcientiæ. Quãdo uero nou timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis utrumque cuſtodire. ſ. bonum famæ, & con-

ſcientiæ, corrigendo occulte inter ſe & ipſum. Si autẽ ex hoc correctio non ſequatur, tunc ſecundum ordinem euãgelij debet ſecum adhibere aliom, uel etiã referre eccleſiæ: nihilominus tamen & in hoc ſeruandus eſt ordo, nt ſi peccatũ ſit publicum, publice corrigatur: ſi vero occultum, occulte, & ideo dicitur. Si peccauerit in te frater tuus .i. te ſciente ſolum &c. quã tum ad occultum, quantum vero ad publicum dicitur. Peccantem, ſcilicet publice, corã omnibus argue.

Et ſic patet ſolutio ad primom vtriuſque partis.

Ad aliud vero dicendum, ꝙ illud de coonſtitutionibus ordinatum eſt, & ſeruari debet in his quæ vergũt in periculum & detrimentum ſocietatis & collegij.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ſi aliquis ſciat peccatũ proximi, peccet mortaliter referendo illud ſtatim prælato ſuo.

Art. 13. 16. SECVNDO quęritur, vtrum ſi aliquis ſciat peccatũ proximi, peccet morraliter referendo illud ſtatim prælato ſuo. Videtur ꝙ ſic, quia facere cootra ordinẽ euangelij eſt peccatũ mortale: ſed ſtatim referre prælato eſt cõtra ordinẽ euãgelij. ergo peccat mortaliter.

CONTRA eſt, quia hoc faciunt multi viri perfecti qui nullo mõ hoc facerẽt, ſi eſſet peccatũ mortale.

¶ 2 Præt. Prælati poſſunt non ſolum de præteritis, ſed & de furoro prębere cautelã, & ideo ſi eis referatur, non videtur eſſe peccatum mortale.

RATIO N. Dicendũ, ꝙ verbũ dñi quod dicit Math. 18. de correctiooe fraterna, eſt intelligendũ ſicut alia verba quæ dicit pertinentia ad humanos actus, & ſeruari debet ſecundum qnod dependet a charitate, & ideo dico ꝙ ſemper cum debitis circonſtantijs intelligenda ſunt. Sciendum eſt autem ꝙ in criminibus tripliciter proceditur ſm iura, quia per inqoiſitionẽ, & hoc eſt in peccatis publicis, & nõ debet fieri niſi præcedat clamor congregationis. Item, per denuntiationem, & per accuſationem, & hoc eſt in priuatis. Si autem procedatur per accuſationẽ, tunc debet fieri præſcriptio, quia obligatur accuſans ad talionẽ, & in hoc intenditur vt finis bonũ reipublicæ, vnde hoc poteſt fieri ſm volnotatẽ ſiue publice, ſiue priuatim. Si autẽ procedatur per denuntiationem, tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius eſt emẽndatio proximi, & ideo debet ſeruari ordo fraternæ correctiouis. Vtrum autem ſtatim cũ quis ſcit fratrẽ ſuũ peccaſſe, debeat denuntiare prælato, dico ꝙ in his diſtinguẽdũ eſt de coditionibus ſubditi & p̃lati. Nã ſi ego ſcio ꝙ frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denuntiare prælato. Si autem uidetur ꝙ hoc melius fiat p prælatũ, & prælatus nihilominus ſit pius, diſcretus, & ſpiritualis, noo habens rancorẽ, ſeu odiũ aduerſus illũ ſubditũ, tunc licite poteſt hoc denuntiare ſibi, & tunc nõ dicit eccleſiæ, qa nõ dicit ei ſicut p̃lato, ſed ſicut pſonę proficienti ad correctionẽ proximi & emẽdã. Sed quia pp cõditiões diuerſas p̃latorũ & ſubditorũ, nõ poteſt in hoc dari generale iudiciũ, quia aliquando prælatus vel mouetur ad odiũ aduerſus ſubditũ, vel ſubditus non bene ferret verba prælati: ideo tenendũ eſt hoc pro regula ꝙ in omnib' iſtis ſemp ſeruanda eſt charitas, & quod melius & magis expedire videtur, & ſi hoc intendat. ſ. emendam proximi, ſeruet quantũ poteſt bonum charitatis, tunc denũtiãdo non peccat. Si vero denũtiet cuicũq; perſonę hoc ex malitia, & vt proximus confundatur, vel deprimatr, tũc denũtiãs, ſiue accuſans peccat mortaliter.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ſi ſtatim aliquis referat prælato adhibens debitas circunſtantias, & conſiderans magis expedire, oon facit contra præceptum euaogelii, qoia nõ dicit hoc eccleſiæ, ſed perſonæ proficienti, vt dictum eſt, & ideo non peccat mortaliter. F

AD 2^m diceodum, ꝙ etiam perfecti viri peccarent mortaliter, ſi denuntiando prælato, vel alicui perſonę intẽderẽt aliquid, quod eſt cõtra intẽtionẽ præcepti.

AD 3^m dicendum, ꝙ ſi aliquis referat prælato culpam proximi iotẽdens vel cautelam in futurũ, vel aliquid huiuſmodi quod ad emendam proximi videret expedire, noo peccat. Si aũt hoc ſiue prælato, ſiue alicui amico ſuo ex malitia referat, tunc peccat mortaliter. Quod ſi ex ĩcautela alicui dixerit hoc, ita tñ ꝙ nõ G p̃ueniat inde aliud vel infamia, vel vituperiũ p̃ximo delinquẽti, tũc nõ peccat mortaliter, licet ĩcaute agat.

INCIPIT QVODLIBET DVODECIMVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de reb' quæ ſunt ſupra hoiem, & de reb' humanis.

¶ Circa primũ quæſitũ eſt, de Deo, de angelis, & de cælo.

¶ Circa primũ quæſitũ eſt de Deo quaotum ad ſuum eſſe, quantũ ad H ſuam potentiam, quantum ad eius prædeſtinationẽ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in Deo ſit tantum unum eſſe.

CIRCA primum quæſitũ eſt, vtrũ in Deo ſit tantũ voum eſſe. ſ. eſſentiale, vt præter illud ſit etiam in Deo eſſe perſonale, & videtur ꝙ ſic, quia aliud eſt patrem eſſe, aliud filium eſſe, & aliud ſpiritumſaoctum eſſe: ſed eſſe eſſeotiale nõ eſt aliud, & aliud. ergo &c. 1. p. q. 3. art. 3. & 1. di. 8. ar. 1.

¶ 2 Præt. Proprium formæ eſt qnòd det eſſe: ſed in diuinis ſuot tres proprietates perſonales, quæ obtinent uicem formæ. ergo &c.

CONTRA. Aug. dicit. In diuinis tãtum unum eſſe.

RESPON. Dicendũ, ꝙ ueritas fidei habet ꝙ in diuinis ſolũ eſt diſtinctio quæ eſt ſm relatiões oppoſitas, I relatio aũt ſicut & quælibet forma habet eſſe ex cõparatione ad illud cui ineſt, vnde eſſe filiationis eſt per comparationẽ ad ſubiectũ cui ineſt, relatio autem in diuinis nõ diſtinguitur ab eo cui ineſt, vel in quo eſt, quia ẽ ipſa res quæ refert, ſed diſtinguitur ſolũ ex parte eius cui opponitur: & ex hac parte nõ deſideratur eſſe relatioois, ſed diſtinctio & oppoſitio eius, & ideo eſt in Deo vnum tantum eſſe, ſcilicet eſſentiale.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ eſſe dupliciter dicit. Qñq; n. eſſe idem eſt qđ actua entis, qñque antẽ ſignificat compoſitionẽ enũtiatioois, & ſic ſignificat actũ intellectus, quomodo intelligitur quando dicitur ꝙ aliud eſt eſſe patris, & aliud filij, nõ primo modo.

K AD 2^m dicendum, qoòd ſicut & quęlibet forma, paternitas facit eſſe. ſ. patrem, qui eſt diuinum eſſe, & facit tantum unum eſſe inquãtum paternitas facit eſſe.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus poſſit facere contradictoria eſſe ſimul uera, & infinita eſſe ſimul actu.

DEINDE quæſitum eſt de potentia Dei.

Et primo, Vtrum Deus poſſit facere contradictoria ſimul eſſe.

¶ Secundo, Vtrum poſſit facere infinita in actu.

AD

Ad primvm dicendum, ꝙ non, & hoc nõ importat in Deo imperfectionem potẽtiæ, ſed quia hoc non habet rationem poſſibilis. Nam omnis virtus actiua producit effectum ſibi ſimilem. Oẽ aũt qd agit, agit inquãtũ eſt ens actu. ergo effectus agẽtis ẽ ens actu. Quicqd ergo repugnat ei qd eſt eſſe actu, repugnat potẽtiæ actiuæ, qd eſſet, ſi cõtradictoria ſimul eſſent.

Ad 2^m dicendum, ꝙ eſſe aliquid infinitũ actu poſſet ſuſpicari ex primo aſpectu, qñ eſſet impoſſibile, quia ſequeretur illud eſſe æquale Deo: ſed hoc non ſequitur, quia ei quod eſt infinitũ omnibus modis non adæquatur illi quod eſt infinitũ vno modo. Dato. n. ꝙ eſt ignis infinitus ſm magnitudinẽ, non adæquabitur Deo, quia & ſi ſit finitus ignis in quantitate, tñ eſt quid finitum ſpecie: B Deus autem omnibus modis eſt infinitus. Cum ergo quæritur, vtrũ ſit poſsibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendũ ꝙ non: potẽtiæ. n. agentis per intellectum aliquid repugnat dupliciter. Vno modo, quia repugnat potẽtiæ eius: alio modo, quia repugnat modo quo agit. Primo modo, non repugnat potentiæ Dei abſolutæ, quia non implicat contradictionẽ: ſed ſi conſideretur modus quo Deus agit, non eſt poſsibile. Deus. n. agit per intellectum, & per verbum quod eſt formatiuum omniũ, vnde oportet ꝙ omnia quæ agit, ſint formata. Infinitum autẽ accipitur C ſicut materia ſine forma: nam infinitum ſe tenet ex parte materiæ. Si ergo Deus hoc ageret, ſequeretur ꝙ opus Dei eſſet aliquod informe, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi: quia per verbum ſuum omnia agit, quo omnia formantur.

QVAESTIO III.

Articvlvs. III.

Vtrum prædeſtinatio ſit certa.

1. p. q. 23. a. 3. ad 3. & ar. 6 o. & ar. 8. ad 3. & ve. q. 6. art. 3. n. & ar. 2. c4.

Deinde quæſitum eſt de prædeſtinatione, vtrũ ſit certa, & videtur ꝙ nõ, quia poſsibile eſt prædeſtinatũ damnari, ſicut Petrum ſi fuiſſet ſtatim mortuus, D qñ peccauit Chriſtum negando. Si uero dicas ꝙ prædicta locutio eſt de dicto vera, de re vero nõ. Contra, quia hoc habet locũ in formis ſeparabilibus: ſed hæc forma, quæ eſt prædeſtinatio, eſt inſeparabilis.

Respon. Dicendum, ꝙ prædeſtinatio eſt quædam pars diuinæ prouidentiæ: prouidentia autem dicit directionem aliquorum in finem, & hæc præſupponit ſcientiam & voluntatem. Sic ergo prædeſtinatio habet certitudinem ex parte ſcientiæ Dei, quæ non poteſt falli: & ex parte voluntatis diuinæ, cui nõ poteſt aliquid reſiſtere: & ex parte prouidentiæ, quæ certiſſimo modo ducit ad finem, cũ Deus ſit ſapientiſſimus.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ prædeſtinatio habet certitudinem, & tñ non eſt neceſſariũ prædeſtinatũ ſaluari, ſed remanet cõtingens. Dictum eſt. n. ꝙ E habet certitudinẽ ex ſcientia, voluntate, & prouidẽtia, & nullũ iſtorũ contingentiam impedit. Scientia non, quia ſcientia Dei eſt futurorũ, prout ſunt in præſenti, & ſm hoc ſunt determinata. Volũtas nõ, quia voluntas Dei ẽ principiũ totius entis. ergo nõ cadit ſub rõne cõtingẽtiæ, vel neceſsitatis, ſed hæc effluunt & or-

D. 324. dinãtur ex Dei voluntate, & ſic ipſa Dei voluntas facit quædam eſſe contigentia, præparãdo cauſas cõtingẽtes illis rebus quas vult eſſe cõtingẽtes: & ſimiliter neceſsitas cauſas rebus & effectibus neceſſarijs, & ſic volũtas Dei ſemper impletur, non tamẽ omnia neceſſario eueniũt, ſed eo modo quo Deus vult ea eſſe, & A vult ꝙ ſint contingenter. Prouidentia non, quia non tollit contingentiam.

Ad 2^m dicendum, ꝙ bona eſt diſtinctio. Sed ad obiectum de formis dicẽdum, ꝙ aliter eſt de formis realibus, & aliter de prædicatis, quæ importãt aliquid pertinens ad actum rationis, quia in primis. ſ. realibus, ſi in eis debeat habere locũ talis diſtinctio, oportet ineſſe ſeparationẽ in re, & in conſideratione. in ſecundis nõ requiritur, ſed oportet ꝙ res illa cadat ſuper alia cõſideratione: & ſic dico ꝙ iſte prædeſtinatus põt cõſiderari vel vt i ſe, vel vt diuinæ cognitioni relat⁹, & ſic vno mõ attribuitur ei ꝙ poſſit dãnari, alio modo nõ.

Articvlvs IIII.

Vtrum omnia ſubſint fato.

Deinde quæſitum eſt de fato, vtrum omnia ſubſint fato.

Respon. Dicendum, ꝙ primo oportet ſcire quid ſit fatum, & ſic poſtea faciliter patebit ad propoſitũ. Videmus aũt multa cõtingẽter euenire, & ideo olim fuit dubium vtrũ iſta quæ variabiliter & inordinate contingunt, reducantur in aliquam cauſam ordinantem: & qui dicunt nõ, dicunt fatum nihil eſſe, vt Tullius C dicit. Quidam dicunt ꝙ in aliquam cauſam ſuperiorem ordinantur, & iſti nominauerunt fatum a for faris, quaſi hic omnia ſint præfata a quadam ſuperiore cauſa. Sed horũ eſt triplex opinio. Quidã. n. reduxerunt hoc in quandam ſeriẽ cauſarũ. quã dicunt fatũ, ſicut ſtoici, qui dicunt qd nihil eſt quod nõ habeat cauſam, & poſita cauſa neceſſe eſt ponere effectũ. Si ergo euenit, vel eſt talis, vel talis effectus habuit cauſam, & hæc cauſa aliã cauſam, & ſic deinceps: ſicut aliquis eſt occiſus de nocte quia exiuit domũ, quare exiuit domũ, quia ſiuit, quare hoc, quia ſalſa comedit, & ſic quia comedit ſalſa ex neceſſitate moritur. Ariſt. reſpondet negans duo prima. Primo, ꝙ non quicquid fit habet cauſam, ſed tantũ quod fit per ſe. Quod autẽ D ego occidar me exeunte, eſt per accidens. Secundo, dicit ꝙ non poſita cauſa ponetur effectus, quia põt impediri, & tũ nõ ſequit̃, vel nõ ſtat ſeries cauſarũ. Alij reducũt hæc in aliam cauſam. ſ. in corpora cæleſtia, ex quorũ neceſſitate dicunt omnia accidere, unde dicũt ꝙ fatũ nihil aliud eſt q̃ uis poſitionis ſyderũ. Hæc autẽ opinio dupliciter eſt falſa. Primo, quãtũ ad res humanas, quæ proueniũt ab intellectu, qui cũ ſit virtus incorporea, nõ ſubiacet actioni alicuius corporis, & ponere animã ſubiacere virtuti corporũ cæleſtium nihil aliud eſt, q̃ ponere itellectũ nõ differre a ſenſu, ut dicit Phil. i 2. de aĩa i fine: tñ p accidẽs, & occaſionalr̃ ſub- Tex. c. 50.
ditur aĩa cælo inquãtũ intellectus afficit̃ per paſſionẽ corporis, nõ tñ ex neceſſitate mouetur ab eo. Secũdo, quia multa i rebus naturalibus cõtingũt q̃ nõ accidũt E ex neceſſitate cæli, ſed p accidens, & nõ habẽt cauſam. Alij reducũt oĩa hæc in cauſam ſupra cæleſtem. ſ. i prouidẽtiã Dei, a qua oĩa ſunt pdeterminata, & ordinata, & ſm iſtos fatũ erit quidã effectus ꝓuidẽtiæ, qa ꝓuidẽtia nihil aliud eſt q̃ rõ ordinis rerũ prout eſt in mente diuina: fatũ vero eſt explicatio illi⁹ ordinis prout eſt in rebus. Vnde Boet. Fatũ eſt immobilis diſpoſitio rebus mobilibus inhærens. Sic ergo accipiẽdo fatũ, põt dici ꝙ oĩa ſubijciunt̃ fato. unde dicitur Oſee. 2. ſuper illud. Non uocabis ultra Baalim, ſed uir meus, quod idem eſt utrumq;: ſed Deus noluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiuſdam gentium, & ideo ſunt uitanda nomina gentilium, cũ quibus nec nomina conuenit

Digitized by Google

habete communia, & ideo Auguſtinus dicit. Si quis hoc modo intelligat ſatum, ſenteotiam teneat, linguá corrigat, vt oon dicat fatum, ſed prouidentiam Dei.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS V.

Vtrum eſſe angeli ſit accidens eius.

DEINDE quæſitum eſt de angelis.

¶ Et circa hoc quæſita ſuot duo.

¶ Primo, Vtrum eſſe angeli ſit accidens eius, & uidetur quòd non, qoia accidens intelligitur ineſſe alicui præexiſtenti: angelus autem non pręexiſtit ipſi eſſe.

CONTRA Hilarius dicit &c.

RESPON. Dicendum, ꝙ opinio Auic. fuit, ꝙ unũ & ens ſemper prædicant accidens. Hoc autem nõ eſt verũ, quia vnũ prout cõuertitur cum ente, ſignat ſubſtantiam rei, & ſimiliter ipſum ens: ſed vnũ prout eſt principiũ numeri, ſignat accidẽs. Sciẽdũ ergo, ꝙ vnũquodq; quod eſt in potẽtia & in actu, fit actu per hoc ꝙ participat actũ ſuperiorẽ. Per hoc autẽ aliquid maxime fit actu, ꝙ participat per ſimilitudinẽ primũ & purum actũ. Primus autẽ actus eſt eſſe ſubſiſtens per ſe, vnde cõpletionẽ vnũquodq; recipit per hoc ꝙ participat eſſe: vnde eſſe eſt cõplemẽtũ oĩs formæ, quia p hoc completur ꝙ habet eſſe, & habet eſſe cũ eſt actu, & ſic nulla forma eſt niſi p eſſe. Et ſic dico ꝙ eſſe ſubſtãtiale rei nõ eſt accidẽs, ſed actualitas cuiuſlibet formæ exiſtẽtis ſiue ſine materia, ſiue cũ materia: & quia eſſe ẽſt cõplementũ omnium, inde eſt quòd proprius effectus Dei eſt eſſe, & nulla cauſa dat eſſe, niſi inquãtum participat operationem diuinam, & ſic proprie loquendo, nõ eſt accidens: & qd Hil. dicit, dico ꝙ accidens dicitur large oẽ, qd nõ eſt pars eſſentiæ, & ſic ẽ eſſe in rebus creatis, qa in ſolo Deo eſſe eſt eius eſſentia.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diabolus cognoſcat cogitationes hominum.

SECVNDO quæſitum eſt, utrum diabolus cognoſcat cogitationes hominum.

RESPON. Dicendum, ꝙ cognoſcere cogitationes cordis poteſt contingere dupliciter, in ſe & per ſe, & ĩ aliquo effectu. Primo ſolius Dei eſt. Hiere. 15. Prauũ eſt cor hominis, & inſcrutabile: vnde nec angeli ſic eas cognoſcũt, cuius ratio eſt triplex. Vna, propter debilitatem eſſe quod habet, eo quòd ſupra gradũ quo aliquid eſt ens in potentia, eſt gradus quo res ſunt in anima. Alia ratio eſt, quia quod eſt in veritate cauſæ alicuius, nõ poteſt cognoſci niſi a cauſa quæ nata eſt mouere illam: volũtatem autem mouet ſolus Deus. Cum ergo omnes cogitaciones dependeant a voluntate ſicut a ſua cauſa, ſolus Deus eas cognoſcit. Alia ratio eſt, quia angeli illa quæ cognoſcunt naturaliter, cognoſcũt per ſpecies naturaliter inditas, & hæ ſunt ſpecies rerum naturalium, nõ autem cogitationum: quia hæc non reducuntur ad cauſam naturalem, vel non pertinent ad cognitionem naturalium, tamẽ per effectus cogitationum cognoſcũt cogitationes, ſicut & homo facit, cum ipſi ſubtilius cognoſcũt effectus, qui cauſantur ex cogitationibus. Nam ſecundum cogitationes homo afficitur aliqua paſſione, & per eas mouetur cor, & hos motus ſubtilius ipſi cognoſcunt quàm nos, & ſic aliquid cognoſcunt de cogitationibus cordis, & hoc Aug. dicit in lib. de diuinat. dæmo- F num, licet alibi dicat, quòd determinare in eis talem cognitionem ſit præſumptuoſum.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VII.

Vtrum cælum, uel mundus ſit æternus.

DEINDE quæſitum eſt de cælo.

¶ Et circa hoc quæſitum fuerit.

Vtrum cælum, vel mundus ſit æternus.

RESPON. Dicendum, ꝙ non, ſed mundum incępiſſe eſt de numero eorum quæ cadunt ſub fide, non ſub demonſtratione. Nam quæ dependent ex ſimplici voluntate Dei, poſſunt eſſe & non eſſe: & ad hoc ꝙ G non ſit, non inducit aliqua neceſſitas ex parte Dei: diuina autem bonitas, quæ eſt finis rerum, poteſt ita eſſe ſi non ſit mundus, ſicut ſi ſit mundus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cælum ſit animatum.

SECVNDO quæſitum eſt, vtrũ cælum ſit animatum. Ar. 69. & 2.

RESPON. Dicẽdũ, ꝙ de hoc diuerſimode ſenſerũt 94. contr. 2. ca. 31. vſque doctores Eccleſię. Hiero. n. dicit ſuper eccleſiaſtem, ꝙ 39. & opus ſol eſt animatus. Dama. hoc negat. & hæc differentia 3. c. 97. 2. & etiam eſt apud philoſophos. Plato. n. & Ariſt. ponunt opus 72. q. corpora ſupercęleſtia animata eẽ. Anaxago. vero nõ: 54. 238. H & ideo legitur fuiſſe occiſus. Ego autem dico ſecundum Aug. 2. ſuper Gene. ad literam, quòd non refert ad fidem, vtrum ſic, vel aliter ſit: vnde hoc non determinat in Enchi. addens, quòd ſi ponamus corpora cæleſtia eſſe animata, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum. ſ. angelorum, & hominũ, & animarum: quia illæ animæ computabuntur cum angelis, & hoc ſenſiſſe videtur ille qui fecit præfationem, cum dicit, Cæli cælorumque uirtutes. Et ratio patet.

QVAESTIO VII.

ARTICVLVS IX.

I *Vtrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.*

DEINDE quæſitum eſt de homine quantũ ad naturã, & quantũ ad gratiã, & quantum ad culpam.

¶ Circa primum quæſita ſunt tria.

¶ Primo, Quantum ad animam.

¶ Secundo, De cognitione animæ.

¶ Tertio, De effectu cognitionis.

¶ Circa animam quæſita ſunt duo.

¶ Primo, Vtrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.

RESPON. Dicendũ, ꝙ in nullo corpore eſt niſi vna D. 650. forma ſubſtãtialis, cuius eſt rõ triplex. Prima eſt, quia K ſi plures, ſequẽs nõ erit forma ſubſtãtialis, quæ facit eſſe ſimpliciter, ſed ſolũ accidẽtalis, quę facit eſſe hoc. Itẽ, ſi ſit acquiſita forma ſubſtãtialis, nõ erit generatio ſimpliciter. Itẽ, quia nõ eſſet cõpoſitũ ex aĩa & corpore vnũ ſimplr, ſed duo ſimpliciter, & vnũ p accidens.

Si dicat corporeitas forma corporis, corporeitas dr̃ dupliciter, qñq; tres dimẽſiones, & hoc nõ eſt forma ſubſtãtialis, ſed accidẽs: aliqñ dr̃ q̃dã forma ex qua ꝓuenit trina dimẽſio, & hęc nõ ẽ alia forma ſpecifica.

ARTICVLVS X.

Vtrum anima traducatur.

SECVNDO, Vtrum anima ſit ex traduce.

RESPON. Dicendum, quòd Aug. hanc quæſtionem non 1. p. q. 118. 2. 2. 0. & ad 3

Digitized by Google

nem non determinat, ſed indeterminatam reliquit in lib. de eccleſi. dogma. ſed ille liber non eſt Aug. ſed Gingnadij: Greg. etiam nõ uult determinare, credendũ eſt tamen quòd⁴ nõ, & eſt vna ratio Philoſophi in lib. de animalib. ꝙ impoſſibile eſt ꝙ virtus corporea producat id quod excedit corpus, virtus autẽ ſeminis eſt virtus corporea. Alia ratio eſt 7. meta. quia. n. quidam poſuerunt, ꝙ formæ naturales ſunt ex creatione, cum materia aeris recipit formam ignis, aut inerat, & ſic eſt latitatio, aut nõ inerat. ergo fit de nouo, non ex aliquo, ſed ex nihilo. ergo creatur. Soluit Philoſo. quia forma non fit, ſicut nec ens, vel eſſe habens per ſe, ſed fit cõpoſitũ quod habet eſſe ſubſiſtẽs. Si ergo eſt aliqua forma quæ per ſe ſubſiſtat, illa habet per ſe fieri, anima autem habet eſſe per ſe ſubſiſtens, & remanet corrupto corpore, & ita oportet quòd habeat ſuum fieri.

(Margin: D. 178. — Tex. co. 27. — A — B)

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XI.

Vtrum intellectus humanus cognoſcat ſingularia.

(Margin: 1. p. q. 86. a. 1. o. & 3. 4. c & q 89 c. ad. 1. & 22. q. 47. art 3. ad 1. & ver. q. 19. ar. 2 o & arti. 143. huius.)

DEINDE quæſitum eſt de cognitione hominis, utrũ intellectus humanus cognoſcat ſingularia.

RESPON. Dicendum, ꝙ aliquid cognoſcitur dupliciter, directe, & indirecte. ſ. per reflectionem. Differt autem inter intellectum humanum & diuinum, quia humanus nõ cognoſcit directe ſingulare, diuinus autem ſic: quia cognitio fit per ſimilitudinem cogniti in cognoſcente, & hæc eſt in intellectu noſtro per abſtractionem a conditionibus indiuiduãtibus, & a materia. Et ideo cum recta cognitio ſit per ſpeciem, ideo non cognoſcit directe niſi vniuerſale: intellectus autem diuinus cognoſcit non per ſimilitudinem a re acceptam, ſed per extenſionẽ ſuæ eſſentiæ ad res: & hæc ſimilitudo. ſ. diuina eẽntia in Deo eſt oĩum q̃ ſunt ĩ re expreſſa ſimilitudo, & iõ directe cognoſcit quicquid eſt in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualẽ. Sed quærens Philoſophus, ſi ſeparatus eſt intellectus & cognoſcit q̃ ſunt in materia, dicit ꝙ oportet ꝙ hoc cognoſcat & alia, ſicut formas ſeparatas cognoſcit in ſellectu, & cõiuncta materiæ p imaginationẽ, aut alio mõ. ſ. per extẽſionẽ, inquãtũ cõiungitur phãtaſiæ, quæ repræſentat ſibi phãtaſma, & ſic indirecte cognoſcit.

(Margin: C — D)

QVAESTIO IX.

ARTICVLVS XII.

Vtrum habitus ſcientiæ acquiſitæ remaneant poſt uitam.

(Margin: Ar. 59. & 1. p. q. 89. ar. 1 ad 3. & ar. 3 ad 4. & ar. 5 o. & 6. ca. & 22. q 67. ar. 2. o.)

DEINDE q̃ſitũ eſt de affectu cognitionis, & primo vtrũ habit⁹ ſciẽtiæ acq̃ſitę remaneãt poſt hãc vitã.

RESPON. Dicẽdum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio, quidã dicunt ꝙ non, ſequentes Auic. in 6. natural. ꝙ ſpecies acquiſitæ non remanent in intellectu poſſibili, niſi quandiu actu intelligit, quod eſt falſum. Nam itellectus poſſibilis recipit ſpecies, & retinet ſm modum ſuum: unde cum ipſe ſit immobilis, vtpote immaterialis & incorruptibilis, recipit ſpecies intelligibiles ſm modũ ſuum, & numquàm inde recedũt: & ꝙ ſint ibi etiã dũ actu non intelligit, patet 3. de anima ubi dicitur, ꝙ ſunt in anima aliter, q̃ dũm actu intelligit. ſ. habitu, & ſic dico ꝙ remanent ſiue in damnatis, ſiue in beatis. Item deſtruuntur ibi habitus ſcientiarum, quantum ad modum ſcientiæ, quia hic ſemper intelligit conuertendo ſe ad phãtaſmata propter corpus, & non ſolum propter hoc phantaſmatibus indigemus, ſed ad uiẽdũ huiuſmodi ſpeciebus, & iſte modus nũ erit tunc, quia nõ cõuertet ſe ad phãtaſmata.

(Margin: Tex. co. 8.)

ARTICVLVS XIII.

Vtrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta.

(Margin: 4. di. 22. q. 2 ar. 2. a prin. & ſpiritu. a. 2. c.)

SECVNDO, vtrum uerba humana habeãt vim ad mouendum bruta, puta, ſerpentes.

RESPON. Dicendum, ꝙ aliquid poteſt habere virtutem aliquam & ſm propriam naturam, & ſm virtutem ſuperioris cauſę verbi gratia, cõmiſtũ ex elemẽtis habet virtutem vnam ex natura elemẽtorum, ſm motum prædominantis elementi: aliam habet ex corpore cœleſti, ſicut ꝙ adamas attrahit ferrum, quòd nõ reducitur ad virtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, ꝙ non ſolum naturalia corpora, ſed artificialia ſortiuntur virtutes aliquas ex impreſſione corporũ cœleſtiũ, puta, imagines, vel figuræ ſub certa conſtellatione factæ: & ſic hoc verũ eſt. ſ. ꝙ ſuper artificialia ſit huiuſmodi virtus impreſſa, poteſt etiã dici ꝙ verba prolata in certo tẽpore habeãt efficaciã mouendi: ſed hoc nõ eſt verum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam virtutem ex corpore cœleſti, habent illã cõſequentẽ aliquã formã: vnde nihil agit ad ſpeciẽ, niſi ex uirtute corporis cœleſtis, & ſic forma eſt prius in unoquoque quàm uirtus ad talia. Remota ergo priori remouetur poſterior. Si ergo huiuſmodi uirtutes attribuuntur aliquibus, oportet ꝙ radicentur ſuper formam aliquam: formę aũt artificiales non ſunt niſi figuræ quædam, & ideo falſum eſt ꝙ verba, & huiuſmodi, virtutẽ aliquã habeant ex corpore cœleſti, ſed ſi habent aliquã, hoc habent ex ſpiritu immũdo, qui immiſcet ſe verbis hominum, ut decipiat, ſm Aug. vnde aliquando utuntur uerbis fabuloſis, falſis, & vanis, quibus ad illudendum homines ſe immiſcent: vnde omnia iſta friuola & ſuperſtitioſa ſunt, & imagines aſtronomicæ, in quibus & ſi nõ adſit aliqua expreſſa inuocatio dęmonum, tñ eſt ibi quidam tacitus conſenſus. Tamen ſi aliquis dicat uerba Dei, & ſacra ſine immutatione & fraude, ſed bona & diuina intentione, non eſt incãtatio, ſed oratio. Chry. tñ ſup Mat. ibi. Dilatant phylacteria &c. reprehẽdit illos qui collo verba Euãgelij ſuſpendunt, & cũ uirtus Euangelij non ſit in figuris literarum, ſed in fide, non tamen damno illos qui ſuper ſe gerunt Euangeliũ ex deuotione, quia B. Cecilia Euangelium Chriſti ſemper gerebat in pectore, ſine tamen aliqua additione vel verborũ, uel characterũ, uel cæterorũ ſuſpectorũ.

(Margin: B — C — D)

QVAESTIO X.

(Margin: E)

DEINDE quæſitũ eſt de homine quãtũ ad gratiã.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, De ſacramentis.

¶ Secundo, De uirtutibus.

¶ Tertio, De officijs.

¶ De primo tria quæſita ſunt.

¶ Primo, De ſacramento gratiæ.

¶ Secundo, De effectu ſacramentorum.

¶ Tertio, De unitate Eccleſiæ.

¶ De ſacramentis gratiæ quærebantur duo.

¶ Primo, De baptiſmo.

¶ Secundo, De pænitentia.

Digitized by Google

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum aqua habeat uirtutem ad emundationem.

Vide 3. p. q. 66. art 1. & 3 & 4. di. 3. ar. 3. q. 1.

AD PRIMVM quæritur, vtrum aqua habeat virtutem ad emundationem, ideſt, vtrum propria virtute mundet, vel virtute concomitante.

RESPON. Dicendum, quod duplex eſt opinio in huiuſmodi nõ ſolum de aqua, ſed de omnibus Eccleſiæ ſacramentis. Quidam.n. dicunt, quod ſacramenta non habent virtutẽ, vel uim operandi in anima, ſed tantũ extra, & diuina virtus concomitans facit illum effectũ, & inducunt exemplum Ber. Sit aliquis epiſcopus, qui inueſtiat aliquem de præbenda per annulum, annulus non eſt cauſa præbendæ, ſed ſignum. Sed hoc non eſt ſane dictum, quia ſic nõ eſſet aliqua prerogatiua ſacramẽtorũ nouæ legis ad uetera, quia ẽt in illis uirtus conſiſtẽs fidei credẽtiũ in Chriſtũ uẽturũ iuſtificabat.

F

Et ideo dicendũ, quod ſacramenta habent in ſe uirtutem iuſtificandi, & ad alios effectus ad quos ordinantur, & nõ ſolum quod ſint ſignum. unde Aug. Quæ eſt tãta uis aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? Sciẽdum tamen, quod duplex eſt uirtus. ſ. propria, & inſtrumentalis, ſicut patet in ſerra, ſic ſacramenta habent uirtutẽ inſtrumentalem ad ſpiritualem effectum: quia cũ ſacramentum adhibetur cum inuocatione diuina efficit hunc effectum. Et hoc eſt inconueniens, quia uerbum, per quod omnia ſacramenta uirtutem habent, habuit carnem, & fuit uerbũ Dei, & ſicut caro Chriſti habuit uirtutem inſtrumentalem ad faciẽdum miracula propter coniunctionem ad uerbum, ita ſacramẽta per cõiunctionẽ ad Chriſtũ crucifixũ & paſſum.

G

QVAESTIO XI.

ARTICVLVS XV.

Vtrum non habens curam animarum poſſit abſoluere in foro confeſſionis.

H

DEINDE quæſitũ eſt de pœnitentia. Et primo, utrũ non habens curam animarum poſſit abſoluere in foro confeſſionis.

4. di. 13. q. 1. 4. ar. q. 3. & 5. o.

RESPON. Dicendum, quod aliter eſt in ſacramentũ pœnitentiæ, & aliter in quibuſdam alijs ſacramentis. Nã in quibuſdam qui habet ordinem, poteſt ex hoc ipſo inducere effectum ſacramenti in omni caſu. ſ. in illis in quibus quod eſt effectus ſacramẽtorum eſt res exiſtens extra ſacramẽtum. Vnde ſacerdos degradatus & excommunicatus licet peccet, tamen conſecrat, & baptizat, & ſimiliter epiſcopus conſecratus, quia cõfert caracterem. In pœnitentia autem non imprimitur caracter, nec effectus, niſi iuſtificatio pœnitentis, quod non poteſt fieri niſi per poteſtatem iudicatiuã. Nõ habens autẽ curam animarũ, non habet hanc poteſtatẽ.

I

ARTICVLVS XVI.

Vtrum liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionem.

K

SECVNDO, utrum liceat in aliquo caſu reuelare confeſſionem.

RESPON. Dicendum quod non, nec uerbo, nec facto, nec nutu, nec aliquo ſigno licet facere, quia eſt ſacrilegiũ. Nã ita ẽ in ſacramẽtis nouæ legis, quod efficiunt quod figurãt: effectus aũt pœnitentiæ eſt occultatio peccatorũ ab oculis Dei uidẽtis. & hæc occultatio ſignificatur per ſecretũ confeſſionis. Et ideo ſicut prophanaret ſacramentum, qui cõficeret corpus & ſanguinẽ Chriſti de alio quàm de pane & uino: ita eſſet reuelãs ſacrilegus.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum liceat appetere epiſcopatum.

Arti. 33. q. 115. q. 185. ar. 1. 2.

TERTIO, utrum liceat appetere epiſcopatum.

RESPON. Dicendum, quod contingit appetere prælationem dupliciter, aut propter neceſſitatem urgentem, aut non urgentem. Primo modo dupliciter, uel quando imponitur a ſuperiori, uel quando non inuenitur aliquis, qui uelit onus prælationis ſubire, tali neceſſitate exiſtente meritoriũ eſt appetere. Vnde Iſa. 6. Quem mittã, & quis ibit nobis? reſpõdit. Ecce ego, mitte me, tñ ante dixit ſe indignũ. Secũdo modo. ſ. quñ nõ urget neceſſitas, ſic non licet: quia non põt carere aut uitio iniuſtitiæ, ſi uelit ſe minorẽ præferre maioribus: aut uitio præſumptionis, ſi reputet ſe ſufficientẽ pferri alijs. Vnde Chryſ. ſup illud, Reges gẽtiũ &c. Primatus eccleſiaſticus cõcupiſcere nec iuſtũ, nec utile.

QVAESTIO XII.

ARTICVLVS. XVIII.

Vtrum compaternitas cauſetur ex præambulis ad ſacramenta.

DEINDE quæſitũ eſt de effectu ſacramentorũ, utrũ cõpaternitas cauſetur ex præambulis ad ſacramẽta, puta, ex catechiſmo, & huiuſmodi. & uidet quod ſic. Dicit enim quædã Decre. quod a primo pabulo ſalis, non poteſt fieri uxor. ergo contrahitur ibi compaternitas.

¶ 2 Præt. Catechumenus cenſetur chriſtianus: ſed qui dat chriſtianiſmum efficitur compater. ergo &c.

RESPON. Quidã dicũt, quod oĩa illa ſacramentalia ſufficiunt ad cauſandũ compaternitatẽ. Quidã dicũt, quod ſolũ contrahitur quantũ ad tria. ſ. in catechiſmo, baptiſmo, & confirmatione. Sed mihi uidetur quod ſolum cõtrahitur in duobus. ſ. in baptiſmo, & cõfirmatione, quia cõpaternitas ſimilitudo quædã eſt paternitatis: paternitas aũt non fit niſi in generatione: & iõ ſolũ in illis ſacramentis, in quibus eſt quædã generatio ſpiritualis, cõtrahit cõpaternitas quæ matrimoniũ impedit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod illa non ſunt intelligẽda ſingillatim, ſed ſunt accipiẽda collectiue & ſimul, quia in omnibus illis aliquibus efficit cõpater.

AD 2[m] dicendũ, quod catechumenus dicitur chriſtianus per fidẽ, nõ per baptiſmũ quẽ nõdũ ſuſcepit, & ille qui dat chriſtianiſmũ, dat ſacramentum baptiſmi.

QVAESTIO. XIII.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum una ſit eccleſia quæ fuit in principio apoſtolorum, & quæ modo eſt.

DEINDE quæſitum fuit, utrum ſit una eccleſia, quæ fuit in principio tempore apoſtolum, & quæ eſt modo, & uidetur quòd non, quia nunc nõ uiuũt eiſdem regulis. Tunc. n. prælati erant ſine auro & argento in zonis ſuis. ergo &c.

¶ 2 Præt. Non legitur quòd Chriſtus, & Apoſtoli habuerint caſtra: modo autem eccleſia habet. ergo &c.

CONTRA. Mat. ult. Ecce ego vobiſcũ ſum uſque ad conſummationem ſæculi: hoc autem non intelligitur tantum de Apoſtolis, quia omnes mortui ſunt, & adhuc ſæculum non eſt conſummatum. ergo &c.

RESPON. Dicendum, quod eadem eſt numero eccleſia quæ tunc erat, & quæ nũc eſt, quia eadẽ fides, & eadem

Digitized by Google

eadem fidei ſacramenta,eadem authoritar, & eadem profeſſio.vnde dicit Apoſ.Diuiſus eſt Chriſtus? abſit.

Ao primvm ergo dicendum, ꝙ verba Matt. triplicitex expoonntur. Hilar. & Ambr.exponunt ſecundum ſenſum myſticum dicentes , Nolite portare aurum &c.i.nihil in ſpiritualibur miniſterijs auro vẽdaris:noo duas tunicas.i.non duplicem animam habeatis. Alij exponunt ad literam , & vna expoſitio eſt Aug. qui dicit quòd illa verba non dicontur per modum præcepti,ſed permiſſionis, ita ꝙ qui non ſeruat nõ peccat,& qoi ſeruat melius facit, vt ſit ſeoſus. Nolite portare.i.quando itis ad prædicandum,uolite ſoliciti eſſe de expenſis,quia debentur vobis a populo. Dignus eſt enim operari⁹ &c.quaſi diceret. Ideo permitto quòd non portetis,quia digni eſtis accipere ab alijs,quibus prædicatis.Paulur hnc nõ ſeruauit, & tamen contra regulam hanc non fecit,ſed ſupererogauit. Alia expoſitio eſt aliorum ſauctorum,qui dicunt quòd hæc dicta ſunt præceptiue:ſed hoc pręceptum datum eſt non ad ſemper ſeruandum,ſed ad primam ꝓmiſſionem: bis eoim eos miſit.ſ.ante paſsinnem Iudæis,& poſt teſurrectiooem Gentibus.In prima dixit eis.In viam gẽtiũ ne abieritis: in ſecunda dixit. Docete oẽs gẽtes. In prima mandauit quòd prædicta ſeruarent, non autem in ſecũda,& ratio huius eſt: quia in prima ſolum mittebantur ad Iudæos,apud quos conſuetum erat, ꝙ magiſtri eorum ab eis ſuſtentarentur, & ideo ſioe ſcandalo poterant accipere, & vti poteſtate ſibi conceſſa: apud vero Gentiles nõ erat huioſmodi conſuetudo , quia apud eos ooo erant huiuſmodi prædicatores:& ideo fuiſſet eis ſcandalum, & viſum fuiſſet eis quòd pro quæſtu Apoſtoli prædicarent, & ideoPaulus hoc præceptum non ſeruauit in Gẽtibus, & ideo Dominus in ſecunda miſſione dixit. Nũc qui habet ſacculum tollat ſimiliter & peram.

Ad 2ᵐ dicendum,ꝙ Aug. reſpondet in epiſtola cõtra Donatiſtas, & habetur ſuper illud Pſal. 2. Quare fremuerunt gentes.Diſtinguit enim diuerſa tempora eccleſiæ . Fuit enim tempus quaodo aſtiterunt reges aduerſus Chriſtum, & in illo tempore noo ſolum nõ dabant fidelibus,ſed & eos occidebãt. Aliud vero tẽpus eſt nunc , quo reges intelligunt,& erudiri ſeruiũt Dño Ieſu Chriſto in timore &c. & ideo in iſto tpe reges ſunt vaſalli eccleſiæ: & ideo eſt alius ſtatus eccleſiæ nunc,& tunc,non tamen eſt alia eccleſia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæſitum eſt de virtutibus.

¶ Primo, De quadam virtute intellectuali , ſcilicet , de veritate.

¶ Secundo,de virtutibus moralibus.

¶ De veritate quæſita ſunt duo.

¶ Primo,De fortitudine veritatis.

¶ Secundo, De confirmatione ueritatis , quæ eſt per iuramentum.

ARTICVLVS. XX.

Vtrum ueritas ſit fortior inter uinum,regem,& mulierem.

Art.ſpecialis. 1. po.q. 16.22q.109 de ue.

AD PRIMVM quæſitum eſt,vtrũ veritas ſit fortior inter uinum,regem,& mulierem.Et videtur quod vinum,quia immutat maxime hominem. Item ꝙ rex , quia pellit hominem ad id quod eſt difficillimum.ſ.ad hoc quod ſe exponat periculo mortis. Itẽ,
A quod mulier,quia dominatur etiam regibus.

CONTRA,Eſdræ.3.Fortior eſt veritas.

RESPON.Dicẽdum,ꝙ hæc eſt q̃ſtio propoſita iuuenibus diſſoluenda in Eſdra.Sciẽdũ ergo ꝙ ſi cõſideremus iſta quatuor ſm ſe.ſ.vinum,regem , & mulierẽ, & veritatem,non ſunt comparabilia , quia non ſunt uniur generir,tamen ſi conſiderentur per comparationẽ ad aliquẽ effectũ,cõcurrunt in vnum,& ſic pnſſunt camparari.Hic autem effectur, in quem conueniũt & poſſuot,eſt immutatio cordis humani. Quod ergo inter iſta magir immutet cor hoĩs,uidendũ eſt.

Sciendum eſt ergo,ꝙ immutatiuũ hominis quoddam eſt corporale,& aliud eſt animale, & hoc eſt du-
B plex,ſenſibile & intelligibile.Intelligibile etiã eſt duplex.ſ.practicum & ſpeculatiuum . Inter ea autẽ quæ pertinent ad immutantia naturaliter ſm diſpoſitionem corporis habet excellentiam vinum, quod facit ꝑ temulẽtiã loqui.Inter ea quæ pertinẽt ad immutaodum appetitum ſenſitiuum, excellentior eſt delectatio,& pręcipue circa venerea , & ſic mulier ẽ fortior. Itẽ in practicis & in rebus humanis,quæ poſſunt hoc facere,maximã poteſtatem habet rex. In ſpeculatiuis ſummũ & potentiſſimũ eſt ueritas: nũc autẽ vires corporales ſubijciunt uiribus aĩalibus,vires aĩales intel-
C lectualibus,& intellectuales practicæ ſpeculatiuis:& iõ ſimpl'r ueritas dignior eſt,& excellẽtior,& fortior.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti ſub iuramento non cõmunicandi teneatur ſeruare iuramentum.

SECVNDO quæritur,utrum accipiens doctrinã alicuius experimenti ſub iuramento oon communicandi,teneatur ſeruare iuramentum , & uidetur ꝙ ſic,quia ſic obligat⁹ nõ debet facere aliquid quod uergat in detrimentum illius qui dedit,uel qui docuit : hoc autem eſſet ſi alijs communicaret.ergo &c.

Ar 25.120. 22.q 89.de iuramento præcipue videat ar.7.c.ad 2.ar.c.ad 2. q.99 a.1.ad 1.2.& ar.2. ad 1.& 3. di.39.art.3. q.1.0.q.4. ad4.

¶ 2.Præt.Communicare tale experimentum, non teno-
D tur ex parte ſalutir æternę alicui.Cũ ergo nõ teoeatur alteri commuoicare,non debet ſic obligatus cõicare.

CONTRA. Non communicare ſalubre remediũ, ſiue quodcũq; bonum,eſt contra charitatẽ. ergo &c.

RESPON. Aliter dicẽdũ eſt hic ſimpliciter,& aliter in caſu.Simpliciter loquendo non tenetur , ſed male fecit iurando.Iuramentum enim non ſolum amittit vim quando iuramentum eſt illicitum,ſed etiam quãdo iurando peiorat: quia iuramentum obligãs debet habere iudiciũ,iuſtitiã,& ueritatẽ,ſed & ſi iuro quãdoq; aliquid quod licet mihi non facere,puta, nõ ire ad eccleſiã,nõ licet tñ iurare,quia licet ſit mihi licitũ pro aliquo tẽpore facere,uel dimittere hmõi bonũ qđ eſt ad eccleſiam ire,non tñ licet mihi iuramẽtum interpooere, & animũ obfirmare ad aliquod bonũ non
E faciendũ,quia hoc eſt facere contra Spiritumſanctũ, & iõ iuramentũ cõtra omne id quod eſt de genere bonorũ eſt illicitum,& noo ſeruandum: tamẽ in caſu ſeruare tenetur,puta, ſi ille,uel alius ſufficiens medicus præſens eſſet,& paratus eſſet curare,& uti illo experimento in ſalutem corporalem aliorum .

Et ſic patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO XV.

DEINDE quæſitũ eſt de uirtutibus moralibus.

¶ Et primo,De uirtutibus ſecundum ſe.

¶ Secundo , Specialiter de quodam actu iuſtitiæ, ſcilicet de reſtitutione.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICVLVS XXII.

Vtrum uirtutes morales ſint connexæ.

1.p.q 73.a. 1.0. & 12. q 85.art10. 2. ca.22. q. 146.ar.4.0. malo.q.4 a. 5.ad 4.

AD PRIMVM quæſitum eſt, vtrũ virtutes morales ſint connexæ. Et videtur ꝙ non, quia acquiruntur ex actibus, qui ſunt diuiſi & diſtincti. ergo poteſt acquiri vna virtus ſine alia.

¶ 2 Præt. Aug. dicit. Nihil contra diuinam eſſentiam dicit, qui dicit quòd qui habet vnã, non habet omnes.

¶ 3 Præt. Virtutes habentur ex conſuetudine, quæ requirit tempus

G RESPON. Dicendum ſecundum omnes ſanctos ꝙ ſic: ſed loquendo de virtutibus in cõmuni duplex ratio aſsignatur a diuerſis, ſecũdum quod diuerſimode locuti ſunt de virtutibus. Virtutes enim cardinales dupliciter accipiũtur ab aliquibus. Quidam enim dicunt virtutes eſſe quoſdam modos generales qui requiruntur in omni virtute, puta, quòd fortitudo eſt quęcumque firmitas animi in quibuſcumque rebus: temperantia eſt moderãtia animi in omnibus rebus, & ſic de alijs. Et ſecundum iſtos neceſſe eſt quòd virtutes ſint connexæ, quia iſti modi generales requiruntur in omni virtute, & ſi aliquod horum defuerit, nõ eſt virtus aliqua: quia ſi temperantia rectitudinẽ non

H habeat quæ eſt iuſtitia, vel non habeat animi firmitatem quæ eſt fortitudo, & ſic de alijs, non eſt uirtus: & hunc modum Aug. ponit 5. de tri. & magiſt. in 3. ſent. Alij autem accipiunt diſtinctionem harum uirtutum ſecundum determinatas materias, ſicut Ariſt. & peripatetici: unde prudentia ſecundũ Philoſophũ non eſt recta ratio omnibus, ſed ſolum in agibilibus. Similiter iuſtitia non dicit rectitudinem animi circa inquiſitionem & actiones humanas, quæ ſunt ad alterum. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi nõ circa omnia, ſed circa ea in quibus eſt difficillimum animum fortem habere. ſ. circa pericula quæ ſunt in bellis. Tẽperantia vero eſt circa ea in quibus difficillimũ eſt animam moderare. ſ. circa delectationes guſtus, & tactus, quæ ſunt maximæ delectationes, non in quibuſcũque alijs concupiſcentijs, ſicut ſcientiæ, uel pe-

I cuniæ: & ſic etiam loquendo de uirtutibus, uirtutes morales ſunt connexæ, cuius connexionis ratio accipitur ſecundum Philo. ex parte prudentiæ, quia nulla uirtus poteſt haberi ſine prudentia, & impoſſibile eſt habere prudentiam ſine uirtutibus moralibus, cuius ratio eſt, quia prudẽtia nihil aliud eſt quàm recta ratio agibilium. Impoſsibile eſt autem rectam rationem habere circa aliquod, niſi ex recta ratione circa principia: principia autẽ agibiliũ ſunt fines virtutũ, & circa fines uirtutum nullus bene ſe habet niſi per habitum illius uirtutis, & ſic neceſſe eſt quòd prudẽtia habeat ſecũ alias uirtutes morales. Similiter aliæ non poſſunt haberi ſine prudentia. Poteſt enim ali-

K quis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius uirtutis ſine prudentia: & quãto habet maiorem inclinationem ſine habitu uirtutis, tanto peius eſt, & plus impingere poteſt ſine prudentia, ſicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem ſine diſcretione, & prudentia. & ideo dicit Greg. Cæteræ uirtutes niſi ea quæ agunt, prudenter agant &c. Eſt & alia ratio connexionis in uirtutibus gratuitis propter charitatem, in qua connectuntur: quia qui habet charitatem, habet omnes uirtutes gratuitas, & ſimiliter qui habet unam, habet charitatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ actus non ſunt

F diuiſi ſecundum uirtutes, quia non poteſt eſſe actus temperantiæ ſine actu fortitudinis, nec fortitudinis niſi cum actu temperantiæ &c.

AD 2^m dicendũ, quòd hoc dicitur, quia non probatur per authoritatem Bibliæ.

AD 3^m dicendum, quòd nõ dicuntur morales a cõſuetudine, ſed amore: & dato quòd indigeant tempore, tamen non habebit uirtutem niſi ſit prudens.

QVAESTIO XVI.

DEINDE quæſitum eſt de reſtitutione, quæ eſt actus iuſtitiæ.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt tria.

¶ Primo, De illis qui ꝓpter partes ſunt extra ciuitates.

¶ Secundo, De eo qui mala fide longo tempore præſcripſit.

¶ Tertio, de eo qui aliena conſumpſit.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum expulſi propter partes, poſsint expetere bona ſua ab illis qui ſunt in ciuitate manentes.

CIRCA primum quæritur, utrũ expulſi propter partes, poſsint expetere bona ſua ab illis qui ſunt in ciuitate manentes, & uidetur quòd non: quia multi de his, qui ſunt in ciuitate, culpam non habuerunt ad eorum expulſionem, & ſic punirentur aliqui pro culpa alterius.

¶ 2 Præt. Expulſi fuerunt contra partem Eccleſiæ, & ſic iuſtum bellum. ergo actio eſt contra eos, & ſic dãna eis non ſunt reſtituenda.

¶ 3 Præt. Secundum Philo. cum mutatur ordo ciuitatis, non remanet eadem ciuitas: ſed cum mutatur dominium & principatus, mutatur ordo, & ſic non eſt eadẽ ciuitas. ergo expulſi nõ pertinent ammodo ad ciuitatẽ q̃ prius erat. ergo nõ tenenť eis ad reſtitutionẽ.

CONTRA. Qui ſpoliatur a raptore, poteſt repetere & accipere ea q̃ ſunt ſibi ablata. ergo & illi expulſi.

I RESPON. Dicẽdum, ꝙ aut ſunt expulſi iuſte, ſcilicet, propter eorum culpam, & ſic non poſſunt repetere amiſſa: aut iniuſte, ideſt, ſine culpa, & ſine debito ordine iuſtitiæ, & ſic poſſunt repetere. Si autem habent ſuperiorem, debẽt per ſuperiorem petere ſibi reſtitui: ſi autem non habent ſuperiorem, ipſimet poſſunt, ſi poſſunt, recuperare.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ non punitur ſic aliquis pro peccato alterius, ſed pro ſuo: quia maiores omnia faciunt authoritate & fauore populi, & ſic populus in fauendo maioribus fuit in culpa.

¶ 2 Præt. Illud intelligitur de pęna ſpirituali, qua nullus punitur ſine propria culpa, non de corporali, qua frequenter unus pro alio punitur.

K AD 2^m dicendum, ꝙ inquantum iuſte agunt, ſunt pro eccleſia, inquantum iniuſte contra eccleſiam.

AD 3^m dicendum, ꝙ ſi ſunt eædem perſonæ, manifeſtũ eſt quòd tenentur ſibi: aliæ omnino nõ tenẽtur.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrũ ille qui mala fidẽ præſcripſit, teneatur ad reſtitutionẽ.

SECVNDO quærebatur, utrum ille qui mala fide 4.d.41.art.
præſcripſit, teneatur ad reſtitutionem, & uidetur 5.q.1.ad 2.
quòd nõ: quia lex dicit, quòd quis etiam mala fide præſcribit, acquirit dominium.

CON-

Digitized by Google

CONTRA. Decret. dicit quòd tenetur, oec acquirit dominium.

RESPON. Dicendum, ꝙ circa hoc eſt cootrarietas iuris ciuilis & canonici, qoia ſecundum ius ciuile talis præſcriptio tenet, ſecundum ius canonieum talis præſcribere non poteſt. Et ratio huius contrarietatis eſt, quia alius eſt finis quem intēdit ciuilis legiſlator, ſcilicet pacem ſeruare, & ſtare inter ciues, quæ impediretur ſi præſcriptio non curreret: quicũq; enim vellet, poſſet venire & dicere, Illud fuit meum quocũq; tēpore. Finis aũt iuris caoonici tendit ad quietem eccleſiæ, & ſalutē animarũ, nullus aũt in peecato ſaluari pt, oec pænitere de dãno, vel de alienn, niſi recõpēſet.

Et iden dicendum eſt, ꝙ ſi quis præſcribat bona fide poſſideodo non tenetor ad reſtitutionem, etiam ſi ſciat alienum fuiſſe poſt præſcriptionem: quia lex poteſt aliquem pro peccato & negligentia punire in re ſua, & illam alteri dare & concedere, ſed qui mala fide præſcribit, teoetur emendare & ſatisfacere reddendo damnum quod intulit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verum eſt quòd omnia ſunt principium ad gubernandum, non ad retinendum ſibi, vel ad dandum alijs: & ſi quæ leges tales ſunt, tyrannicæ ſunt, & non abſoluunt a conſcientia, ſed a foro iudiciali, & violentia.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum ille qui rem alienam conſumpſit, teneatur ad reſtitutionem.

22.q.62.ar.2.o.& q.79 ar.3.ad 2.

TERTIO quærebatur, utrum ille qui rem alienã cõſumpſit, teneatur ad reſtitutionem, & videtur ꝙ non: quia ille cuius res fuerat, nõ habet actionē in cõſumptorē, intellige ſi ius hēt caſum in pſcriptione.

CONTRA. Iſte mala fide poſſedit alieoum quod coosumpſit.

4.di.15.q.1 ar.5.q.2.o.

RESPON. Dicendum, quòd tenetur, cuius ratio eſt, quia quilibet tenetur ad faciendum iuſtitiam alteri. Conſiſtit autem iuſtitia in quadam æqualitate: vnde niſi reiotegretur æqualitas, non poteſt aliquis eſſe iuſtus: inæqualitas autem fuit quod eooſumpſit rem non ſuam, & ideo oportet quòd reddat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet non habeat actionem in eum qui conſumpſit ſecundum ius ciuile, habet tamen ſecundum ius diuinum, cuius finis eſt ſalus animarum, & ideo repugnat.

QVAESTIO XVII.

DEINDE quæſita ſunt de officijs quatuor.

¶ Primo, De officio expoſitorũ ſacræ ſcripturæ.

¶ Secundo, De officio prædicatorum.

¶ Tertio, De officio cooſeſſorum.

¶ Quarto, De officio vicariorum.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum omnia quæ doctores ſancti dixerunt, ſint a Spiritu ſancto.

AD PRIMVM quæſitum eſt, vtrum omoia quę doctores ſancti dixeruot, ſiot a Spirituſancto, & videtur quòd non, quia in ſuis dictis ſunt aliqua falſa, nam in ſuis expoſitionibus quandoque diſſonãt: nõ poteſt aũt eſſe verũ quod diſſimile, vel diſſonũ eſt, quia vtraq; pars contradictionis oon põt eſſe vera.

CONTRA. Ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem: ſed finis ſcripturæ quæ eſt a Spiritoſancto eſt eruditio hominum, hæc autem eruditio hominum ex ſcripturis nõ poteſt eſſe, niſi per expoſitiones ſaoctorũ. ergo expoſitiones ſanctorum ſunt a Spirituſancto.

RESPON. Dicendum, quòd ab eodem Spiritu ſcripturæ ſunt expoſitæ & editæ. Vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ Dei ſunt, ſpiritualis aũt &c. & præcipue quantum ad ea quæ ſunt fidei, quia fides donũ Dei eſt: & ideo interpretatio ſermonũ oumerat̃ īter alia dona Spũſſancti 1. ad Cor. 12.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ gratiæ gratis datæ nõ ſunt habitus, ſed ſuot quidã motus a Spiritu ſancto, alias ſi eſſent habitus, propheta quãdo vellet per donum prophetiæ reuelationem haberet, quod falſum eſt: & ideo de aliquibus occultis reuelãdis aliquando tangitur mens a Spirituſancto, & aliquando non, ſed aliqua eis occultantur, vnde dixit Heliſæus 4. Reg. 3. Et Dominus celauit a me. Aliquando etiã aliqua dicunt a ſeipſis, ſicut patet de Nathã, qui conſuluit Dauid quòd ædificaret templum, poſtea autem a Domino reprēhēſus & quaſi retractus prohibuit hoc ipſi Dauid ex parte Dei. Hoc tamē tenendũ eſt, quòd quicquid in ſacra ſcriptura cõtinetur, uerum eſt, alias qui contra hoc ſentiret, eſſet hæreticus. Expoſitores autem in alijs, quæ non ſuot fidei, multa ex ſuo ſenſu dixerunt, & ideo in his poterant errare, tamen dicta expoſitorum neceſsitatem non inducunt, quòd neceſſe ſit eis credere, ſed ſolum ſcriptura canonica, quę in ueteri & in nouo teſtamento eſt.

QVAESTIO. XVIII.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum aliquis poſſit prædicare propria authoritate.

DEINDE quæſitum eſt de prædicatoribus.

¶ Et circa hoc quæſita ſunt duo. 4.di.19.q.2 ar.2.q.2.ad 5.

¶ Primo, Vtrum aliquis poſſit prædicare propria authoritate, ita ut liceat prædicare ſine licentia prælati. Et uidetur quòd ſic, quia prædicare eſt bonum alij facere: ſed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal. 6. ergo &c.

¶ 2 Præt. Dicitur Eccleſ. 17 Vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo. ergo &c.

CONTRA. Ad Ro. 10. Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? ergo &c.

RESPON. Dicendum, quòd nullus quantumcũq; ſcientiæ magnæ, uel quantumcumque ſanctitatis, niſi miſſus a Deo, uel a prælato prædicare poteſt, quia nullum agens natum eſt agere niſi ſupra debitam materiam: prædicatio autem & exhortatio, & doctrina, ſi ſit publica reſpiciens totam eccleſiam, & cura publica eccleſiæ, commiſſa eſt prę̨latis: & ideo nullus debet aliquid exercere quod requirat authoritatem publicam, niſi authoritate prælati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cuilibet licet facere bonum ſibi proporoonatum, non autem quodcumque bonum.

AD 2^m dicendum, ꝙ mandauit Deus mooere proximum priuata mooitione, & familiari.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum aliquis prohibitus a principe ſæculari, debeat dimittere prædicationem.

SECVNDO, utrum aliquis prohibitus a principe ſæculari, debeat dimittere prædicationem. Et uidetur ꝙ

tur ꝙ non. Nolite timere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatoribus. ergo timore principum nõ debent dimittere.

¶ 2 Præt. Act. 4. Deo oportet magis obedire, ꝙ̃ hominibus: ſed Deus præcipit præcipue prælatis quòd prędicent. 2 ad Tim. 4. Prædica verbum. ergo &c.

¶ 3 Præt. Nullus debet obedire alicui in eo, in quo peccat præcipiens: ſed princeps peccat prohibẽdo hoc. ergo, &c.

Contra. Act. 13. Quia repuliſtis uerbũ Dei &c.

¶ 2 Præt. Matt. 10. Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.

Respon. Dicẽdũ, ꝙ hic eſt opus duplici diſtinctione, quia qñ aliquis ꝓhibetꝑdicare, vel prohibetſolũ G a tyrãno, aut ſimul a tyranno & populo. Si primo modo, ſic cum de multitudine ſint aliqui qui audire volunt, non eſt dimittenda prædicatio, quàmuis ſit ſic moderanda quo ad tempora & loca, vt ex timore ad tyrannum non impediatur, & quandoque etiam tũc liceret prædicare occulte per domos, ſicut ab apoſtolis legitur factum. Si ſecundo modo, tunc debet cedere prædicator, & fugere ad alia loca ſecundum mandatum Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in dialogo, ꝙ quando omnes ſunt mali & indurati debet eis dicere illud Apoſtoli, quia repuliſtis a vobis uerbum Dei &c. Alia diſtinctio eſt hic habenda, quia prædicator aut habet curam animarum, aut nõ. i. prædicat ex H neceſſitate officij, aut propria ſpõte. Si primo modo, ſic non debet dimittere gregem etiam propter periculum mortis, dummodo poſſit aliquod bonum facere remanendo cum grege. Si ſecundo modo, ſic etiam ſi poſſet ibi inter tales fructificare, non tenetur ibi ſtare, nec ad ponendum animam ſuam niſi in caſu, puta, ſi aliquis vellet corrumpere fidem, & tunc vbi fides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere, quia hoc eſt in præcepto in tali caſu. Si autem non imminet talis caſus, ſic eſt in cõſilio, quia omnia conſilia in caſu ſunt in præcepto.

Ad primum ergo dicendum, quòd Deus præcipit prædicare, tamen ordinate, & eo modo quo vtile ſit ſaluti animarum.

Ad 2^m^ dicendum, ꝙ non eſt aliquid dimittendũ quod ſit ſecundum Deum timore mortis. Quòd ſi aliquis ſine cauſa, & ſine neceſſitate ſe ingerat ad periculum, non ſit ſapienter.

Ad 3^m^ dicendum, quòd falſum eſt. Nam ſecundum Aug. aliquando imperator peccat præcipiendo, quod deuotus miles non peccat obediendo, maxime ſi militi non conſtet illud eſſe peccatum.

Articvlvs. xxix.

Vtrum liceat prædicatoribus recipere eleemoſynas ab vſurarijs.

4. d. 15. q. 2. ar. 4. q. 2. o. & 3. ca.

TERTIO, vtrum liceat prædicatoribus recipere eleemoſynas ab vſurarijs. Et videtur quod ſic. 1. ad Corin. 9. Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus &c.

¶ 2 Præt. Ius naturale habet, quòd homo viuat de labore ſuo, dignus eſt enim operarius &c. Hoc enim cõceſſum eſt homini a creatore. In ſudore &c. Gen. 3.

Contra. Vſurarij nihil habent niſi qđ eſt alienũ.

Respon. Dicendum, ꝙ de rapina vſuræ, & huiuſmodi in generali loquendo, non poteſt fieri eleemoſyna. Iſa. 61. Odio habẽs rapinam in holocauſtum, tamen in ſpeciali caſu prædicatoribus qui prædicãt vſurarijs, & mouent eos reſtituere, licitũ eſt accipere, & F hæc eſt vna ratio. Alia eſt, quando nõ habent aliãs unde viuant, & in extrema neceſſitate omnia ſunt communia, & ab omnibus licite accipere ad ſuſtentationem & neceſſitatem poſſunt.

QVAESTIO XIX.

Articvlvs xxx.

Vtrum aliquis poſſit confeſſiones audire de indulgentia Papa ſine uoluntate proprij prælati.

DEINDE quæſitum fuit de officio confeſſorum, vtrũ aliquis poſſit confeſſiones audire de indul- 4. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 5. o.
gentia Dñi Papæ ſine voluntate proprij prælati, & vi- G detur quòd non: quia quilibet tenetur confiteri proprio ſacerdoti. ergo &c.

¶ 2 Præt. Papa nulli præiudicat propter aliquam indulgentiam.

Contra. Papa eſt ſuper omnes. ergo cui uult quid, & quãtũ vult poteſt committere, & indulgere.

Respon. Dicendum, ꝙ quidam dicunt, quòd quilibet ſacerdos põt abſoluere quẽlibet a quolibet peccato: & licet nõ bene faciat abſoluẽdo, tamen abſolutus eſt. Et ratio horum fuit, quia ſimul datur presbytero in ſua ordinatione poteſtas conſecrandi corpus Chriſti, & poteſtas clauium: & ideo ſicut poteſt conſecrare quamlibet hoſtiam, ita poteſt abſoluere quẽlibet. Sed hoc ẽ erroneum, quia nullus poteſt abſoluere H propria authoritate, niſi eum qui eſt aliquo modo ſibi ſubditus: quia actus fiunt in materia propria, & abſolutio ſacramẽtalis habet iudicium annexum, & hoc. ſ. iudicium non eſt niſi in ſubditos & inferiores. Qui ergo nõ habet ſubditum, nõ põt abſoluere, & ſic iuriſdictio dat materiã ſacerdoti determinatã, ſecus aũt eſt de hoſtia q̃ eſt materia determinata. Cui ergo nulla cura cõmittitur, habet clauẽ ligatã, vt iuriſtæ dicũt. ſ. quia nõ habet omnino materiam. Alij dicunt, ꝙ nullus poteſt etiã authoritate ſuperioris prælati abſoluere ſubditum inferioris prælati contra uoluntatem ipſius, puta, non poteſt authoritate epiſcopi contra uoluntatem parochialis aliquem abſoluere. Hoc I etiam eſt erroneum, quia ad abſoluẽdum requiritur poteſtas ſacerdotalis, & iuriſdictio: epiſcopus autẽ habet immediatam iuriſdictionem in omnes. Vnde epiſcopus poteſt omnium confeſsiones audire, etiam cõtra voluntatem presbyteri parochialis, & ſimiliter etiam ille cui epiſcopus committit, & multo magis ſi Papa committit. Tamen archiepiſcopus, quia non habet immediatam iuriſdictionẽ in omnes ſui archiepiſcopatus, niſi ex appellatione, non poſſet alicui dare licentiã, vel authoritatem audiendi confeſsiones contra voluntatem epiſcopi & diœceſani ſuffraganei.

Ad primum ergo patet ꝑ ea quæ dicta ſunt, quia epiſcopus & Papa plus poteſt, quàm ſacerdos.

Ad 2^m^ dicendum, ꝙ hoc non eſt in præiudiciũ, ſed K in auxilium: quia audire confeſsiones non eſt ſtatutũ in fauorem ſacerdotum, alias eſſent multũ infelices ſerui, ſi ꝓpter honorẽ ſacerdotũ cõfiteri peccata eſſet neceſſariũ, ſed hoc eſt introductũ ad ſalutẽ animarũ.

QVAESTIO XX.

Articvlvs xxxi.

Vtrum vicarius alicuius poſſit uices ſuas committere alteri.

DEINDE quæſitum fuit de officio vicariorum, vtrum vicarius alicuius poſsit vices ſuas committere

mittere alteri, & videtur quòd ſic, quia effectus habẽs uirtutem cauſæ poteſt in ea in quæ poteſt cauſa.

CONTRA. Quia hoc videtur eſſe contrarium illi Prouer. 27. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui.

RESPON. Dicendum, quòd ille qui conſtituitur vicarius non poteſt totam ſuam poteſtatem committere, ſed poteſt partem, quia intẽtio committẽtis eſt vt exequatur ſecundum qđ poteſt ille cui committit, & forte talis non poteſt totum facere quod ſibi committitur, & ideo poteſt aliquid alteri committere.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ effectus nõ habet ſemper totam virtutem cauſæ, niſi eſſet epiſcopus.

AD 2ᵐ dicendum, quòd hoc ipſum facit vt cognoſcat vultum pecoris.

QVAESTIO XXI.

ARTICVLVS XXXII.

Vtrum peccatum originale traducatur per traductionem ſeminis.

DEINDE quæſitum fuit de pertinentibus ad culpam.

Et primo, De peccatis.

¶Secundo, De pœnis.

¶De primo quæſita fuerunt duo.

¶Primo, De pertinentibus ad culpam originalem.

¶Secundo, Ad culpam actualem.

¶De peccato originali quæſitum fuit, vtrum traducatur per traductionem ſeminis.

12.q.81.ar.3.c. RESPON. Dicendũ, ꝙ ſic, quia peccatũ originale eſt peccatum naturæ, & nõ attingit perſonam niſi inquãtũ eſt in tali natura: tota aũt humana natura eſt ſicut vnus homo. vbicumque ergo illa natura reperitur, ibi eſt peccatum naturæ, quod eſt originale.

Nota quòd percuſſio habet rationem culpæ non inquantum ipſius manus, ſed inquantum fit a principio voluntatis.

QVAESTIO XXII.

ARTICVLVS XXXIII.

Vtrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.

DEINDE quærebatur de culpa actuali.

¶Et primo, De peccato cogitationis duo fuerũt quæſita.

¶Primo, Vtrum conſenſus in delectationem ſit peccatum mortale.

RESPON. Dicendum, quòd hic nõ quæritur de cõſenſu in delectationem actus, quia hic plane mortale eſt: ſed de conſenſu in actum cogitationis tantum, ſicut cum aliquis cogitat delectationem fornicationis, & delectatur & placet ſibi hæc cogitatio. Eſt ergo duplex cogitatio delectationis vel propter ipſam cogitationem, vel propter rem cogitatam. Prima eſt cum quis cogitat de triangulo, vel de bellis regis non propter regem, ſed propter ipſam cogitationem. Secunda eſt, cum delector cogitando de amico propter ipſum, qui fit mihi per cogitationem & in cogitatione præſens. Sic ergo cogitatio poteſt cogitari vt delectans prout eſt cogitatio, & ſic non eſt peccatum: ſicut ſi debeo narrare de fornicatione, & occurrunt pulchræ viæ, & delector. Si autem cogitatio eſt delectans propter rem cogitatam, impoſſibile eſt quòd

A hoc procedat niſi ex amore fornicationis, & ideo cõſentire in eam, eſt conſentire in amorẽ, & in vſum rei illicitæ, & ideo eſt peccatum mortale.

ARTICVLVS XXXIIII.

Vtrum ſuſpitio ſit peccatum mortale.

SECVNDO de ſuſpitione, utrũ ſit peccatum mortale, & uidetur quod ſic. Talibus enim cõminatur Dominus. Iſa. 5. Væ qui dicitis &c.

CONTRA. Super illud, Nolite ante tempus iudicare, dicit glo. quòd eſt ueniale peccatum. 22.q.60.ar.3.c.

B RESPON. Dicendum, quòd in illis quæ ſunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non ſunt peccata mortalia, ſed uenialia. Adulterium enim eſt mortale. ſ. quando eſt completa uoluntas, non autem quando eſt incompleta: non enim quilibet motus cõcupiſcẽtiæ eſt peccatum mortale. Iudicium autem eſt duplex. ſ. de rebus, & de perſonis. Iudicium de rebus ſemper eſt mortale peccatum, puta, dicere quòd dare eleemoſynam ſit malum. Iudicium autem de perſonis licet quandoque ſit falſum, non tñ ſemper eſt peccatum, niſi quando eſt omnino temerarium. Vide Augu. in ſermone Domini in monte. Si erramus in iudi-
C cio perſonarum, non erremus in iudicio rerum: ſed quando ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquando eſt peccatum mortale, quia eſt cum cõtemptu proximi, ſuſpicio autem eſt quid imperfectum in genere iudicij, & ideo eſt imperfectus motus, & ideo non eſt mortale ex genere, quàmuis ſi fiat ex odio, erit aliquando mortale.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd qui dicit bonũ malum &c. nõ ſuſpicatur, ſed iudicat, & iõ peccat.

ARTICVLVS XXXV.

Vtrum liceat uti ſortibus.

D DEINDE quæſita fuerũt de peccato operis tria. ¶Primo, Vtrũ liceat uti ſortibus, maxime in apertione librorum.

RESPON. Dicẽdum, quòd ſors proprie eſt iudiciũ, quod exquiritur ex aliquo ab homine facto ad inquirẽdum occultum. Dico autem ab homine facto, quia quærere de factis ab alijs nõ eſt ſors, ſed augurium, aut aliquid aliud, ut qñ aliquis facit ſicut geomantici, & cum taxillis, & de feſtucis, & in apertione librorum. Hæc autem fiunt ad tria, aut ad inquirendũ uoluntatem, aut ad conſultandum dubium, aut ad diuidendum, & ſic ſumitur triplex ſors. ſ. diuiſoria, cõſultoria, & diuinatiua. Aliqui faciunt has quaſi committẽtes fortunæ, ſicut cum quis nõ uidetur debere ire, tamen ponamus quis debeat ire, & hęc aliquando eſt uana. Aliqui intentione exquirẽdi iudicium alicuius 22.q.95.ar.7.c.&.o.op.25.ar.5.c.
E rei, ſicut quidã ad inquirendum iudicium aſtrorũ exquirunt, ſicut geomantici, qui dicunt quod ſecũdum motum cęli manus mouetur, & ſic eſt peccatum. Aliqui intendunt ſcire iudicium diaboli, ſicut Nabuchdonoſor, & hoc eſt ſacrilegium. Aliqui iudicium diuinum, & ſic non ſemper eſt peccatum, & ſic ſors diuinatoria quatuor habet grad⁹, & primo modo aliquãdo eſt leue peccatum, uel non eſt peccatum: ſecundo modo, peccatũ eſt: & tertio, & quarto modo ſemper peccatum eſt, ſed quando quis non ex neceſsitate facit, quia ſic eſt tentare Deum. 2. Paralip. 2. cũ ignoramus qoid agere &c. uel quãdo ſine debita deuotiõe, ſicut apoſtoli Act. 1. uel quando aliquis res ſacras

cõuertit

conuertit in res temporales, ſicut cum aperit libros pro temporalibus, uel quando de eo quod eſt ſupra nos, ſicut quando quis non concordat, quia hoc eſt facere iniuriam Spiritui ſancto, qui creditur firmiter eſſe in Eccleſia, uel in collegijs, tamen in electione ſæcularium nihil prohibet ſortibus uti.

4.d.15.q.2. art.q.4.9. 22.q.32.ar. 3.0. Secundo, de retentione ſuperfluorum, utrum ille qui nõ dat ſuperfluum, quod habet, pro Deo, peccet. Dicit enim Aug. quòd qui retinet &c. ſicut ſupra i 8. quolibet. 3. de perplexitate, utrum aliquis poſſit eſſe perplexus.

Articvlvs xxxvi.

Vtrum aliquis religioſus expelli debeat propter peccatum de religione.

De ...... quæſitum eſt de pœnis.

¶ Et primo, De pœna temporali, utrum aliquis re-F ligioſus expelli debeat propter peccatum de religione, ſi ſit paratus corrigi, & ſuſtinere pœnam.

Respon. Dicẽdum, quòd Apoſtolus dicit. Auferte malum ex uobis ipſis: modicum.n. fermẽtum &c. Auſertur autem aliquis aut per pœnam corporalem, & per hoc manifeſtum eſt quòd auſertur etiam ille qui uellet pœnitere quantumcumque, ſicut homicida ſuſpenditur, quãtumcunq; pœniteat: uel per pœnam ſpiritualem, & hoc Eccleſia nõ facit, niſi quis eſſet contumax. Et ratio huius eſt, quia per pœnam corporalem auſertur aliquod temporale, qđ poteſt recõ-G penſari per aliquod maius bonum: ſed bonum ſpirituale quod amittitur, nõ poteſt recõpenſari, & ideo non debet religio infligere talem pœnam quandiu uult corrigi: quoniam ſicut eſt excommunicatio in Eccleſia, ita eſt expulſio a religione. Et ideo dicendum, q nullus eſt niſi propter contumaciam expellẽdus, ſed eſt ſequeſtrandus in carcere, uel alio modo.

F I N I S.

Series chartarum.

A B C D E F G H I K.

Omnes ſunt Quaterniones, præter K qui eſt Ternio.

R O M AE,

Apud Iulium Accoltum. M. D. LXX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google